

GALENI
LIBRORVM
TERTIA CLASSIS
MORBORVM AC SYMPTOMATVM
differentias omnes & causas
& tempora explicat.

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE,
*non parum ornamenti adepta, q̄ plurimis locis
ad grecorum librorum fidem emendatis.*
*Locis etiam Hippocratis nunc primum in margine
adnotatis, quos Galenus sparsim
in contextum inserit.*

Librorum catalogum & recognitionem sequens folium commoustrat.

Τὸ Διαιτολογικόν.

VENETIIS APVD IVENTAS M D LXV.

7 400 48 GALENI

PATRIS INSOMNIUM

GALENI DOCTORES

HEPATICI COGNITIO

GALENI

LIBRORVM
TERTIA CLASSIS
MORBORVM AC SYMPTOMATVM
differentias omnes & causas
& tempora explicat.

QVARTA HAC NOSTRA EDITIONE,
*nōn parum ornamenti adepta, q̄ plurimis locis
ad græcorum librorum fidem emendatis.*
*Locis etiam Hippocratis nunc primum in margine
adnotatis, quos Galenus sparsim
in contextum inserit.*

Librorum catalogum & recognitionem sequens folium commoustrat.

Τὸ Ἀπιολογικόν.

VENETIIS APVD IVENTAS M D LXV.

CRISIS PRÆCOGNITIO

AMANTIS DIGNOTIO

PRÆLESTRITE CVRATIO

IN TERTIA CLASSE HÆC
LEGUNTUR

GALENI De Differentijs, & Causis Morborum, Symptomatum ꝑ libri sex: quorū duo priores à Nicolao Leoniceno, quatuor posteriores à Thoma Linacro olim sunt versi, & nunc denuo ab Augustino Gadaldino, ad grecorum exemplarium fidem aliquot in locis emendati.	fol. 2
De Differentijs Febrium libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, accuratius emendati.	30
De Inquali Intemperie liber, Thoma Linacro interprete.	43
De Marafino, seu Marcore liber, Augustino Gadaldino interprete.	45
De Comate, ex Hippocratis sententia libellus ab Augustino Gadaldino translatus, & multis in locis emendatus.	48
De Palpitatione, Tremore, Rigore, & Conuulsione liber, Ioanne Guinterio Andernaco interprete, denuo aliquot in locis castigatus.	51
De Difficultate Respirationis libri tres, Iano Cornario interprete, ab Augustino Gadaldino aliquot in locis expurgati.	56
De Plenitudine liber Victore Trincauelio interprete.	76
De Tumoribus præter Naturam liber, ab Horatio Limano conuersus.	82
De Morborum Temporibus liber, Iohanne Andernaco interprete, denuo aliquibus in locis emendatus.	85
De Totius Morbi Temporibus liber, eodem interprete, aliquot in locis correctus.	86
De Typis liber, ab Augustino Gadaldino antiquorum exemplarium graecorum, & veteris translationis ope, translatus.	90
Ad eos, qui de Typis scripserunt, vel de Circuitibus liber, Victore Trincauelio interprete.	91
De Causis Procatarticas liber, Nicolao Rhegio Calabro interprete. græce de sideratur.	95
In primum Hippocratis de Morbis Vulgaribus librum Commentarij tres, Hermanno Cruserio Campensi interprete, pluribus in locis ab Augustino Gadaldino nuper emendati.	100
In tertium Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus Commentarij tres, eodem Cruserio interprete, non paucis in locis ab Augustino Gadaldino expurgati.	127
In sextum Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus, Commentarij sex, Iun. Paulo Crallo Patauino interprete, ex quarta interpretis recognitione.	132

GALENI
DE DIFFERENTIIS MORBORVM
LIBER

Nicolao Leoniceno interprete.

Ab Augustino Gadaldino recognitus.

ARGVMENTVM LIBRI

Morborum singulorum qui Similares, & Instrumentales partes inuadunt, Differentiæ explicantur.

Propositum Libri.

CAP. 1.

Rimum dicere oportet, quid morbum appellemus, ut libri incitio innotescat. Secundo loco, quot sint vniuersi primi & simplices morbi, & velut aliorum elementa. Deinceps vero tertio, quot sint ij, qui eorum compositione proueniunt.

Quid Sanitas, quid Morbus, ac que Communia Genera sanitatis, & morbi.

CAP. 2.

SVmendum vero & hic omnium consensu approbatū principit, qd omnes homines tunc se sanos existimant, cum partiu corporis ministerio ad eas que in vita necessaria sunt actiones, sine aliquo vitio perfungi poterint: quod si cuiuspiã partis operatio offensa sit, illam agrotare arbitrantur. His igitur ita se habentibus, in duobus his sanitatem querere oportet, aut in operationibus naturalibus, aut in fabrica instrumentorum quibus operamur. Ex quo fit vt morbus sit vel operationis vel structuræ oblesio. Sed qm̄ & dormientes, aut alioquin in tenebris & ocio degentes, aut discumbentes sepe, neq; vlla corporis parte mouemur, neq; alicuius rei extrinsecæ sensum habemus, nihilo minus tri sanis sumus, hinc perspicuum existit, qd sanitas nõ operatione, sed potentia, est diffinieda. Vt autem operari possimus, structura efficit naturalis. In hac igitur consistit sanitas. Vnde & hæc ipsa ad operationẽ vim obtinet causã. Siue igitur naturalem omnium partium corporis constitutionem, sanitatem appellare libuerit, siue operationum causam, in idem vterq; incidit sermo. At si hoc est sanitas, eius profecto cõtrarium, erit morbus, vel constitutio præter naturam, aut lesã operationis causã. Liquerat enim, qd et si dispositionem præter naturam dixeris, cum eo qd nomine vteris antiquo, idem quoque significabis. Quot verbõ modis exeuntia naturæ normam impediuntur in naturæ operibus corpora, si inuenire poterimus, hæc vna via omnium simplicium morborum numerum inueniemus. Sumas vero & hic constans omnium confessione principit, id quod naturale existit, esse moderatũ non in animali solũ, sed & in plantis & seminibus & omni organo: quod vero præter naturam est, immoderatũ. Erit igitur sanitas moderatio quedã, morbus autẽ immoderatio. Quartũ igitur rerũ immoderatio morbus sit, deinceps considerandum. An scilicet, quorum sanitas moderatio est, eorundem morbus est immoderatio: Quapropter si moderatio meatuum sanitas existit, eorundem immoderatio morbus existet. Quod si ex temperantia calidi, frigidi, humidi, & sicci, sanitas pendet, ex eius contrario necessario agrotare contingeret. Eadem ratione si in aliquo alio quopiam genere sanitas fuerit, in eiusdem generis immoderatione erit agritudo. Sed hoc ipsum rationabilius cõsideremus. Si quod sit corpus maxime simplex atq; vnum, id nunquam (quod dici solet) magis minus que suscipit: neq; in hoc genere alterum melius, alterum deterius reperit. At si ex pluribus constet, multi in eo compositurẽ modi, alij meliores, alij peiores contingunt. Ex quo illud eueniet, vt ipsa composita, conditione meliora & deteriora inueniantur. Id vero quod optime sit constitutum, inter ea que

Tertia Classis.

222 ij ad

9244107

ad idem genus attinent, optimum exisset. Nunquid igitur corpora animalium, magis ac minus adimitunt: tanta quae in ipsis varietas est, ut alia quidem optima sint habitus: alia simpliciter boni, non tamen optima: alia, quae etiam sana dicantur, non tamen sint boni habitus: quaedam vero minus valent: quaedam autem iam aegrotent: atque horum quoque aegrotatio quandoque leuior, quandoque periculiosior: & haec ipsa, quoadque vehemens, non nunquam periculum ad se adducit. An omnes similiter affecti sumus cum sani tum aegri? Hoc certe dicendum non est. Quare animalis corpus non erit vnum, vel uti atomus Epicuri, aut Aesclepiadis incompactum quid corpusculorum. Compositum igitur omnino. Quod si ex atomis, aut ex huiusmodi corpusculis incompactis impassibilibus quae constaret, in compositionis qualitate tantummodo, magis minusque susciperet, veluti domus ex impassibilibus constructa lapidibus, non tamen habentibus compositionem ex omni parte perfectam. Quod si & lapides ipsos aliquo pacto pati contingeret, varios sane modos ac multiformes domus eadem in suscipiendo magis ac minus admitteret. Si vero & corporum nostrorum elementa eam naturam habent, ut & pati & alterascere possint, non in compositione & partium formatione tantum, sed in totis se ipsis, magis minusve corpora ipsa recipient. Atque ex eo ipsa per se tota, tota morborum genera contrahent prima atque simplicia ac veluti alicuius elementa, quot fuerint componentia. Quod vero sub his verbis per tota alterari significamus, impassibilibus elementis nequit accidere. Neque enim fieri potest ut insectile corpus, quod atomum appellant, quicquam patiat, sed in compositione ac formatione duntaxat passio contingit.

Triplex esse animalium Corporum Compositionem. CAP. 3.

Compositio autem atque formatio in corporibus animalium triplex reperitur. Prima quidem earum partium quae similes appellantur, veluti arteriarum, venarum, neruorum, ossium, cartilaginum, ligamentorum, membranarum, & carniuum. Secunda instrumentalium, cerebri, cordis, pulmonis, hepatis, ventris, splenis, oculorum, & renum. Tertia vero totius corporis. Et enim harum vnaquaeque partium instrumentalium, ex aliis quibusdam simplicibus ut ad sensum est constituta: illarum vero qualibet, ex primis constat elementis. Carnis igitur, quatenus caro est, in compositione tantum quatuor elementorum differentia consistit: at quatenus pars est instrumentorum alicuius, in formatione & magnitudine. Et ipsorum itaque instrumentorum, in eisdem suppositione primam, vnicuique de partium simularum morbis quot numero sint, & qui iuxta suppositione primam, vnicuique ad secundam, ad eam scilicet quae totam per tota substantiam alterari & transmutari supponit.

Quae sunt Prima Genera ac Differentiae morborum. CAP. 4.

Sunt autem duae primae passiones, altera ampliatio meatuum, altera angustatio. Nam si prima elementa supponatur impassibilia, nulla erunt aliae praeterquam in compositione passiones. Sola autem compositio ea, quae nuper diximus, discrimina recipit. Quare necesse est simularum qualibet partium tunc suum habere robur, cum meatuum moderationem obtinet: qua moderatione corrupta, a naturali dispositione digrediat oportet. Sed quoniam vnaquaeque mediocritas dupli cem patitur corruptionem, alteram exuperantiam, alteram defectum, liquet quod primae partium simplicium duplices erunt, quarum altera ex ampliatione, altera ex angustatione meatuum consistunt. Et os igitur & caro & aliarum vnaquaeque partium, quae si ad iudicium sensus referantur, simplices sunt, cum aut densitatem aut raritatem inmodicam habuerint, male affectae esse censentur. Quod si in vtroque excessu mediocritatem seruauerint, quantum vtriusque earum operationibus fuerit maxime opportunum, tunc vtriusque supremum sanitatis gradum obtinere dicentur. Breues vero a medio ad vtrumque extremorum euersiones, donec partis operatio omni noxa sensibili caruerit, nequaquam agnoscimus appellabimus. Plurima vero in his maioris & minoris ratio inuenitur, ut vtpote in salubri & morbida natura magnum occupante intervallum, cum ab exqui sitissimo sanitatis modo & temperie recesserit: vnde in hoc spatio omnes sanorum differentiae locabuntur. Secundum ab hoc quod sequitur interstitium, in quo sensibilibus apparet a mediocritate recessus, obtinent morbi, donec ad tantam immoderationem natura peruenierit, quod membro interitum afferat. Neque enim animalium corpora eam habent a natura proprietatem, ut quomodo unquam rarecere aut densescere possint, sed & huius rei limites natura constituit, quos praeterire citra dissolutionem corruptionemque sit impossibile. Et corporum quidem impassibilium suppositio ita se habet. At qui elementa pati supponunt, mutuisque inter se actionibus per se tota commiseri ac temperari, quocumque numero prima constare elementa supponant, totidem primas esse agnoscimus necessario forebuntur. Age igitur, sint prima elementa, numero quatuor, calidum, frigidum, humidum, & siccum, quibus inuicem moderate confusis sanum sit animal, immoderate vero, aegrotum, erunt consequio agnoscimus quatuor. Prima, caliditas quae naturalem excellere symmetriam: secunda, frigiditas: tertia, humiditas: et quarta, siccitas. Hi sunt iuxta secundam suppositionem morbi vniuersi earum partium quae similes appellantur, qui sane & simplices omnino esse videntur. Compositorum vero in nobis instrumentorum agnoscimus, vtriusque suppositionem communes existunt. Has igitur breui sermone exequemur. Sed hoc ipsum praeter omnia, quaedammodum communes sunt, ostendamus. Cum oporteat, membrum quodlibet ad sensum compositum (quod & dissimulare appellant) si recte opus sit perficere debeat, non ex qualibuscumque simplicibus

Alii. f. d. 3. c. 1. b.

Alii. f. d. 3. c. 1. b.

Alii. f. d. 3. c. 1. b.

A simplicibus particulis, neque ex numero, aut magnitudine qualibet non satis opportuna, neque ex quouis modo compositionis, constare, in quatuor his generibus quaeuis infirmorum agnoscimus consistet. Proprias autem vnum quodque genus suscipit differentias (id quod primo diximus loco) cum forma membro conueniens fuerit vitata, quae scilicet vel figuram in comoda, vel concauitatem, vel meatum acceperit, aut vnum alicuius amiserit quod adesse oportuerat. Ex hoc genere etiam sunt leuitas & aupertas non commode permutatae. Secundi generis, quod ad numerum spectat, in primis ac simplicibus partibus duplex est morborum differentia, aut quia deficiat aliquid quod haberi erat opportunum, aut iuperabundet quod minime sit necessarium. Tertijs quoque generis, quod consistit in magnitudine, duplex est morborum differentia, si quid aut nimium adoleuerit quod minus esse decuerat, aut nimis sit exuperatum quod minus esse expediebat: ex quo fit ut totum instrumentum non recte suum impleat officium. In reliquo autem genere morborum secundum compositionem, aut positum variato naturali, aut mutata partium communicatione, differentiae consistunt. Quaedammodum vero prima quaeque instrumenta, aut integram ex simplicibus corporibus compositionem, aut vitiosam sortuntur, atque ex eadem causa vel sana sunt, vel morbida: ita rursus ex his ipsis instrumentis primis, coagmentantur secunda. Musculus enim & vena & arteria inter prima instrumenta connumerantur: digitus vero inter secunda: atque hoc magis, pes, & pede magis crus. Vniuersaliter, nam quaecumque ex similibus partibus coalescentibus vnius operationis gratia sunt constituta, inter prima instrumenta censentur: quaecumque vero rursus ex his componuntur, est vni totius instrumenti alicui quam maxime obseruanti, inter secunda connumerantur. Eadem vero & horum instrumentorum erunt agnoscimus, quae dicuntur esse primorum. Sed infirmorum differentias alibi executi sumus, quae postissimum prima appellantur, & quae secundo post haec, & quae tertio & quarto ordine collocentur: quippe sunt aliqua quae ambiguas vtriusque habent notas, ut videntur, tum ad primum, tum ad secundum ordinem pertinere. Hoc vero in loco non adeo ad exactum est consideranda redigenda. Id vnum tamen animaduertere oportet, simplex ne ad sensum, an composita sit animalis particula: simplicis enim, primae (de quibus diximus) agnoscimus naturalium elementorum differentia determinatur: ad compositam autem secundae pertinent, quae vtriusque suppositionis coes existunt. Nullum vero agnoscimus in simplicibus, neque in compositis corporibus insuper reperitur, quod vtriusque sit proprium: siquidem via diuisionis id impossibile ostenditur. Vnum tamen commune est omnium & simplicium & compositorum corporum, siue prima sint instrumenta, siue secunda, siue tertia, quod nunc explicabimus. Ad huius vero inuentionem, vitam nobis praestat, quaedam in omnibus dictis particulis natura cois. Si quid enim commune omnibus inest, quatenus secundum naturam se habere dicuntur, quod vel vsum aliquem, vel actum animalibus largiantur, omnino eo corrupto cois quidam affidet morbus. Sed quid nam hoc est quod oibus commune existat? Suarum vnicuique vnitas partium: quae, cum affuerit, causa erit ut pars qualibet vna esse dicatur, vnumque actum vel vsum perficiat: quod si qua solutio contingat, partis illius erit agnoscimus. Quam vero appellacionem in lingulis partibus agnoscimus fortatur, paulo inferius dicemus, quae dictorum generum differentias, in species seceabimus particulares.

De Morbis Partium Similium. CAP. 5.

Digitur iam exequamur, rursus a prima suppositione exordientes. Duae, iuxta hanc, in similibus partibus erant agnoscimus, quae meatuum immoderatione constabatur, vel eorum scilicet ampliacione vel angustatione. Vtriusque vero earum est differentia duplex, Angustationis quidem, corporis vndique in se ipsum compressio, atque ipsorum obstructio meatuum: Ampliacionis autem, eiusdem corporis ad omnem partem extensio, ac meatuum quaedam veluti expansio, contingens ex concursu elementarum, quae proprie corpora appellari alicuerat, cum prima ac simplicia sint. Si quidem quae ex ipsis sunt compositiones, vocant syncrimata, id est concretiones. Iuxta vero differentiam secundam duae sunt agnoscimus differentiae, cum videlicet partes similes non nunquam solis qualitatis alterantur, non nunquam vero ad eandem partes aliqua conflente substantia in qua eadem sunt qualitates. Et secundum quidem modum, ex quo tumor alicuius corporis aduentus, nemo ferè agnoscimus ignorat: Nam & erysipelata, & inflammationes quas graeci phlegmonas vocant, & tumorum genera, quae ab eisdem cedemata, phymata, & phygethia appellantur, & struma, elephantiasis, scabies, lepra, vitiligines, tumores duri, in hoc genere comprehenduntur. Qui omnes morbi adeo sunt euidenter, ut neminem possint latere. At quos sola in temperies praemarum committit qualitatum, ij non omnibus ita patent, nisi cum plurimum a naturali habitus pars recesserit: tunc enim facile affectus ipse ab omnibus deprehenditur, veluti qui superante caliditate ac totum obsidente animalis corpus, febris nuncupatur. Eadem vero caliditas quoadque in lingulis animalis partibus sensu subijcitur, veluti in curibus cum quis nimium ea ambulando fatigauerit, aut in manibus cum remigando, aut agrum fodiendo, siue aliquid tale faciendo ad lassitudinem usque peruenierit: tunc enim & ipsi ipsi qui labore oppressi sunt, & alijs tangentibus, feruidiores sentiuntur. Quod si ex alicuius humoris profluio magnus quidam tumor parri adiectus sit, erit ex secunda morborum differentia. Ex prima autem erunt, & illa quae nuper connumerauimus, & si qua praeterea dispositio aut ex Solis aduisione, aut ignis calefactione, quaedam

in antiquis cod. gr. ecc. dicitur v. l. inf. oper.

Ex cod. grae. s. pressis vertendum, vtpote cum magni sit intervallu ab immoderatione morbida ad moderationem exquisitae salubrem. Aliqui tamen antiqui codices habent, vtpote cum magni sit intervallu ab immoderatione morbida ad moderationem exquisitae salubrem. quae vtriusque morborum lectio.

modum ea, quæ squamæ appellantur, in certa animalis parte, aut toto corpore contrahatur. Cui vero morbus frigidus est, calido quidem contrarius, in extremis quæ partibus vsquæ adeo patens dispositio contingit, vt ipse emortuæ decidant: Nec minus vniuersum aliqui patitur corpus, si cui iter agentibus in valido frigore accidit: nam plerique ex his in ipsa via commorantur: plerique vero antequam domum perueniât, ad hospitium algidi ac semianimes deferuntur. In morbo autem attonito, & comitali (alterum apoplexiâ, alterum epilepsiam græci appellant) & tremore, & distentione neruorum (quam græci spasium vocant) talis sæpe accidit passio. Nam & ij quos in itinere vsq; ad mortem litigis oppressit, talibus rigoribus corripuntur, quales græci emprophotonos, opisthotonos, ac tetanos appellant: scilicet modo in anteriorem, modo in posteriorem, modo in nullam flexitur partem, sed rectum atq; immobile corpus intenditur: **Nô nulli autem his passionibus quas congelationes nominant, affliguntur:** Alij simile quid ipsi qui morbo huiusmodi laborant, patiuntur. In his vero passionibus omnibus in quibus superuenit aliquod accidens, ipsam multoties distrahit intelligentiam, vt accidens ipsum putent aggritudinem, atq; aggritudinem accedens causam. Nam qui operationum læsiones putant, aggritudines, hi non absq; ratione, neruorum distensiones, insensibilitates, corpores, & reliqua huiusmodi, aggritudines vocant. Nos vero ab initio de nominibus edocimus, ne quempiam forte lateret in hisce omnibus, nõ de rebus, sed de vocabulis tantummodo disceptari. Illos potius quispiam iure meritoq; taxabit, qui suam non seruant hypothesein. Sed licet aberrent, plus se tñ cæteris sapere existimant: audite enim licet eos, cum interdum distinguere conantur, dicentes: Si neruorum distensio sequatur inflammationem, ipsam esse aduentitiam quoddam, atque accidens inflammationis: si vero solam intempericm, aggritudinem. Hac de febre ipsa arbitrantur, nimirum, si post sensibilem alicuius membri aduenit affectum, accidens esse: alioquin aggritudinem ac passionem esse censendâ. Qui quidem ob id sunt accusandi, q non expectâtes donec ab alijs confitent, ipsi se ipsos reuincunt. Qui vero supponunt operationum læsiones appellari morbos, neq; a primo discedunt insitutos, vel etiã aliud quoddam simile parum aduertunt, in nominibus tantummodo decipi, res vero ipsas recte affectum, aut exultimandi. Sed de omnibus ad medicinam pertinentibus nominibus, etiã nobis alibi plenius explicatum: & si quis recte his vti cupiat, librum illum curiosus inspiciat. Qm vero hic locus rerum cognitionem præcipue desiderat, ea quæ deinceps sequuntur (seruata quam diximus nominum ac vocabulorum proprietate) aggrediamur. Diximus de calidis & frigidis affectibus, qui omnis substantiæ effluentia vacant. Eadem ratione & humidæ & siccæ consilient aggritudines, tota altera parte corporum natura, nullam extrinsecus materiam in sese recipiunt. Exigua itaq; permutationes, non facile deprehendi possunt. Magnæ vero manifestissime patent, in membris præsertim, quæ emoriuntur: nam quædam veluti salita ac valde exsiccata apparent, id vero non ita crebro euenire solet: quædam adeo mucosa & relaxata visita ac tactu sentiuntur, vt si aliquam ex ipsis partem manibus tractandam accipias, protinus effluit, atq; instar aquæ excidat digitis: Hoc idem in putridis ossibus vsu cõtingit: alia, non longe ab arena distare videntur, similia his lignis quæ sunt vetustate corrupta: alia veluti mucida decipi, res vero ipsas recte affectus immoderata intemperic ad mortem perduxit. Omnes vero alijs exigui membrorum a naturali temperamento recessus a multis ignorantur, & ab eisdem imbecillitates appellantur. Nã si inflammatio, aut vlcus, aut aliquid huiusmodi ventriculum infestet, nullam præterea causam cur eibus non concoquatur exquirunt: si vero nihil horum sit, aiunt esse ventriculi imbecillitatem, tanq; aliquid dixerint præter id quod sit euidētissimum, malam videlicet ciborum coctionem: quid enim eos aliud dicere arbitrandum, nisi ventriculi in suo opere perficendo debilitatem? Hoc autem non est quod quærebatur, sed quæ causa sit eiusdem debilitatis: cur enim ventriculus suum officium debiliter impleat, cum neq; vlcere, neq; inflammatione, neq; tumore indurato, neq; simili aliquo morbo afficiatur? neq; enim illi sine vlla omnino causa, concoquendi cibus facultas eripitur. Quare relinquatur, vt aut immodicos meatus, aut qualitatum intemperic causari sit necessarium. Ex quo etiã illud facile intelligitur, nulli carum aggritudinum quæ partibus similibus accidunt, posse vnq; rectam curationem adhiberi, nisi primorum elementorum adiudicio fuerit adiuncta. Sed aduersus hos alibi, quemadmodum expedire videbatur, disseruimus. At quod præsentis interest loci, agnoscere oportet ventriculi imbecillitatem, aut veng, aut arteriæ, aut musculi, aut aliorum (vt simpliciter dicam) instrumentorum, tum animalium, tum vñ talium, vel ob meatus immodicos, vel ob qualitatum intemperic, necessariò peruenire. Quo pacto vero tales eorum affectus sint agnoscendi, non est præsentis negocij: non enim indicia explicare, sed ipsas primas enumerare aggritudines in præsentis statuimus. Ego vero iam videor: eas omnes commemorasse, quæ partibus similibus tribuuntur.

De Morbis Partium Instrumentalium.

CAP. 6.

Proximum est vt eas iam exequamur, quæ instrumentalium sunt propria. In his igitur aliqua omnino esse partem, operationis causam, reliquas vero ad vsum aliquem huius partis subministrandam a natura creatas, alibi ostendimus. Totius autem instrumenti operatio, tñ maxime atq; præcipue detrimentum patietur, cum pars illa ægrotauerit quæ operationis est causa. Sed & aliarum

Aliarum immodici affectus impediunt operationem. Quæcumq; igitur non per se ipsas impediunt, sed ea ratione, q primo operationis instrumento officium, causæ morborum sunt, non ipse morbi. Sed si in aliquo non lædentes primum operationis instrumentum, ipsam operationem impediunt, iam tum huiusmodi affectus, eggritudines sunt appellandæ. Fiunt autem (vt diximus) vel naturali formatione permutata, vel non seruato numero partium opportuno, aut vniciq; partem conuenientem magnitudine, vel q non, vt naturalis positus expetebat, ipse cohæreant. Cum enim (vt iam demonstrauimus) illa animantium natura opifex, nullam partem corporis temere affixerit atq; formauerit, sed ob eam finem omnes, vt vel melius, vel tutius, totū instrumentum, proprium exequatur officium, necessarium omnino earum oblationes, quæ vel penitus operationem prohibent, vel saltem impediunt, eggritudines putari: quæ vero ad offensionem tendunt primū instrumenti operationi accommodati, aggritudinis causas (vt nuper dicebamus) appellari.

Al. l. f. d. 1. 673

Al. l. f. l. c. 1. fo. 41. b

Albidem.

O hoc igitur, qui & intorsum aut extrorsum sunt cruribus, aut pedum plantis laeuigatis, deterius ingrediuntur, qm in his vitata est figura naturalis. Sicq; qui ex perfractis ossibus male conformati fuerunt, actione membri probam non habent. Neq; ij etiam recte agere possunt, quibus ob morbi, qui arthritis appellatur, magnitudinem articuli suis sedibus exciderunt: aut perfractis supercilijs quæ iuxta dearticulationes sunt, facile articuli ad superiorem partem exiliunt ac dilabuntur: aut supra excrecente callo, tota dearticulatio, ob loci angustiam, ad motum in habilis redditur. Et hæc quidem figurarum vitia aduentitia existunt. Natura vero cum protinus in vtero matris formatio deprauatur, quod in quacumq; corporis parte contigerit, ex ea infirmum atque imbecillum animal redditur. Oportet enim cordis, pulmonis, ventriculi, cerebri, linguae, splenis, & renum, & aliorum omnium figuram conseruari: nam, si aliqua noxa interuenierit, totum necessario instrumentum in suis deficiet operibus. Iam vero cavitatum omnium, quæ partibus debentur, tum magnitudo nisi seruetur, necessario earum occasione lædetur actio.

De Morbis qui contingunt in Genere Conformationis.

CAP. 7.

Multæ vero huiusmodi aggritudines, non nullæ coalitæ quoddam, nõ nullæ vero lentorum ac crasforum humorum obstructiõ cõsistunt, aliæ vero ipsis corporibus nimium exsiccatas, aut ab aliquo ex circumstantibus ingruenti ac comprimenti, angustioribus effectibus adueniunt. Ipsorum quoq; corporum, quæ tales meatus sortita sunt, substantia est aliquando indurata vel inflammata, vel styderata, vel suppurata, aut inflata, aut quocumq; modo aliam adiunctam atq; aduentitiam adeptam magnitudinem: ac deinceps ad interiores caernas tumorem refundens, causa est vt obstructantur meatus: Qui quidem ab ijs plurimum differunt, quos prioris sectæ auctores suppofuerunt ex primorum atq; imcompatibilium: corporum fieri conuentur. Nam intestinorum, venarum, arteriarum, atq; omnium huiusmodi instrumentorū meatus, hos in quâ meatus magnos ac manifestos omnes perspicuo videntur. Quod si ex ipsis aliquis ob nimiam paruitatem sensum effugiat, non tamen propterea ex eodem genere cū illis existit, quos prior secta suppofuit. In omnibus vero huiusmodi affectibus in quibus corpora in tumorem attolluntur, atq; ex eo meatus intercludi aut angustiores effici contingit, non nunquã vna tñ prouenit aggritudo (obstructiõ scilicet) quæ lædit operationem: non nunq; præter hanc altera, corporis scilicet dispositio, quæ obstructiõnis est causa. Nam si id, cui tumor accidit, corpus, nullam propriam habeat actionem, vna tñ erit aggritudo obstructiõ: eius vero causa, non tamen adhuc aggritudo, erit corporis tumorem gerentis affectus. Si enim ita contigerit, vt patiente tunica venæ, quæ exempli gratia est in concauis hepatis partibus, is meatus, per quem ad ea quæ in gibbis receptacula mittitur sanguis, reddatur angustior, duæ hæc ratione erunt aggritudines, altera ipsius venæ affectus, altera meatus obstructiõ. Impedit autem venæ quidem affectus, sanguinis optimi generationem, obstructiõ vero distributionem: vtraq; vero operatio animalis est necessaria. Nam pro confesso habetur, q quacumq; dispositiones primo lædunt operationes, aggritudines nuncupantur. Si vero nihil ipsa patiente venæ, lenit tantummodo ac cralli humores impachi meatibus distributionem impediunt, vna tantum erit visceris aggritudo, puta obstructiõ. Idem euenit intestino, si sola adlit obstructiõ, vna tantum erit aggritudo: eodem vero inflammationem patiente, & propterea interioris spatij obferantem spatium, ita vt excrementorum descensus prohibeatur, duæ erunt aggritudines. Sæpius enim ex morbo alter contrahitur morbus, vt in ijs quos nuper diximus facile cõstat: nec minus vbi inflammatione, erysipelati, herpeti, carbunculo, vel tali cuiuspiam aggritudini, febris adiungitur. Non nunq; vero effectus ipse, est operationis oblatio, quæ decet passionem & accidens appellare: eiusdem autem causam, ipsam aggritudinem: Veluti obstructiõ causa est ne alimentum digeratur: refrigeratio vero, vt quis sensum habeat difficilem in causa est: atque ita aggritudo accidenti originem præstat. Cum vero ipsa dispositio operationem primo impediuerit, eiusdem autem dispositionis causa nullã attulerit primo offensionem, dispositionem quidem aggritudinem: quod aut ipsam facit, eam aggritudinis dicere oportet: Veluti in lenis humoribus atq; obstructiõne cõtingit: ipsa siquidem obstructiõ est aggritudo, humores vero aggritudinis causa. Quæcumq; igitur aggritudines concauitatibus adueniunt cū præter modum obstructantur vel laxantur, oēs ad formationis

Al. l. f. l. d. 1. 673

Tertia Classis.

aaa iij genus

genus referuntur: in his siquidem omnibus formatio naturalis quodammodo vitia. At necle-

De Morbis qui ad Numerum Partium referuntur.

CAP. 9.

In numero vero partium simplicium ex quibus vnumquodque constat instrumentum, due erunt

A. libidem.

A. libidem.

A. libidem.

A. libidem. 9. a

A. l. r. f. id. c. 1. fo. 21 d.

A. l. r. f. id. c. 4. 9. b

Nicolaus Cas...

Ar it, ea mutilatio erit agritudo. Idem in obscenis, in omēto, atq; omnibus partibus ita affectis eue-

De Morbis in genere Magnitudinis.

CAP. 9

Am vero quā huius generis agritudines explanauimus, nunc de ijs quæ ad magnitudinē perti-

De Morbis qui ad Compositionem Partium pertinent.

CAP. 10.

Variane vero ea que secundum naturā cōpositura, sunt agritudines: In positu quidē, sicut

De Morbis qui proueniunt ex Solutione Vmāu.

CAP. 11.

Reliquum est quintum genus agritudinis, continuitatis solutio, siue hæc aliquid ex partibus

De

De Compositis Morbis Partium Simplicium.

CAP. 12. E

NVnc vero suspexit vt cōposita exequamur, initio iterū a similibus sumpto. **E**rit igit iuxta priorē suppositionē, ex dilatatione & angustia meatū, agritudo cōposita, nō particulaum singulis hac vtraq; partibus meatibus, sed vicissim his quidē latioribus, illis vero angustioribus redditis, vt nō magis laxitate q̄ angustia eorū i tota similari parte accuset: nec vlla sensibilibus particula eius possit ostendi, cui alterum tantummodo adsit, sed quacūq; sumpra fuerit, vtriq; passio ni reperiet obnoxia. In secunda aut suppositione, in vnaquaq; similari particula, qualitibus solis naturae modū egressus, sunt cōpositae agritudines numero quatuor, Calida simul & humida, calida & sicca, frigida & sicca, frigida & humida. Profluente vero ad ipsas aliqua subtilia, erūt pariter aliae cōpositae agritudines quatuor, quae ex earundē qualitātū coniunctione proueniūt. Qm̄ vero continuitatis solutio, non in cōpositis tm̄ instrumentis, sed in simplicibus quoque particulis fit, implicabitur & hac nuper dictis iuxta vtranque suppositionem, cōpositis agritudinibus & simplicibus ijs, de quibus statim ab initio sermonem habuimus. Nam fieri potest vt idem membrum & vlcus pariat simul & siccitatem habeat, aut humiditatem, vel frigiditatem, vel caliditatem praeter naturam, aut vna cum vlcere caliditatem simul atq; humiditatem. Exulcerata igitur atque vna inflammata membra, tripliciter naturae modum egrediuntur, cum ob vlcus quidem vnitatem suarū partium amittit, ob inflammationem vero calidiora atq; humidiora reddat plus q̄ naturalis exigat habitus. Nāq; qui in ipsis est tumor, sit ad tāā magnitudinem attollitur, vt ob hoc ipsum operationem impediāt, tunc iā morbus est existimādus: si aut membrum ex hoc nullā patiat in operatione iacturā, accidens tantummodo & passio ipse censetur, veluti & dolor. Omnia igitur quae simul inflammata atq; vlcera sunt corpora, tres quidē necessario, nō nunquā vero & quatuor agritudines patiuntur. Hoc vero in loco inflammationē appellamus, non vt antiqui consueverunt, quē dā veluti feruorem in corporis partibus accensum, sed rubescentem ac renitentem dolorificūq; tumorem. Ita & erysipelata non nunquā vlcera comitantur. Nā carbunculi eā naturā habent, vt aliter consistere nequeat. Mediā vero sortiuntur naturā herpes & cācri, qui maiori quidem ex parte cum vlcere eueniunt, non nunquā vero seorsum. Omnes igitur huiusmodi agritudines, et si vlcere vacent, cōpositae sunt: Vna quidem rōne qm̄ omnes a superfluo humore seu calido, seu frigido procedunt, a flaua quidem bile, erysipelas: ab atra vero, cācri: a sanguine autē, inflammatio: a pituita tumor quidā laxus, edema Graece dicitur: Alia vero, qm̄ nunc dicit oēs humores, est forma rei humescens praese ferat, vīm tm̄ habent, atra quidem bilis, frigida & sicca: flaua vero, calida & sicca: pituita, frigida & humida: calidus autem & humidus est sanguis: Tertia vero ratio, qm̄ simul commiscetur omnes, & raro admodum ex ipsis vllus purus sincerus ue consistit. Nam magna ex parte inflammationes, aliquid ex erysipelatis, vel laxi vel duri tumoris, natura complectunt: aut erysipelatibus aliquid quod inflammationis, vel laxi aut duri tumoris, speciem referat admisceatur. Ita similiter in reliquis omnibus perpende. Multiformiter ergo omnes huiusmodi agritudines cōpositae sunt, de quibus eo in libro in quo de causis morborū agemus, plenius differemus: atq; et vberius, in eo qui de morborum accidentibus inscribitur: ac praeterea in ijs, in quibus curādi ratio tractatur, ad quam omnia quae hic scribimus diriguntur.

De Compositis Morbis Instrumentorum.

CAP. 13.

NVnc vero, qm̄ quō simplices se inuicem complectantur explanauimus, iam ad instrumentorum agritudines veniamus, ac quo pacto & haec cōpositae sint, aperiamus. Primū vero illud meminisse oportet, q̄ aliae quidem primorum corporum, videlicet similiarium, sunt agritudines: aliae aut instrumentariorum & compositorū. Inflammatio. n. primorū est corporū, exarticulatio vero instrumentariorū. Qm̄ igitur aliquod membrum luxatur simulq; inflammatur, totius quidē instrumenti primo agritudo est exarticulatio: inflammatio aut non primo neq; proprie, sed ex accide ti tm̄. Om̄. n. inflammatio singularum eius partū agritudo est, fit vt ex accidenti totius et instrumenti sit agritudo. Et lipitudo quidem est inflammatio membranae quae adnata est cornea, ex accidenti vero est totius oculi agritudo. Contingit vero nō nunquā vt tunica cornea appellata, profundū hēat vlcus, quae deinceps exesa tota, aliquid ex ea tunica procidat, quae secundo post cornea ordine sita est, vna appellata: & ipsa pupilla vna diuisione patiat. Atq; ex his tribus omnibus, quaelibet passio oculi existimat, quīs vlcus & erosio ad solā cornea pertinent, procedentia ad vna, & diuisio ad pupillā. Sed, vt diximus, similiarium partium agritudines, ex accidenti toti instrumento attribuantur. Igitur cum vna quae piā ex ipsis morbo aliquo cōposito laborauerit, & hic ex accide ti totius instrumenti erit agritudo cōposita: cum vero plures quidem sint affectus, sed vnaquaq; vno morbo laborauerit, sic totius erit instrumenti agritudo cōposita. Nā, vt in oculi exemplo persistamus, sit ita vt eundem oculum (neq; n. impossibilis est suppositio) vnguis & lipitudo isister, & erosio cornea, & procedentia vna, quibus et malis accedat aliquod sustulsiōnis initium. Quod non vna neque simplex sit agritudo, oibus in propatulo est. Appellabit autē hec quispiā, cōpositū oculi morbum, alter vero non vnū cōpositum morbū, sed plures dicit agritudines, in diuersis oculi partibus cōstitutas. Nilil vero refert quātum ad verā curādi rationem, ad quā haec omnia dirigunt, siue vnus sit morbus cōpositus siue plures, pugnātibus remedijs indigentes. Pleniorem vero

Al. i. f. d. d. p. 1. 2. 3. e

Al. i. f. d. d. p. 1. 2. 3. e

Avero de hisce discussionē differimus ad eos libros, in quibus curandi precepta tradent. In presenti vero sermone, hoc tm̄ cōmonstrare ac indicasse sufficiat, probabilē vtroq; aether sitam, & qui plures in oculo morbos esse arbitranē, & qui, quemadmodū vnū est instrumentū, ita & vnū cōpositum existimant esse morbum, qm̄ (vt ante diximus) plures in eodē particula laborauerint. Vt igit ex simplicibus morbis, vnus quidem erat primo totius instrumenti agritudo, veluti suffusio, alius vero ex accidenti, veluti cornea exulceratio: ita & ex morbis cōpositis, proprii quidem erūt totius instrumenti, qui plures simul eius partes occupauerint: ex accidenti vero, quicūq; cōpositi vnam tantummodo ipsius instrumenti obfederint partem, veluti lipitudo, quae membranae adnata est inflammatio: siquidem inflammatio ē numero cōpositarum agritudinū fuit ostensa. Eadem vero membranae vlcere adueniente, multo et magis cōposita agritudinem pati hanc particula dicemus: sed nec propterea minus oculus totus morbo cōposito laborare cōsuebit. Tales quidem ex accidenti totius instrumenti agritudines esse putantur. At, cum plures eodem tempore particulae aliquo malo afficiunt, ipsorum instrumentorum primo cōpositae sunt agritudines: atq; eo magis, si particulatim vnaquaq; simplicium, non ex accidenti, sed primo, totius instrumenti fuerit agritudo: Quemadmodum in oculo vnguis, suffusio, atq; ea passio quam a Graecis rhoeta B da antea diximus appellari: nam ex ijs qualibet, propria est oculi agritudo. Et, cum simul oēs cōiunguntur, oculo propriam agritudinem cōpositam faciunt. Haec si quis ratiocinabitur via, oēs instrumentorum cōpositos morbos facile inueniet. Mihi vero superfluum visum est opus, oia complecti, & componere: qm̄ si quis omnium simplicium morborum fuerit scientiam cōsecutus, atque eorundem compositione modos non ignorauerit, facile in singulis per se ipsum poterit exerceri. Quare si quispiam semel tm̄ quae in hoc libro conscripsimus legerit, is se parum profecturum intelligat, nisi postmodum plurimum quoque exercitationis adiunxerit.

GAL. DE CAVSIS MORBORVM LIBER VNVS

Nicolao Leoniceno interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Simplicium & Compositorum Morborum Causas peruestigat, tum quae in Similibus, tum quae in Instrumentalibus partibus, Morbos efficiunt.

Quorum Morborum Causa Peruestiganda sint.

CAP. 1.

D

Quot quidē sint & quae nā agritudines oēs, in propria genera ac spēs diuisae, tm̄ simplices tm̄ cōpositae, altero iā libro explanauimus. Reliquū est vt singularū cas explicemus, exordientes a simplicibus aialis partibus, q̄ similiares appellant: a quibus deinde ad cōpositas & dissimiliares venimus. Qm̄ igit ostēdimus iuxta illos qui arbitrant substantiā, q̄ ortui atq; interitui subijci, simul misceri atq; alterari, q̄ ois agritudo similis ac simplicis quo ad sensum particulae, vel interperies qdā existit, vel cōtinuitatis partū diuisio: iuxta vero illos qui non vniōne statuit, sed quia intercipiat vacuū, omnium corporū constitutionē, concretionē putat, immoderatio meatuum, & eius, quae sensu deprehendit, continuitatis solutio: Incipiemus & nūc considerare cas morborum omnium qui ad primā attinēt suppositionem, quā nos verā existimamus. Erāt autē (vt arbitror) quatuor simplices, quatuor vero compositorae. Cū aliqui quidē sola supra modū excrecente caliditate, vel frigiditate, vel ex altera oppositione aliqua, veluti humiditate, vel siccitate: alij vero duabus simul supra modū auctis, vt morbus pariter calidus ac siccus, vel frigidus ac siccus, vel calidus ac humidus, vel frigidus ac humidus fiat.

Al. uniri.

De Causis Calidi Morbi.

CAP. 2.

Itaq; quae nā sint cuiuscūq; praedictorum morborum procreationis causa iam inspiciamus, sumpto ab eo initio, qui in caliditatis immoderate in temperie consistit. Apparet autē & in alijs corporibus oibus quae se ipsis plus satis incalescunt, vel ex motu quodam augeri caliditatē, vel ex putredine, vel ex vicinia alterius corporis calidioris, vel ex stipitatione, vel ex alimento ad calefaciendum accommodato. Ex motu quidem, veluti in ijs quae quouis modo exercitantur, & in lapidibus inuicem collisis, & lignis, & flamma ventilata. Ex putredine autem, tum reliquorum corporum

At a. prima p. 1. 6. col. 1. b

reconat quoniam cas morbi calidi:

rum præsertim seminum ac stercoreis. Mihi quidem non nunquam videre cõigit in columbarum E-
-fagrestium excrementis, ex putrefactione ignem accensum. Nec est quispiam, qui ambigat, quin
calidorum corporum vicinia, alia concalecant, si modo ad memoriam reuocet, & balneas, & Solẽ
æstium, & omnem flammam. Ita quoque si hybernis temporibus in ampla domo ignem accen-
deris, atque omnes meatus stipaueris, per quos spirandi habeat facultatem, interius calorem accen-
deris: quod si quaueveris patentes exitus liqueris, nihil amplius effeceris. Sed non aliter bal-
neæ atque fornaces, sicut interius accruant calorem. Ex quo evidens est, si positionem augendo ca-
lori occasione præstari. Sed nec in obscuro est, quod idem ex ipsa materia provenit. Nam aridi
calami, facilius in maximum flammam attollunt: ligna autem viridia, & præsertim si plura super
ignem congelentur, diutius quidem aggrauant & veluti obruunt flammam, demum vero argent.

Quomodo igitur in animalium corpore ex his vnumquodq; perficitur? Cum quiescit immo-
derata exercitacione visus fuerit, lassitudinem sustinet corpus, hoc est, caliditatem immodicam in
musculis atque articulis habet: hi enim sunt, qui primo motum excipiunt, quod si non ultra pro-
grediatur calor, atque cum solui contigerit, anæquam totum animalis corpus inuasit, nihil ultra
lassitudinem consequetur. At si in totum extensum fuerit corpus, tunc huiuscemodi affectus qui fe-
bris nuncupatur, quæ est quedam totius corporis immoderata caliditas. Ita & ira, quæ feror quæ
dam est exilitatis in corde caloris, ob immoderatum motum, per totum nõ nunquam diffusa cor-
pus, ita febrem accendit. Iam ea quæ putreficit in animalis corpore, calorem quandam immo-
dicam in his partibus, in quibus putret, efficiunt, sicuti erysipela, & herpes, & carbunculi, &
inflammationes, & phlygethla. Hæc autem ubi totum concalefecerint corpus, excitant febrem.

Et quidem tertia causa immoderati caloris ex his sit manifesta, quoniam modo animalibus adue-
niat, & ex ijs quæ exultiones appellantur. Nam in bubonibus & inflammationibus & erysipelati-
bus atque omnibus adeo calidis morbis, semper contingens pars atque continua, ipsa quidem pri-
mam caliditatem assumit, deinceps vero & partem vicinam afficit, & hæc deinceps sibi proxima:
atque ita, vsque ad principium inlit caloris ubi peruenerit in temperies, totum celeriter corpus prin-
cipij sentit affectum. Diuturnæ quoque moræ in locis Soli expolitis, nudis quidem, totam aliquan-
do ceterum supremam calefaciunt: at ijs qui vestibus operiti sunt, solum caput: atque hæc exustio ap-
pellatur: Quod si iam totum animalis corpus occupet, tunc ita febris accenditur. Quartum vero
causæ genus quod insitum calorem immoderate succendit, in adstrictiõibus & frigiditacionibus
fieri videtur. Nam si quis vehementer rigerit, aut in aqua natauerit quæ aut alumen aut talem ali-

quam naturam acceperit, huic stipari cutem atq; densari contingit, vt que diffari conseruerit in-
tus cohibeantur: Quod si fumosa fuerint quæ in tus collecta sunt, febris inde generat. Quinta ve-
ro species aut cæ supra modum caliditatis, sunt esculentorum acres ac calidæ qualitates, veluti allio-
rum, porrorum, caparum, atq; huiuscemodi omnium: nam & horum vis immoderata febrem
aliquando suscitauit. Et quidem calidæ potationes immodicæ, veluti vini veteris & acris, imbecil-
lo corpori liberalius ingestæ, & medicamina acris, siue alexiteria, amuleta fuerint, siue venena, cau-
sam vt homines febricitarent, attulerunt. Sed cur (inquit) nõ semper ob qualibet harũ carum
febris accendit? Quia causæ efficientis quantitas par non existit: & quæ constituta est ab eadem cõ-
in corpore dispositio, magnam, in eo quod plus & minus, varietatem admittit: ac præterea animã
tium corpora plurimum alterã ab altero differunt, in hoc vt aut facile aut ægè a naturali recedant
habitu. Quæ admodum igitur minime ambigis, cur non omnis motus lassitudinem facit, sed pro
confesso habes qd, ubi non excesserit ac potentia superauerit articuloꝝ musculorumq; naturam,
nunquam eos fatigari contingeret: sic tibi erat cogitandum, qd nec talis affectus qui lassitudo nuncu-
patur, nisi dignam effatu tum magnitudinem tum moram assumpserit, nunquam vniuersum cor-
pus afficiet. An motus quidem parvus, lassitudinem nequit efficere: parua aut lassitudo, omnino
febrem accendit? aut motus quidem effectus, in relatione consistit, lassitudinis autem minime? H

Ac quidem omnibus et vulgaribus ac rudibus in propatulo est, athletarũ corpora diuturniores ac
vehementiores motiones citra lassitudinem perferre: & nos priuatos, si paulo supra consuetudi-
nem exercemur, statim molestia affici. Nil igitur mirum, si quispiam quauis lassitudinem senserit,
non in febricitauit, vel enim parua est lassitudo, vel exigui temporis, aut viribus corporis inferior.
An, si fuit exercitacio haudquaquam diuturna, nec vehemens, atq; etiam minus quam pro natura
eius qui exercitatus est fortis, nunquam quidem lassitudinem afferet: lassitudo vero febrem accen-
det, etiam si ea & breuis sit, & exigui temporis, & languentis corporis robore inferior sit? Sed &
hoc ipsum in ea re quæ ad agendum potentissimam naturam habet, nimirum in igne, possumus
intueri. Nam frigiditaciones, non absq; tempore ac viribus calefacit: si quidem, cum aliquando e lo-
cis gelidis discesserimus, manus per maximam flammam ignis sine aliqua noxa transferimus. Ne-
que omnis materia æque facile ab eodem accenditur, sed ærentes quidem calami primo attactu in-
flammanur, ligna autem humida ac viridia vt accendantur, longo tempore, vehementiq; flamma
indigent. Quo pacto igitur nihil horum in igne admirans, in lassitudine admiraris quod magni-
tudine egeat, ac tempore, ac corpore incendio opportuno? Satis itaq; fuerit si nulla te huius rei
capiat admiratio, sed potius animaduertas qualenam animalis corpus facile sui natura calorem ad-

mittit,

A. I. 4. f. 1. d. 1.
1. 4. 1. b

A. I. 1. f. 4. d. 1.
1. 4. 1. b. 1. 4. 1. d.

A. T. 1. p. p. p. p.
1. 4. 1. b. 1. 4. 1. d.

Amittit, & quale non facile. Sed de hoc quidem postea es auditurus. Nunc vero nihil tibi sit mirũ,
si vnumquodq; quod aliquid sit effecturum, & tempus & magnitudinem exigat, ac præterea vt
proximum sit quod promptè patiendi habet naturam: quoniam & si hæc desint, nec ignis comburere,
nec gladius abscondere valet. Nec aliquid aliud, in efficiendo potentissimum, in aliud agere potest,
quod ipso validius exiterit, aut ubi non interuenit repus effectus dignum. Super lucernæ quidẽ
flammam, nunq; totum effunderes oleum, nedũ aquam: & gladio incidere lapides nequaquã ten-
taueris, nedum adamantem. Vis autem vt lassitudo, & calefactio, & frigiditacio, & reliqua huiusce
modi, febrem semper accendant, quoniam parua sint, & exiguum tempus perdurent, siue etiam totum
corpus minime idoneum ad suscipiendum calorem extiterit? Quod enim iam calidũ est, paratius
est ad hoc vt excessum caloris admittat, sicuti & frigidum vt plus satis frigeat: quod vero editer
se se habet, ad hoc minime est aptum: vsq; adeo cæca & rudis est eorum qui talia perquirunt dubi-
tatio. Qui vero nihil dubitant, sed promptè ac temere enunciant, qd nihil eorum quæ nuper dixi-
mus excitat febrem, horum stupiditas quidem miserationem, contentio vero odium meretur. So-
luta quidem sunt & horum sophismata in altero volumine, quod seorsum de causis procatartici-
cis, id est præincipitibus, scripsimus. Neq; præsentis est negocij aliorum refellere errores, sed ve-
ra duntaxat docere instituis. Rursus igitur ad propoliti nostri seriem reuertamur. Erat autem
(vt arbitror) omnium simplicium ægritudinum præcedentes causas, vsq; ad præincipientes expli-
care. Non enim est fortassis inutile, eos qui ita earum appellationes manifestioris doctrinæ gra-
tia distinxerunt, imitari. Quasumque enim in ipso animali vel dispositiones vel motus præter na-
turam, ægritudinum præcedentes causas nominant: quæ vero extrinsecus adueniunt, & alterant
corpus, atq; transmutant naturam vehementer, præincipientes appellant.

De Causis Frigiditaciõis Morbi.

C. A. P. 3.

Calidæ quidem ægritudinis in vniuersum diximus causas, nunc ad frigidam veniamus.
Sunt vero & huius plures numero causæ, veluti refrigerantium propinquitas, & ciborum
potumq; quantitas ac qualitas, stipatio q; ac rarefactio, ac præterea oculum, & immodicus motus.
Quibus etiam occalionibus ignis extinguitur. Nam si paruo carboni multum nitus aut glaciẽ
superimponas, aut plurimam aquam superinfundas, continuo extinguitur. Sic, ubi circumstant
ac sit præter modum frigidus, veluti hyberno tempore iuxta Histrum, non solum lucernam sub
dio positam, sed & quemcumq; exiguum ignem videbis propinus extingui. Hoc quidem modo,
Cignis a rerum prægelidarum cõtractu superatur. Ab ijs autem quæ natura apta sunt vt ipsum enu-
triant, ob excessum, vel defectum, vel ob alienam qualitatem hoc pacto corrumpitur. Si enim li-
gna vniuersim & multa supra paruum coaceruaueris flammam, ob immodicæ quantitatis excessum
ipsum extingues. Quod si nihil omnino, aut parum admodũ adieceris, ob defectum aut pau-
citatem alimentis, videbis continuo marcescere. Sic & lucernæ flammam comminuit atq; in peri-
culo esse ne propè extingatur inspicimus, ubi nutrimenti proprii modus nõ seruetur. Siue enim
oleum liberaliter non adhibueris, aut multum vniuersim superinfundas, vtroq; offendes modo.
Quod si largam quidem exhibueris materiam, sed quæ vel nullo modo apta sit vt ardeat, vel cum
magna difficultate incendium suscipiat, hanc etiam statim minorem efficiet. Veluti si oleum aquæ
commixtum supra ignem conieceris. Si etiam qui flammæ circumfunditur aerem stipaueris, aut
nimium rarefeceris, sic quoq; flammam decrefcere ac periclitari ne penitus extingatur, in species.
Stipatur autem, si cucurbitam qua medici vtuntur, vel furnulum, aut tale aliquod aliud circumpo-
nas. Quod etiam continget, si fornacum foramina claueris. Quod si in multo Sole, & calido &
aprico loco, aut ad alteram maiorem flammam admoueris, tunc quoq; minorem flammam mar-
cescere videbis: quoniam exterior flamma, vt quæ prepotior sit, elaxat atq; dispergit minorem.

Neq; vero in obscuro est, qd si eas flabellans, hoc est mouens, si quidem modicè hoc feceris, auge-
bis: si vero immodicè, dissolues ac dissipabis. Sic & ventos magnitudinis flammæ respondere oportet,
si quid eius augmento cõferre debuerint: qui vero maiores sunt qd illa queat sustinere, disper-
gent, non flabellabunt. Ex quo manifestum fit, qd flamma quidem ad sui incrementum motu eget
aduentitio, non tamen immodico. Si enim nullo modo flabellatur, elanguet: vehementiore au-
tem motu extrinsecus vigente, dissoluitur ac dissipatur. Secundum igitur primam causæ speciem,
cum omne frigidum forinsecus aduenit, partim contactu tantum, partim potentia, frigidæ ægri-
tudo consistit. Sic aliquis in frigida natas aqua lectus est & male lotus, & in gelida loca iter faciens.
Non nullos etiam vidĩ exanimatos, anteq; domum deferretur. Iuxta vero secundam causam, aut
morbum attonitum, aut comitalem, aut motus sensus ue læsionem, ex ebrietate aliquis subijt:
quanquam vnum modicè haustum, vt quod maxime proprium alimentum sit, natium calorem
adauget. Sic & optimi cibi qui qd plurimum animalis afferunt nutrimentum, supra modum assump-
pti, morbos frigidos generant. Sic quæcumq; vel deuorantur vel bibuntur, si frigidiora natura sint,
morbos frigidos parit: ex horum numero est papauer, mandragora, hyoscyamus, cicuta, qd sanè
nimia frigiditate et in terramunt. Vltima autem stipatio, (hanc enim tertiam frigidiorum morborum
causam statuimus) facit graues sopores, & veteriũ, & morbos attonitos. Et hoc est qd dicitur ab Hip-
pocrate

procrate

de Vir. rat. in morib. acut. 4. l. 2. 7. 137.

Procrates. Venarum interceptiones corpori officere, & statim vocem eripiant. Ipse namq; sicuti et Elij venarum duos genera vasorum in quibus sanguis continetur, venas appellat, non vni iuniores, alterum tantum, quod non pulsatur. Vbi vero interceptum quae sunt in animalis arterie, hoc est ita oppleta sanguine fuerint, vt nullus in ipsis vacuus relinquatur locus, in quem, dum atroluntur, aerē externum attrahere possint, tunc strangulatur atq; extinguitur calor innatus: ac qui ita affecti sunt, subito sensum & motū totius corporis amittunt. Obfusum enim à nobis est hoc, in eo volumine quod scripsimus de vsu pulsuum, ob eum finem arterias pulsare, vt calor naturalis in omnibus animalis partibus moderatus conseruetur. In libro autem de vtilitate respirationis scriptum à nobis est, qd hęc quoq; insitum cordis calorem, moderatum conseruat. Sicuti igitur si extrinsecam flammam à comunicatu circūfusi aeris separet, interiectū furnulū vel cucurbitam vel cuiuspiam alterius rei similis, statim extinxeris: eodem modo si animalibus caliditatem cohibueris atq; intercluseris, ita vt nullum cum aere exteriori habeat communicatum, statim exitium afferes. Caliditas igitur cordis per faucium meatum aeri extrinsecō communicat. Quod si hunc intercepteris, cucurbita strangulabis ipsam, atq; animal enecabis. Calor vero qui omnibus est arterijs, quae per totum animalis corpus diuiduntur, per cor quidem ipsam in quantum faucibus comunicat, & per vniuersam cutem, in ambientem nos aera respicit, refrigerium quidem, cum ille se atollunt, accipiēs: cum autem reident, id quod fuliginosum est, expellens: quorum vtrūq; naturam eius mediocritatem cōseruat. Et si quidem stipatē fuerint arteriae, siue (vt nuper dictum est) ob sanguinis redundantiā, siue earum ora obstructis aliquos partiantur, ita vt nullam habeant transpirandi viam, calorem extingui necesse est: quod vero ita affectum est corpus, emori. Quod si fuerit stipatio modica, nō adeo calorem naturalem pati est necessarium. At si quidem in animalis corpore veluti fuliginosa quaedam ac fumida excrementa tunc consisterint, alius erit calor naturalis affectus: alius vero, vbi solum vapor quidam suauis atq; optimus exhalat. Atq; horum vtrūq; bifariam hoc modo curari. Cum enim sanguis optimus in corpore fuerit nullo inquinatus humore superfluo, vapor ex eo incalēscēte optimus exurgit, qui nihil aut igneum aut aere seculum inuehit. Tunc quidem corpus cum mediocriter stipari contigerit, breui aut erit plethoricum, aut supra modum calefacti: ijs quidem quibus defes vita sit ac minime laboriosa, plethoricum fiet, cum intus remanserint quae exercitacione excerni oportebat: ijs vero qui exercitantur, calefacti, cū motus occasione calor augeatur naturalis, non transpiret autem ob id qd densatum sit corpus. In corpore autem stipato quod à summo excremento obidetur, aut febris accenditur ob interclusam interioris fuliginosam euaporationem, aut strangulabitur atq; extinguet calor insitus atq; naturalis. **G** Vtrunq; vero horum accidet pro multitudine excrementorum, aut magnitudine stipationis. Nam si sumosa superfluitas quae euacuari expetebat, plurima fuerit, atq; stipatio vehemens, periculum imminet ne calor naturalis strangulatus ab excrementis extingatur: si vero superfluitas pauca fuerit, & stipatio parua, febris accendetur. Non ergo dubium est qd & naturales & aduentitias corporis dispositiones cognoscere oportet, in quibus aut fuliginosum aut vaporosum aut lutuosum est id quod exhalat. Sed haec quidem in hisce libris explicabuntur, in quibus curandi doctrinam exequemur. Nunc ad huius operis institutum reuertamur. Sicuti enim stipatio sapientis frigiditatis est causa, eo quo diximus modo: sic & laxatio, qm plusq; sit oportunit, dispergit ac dissipat insitum & natium calorem, frigidius efficit corpus. Fiant autem haec tum in vniuerso corpore, tum vero etiam in vnaquaq; particula, cum vel stipatur vel laxatur. Si enim quam vniuersum corpus habuit dispositionē in obstructionibus & plenitudinibus arteriarū, hęc ipsam habeat particula ab ijs solū quae in ipsa sunt arterijs affectis, necesse est vt hęc ipsa particula simili modo quo totū corpus egeret. Et qdem quae extrinsecus adhibentur medicamina, aut aq; qm vniuersum mediculam hnt, & frigida, & aer ipse circūfusus, laxationem aut stipationē immodicā in ipsa parte committere possunt. Et vincula quaedam violenta, ipsi aliqui particulae, aliqui vero supraiacentibus circūposita, corrumpēt ipsam, ac frigidificient, ob id qd eam separent atq; seingunt à comunicatu membri in aliā partem, à quo calor emanat naturalis, atq; vnde vim sui motus recipiūt arteriae.

De Causis Sicci Morbi.

C. AP. 4.

DE calidis quidem ac frigidis affectibus abunde dictum est, de siccis vero deinceps dicitur. Si quis magis quidē transpiret, minus aut nutritur, tunc eo qd sicci habitus exilit, facile in siccam incidet aegritudinem, ac praesertim, si curis aut vigilijs immodicis occupatus fuerit. Et aeris quoq; nobis circūfusi temperaturae cum sicce fuerint, excitant animalium corpora: & nationes praeterea in aqua quae niri, aut sulphuris, aut aluminis, aut bituminis, aut alterius huiusmodi qualitatis est particeps: & quacunq; medicamina vim habent exsiccati, siue intro assumantur, siue foris adhibentur, haec quoq; siccam reddunt corpus. De quibus in eo volumine, in quo de simplicibus medicaminibus agit, abunde dictum est.

De Causis Humidi Morbi.

C. AP. 5.

Haec quidem siccarum aegritudinum causae sunt. Humidarum aut sunt oēs causae contrariae, veluti ciborum qui humidiori natura constant copia, & potuum excessus, & omnis viuendi ratio delicatior, & animi securitas, & balneorum ex aquis dulcibus plurimus vsus, praesertim post

Aniqui quidam eo habere qd τὰ δὲ ἔρηρα τὸ ἀνθρώπινον κρᾶσις. ac per se cum sicciōnis sit repetitio, imprecia habent, τὰ τὰ δὲ ἔρηρα τὸ ἀνθρώπινον κρᾶσις. i. ea qd scibaria, sicca in fiat facultate.

A. T. 1. p. 164. tit. can. 1. 69. ad.

A. libidem.

A post cibum: sic & tota vita otiosa, atq; omni labore vacans, & pluriarum abundantia, atq; omnis status temporis humidus, & medicamina, quae humectandi habent potestatem.

De causis compositorum morborum, qui similes partes inuadunt.

C. AP. 6.

Liquet autem, qd & compositarum aegritudinum causae omnino sunt compositae. Si enim causa calida simul, & sicca in vnum aliquando conueniant, necessario calidus quidem, atq; siccus sequetur morbus: si calida, & humida, pariter calidus, & humidus: idē euenit in reliquis duabus simul iunctis qualitatibus, humida scilicet & frigida, & sicca & frigida. Quod vero huic sermoni adiungere, ac simul distinguere oportet, iam aggrediamur, qd videlicet corpus sepius alteratur, cū causae omnes eiusdem inter se speciei existunt: plerunq; vero cum vitiis contrariae sunt: & qd non nunquam superant, quae ex ipsis sunt vel numero plures, vel diuturniores, vel potentiores: interm vero ab vtriusq; ex aequo leditur corpus. Et si vero nullo modo fieri posse videatur, vt vni idem quae corpus calidum vna efficiatur ac frigidum, humidum quae ac siccum plus, quam natura sit oportunitum: tū & hoc ipsum vsu contingit, & merito distemperata inaequalis appellatur: nos qd de hac ipsa alibi seorsum, vt oportuit, differuimus: neq; nunc de eadem ipsa verba cōsumere conuenit, sed potius ad reliquarum aegritudinum causas explicandas veniendum. Hoc tū in libro de morborum differentiis edocimus, qd videlicet aliqui quidem ob solas quatuor qualitates corpora ab habitu naturali recedunt, nulla extrinsecus confluente substantia: aliquando vero fluxionibus replentur, idea quidem omnino humidis, vi autem non humidis. Sed de horum humorum potestate dictum quidem est ab antiquis & medicis, & philosophis, & à nobis etiam tum in aliis commentationibus, tum in his praesertim, quas de medicaminibus edidimus. Quantum vero huic loco expedire videbitur, in praesentia etiam dicetur, quod flaua quidem bilis facultate calida est, & sicca: nigra autē frigida, ac sicca: sanguis autem calidus, & humidus: pituita frigida, & humida: & ex his singuli insunt aliquando synceri, aliqui aliis cōmixti: & qd particularum cedemate, vel scirrho, vel phlegmone laborantiū dispositiones haec de causa plurimū variantur. Nam & anthraces, & cancri, & herpes, & erysipelata, & phygethia, & gangraena, & phagedaena, & satyriasis ex hoc genere sunt, & vitiligines, & atheromata, & acrochordones, & achores, & faui, & ganglia: & steatomata appellata, morbi sunt, qui fluxionū sunt partus. Haec vero in vicem differunt, ac praeterea ea omnia, de quibus praediximus: qm non nulla quidem ex sola sunt pituita, non nulla autem ex sanguine, quaedam ex bile flaua, quaedam ex nigra, quaedam ex aliquo alio humore, qui non dum omnino sit extra naturam. Sed hic ipse, qualicūq; fuerit, vnus oīno erit ex his, quos enumerauimus. Neq; enim fieri potest, qn sit aut calidus & siccus, aut calidus & humidus, aut frigidus & siccus, aut frigidus & humidus. Sed, qn ad plurimum crassitici, & frigiditatis peruenit, naturalis pituita formā amittit, atq; alius quidē humor esse existimatur, qui ex toto genere sit praeter naturam: Non tū ita res habet: donec enim frigidus, atq; humidus sit facultate, ex pituita genere erit. Eadem ratione, quicūq; calidus fuerit & siccus, idē est flaua bile generis subibit. De his vero plenius alibi differuimus. Quo fit, vt nunc de his breuius dicamus, quoniam & de his ipsis omnibus copiosius in iis libris, quos de curandi ratione edituri sumus, tractare statuimus. Ad id vero, quod praesentis interest operis, redeamus. Omnes, quidem huiusmodi morbi sunt subinde inutiles materiae inutrem deponente natura: quod etiam à multis aliis antea dictum est. Quis tamen sit depolitionis modus, non adhuc est dictum: rationem enim quādam, atq; mentem naturae tribuemus, si ita simpliciter ipsam, quicūq; inutitile est, deponere affirmemus ex nobilibus partibus ad ignobiles. Sed, qd quidē in morbis bonae iudicationes ab aliqua huiusmodi facultate fiant, manifeste apparet. Quis autem generatio nis modus his iudicationibus sit, nō dum maiores nostri exacte docuerunt: quoniam neq; potentias naturales, de quibus nos in aliis cōmentationibus egimus, quot numero, & quae nam existāt, & quod singularum sit opus, satis explanare potuerunt. Sed nulla sanē difficultas suppositionibus, quas in eisdem commentationibus demonstrauimus, videntes nunc, de hisce omnibus transigere. Cum quatuor sint numero potentiae, quarum quaelibet siue animalis, siue plantae particula particeps est: & cum vna quidem ex iis attrahat id, quod ei conuenit, alia autem retineat, alia alteret, alia, quod superfluit, excernat: & cum materia ipsa superflua duplex genere existat, aut enim quantitatis ratione, aut qualitatis: cum denique omnium corporis partium non aequale sit robur, quippe principales partes statim ab initio natura maiori robore dotatauit: Nihil mirum, si in im puris corporibus, in quibus plurima inutilis materia redundat, ad ignobiles partes aliquod confluat. Nam superfluis humor, vt qui à partibus oibus robustioribus expellatur, ac nullibi consistere queat: itē ad imbecillissimā omnium peruenit partē. Hęc vero alia, atq; alia in diuersis corporibus existit: aut quae in prima animalis formatione eidem parti aliquis error obrigerit, aut postea aliquam susceperit noxam: aut quia talis natura esse debeat, quemadmodum cutis: haec enim (vt quae nullam operationem habet, sed vsus tantum gratia à natura instituta est) optima ratione partibus aliis, quae aliquam habent operationem, imbecillior est facta: est enim quoddam veluti velamentum, atq; amictus animalis cognatus, cum neque coctionem, neque alimentū digestionem, neque sanguinis generationē, neque pulsū, neque respirationē, neque voluntarium motū, neq;

omnino

omnino operationem aliquam aſſerat animalī: ac præterea cum omnium aliarum partium extē- E ma ſit collocata, non abſque ratione totius corporis excipit excrementa. Multa enim ab initio in- ſtrumenta, expurganda materiæ inutilis gratia, natura molita eſt: & hæc quidem ſola ad eundã ſanitatem ſufficiunt, cum nullam corpori labem iſ, qui nobis circumfunditur, aer adiecerit, aut de- ſtinquens ratio vitiis humorum vitioſorum redundantiam immodicam in corpore nõ effecerit. Nam, cum talis acciderit error; non amplius naturalia ſufficiunt inſtrumenta ad excrementi mul- titudinem expurgandã. Ideo que tunc accidit, vt fluxiones a valentioribus impulſæ partibus ad imbecilliores irruant. Illud quoque non nunquam uſu euenire ſolet, vt, cum ſtipati fuerint hi, per quos expurgantur, meatus, ad alia confluant loca. Hæc quidem principia ſunt gignendi omnes prædictas agnitudines. Malum vero in iplis membris augetur, cum in eisdem impactæ ſuperflui- tates ac putreſcentes, atque ea ratione magis vitiatæ, influentem poſtea humorem, etiam ſi vitillis ſit, coïnquinant atque corrumpunt.

De cauſis morborum in genere conformationis.

CAP. 7.

Sed, quoniã ſimilariũ partium proprios recensimus morbos, ſuperest, vt de inſtrumenta- riorũ morbis dicamus, exordiu ab eo ſumentes, qui primũ inter alios obtinet locum, qui vide- licet in formatione conſiſtit. Hic autem fit naturalis quidem figura non nunquam euariante: non F nunquam vero læuitate quadam aut aſperitate, aut meatu ipſo corrupto. Cauſa autem, ob quam figura naturalis permittitur, prima quidem eſt formatio conceptus in ipſo adhuc vtero matris vi- tiata vel ob materiæ multitudinem, aut ob qualitatem minime aptam: quæ naturales ſeminis mo- tus impedit. Secunda vero, ſi, dum paritur, dum que factis inſans inuoluitur, error aliquis com- mitatur. Mollia ſiquidem ac penè fluxibilia cum ſint corpora infantium nuper in lucem venien- tium, facile inuertuntur, cum & in exitu à matris vtero non recte ab obſtrictibus excipiuntur, & non cõmode factis inuoluuntur, ac deinceps à nutriçibus ſine modo aut tolluntur, aut reponuntur, & dum præbetur lac, & dum lauantur, & dum factis alligantur. In hiſ ſiquidem omnibus, niſi quis infans cõmode pertractauerit, facile vnũ cuiuſq; membri figura naturalis euertitur, ac cor- rumptur. Et quidẽ in omni ea, quæ ſequitur, educatione, partim ab immodica ſatiatate, partim à motibus perperã factis, diũ ante tempus aut ſtare, aut ingredi permittuntur, aut vehementioribus moribus exponuntur, plura in iplis membra inuerti contingit. Siquidẽ nimia ſatiates operatio- nes impedit naturales. Intempetiũ autem & vehementiores motus labefactat artus, ac, in quam minime ſit opportunum, partem circumagunt. Crura etenim ex ipſa innitentia corporum gra- uitate aut ad exteriora, aut ad interiora vertuntur, vt magis ad hæc, quam ad illa primum tibiã G momentum declinet. Quibus enim rectiora ſunt, quam naturę cõueniant, bleſa ſunt magis. Qui- bus autem cauior, efficiuntur rhaeba. Voco autem blaefum, quod ad exteriora conuertitur: rhae- bum autem, quod in contrariam partem. Et thoracis quidem partes plerumque à nutriçibus in- uertuntur, dum ipſas in prima educatione nimium arte extrinſecus vinciunt. Maxime vero hoc quotidiè apud nos fieri inuētur in virginibus: quibus, dum ſudẽ nutritices augere ea, quæ ſunt circa coxas ac ilia, vt hæc magnitudine thoracem exuperent, vitis quibuſdam totum circumpre- hendunt, atque omnes ſcapularum ac thoracis partes vehementius ſtringunt ac comprimunt. Quo ſit, vt, cum ſæpe non æque omnes intendantur, aut pronum in partem anteriorem redda- tur peçtus, aut poſteriores partes, quæ ad ſpinam pertinent, gibbæ reddantur. Illud vero nõ nun- quam accidere ſolet, vt veluti perſtractum atque ad latus adductum fiat dorſum, ita vt altera qui- dem ſcapularum non auçta, ſed parua ac valde compressa appareat: altera vero prominens, tumi- da, que ac omnino maior. Hæc quidem omnia figurarum exiſtunt vitia, quæ in thorace committuntur ob errorem imperitiã q̃ non æquo momento alligantium nutriticum. Sic & medici ple- runque male alligantes atque eſtormantes artus effractos, ipſos inueterunt: non nunquam ve- ro, ubi medicus recte ſuum opus impleuerit, ipſe, qui patitur, ſi, anequam callus fatis inualuerit, H membrum exercere conetur, ſibi inuentionis eſt cauſa. Sed & collifæ partes ſicuti nares, & circa ſtraçæ ſicuti ſuperçilla cavitatum oſium, quas cotylas græci vocant, & excilia quandoq; oſſa, aut magna portio carnis, cum deinceps non equaliter ſupercreuerit, hæc omnia ocellationem afferunt, ut naturalis figura perdat. Alius autem modus eſt figuræ deprauandæ, qui ob immodicam re- plectionem aut alimentii defectum contingit, ſicuti iis, qui aut nimis craſſi facti ſunt, aut nimium contabuerunt, ſiue id in una tantum corporis parte, ſiue in toto corpore eueniat. Nam & mor- bus, qui elephas appellatur, & tabes (græce phthoe) maniſteſſime figuram immutant. Reſima tur enim naſus, & labra craſſa ſunt, atque aures extenuate videtur hiſ, qui elephantiaſim partium turtæque hi omnino ſatyrorum effigiem præ ſe ferunt. Nares autem acutæ, & collapſa tempo- ra, & oculi concavi, & circa ſcapulas ac brachia veluti quadam ala, hiſ, quos tabes male habet, apparent. In hiſ quidem omnibus prima ratione corrumpitur figura naturalis. Ex accidenti au- tem hiſ, qui resolutionem aut diſtentionem neruorum, aut inflammationẽ, aut duritiem patiuntur, aut quibus nerui diſſecti ſunt aut chordæ, aut duris cicatricibus aſtricti. In hiſ quidem om- nibus aliã ob aliam cauſam, ad alteram partem membrum declinat, tractum quidem à muſculis motum facientibus in hiſ, qui altera tantummodo parte ſunt reſoluti: ſic & in neruorum diſten- tionibus

A tionibus quæ ad alteram contrahunt partem à muſculis diſtēntis. Inflammationes etiam & dura- tumores atque indurata: cicatrices & quicumq; tales affectus partem ad ſe proximam tendunt, eadem ratione membrum peruertunt. In eisdem vero diſſectis neruis & tendinibus, ſicuti in reſoluto- nis, oppoſitorum & ſecundum naturam ſe habentium actio, membrum ad ſe attrahit: adeo q̃ hæc plures numero cauſæ ad vnã reducuntur, quæ membrum vrgente ad alteram partem tentione peruertit. Et de figurarum quidem præter naturam diſtēntia, hæc dixiſſe ſufficit. Cautitates autē quæ partibus corporis inſunt & earum meatus, ob eas quas ſubiiciemus cauſas corrumpti vel ledi contingit, coalitum ſcilicet, anguſtiam, obſtructionem, compressionem, ſubſidentiam, & eorum que ora appellantur patefactionem. Nam quum non nunquam exulcerata ſit cavitatis interior ſu- perificies, ac deinceps ſimul coalſcant exulcerata particula; formatio naturalis neceſſario deſtruũt. Non nunquam vero vel carne adnata, vel aliquo alio germine præter naturam, vel duro quopiam ſiue inflammatione tumore, aut abſceſſu in iplis corporibus inſtrumentorum, ac deinceps eodem tu- more præter naturam, interiorem occupante cavitatem, loco anguſtia ſuperuenit. Et ſanè obſtru- ctio ob lentos ac craſſos humores, vel ob callos aliquos, vel ob grumos proueniens, cauitates ad ſi- milem perducit affectum. Sic & ſi aliquid extrinſecus incidat, ac vehementius comprimat, neceſſa- rium eſt vt circum ſacientia corpora ad interiorem cavitatem detrudantur. Quin & ſi ſubſideat in ſe ipſa corpora, veluti cum ab aſtringentibus coguntur, aut à frigidis denſantur, aut ab areſcipienti- bus marceſcunt, ipſos quidem meatus in primis, iam vero & ipſas etiam cauernas conſtipabunt. Nam ora quidem meatuum nõ ſolum conſtipantur, ſed etiam penitus in huiſcemodi affectibus ſæpenumero occæcantur. Sed & eius virtutis quæ contentiua appellatur motus immodicus, cum ora meatuum ſupra modum colligit & cohibet, conſtipationis eſt cauſa. Quæmadmodum & excreti- uæ virtutis motus immodicus nimium laxat: hoc idem ſæpenumero faciunt & virtutis contenti- uæ imbecillitas, & medicamen aliquod, aut aqua quæ aperienti ora vim habeat, aut mollities im- modica quæ iſplis accidit inſtrumentis, aut circumfuſi acris temperatura, quæ ad humiditatem & ma- liditatem immodicam vrgit. Hæc quidem ſunt & meatibus & iplis præterea cauernis talium affe- ctuum cauſæ. Atq; ex hiſ intelligi poteſt quas nam i corporibus ſimilariibus cãe eſſe velint hi, qui ex tumoribus atque meatibus eadem putant eſſe conſtructa. Sed cum tota ipſorum ſuppoſitio ſit falſa, mihi ſuperuacaneum viſum eſt de iplis priuatim facere mentionẽ. Quare ad id quod propo- ſiti noſtri eſt inſtitutum, reuertamur, ac reliquorum morborum cauſas aſſignemus, ab eo rurſus ge- nere quod ad formationem attinet exordientes. Superant autē duo in eo modi, cum inſtrumenta Caut præter naturam læuia ſunt, aut aſpera. Exaſperantur autem quæ prius erant læuia, & læuigan- tur quæ prius erant aſpera: illa quidem ab acritudine humorum aut medicaminum abſterſa, hæc vero à pingui humiditate aut lento humore irrigata. Præcipue vero in oſſibus hæc euenire euide- ter conſpicuntur, cum non recte à medicis curantur: ſed aliquando ex humorũ natura qui in ani- malium corporibus inueniuntur habent originẽ. Oculorum autē & gutturis aſperitates, nõ ex hiſ tantum, ſed ex acris vaporibus aut puluere vel fumo contingunt, ſicuti (vt arbitror) & ſtona- cho & ventriculo & intellinis à materiã inutili quæ in ipſo corpore gignitur, atque ex corũ quæ eduntur & bibuntur qualitate: inter qua etiam venena connumerantur. Liqueat autem q̃ exaſpe- rantium cauſarum ſingularum cum inualuerint, vlcerationem quidem aliquã aut corroſionem in par- tibus carulentis afferunt, in oſſibus vero cariẽ inducunt. Hæc quidem ſunt primi generis argri- tudinum, quod in formatione conſiſtit, cauſæ.

De Cauſis Morborum in genere Numeri.

CAP. 8.

Secundi autem generis quod in numero conſiſtit, Vbi quidem aliqua ex partibus deſerit na- turalibus, aut ſectio aut vitio aut putrefactio aut valida frigefactio præceſſit. Et cauſæ quidem frigefactionis prius ſunt explicatæ. Putreſcunt autem non nulla quidem à medicaminibus q̃ vim D habent putrefaciendi, aut ab ijs quæ in iplis animalibus oriuntur ſuperfluitates: non nulla vero ob id quod minime ſpirant. Cauſas etiam prohibita transpirationis præcedentes prius ape- riuimus. Vbi vero aliquid ſupercreuerit quod non ſit è numero partium natura conſtantium, hæc quidem etiam agritudo ad numerum partium ſpectabit: ſed cum id quod ſuperadditum fuerit, formam obtinuerit ſecundum naturam, optima materiæ abundantia erit in cauſa: at ſi præter na- turam, erit & materiæ qualitas præter naturam. Atq; vires vtrobiq; validas eſſe oportebat, alio- quin neque quod vitæ erat, natura aſſormaret, neque quod vitium, excreuiſſet. Formatur autē in conceptibus, quãdo aut ſex digitos aut tale aliquid facit: in iam adultis autem, quando exulceratis particulis validas carnes ſuperaluere, aut i oculis vnquem. Deponit autem id quod eſt inuſitum in hiſ paſſionibus quas Græci ganglia, meliceridas, ſteatomata, atheromata appellant, ac in reliquis eiusdem generis affectibus.

De Cauſis Morborum in genere Magnitudinis.

CAP. 9.

ET magnitudo quidem partium augetur ab optima materiæ multitudine, & à potentiẽ robo- re. Imminuit autem à contrarijs cauſis, aut vbi ſectio aliqua, aut exuſtione, vel putrefactio- ne, vel immodica frigefactione que interitum aſſert, aliqua inſtrumenti corrumpitur pars, adeo vt que remanet, mutilata reddatur.

Tertia Claffis.

bbb

De

De Causis Morborum in genere Positionis. C.A.P. 10. E
 Quæ vero in compositionis genere ægritudines fiunt, Nō nullæ quidem à repentinis ac ve-
 hementibus motibus præcedentibus ortum habent: Nō nullæ autem ab articularum immo-
 dica humiditate, quæ ligamenta madefacit atq; laxat, totamq; dearticulationem ob leni-
 tiam, lubricam reddit: Non nullis aut ob id q; corylarū. i. cavitatum ostium, supercilia circūstangū-
 tur, aut quo d; corylæ ipsæ statim à principio supinæ incontinentesq; ac penitus in superficie factæ
 fiunt, promptius artuum capita ex suis sedibus excidūt. Hæc igitur omnia exarticulationū cæg sunt.
 In his aut ægritudinibus quæ enterocelæ & epiplocelæ appellant, laxari magna ex parte, nō nūquā
 vero & abrumpi, eū meatū contingit, qui ab peritonæo ad testiculos pertingit: Sic quoque deinde
 ad ipsum meatum, aut ad tunicam quæ Græci erythroedem appellant, aut omentum, aut aliquod
 labiū in testinū. Movenē præterea suis sedibus in testina, cum dissecto peritonæo deciderint. Et pul-
 monis quoq; fibra sæpius in vulneribus pectoris exit. Et tunica vœa vt plurimum relaxat, cū cor-
 neam nimium erodi contigerit. Vbi ēt visceris cuiuspiam fibra aliqua non nunq; ob vehementio-
 res casus aut compressiones complacet, hæc quoq; ægritudo ad situs simul & figuræ euariationem
 pertinebit, facta ob illas quas commemorauimus causas. Ad vicinas aut partes cōcicatio deprauat,
 cum aliqua non oportune coalescent, aut cum aliquod appendiculū aut vinculū relaxat vel inten-
 dit vel abrumpitur. Neque in obscuro est ex quibus nam occasionebus horū singula eueniant.

A.c.1. pti. pte. ca. 549. col. 45

De Causis Solutionis Vnitatis.

C.A.P. 11. E
 Vnius vero adhuc generis ægritudinum quod commune omnibus existit partibus, siue si-
 milares ac omnino simplices siue composite existant, causæ sunt explicandæ. Ego vero hoc
 vniuersum genus vnitatis solutionem appellare cōsueui, aut vnitatis corruptionem, aut cōiuni-
 tatis solutionem, vel quomodolibet aliter, prout sperauerim sermonem auditoribus fore perspi-
 cuū. Neq; enim nomen aliquod ab ijs qui ante nos fuerūt, impostitū accepimus, sicuti non nullas
 eius species proprijs designauere vocabulis: Fractionem quidem & cariem, cum in osse soluitur
 continuitas: Vlcus autē ac Vlnus, cum in carne hoc fit, appellantes. In ossibus aut capitis, plures
 etiam sunt nūcupationes: Qualis enim est in reliquis ossibus fractio, ruptio vel ruptura vocatur.
 Quæ vero ab aliquo acuto occurrante atq; abscindēte fit, icillio atq; dissectio appellat & sedes. No-
 men aut tereodonis apud Græcos, quod cariem significat, vt quodammodo (vt apparet) elitera su-
 perabundans: nam a tremate, id est foramine deriuatū esse credit, veluti tredon quædam id est fo-
 ratio existens, quæ videlicet ab acutis humoribus erodentibus fit. Sub alio autē ab initio quidem
 cadit ægritudinis genus, & osse asperitas potius q; caries nuncupat: maiori aut foramine facta, et
 quodam veluti sinu apparēt, caries dicit. Et collisio quidem ex hoc genere existit, quæ magna ex
 parte in partibus fit carnulentis, non nunquam vero & in ossibus capitis, in pueris præsertim: nā
 in se ipsum cedat oportet quicquid collidit: hoc aut molle esse expositulari ac non perfecte durū:
 quare aut ex carnolis partibus, aut ex tenera ossium natura existit, quæ duri ac validi corporis ex-
 trinsecus occurrantis violentū sustinet impetū. Cui igitur exterior superficies eius quod ita patit, cor-
 poris continuitatem seruauerit, multa vero exiguæ diuisiones in profundo cōsisterint, collisio ac
 cōtussio vocat hoc ægritudinis genus: At, cum cavitatis aliqua appareat, quam rei collisæ percussor
 impresserit, tūc illisio dicit. Necessarium est igitur omnino vt sub ipso ictu, in se ipsum impellatur
 & cauum fiat id quod collidit, alioqui enim non collidere: vt vero abeunte cā cavitatem retineat,
 non est necessarium, nam magna ex parte mollia omnia ad naturæ suæ locum regrediunt, vbi per-
 cussor discesserit. Si vero non solū introcesserit capitis os, verū etiam ruptio aliqua in superficie ex-
 teriore fuerit adiuncta, tunc est ægritudo composita: neq; ei nomen aliquod inditum ab antiquis
 authoribus habemus: sed potius est oratione explicanda, q; nominibus extreme barbaris, quibus
 pleriq; iuuenes medici vti consueuerunt. Continuitatis vero solutio existit & ruptio & cōiussio,
 altera carnolis partibus, altera nervosis, adueniens. Horum vero generationis est cā, repētinus qui H
 dam ac inæqualis vehemensq; motus, ac tum præcipue cum neq; perficata neq; calcificata neq; ad
 æqualitatem ducta aut mollicie corpora, motibus exponunt. Diuellunt enim in hmodi affectibus
 plurimæ eorū partes. Atq; vt summam dicā, omnīū huiusce generis ægritudinū causæ, nō nul-
 læ quidē extrinsecus adueniunt, non nullæ aut ex ipso corpore ortū habent. Atque extrinsecæ qui-
 dem sunt ea omnia, quæ vulnerare ac collidere apta sunt: Ex ipso aut corpore causæ sunt immodi-
 ci quidam ac sine ordine motus animalis, & non nulla humorum vitia quæ corrodendi vim
 habēt. Tales quidem sunt causæ ægritudinis omnibus partibus cōmunes, primis scilicet
 ceteraque simplicibus quæ similes appellantur, atque ijs quæ ex illis componun-
 tur, quæ & instrumenta & instrumentariæ dicuntur. Compositū vero egri-
 tudinum causas non est admodum inuenire difficile, cum ex his quas
 commemorauimus componantur. Quare si quis hoc desiderio
 tenetur, potest sibi hanc parare facultatem. Nunc aut
 est tempus vt huic sermoni finem faciamus, ac
 de accidentium differentia deinceps
 disseramus.

A.l.r.f.d.i.e. 1. f

A.l.r.f.d.i.e. 1. 184

A. ibidem.

GALENI DE SYMPTOMATVM DIFFERENTIIS LIBER VNVS

Thoma Linacro Anglo interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Ad quæ Capita Differentiæ omnes Symptomatum Reducendæ sint.

Quid Sanitas, quid Morbus, Affectus, Pathos, Causa per se & per accidens, & Symptoma.

C.A.P. 1.

A.l.r.f.d.i.e. 1. 184

Vi nam & quorū numero morbi in vniuersum sint, tā simplices quā
 compositi, generatim membratimq; diuidentibus, quot item cuiusque
 generandi sint causas, alijs commentarijs prodidimus. Reliquum est de
 symptomatis disserere, quod de affectibus omnibus qui præter naturam
 sunt, omnis nobis absoluat disceptatio. Omnis igitur corporis affectus
 qui à naturali statu recessit, vel morbus est, vel morbi causa, vel morbi
 symptoma, quod est epigenema quibusdam medicis nominare in vsu
 est: verum non admodum id vocabulum Græcis vsurpatū est, sed sym-
 ptoma & pathema & pathos omnia id genus nominare solēt. Sanè nō
 idem oīno significat per iam dicta nomina, sed sicuti ipse distingua, de
 omnibus deinceps quæ propinqua inter se sunt, ad hunc modum differens. Ergo dictū est mor-
 bum esse corporis statum quendam præter naturam, à quo functio læditur primum. Constat autē,
 & si eum esse affectum quendam præter naturam dixerimus à quo actio læditur, idem dicitur: si
 quidem omne quod est, siue id sanum sit, siue ægrum, siue neutrum, quodammodo afficitur. Ab
 diuersis vero, i. affectis, diuersisq; affectus nomen quodammodo est ortum, atque in hunc vsum
 non ab antiquis modo philosophis, sed etiam alijs Græcis tractum. Et affectus quidem tum eorū
 qui sani, tum qui ægri sunt, tum neutro modo se habentium omnīū, est commune: etenim & can-
 tus & harmoniæ & orationis & dictionis affectio quædam esse videtur: morbus autem sanitati
 contrarium. Dissidet autem ab vtrisque (veluti Plato ipse definiens prodidit) quod græce pathos
 & pathema dicitur, latine passionem appelles: quicquid enim patit quis, pathos siue passio est ap-
 pellandum. Eorūq; arbitror sensuum quoque alterationes, pathemata siue passionem appellauit. In
 vtrū quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & ceteris coloribus fiunt: In tactu, quæ à calido, frigido,
 humido, sicco, molli, duro, ceterisq; id genus: Ad eundem modum & in singulis reliquorum sen-
 suum. Nominat autem is & voluptatem passionem, omnemq; in summa mortum, quicunq; ab al-
 tero fiat in alterum: quippe agentis motus actio est: eius vero quod ab eo est quodam modo affe-
 ctum, passio: in summaq; ipsum afficit, idem quodammodo quod pati est. Distertq; passio ab affe-
 ctu affectione ue, motu. Quippe cessante eo quod alterabat, alteratio quæ in passio iam remanet, af-
 fectus eius est: ita scilicet vt in ipso verti & mutari & alterari & moueri, passio generationem ha-
 beat: in eo vero quod manet, & in subiecto corpore referatur, affectus constat. Iam ipsum quoq;
 permanentem affectum Græci passionem nominant, veluti etiam quod iam fecit, nec etiam nunc
 facit, causam. Quamquam neque hoc absoluto sermone causa est, nec affectus qui manet, absoluto
 sermone passio: sed exacte loquenti, affectus passio est iam facta, nō autem quæ adhuc fit. Quod
 autem Græci sic nominare consueuerunt, in libro de medicis nominibus à nobis est monstratum. Cu-
 ius memores, id agamus, vt (quod à nobis semper est dictum) de nominibus quā primum inter
 nos conueniat, ad res autem ipsas properemus, in ijsq; moremur. Verum plerique eorum qui si-
 bi doctrinam vindicant, contra faciunt: litigando enim de nominibus rotam vitam conuertunt.
 Tertia Classis. bbb ij Quare

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'omnibus deinceps' and 'ad hunc modum differens'.

quare ad finem artis attingere nunquam possunt. Quid nam igitur est agendum ei qui veritas est studiosus? Nempe res ipsas quae inter se natura sunt similes, eorum minus aduertuntur, ostendere. Deinde nomina ipsi imponere, potissimum quidem si potis est, quae maxime sint in vfu: in hac non nouit, apta fingere. Ante omnia vero singulis rebus singula nomina, ne quae in sermone vel obsecritas ex homonymia nascatur indeque sophismata oriantur, vel res vlla omittatur: Illud vero recte ne an non recte, & proprie an improprie, nomen sit positum, per longius otium aestimare, cum res ipsas iam intellexerimus: quippe in harum cognitione successus operis consistit, non in nominibus. Ac nos quidem, sicuti dixi, tum consueua vulgo nomina rebus imponimus, tum res quae inter se sunt vicinae, distinguimus: ceteris nominare quidem sicuti liber permittimus, rem aliquam indefinitam relinquere non permittimus. In his namque ipsis quae propria sunt nunc sunt, quoniam id quod in ipsa corporis conuersione & mutatione & quocumque alteratione consistit, diuersum est ab eo quod iam factum est & subsistit: eius autem quod factum est, aliud naturalem actionem efficit, aliud eam laedit: Quod in ipso (vt sic loquar) fieri essentiam habet, actionem passionem ue nominauimus: Quod in permanentia ad aliquod tempus, sanitate morbum ue. Passionem vero ab actione discreuimus, tanquam quod fit ab eo quod facit: Sicuti morbum a sanitate, veluti id quod praeter naturam est, ab eo quod secundum naturam. Rursus igitur in integris horum orationibus positus, deinceps quae reliqua sunt persequamur. Sanitas est secundum naturam affectio, functionis effectrix. Nec interest, sicuti diximus, an affectum statum ue qui actionem efficit, dicas, an actionis causam: Simili modo nec si illud secundum naturam auferes, quicquam referet, ad significatur enim in reliqua oratione. Ita sane & Morbus, status corporis est extra naturam, vitatae actionis causa. Vel breuius ad huc modum, Morbus est affectus praeter naturam qui actionem impedit: Passio, motus in materia qui fit ab agente: ipse vero agens motus Actio: Quod autem ex sua natura ei quod fit partem aliquam generationis conferat, causa ipsius dicitur. Porro huius multa sunt genera, nam & materia & utilitas & scopus & instrumentum & vnde motus initium: singula enim horum, ei quod fit, perfectionis aliquid conferunt. Quae vero nihil conferunt, sed tamen ab ijs quae conferunt sciungi non possunt, haec eius quod sine quo non, rationem obtinent. Sane haec cum ita se habeant, fieri subinde potest, vt deinceps excipiant, series quaedam existat: non aliter quam si calculis aliquot deinceps positus, primum eorum moueat quis, ac primum secundum, & ille tertium, atque ita deinceps vnusquisque eum qui sibi succedat. In talibus autem omnibus nisi quis id quod per se facit, ab eo quod accidit facere dicitur distinguat, plurimi absurdissimi quoque errores in disputatione contingunt. Significat autem per se, idem quod primum, tamen si atticezantium quidam non ita particulam vsurpent: Ex accidenti vero, idem quod secundo loco, igitur qui primo calculo digitum admovent, primum quidem hunc mouet: ex accidenti vero ac secundo loco eum qui illi succedit, atque ad eum iam modum reliquos omnes. Pari modo primum quoque secundum quidem mouet per se, ex accidenti vero tertium, & qui reliqui ab hoc habentur. Jam secundus ipse pro eadem ratione, primo siue per se mouet tertium, secundo loco quartum & quintum, & si qui sunt deinceps. Quod si diligentius adhuc distinguere libet (quippe ad exquisitorem rei notitiam sic praestat) quisque calculus eum qui sibi deinceps habetur, primum mouet, secundo eum qui post hunc, & tertio adhuc eum qui post illum, & quarto eum qui huc est deinceps. His ita se habentibus ac definitis, quoniam morbus affectus quidam est praeter naturam qui actioni incommodet: morbum autem ipsum praecedere potest affectus alter, qui etiam praeter naturam sit, non tamen secundum suam ipsius finitionem actionem laesat, sed morbi interuentu: talem affectum non morbum, sed causam quae morbum praecedat appellauimus. Quo in loco diligenter animus ad eos aduertamus oportet, qui illum quoque affectum laedendae actionis causam dicunt: Non enim per se aut primum, sed ex accidenti & secundo, impediti offenditque per eum actionem dicemus: a morbo vero ipso primum, & secundum ipsius substantiae rationem. Itaque eum dicitur, morbus est corporis affectus qui actionem impedit, ijs qui statim subaudiunt quod primum & ex se ipso id facit, sufficiens est definitio: Si qui vero vel minus dextere vel contentiosius inaudiunt, ijs adiciendum in oratione est, primum, quo talis sit finitio: Morbus est affectus corporis, actionem aliquam impediens primum. Quotquot igitur affectus hunc praecedunt, ij morbi non sunt. Quod si vlli alij cum his affectus incidunt, qui ipsos veluti vmbrae sequantur, nec hos morbos vocabimus, sed symptomata. Ita non statim quicquid est in corpore praeter naturam, morbi vocabimus: sed id quod primum actionem vitiat, morbum: Quod huc praecedat, morbi causam, non dum autem morbum. Quod si quis alius affectus in corpore morbum sequitur, is symptoma duntaxat dicitur. Quin etiam actionis ipsius lesio, symptoma animalis est: Quicquid namque animalis praeter naturam accidit, Symptoma est. Ac nominu quidem vsus apud Graecos ita se habet: Quae tamen mutare, dummodo res ipse (sicut praedictum est) maneat immota, ei qui volent licebit: Verbi gratia, si cui non placet symptoma vocasse, sed epigenema, quasi supergenitum vel supergenitum: Symptoma enim esse, quicquid praeter naturam animalis accidit: Epigenema vero non omne sed quod solos morbos necessario sequitur. Verum nos (sicuti dixi) omnem alterationem quae adhuc fiat, passionem

de offensa...
de morbo...
de...
de...

A.1.1. p.1. part.
c.1. 169. col. 4. 5

A.1.1. f. d. i. c.
147. e

A.1.1. f. d. i. c.
c. 1. 184

A.1.1. d. i. d. e.

A passionem: omnia vero quae in corpore praeter naturam subsistunt, nominatiuis symptomata. Accidetque aliquoties eandem rem & passionem & symptoma nominari, quod scilicet vt in quae significatum (quanquam secundum aliam atque aliam rationem) illi insit. Verbi gratia, ipsum tremere, pati est, propterea quod tum alterari tum moueri particulam aliter, quam pro sua. & naturalis actionis ratione, contingit. Praeterea tremor, passio, propterea quod talis motus alteratio est. Idem etiam tremor symptoma est, propterea quod motus est praeter naturam. Quod si alteratio formae esset, qualis in videndo, audiendo, odorando, gustando, tangendoque intelligitur, passio tamen nominaretur, non etiam symptoma: Symptomatis enim id proprium est, vt sit praeter naturam. Quo fit, vt in formis omnibus quae a naturali statu immutantur, consistat: siquidem in figuris naturalibus, & coloribus, & magnitudinibus, & actionibus, & passionibus, vbi corrumpunt, existit. Estque haec eius maxime propria finitio, mutatio a naturali statu. Quid igitur non & morbus mutatio naturalis est status? an non absolute mutatio, sed mutatio quaedam: symptoma vero absolute mutatio est: Quippe naturali in affectibus statu mutato, actionemque laedente, morbus existit: duobus haec quo morbus sit omnino exigunt, vt in genere sit affectus, & functionem laedat: Quorum neutrum symptomati necessario adest: quippe quod licet neque affectus sit, nec actionem aliquam laedat, tamen eo solo quod praeter naturam sit, abunde definitur. Atque a morbo quidem, ea ratione differt: A passione vero, quod haec omnino sit in motu, interim vero & secundum naturam: Symptoma non solum in motu, sed et in habitu quodam & permanentia, omnino autem praeter naturam. Erit igitur Passio, alteratio motus ue circa materiam, adhuc (vt sic loquar) siens: Affectus vero post manens: Symptoma, omne quod animali praeter naturam, inedit. Qua ratione morbus quoque sub generali symptomatis appellatione veniet: est in ea quoque ad quendam modum symptoma. Quin etiam praecedentes morbum in corpore animalis causa, sub generali symptomatis notione cadunt.

Tripartitum est Symptomata: ac Quae Proprie ita appellantur.

C. A. P. 2.

Ac de ijs quidem iam dictum est. De proprie vero dictis symptomatis, in hoc opere disputare paramus. Est porro horum triplex differentia: Alia namque ipsius corporis nostri sunt affectus: Alia functionum offensa: Alia haec ambo commixta, idque tum in excrementorum excessu eorum, quae excrementa & retinent, tum in ijs qui in ipso animali aduntur sonitibus, tum etiam in reliquis quae sensibiles sunt differentijs omnibus. Sub laesionis autem siue offensa nomine, nunc priuatio quoque mihi inaudiatur. Non enim difficultas modo motus quam Graeci dysinesian vocant, neque difficultas sensus quam dysaesthesia appellant, vitia quaedam actionum sunt, sed etiam immobilitas & insensibilitas. Ad eundem modum nec dyspepsia, i. mala concoctio solis, sed etiam aepsia, i. cruditas. Atque haec quidem genera symptomatum sunt, in quibus aestimanda sunt membratim differentiae: quarum singulas prosequi sermone deinceps conueniet: Illo primum ad monito, quod in libro de morborum differentijs diximus, nempe qui sanitate non esse affectum corporis, vnde actio proficitur, sed ipsas actiones putantur, hos vti que quam nos nunc doctrina in symptomatis de actionum laesione tradimus, in morborum esse doctrina tradituros. Constatque a nobis si modo nihil in ipsis rebus errant, de solis nominibus esse dissenfuros. Oriuntur autem (vt saepe dictum est) huiusmodi doctrinarum errores ex omittenda quapiam differentia. Itaque si differentias omnes percipientes, non esse eas symptomatum sed morborum dicant, in nomine tamen, non re, a nobis dissentient. Ergo dicende differentiae nobis iam sunt, disputatione ad principium reuocata. Quae Symptoma generatim quidem appellatur quicquid animali praeter naturam contigit, ita vt tum morbi ipsi, tum morborum causae quae scilicet intra corpus subsistunt, non quae extra habentur, symptomata sint: Altera vero significatione ac veluti magis propria, de tractis tum morbis tum eorum causis, reliqua omnia quae praeter naturam sunt, symptomata nominantur. De quibus nunc Dagere nobis est propolium.

De Symptomatis Actionis Animalis.

C. A. P. 3.

Ergo repetita iam eorum triplici natura, deinceps omnia distuimus, ab actionum laesione aut spicati. Haec ergo diuidenda est primum in duo genera, propterea nimirum quod actionum ipsarum duae sunt primae differentiae, altere animae, altere naturae: Itaque etiam appellantur, ille qui dem animales, haec naturales. Rursus igitur animales primum diuidentes, in sensibiles, motiuae, & tertias hegemonicas id est rectrices (neque enim incommodum est ita clarioris doctrinae causa eas nominasse) iterum earum quae in suas differentias diducamus. Sensibilis igitur anima functionum, quinq; in totum habet differentias, visivas, olfactorias, gustatorias, auditivas, & tactorias. Motiua vero actio, continuatum sibi instrumentum vnum habet, motionis ipsius rationem vnam (demonstratum enim id est in libris de musculorum motu) variatur autem in particularibus instrumentis, ita vt varias habere species videatur. Reliqua animalis actio quae a rectrice parte procedit, in imaginatricem, ratiocinatricem, & recordatricem diducitur. Ergo etiam nomine nuntium sentiendi actionum, communes quidem insensibilitas, & dysaesthesia id est sensus vitiosus sunt: voco autem nunc sensum vitiosum omnem, qui perperam obitus est, sensum: In parte vero quae in quoque sunt sensu, in oculis quidem caecitates, & visus obscuritates, & deprauationes quaedam:

Tertia Classis.

b b b iij quaedam:

de offensa...
de morbo...
de...
de...

quasdam: In auribus surditates, & auditus grauitates, & obauditiones quasdam: Simili modo in lingua, naso, & tactu, tamen propria nomina forsitan non sunt, tamen respondentia praedictis ad proportionem habentur: quando vel profusus non sentiunt propria sensibilibus, vel cum vitio sentiunt: Eritque illud cum vitio duplex, alterum diminute, alterum deprauate. Porro tactus egregius praeter caeteros sensus in actione sua symptoma, possidet dolorem: qui etiam reliquis sensibus sed tamen ab externis proprijs sensibilibus incidit: Huius vero non solum ab externis, sed etiam multo magis ab affectibus qui intra corpus consistunt: isque subinde tam vehemens, vt non nulli cruciatu vident, sibi ipsi morientur. Quippe, qui ex aurium phlegmatico alio ue affectu vehementer nos angunt, si proprijs auditus dolores non sunt, sed tactus: Est enim is sensus omnium sensoriorum communis, reliqui quatuor sui quisque solius. Ad eundem modum in oculis non raro dolores immo dici videntur, tangendi scilicet in his sensu contristato: Non minus etiam in dentibus & crasso intestino. Iam pruritus quoque ex hoc genere symptomatum est. Non est igitur quod per quodque membrum proprium nomen queratur, quia sunt cephalalgia id est capitis dolor, & cardialgia id est cordis dolor, & otalgia id est aurium dolor, non enim inueniens positum: sed oratione omnia talia explicasse contentus eris, vesicae & renum & lienis dolores, item genium & pedis carcorumque ad similem modum dolores appellans. Ac talia quidem & tot numero sensibilibus actionum sunt symptoma. Ad haec etiam duo egregia: somnus & perisulium circa primum sensum, quod omnium sensuum est commune, consistunt. A motu uero actionum prima symptoma sunt immobilitas & vitiosa mobilitas: Fluius autem alius diminutus infirmusque motus est, alius prauus: Pravi autem, alius tremulus, alius conuulsus, alius palpitans, alius vibrans. Horum symptomatum aliqua ubi in toto corpore consistunt, diuersam appellationem sunt sortita, veluti emprosthotonus & opisthotonus & tetanus. Quod si totius corporis non solum conuulsio fit, sed etiam retractoris partis actionum cohibitio, epilepsia dicitur: Sicut apoplexia cum est totius corporis resolutio, vna cum retractoris partis functionibus cohibitis. Atque haec quidem motuum actionum sunt laesiones: Quarum si quae proprium praeter caetera nomen non habet, non est quod quisquam eius occasione deceptus, aliquid symptoma praeteritum a nobis putet, veluti nec vel apnoea & dyspnoea, vel ischuria & dysuria, vel aphonia & dysphonia. Sed ipsi medico omnia talia in quaque animali actione sunt exploranda: Non minus etiam cuiusque eorum differentia: Verbi gratia, cum dyspnoea vnum sit animalis operis nempe respirationis symptoma, quot sint in vniuersum eius differentiae, quemadmodum in libris de dyspnoea est indicatum: Aut caeophonia, quae item membratim habeantur differentiae, veluti in his quae de voce scriptum est traditum. Sane non raro dubitauerit quispiam, cuius generis symptoma sit, veluti de pandiculatioe, & oscitatione, sternutationeque, & tussi accidit. Verum de eiusmodi omnibus proximo libro, qui de symptomatum causis agit, differetur. Proximum est, vt retractoris actionis offensas narremus, ac primum imaginatricis. Est igitur huius quoque alia veluti paralyticis siue resolutio quaedam, quam Graeci caron & catalepsi nominant: Alia veluti prauus quidam erransque motus, quod vtiq; paraphrosynen seu delirium vocant: Alia veluti deficiens & imbecillum, qualis in comatis & lethargis cernitur. Quin etiam ratiocinatricis functionis quae veluti paralyticis est, an oia siue amentia dicitur: Quae veluti deficiens motio est, moria & morosis siue factitas: Quae veluti errans est, delirium appellatur: plerumque enim in vtrisque simul delirium consistit, tum parum probe imaginando, tum parum apte ratiocinando: est autem aliquando in altero duntaxat: Quod genus Theophilo medico agrotanti contigit, cui reliqua quidem prudentia supererat & disputandi & praesentes exacte noscendi, caeterum tibicines quosdam angulum domus ubi decumbebat occupasse, assidueque sonare tum pulsare putabat: atque hos se intueri rebat, partim illic stantes, partim sedentes, adeoque sine intermissione sonantes, vt neque nosse neque die vquam vel minimum tempus quiescerent: exclamare igitur non cessabat, ac iubere vt domo eijcerentur. Atque haec illi erat delirij ratio, idem, postquam plane conualuit a morboque euasit, tum reliqua omnia quae ingredientium quisque dixisset fecisset vt narrabat, tum imaginationis de tibicinum tedio meminerat. Quibusdam vero nulla aliena imaginatio visitur, sed perperam ratiocinantur, ratiocinatrice anime parte is affecta: Veluti phrenitico contigit qui fores sibi intrinsecus occlusit, ac singula vasa per fenestram promens, accedentes rogabat, num proicere tuberet. Hic enim singula vasa rectissime nominabat: in quo se manifeste declarabat, nec in imaginatione circa ea laesum esse, nec in nominum memoria. Quid igitur sibi vult, quod ab alto omnia proficit ac perfrigit: hoc scilicet intelligere non poterat, sed opere ipso delirare se declarabat. Quod autem & circa memoratricem animae partem symptomata eueniant, non agrotantibus modo, sed is etiam qui agrotare desierunt, id didicisse de Thucydide licet: qui non nullos qui a magna illa Athenis peste conualuissent, ea tenus omnium quae praecessissent oblitos prodit, vt non solum propinquos sed etiam se ipsos ignorarent.

De

De Symptomatis Functionis Naturalis.

C.A.P. 4.

Art. pri. part. di. 19. col. 4. g

Quoniam autem quae retractoris animae parti symptomata incidunt, dicta iam sunt, temperatum est vt ad alterum actionum genus, quas naturales vocant, traiecerimus. Fuerint igitur & in harum singulari, vel non obitis, vel male obitis, symptomata. In appetitu quidem, tum inappetentia, tum difficilis appetentia, tum immo cibus appetentia. In concoctione, quiditas, & concoquendi tarditas, & eiusdem operis prauitas. Pari modo in digestionem, & sanguinis generationem, vel non perfecta, vel non rite perfecta, symptomata incidunt: Cuius generis symptomatum & hydropum vitia sunt. Iam in nutriendi actione atrophie quaedam & tabes, frustrationes eius sunt. Leuce vero & ophiales & alopeciae & quicquid eiusmodi symptomatum genus habetur, a vitiosa nutritione prouenit. At apophixia id est pulsuum priuationes, & cacophixia id est pulsus vitiosi, circa pulsuum actionem sunt symptomata. In excrementorum quoque separationem, vel omnino non perfecta, vel non rite perfecta, symptomata sunt, aliqua nomine proprio vacantia, veluti quae circa nigram bilem eueniunt: alia vulgo nominata, veluti icterus, siue regius morbus. Methodus vero hic quoque omnium inuentio est, naturalium facultatum cognitio. Haec in libris quos de ijs prodidimus, quatuor esse in quaque corporis particula indicauimus, Attractricem, B Retentricem, Alteratricem, & Excrettricem. Erit igitur in harum vnaquaque duplex symptoma: alterum non rite obita actionis, alterum profusus non obita. Quare in quoque naturali instrumento, octo incident in vniuersum symptomata. Ergo si cui ex dissectionibus exploratus est particularum animalis numerus, hic breui immo vero facile ex sese omnem symptomatum multitudinem inueniet. Quippe quae naturae tantum sunt instrumenta, octo solum symptomatum laborabit: Quae vero sunt animae, tum illis, tum his amplius alijs duobus. Monstratum enim paulo supra est, cuiusque animalium actionum duplex esse symptomatum genus, vel profusus non perfectarum, vel parum rite actarum. Dicitur praeterea est hoc, Non rite, duplex esse, aliud veluti ex defectu proueniens, aliud (vt sic dicam) ex vitio siue errore. Ita vtiq; vt si non duo tantum in quaque actione & facultate symptomata esse dicas, sed tria, alterum scilicet priorum duorum in duo secans, duodecim quidem in quoque naturali instrumento symptomata inuenienda sunt: quindecim vero in ijs quae animalium subferuntur. Porro prior diuisio, quae in duas facta est differentias, octo quidem naturalium, decem animalium actionum efficit. Si quod vero instrumentum duplici ratione animale sit, vt tui sensus simul particeps sit, tum motuum, huic ex secunda diuisione decem & octo symptomata incident, ex priore duodecim. Monstrato igitur quod dicimus in vna alteraue particula, quod nos in C ijs, id in omnibus facere censemus eum, qui numerare symptomata studebit, minime quidem nominibus attentus (neque enim vbiq; vilitas appellationes inueniet) sed ipsam rerum naturam spectantem. Est igitur ventriculus concoctionis instrumentum, quod trahit in se, vt ostendimus, conueniens nutrimentum: excernit autem quicquid est alienum: praeterea quod attraxit, id retinet: & quod retinet, alterat. Cuius igitur vel omnino non trahere vel vitiose trahere illi contingit, duo mihi symptomata circa tractricem potestatem intellige. Scindeque alterum rursus in duo, nempe Quod vitiose, oratione saltem quatenus vtiq; licet (tamen nominibus clare non possis, quod scilicet huius nullum impositum nomen est) interpretari conatus. Verbi gratia, quae etiam illud, Non rite, aliud veluti imbecillum est, aliud veluti vitiosum: Imbecillum quidem, quod vix & aegre & longo tempore fit: Vitiosum, quod veluti cum palpitando, tremendo, vel conuellendo, vel vibrando agit. In alteratrice vero, ventriculi facultate, Aliud est vbi omnino alteratio non fit, cum scilicet quales assumpti cibi sunt, tales in omni qualitate manent: Aliud vbi imbecilliter, quod proprium nomen graecae bradypepsian habet: Aliud vbi vitiosa est alteratio, cum in alienam qualitatem cibi mutantur. Quare tria in totum symptomata circa vnam actionem frustratam habentur. Vocatur autem ipsa actio, concoctio: ea est ciborum in conuenientem animalis qualitatem alteratio. Bradypepsia vero siue concoctio tarditas, mutatio in eam qualitatem est, sed aegre & spatio longiore. Alterationem autem in alteram qualitatem non tamen in eam quae secundum naturam est, apepsian nominant: Priuatio quoque eius actionis aequiuoce cum ea nominatur: Quamquam vtiq; clarius fuerat, hanc solum apepsian nominasse: illam vero vitiosam factam, dyspepsian: sicut imbecillam alterationem, bradypepsian. Caeterum vt Plato testatus est, veteres cum plurimas rerum ignorarent, alias omnino non nominarunt, alias non recte. Non est igitur quod nomina nobis imponant, sed inspicienda nobis est ipsa rerum substantia. Quod si fiet, inueniemus retentricis quoque facultatis actionem Secundum naturam se habere, cum tempus complectendi cibi cum tempore concoquendi exaequat, ac cibos vndique profusus confringit: Priuationem vero omnimodam eius actionis, cum profusus non complectitur: accidit autem id in lienterijs, siue in intestinorum leuitate: Imbecillitatem vero, cum vel non probe vndique amplectitur, vel non vsque ad consummatam concoctionem, vel cum ambo haec simul incidunt. Cum enim retentricis & complectentis facultatis agendi probitas in his duobus consistit, vt tum nullum locum relinqueret inter ventrem & cibos vacuum, tum complectendi tempus cum concoquendi tempore exaequaret, vel altero tantum non probe actionem obibat, vel vtroque: Symptomataque concoquentur, Imbecillo quidem complexu, fluctuationes cum sonitu, Tertia Classis. bbb iij quas

quas Greci clydonas vocant, & flatulentia: In iusto autem complectendi tempore, excreto celeris & ciborum in inferiore ventre corruptela. Hoc loco illud aduertendum censeo, quod alicuius symptomati alterum non nunquam succedit. Quippe imbecillum complexum, modo clydonas excipit, modo flatulentia: In iustum vero complectendi tempus, omnino dclinita concoctio: deinceps vero vel celer ciborum exitus, vel eorum in ventre corruptela. Ac celeris quidem exitus inseparabilis symptomata sunt deiectionis humiditas, & digestio in corpus diminuta: Corruptela autem in alui quidem deiectionibus graueolentia necessario, non necessario autem mordacitas aut inflatio: nec sed interia nutrui eorum, interim alteri, interim vtrumque. Cur autem in istis, tum in ijs quae prius sunt dicta, quaedam necessario sequantur, quaedam vero non necessario, proximo libro in quo de symptomata causis agemus, docebit. In praesentia vero ad reliquam reteritricis facultatis symptomatum differentiam est transcendendum. Cum igitur circi cibos venter se constringit, caeteri cu palpitatione quadam, vel tanquam conuulsionem & tremore & vibratu, eiusmodi constringentis opus vitiosum fuerit. Ac palpitacionem quidem ventris clare sentimus, itemque conuulsionem (singultus, n. hoc symptoma nominant) noxam vero eius quae velut tremor sit, non clare. Caeterum si ijs quae dicimus enim cras attemptus, id quoque non magno negotio deprehendes. Ergo vbi a comedendo, nec clydon aliquis, siue fluctuatio cuius situr te infestat, nec inflatio, nec palpitacio vlla, nec singultus, sed difficultas alia in iustura in ventre sentit, & veluti grauatis, ac laboratis, ac magis desiderat grauitate infra deponi quod situr ferri: 3. accedit praeterea ructus quispiam, tum displicentia quaedam aliena nec facile interpretabilis in anhelitu adsequitur: existimabis ventriculu circa cibos constringi quidem, caeterum id veluti cum tremore fieri. At qui veluti vibrans motus est, in conuulsitibus rigoribus maxime est conspicuus, omnes animalis particulas occupans. Ac de his quidem fultius in libris qui huc sequuntur agemus. In praesentia ad quartam ventris facultate excretrix propultricemque veniendum: Cuius quod quidem veluti priuatio est, in lei quibusdam generibus cernit: Imbecillitas vero subinde in raris excrementorum deiectionibus incidit: Qui autem eius veluti vitiosus motus est, tum incidit, cum vel prius quam absoluta concoctio est, ad actionem proruit: vel absoluta ea cessat ac tardat: vel vna cum alioquod dictorum symptomatum fit, aliter ue quouis modo inaequaliter: vel tanquam impos sui venter in cibos irruit, minime temperato moderato ue motu vrens, exeplo eorum qui in decliui currunt, nec lictere se valent. Ac veteris quidem, vt instrumentum concoctionis est, dicta symptomata sunt: Vt autem tum nutriri postulat, tum quod nutriat, non solum trahit, sed etiam eatenus retinet, quousque alteraerit & superuacaneum excreuerit, alium partem symptomatum numerum eum similare corpus fortiter. Fortasse igitur praestiterit omnia quae circa nutritoriam actionem symptomata incidit praecurrere, & quae ventris corpori, & quae caeteris particulis omnibus, insunt communia: quippe clarior ita legentibus disputatio fiet, illustriusque docebit quod paulo supra est dictum. Symptoma symptomati causam esse. Atrophiam enim, cum vnum symptomata sit, siue ea in toto fiat animalis, siue in vna eius particula, multa praecedunt symptomata. Cum enim quod probe nutriendum est, & trahere ad se conueniens nutrimentum debeat: & id, quoad tum alterauerit tum assimilauerit, retinere: praeterea quod superuacuum est pellere, est autem id duplex generis, aut enim quantitate per uacacum est aut qualitate: necesse omnino est particula quae atrophiam laborat, vel vnius praedictorum alicuius occasione id pati, vel plurimum. Nam siue diminute trahat, quod nutriat, siue non trahat, siue perperam trahat, atrophiam particulam consumerit: Siue id quidem quod nutriat, & quatum & quale esse oportet suppeditat, caeterum symptoma aliquod in reteritricis facultate incidit simile ijs quae in ventre sunt dicta, atrophiam tentabitur sic quoque. Quod si haec facultates legitima fungantur actione, excretrix autem vis erret, plus scilicet quam opus est vacans, sic quoque gracilis numerum totumque parum fiens, particula reddetur. Iam alteritricis virtutis symptoma, quod veluti priuatio est (eam autem aperiian siue cruditatem vocari diximus) liquido patet, quod particulam gracilem efficit. Quod vero eius veluti imbecillitas quaedam est, quam bradypeptiam vocamus, spatium quidem longiore, sed tamen luculenter ipsum quoque aliquando gracilitate inducet. Tertium vero symptoma, quod dyspeptiae est simile, non gracilem modo nutritionis desiderio, sed etiam aliena specie particulam reddet, veluti in vocatis leucis & elephantiasis cernitur. Sane aduertere hoc in loco animum, ac discernere conueniet, vtrum ne succo aliquo affluente, an solidis ipsis ita affectis, mutatus color sit. Quippe si ex affluente est mutatus succo, alterius generis symptoma est, nec alteritricis facultatis error: Si autem tota particula per totam, qualem esse oporteat, talis non sit, alteritricis in eo virtutis id vitium est. Fit enim & in arquantis naturalis coloris mutatio, sed ea, nisi alteritricis venarum virtutis vitium aliquando est, separitricis actionis est symptoma. Vitiosus autem in singulis priuatim particulis color, si modo ex succo aliquo extrinsecus affluente non proueniat, ex alteritricis & concoctricis virtutis quam in se habent, vitiosa functione oritur. Ergo hanc atrophiam, cum cacotrophiam quaedam id est vitiosa nutritio dicenda potius sit, a praesentis disputatione eximamus: Ad eam vero quae nutritionis omnino est priuatio reueri, illud admonemus, tum ipsam symptoma esse, tum symptomati aliam alijs, quae vel in atrachrice, vel reteritricis, vel segregatrice, vel alteritricis facultate incidunt, superuenire. Omnium vero horum

[Marginal notes]

Cor ita huc locu verit. cur...

Al. dyspeptiae...

Al. dyspeptiae...

Al. dyspeptiae...

Al. dyspeptiae...

Al. dyspeptiae...

Al. dyspeptiae...

Al. dyspeptiae...

A rum symptomatum, morbi sunt causa. Finge enim diminute in aliquam particulam trahi alimentum, ideoque eam non nutriat: omnino morbus diminutum hunc trahentem praecedat. Siue enim particula ipsa imbecillitas ad se ipsam nutrimentum trahat, oino sane intemperata existit, morbus autem est in temperies: Siue bene temperata quidem sit particula, obstructio autem aliqua in digestionis instrumentis digestionem impediatur, obstructio ipsa morbus est: digestionis impedimentum eius symptomata. Non solum autem singula symptomata percurrere, quae scilicet laesa alicuius actionis culpa proueniant, intelliges quae omnino morbus praecedat, sed etiam id ex ipsa re morbus efficientia licet, circa inductionem colligas. Quippe Sanitatem actionis causam posuimus: Morbum autem laesionis quae in actione est, causam: at vero Symptomata, de quibus nunc proposita nobis disputatio est, actionem esse laesiones diximus. Quare ex his propositis constat huius generis symptomatum morbos esse causas.

De Symptomatis, quae in Affectibus Corporis consistunt.

C. AP. 5.

Quod autem & duo quae reliqua sunt genera, morbi praecedat, & causa rationem respectu eorum obtineat, id quoque paulo infra docebitur, sed vbi totum de ipsis absoluerimus sermone, auspiciati rursum a symptomati ijs quae in corporis consistunt affectibus. Sunt porro Eorum primae differentiae numero quatuor: alia enim sunt visibilia, alia odorabilia, alia gustu apprehensibilia, alia tangibilia. Ac visibilia quidem in coloribus qui praeter naturam sunt consistunt, idque vel totius corporis vel alicuius vel aliquarum eius partium. Ac totius quidem corporis, veluti in arquantis se habet, praeterea in hepaticide & splenitide vocatis morbis: ad haec hydroptum generibus quibusdam: Vnius vero particulae, quaedam modum tum in lingua sola alieno color subinde aspiciunt, tum in particulis quae abcessuum vitio vel nigricant vel liuent. Pari modo in carbunculis, & cryspelate, & serpentibus vlcerum, & gangranis, naturales colores immutantur. Sane huius generis sunt vitiligines, leucae, elephantiasis, aliaque id genus: quippe haec quoque naturalem colorem mutant. Iam in compluribus simul particulis vitium esse colorem in multis morbis videas: idque vel circa crura magis, vel circa faciem, vel circa totum superum corpus, vel circa totum in unum. Ac visibiles quidem differentiae in ijs sunt contemplandae. Odorabiles vero primum quidem in respiratione, ac diffusate. Voco autem quod circundantis nos aeris per fauces attrahitur & rursum emititur, respiratum: quod autem per totum corpus exhalat, diffusatum siue perspiratum. Ergo quae his accidit graueolentia, in hoc symptomatum constituentur genere: Post has vero in auribus, naribus, alis, & quae uicque vitijs cuiusquam occasione putrescant particulis. His amplius in respiratione idem symptoma genus licet inuenire, ipso scilicet vel fumosam, vel acidam, vel virosam, vel piscosam, vel aliam quamquam eiusmodi referente qualitate. In gustabilibus vero qualitatibus laborantes ipsi symptomata consistant: Quippe sudorem defluentem in os aliquando gustant: praeterea eius quae circa linguam est, saliuam mutatam qualitate: aequa vtiq; vt sanguinem, quibusis quoquo modo per os vacuatur, alij quidem notabiliter dulcem, alij salum, alij amarum sentiunt. Ad eundem modum & quae ex pulmone reijciuntur, & quae ex ventriculo euomuntur, alij haec acida, alij salia, alij amara, alij dulcia, alij austera, sentiuntur. Porro sunt ex medicis non pauci, qui etiam sudores atque auriam praeterea sordem gustu explorandam censent: quippe ex hoc quoque aliquod coniectari. Iam tangibiles differentiae, vbi natura modum exceleserunt, in eius modi symptomatis numerandae non minus sunt: veluti cutis dura, & distenta, & praerida: simili modo praehumida, vel rugosa, vel alia quamquam differentia tali praedita. Ergo ex his quae iam dicta sunt, manifestum est, hoc quoque symptomatum genus vniuersum a morbis ortum habere. Quippe colorum, halituum, & saporum differentias omnes, solidorum ipsorum corporum temperamenta sequi, in naturalibus libris didicimus: Ad eundem modum & tangibiles, multo etiam magis quae omnes quae sunt praedictae, propterea quod cum actiuis qualitatibus cogentes esse dixi, Dyrpote quae ad eiusdem sensus iudicium referantur: Brenim mollities duritiesque tactu iudicantur, haud aliter quam esse ceteris qualitates ipsis cognatae. Quare quicquid in ijs alienum a naturali est, id intemperie acceptum fertur: aequa vt quod naturale est, ex commoda temperie prouenit. At est omnis intemperies morbus: Quare omnia id genus symptomata, a morbis sunt orienda. Quae vero ex influente quopiam humore cognata praedictis symptomata in particulis excitantur, alia obstructioes vel compressiones sequentia, alia trahentium & segregantium virtutum functiones male obitas, necesse est haec quoque veluti fontem sive generationis morbos habere. Ac iccioris quidem obstructio, qui compositi & instrumentalis corporis est morbus, alieni coloris qui in arquantis visitur est causa. Cuiusque vero similis partis intemperies, quae ipsa quoque eiusmodi corporis morbus est, aliam aliam eius facultatem impedit, vel eam quae trahit, vel eam quae excretrix, vel aliam quamquam: quart occasione cum parum aequaliter ruitque humores in corpore sruant, particulae alias aliae in colore, halitu, sapore, omnibusque tangibilibus differentijs alterantur. Quin etiam quod duncumque reliquum est symptomatum genus, siue id in vocibus sit & sensus qui in animalibus exaudiuntur, siue in ijs quae a corpore excernunt in eo ve detinent, nihil non a morbis natu est, vel ab ipsis continetur, vel symptomate aliquo interueniente. In vocibus enim, morbi qui in ore, faucibus, arteria aspera, pulmone, & thorace sunt, symptomata faciunt: clangoribus, scilicet quibusdam tremulisque

[Marginal notes]

[Marginal notes]

[Marginal notes]

tremulisq; ac raucis edendis vocibus. In alijs vero quibusdam animalis particulis sonitus & mur E mura & trisunt id est fridiores aliaq; eiusmodi, partim quidem ex instrumentorum angustia vel in debito motu, partim ex flatuosi spiritus abundantia, aliquando etiam ex horum aliquibus, omnibus ve simul coeuntibus cientur. De quibus plenius inter symptomatum causas agetur.

De Symptomatis quae consunt in Excrementorum Mutatione. CAP. 6.

Quae vero vel a corpore excernuntur, vel in eo praeter naturam detinentur, ea quocq; in primas treis diducuntur differentias: Vtiq; aut totis substantijs, aut qualitatibus, aut quantitatibus, a naturali statu egressa. Succedunt autem omnino morbis, vel continenter, vel alijs symptomatis intercedentibus. Siquidem sanguinis profusio toto excrete substantiae genere praeter naturam est: Ea vero vel vulnērato, vel rupto, vel ore tenus recluso, vel eroso sanguinis vase incidit. Porro horum vulneratio, ruptio, & erosio, proprijs similarum partium morbi sunt: Reclusio, instrumentalium: quae ipsa modo ex complectendi functione imbecilla, modo expultrice immodice cōcitata, modo ambabus simul laesis, ortum habet. Simili modo fluxus muliebris vel propter iam dictarum actionum symptomata fiet, vel q' totus sanguis tenuis serosusq; est red ditus. Est vero & id symptoma, cuius etiam multiplex habetur ortus: Est nancq; vel sanguificae vitae, vel eius quae tenue & serosum separat, vel eius quae excernit, operis frustratio: Incidere autē aliquando potest, & retentrix ipsa immodice opus suum virgente, & cute ipsa spissata, & renibus oculis. Ad eundem modum & sudores immodice digerī vel indebite retineri, aut propter cutis aut propter aliquem dīctarum virtutum affectum, aut ipsam humorum naturam, necessario cōtingent. Sanē constat q' in omni huiusmodi sermone, distinctiuis constructionibus vitmur. Omnino enim cuiq; dīctorum symptomatum, vna quae iam est causa ratio: nihil tamen prohibet duas, & tres, & simul omnes vna concurrere. Non latet autem nec q' dysuria, & ischuria, & stranguria, & quem hydropen in vas vrinale, alij diabeten, alij diarroean in vrinam vocant, ex hoc genere symptomatum sint. iam q' eorum quae praeter naturam excernuntur, & colores, & odores, morbos necessario sequantur, nihil opus est ostendamus: si modo nullum talium sine interperie proventur. Patet autē & quod propositum a nobis est, clare esse demonstratum omnem symptomatum naturam morbos praecedere: fieriq; non nunquam symptomatum quae deinceps sibi succedant, veluti seriem quandam: A morbo quidem ipso primo, ab hoc vero secūdum, dein rursus post hoc tertium, ac ab isto deinde quartum. Verum hic attendendum diligenter est, vt accurate distinganatur ab operibus symptomata: saepe enim ita similia inter se sunt, vt & symptoma pūgetur opus, & opus symptoma. Ac nisi quis in hoc sano sit iudicio, ex ijs in quibus ipse fallitur, nostram disputationem calumniabitur. Quippe si naturalium excretionum (sicuti autē vocat eas quae sanis accidunt) vel quantitatem, vel qualitatem, vel genus ipsū substantiae, pro scopo sibi proponat, deinde huc intuens, symptomata iudicet, subinde fallitur. Quippe sudor aliquando multo amplior q' pro naturae modo, vel alui deiectio, vel vrinā, egrota tibus incidit, non solū nulla actione laesa, sed etiam cum virtutis robore & prouidentia de animalis salutē. Aliqua enim quauis ē toto genere praeter naturam sint, veluti sanguinis per nares profusio, vel vomitus, vel sanguinis deiectio, vel haemorrhois, vel aliud eiusmodi, tamen praeter naturam adhuc nō sunt, si modo tempestiue fiant. Fiunt autem tempestiue, cum id quod constat, expellitur. Stāte igitur de quo inter inītia cōuenit (nempe q' symptomata actionum laesiones sint) nihil eorum quae ad animalis cōmodum fiunt, ex hoc genere symptomatum est: opus nancq; naturae vnumquodq; eorum potius est, q' laesio aliqua. At alteri fortassis symptomatum generi, quod scilicet praeter naturam est affectum, omnia talia subiciat quispiā: omnino enim diuisam esse in quacunq; animalis parte veniam aliquam, aut eatenus reclusam quoad sanguinem quae prius retinuerat profundat, naturalem affectum non esse. Quamquam hīc quoq; alui fluorem aut vrinā copiam docere non possit

affectibus praeter naturam omnino succedere: sanguinis nancq; profusiones, & vomitiones, toto genere praeter naturam esse dicet quis: non tñ aut eam quae per ventrem, aut velicam, aut vterū sit excretionem, toto genere praeter naturā esse. Fortasse vero dubitauerit quispiam & de sudore cui nec ipse naturae lege incidat: quippe quod Diocles etiam docere tentauit. Videtur autem dura esse opinio & praeter rerum euidēntiam, tamēti eam maxime probabiliter confirmet. Ac de talibus quidē posthac aliqui fortasse agatur, per paucā. n. sunt de quibus ambigit. De reliquorū vero symptomatum tota multitudinē ab idē est disputatū: si nīēdusq; iam hic liber est.

Si quis enim excrecatus in ijs quae confessa sunt fuerit, facilius de ijs quae in dubio sunt, iudicium consequetur.

CAP. 6.

At. i. p. sig. 370. coli. ab.

At. i. p. sig. 370. coli. ab.
At. i. p. sig. 370. coli. ab.
At. i. p. sig. 370. coli. ab.

GAL. DE SYMPTOMATVM CAVSIS LIBRI TRES

Thoma Linacro Anglo interprete.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Symptomatum recenseat Causas, quae in Sensuum Instrumentis, & in ipso Fonte Sensus, consistunt.

Quotuplicia sint Symptomata.

CAP. 1.

Autas symptomatum in his libris contemplabimur, eundem sequentes disputationis ordinem quem de ipsorum differentijs proposuimus. Sunt igitur symptomatum genera in totum tria. Quorum deo primum disputauimus, in quo laesam esse actionem diximus: ita nimirū intelligere lectorem sententes, etiam si profus perijt. Cum autem duplices genere actiones sint, alie naturales, alie animales, ab animalibus incepimus: easq; trifariam diuisimus, in sentientes, motiuas, et quas appellauimus recitrices. Ergo in sentiēdi actionibus, triplex incidit symptomatum differentia: vna, cum ipsum primum sensus instrumentum est male affectum: altera, cum sentiēdi facultas: & tertia, cum aliquid eorum quae primo sentiēdi instrumento subseruiunt, male habet.

De Symptomatum Causis in sensu V. i. u.

CAP. 2.

Veluti in oculo primum sentiēdi instrūm, crystallinus est humor: quippe quē solum a coloribus alterari monstrati est. Sentiens vero facultas, quae a cerebro per neruū inde porrectum ad crystallinum peruenit. Ad subserviendum autē huic, reliquae oēs quae in oculo habent particulae sunt cōditae. Itaq; ē vno quolibet ex p̄dictis male affecto, vel male videbit animal, vel prius nō videbit. Ac crystallini quidē humoris morbi in octo interperamentis cōsistūt: Facultatis autē morbi, in eo q' vel neruus, vel cerebrū male sit affectū. Sunt porro & horū vtiusq; vt similes particulae sunt, octo morborū genera: vt instrumentales sunt, tum obstructiones, tum alienorū iniūctus, siue compressiones, aliaq; quacunq; ex humorū influxu molem praeter naturā attollunt. Vnitatis vero diuisio, super oia quae p̄dicta sunt, tum similarium tum insialium particularum cōis est affectus: non cerebro modo aut neruo, sed et crystallino humori incidere potens. Huic autē trāsterri ac sede moueri, insitalis morbus incidit. Quancq; trāslatio, siquidem ea versus angulū maiorem minorem ve est facta, nihil quod aestimandū sit, incommodi afferit: Sin sursum deorsum ve inclinat, duplicia quae vñ omnia apparere facit. Atq; hi quidē sunt, tum primi visus instrumenti, tum eorum q' illi facultatem subministrat, morbi. Eorum vero q' vsūm aliquem ei conferūt, hi: Si vel in foramine rhagoidis, vel ēteo qui inter hoc & crystallinū est loco, humor spiritus ve tātus cōstitit, q'us primo visus instrū ad internoscēda sensibilia sit impedimento. Ad eundem modū cornec quoq; tunice particula ea quae pupillā antestat, visum impedit, siue ea per se, siue alia quapiā

Drōne a naturali habitu est remota. Ac foramen quidem rhagoidis, quatuor modis a naturali statu mutat: nempe vel ampliāt, vel imminūt, vel in aliquā partē detort, velm ruptū. Verū ampliatio sicut a natali sit, siue post accedat, semp' vsui in cōmodat: Imminutio q' vtique a natuitate in cepit acutissimi visus est occasio: q' vero post in cidi, mali: Reliquorū vitiorum neutriq; si a natuitate, neq; si post in cidi, quicq; doro aestimatione dignū sit, visui officit. lam. n. subinde vidimus ex parua rhagoidis procidentia, detortā pupillam, postq; cicatrice est inclusa, nec tñ hois visum fuisse impeditū: vbi, sante se cornea particula splendida inculpate habuit: atq; haec quidē experientia ipsa docuit. Sanē causa pp quā ampliatio foraminis ad perspicacā visus semper sit noxia, angustia non semp' aestimatione non indigna est. Vt autē mihi neruus is qui a cerebro ad oculū pertinet, quē ideo Porum siue meatum Herophilus appellat, q' eius solius foramen clare cernitur, sensibilibus esse spiritus via. Eoq; vbi altero oculo cōstituemus, alterius pupillam dilatari contingit, tanq' in vnum solū comueante spirita, qui prius in duos est dispersitus. Itaq; etiā hoc maxime ligno intelligit, an sustulsi compētia suffusione visum receptorū lim, an non. Quippe quibus altero oculo cōtinentibus, alterius pupillā dilatari contingit, ijs si cōpunctio administratur, recipiēdi visus fiducia est: Quibus non dilata, horū nemo vnq; reuēdit, neq; si minimo cū dolore ac cōmodis siue ijs est administrata compunctio. Ex his oibus liquet, confluere ad oculos a cerebro spiritum animale,

Al. d. m. cor. 11. l. 3. 37. 7.

Al. l. 3. p. 11. 4. 126. c. d.

At. i. p. sig. 370. coli. ab.
At. i. p. sig. 370. coli. ab.
At. i. p. sig. 370. coli. ab.

animalem, tum in crystallinum ipsum humorem, tum vero locum omnem qui illi antestat, quem E scilicet rhagoidis foramen determinat. Vbi igitur amplior reddita est pupilla, siue id ex prima sta...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

Ad qd ad quosdam...

A euenit, utiq; videre hominem prohibet. Quod si totum foramen a crasso illic consistente corpore obtenebratum non sit, sed aliqua pars eius pura super sit, utiq; per illam, qua extrinsecus sunt por...

Explicit effectus coloris...

Quid vero hypophthalmus...

xime

xime cum vel phlegmone vel suppuracione laborans, vel in sensibili duritie obfessa, aliud ve tale E qui ppiam pass, veluti instrumentalis pars, humidis morbis afficitur. Ac cornea quidem tunice morbi qui visum vitiet, tales & tot incidunt. Membrana vero adnaa vbi phlegmone laborat, ex accidenti visus actione impedit. At in ijs quae graece vocantur chymosae; praeterea in pterygijs, non ex accidenti, sed iam ex prima ratione, pupillam obtenebrat. Ad eundem modum magna palpebrarum phlegmone tumoresq; si qui super has praeter naturam orti, eod magnitudinis venerunt, vt pupillae vmbrae obscurant. Atq; haec omnia aut non videntur, aut male videntur sunt causae.

De Symptomatum Causis in Auditus sensu. CAP. 3.

ET de oculis quidem satis haec sunt: quippe exempli magis causa, q; vt singula membratim perscrutemur, de his disputauimus: cum sit mihi institutum ad praesens per generales sermones, methodum ipsas nouisse oportet, sed et multariam in particularibus exercitari, quod facere omnibus in promptu non est, idcirco qualem fieri modum exercitacionis oporteat, in oculis nunc ostendi. Ergo ad eius exemplar, reliqua sentiendi potentiae sunt adenda: est mandandaq; in vna quaque, tum primu eius instrumentu, tum cetera quae illi vsu, aliq; praesent. Ad haec discernendum, ceu paulo ante est dictu, quae nam ipsius potentiae laborantis sint morbi, qui na instrumentorum eiusq; naturam culpa ledi functione contingit. Siquidem audiendi grauitas, & surditas, aut propter aurium ipsarum particulam aliquam, aut propter neruum qui in has a cerebro pertinet, aut propter cerebrum ipsum, in ea. f. parte laesum vnde neruus exoritur, animalia incident. Atq; in neruo quidem & cerebro vitia sunt, similiter ijs, quae in oculis: quae vero in reliqs particulis sunt, ad portione quidem, non tñ oino similiter cadunt. Quam habet in oculo crystallinus humor rationem, hanc habet in auribus audiendi meatus finis, vbi neruo dilatato coniungitur: omnia vero quae extra hunc in anfractu meatus sunt, ijs quae praedicta in oculo de crystallino sunt, ad portione se habent. Itaq; et morbos eorum huc transferri ex illis conueniet: Similium quidem corporu, qui in interperie & continuitatis solutione consistunt: Meatus autem ipsius, obstrucciones, quae admodum abscessus, praeter naturam ipsarum particularu occasione, ipsum meatum obstruant, quemadmodum abscessus, & phlegmone, & insensibilis durities, & oedema: siue propter tumorem aliquem acquiritum: vel deniq; quisquis praeter naturam sit, qualis in meatu saepe oritur, porosa quapiam in eo cariosa ve substantia enata. E numero eoru quae meatu obstruunt, et fordes sunt, quae in auribus colligi solent.

De Symptomatum Causis in Gustu & Odoratu. CAP. 4.

TANq; igit in ijs particularum ratio symptomatum indicauit causas, ita & in lingua & naso indicabit: modo in ijs quoq; tum primam sentiendi particulam, tum reliqua, quae totum instrumentu complent, nouerimus. Mōstratū sanē est linguā eō q; duabus facultatibus, sensui voluntarij subseruit, duas quoq; actiones habere: nunc autem eam veluti sentientem consideramus. Odoratus vero sensorium ipsos cerebri esse ventriculos indicauimus. Ac gustandi quidē sensus symptomata sunt, tum omnino nihil saporum sentire, tum nō legitime sentire. Cum autem non legitime sentire (vt monstratum est) dupliciter intelligatur, alias cum diminute sentitur, alias cum vitiose: Diminute quidem gustare, in visu amblyopiae id est visus hebetudini, in auditu barycoxiae id est audiendi difficultati, portione respondet: Vitiose autē gustare, est veluti cum oculis, colore, si gura, magnitudine, vel situ mutata videntur: hoc in auditu, obauditiō nominatur. Porro morbi praedictorum symptomatum, vel quae in gustandi actione, vel quae in potentia incidunt, partim in similari linguae substantia & tunica qua inuoluitur sunt, partim in neruis mollibus, partim in loco cerebri, illo praesertim vnde hi nerui originem habent. Ac reliqui quidem praedictorum omnium morbi in manifesto sunt. Lingua vero vitiose sapes sentire solet, cū extraneo humore est impleta: quo casu, quae gustant omnia vel falsa vident, vel amara, vel alia quapiā aliena qualitate dicibili indicibili ve affecta. Tanq; enim in suffusus visua vis foris secernere iudicabat ea quae in ipsi oculis inerat: itidem gustandi facultas ea quae sunt in lingua, sensibilibus imputat, in arquatius quidem bilis amarorem non linguae esse ipsius, sed eorum quae gustat deputans: in alijs vero quibusdam affectibus saluginem acorem ve edulij ipsi inesse imaginās: scilicet succo qui extrinsecus accessit, vitioso lingua succum, qui prius quieuerat, excitante mouenteq; gustandi autem vi non eum qui accessit, sed eū qui in se redundat, sentiente. Raro sanē accidit, sed tñ aliqñ, vt lingua ex gustandi perfectione priusq; aliquid gustet, succos quos in se habet, sentiat. Simile huius symptomata est, vbi in stomachicis affectibus, suffusionis imaginatio oculis incidit: vel sonitus auribus cum nihil extra sonet, sed motus ipse circa cerebri membranas imaginaciones creer: vel odoris in naribus, ab succo aliquo in his contento. Sed qm de naso meminimus, qui duplici facultati veluti lingua subseruit (quippe qui & odoratus instrumentorum & respiratus veluti finis quida est) non alienum sit de hoc quoq; sicut de praedictis egisse. Si enim accidit in eo morbus aliquis, qui eius meatum vitiet, aut deterius sentiet odores odoratrix vis, aut omnino non sentiet. Ergo si vel vehementer sit contusus, vel polypo vel tumore aliquo praeter naturam labore, spiritus viam occludit. Huius generis est & si qua circa internā eius membranā incidit phlegmone. Quin etiam quaecumque in aliqua parte ossium colatoriorum, aut etiam in cerebri inuolucris, aut ipsi ossium foramen-

vine in capite April. 3.

Ad huc non videtur in oculis... de huiusmodi morbis... in oculis... in auribus... in lingua... in naso...

de colicis huiusmodi... de huiusmodi morbis... in oculis... in auribus... in lingua... in naso...

Al. f. 4. c. 1. & f. 10. 11. 12.

Al. f. 6. c. 1. & f. 14. 15.

A foramentis obstruitur, haec quoq; odoratricem vim impedit: atq; hoc magis si in processibus cerebri, qui ad has perueniunt particulas, sicut. At in catarrhis, & coryzīs, et deniq; ijs quibus est, frigore, vel humore opplet priores cerebri ventriculi sunt, non locorum modo qui illic habentur obstruuntur, sed et tum spiritui ipsi qui in ventriculis est, tum cerebro, quod hos continet, in partem rēs quaedam accedit, iam compressiones & distensiones notabiles cuiusvis praedictarum particularum, tum non legitimum odorabilem sensum, tum odoratus priuationem inducunt. Vitiosus vero erransq; sensus hoc loco fit, propter vitiosum aliquem qui in eo continet succum, qui. f. mali odoris aliquid exhalans, ascendens ab admotis corporibus ad odorandi facultatem halitus obstruat: Tale est in hac facultate hoc symptoma, quale arquatius in gustatrice accidere est dictum.

De Symptomatum Causis in sensu Tactus: Ac cur sensuum vel sensus vel Motus aliquando deperdat. CAP. 5.

QVonia autem de sensibus, qui in proprijs & sibi additis animalis partibus exercentur, abunde diximus, age nunc de eo qui omnibus qualitercunq; sentientibus est communis (quem vitij tactum vocant) agamus. Sicut igitur huius quoq; ad aliorum portione symptomata. Virtus autem is non proprijs appellationibus, sed cōibus, sicut etiam praedictorum alibi quā. Neq; enim aut in gustatrice, aut in odoratrice vi, tale aliquod nomen habemus, qualia sunt in visua virtute, amblyopia id est visus obtusus, & cecitas, & paroralis quaedam id est visus prauias: In auditu vero barycoxia id est grauis auditus, & surditas, & obauditiō siue obauditus: nihil. n. hoc in loco interest, quibus nam quibus pro arbitrio vtatur nominibus. At haemodie siue dētum stuporis, tum nomen, tum symptoma vnius tangendi est virtutis: ceterum hoc tam in ore q; in dentibus post acidos & acerbos cibos, incidere maxime cōsuevit. Torpor vero qui ex tam motus q; sensus difficultate est compositus, in toto corpore & maxime in artubus, manifeste videtur a frigore & compressione neruorum corporum incidere: ad haec etiam a torpedinis marinae contactu. Si autem sua sponte nulla tali causa praecedenti incidat, oino vita defecit, & ciborum vel corporum vel lentorum abundantia, vel consuetudine alicuius vacuationis suppressio, necessario antecessit. Ac continens quidem, siue contentiua, siue proxima, siue quomodocunq; alio vocabulo libeat appellare, huius symptomatis causa est, talis quipiam in neruo affectus, cuius occasione a principio ad ipsum virtus transmitti prohibetur. Porro prohibet, si quidem meatum aliquē neruus habet, qualem qui ad oculos descendunt manifeste habere cernuntur, vel ex obstruccionē, vel compressione: si autem non habet, ex constipatione vel frigore vel cōpressionē. Atq; q; animalis qui dem virtus, si quidem meatum aliquem tanq; certam viā a cerebro per neruum habet, hoc obstruccionē impeditur, cuius arbitror pateat. Quin etiam q; compressio extrinsecus neruo, angustia meatus eius contingit, ne id quidem vltim lateat. Quod autē & si nullus sit meatus, sed, tanq; per aquā vel aërem Solis radij transeunt, sic principij vis per ipsum corpus neruorum per meatus, ad crassiores habitum sunt mutati, transitus impeditur, nec id mihi longius probationibus egere videtur, recordanti praesertim ea quae in aqua & aere eueniunt. Quippe in aere nebula & fumus & nubes, in aqua lutum & limus, Solis splendorem, quo minus per ea sinecer procedat, impeditur sunt ac vetant. Ad eundem igitur modum & neruus, si crassiore habitu & duriore q; pro sua natura sit redditus, virtutis transitum prohibebit. Sanē crassiore habitu erit, si vel glutinosis vel crassis alatur succis, vel violento frigore sit stipatus. Si autē a duro aliquo corpore quod illi extrinsecus innatur pressus sit, ne sic quidem virtutis transitum nō morabitur. Proinde nerui qui vel succibus vel manibus sunt constricti: & qui ab externo aliquo quod vel phlegmone sit obfessum, vel cum sensus noxa duratum (scirrhum vocant) premuntur: & qui aut luxatis aut fractis ossibus angustantur: oēs principio quidem torpent, postea vero oino sensus motusq; experies fiunt. Et vocatur quidem eiusmodi neruorum vitium graece Paralysis, id est (neruorum) resolutio. Quae cum in eodē genere cū torpore sit, magnitudine certe ab eo differt. Ac si in oēs incidat neruos, illico totum corpus sensu motuq; priuat, ac mortem celerem respiratus priuatione infert. Si igitur spiritus nalis medullae principij sit laesum, particulis q; in capite sunt solis quoad viuunt homo, tñ sentit, tum mouet. Sin & in cerebro ipso lesio incidat, statim oibus partibus impotens insensibilisq; efficitur. Viuit autē vterius horū tanto tpe, q;to vitiret si angina premeret. Quibuscunq; vero spinalis medulla infra neruorū exortū, qui pectus dilatant, est lesa, siue vertebra aliqua loco suo mota, siue etiā aliter, si magna quidem est lesio, insensibiles immobilisq; omnibus q; infra sunt partibus statim fiunt: sin parua est noxa, torpent ij, non tñ moriuntur, propterea q; respiratio ijs illesa manet. Ac brachiorum sensus ijs quibus spinalis medulla circa quintam vertebrae est vitata, totus simul cū motu amittitur: Quibus autē circa sextam, non totus, quippe primae brachij partes illeae perstant. Iam multo et minus eius desiderat, si circa septimā vertebrae male sit affecta. Quod si circa octauā sit lesa, q; minimū eius requiritur. Ac si quae post hāc hī, iniuriā est passa, prorsus nihil mali brachij accedit. Ceterum quibus spinalis medulla in collo est vitata, ijs oibus vox adimit, quibus circa dorsi vertebrae est lesa, ijs vitij non tota. Verū quantum eius, secundum vnamquāq; definitum in ijs est quae de voce scripsimus: nunc enim mihi videor plura q; pro instituto dixisse: nec enim omnia symptomata membratim perscrutari, hoc in opere est propositu, sed ea in generales causas

de huiusmodi morbis... in oculis... in auribus... in lingua... in naso...

de huiusmodi morbis... in oculis... in auribus... in lingua... in naso...

fas reducere. Illud ergo generatim mihi de omni sensus laesione sit dictum, qd a quibus nervis va-

De Causis Delectationis & Doloris in Vnoquoque Sensu

Delectatio autem & dolor omnibus sensibus contingunt, non tñ pari evidenter, sed in visu...

Alidem. t. 1. c. 4. § 18. d.

Al. i. f. d. d. 22. q. 1. b.

Al. i. f. d. d. 22. q. 1. b.

Al. i. f. d. d. 22. q. 1. b.

Al. i. f. d. d. 22. q. 1. b.

Al. i. f. d. d. 22. q. 1. b.

A supra sunt dicta, sed etiam ex omnibus libris quos scripsit. Ac quod contristat quidem in omnibus sensibus ad hunc modum proventi: lucidum vero, quod illi est contrarium, contrarij ex cau-

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

Al. i. c. 4. § 18. d.

in gustatrice. Halitus vero quos in se habet, graueolentes quidem, vt dictum prius est, aliqui sensu
 tit: beneolentes autem in summa succundos, non sentit, veluti nec visus nec auditus. Hi namque sensus
 cum tenuis substantiae sint, nulla in se ipsis valida passione afficiunt. Tactus vero & gustus vehem
 mens quidem tale aliquid nec ipsi sentiunt, confusum tamen eiusmodi aliquid non nunquam sentiuntur:
 Lingua quidem (vt dictum est) a dulci in se pituita, quam Praxagoras & Philotimus specialem
 magis noie dulcem succum appellat: Tactus vero ipsum motum in se non raro sentit, quoniam scilicet ipsi
 ipsum in tactu exasperat vel concoquendis, vel distillandis, vel sensibiliter excernendis, ad naturam suam
 reuertitur. Quin et qui lassitudine laborant, ubi molli frictione, vel in balneo loci, ab his quiescent,
 euidenter sentiunt voluptatem. lam magis est sub tactu dictis moribus in fatigatis ipsis particulis, dum
 ad statum naturalem redeunt, oblectantur. Sane non solum lauando, & molliter cum largo oleo fricando,
 sed etiam in maiore rubore doloribus pertractatio que mollis blan
 da & lenis sit, solatium quoddam non exiguum affert. Caterum talia externa sunt, dicendumque
 de his oibus deinceps. Quippe de odorabilibus nihil opus est pluribus disseramus, cum se cum gusta
 bilibus ad portionem habeant. Delectatur igitur in hoc sensus genere (vt vno verbo dicam) du
 ad naturalem statum reducitur: contingit autem id nobis semper per contraria, dicendumque
 consentaneum est, contrarium quis accipiat. Est autem consentaneum in omnibus talibus id
 accipere quod primum & secundum se, nec per alterum interpositum, finis sit causa: non quod
 graece procatarchon & procatarchon, Latine externam causam vocant. Id quod Hippocrates
 in alijs multis non admonere videtur, tum cum ait: Est ubi in tetano quod citra vlcus sit, iunueni bo
 nae habitudinis seu quadrato, frigida, aestate media, largiter affusa, repercussum calor facit. Ca
 lore autem haec liberantur. Quippe si quis de his inconsideratus iudicet, putabit aliquid eorum
 que preter naturam sunt, aliquid quando per similia percurari, veluti tetanum a frigida lauatione: secus
 tamen le habet veritas, cum perpetuo talia omnia ad naturalem statum per contraria redeant: si
 etiam tamen per caloris repercussum: Ac, si quidem simul & celeriter id fiat, sanatio cum dele
 ctatione perficitur: sin paulatim, insensibilis erit ad naturam reditus. Similiter autem de abitione
 a naturali statu ad eum qui praeter naturam existit, est sentiendum: que enim simul & celeriter fit,
 & violenta & cum dolore omnino est: que paulatim, insensibilis. Proinde cum non naturalis affe
 ctus qui paulatim in nostris corporibus contrahitur, nullum sui sensum excitat, eius ad naturalem
 statum reditus, cui vnicuique & celeriter perficitur, non solum sentitur, sed et delectationem secum
 affert: potissimumque qui a maxime nobis cognatis efficitur, cuiusmodi sunt in gustu quidem, dul
 cia in odoratu, quae his proportionem respondent, vocantur autem odorata seu odorifera. Egre
 gium vero proprium quiddam habet generatricium particularum sensum, propterea quo etiam fa
 cultatem habent valentissimam, in mari quidem, feminis expultricem: in foemina vero, tum hac
 ipsam in testibus & feminalibus valis, tum attracticem in toto vtero: coniunctam enim naturam &
 cum feminis effusione, & cum eis conceptu, in gentem cupiditatem simul ac voluptatem. Caterum
 ostensa redundantis & intus manentis feminis, quod paulatim multo tempore, ac idcirco plus col
 ligitur, quam quod magnopere infertur, sicut alibi dicemus, impar tamen est magnitudinis voluptatis,
 quae in venere sentitur. Ostendit enim expulsiō simul & celeriter facta, etiam delectationis mag
 nitudinem celeritatem reditus ad naturam, proportionem respondentem habet.

De Symptomatum Causis quae Ventriculo eueniunt.

C.A.P. 7.

Reliquum autem fuerit de his symptomatis, quae circa os ventris contingunt (cor etiam appel
 land) differere: sunt enim haec quoque extractorio genere. Caterum nullum membrorum aut
 ita exactum habet sensum, aut ita vtrunque principium vna secum afficit, sicut os ventriculi: no
 minatur autem in consuetudine non vulgo solum sed etiam a medicis stomachus. Quae namque sto
 machice vocantur synopae, huius particulae symptomata sunt: quemadmodum & cardialgia,
 quae ab altera eius appellatione nomen sunt sortitae. Inducit praeterea & dyspnoeas & apnoeas & H
 demorsus & epilepsias & deliria & melancholias: Atque haec quidem omnia societatis ratione in
 appertentias vero & diminutas vitiosasque appetentias, per se ipsam. Voco autem inappetentiam
 cum quis nihil omnino appetit: diminutam vero appetentiam, eam quae imbecilla est. Porro vitio
 saram, aliae ad immodicam cibum & potus sumpcionem sunt deductae, aliae ad alienarum qualitatum
 desiderium propensa. Dicendum ergo ordine de omnibus, initio a proprijs eius symptomatis
 sumpto. Sequuntur haec ipsas naturales particulae functiones, quarum vitiosus grauis maximas a cerebro
 requiritur nervos: pro quos etiam excellentiam hanc sensus praeter ceteras particulas possidet.
 Nam, quoniam cute tenuis vnumquodque animal in ambientem aere digerit, accidit vt membra quae sub
 ea sunt, prima vacuetur: quorum ingentia vis (vt in opere de naturalibus facultatibus a nobis est
 monstratum) ex proximis sibi alimentum trahit, id est, quod vacuatur reficiens: deinde rursus illa,
 ex ijs que sibi sunt proxima: sicut quae tertio loco sunt posita, ab ijs que sibi: atque ita semper per con
 tinuum, veluti in choro quoque translatione celeritate facta, ad venas quae ad ventriculum perti
 nent, vacuatio peruenit. Haec vero & solent pariter, & natae sunt ex ventriculo nutrimentum tra
 here, perinde vt stirpium radices quae in terra sunt dimissae, ab ea: cum, in hoc opus vniuersum tra
 turale sit, non animale, similiter in stirpibus & animalibus perficitur. Ac in stirpibus quidem terra
 perpe-

A perpetuo paratum largumque alimentum rigantis ritu subministrat, quamdiu coelitus temporum
 status pro natura se habet: quando, si ex terra squaloris excessu siccatas est humor, itripes nutri
 menti penuria marcescit: Animalibus autem, vt pote terra non affixis, praeter vitiosam quaedam
 natura ventrem pro nutrimenti veluti penit fabricat, quaedam modum stirpibus terra. Dedit autem
 animalibus & penuriam sensum, quo, si ad cibum potuonemque proripata, in tempore expleatur: vo
 caturque eiusmodi implendi desiderium, appetentia. Fit autem ex penuria sensu, cum, si venae ex ip
 so ventriculo veluti emulgentes sugentesque aliquid trahunt: non ferens autem cum sicutum ven
 triculus, sed veluti ditullus, ostensa eius medela cibum copulat. Quippe venae hoc pacto ad ob
 ctios cibos conuertunt, atque ex ijs nutrimentum trahunt, nequaquam ex ventriculo. Fitque post cibi sum
 ptionem, vt & venae simul ad cibos se conuertant, & ventriculus ex ijs, quantum prius per venas
 est exhaustum, in se ipsum trahat. Ac factus quidem ipsius sensus, fames est. Reliquorum duorum,
 alterum venarum suum praecedit, vocaturque appetentia homonymos cum altera: est autem natu
 rale opus, non animale: Tale vero appetentiam vacuatio praecedat. Existitque in totum Quinq
 symptomata, ordine quodam sese deinceps sequentia: quorum Primum vacuatio est, Secundum va
 cuatorum appetentia naturalis, Tertium ventris factus, Quartum eius sensus, Quintum appetentia
 eius animalis, quae omnium est vltima. Itaque est huius actionis amissio, aut eo accidit, quod sensus
 factus sit amissus: aut eo quod factus non fiat: aut eo quod corpus non vacuet. Ad eundem modum ex
 gua & languida appetentiae erunt, non perditur ijs quae diximus, sed prope vt pereant perditis.
 Vitiosae vero appetentiae quae quidem in quantitate modum excedunt, vocanturque a quibusdam
 caninae, tum existunt, cum vel acidus quispia vitiosus succus ventriculum mordet: vel totum cor
 pus immodice digestum, inops alimenti redditur. Vitiosus namque succus, qui frigidus est, similem
 factum morbum infert: appetentiam vero proripat, naturalis affectus similitudine: alimentum autem
 non potius desiderium excitat, propter frigus: At vitioso succo qui saluus & biliosus sit, ventrem mor
 dente, potius magis que cibum appetit: praeterquam quod calefacit succusque ab eo ventriculus, quae
 vitiosae causa sunt, etiam liquari funditque tum in eo tum in venis succos contingit. Fundendorum
 autem succorum symptomata, quibus continentur implet, quaedam modum (arbitror) frigiditas va
 cuat. Itaque est non parum ad eueniendum, frigiditas eorum quae in ventre habentur, confert, cum & cor
 pora vacuet, & eorum tunicas cogendo constringendoque ad appetentiam irritet. Non est vltimo
 vero contentum in primis causa est caliditas, vt quae solida corpora laxando resoluat, atque ad tractu
 imbecilliora reddat: liquida, quando amplius extendat. Atque vna quidem canine appetitiae cau
 sa est, vitiosus is succus qui acidus est: Altera (vt dictum est) amplior per totum corpus vacuatio,
 quae vel caloris robore, vel retentis facultatis imbecillitate, sit illata. Proinde in priore affectu
 accidit, vt plurima sumpcionum incidat deiectionis: in secundo, vt qui ex vacuatione habitus sit con
 flatus, alimentum in corpus digerit. Atque immodice quidem & appetentia & fames ob haec sunt.
 Vitiosas autem qualitates concupiscunt ijs, quibus ventris tunice vitiosum aliquod excrementum
 imbibentur. Solet id maxime mulieribus, quae vitiosi sunt succi, cum grauidae sunt incidere:
 vocaturque affectus graece citra, & picationem aliqui Latine appellat. Appetunt autem sub hoc
 affectu, acida maxime acerbisque: aliquando vero acria: sicut non nunquam vel terram cimoliam, vel te
 stas, vel extinctos carbones, tale ut aliquid aliter edulium. Porro sic afficitur carum plerumque, vt
 ad secundum & tertium mensum: in quarto vero desinit, partim vomitione vacuato vitioso suc
 co, partim tempore concocto: scilicet muliere ipsa praeter cibum auerfione, exigua comedente, partim
 et abundantia ipsa humorum vacuata. At primis duobus mensibus parum sanguinis in fetum
 attrahitur, vt pote adhuc minimum, cum scilicet quod in vtero est hoc tempore, nec embryon graece vo
 centur, sed cyema adhuc id est vteri gestatio. Hoc autem auctus redditum, tum ipsum ampliore nu
 trimento vitium, tum non solum quicquid optimum in venis est, id attrahit (cor prius dixi) sed et
 D quia plus indiget, eius quod vitiosum est, aliquid vna trahit. Atque ita totum corpus, tum plentiu
 dine laborare desinit, tum minus vitiosum fit succo. Ipse autem foetus alimentum quod attrahit excre
 menta, in duplicibus membranis reponit. Ac fit quidem magna ex parte ipse quoque & vitiosioris
 succi, & intemperantior, vt pote ex vitioso nutritio sanguine: nisi li quae est gestat, in reliquo ge
 stationis tempore salubribus vtatur alimentis. Verum hoc nihil ad rem propositam. Vitiosae autem
 qualitatis appetentiae, de qua disputans picationis memini, aliqui in viris quoque incidit: cum, si ijs
 quoque in ventris os, similis aliquis vitiosus succus procurbit. Atque haec quidem circa cibi appeten
 tiam, symptomata sunt. In potione autem appetentia, altera toride ijs similia: Quae quidem veluti
 priuatio desiderij potus est, cum corpus vel propter excessum humoris & frigoris omnino potio
 ne non eget, vel ventrem offensam ex desiderio in se non sentit: Quae vero diminuta est appetentia,
 cum eadem ipsa remissiora sunt: Atque vitiosa est, ad portionem se habet cum ea, quae circa alimen
 tum est praua: aliqui quidem immodice postulas potum, vitiosum cum in ipsis ventris tunicis, malus quis
 piam succus saluus aut biliosus continetur: aliqui autem naturalis humidus in eo veluti feruere. Alie
 num vero desiderantur potus, perinde vitiosae cibi, pro dominantibus vitiosi succi ratione. Atque haec
 quidem in longo tempore ijs, qui vitiosa victus ratione sunt vli, superueniunt. Inexplebit vero
 nouimus cruciari sicut, ex qua etiam perire, tum cum qui viperam comederat (erat autem forasse
 Tertia Clallis. ccc ij dispas)

[Marginal notes in Latin script, including references to Hippocrates and other medical texts.]

A.L. F. I. d. I. 67. 16. 2. 8. A.

Albidem.

Albidem. c. 1. 1. 4. 3. 1. 4. 1.

[Extensive marginal notes in Latin script, continuing the medical discourse.]

diffas) tum mellores qui vinum in quo talis serpens fuerat merfa biberant: tum eum qui vetus vinum vsq; ad ebrietate hauserat: nō minus cum qui pertinaciter sustinere sibi imperauerat: ad hæc alios in nauigio cui deficeret aqua dulcis, quorum qui auli sunt marinā bibere, cum immo dice supra ceteros sitire, quidam et eorum & fluxa essent aliud nec id sine morfu vehementi, ce- lerius q; alij perierunt. Vidi autē & ex ijs qui ardentem febre laborant, quemdam cum morbus inua- lescebat, & frigidam impudēter bibere, nec vsq; quoad moreretur expletum. Ac talia quidem & tot in numero circa ventris appetentias sunt peccata. Superq; cardialgia, quod oris ventris infestū est symptoma, & ad sensum refertur a succis mordentibus proueniēs. Præter hæc est quod buli- mos græce dicit: est autem symptoma ex indigentia simul imbecillitateq; & refrigeratione huius lo- ci ortum. Nec est mirandū si eius dolores, tum animi deliquia, tum virium defectus comitantur. Vbi enim ex digiti ad aliquid offensione, vñr aliqui animo linqui, mirū profectō non est, ex sto- macho id pati, cum & pp̄ proximum sensum, & pp̄ litus vicinitate, duo principia promptius in fo- cietate doloris afficere possit. Maximaq; symptomata maxime sensibiles stomachos in genere deprehendas, vt potē qui magis q; alij, ex quolibet infestante consistit: eosdem et vtriq; princi- pio suam offensam transmittere intencias. Cum autē vniuersum quodq; neruorū genus in quopiam magis sensibile magis ve patibile est, tum vsq; vel maxime ipsa quocq; principia in societate noxe fr̄ promptius trahuntur, cum vel ex affectu aliquo, vel et natura infirmiora fuerint. Cum vero qua- tuor simul confluant, maximum necesse est fieri symptoma. Quatuor intelligo tum affectum, qui stomacho nocet, cum. f. vehemens est: tum sensum eius, cū maxime est aceri: tum neruorum arte- riarum ve genus, cū est imbecillū: ad hæc et vel cerebrum ipsum vel cor infirmum. Ita nāq; & co- mitalibus morbis, & caris, & comatis, & catalepsi, & delirio, et melancholij, quidam ex stomachi vitio corripitur, vtiq; cū principii quod in cerebro & neruis est, simul afficitur. At que cardia- cæ vocantur syncopæ, tum incidunt, cū quod in corde & arterijs principium habet, cum stomacho laborat: ad eundem modum & pulsus priuatio, itemq; tum paruitas eius tum praugitas: Apnceæ vero id est respiracionis defectus, cum vtrunq; principii in magni affectu societate est adductū. Sanē dyspnœæ id est spiradi difficultates et duplici rōne proueniūt, aliās trāsuerli septi angustia, aliās vtriusq; principij sympathia. Sunt autē occasiones que animal ad eiusmodi symptomata du- cunt, non pauca. Nam & valida refrigeratio interim quidem ipsa per se infertur vero ex pituita, quæ ad modum sit frigida, est aut talis maxime que fuso vitro colore ac consistentia sit similis, que vitreum succum Praxagoras & Philotimus noiant: non minime vero ex spiritu qui flatusosus sit idēq; frigidus, aut ex potu, aut cibo, aut medicamēto aliquo, quod valde sit frigidum: non solum ip- sum os ventris perfrigerat, sed et vna cum ipso per neruos quidem cerebrum, per magna vero arte- riarum cor ipsum frigidum reddit: neruosi quidē generis societate cerebrum, litus autē vicinitate cor. Postq; n. maxima arteria a corde exorta, super spinam incedit, primum quidē gula: tum iun- gitur, tum per membranas annectitur: post hanc vero, & sub os ventris, & ipsum ventrem per lo- gitudinem porrigitur, infraq; procedit. Ac per hanc quidē arteriam que & maxima est, & ex ip- so corde nascitur, alterum principiorum cum ore ventris simul afficit: per neruos autē cerebrum. Nihil igitur mihi est, ex eius agritudinibus, maximis & vehementissimis symptomatis aial tor- queri. Ac quis quidem cuiusq; symptomatis generandi sit modus, in sequētib; dicitur: Ad præ- sens occasioes ipsas dicere fat habeo. Hæc sunt fungi quidam, & buprestes, & ceruilla, & gypsum, & lac concretum, & vteri perfrigeratio in viduis & ijs que non purgantur, præterea que in viris ad horum portionem fiunt. Dicitur etiam alibi de respiracione priuacione scilicet.

De Symptomatum Causis, quæ in Primo & Communi Sensu fiunt. C.A.P. S.

Actum de sensorijs instrumentis oibus, tum que in his sunt facultatibus, iam mihi absoluta di- spuratio videtur. Nunc ad ipsam eorum originem, & que ex se veluti fonte membratim ijs vi- res transmittit, cōuerti tempestiuum vñ. Est autē ea, id quod primum sensoriū est. Quippe cuiusq; sensus alteratio que a sensibilibus infert, in singulis instrumentis perficit: eius autem sensorium est ipsa que alteratur particula, ex eo q; a cerebro delatam ad se per neruum virtutem recipit. Ip- sum nāque cerebrum, sensorium organum a natura conditum non est, sed sensoriorum senso- rium. Quod autem per neruos semper sentiendi vim omnibus animalis particulis transmittit, inde maxime liquet, q; præciso neruo quolibet, lico particula in quam dispertitur, sentiendi vim amittit. Liquet autem non secus & q; in somno, aut omnino ferientur sensus, aut exiliter & obscu- re agant: rationale ergo est exiguum virtutis a principio in singulos tum consistere. Et profun- de quidem ac non profunde dormire, sicut vulgo loquimur, ex quantitate influentis virtutis con- tingit: cum tanto minus eius influere sit credibile, quanto somnus est profundior. Igitur in toto eo tempore videtur animalis vis quiescere, naturalis autem vehemens operari. Id autem inde adeo cōtinet quis, simul q; fatigata prius, postq; dormitum est, vires recipit, potissimum vbi post mediocrem cibum est dormitum: simul q; dormientibus nobis nutrimentū non in ventre modo, sed etiam in tota animalis mole, optime concoquit. Est etiam altoqui consentaneum, illud quocq; animalis membrū aliqñ quiescere, in quo rōnalis animæ principii residet. Quippe cor breuitus intermis-

A intermissionibus videtur hoc facere, ita vt multo tempore ad requiem nō indigeat: cerebrum au- tem non ita, sed in vigilijs semper exercetur, in somnis quiescit. Eoq; fit, vt qui liberalius se exerci- tarum, eos altior somnus premat, tanquā multæ ijs vires cum laborarent, a principio defluerent. Igitur cerebrum, tum propter virtutis quam transmittit assumptionem, tum propter fatigatio- nem, qua propter multos labores est affectum, & requie simul & refectioe eget. Veluti autē ab exercitationibus & promptius et profundius dormitur, sic & a sumpto nutrimento: quantoq; id humidius natura fuerit, tanto magis somnum conciliat. Idemq; accidit & ijs qui pluculsum vini biberunt, & qui caput liberaliter in balneo calido lauant: quippe omnia talia videntur cerebrum humiditate implere: qua vtiq; indiget, vbi in multo negotio & fatigatum est, & liccatum. At ve- ro q; caput impletum somnum afferat, monstratum ab Aristotele abunde est: nec est q; de ea re nos- tūc quicquam agamus. Quis. n. librum eius de somno & vigilia leget, tum hoc ipsum q; capite re- plecto somnus animalis superueniet, clare perspicit: tum quod apud eū in sermone claudicat, in- telliget. Quanquam. n. & ad ratiocinandum sit vehementissimus, & ad disceptationem quocūq; velit probabiliter perducendum maxime potens, in Cur capite repleto primum sensorium, li id (si- cuti ipse ex illam) in corde seque habet, quiescat, nihil potuit probable inuenire: multo enim pro- B babilius sit, ex pulmonis humiditatis somnos fieri, quem natura ob nihil aliud cordi circūde- dit, q; vt illi ministraret. Quis vero aut medicorum qui cōtraria sunt sententia, aut qui a nuda ex- perientia procedunt, in caris & lethargis & comatis, deniq; omnibus præter naturam somniferis morbis, non accedit ad caput, illudq; perfundit, ac super cataplasmā imponit, radiq; & cucurbitas affigit, omniaq; molitur, tanquam hic morbi radix consistat? Ad eundem enim modum & cum deliria & phrenitides, omnes deniq; que præter naturam sunt vigilijs, curant, præfida capiti ad- mouent. Verum de his alibi pluribus est disceptatum. Ad ea vero de quibus nunc agitatur, illud ad rem pertinet, q; cerebrum vbi requiescere a multa acōne vult, naturalem somnum animalis indu- cit: quod etiam magis facit, cum nutritrix in eo virtus largum quo fruatur humorē habet. At cum a multo vel frigido humore grauatū, est qui in comatis & lethargis cernit, somnū afferit: aliosq; similes ijs morbos, quorum caput humiditas ac frigiditas sunt, vel alterutra per se sola in eo con- sistens, vel ambe simul iuncta. Talia igitur sunt cum medicamenta oīa, que vere somnifera sunt: tum que sic quidem vocantur, inferunt autem non somnum, sed coma, & caron, & totius corpo- ris torporem. Ac que quidem dumtaxat humectant, oīa merito somnifera vocant: que vero per- frigerant, nec somnum nec indolentiam afferre recte dicuntur, sed pro somno, coma et caron: pro- C indolentia, ob perfrigeracionis excessum, vel profus insensibilitatem vel certe sensum diminutū. Porro dictū prius est torporis vitium, sensum motumq; diminutum neruorum esse partium: sitq; (vt dictum est) tum ex alijs causis, tum ex intemperie, veluti post medicamenta que perfrige- rant. Atq; ita quidem somnū, & comatā, & caron, & torpores fiunt. At licetas immodica & calor quales in phrenitide propter succum aliquem mordentem & calidum spectantur, iritationes & vigilijs, que quidem tristitia vel curam occasione non consistant, inferre solent. Tanquam autē talia symptomata toti corpori cōmuni sunt, ex eo q; principium est affectum: Sic alia omnibus voluntarijs functionibus, ob principium affectum incidunt: nam & apoplexij & epilepsij pro- pter cerebrum affectum fiunt. Est tamen apoplexia eiusmodi vitium circa voluntariam acōne, quale est in sentiendi acōne, altus somnus: Aliud vero tale est in epilepsij cōuulsio, quale in sen- tiendi functione vigilia. Ambo enim hæc vitioſi motus cerebri sunt, ideoq; etiam partium sigilla- tim omnium: Reliqua vero duo, acōnum eius, tum cohibitions, tum quietes. At in cōuulsio- nibus totius corporis que sine delirio sunt, vel caro, morbus spinalis in collo medulle est: Quem admodum vbi vel brachium, vel crus, vel musculus vnus tenditur, ac violenter cōuulsitur, vnus semper nerui qui particulam mouet, vitium est. Quæ vero omnino morbi causa sit, cuius occa- D sione partes contrahantur, difficile dictū est: eque vt palpitacionis, & tremoris, & eius agitationis que græce homonymos cum vehementis rigoris sensu, rigos dicitur: est autem inæqualis totius corporis concussio ac vibratio: & vocetur si liberet concitans rigor: Quippe que omnia muscu- lorum genus, vel solum, vel magis q; ceteras partes, tentare videntur. Exa citius autem id sciemus, si prius eorum notiones distinxerimus. Ad presens enim quatuor memoratimus appellationes, cōuulsionem, tremorem, palpitacionem, & quod rigos græce dicitur. Qualia vero singula symptomata sunt, que hæc vocabantur signent, a nullo me priorem definitum inuenio: sed alij ad morborum substantias quibus superueniunt, statim se conferunt: alij ea distinguere aggressi, in interpretationibus suis falluntur: Quod facile intelliget, qui lectis que a nobis traduntur, euoluere libros eorum voler: nec que enim difficile est vbi veritatem noueris, quæ parum recte sunt dicta, deprehendere. Er- go de his omnibus proximo agatur libro.

GALENI DE SYMPTOMATVM CAVSIS
LIBER SECVNDVS

Thoma Linacro Anglo interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Causa Symptomatum declarantur, quae Motum animalis & Principem
Functionem solent deprauare.

Quotuplicia sint Deprauati Motus Symptomata.

CAP. I.

Conuulsio igitur, & tremor, & palpitatio, & rigor - quibus totius corporis est
conuulsio vibratioq; } praeterea horror, & singultus, & tussis, & ructus, &
sternutatio, & pãdicalatio, & oscitatio, & stridor seu strepitus tyrimon graeci
vocat, oia motum illegitimum pro cõi genere habent. Dissidit inter se, F
vno primoq; potissimum, q; alia eorũ naturae sunt opera, quae tñ a morbo-
sa quapiam causa violenter moueri sit coacta: alia morbosos comitant affe-
ctus, natura ad eorũ generationem suppetias minime ferente: alia sunt vbi
ad opus efficiendum simul coeunt & morbus & natura. Naturae nomen in

hac disceptatione pro omni facultate, quae aial siue voluntatis nutu, siue citra hũc, regat, intelligas
velim: Quippe hoc loco omni cãg preter naturam cuius vitio ledit & corrupit aial, totum illud
facultatũ genus, cuius bñficio feruat, ex aduerso opponimus. Eiusmodi ergo facultatis opa sunt,
sternutatio, tussis, oscitatio, pãdicalatio, & singultus: Vniũ autem morbi opera sunt palpitatio
& conuulsio: Sicut amborum, morbi facultatisq; coeuntium, tum torpentium oium motus, tum
caeteri quos ædũt ij quorũ neruũ adhuc resoluunt, non dũ autũ sunt resoluti: qbus et adnumerat tre-
mor. Atq; he quidẽ nũc nobis propositi symptomatũ generis primae dñae sunt: quartũ cuiusq; p-
prie quaedã deinde hũc, de quibus nũc agẽdũ, a motibus ijs quos innata aliaque vis ciet, aspicimus.
Sane societas quaedã istis est eũ ijs, qui oino pro naturae lege se hũt: quã vtiq; vt quae sit eorũ gene-
ratio doceã, necesse est prius exponã. Igitur quatuor facultates sunt, quibus oẽ nutriendi munus
in nutritis corporibus administrat, prima q; ad se quod vitale est trahat, altera quae id retineat, tertia
quae alteret, quarta quae quod excrementũ est, expellat: quãdiu pro naturae lege animalis actiones
obeantur, nullus earum motus symptoma est: Cum vero subsistit in corpore aliquid quod alienũ
natura sit, vbi id expultricium virtutum aliqua abijcere nititur, aliqñ insensibiles omnino ea-
rum motus sunt, aliquando sensibiles euadunt. Ac de insensibilibus quidem postagetur.

Quae Symptomata Deprauati Motus Naturae, quae Morbo, quae Vtriusq; ascribantur: &
proferunt de Tremore & Palpitatione agitur. CAP. 2.

De sensibilibus vero, qui cum voluntarijs cõsortium habent, cõis a me doctrina tradet. Ergo
voluntarie functionis lesiones sunt, neruorum resolutio hoc est paralytis, cõuulsio, tremor,
& torpor. Variat aut horum singula in particularibus insitiis, nõ specie modo, sed et nomẽ. Quip-
pe spirandi instrumentum paralytis, apnoea vocat: eorũ vero quibus vox fingitur, aphonia: at linguae
paralytis nullum nomen hẽt, ipsa tñ nihil fecius loquelã, quae voluntatis non leue est opus, pro-
fus adimit. Cõra vero ischuria, apnoea atq; aphonia simile quid indicare vñ: caeterum voluntariae
actionis amissio non est, sed naturalis: quippe q; lotum praeter voluntatẽ fluat, voluntariae actio-
nis est noxa. Simile qd ac in vrina, in deiectionibus quoq; accidit: retentio. n. eorũ, naturalis actio-
nis est culpa: inuoluntarius est fluxus, actionis voluntariae. Porro demãtum vberius de his oibus
est, in libro de musculorũ motu. Atq; ita quidẽ paralytes varia specie sunt. Cõuulsiones vero ad
hunc modum. Dentium inuita conuulsio tyrimos graeci dicũt, musculorũ mandibularium est cõ-
uulsio: Quam vero illosin graeci vocant, praeterea strabillimũ, eorũ qui in oculis hũt. Veluti et go-
norrhœa alia est dñia: si quidem rigido pene fiat, veluti quaedã conuulsio est: si nõ rigeat penis,
ad retentricis facultatis imbecillitatẽ referri debet. Sũt qui singultũ quoq; cõuulsionis specie esse
arbitrent. Atq; duplex inspirantiũ reuocatio nõ nunquã ob musculorũ inspirationẽ facientiũ cõ-
uulsionem fit. Est & expirantis species quaedã ex conuulsione proueniens, quae musculorũ qui ex-
piratũ efficiunt, conuulsionem sequit: appellat hanc Hippocrates spiritum inter exeundũ offen-
dentem. Quod aut apoplexia totius corporis sit paralytis, & epilepsia totius corporis cõuulsio, sit
pra est dictũ: nec minus q; torpor, leuis quaedã sit paralytis. Sane corpore laborantium particula-
rum, nõ parua in excelli defectũq; dñia est, propterea q; id symptoma ex morbo & facultate est mi-
sum. Quippe si morbus virtutem prorsus superat oino membrum sustinere nõ valer: Sin virtus
vincit, haudquaquam impedit: Ac si veluti pugna quaedã eorũ est, mouetur quidem mẽbrum, sed dicit
agere: ac, si iubeas, cum laesum membrum extendunt, vt id extensum seruent, nequeunt enim

A enim naturali pondere propter imbecillitatem sustinentis id virtutis, deorsum: quod enim attol-
lit ac sustinet, virtus est: quod deorsum fert, ipsum brachij cruris ve est corpus. Causa vero huius
rei reddita prius est, vbi de sensibilibus actionibus egimus: ostendimusq; neruum vel frigore den-
satum, vel crassis & lãtis humoribus obstructum, vel a quapiam extrinsecus causa pressum, in tor-
porem & paralytim adduci. At conuulsio in eandem dispositionẽ neruos musculosq; ducit, in
quam cum pro naturae lege se habebat, ab animalis virtute ducebant. Siue igit ad principium ten-
sis siue flatus in fluxu impletis musculis voluntarij motus erant obiti, haec eadem in conuulsione
accident, tum spiritu flauosio in musculis gigni potente, tum multis qui tẽtionem creent (ẽ quo-
rũ numero phlegmose est) affectibus. Quorũ caput (sicut Hippocrates dixit) duplex est, || impletio
vacuatq;: In phlegmonarum generis vitijs, impletio: in ardentissimis sicillimiq; febribus va-
cuatio. Porro quod impletis vacuatq; plus iusto neruosis corporibus, tendi eis omnibus cõtin-
gat, docent non in postremis quae in instrumentis mulcis intente sint chordae: quippe quae siue in
humidum & humectant, siue in siccam & equalentẽm dõmũ, tẽte sint repositae, rumpunt: ideoq;
casartifices, priusq; reponantur, laxant. Propter hoc igit dictum est superius cõuulsionis motum
ex solo fieri morbo, immobilitatẽ, quae in paralyti videtur, non dissimilit, vt quae ipsa quoq; mor-
bi occasione incidat. At secũdũ naturam in animalibus motio & immobilitas, vbi sublatũ quis
brachium immotum seruare potest, utraq; ab animalis fit potentia. Quod si sanũ brachiũ super so-
lidum aliquid reclinas omnem musculorum relaxat actionem, nec propter morbu nõ propter
virtutem eo casu quiescit brachium, sed, quod animalibus naturale est, pondere. Ita triũm quie-
tum, ea quidem quae in paralyti cernit, a morbo solo fit, obligata (vt sic dicam) eo tẽpore virtute:
Quae vero in membro, cum extensum est, habet a potentia: Quam verò vltimo loco posuit, a neu-
tro: Non ignorantibus, s. nobis quae in libris de musculorum motu de extẽto brachio sunt dicta,
talem habitum ipsa re vera ex actionum motuumq; esse genere: motum praeterea hũc, tonicũ, i.
sensuum a nobis nominari dictum est. Ac talis quidem habitus, alio quidẽ modo motus, alio im-
mobilitas, dici potest: Reliqui duo, nullo modo participes sunt motus: Æque vt reliqui duo mo-
tus & conuulsioũs & voluntarijs, nullo modo ad immobilitatem attinent. Praeterea dictũ est por-
rectum extẽtumq; brachiũ ex duobus aequè valentibus administrari motibus, virtute, id est sursum
attollente, & naturali pondere contra pelliũ trahente. Ad eõdem modũ tremor quoq; ex duo-
bus constat motibus, & eo qui pondere brachium deijcit, & eo quẽ virtus attollens contra oppo-
nit. Ac in valente quidem brachio, ne vel minimũ quidem vincit virtus a põdere, sed potentior
C membri deorsum nutu, sustinet id tantumq; in sublime attollit, quantum ille deorsum trahit. In
tremore vero inuita virtute, membrum ruit deorsum: Licetq; liquido cerni eorum pugnam, nec
virtute membrum decidere linente, veluti in paralyti: nec pondere permittente virtutem id subla-
tum seruare ita, vt cum valens erat. Inuicem igit vincente victaq; potentia, mutuoq; semper con-
trarijs succedẽtib; motibus tremor efficit: eũq; compositus motus, qualis est arteriarum pulsus.
Verum in ijs sensibiles motuum quiesces, dilatationẽ a contractionẽ dirimũt: si tamen non adeo
frequens pulsus est, vt in ijs, qui ppter ea q; formicarum motum emulant, formicantes dicuntur:
Hic autem nullam inter contrarios motus sensibilem quietem inuenias: neq; n. vicissitudo mo-
tum est, quae ab vna perficiat natura, sed pugna virtutis & ponderis corporis. Caeterum vt maxi-
me hunc motum alteri cuiuspiã qui in corpore habeat affimiles, formicantis pulsus est non absimi-
lis. Tanq; enim in hoc arripit motus, in minima spatij intercapedine agit: sic in tremore animalis
particula, quaeq; ab imbecilla virtute mouet. Patet ergo huius quoq; symptomatis generatio:
& q; omnino cum conatu sit mouendi, & cum virtutis infirmitate. Sunt qui putent voluntatẽ a
tremore non esse inseparabilem, videntes videlicet totum interim caput tremulo motu agitari, si-
ne voluntate mouendi: sed hi ignorant q; etiã in custodienda quavis particula recta, tum volun-
tas agit, tũ tendunt ab ea musculi, non aliter q; in alijs actionibus tenderent. Sane hoc in libris de
musculorum motu a nobis demonstratum est. Sed & nunc non exigua ponemus indicia, & q; vo-
luntas in tremoribus agit, & q; imbecillitatis culpa rectam custodire partem non valer. Illũ enim
cui caput tremit, si super molle aliquid supinum reclines, non amplius tremet. Ad eõdem mo-
dum si quis scribens secans ve aut aliud quippiam factitans tremit, si manus ab opere absteineat, tre-
mere iam desinet. Pari modo si quis cruribus cum ingreditur, sit tremens, si ingredi desinet, non
tremet: Vides enim non raro robustissimos iuuenes, vbi maximum aliquod onus humeris im-
posuerunt, cum progrediunt, cruribus tremere: vbi progredi desierunt, aut onus abiecerunt, sta-
tim a tremendo liberos: quippe cum graue leueq; ad aliquid referantur, fuerit nimitum & onus
adeo magnum, vt etiã fortissimo sit graue. Ac validam quidem virtutem maximum onus vñ
cit: quae vero valida non est, hanc non maximum modo, sed etiam paruum superat: q; si adhuc sit
infirmitor, ipsum eius insutum corpus oneris ritu graue erit. Eoq; fit, vt senes omnes si quãdo ma-
iorum virtum opus moliant, statim particulis ijs quibus agunt, tremant. Sic etiã qui ad præ-
altum aliquem praruptumq; accedit locum, cruribus tremit: desinit enim virtutem timor. Non
secus etiã serpentem quis conspectum fugiens, tremens redditur. Quid qui formidabilem ma-
gistratum adit, non ne toto corpore tremat quem si loqui iusseris, ne vocem quidem non tre-
mulam

Tertia Clasis. ecc iij mulam

Small marginal notes in the left margin, including phrases like 'de pãdicalio', 'de singultu', and 'de tussis'.

Small marginal notes in the right margin, including phrases like 'de tremore', 'de palpitatione', and 'de conuulsione'.

ostendit... de... generationis... palpitatio...

anulam aedet. Tanquam igitur animi affectus, ubi debilitatem motrici facultati intulit, tremulos E facit; sic & corporis morbi cum vires labefactant, tremoris symptoma inducunt. Ac primum quidem maximeque virtutem laedunt morbi, qui in temperie consistunt: quippe cum sensum quoque proprie- riam, in temperie quaedam est, ad frigiditatem licetque contraria, tremoris affectibus facile tenet. Cor ripiturum ipsi non minus & ex iuuenibus, qui vehementer sunt refrigerati, & qui vino meraco se ampliter impleverunt, vel multis cruditatibus laborarunt, vel longo tempore cibis repleti, inexter citati oculorum omnino exegerunt: sunt & qui ex frigida in temperie hausta tremebundum sunt red diti. Quippe talia omnia frigidam in temperiem creant, non raro quidem in toto corpore & ipso nervorum principio: interim vero, in quibusdam partibus, quae, & imbecilliores natura sunt, & ad noxam caeteris magis opportunae. Iam crassi glutinosi que succi, cum virtutis viam sic obstruunt, ut parcius inhiat, tremoris cause sunt, potissimum cum profus obstruxerunt, ac nervorum ali- quorum partes vllas resolutas hanc reddiderunt: quippe reliquae fibrae valenter musculum in- tendere non valent. Vbi tunc humores qui virtutis vias per neruos obstruunt, non penitus sunt im- paciti: sed concuti & dimoveri virtute violentius se ingerente possunt: eiusmodi motus existunt, quales in paralyli incipiente non nunquam accedunt prius diximus, membro, si aliquando exaltato, sta- tumque decedente. Siquidem cum excitata collectaque virtus vehementius se iniciens, & nervorum f obstructions amolita fuerit, membrum movet: Rursus autem humoribus in priorem locum con- fluentibus, decidit, immotusque manet, quoad rursus secundo virtus vniuersa irruens, humores qui eius vias occupant, dissipet. Verum de his haec abunde. Palpitatio aut dilatatio quaedam praeter naturam in particula est. Fit autem in oibus corporis particulis in quibus dilatatio distictioque ac- cedere possunt: non in, profecto os cartilago ve vnaque palpitant, propterea quod dilatari non possunt. Ergo in cute sepe incidit, non nunquam vero etiam in subiectis illi musculis: non in postremis autem in ventriculo, vesica, vtero, intestinis, iecinore, liene, & septo traesuro: vnaque verbo in omnibus quae distendi dilatarique possunt, ita ut tum arterijs tum cordi ipsi videatur incidere, aliisque in his praeter pulsam motus esse. Est igitur passio haec neque voluntaria virtutis propria, nec instrumentorum ad hanc spectantium, cuiusmodi sunt tremor & convulsio: sed, cum modo dictum est, omni- bus corporibus quae dilatari possunt incidit. Porro ea sunt omnia quae naturaliter sunt mollia, ita ut tum dilatationem sui tolerare, tum rursus in se fidere possint. Sane causam huius symptoma- tis ab ijs quae manifeste in fine apparent indagari convenit: nempe palpitatioibus ijs, quae in pal- pebris, supercilijs, fronte, malis que contingunt. Ceterum, in ijs cutis exaltari inflatque ad eum mo- dum, quo arteriae dilatant. Ergo quod in ijs quaelibet est, virtum ne ex sese dilatatae, vna cum di- latando trahant quod se implebit, veluti laborum folles: an vtrum ritum, cum impletur dilatan- tur: idem primum definit in palpitatioibus quoque particulis conveniat. Videtur autem questio ge- nere quidem similis esse, quod in arterijs queritur, facilitate aut inuentionis dissimilis. Neque enim sicut arterijs, quae semper de se natura pulsant, rationabile est vim aliquam inesse innatam quae id efficiat, ita et particulis quae palpitant: quippe & semper ijs incedit, & cum sanguine esse praecipue. Quia itaque talis vis neque semper neque bene habentibus inest, liquet eas ex se ipsis non dilatari. At vero li- non ex se, oino ab aliqua quae in ipsis inhiat substantia. Porro hanc vnam de duabus esse credibile est, vel succum quempiam vel aeream aliquam naturam. Ac quo minus succus sit, repugnat palpitatio- nis motus, tum solutionis celeritas: ut quae & illico fiat, & statim desinat. Succus autem nullus aut ita celeriter inhiat, aut relluit, potissimum in ijs quae mo memoravi circa faciem partibus: vtpote in quibus cutis super nuda propemodum extendit ossa. Ita necesse est eam, vnde palpitatio exoritur, aeream esse substantiam. Ac vero si haec tum exigua, tum subtilium esset partium, facile per cor- pus translueret. Non alienum igitur a ratione est substantiam quandam crassam partu balituofoamque esse, tum quantitate vt ad locum in quo consistit semper satis magna. Ergo dilatat (vt verisimile est) attollitque ac inflat partem, quoad trusa & compulsa ad sui generis perspiret substantiam, simili, si est factu ei, qui dum coquunt succi, visitur in bullis: nisi quod bullae hic rumpunt, palpitatio corpus ad fir- mitudinem non rumpit, sed attollitur quoad status per id extrudatur ac transeat: decidit rursus in pristina sede, ubi totus vacuatus est, & exiit. Rationabiliter autem et ijs quibus perspirata est aliqua particula, palpitatioes accidunt. Quippe quod ab ea sub naturali ipsius statu attenuata, oinoque p- naturalem animalis calore confectum, effluxit, id nunc ubi ea propter frigus reddita est imbecilla, & halituosius & crassiorum partium efficit. Ita nec facile sicut prius perspirat, sed cohibet a cute, & transit angustia impeditur, in via tardat. Quod si ipsa quoque cutis sit densata, vtique dupliciter sym- ptoma, scilicet ad crassitudinem trasfluentis substantiae, angustia quoque vtrum accedente. Atque ita quidem in palpitatioibus distendit cutis. Simili autem modo & musculi, cum non dissimile in ijs exere- mentu colligit, dilatati aliquorum membrum attollit. Distat tamen manifeste vis motus a motu con- uulsiois, quod membrum neque profus extendit, neque inflat. In palpitatioibus, n. membrum, nec quod notabile sit extendit, nec inflatur: concutit autem quodammodo huc atque illuc quoad muscu- lus palpitare cessat, ad eum sane modum obito quo etiam in tremore: sed autem differente, quod per magna fiat interualla, cum tremor incidat per exigua. Siquidem palpitatio musculi cum satis notabili magnitudine est, dum dilatatur, totum saepenumero membrum secum attollit: dum contrahi-

Atur, veluti rei inanimi deorsum ferri permittit, ita vt totus motus praeter naturam sit, non autem si- cut in tremore, mistus quodammodo & compositus. Sane qualis est palpitatio membrorum motus, paucis simul tardusque & rarus: talis ijs qui concutientem rigorem patiuntur, numerosus densusque ac celer incidit. Intelligo numerosum, ipso motum numero: celerem autem, ipso motus impetu: densum, ipsa breuitate quietu. Est autem motus hic non vtique sicut palpitatio & convulsio totus praeter natura, sed alio modo, nempe quo tremor. Est igitur ipse quoque mistus quodammodo ex causa quae praeter naturam sit, & animalis virtute: habeturque in hoc virtutis plusque in tremore. Immo vero (si fieri verum oportet) motus omnis inhiat illius est virtutis, quam nos exercericem & expultricem nominare solemus. Quod hanc virtutem ad violentem mouendum prouocat & cogit, id causa est praeter naturam.

De Moribus quae Symptomata sunt ob Causas, quae Naturam cogunt. CAP. 3.

Quisquis igitur huius virtutis functiones, dum sanum integrumque animal est, nouit, et si quod alio- qui prudens, huic longiore sermone opus non est: qui nec illas nouit, & mentis est hebe- tioris, huic si ut ferim, liquidem ei veritas omnino cordi non est, hab hoc libro abstineat: sin- veritatis est cupidus, eamque magnificet, ubi naturalium virtutum commentarios prius adierit, & se al- B fatum in ijs exercuerit, ad hunc librum se conuertat. Si, nihil horu fecerit, nec demonstrationem eorum quae a nobis dicent, intelliget: nec eorum, quae prius dicta sunt, quod sine vlla demonstra- tione est positum aduerget. Ac mihi quidem statum est, nullam in hoc opere opinionem resellere. Li- cet autem ei qui vult, vigesimo quarto Athenaei libro praefecto, causas, quae priores eo tam medici quod philosophi de affectu quem nos concutientem rigorem cum vena vocamus, attulerunt, quae abun- dae fuerint intelligere: resellit enim eos omnes Athenaeus. Licebit sane & ipsam Athenaei opinio- nem examinare, quae vt probabilior superioribus est, ita nec ipsa vera est. Verum cui veritas est cu- ra, is haec scio, quem ad modum exposui, facere tentabit. Ego vero, veluti cum ijs agam qui ea quae de naturalibus facultatibus scriptimus legerunt, pauca loquar, sed si prius ad memoriam reuocae- ro, quae de vtero, ventriculo, intestinis, ac vesica in ijs demonstratae. Siquidem monstratum est vte- ro nullo alio modo ad factu adendum se comparare, quod per expultricis facultatis actionem. Quippe, qui tum seorsus grauitatem, tum sui distentionem, nouem metibus perulerit: atque ita ad vnguem toto hoc tempore conuulsiore fuerint, vt ne stylus quidem mucronem reciperet: ij absolute in ipsis factu, ad eius expulsiorem se comparant, diuersa omnino constitutione affectus. Etenim collu co- rit quod prius se constrinxerat, tum aperit, quomodo factu facilis praefect exitus: tunicae autem quae maxi- C me prius fuerant distente, vndique contrahunt, ac factu extrudunt, ita vt quae celeritate per vteri ceru- cam excidat. Sane eadem virtus quae sic de factu est sollicita, vt nouem mensium spatio eius sustineat pondus: atque vt absolutus tunc emittat, prouideat: si circa tertium quartum, ac aut alium mensium fecer- tus est corruptus, statim ei eiecit, tum quoque similiter collu adaperiens, sicuti cum parienti ipsi in stabar, aperuit. Quippe praefinitu illi claudendi se aperiendi que ipsi est, non certi alicuius temporis circui- tus, sed ipsius visus occasio. Ad eundem modum monstratum est ventriculu quoque inferius os suu post- cibos claudere, nihilque linere abire, priusque plane lit concoctu: si tamen est nihil aliud intermittere actionem cogit, quem ad modum vteri factu corrupta: quippe similis affectus ventriculo incidit, ubi cibi in eo sunt corrupti: Immo vero non raro simul ac sunt deuorati, si, ita vt vitiosi sunt, vel copiosi, vt eos ferre non possit. Atque idcirco quod quidem in se ligant, per vomitiones eiecit: quod deor- sum vergit, ad exitu qui illic habet, derudat. Sed & circa cibos ventriculi vis saepe impetu ad vo- mitu caput, aut bilit vrgente, aut mala pituita, aut alio quopiam eiusmodi succo collie- ut infestante. Est enim in quaque animalis particula facultas, quae, quod praeter naturam in ipsa esse collectu, expel- lat, veluti in propria de eiusmodi facultate disceptatione est demonstratum. Satis nancip est ad praesentis disputationis claritatem, ea de vna ex huiusmodi facultatis operibus retulisse, quod de vtero & ven- D triculo sunt dicta. Quippe qualis est cum euomit, expultricis in ventre facultatis actio: talis est cum in pectore & pulmone. Sane nullum animal aut nauicare, aut vomere, aut tu fire docetur. Immo longo saepe a natali vique spatio integra sanitate fruentia, tam alia complura animalia in- homines, nec vomitum experti sunt, nec tussim: & tamen ubi contristans aliqua causa, vel eos ven- tris, vel spiritus vias occupauit, illico & tussim & vomunt. Et ija vomitu quidem sic mouet ventri- culus, sicut in partu vterus. In tussim vero aliter fit motus: neque enim, potest pulmo tali motu quod- edristat expellere, sed inuenit sibi natura aliud remedium, magna solertia. Quippe cum externus aer in asperas arterias trahat, fibrae & cartilagineae duratae sunt, nec contrahi circa id quod continet possunt, in citatum hunc excogitavit spiritus exitum, quam vocant Tussim. Cuius generis & sternu- ratio est, ad perssequenda protrudenda quae ea quae nares offendunt, inhiat: quae ipse quoque respi- ratio est, vt a natura inuenit. Quippe expurgat spiritus sibi ipsi violenter & cum impetu delatus vias, non aliter quod tibias & fistulas expurgant haru opifices. Ac qualis quidem mouendi modus sit, quod hoc fiat, in progressu docebit. Quod ad rem propositam est vtile, iam accipiamus. Nempe quod eius- modi motus naturae quidem opera sunt: sed tamen propter causas quae naturam moueri sic cogunt, sym- ptomaticae quae praeter naturam sunt, adnumerant. Atque in intestinorum quidem & vteri & vesicae ex- pultricis facultatis similes motus sunt, huic quid eorum quae secundum naturam, huic quae praeter na- turam

nae castus... de... generationis... palpitatio...

turam sunt, expellit: quo minus symptomata ab ijs clare discreta sunt. At quæ in terebinis, & dy-

fenterijs, & hienterijs excorunt, symptomata sunt: veluti (arbitror) & que in frangitijis & in vri-

nae diarrhois: quæ si quis exactè loqui velit, et ventris crepitus, & stridor, qui tryfimos Græce dicit,

& ructus, & ventris murmur, aliæque id genus: De quibus etiam proxime dicetur.

De Tussis & Stermurationis Causis.

CAP. 4.

Verum in ventre manifestus est id, quod in vomitibus cernit: multiq; hos non natura opus, sed symptomata esse dicunt. In tussis vero & sternutatione, clarius quidè est quod, in tussis no-

ta: sternutatio vero non similiter videt præter naturam esse. Carerum sunt, nõ hæc modo, sed et tussis, & vomitus, & diarrhoeæ, aliæq; omnia ex illo symptomatum genere, in quibus causa aliqua quæ præter naturam lit, ad tales actiones naturam extulimul. Quanquam mouendi modus nec in

oibus idem villic, nec ab eadem facultate fit, sed circum ea quæ ab vtero, intestinis, ventre, vesica' ue excernunt, ipsæ particule se contrahunt, ad eum modum id quod in se continent, extrudunt, quo manus nostræ aliq; expriment. Facultas autem quæ motum ijs præstat, vnâ è quatuor naturalib-

us est. Verum cum in asperis arterijs contineat corpus quoddam cartilagineum, duræq; substã- tie: quod idcirco confringi circa id quod intra se habet, non valet: natura spiritum cum concitato impetu extra deferri subigit, ac tussim mouet. Ea fit per eadem instrumenta, per quæ magna & ve-

hementes spūs expulsiões (quas efflationes nominamus) efficiunt: sic vt Tussis nihil sit aliqd, q̄ vehementissima quædam efflatio, quo plurimus simul celerrimèq; foras actus spūs, atrahat pro-

pellatq; suo impetu, quæ vias suas obstruit: Cumq; primo aggressu pellere quod offendit nõ va- let, bis terq; se inijcere in id non grauat: fitq; voti plerunq; compos, vbi, scum spiritus ipse cũ ve-

hementia deserit, tum quæ obstruit contumacia ad propellendum non sunt. Talia sunt quæ nec aquosæ, nec glutinosæ substantiæ sunt: aquosæ namque propter tenuitatem, potius a spiritu disse-

cant, quàm vtra deferrunt: glutinosa pertinaciter arteriæ adherent. Quoties igit spūs cum ciusmo- di humoribus contendit, omnino sæpe violenter se inijcit, fuitq; ex eiusmodi humoribus pluri-

ma tussis, & vehemens, nec sine magno nixu. Porro eos humores qui in arterijs contumaciter hærent, & qui difficulter reijcunt, magis expediunt sternutationes: vt pote in quibus maior est et

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like 'tussis est...', 'stermurationis...', and 'causa...'. Some notes are written in red ink.

Al. l. 134, 241 f.

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'causa...', 'tussis...', and 'stermurationis...'. Some notes are written in red ink.

A demonstracione dicturi sunt, à rei substantia. Intemperies igit aliàs ex nudis procedit qualitati-

bus, ipsiis corporibus aut calidioribus, aut frigidioribus, aut siccoribus, aut humidioribus redditus, aut etiam ex horum coniugatione affectus: interim vero vnâ cũ disperso in ijs oris specie, aliquo

intemperato. Atque æqualis quidem in temperies omnino sine dolore est, veluti indicant & he- tice febres, & multi frigidæ affectus, vbi æqualiter particula occupantur: fit enim talis intempe-

ries singulis qui tunc sunt, veluti acquiritur quædam natura: nullum enim corpus offendit à propria natura, veluti Hippocrates dixit: [His quibus mutatè corrumpiturq; natura, dolores sunt,

non quibus corrupta iam est & mutata. Inter enim ipsam mutantem & à sua natura recedentem (quemadmodum in prioribus demonstratum est) corpora dolent. Cum igitur in aliquo sensibi-

Handwritten notes at the bottom left corner.

Handwritten notes at the bottom center.

Handwritten notes at the bottom right corner.

tibus nobis palpebras, & particulam sub quiete habentibus, vel parum omnino, vel nihil contri-
 flant: mouentibus, vix tolerabilem afferunt cruciatum. Sed & circa exemplum, ex ipsamet re in-
 flant licet, motam causam quiete magis esse infectam: quoties videlicet agit per corpora ten-
 sibilis, veluti in oculis est propolium: neq; enim de succis qui in venis, & arterijs fluunt, est dispu-
 tatio, sed de ijs qui in carnibus sunt, & toto corporis habitu. Quoties igitur aliquid per hanc violen-
 ter agit, ac ad cutim deserit, necesse est, dum carnem cutimq; permeat, omnia in qua incidit pigra-
 tiam, diuidat, ac vulneret. Quod aut omnis mordax & dimora causa, siue ea calida siue frigida
 sit, animal in horrore ac rigorem ducit, primum quidem ex talibus infectis licet. Si fumo cor-
 porum feruentem aquam subito infundat, aut ignis scintillas incutiat, statim horrore vexabit. Iam cum
 vicerat particulam casticum medicamentum imponit, primum quidem horret, deinde rigent,
 mox etiam febricitant non nulli. Quid q; tertiana febris quae omnium febrim maxime biliofae cali-
 daeq; sunt, omnium maxime horrore infestantur: quantoq; syncerotus tertiana sunt, tanto etiam
 rigor in ijs incidit vehementior: Quin etiam eum qui ardentem febril laborat, rigor superueniens
 a morbo liberat, Hippocrates ait: quoniam scilicet bilis, quae prius in venis errabat, a natura decre-
 torie per carnes ad cutim trudit. Ergo motus eius delationisq;, quae per sensibilia corpora agit, si-
 mul & symptoma & signum, rigor est. Quin etiam sudant deinde qui ita obriguerunt, vacuataq; F
 ijs bilis, febre liberant. Interim vero, vbi non ad cutim sed ad interna loca bilis impetum cepit, et
 per vomitiones simul & aluum vacat. Non raro autem simul intro forasq; eodem die est delata,
 ita vt & sudata sit, & vomita, & deiecta. Quicunq; vero rigorem profligant ardentes febris
 salubrem esse causam propter frigus putant (quippe contraria contrariorum esse remedia) omni-
 no fallunt. Iam primum enim id id verum est, licet et ipsi rigorem excitare, partim quidem frigi-
 da aqua insperata aut affusa, partim aegro ipso nudo in frigidum aere delato, aut in frigida aquae
 labrum demitto. Deinde si per mutationem ad contrarium habitum, ijs qui in ardentem febre obrig-
 uerant, solutio accidit morbi, debent post rigorem febricitare desistere, quod tamen non faciunt:
 Adeo enim cum rigent febricitare non desinunt, vt etiam multo grauiores febril post rigorem vr-
 geant, quam ante: sed, postquam largiter sudarunt, aut flauam bilem vomuerunt, aut per intesti-
 num deiecerunt, tum febris cessat: quippe ex valentiore bilis motu, vehementer accendi febrim
 est rationale. Ac quod homines non solum ex frigidis causis rigore tēent, sed etiam calidis, iam
 monstratum est. Verum quam ob causam, occasionebus maxime contrarijs, idem symptoma
 succedat, deinceps docebimus: sed admonitis prius quae de expultricis facultate monstrauimus.
 Non enim ea quae in amplis instrumentorum capacitibus sunt expellit, veluti quae in ventricu G
 lo sunt, & vtero, & vtraque vesica, & intestinis, & naso: quae vero in ipsis corporis
 bus excrementa colligunt, negligit: sed ab ijs quoque quotidie quicquid superuacuum est, ci-
 tra vllam animalis offensam insensibili perspirat eijcit, vbi scilicet lege naturae animalis functio-
 nes administrant: Verum vbi mordens aliquid in ijs consistit, ac possimum quod vehementi
 agat motu: & angit, & id expellere festinat, eo modo quo maxime licet ex ipso membrorum cor-
 pore aliquid eijci, scilicet particulis ipsis sese contrahentibus, atque constringentibus: mox vna-
 quaeque earum partem excrementi quod in se habet, protrudent. Verum si omnes hoc motu si-
 mul motas intelligas, concussionem vibratumq; totum corpus comprehendere intelliges, quales
 id in rigoribus comprehendere cernunt: Quippe necesse est musculis omnibus vibratis, articulos
 quoque cum ijs vna vibrari: quibus sic agitat etiam extensiones quasdam inflexionesq; prae-
 voluntate incidere. Est tamen hic motus diuersus ab eo qui in conuulsione palpitacioneq; vi-
 sit. In conuulsione namque similiter quidem, non tamen ab eadem saltem facultate, motus cernit:
 In palpitacione non similiter, sed sicut prius est dictum, nempe quod membrum vna cum muscu-
 lo qui a flatuoso distendit spiritu, exaltatur: At cum conuulsu rigentibus, eum dudum est dictum,
 mouetur omnis particula, musculo se ipsum expurgante: in illarum vero motu, totus musculus H
 conuulsu vibraturq; articulum in quem inseritur, vna secum vibrat. Talis etiam motus & pectio-
 ris musculis sub intemperie inaequali accidit: Baniq; ob rem laeuis quidam tollendi impetus, quē
 Graeci cerebron vocant, ijs superuenit: conuertuntur enim musculi, dum student ea quae con-
 tristant, a carne sua per pulmones & arterias expellere. In ceteris autem tussibus vehementer eos
 pulmomi se iniicere est demonstratum, quod scilicet multum simul & celere effluunt moueant.
 Iam etiam vehementius huic se in sternutatione incutunt, cum qui in naso est, spiritum simul
 vniuersum expurgant nituntur: Id quod non nulli, qui infirma erant virtute, cum intelligenter
 expuendumq; per pectus & pulmone aliquid haberent, sternutationem sibi nares laesendo
 verunt, quod scilicet quod per tussim eijcere non valuerunt, huius motus violenta educerent.
 Verum de eiusmodi tussi diligenter prius est dictum. Quae vero ex spirituum instrumentorū
 intemperie incidit, ex eodem est cum conuulsibus rigoribus horribusq; genere: differt au-
 tem eo, quod celerior eius sit sensus, nunquam scilicet quietentibus spiritibus organis: mon-
 stratum namque prius est, quod motus, etiam in toto corpore eiusmodi affectiones maxime pro-
 dicit. Ac cum humida quidem natura sunt quae offendunt, violento hoc conuulsu ac vibratu, qui
 in tussibus conuulsu rigore cernitur, ab excretoria facultate trusa, vndeque ad loca cedentia ferun-
 tur,

A ter, quaedam supra, quaedam in intum ventrem, quaedam foras ad cutim, ita vt sensibilis eorum va-
 cuatio sit. Cum vero flatuosa tū sine humore substantia vel iusto calidior vel frigidior per corpus
 permeat, vtiq; horret tunc quoq; aliquid etiam & cum conuulsu rigent, eadem ex causa. Nihil tū
 sensibile his vel vomitur, vel sudatur, vel infra deicitur, vt pote cum aerea sint quae expultricis vim
 laesunt. Sic in balneis praecalcidis, si subito praesertim & confestim minime praecalcia ijs accessi-
 mus, statim horrentes reddimur, aequo vt cum in frigidum aere confestim transferimur: aut si
 non confestim, saltem si diutius in eo moram facere cogimur, quemadmodum in itinere agnen-
 do accedere aliquid confestim. Eiusmodi rigoris remedium calfactio est non sudor, vomitus ue, aut
 alii deieccio. Quin autem (vt dictum est) & frigida causa & calida concurrentem rigorem creat, ad
 calidam quidem quae scilicet aerea sit, refrigeratio satis pro remedio est: eam vero quae humida est,
 febris necessaria comitatur: sanatio vero eius vacuatio est. At frigida quae aerea sit, calfactio reme-
 dium est: ei vero quae humida est, aliquando sola conuulsio sufficit, aliquando vacuatio desideratur:
 est vero quibus ambobus competunt. Ac vetus quidem sermo est, Rigori febre semper succede-
 re: nō tū est in totum verus, et si quis cum commode determinet. Id quod etiam facere par est, ami-
 ce potius veterum dicta interpretantibus, q̄ male uolunt arguentibus. Verū tamen sic quidē verus
 B eorum sermo est, nec si determinans dixeris: Qui citra externam occasionem ex corpore nostro
 conuulsiones rigores oriunt, hos febris necessario sequitur, quippe non nobis modo, sed etiam mul-
 tis medicis qui nos praeserunt, iam vili conuulsiones rigores sunt sine febre: non tamen ita va-
 lidi, ac qui legitimas tertianas quartanas ue praecedunt, aut qui ardentes febris finiunt. Solent sa-
 ne eiusmodi rigores vitiosam sequi vicius rationem, cum homines in delicia se repleuerunt, ac fa-
 se a cibo se lauarunt. Cum vero ipse ciborum qualitates frigidiores saepe ac pituitiosiores tempe-
 ramenti sint, promptissime qui sic sunt affecti, rigoribus qui aegre recalcant capiunt. Nihil igitur
 miri est, antiquos medicos nullum eiusmodi rigorem vidisse, hominibus qui tunc viuebant, nihil
 perinde ac qui nunc viuunt, in salubri viciu peccantibus, sed nec balneorum vsu ita frequētū. Cae-
 renam (sicut dictum mox est) eiusmodi rigores horridi magis sunt, quam cum vibratu conuul-
 tes. Primum enim quod ex vitiosis excrementis sentimus, inaequalitas est: cum vero acria fuerint,
 mordacitas: secundo loco horror exiguus: deinde maior: post magnus ita, vt iam rigoris aliquid
 tenus sit particeps: deinde rigor ipse solus, qui dimoueat conuulsitq; particulas. Hic rigor a frigi-
 dis succis nunquam erit. Omnino enim eiusmodi succi per crassitudinem sua concitato motu nō
 mouentur: quod si aliquando attenuantur, rigorem quidem excitant, non tamen vehementem:
 C neque enim potest eandem recipere tenuitatem attenuata pituitia, quam attenuata recipit flaua bilis.
 Ac talem quidem rigorem nō admodum norunt antiqui medici: qui autem in lethalius inci-
 dit febribus, hunc norunt. At igitur Hippocrates in sententijs: Si rigor in febris non intercedat inci-
 dit, aegerq; in firmis sit viribus, lethale est. In talibus enim rigoribus incipit quidem natura perle-
 qui quod offendit: sed vicia, concidit atque extinguit: eōq; mortale est symptomata. In quartanis
 autem mistus rigor ex calido frigidusq; est: nigra namque bilis, frigidus natura succus est: sed cum
 putredinem quandam sibi adiunxit, cuius causa febre accendit, tantum possidet caloris, quan-
 tum etiam putredinis. Ac quod rigores quidē calidis etiam causis succedant indicauimus. Quod
 autem in talibus quoque omnibus perfrigerant ac sanguine deficiunt maxime quidem extremae
 corporis partes, cum his vero tum cutis vniuersa, tum quae proxime sub ea sunt: et quam ob cau-
 sam id accidat: deinceps aestimemus. Est igitur ex primis ac (vt sic dicam) qui maxime principalis
 sint notae motibus, ipsa naturalis calor intro forasq; delatio, multas animi perturbationes passio-
 nesq; sequens. Simul aut cum ipso spiritus quoque ac sanguis, alia intro & ad ipsum principium
 ferunt, ac contrahunt: alia spiritus tendunt, & funduntur. Ipsi namque animae substantiam, vel
 alio quois opere definisse fortasse sit audacia: in eo vero quod nunc proponitur, non solum au-
 D dacia, sed etiam superuacuum. Videi tamen quaecunq; ea fuerit, duorum alterum, vel primis ad
 omnem actionem instrumentis spiritu sanguineq;, praeterea calore, tum qui in altero tum qui in
 vtroque est vti: vel in his ipsis esse. Licet autem motus eius euidenter contemplari cū in alijs mul-
 tis, tum maxime in ipsius perturbationibus. Timor enim intro & ad principium, tum spiritu
 tum sanguinem vna cum refrigeratione eorum, quae in summo corpore sunt, abduci ac contra-
 hit: ira vero & foras agit & fundit & calefacit: quae vero compressa ex ambobus est, quam Graeci
 agoniam dicunt, inaequales habet motus. Itaque etiam pulsus tum arteriarum tum cordis ijs, qui
 timor, minimi ac maxime imbecilli sunt: Iraus contra maximi & vehementissimi: His autem qui
 compressa est ijs passio laborant, inaequales. At in verecūdia, primum quidem intro agit
 animalis potentiae motus, deinde rursum foras celeriter vniuersus: quippe cum nisi redeat, timor sit,
 non verecūdia. Si quidem verecūdia repente fit, omnino nihil expectante malum animalis
 facultate, sed (vt sic dicam) praemollitia & timiditate naturali, cum homine longe meliore versari
 non sustinent, sed refrugere & si possit a conspectu subducere, properant: ideoq; veluti refugies
 tantum, citra vllam perfrigerationem in profundum recedit: rōne vero patibilem partem animi,
 id est quae terretur & verecundatur, excitante atque in hortante, redit extrorsumq; mouetur simili-
 limo motus modo, atq; cum ex frigida lauante calor sit reperculio. In timore vero, cum ratio
 patibilem

stendit aut rigor velat
 a corpore aut calida &
 frigida

4. Aph. 1.

no auctat ad spissitate
 pectus seu in stomacho
 1333 1334 1335 1336 1337 1338
 1339 1340 1341 1342 1343 1344
 1345 1346 1347 1348 1349 1350
 1351 1352 1353 1354 1355 1356
 1357 1358 1359 1360 1361 1362
 1363 1364 1365 1366 1367 1368
 1369 1370 1371 1372 1373 1374
 1375 1376 1377 1378 1379 1380
 1381 1382 1383 1384 1385 1386
 1387 1388 1389 1390 1391 1392
 1393 1394 1395 1396 1397 1398
 1399 1400 1401 1402 1403 1404
 1405 1406 1407 1408 1409 1410
 1411 1412 1413 1414 1415 1416
 1417 1418 1419 1420 1421 1422
 1423 1424 1425 1426 1427 1428
 1429 1430 1431 1432 1433 1434
 1435 1436 1437 1438 1439 1440
 1441 1442 1443 1444 1445 1446
 1447 1448 1449 1450 1451 1452
 1453 1454 1455 1456 1457 1458
 1459 1460 1461 1462 1463 1464
 1465 1466 1467 1468 1469 1470
 1471 1472 1473 1474 1475 1476
 1477 1478 1479 1480 1481 1482
 1483 1484 1485 1486 1487 1488
 1489 1490 1491 1492 1493 1494
 1495 1496 1497 1498 1499 1500

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

stendit distendit videri
 a corpore aut calida &
 frigida

patibilem animi partem nec excitet, nec in hortet, magis magisque extinguit calor, ita ut etiam rigent...

Handwritten marginal notes in the left margin, including 'A. 1. 3. f. 1. 1. c. 6. 479. h.' and various medical observations.

Summa Causarum omnium, quae Superioribus Capitibus comprehensa sunt. C. AP. 6. Ergo, quoniam huc in disputatione provenimus, imponamus illi finem...

A. 1. 3. f. 1. 1. c. 6. 479. h.

A tes: propterea quod causa magis minusve moueat, itemque quae magis minusve fit mordens, ad hanc...

Vertical handwritten marginal notes on the right side of the page, including 'Si autem rigore careret...' and 'A. 1. 3. f. 1. 1. c. 6. 479. h.'

De Symptomatum Causis, quae existunt in Principe Animalis Functione. C. AP. 7.

Unum quod omnia quae animalibus facultatibus superueniunt symptomata, duobus his libris...

Galeni

GALENI DE SYMPTOMATVM CAVSIS
LIBER TERTIVS

Thoma Linacro Anglo interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Causae Symptomatum Functionis Naturalis, Mutationisq; Excrementorum
& Qualitatum, declarantur.

De Symptomatum Causis, quae sunt in Concoctrice Facultate.

C. A. P. 1.

Vae vero in naturalibus functionibus facultatibusq; symptomata sunt, eandem qua ea quae in animalibus actionibus incidunt, inuentionis rationem habent. Praesertim tñ fortassis, in horum quoq; specieb; exercitatos esse: quæ admodum et in ijs quæ animalium sunt actionibus, sumus exercitatos. Ergo omnia quæ virtutibus nocent inueniendarū carū caput est, modi, quo per sanitatem operantur, cognitio. Si enim attendere concoqueret cibos ventriculi, cū attritio eius esset impedita, concoctionis symptota existeret, scilicet cū profusus non altereret, vt profusus non concoqueret: cum vitiose altereret, vt vitio cibos coqueret: Eadem rō si putrefaciendo concoqueret, cum non putrefaceret non coqueret. At si veluti nos demonstrauimus, ipsa concoctio alteratio in qualitate est (sicut autē a vitioculo cibū sibi assimilante) palam est frustrationē in alteratione, concoctionis symptota fore. Ac, si quidē nulla omnino alteratio sit, symptota id aepesia siue cruditas nominat ad eum modū, quo in animi functionibus immobilitas & insensibilitas, significantiū scilicet his vocibus actionis i primae animae particula amissionem ac priuationē. Sin alteret non tñ sicut oportet, cruditas quidem siue aepesia id quoq; appellat: significat tñ non vitios sicut priuatio, sed deprauatio dicitur. Cum autem sit deprauatio duplex, vel quod tarde & nō dum conuenientem mutationem cibis suscipiat: vel q̄ corrupta omnino, ita vt naturalē gratiam profusus recipere nequeat. Priorē quidem bradypepsiam, id est tardam concoctionem nominant: secunda nomen proprium non in G venit. Ac tot quidem concoctionis sunt noxae. Causa vero earum communis quidem alteratricis facultatis frustratio. Ea diuidit in species & genera. Ac prima quidē duo genera frustrationis sunt, alterum ex facultate ipsa laesa, alterum ab externo quoq; errore proueniens. Diuidit rursus horum vt rursus: Virtutis quidem laesio bifaria, aut enim substantia suae incidit culpa, aut morbi alicuius instrumentalis: Externus error triplex est, alius in excrementis quae in ventre habent, alius in cibis, alius in tempore somni. Verum quae in facultatis substantia noxae incidunt, interperies quaedam sunt actiuarum qualitatum: Quae vero ab instrumentalibus oriuntur morbis, ea in ijs quae erysipelata graece vocant, & oedematibus, & phlegmonibus, & scirrhis, & abscessibus, & carbūculis, & alijs circa ventrem id genus partim simplicibus partim compositis morbis, consistit. Ac horum quidem omnium occasione, ventrem male concoquit, ipsa scilicet facultate eius concoctrice laesa, in temperamenti quidem vitios, propria eius substantia laebelata: in ceteris morbis qui tantum sunt instrumentales, duntaxat impedita: cuius vero ex intemperie simul & instrumentali morbo compositi affectus sunt, vt quoque modo sunt noxii. Atq; omnibus his occasionebus veter male concoquit, et si in nullo alio eorum quae extrinsecus sunt, peccetur. Rursus ventre ipso minime affecto, non concoquit animal, vel propter cibū ac portionis immodicam copiam, vel propter quā H litatem alienam, vel propter intempellitatem, vel incongruum ordinem, vel vitiosum excrementum, vel somnum exiguum. Verum quae a vitiosis ciborum qualitatibus, & excrementis quae in ventre habent consistunt, cum corruptione sunt in concoctio: licet interim quae parum conuenienter ordine, & intempeltiue sunt sumpta. Dico autem parum conuenientem ordinem, si mala, verbi gratia, & punicia primo loco sumant, olera ex oleo & garo vltimo loco: Intempellitatem vero, si mane antequam prior cibis descendit, vel paulo ante exercitationem, prandatur. Porro corruptela quae quidem nidorosa sunt, ex calidioribus magisq; biliosis veniunt cibis: acida vero, ex ijs qui frigidiores natura sunt, magisq; pituitosi. Similiter autem & in excrementis fit: acidas quidem creant quae pituitosa sunt & frigida, nidorosas quae calida & biliosa. Etiam ipse veter, sub frigidioribus quidem morbis acida, sub calidioribus nidorosas mutationes facit. Tarditatem vero concoctionis efficiunt ea, quae aegre quidem corrumpuntur: ceterum plus valent quam virtus aut somnus. Vbi autem citra corruptelam, concoctionis omnino est priuatio, scire licet eo casu profusus superatum esse ventrem, vel ab immodica multitudine vt ad virtutis imbecillitatem, vel a vado frigore: adeo enim in tali statu ventris non concoquit, vt etiam concoqueret profusus non tenet. Ergo haec tibi eius quoque cruditas quae in vasis sanguinis accidit, exempla sumo. Si quidem

Handwritten marginal notes in the left margin, including the word 'Vae' and other commentary.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the word 'Vae' and other commentary.

A hanc quoque ad eosdem modos reduces, sicuti ad hanc etiam eam quae in tertia est concoctione, quae rotius digerit, & quod ex venis ad carnes digerit, quam habent ad ventriculū, quae comeditur & bibunt. Haec igitur omnia nobis indicauit concoctionis modus praecognitus. Scientes enim quod quatuor elementorum certa quaedam temperies, quae proprietatem corporis ventriculi efficit, mutationis ciborum est causa: tum quod plurimam in id vim, calidum elementum confert: veluti a manu, ad causam in cruditatibus inuentionem ducti fumus. Est porro non in cruditatibus modo, sed etiam in omni symptomatum genere, aliud actionis veluti amissio, seu priuatio, seu quomodo cumque aliter id nominare libet: aliud velut inchoata deficiensque actio: aliud praua & errans. Atque in ventre quidem, ceu mox est dictum, priuatio quidem actionis est, cū cibi ne vel minimam quidem mutationem accipiunt: deficiens autem, in tarditate concoctionis consistit: sicuti praua & errans, in corruptelis. In venis autem priuatio actionis est, cum succi omnino sunt crudi: deficiens actio, cum semicocti: praua, cū vitiosa. Ad eundem modum in tota quoque animalis mole, quae velut priuatio est, in crudis isthuc consistit succis: quae tanquam deficiens est functio, in semicoctis: sicut praua, in vitiosis hoc loci succis. Porro ex ijs vitiosis succis, erysipelata, cancri, gangraenaeque nascuntur: praeterea B phageden, carbunculi, vlcera serpentina, aliaque eiusmodi. In nutriendi autem actione, priuatio quidem actionis, in atrophia est: deficiens vero nutritio, in gracilitate: vitiosa, in leucis, & elephantiacernis. Causae omnium quae praedicta sunt symptomatum, eadem genere sunt, cū ijs quae supra de ventre sunt dictae: quaedam scilicet in virtutis imbecillitate: quaedam in nutrimenti vitio: tertiae in vitae ratione, & ea quae extrinsecus animalis incidunt, reductae. Ad eundem quoque modum virtutis imbecillitates, quae quidem propriae sunt simulariū, in temperiem: quae non propriae, instrumentales sequuntur morbos. Vitia vero nutrimenti, in abundantiam & qualitatem diducunt. Nō secus arbitror & vitae rationem, & eorum quae extrinsecus appropinquant, errores, in ordinem vitium & in tempestiuitatem quandam diuidunt. Voco rationem vitae, equitationem, piscationem, veneri, balneas, ambulaciones, nauigationes, venationes, omnia denique quibus aliquid corpore agimus. Oportet autem medicū non solum symptomatum agnoscendorū facultatem habere, ac generationis eorum inuentionem peritū esse, sed etiam modi quo generentur: qui inter effectricium causarum differenas numerat. Neque enim illud tñ scisse, an ventris omnino non concoxit, par est, nisi et norit quam obrem id acciderit, vtrum ne propter nimiam concoquentis facultatis imbecillitatem, an copiam aliquam immodicam, an pessimam aliquam ciborum qualitatem. Quippe symptota quod ex C cibis orit, ex facili corrigi: quod autem ex vltimo virtutis incidit collapsū, in lenteriam, aut tympaniam hydropa finit. In venis quoque simili ratione, non solum sanguinis frustrationem astimati conuenit, sed et quae ex causa ea contingat: vtrum ne ex languifica virtutis imbecillitate (non enim in eodem ita nomine) an ex multitudine succorum crudorum frigidorumque, qui a ventriculo digerunt: Quippe hoc facili sanationis est, illud in hydropem terminat. Ad eundem modum in carne: Ex crudis namque humoribus, qui a morbis immodice se fatiant, flatuosi, ac toto corporis habitu tumidi reddunt: Ex imbecillitate vero vtrum qui anasarca vocant, hyderi exiit. Atque omnes quidem magnae intemperies virtutem deiciunt. Verum quae ex frigido superante constant, frigidus affectus excitare sunt idoneae: quae vero ex calido, contrarios: eodem autem modo, & in reliqua oppositione coniugationeque intelligit. In oibus vero (ceū dictum est) cōis est a naturali statu maxima mutatio. Circa mediocres enim & confusos cibos, nihil in totum effecisse, maximam ventris intemperiem prodit: Verum si propter exuperantem calorem tale quid accidat, protinus et corrumpitur cibi: generatim quidem corruptela quadam, quae ad Nidorosum inclinat: speciatim vero pro sua quisque natura. Quippe alia cum corrumpuntur, tanquam virus, alia tanquam lutum, alia crudos pisces, aut indidicibilem alienamque putredinem olent: nullū enim edibilem vehementer calefactum, durare D impure pot. Protinus autem insunt quoque immodice, qui ita sunt affecti, febricitantque interdum tenui parua quae hectica febris. Sin ex frigore immodico perditur omnino ciborum concoctio, nec sicut nec febris affliguntur: & ciborum ipsorum qualitates, siue ructare velint siue vomere, plane seruant. Quod si exigua quaequam circa concoctionem eorum sit actio, tum ciborum natura vel medij temperamenti vel frigidioris, acidi rucius sunt: sin calidioris temperie sunt aut et natura flatuosi, ventriculus halituroso impletur spiritu. Ac in eiusmodi quidem intemperie breui perducit pot ventriculus: In humiditate vero & siccitate adeo intemperatus ventris esse vt actionem amittat, non pot sine prolixo temporis spatio: debetque precessisse humiditatem quidem hydrops, siccitatem vel senium vel marasmus. Verum tales diuinitate differant, aliterius est operis.

De Causis Symptomatum Retentricis, Expultricis, & Attrahetricis facultatis, eorumque quae in Nutritione ac in singulis Excrementorum Generibus contingunt. C. A. P. 2.

MODO autem ad retentricum veniendum est vim. Est enim in hac quoque prima symptomatum differentia triplex: ea videlicet vel omnino cibos non complectente, vel diminute, vel vitiose. Ac cum vel profusus non complectitur, vel debilitat, flatulentiae & fluctuationes cum sonitu, graece clydones dicti, succedunt: flatulentiae quidem, vbi & cibi flatuosi sunt, & ventriculus non admodum Tertia Classis. d d d dum

Extensive handwritten marginal notes in the right margin, providing commentary on the main text.

dum frigidus: fluctuationes cum sonitu, cui vel nihil in eo continetur, quod verti in flatum possit, E
 vel valenter sit perfrigeratus, quippe talis affectus nullum gignit halitum. Constat autem citra por-
 tionem non posse fieri in ventre sonoras fluctuationes. Porro q̄ infirmus ad vltimum venter sit,
 in causa morbus est: alius vt similis est particulae, alius vt instrumentalis. De prauis autem in eo
 moribus, quod vel tremulenti sint, vel palpitantes, vel tanquam cum concussione, vel conuulsii,
 dicitur supra est in symptomatum differentijs: qualis vero dicitur quicq̄ sit motum, tum que
 cuiusq̄ eorum causa, proximo huius operis libro est indicatum. Nunc tantulū etiam adijciendum
 est q̄ tam expultricis q̄ reuenticis virtutis, tum morbi tum symptomata miscuerit: Verbi gratia
 ventriculi motus qui veluti conuulsus est, qui in singultu accidit, conuulsio quidem in totū
 non est (vt potest que in solis accidit musculis, ventriculus aut nec ipse muscularis est, nec eius os) sed
 veluti conuulsio quadam, amborum virtutum commune symptoma est: reuenticis quidem, q̄ vt
 ter cum singultu prae & nō naturaliter cibos complectit: expultricis, propterea q̄ primum eius
 est ipse motus prauus, dum scilicet cupit, quod contristat rejicere. Sane non idem est vomētibus
 atque reuenticis motus, propterea scilicet q̄ non idem affectus: Quippe in vomitionibus, ea
 quae in capacitate sunt ventris rejiciunt: In singultu quē in ipso ventris sunt corpore, simili scilicet
 tum affectu tum motu, qualem in ijs qui ex intemperie rursus monstrantur, omnibus nimirū
 ventriculi partibus quod se contristat expellentibus. Proinde eiusmodi symptoma tum ijs quibus
 ventriculus perfrigeratus est, tum qui superius alterius vt perinde calidi medicamenti multum &
 semel liberaliter sumperunt, deinde super id calidam potionem biberunt, incidit. Quibus vtique
 magis etiam singultu contingit, vbi piper ad subtilissimum puluerem est redactum: quippe eius
 modi piper altius in ipsum ventriculi corpus inferit. Ad eundem modum & ceteris omnibus fri-
 gerantibus calefacientibusq̄, quae in corpus ipsum ventriculi descendunt, singultus superuenit.
 Estq̄ singultus primus motus expultricis virtutis motus quidem non legitimus: secundo loco reten-
 tione ac complectentis. Pari modo nauica quoque & vomitus expultricis facultatis viri motus
 sunt, ad ea quae os ventris consistant, quam citissime per stomachum vacuanda. Simile huic sym-
 ptoma est, & quod in licentis siue intestinorum leuitate apparet: cum venter ab aliquo, quod
 motu ponderē vt contristat, vexatus, ejicere id flatum cupit. Cum autem duo eius sint ora, super-
 num quidem in gula, inferum in pyloro, ad vtrumq̄que horum vergit quod offendit, eo abutit-
 ur ad expulsionem: Quod si tōi illi talis affectus aliquando contingit, etiā vtroque ore simul vti-
 tur, veluti in vocatis cholericis. Reliqua vero quartaq̄ eius facultas, nempe trachix, triplici gene-
 re symptomatum & ipsa tenet. Vel cibos trahere in totum non valens, vocaturq̄ id symptoma, G
 stomachi paralysis: Vel agre trahens, quo tempore relaxari quidē incipit, relaxatus tamen adhuc
 non est: Tertium praeter haec est, vbi aliquid prae & non rite trahit. Pravi autem & non legitimi
 motus saepe iam dicti sunt, non secus autem & affectus quorum occasione incidunt. Sane accidit
 aliquando, vt etiam carnosum aliquid (qualia saepe foris videmus) in stomacho nascatur, quod vel
 omnino ciborum viam obstruat, vel aliquatenus impediatur. Vocantur autem eiusmodi morbi in-
 strumentales. Et proditum de ijs est in libro de morborum differentijs. Ac venter quidem cum
 pro natura lege se habet, trahit quidem ad se superne per stomachum, deorsum vero exernit: Cū
 praeter naturam est affectus, etiam ab inferioribus aliquid capit: nam & clysteris aliquid non nullis
 in ventrem subijt, ita vt vomerent: praeterea sterces in lethalibus eis: Satus enim est existime-
 mus cum in eiusmodi affectibus non traheret, sed quod ab intestinis violenter retrudentibus acce-
 dit, dentaxat recipere: Quippe in intestinis (tam enim de ijs agere tempus iū est) complexio cō-
 prehensioq̄ est, ceu alibi est monstratum, qua vīa, nutrimentū ad inferiorem suū exitū propellunt.
 In quibusdam tñ affectibus cū collingendi complectendiq̄ motus inferne incipit, ea quae in ijs
 continentur sursum ferunt. Qua ratione acer quoq̄ succus qui piam, qui ad sedem aliq̄ fuerat delat-
 us, ac vel in foro vel alio quopiam loco versatis, aut negotio aliquo quod deferere non licuit di-
 strictis, violenter retentus, rursum est sursum ductus, ventremq̄ momordit, ac caput vaporando
 impleuit: Principio quidem motus ab animali organo sphinctere q̄ id est musculo ad imum inte-
 stini accepto: 3 ab hinc vero vnoquoq̄ intestino retro ita se ad supra se positum trudente, simili
 modo ac prius in praecipis trudebat. Ad eundem vero modū crepitus quoq̄ defendere prohibi-
 tus, interim reuertit. Ergo mirum non est, clysmatis quoq̄ aliquid & stercois, ex tam violenta in-
 testinorū constrictione ad ventrem aliq̄ praeter naturam reuocari, deinde ad exitum properare.
 Ceteri vero eorū motus ex genere quidem motuū secundū naturam sunt, verū vel diminiūt, vel
 aucti, atque idcirco etiam symptomata. Accipiendi vero sunt, ad eorū qui de ventre sursum dicitur por-
 tionem: Pari modo & motus eorum pruitatio, ipsa nō leuissimū symptoma: Ex quali causa gigni
 etiam & ileos quicq̄ potest. Iam moles quae praeter naturam sunt, aliquando descendere excremen-
 ta omnino prohibebunt, aliquando sub iusta mensura: Sicut durū etiam sterces in aliquod intesti-
 norum volumen impactum quod supra est, deorsum ferri aliq̄ vetabit. Ac seruatur hic quoq̄ ad
 ea quae de ventre sursum dicitur, proportio, omnibus scilicet symptomatis, vel ex intemperie, vel pro-
 pter collēctiones aliquas non naturales, vel ob ipsa quae continentur excrementa, factis: Itaque fa-
 ctus est in his non amplius morari, sed ad aliud symptomatum genus transire. Est igitur naturale
 quoddam

[Marginal notes in Latin script, including phrases like 'de frigiditate', 'de motu', 'de reuenticis', 'de expultricis', 'de vomitionibus', 'de singultu', 'de cholericis', 'de intestinis', 'de stomacho', 'de pyloro', 'de sphinctere', 'de motu', 'de reuenticis', 'de expultricis', 'de vomitionibus', 'de singultu', 'de cholericis', 'de intestinis', 'de stomacho', 'de pyloro', 'de sphinctere']

[Marginal note: A. L. f. 44]

A quoddam opus, alimentū ipsa ex ventriculo in iecur, ex iecore vero in totum corpus, digestio.
 Hanc perici monstratum est, singulis particulis conueniens sibi nutrimentum trahentibus. Quae
 symptomata circa hūiō quoq̄ actionem triplicia incident, aliās diminute, aliās nō rite, aliās om-
 nino non peractam. Causae vero triplices sunt, quae modum in anteceditis, vel intemperies tra-
 hentium: vel instrumentales eorumdem morbi: vel nutrimentū, quod digerit, vitium. Ac intem-
 peries quidem virtutem ipsam reddunt imbecillē, instrumentales morbi vias angustant, alimen-
 ti vīa sunt crassitudo & lentitudo. De quorum agnitione dicendi tempus nunc non est. Sed ad se-
 parationem excrēmentorum veniēdi. Sunt vero in hac quoq̄ Causae Triplices: vna quidē par-
 ticularum, quae excrementa expurgent, imbecillitas: secunda vitarum angustia: tertia excrementi
 ipsius vitium. Ac imbecillitas quidem causa intemperies est: Vitarū angustia, obstructio vel ali-
 qua in instrumentis tumor. Verum tumoris eiusmodi, causa fluxio humorum est, quae in ipsum
 instrumentorum corpus procumbit: Obstructionis vero, vel crassitas succorum, vel sētor, vel ger-
 minis ritu aliquid adnatum. Excrementorū ipsorum vīa sunt, multitudo, crassitas, & sētor. Cum
 autem Triplex sit venarū concoctio excrēmentum, vnum amara bilis, alterum nigra, tertium
 serosum: biliosum quidem velica quae iecurū fubel, expurgat: melancholicum, lienis: serosum,
 B renes. Itaque etiam parum commode purgabitur horum lingua, vel ex debilitate proferunt
 instrumentorum cuiusq̄que, vel vijs quomodocunq̄ obstructis. Cum autem he duplices sint, aliq̄
 per quas trahit superuacuum, alia per quas emittit, in vtriusq̄ sane separationi obertat angustia.
 Aliquod horum nullum est in culpa, sed excrementi multitudo, cum immodica est: nec tota
 mul expurgari potens, vna cum sanguine per totum corpus defertur. Hanc immodicam excrē-
 menti vīa, duplices parunt cauae: altera tris facultas parum commode se habens, & ciborum vī-
 tum. Ac laedenda quidem virtutis intemperies particularum est causa, ceu penumero qui dicitur.
 Ciborum vītiū, cuiq̄ excremento respondet suū: alij namq̄ magis melancholicae naturae sunt, alij
 magis aquosae, alij magis biliosae, veluti definitum est in sermo nibus qui de ijs habiti sunt. Sed & al-
 tera tris potentiae intemperies quae ad calidius sit versa, aliās biliosum aliās melancholicū efficit
 excrementum: cuiusmodi autem vtriusq̄ sit, in alijs est traditum: Ad frigidius vero mutata, vel pi-
 tuitosius vel aquosius facit excrementū. Porro lingua excrēmenta, propria symptomatis species
 comitat: Amaram quidem bilem cum in toto corpore redundat, regius vocatus morbus: cū vna
 quampiam particulam obidet, erysipelata & vlcera septentia: Nigram vero in toto quidē cor-
 pore, elephantia: in vna quapiam particula, cancer: Pituitosum excrementum in toto quidem corpo-
 re succedit hydrops, leucophlegmaticus dicitur: cū in vna insedit particula, tumor qui oedema gra-
 ce dicit: vocant ita indolentem ac laxum tumorem: Ac serosa excrementa cum redundant, tum
 ascites vocatus hydrops excipit, tum papularum in ijs animalis partibus, in quas perducta super-
 ficies sunt, protentus. Atque ita quidem fit vbi quodq̄ excrementum sincerū redundat: vbi autē
 & inter se, & cū sanguine miscuit, complures tam symptomatum q̄ morborum species exiliunt: de
 quibus hic pluribus disputare non est maxime, sed ad propolitum redeundum. Naturalis vīo-
 rum prima ac propemodum omniū maxime necessaria nutritio est, quae altera tris actionis q̄ dā
 est species. Est enim & concoctio quae in ventre agit, alteratio: non secus autem, & quae in venis:
 quibus accedit ea quae in quaq̄ est particula: postquam quarta est, quam assimilationē vocant, no-
 mine quidem a nutritione dissidens, re autem non dissidens. Frustrat autem & nutritio, cum vel
 proferus non fit: vel intra iustum modum, vitiosē ut fit: Idq̄ vel culpa nutritiuae virtutis, quae alte-
 ratrix est species: vel materiae defectu vitio ut: Defectu quidem in atrophijs, quaeq̄ ob defectum,
 quaeq̄ ob pruitationem nominant: Vitio vero, vt in elephantia & leucis, ceterisq̄ id genus: acci-
 dit enim dū agglutinatur carnis nutrimentū, vbi pituitosior sanguis est, carnem quoq̄ effici ma-
 gis pituitosam. Neq̄ enim idem est, carni esse, & pituitosae carni esse: sicut nec carni esse, & melan-
 D cholicae carni esse: nec biliosae atq̄ temperatae esse: & a primis qualitibus nominanti, humidiori,
 & siciori, & calidiori, & frigidiori. Certiorem silem sermoni nostro adhibebis, si animalium car-
 nes ut sanguine praediorū tum exanguū assilabis: ad haec etiam reptilū, quae cumque veris tem-
 pore gigni cernuntur: maximeq̄ ex ijs, quae cumq̄ vitridium herbarum colorem praefertunt. Car-
 num horum caro similis ipsi herbis est: aliorum alba, & exanguis, veluti locustae & polypodis,
 atque aliorum alia quaedam: neq̄ enim nominare facile est eorum differentias, adeo infinite mul-
 titudinis sunt. Ergo cum (sicut diximus) caro lōgo tempore pituitosa simul ac glutinosa sangui-
 ne nutrit, quo quidem adhuc manet, mutat tamen eius forma, & in alteram speciem vertitur, fitq̄
 media quaedam inter sanguinem exanguēque carnem. Vbi autem talis est reddita, accidit ei, vt
 de cetero allatum sibi nutrimentum non magis vel tenet in rubram carnis speciem mutare, q̄ po-
 lypodes & locustae: ita fit, vt tum alba, tum pituitosa tota quam citissime euadat, cum nec ipsa pos-
 sit nutrimentum ad ruborem vertere, & simul pituitosum illud affluat. Ergo qualem ab initio lo-
 custa carnem habet, fereq̄ omnes ofrae, talem ex transmutatione habent, qui Leucis faedant: ita
 enim carnis vitium nominant, a colore scilicet albo nomen imponētes: Sicut nigrae & callosae car-
 ni ab elephante nomen ferunt: fit itaque eodem quo leuce modo, melancholicū nutrimento ad
 carnem longo tempore confluentē. Vitiliginum autem generatio cum praedictis vitijs similis est
 Tertia Classis. ddd ij generis.

[Marginal notes in Latin script, including phrases like 'de frigiditate', 'de motu', 'de reuenticis', 'de expultricis', 'de vomitionibus', 'de singultu', 'de cholericis', 'de intestinis', 'de stomacho', 'de pyloro', 'de sphinctere', 'de motu', 'de reuenticis', 'de expultricis', 'de vomitionibus', 'de singultu', 'de cholericis', 'de intestinis', 'de stomacho', 'de pyloro', 'de sphinctere']

[Marginal note: A. libid. c. 10. 44]

generis: non tñ sub ijs tota caro vitiat, sed in summo corpore, veluti squama que piam, vitiligines & angritum: alba quidem ex pituitoso, nigra ex melancholico succo exortat. Quam magnam vero vim habeat nutrimentum ad carnis mutationem, et ab Aristotele est traditum, vbi meminit regionum, in quibus pecora tam colore q̄ ceteris differentijs sensibilibus mutantur atque alterant. Qui vero à nutrimento alterari nutrita inficiantur (cuius enim quod vincitur esse nomen, non vincens) hi de mutatione que in animalibus cernit, quid rectè dicant non habent: multoq̄ minus de ea que in stirpibus notat: sed à rebus, que luculentè omnibus apparent, quid dicant, incerti hærentesq̄ reddunt. Siquidem quod de perlica planta, que ex Perside in Ægyptum est translata, prodit, nemini est incognitum: lethalis liquidem in Perside erat, in Ægyptum autè translata, id quod periculosum erat, mutauit: Veluti, arbitror, nec quod apud nos in vitibus apparet, que cum loca mutant, diuerfim affertur vinum. De alijs vero stirpibus tradiderunt, qui de agricultura scripserunt: sicuti et de herbis, ij qui de his prodiderunt: transportate enim ex alijs in alia loca, saepe minus q̄ duorum stadiorum intervallo, multis modis alterant. Conueniat igit, qui autem nutrimenti nomen, eius, quod vincitur alteratur: q̄ mutatur, duntaxat esse, non id modo scilicet ad dixit, sed etiam de leucæ generatione differere tentasse. Quippe aut ipsa nutrita caro, eius morbi causa est, aut ipsum nutrimentum vitium: sed ij nutrimentum causa non est (ita enim volumus) necesse est carnem dicant. Quid ergo patitur hæc, quod nutrimentum sibi in totum non assimilari sicut enim eo certe pacto natura vitij causa: at multo (arbitror) fatius erat nutrimento causam imputare. lam vero nec propterea, quod nutriti opus sit, vt sibi nutrimentum assimilari aut ad mutari nutrimentum sit passio: non potest idcirco quod patitur, vicissim aliquid tam celi minimum in id quod agit facere: Cum eius sententia maxime contrariū in dispositione de his nō nos modo ostenderit, sed et ex philosophia iij qui omnium nature affectuum ac passionum grauissimi interpretēs fuerunt. Apparet enim omnia, tametsi multo ijs quibus appropinquant sint valentiora, aliquid tamen ab ipsis sensibile manifestumq̄ pati: & li non primo statim occurrit, ad certe temporis procelsum, lam ferrum acutissimum, mollissima secunda carne est hebetatum: & durissimus lapis à guttula, longo tempore iutus, cautitate contrahit. Quid vero in ijs que mista sunt, fiat, omnes norunt. Siue enim in amphora aque feruentis, frigida hemina infusis, quod miltum ex ambobus est, non solum quod hemina vincat, indicabit, sed etiam quod vincens patiatur: Siue contra hemina calida, immittas in amphoram frigida, vincet quidem hemina, patiet tamen pusillim aliquid & amphora. Verum (vt supra quoque diximus) nec refellere hoc loco opinionem insitit, nec prolixus esse, sed quoad fieri potest maxima cum celebritate docere. Ergo leuce maximus quidem alteratrici virtutis error est: paruaq̄ G tem aliq̄ complures sunt, carne scilicet in humore, siccitate, frigore, & calore mutata. In atrophia vero erit: id est non fructu nutrimento: pars, non solum alteratrici virtutis imbecillitate, sed et attrahente vi infirma, aut exerecete immoderatiua mota. Porro ad immodicum motum, exercetia vis excutatur (sicuti prius est dictum) quoties retentua vis vel ex multitudine excrementi acrimoniae, vel ex propria imbecillitate laborat: Hoc enim casu, necesse est excernatur cum superuacua neo bonum, veluti in lienterijs, dysenterijs, & cholericis: cum ex imbecillitate expultricis necesse sit carnem & humiditorem esse & magis excrementosam: Sed excrementa ipsa plura proueniunt alteratrici imbecillitate. Vbi igit sanis uehit, vt trahendi quidem vis multum succi attrahat, sed eum totum alteratrix vis conficere non valeat, atque idcirco multa excrementa gignantur: expultrix autem vis id temporis & detertis & imbecillibus, quam prius mouerat: necesse est ita excrementorum vim in carnibus acuari, atque interim pro excrementi tum specie, tum multitudine, alijs alijs fieri carnem, modo quidem tumidam, modo flatusosam, modo qualis hydropum: quippe etiam hyderos quem anasarca vocant, ex hoc est genere. Verum de talibus producendum amplius sermone non arbitror: neque enim omnia in hoc libro recensere membrum symptomata statui, sed in plurimis studiosos exercitare. Quare mihi ad alterum symptomatum genus, ijs qui in lesa consistunt actione vicinum, conuenit est tempellium. Ipsum igit genus in multitudine & qualitate excrementorum consistit. Incidit autem aut quod virtus aliquo modo sit lesa: aut quod ex intempellia vexatione aut vitioso motu excitata, aut propter instrumentū aliquod reclusum, ruptum ue, aut erosum, sicuti sanguinis profusio: Nihil enim detertis ab hac excepisse, propterea quod genere ipso præter naturam esse magna ex parte videtur: Præter enim eam que mulieribus per vterum crumpit, cætera sanguinis (pluscula) vacationes, toto genere præter naturam sunt: ille vero sola multitudine. Ac ruptio quidem instrumentorum, vel ob plagas aliquas extrinsecus illatas fit, scilicet vel calcitrante pulsanæ ue aliquo, vel aliter quomodocumque vulnerato valentè homine. Accidit autem & ijs qui magno vtuntur saltu, & qui ab alto in terram labuntur: & ex clamore acuto & magno, cum vitique in eo omnia vocis instrumenta quam maxime tenduntur. Sanè tensionis ratione rumpuntur, & que ex saltu sunt lesa: Que vero ex lapsu ab alto, plagarum generi adnumerantur: quippe nihil interest, ex lapidis ne casu contusa pars aliqua sit: an que delabatur pars, vehementer in solum impingens contundatur. Atque hæc quidem rumpuntur valis manifestæ cause sunt, nec est earum quidquam ignarus. Aliæ sunt que ex corporis affectibus oriuntur, cum scilicet alicui per nares sanguis sponte profluit: aut cum aliquis sanguinem aut

in se angustia partium numerat ad arduiter ac exercens præstans sanguinis post inuacua in hoc & aliter sunt

A aut vomit, aut extussit, aut excreat, aut deorsum deiecit, aut mingit: atque hæc quidem toto genere præter naturam sunt. Mulieribus aut (sicut dictum est) qui ex vtero sanguis profluit, toto genere præter naturam non est, sed quantitate duntaxat. Sanè talia omnia tribus ex causis incidunt: Aut virtute ipsa vas sanguinis recludente, veluti in profusionibus, quibus sanguis per nares excernit: Aut sanguine ipso, eius ue vase aliquo, vitioso affecto. Ac sanguinem quidem vitioso affici dico, & cum adeo vitiosi est succi, vt erodat ea quibus continetur: & cum ita est immoedica, vt intra vas suum non continetur: quippe id quoque, quod sanguinis vas rumpat vel recludat, est fatis. Ipsorum vero vasorum vitium in immodica mollitia, & duritia & tenuitate consistunt. Fiant aut hæc non nullis quidem, etiam in vtero statim vitiose formati: Mollities vero non minus & ex immodica prouenit humiditate: sicut durities ex siccitate: tenuitas ex atrophijs. Ac quod molle quidem immodice est, frangi ob debilitatem magis est oportuunt: quod vero admodum durum est, eo quod non potest amplius extendi: quod tenue est, amborum cuiusmodi in venis affectum occasio ne, non solum à causis internis facile ad rumpendum est, sed etiam ab externis. Erōduntur autem non omnia pari modo: quod enim durum est & crassum, non facile erolioni patet. Similiter autem & recludi, ei quod imbecillum & molle & tenue est, in promptu est: ei quod firmum crassum B & durum est, non promptum. Fit autem vasorum reclusio, tum ab alijs que ex vtero corpora irrant: tum à multitudine que ea recludi virgat: interim vero & natura ipsa expellente ea que contristant. Sunt qui sanguinis diapidesin, seu quartum supra iam dicta genus nominent. Est autem minime quartum, sed vel exiguorum vasorum apertio, vel serij non sanguinis excernendi species: qua maxime ratione, ex iccioris renuuntq̄ debilitate meijur ac sipe deorsum deiecitur sanguinis lentum serum. De his autem paulo post dicei, sed si prius de ijs que vomunt egerimus. Quippe expelluntur hæc quoque alijs seu immodica, ac ventriculo graua, quale alimenti aliquando est copia: alijs vero cum infestantia mordentia, veluti cum vel acidum, vel nidorosum, vel amarum & acre ex concoctionis defectu assumptum nutrimentum est reddidit. Sanè huius generis sunt & biliosa, & pituitosa, & serosa excrementa, tum que in ipso sunt genita, tum que in eum ex toto corporis habitu confluerunt supra. Est autem super hæc & tertium genus causarum, que ventriculum ad vomitionem lascunt, licet nec degraunt, nec mordeant, sed à natura duntaxat sint aliena. Porro omnium que à natura sint aliena communis terminus est, si quis quatuor conca sit, nutrire tamen non valent. Hæc arbitror ratione, non solum acida pituita, & falsa, sed etiam dulcis C cellusis, eo pacto ipsum vomere cogit. lam infra quoque deiecit aliquando citius aliquod serius, præterea plus vel minus, item raro vel saepe, vel vitile nutrimentum vel corruptum, vel quod in eum superne conluit, vel quod in eo est genitum. Verum expulsiō que consuetum prouenit rebus, vel degrauiato ventre, veluti à multo assumpto: vel demorsu & compuncto, veluti à mordacibus: vel tanquam alienum ac minime familiare amolente, incidit: Non oblitis scilicet nobis cum multum assumptum dicimus, triplicem id habere generationem, vel propterea quod virtus imbecillior sit quam prius, vel quod supra mediocritatem sit quod assumptum est, vel vtriusque occasione. Extra vero iam dicta celere effici deiectionem, humidiorum quoque ac magis glutinosorum ciborum sumptio, vt pote promptius delabentium: maxime si qui eos sumperunt, postea lente inambulent, ita vt ij quidem conueniantur, nequaquam autem ante tempus digerant: accidit namq̄ tale aliquid in concussione. Cum enim complures intestinorum sint orbes spiræ, necesse profecto est in singulis eorum à superioribus in inferiora cibos deferri. De cetero vero graui di vero & glutinosi cibi, siue grauitate ipsa & corporis concussione, siue intestinorum opera D pellantur, facilius peruenit. Ac celeris quidem trahit dicitur cause sunt. Serius autem quam ex consuetudine excernit imus venter, vel propter intestinorum imbecillitatem, vel hebetem eorum valentem, vel ob ciborum paucitatem qualitatem ue. Quippe que imbecilla sunt, propellere non valent: Que hebetis sunt sensus, non satis que contristant, sentiunt: at vero expulsio sanatio ijs erat tristis sensus. lam ipsum quoque ciborum, qui iusto sunt pauciores, parum habent exercementi, itaque nec similitè grauant: Crassi vero & acerbis omnes tardi sunt transitus, contra scilicet quam glutinosi & humidi. Non solum autem propter intestinorum imbecillitatem, sed etiam musculorum abdominis, deiectio tardatur: potissimum cum excrementa duriora euaserunt, tñ enim non musculorum modo qui sunt in abdomine, sed etiam qui in thorace habentur, valentia actione est opus. At minor sit, quam pro multitudine comeditorum ratione, deiectio, cum ex ijs in corpus plus est digestum: Contra plus quam pro sumptorum portione deiecitur, alijs ob digestionis defectum, alijs confluentibus superne aliquibus in ea que circa ventrem sunt loca. Alidue autem excretionēs fiunt, vel propter imbecillitatem, vel demorsum. Atque imbecillitas quidem instrumentorum que in ventre sunt, seu sape iam dictum est, ab intemperie prouenit: Demorsus autem ab ijs fit, que in ipsis continent. Porro quatuor cause generationis sunt eorū, que sic mordeat, Vel medicamentosa quæpiam vis, eaq̄ vel vnā cum cibis, vel per se ipsam assumpta: Vel

Tertia Classis. d d d iij etiam

AL non ampli manere pit.

etiam ciborum corruptela: Præterea tum quæ ex corpore in ventrem mordacia excrementa con-
 flunt: Tum quæ in ipso, id genus gignuntur, veluti in dysenterijs, quæ ex vlcibus quæ cacoe
 the vocant, cidentur. Licet autem addas & quintam eiusmodi symptomatum causam, corporum ni-
 mitam sensum, siue is à natura contigit, siue ab exulceratione. Diversus affidua excretionis mo-
 dus est, ab omnibus iam dictis genere causis, qui ex relaxandis musculis ijs, qui fini in te-
 stinorum superiacent, contingit: quippe involuntaria in ijs est excretio, propterea **rum item**
 pestifera, tum inordinata, tum affidua. Verum de deiectionibus sunt hæc satis. De halitibus
 spiritibus quos etiam *phlogos* id est flatus vocant, deinceps dicendum. Uel autem & horum genera-
 tionem in ipsis quæ in ventre sunt locis, sicut quibusdam putuosis, vel cibis inibi à deficiente calo-
 re in halitum solutis. Quippe sincera frigiditas prorsus halitum non facit, quod scilicet ea omni-
 no nec attenuat, nec conficit, nec alimentum dissolvit. Fortis autem calor cū longo intervallo nu-
 trimentum superet, amplius quàm pro halitu generando, id attenuat, nisi tamen flatuosum sit na-
 tura: tunc enim gignitur tempore spiritus qui spiam turbidus, ac (vt sic dicam) nebulosus, exterius
 exiguus & brevis temporis, ita vt vno vel altero ructu vacuetur. At calor qui in cibos agit quidē,
 exterius dinuit, eos quodam modo dissolvit, non tamen prorsus conficit: atq; hinc
 oritur flatuosus spiritus. Vnoq; verbo, tanquam extrinsecus tum frigidissimi status sunt ferri,
 solentq; maxime flante borea fieri: tum calidissimi qui æstatis tempore incidunt, ambientem aera
 fomentur reddunt: qui vero inter hos sunt, nebulam gignunt. Idem in animalibus, neque in caloris
 summa imbecillitate, nec cum idem nimium est vehemens, sed in ijs qui inter hos sunt flatibus, fla-
 tuosum excrementum gignunt. Atque id cum per os excrentur, ructum creat: cum per sedem, mu-
 tuosum silentem ut flatum: cum vero neutra parte emittitur, symptoma creat, quod emneuma-
 tosis hoc est inflatio vocatur, ventre scilicet impotente ad excrementosum nebulosumq; excremen-
 tum spiritum. Iam intestinorum aliàs alia partes, vbi talis spiritus in ijs constitit ac mouetur, mul-
 timores adunt sonitus, quorum non omnes nomina sunt sortiti: cæterum prudenti viro quale
 quantumq; excrementum sit, ac quo maxime loco voluatur, indicare possunt. Quippe si eiusmodi
 spiritus actum & tenuis sonet, per vacuum & prorsus angustum intestinum defertur: estq; tum
 purior, tum magis acutus: Flatuosior autem redditus, similiter quidem sonum adit exiguum cum
 in tenuibus intestinis voluitur, cæterum nec prorsus actum, nec tenuem. Atq; eiusmodi soni om-
 nes in ijs quæ circa teium sunt locis maxime consistunt: in quantum autem hinc ad alia tenuia
 intestina descendunt, in tantum minus sunt sonori. Alij vero bombos imitantur, ijs, qui ex latissi-
 mis ribijs adunt, similes: quo genere vtuntur qui tymbauli, i. liticines vocantur. Hæc namque ma-
 gis erit ex qua sunt culpa, pure sonare nequeunt: propter autem spiritus vbi latitudinem, grauior
 sonant. Tales autem omnes in crassis sunt intestinis, cum excrementis sunt vacua. Quod si humor
 qui spiam in his continetur, accedithine quoque bombo forma quedam: vocantq; omnes eiusmodi
 di sonum vel potius murmur græce borborvgmon, qui humidum excrementum excrementum
 denuntiat. Quippe species ipsa soni, hæc ambo præsignat, vt itaq; quod ab natura fit mota, expul-
 sionem nunciat: quod autem cum eiusmodi murmure siue borborvgmo, etiam humidam. Eo-
 rum præterea flatum qui extra feruntur sonitus, Alius quidem borborvgmo cuiuspiam similis est,
 expulsiorem iam iam futuram indicans: Alius purus atq; (vt sic dicam) sonorus & acutus, qui vel
 vacuum esse intestinum docet, vel etiam prædurum quodpiam superius alicubi habere excrementum
 tum: iam Alius quidam horum est medijs, velutiq; bombosus, ex medio quodam prædictorum
 affectu pronociens. Tenuis autem sonitus, qui græcis veluti tyrimos siue tyrimos dicitur (quippe
 vtroque modo appellant, alij per v alij per scribentes) ex instrumentorum angustia simul &
 flatuoso spiritum, expurgit humore efficitur. Quoniam autem & de his (vt ad rem propositam)
 satis est dictum, ad ea quæ superne in ventrem conflantur redeamus: quippe dictum est, hæc
 quoque tum humiditatis deiectionum, tum multitudine, esse causas. Defertur igitur superne in H
 ventrem sæpenumero excrementum, naturæ expellens robore: aliquando vero propter imbe-
 cillitatem, neq; quod vile est portare valentis. Ac excrentur quidem quod superueniam est,
 cum in eribus, tum vero sanitatis non nunquam tempore, veluti mulieribus omni mensis. Tales
 vero etiam sanguineas dysenterias Hippocrates in ijs accidere dixit, quibus artuum aliquis
 esset præcisus: Nos autem vidimus, non in ijs modo, sed etiam alijs quibusdam certo circuitu re-
 pentes: omnes autem quos ita vacuos vidi, ab excretita prius vita, ad omnino desidiosam
 se transferant. Atque hoc quidem excrementum, quantitate sola est alienū: Alterum vero qua-
 litate in acutis morbis decretorie plerumque excrementum: aliquando vero tabescentia siue colliqua-
 tionis moris. Inter hos autem omnino inutile malumq; excrementum, & illud iam dictum bo-
 num, aliud tertium excrementi genus est, quale est in ventre cibis semicoctis. Excrentur id
 maxime in hepaticis affectibus: vocant ita in quibus morbus ipse fecoris est imbecillitas, licet
 nulla sit phlegmone adiuncta. Hoc enim casu, similis passio visceri incidit, ijs quæ imbecillo ven-
 tri accidunt: quando is quidem appetit, sed, cibos quos sibi admouet cum non concoquat, ipsent
 grauat, & semicoctis ad intestina demittit: atque is quidem ad vomitum quoque concitatur. Le-
 cur autem cum vomitionis aliquid ad portionem patitur, quod nutrimentum per vasa quæ in me-
 enterio

A senterio sunt, veluti per ora quedam attraxit, rursus per eadem semicoctū ablegat. Est autem eius-
 modi excretionis species (veluti etiam eam affimularum qui ante nos fuerit) maxime similis car-
 niū loturæ: præfiterit autem fortasse non ita solum dixisse, sed quod exactius sit exemplū, eruen-
 tarum atque recenter cæcitarum, sermō addidisse. Quin etiam si quis quod ita excretū est, aquo-
 sum sanguinem nominet, sic quoque mihi illud clare interpretari videtur. Atq; hoc quidem sym-
 ptoma semicocturum ciborum vomitioni ad portionem esse habet. Alterū quod dicitur sum-
 mida deiectioni ventris est ad simile, quæ ad exactam quidem perducta est concoctionem, non ta-
 men digestionem est confecta. Nam sicuti hæc quoque ventem omnino ab ipsa grauat, excre-
 nere cupit, sic etiam vbi aliam digelū in ipsum nutrimentum fructum corpit, nō patitur id amplius
 apud se morari. Cum ergo id recta progredi quavis ex causa nequeat, necesse est retro ad ventrem
 recurrat. Apparetq; is qui tum excrentur sanguis, & nigrior quàm pro natura & splendens, vt pote
 ex sanguine & nigra bili commixtus. Quippe sanguis ipse per se, cum ex frigore sit niger, adeo nul-
 lum splendorem acquirit, vt etiam quem ab initio habuit, amittat: Nigra vero bilis, etiam sangui-
 ne ipsa splendidiore est, sicuti etiam bitumen, quod ex mari mortuo affertur, iudicium id appellat.
 Non enim cum perfrigeratur sanguis, nigram bilem creat, sed cum supra modū est coctus, ideoq;
 B etiam splendorem suum tucur. Non enim sicuti concretus sanguis, qui græce thrombus dicitur,
 sanguine sit perfrigerat, sic etiam nigra bilis generat: immo contra omnino ex immodice cocto
 & feruente, veluti cinis quidam nigra bilis efficitur: frigida quidem, eō quod terra: caloris au-
 tem particeps, sicuti cinis & acetum. Deuenit autem ad dictum statum qui ex ventre in secur dige-
 stus est succus, cum is propterea, quod vltierius in corpus non digeritur, inibi diutius moratur. No-
 minatur autem talis excretionis species, à non nullis dysenteria: quippe & mordentur non raro,
 perinde ac dysenterici, ceu (arbitror) flava bili in persequendo sanguine, acri illis reddita: ac vo-
 cer quidem quæque prout volent. Cæteri differentie sanguinolentæ excretionis quattuor in vni-
 uerfum sunt, quatuor succedentes affectibus: Vna quidem ipsius sanguinis in ijs quibus artuum
 aliquis est abscissus, vel qui exercitatione dimiferunt, per circuitum repetens: Altera cum ex im-
 becillitate ictericis aquosus sanguis deicitur, quem vtique loturæ carnis affimularum: Tertia quæ
 mox est dicta, melancholici splendensq; sanguinis. At hæc quidem tres vt multum simul excrena-
 tur efficiunt: In quarta & minutim & exiguo tempore expulsi facta vili, aliàs quidem veri fan-
 guinis, aliàs concretæ. In hæc & puris non raro exiguum aliquid excrentur: etiam viderunt crustu-
 læ quæ græce ephelides dicuntur: præterea membranosa quedam corpora, quæ intestinorū ip-
 sorum sunt particule: sed & steruus super his collectum sæpenumero excrentur, sanguinis in se-
 quentibus habens. Affectus vero quibus tres primæ superueniunt, paulo ante sunt dicti. Quarta au-
 tem de qua modo egimus, intestinorum exulceratio est affectus: quam etiam solam non nulli dy-
 senteriam nominandam censent. Sed (quod sæpe dixi) quod nulla res omittatur, magna sollicitudo
 est habenda: de nominibus minime curandum. Est autem ex eodem quō iam dicta dysenteria ge-
 nere, & qui tinesos dicitur, cum vlcus in recto intestino est factum. Is cætera quidem symptomata
 infert dysentericæ similia, nixus tamen multo vehementiores. Vrinarum autem tum suppres-
 sio, tum mala vacuatio, ventris excrementorum retentionis & alienæ à natura expulsiōis, ad por-
 tionem esse habent. Retinentur enim vesica vel excrentur non valente, vel eius collo ocluso. Atq;
 hi quidem duo velicæ morbi, vnum commune symptoma ischuriam habent: definentur enim in
 ea vrina. Vocatur vulgus medicorum non secus ischuriam, quanquam ischuria non fit, illud
 quoque symptoma, cum vrina in velicam omnino non venit, perditā scilicet renū actione. Et per-
 mittendi profecto sunt ita nominare, cum propriam appellationem non habeant: nō tamen late-
 re debent, amborum affectuum differentia. Si quidem Alter eorum est, cū velicæ quidem est ple-
 na, sed nihil excrentur: Alter cum vacua est, nihil omnino in se continens. Sub tali enim affectu
 D in quo plena est velica, vel oclusum est eius os: vel si hoc esse pro lege nature habet, ipsa ad sese con-
 stringendam, ac lotium foras extrudendum, est imbecilla. Et collum quidem eius claudit, vel pro-
 pter obstructionem, vel conuictiam. Fit autem obstructio tum ex concreto sanguine, tum cras-
 so pure, tum calculo, tum tofo, præterea cum in eius meatu veluti germen aliquid est enatum, qua-
 lia in reliquis omnibus quæ extrinsecus sunt, aure, naribus, pudendo, sede, fieri vident. Continu-
 tia vero, aut propter collectionem aliquam, quæ præter naturam sit, aut propter nimiam licitatem
 accidit. Ac collectio quidem ex phlegmone, icthio, atq; alijs tumidibus fit, præterea quæcumq; ve-
 sicæ collum attollentia, in internum meatum & vrinam refundunt: Siccitas autem in ardentissi-
 mis ac siccissimis febribus, in quibus laborantem sæpenumero nec loqui posse videmus, nisi os ma-
 defecerit. Imbecillitatis velicæ causas, nihil opus est recensere, vt quæ expositæ iam mihi in mul-
 tis particulis sint, siue ijs vt similibus, siue vt instrumentalibus incidunt. Magis autem quiddam
 accidere in vesica videtur, cum immodice est repleta: quod fieri non nos modo vidimus, sed etiam
 ab alijs audimus. Quippe vbi impleta fuit, cum scilicet surgere e cōiunctio ac meire quosdam pu-
 deret, actionem eius destrui contigit: nec vrinam qui ita sunt affecti, quamuis magno pere conui-
 xi, excrentur præterea potuerunt. Sane videri & in ventre & in intestinis tale aliquid accidere, sed
 Tertia Classis. ddd iij vulgus

Handwritten marginal notes in the left margin, including references to Hippocrates and other medical texts.

Handwritten marginal notes in the right margin, including references to Hippocrates and other medical texts.

vulgus latere: In his quidem qui in ventriculo id patiuntur, q̄ celeriter suffocentur: In illis vero E qui excrementum in omnibus intestinis collegerunt, q̄ medici propter sequentia symptomata, ad alia conuertantur: quippe in solis purgationibus, quae in intestina sunt dimissae atque inibi manent, tale quid incidere solet. Atque hi quidem affectus, veluti pruritionem inferunt excrementum vrinæ: Qui vero eisdem sunt cum illis generis, magnitudine tamen delinunt, veluti oblatas torpentesq̄ actiones adunt. Alijs autem affectibus, tertium symptomatum genus, quod in pruritis vacuationibus consistit, superuenire solet. Sunt autem multae eius species: Prima quidem quae in pruritis vacuationibus consistit, superuenire solet. Sunt autem multae eius species: Prima quidem quae in pruritis vacuationibus consistit, superuenire solet. Sunt autem multae eius species: Prima quidem quae in pruritis vacuationibus consistit, superuenire solet.

Handwritten marginal notes in the left margin, including references to Hippocrates and Galen.

4. Aph. 75. ut que 8. Ex ot. 36. a. c. In Prog. 60. 2. c.

Handwritten marginal notes at the bottom left of the page.

Quae Aetates & Naturae, ad Quas Actiones Promptiores aut Ineptiores existant. C. A. P. 3.

Sane sermonem hunc omnium particularum communem vltimo loco simul tractandum reseruari. Quippe parum rationale videtur esse, vt corpore aliquo laeso, nō etiam ex aquo omnes eius virtutes simul laedantur, sed aliae magis, aliae minus, aliae infirmas, actionem eius impediri. Saepe enim vero quacunq̄ particula operante, alia alia eius laeditur actio: non enim similem statim requirit ad alterandi actionem atq̄ ad practicam functionem. Siquidem fit omnium quae sibi appropinquant alteratio, corporibus ipsis minime desiderantibus aut locum ex loco mutare, aut aliquid apprehendere, aut tenere, aut aliquid inniti: at quae vel tractura quid sunt, vel tentura, vel repulsura, eorum actionem cum loci mutatione necesse est fieri. Qua ratione quod ita est molle, vt tū humidum sit, tum fluxile, tum nulli innitens, id nec trahendi similiter, nec tenendi, nec repellendi vim habet: in omni namq̄ eiusmodi opere, innoxium tensionemq̄ esse in operante oportet: At vero alterare propinquata potest, vel quod humidissimum est, maxime si etiam calidum est: nulla enim actuum qualitas adeo breui, quod appropinquare alterare videt, ac calor: Vnde palam est corpus quod humidissimum calidissimumq̄ sit, celeriter alteraturum, id est tum coccocturum proprium nutrimentum, tum sibi ipsi assimilaturum esse. Quod vero durum haec tenens est, vt nec difficile ad flectendum sit, & firmiter innitatur, id & trahere valenter quicquid voluerit potest, & violenter trudere, & fortiter tenere: Neq̄ enim, sicuti quae valde sunt mollia, remittitur, cum id tendis: nec si vehementer tenditur, frangi periclitatur: & quae semel apprehenderit, ea complectes tenet: nullo nec quod propter duritiam difficile flectit, nec quod propter humorem est molle, sic agere valente: Illa enim nō firmiter complectuntur: haec imbecillo complexu via, quae apprehenderunt, facile elabiuntur. Atq̄ optime quidem nutriuntur calida humidatq̄ corpora, quippe quae nutri-

Handwritten marginal notes in the left margin, continuing the text.

Handwritten marginal notes at the bottom left of the page.

A nutrimentum non solum alterant celerime, sed etiam in se recipiunt, & agglutinant, & assimilant: Pessime vero frigida & sicca, vt quae neque alterare, neq̄ in se ipsa recipere, neque agglutinare, neque assimilare queant. Ac quod celerime alteret quod calidissimum est, prius est dictum: hoc vero erat concoctio. Quod vero id quod humidissimum mollissimumq̄ est, prompte quod alteratum est in se recipiat, admodum potius est q̄ probandum: Sicuti contra quod siccum durumq̄ est, nihil in se ingredi sinat prius, q̄ ipsum ex aliqua parte diuisum sit ac velut exulceratum. Si quidem & q̄ facilius ac celerius tum agglutinatur tum coalescit, quae humidiora sunt: quae vero duriora, partim nunquam, partim vix: nemo est qui ignorat. Venimas, ferrum, aurum, & lapidem omnitamus, atq̄ de plumbo agamus, experimur id cum altero plumbo omnino non coalescere, nisi prius exalcatum liquetur. Erpulsionibus quidem, & alijs quibus calidior & humidior est corporis temperies, optima tum concoctio est, tum appositio, tum agglutinatio, tum nutritio. Quippe concoctio & nutritio alterationes sunt. Appositio vero fit, cum id quod nutritur halitus speciem in se recipit. Affixio vero alimentum, agglutinatio quaedam eius vntioq̄ est. Post quae omnia, non leue commodus ad assimilationem est nutritio corporis humiditas: cum ei quod nutrit, in consentanea est similitudo. Digestio vero instrumenta in pueris est admodum valida ad

Al. l. d. 6. c. 3. b. 6.

agendum non sunt, tamen operi suo sufficiunt, nec in vilo sunt imparia: quippe mediocrem iam duritiam ac robur venae eorum habent. Retentrix autem vis, imbecillior ipsa est: atque idcirco siue ab aliquo podere prematur, siue alia infestet, celerius ab opere desistit. Similiter his virtutibus etiam excreticem mediocrem in imbecillitate habent. Quamquam videtur saltem retentiu vis non solum pueris, sed etiam ceteris omnibus, expultrice esse imbecillior, etiam si similitur se habent, propter scilicet diurnitatem actionis: Maxime enim diuturna est retentiu virtutis actio, vt quae illud pro opere suo habeat, vt teneat: Expultrix vero vis, breuem habet actionem, vt quae vna impressione quod commisit retrudere abijcereq̄ potest. Tanquam igitur in ijs quae extrinsecus sunt, id est homo qui ad deiciendum onus maxime sufficit, portae id tota die non valent: sic etiam internis in instrumentis retrudere quod contristat, q̄ diu retinere, est promptius. Pueri namq̄ de quibus sermo est, alteratricem quidem facultatem valentiorē habent ijs, qui in aetate sunt vigore: trahendi vero vim ijsdem imbecilliorē, non tamen non ad summum vsu sufficientem: reliquis vero duas facultates imbecilliores possident, q̄ etate florentes. Ceterum non perinde patet expultrix imbecillitas, propter actionis sui breuitatem: quippe tum vomunt tum deiciunt saepius q̄ etate florentes, non vtriq̄ ob expultrix robur, sed retentrix debilitatem. At in ventris concoctione, quae humida & mollia sunt, similiter ac etate florentes concoquunt: quae vero dura, deterius: Pueris enim hautiosior est calor: florētibus etate, sicior: iam vero quibus humidius est corpus, ea quae nutritura id sunt, humidiora postulant: quibus siccius, siciora. Ergo si concoctio alteratio est in propriam nutritorem qualitatem, pueris quidem quae molliora humidioraq̄ edulia sunt, magis congruunt: florētibus etate, quae duriora sunt. Sane scinum corpus ad oem ferme actionem male comparatum est: quippe & multo siccius q̄ eorum qui etate florent, & ijs solis est frigidum. Neq̄ igitur commode concoquunt, caloris defectu: neq̄ nutriuntur, propter tum siccitatem, tum alteratricis facultatis imbecillitatem. Digestio illis insuper veluti a sa torpētibus praefrigore instrumentis, & tarda, & imbecilla sit. Expulsiones praeterea quae quidem breuis temporis sunt, facultatis eorum imbecillitatem non detegunt: quae diuturniores sunt, male obeunt.

Al. l. d. 6. c. 3. b. 6.

Porro ad practicas molitiones siccius calidiusq̄ instrumentum magis est idoneum: humidum & frigidum magis imbecillum: horum in medio diae reliquae coniugationes sunt. Atq̄ in aetatibus quidem humidum & frigidum corpus non inuenias: scinum enim corpus frigidum esse & siccum est monstratum. In malis autem temperamentis, quae ex natura propria cuiusq̄ sunt, quaeq̄ in acquiliss affectibus sunt, inuenias. Sicut verbi gratia phrenitis quidem calidus & siccus est morbus, ideoq̄ in actionibus voluntarijs maximum habet robur: Lethargus autem imbecillus, vt qui particularum humiditate copiosa frigidatq̄ imbuit. Tale quippiam est & hydropum genus, maximeq̄ ex ijs leucophlegmaticis & analarica. Vbiq̄ autem frigidum, siue cum siccitate coniunctum sit, siue cum humiditate, tum imbecillius est, tum torporiterum. Ad eundem modum retentiu virtutes quae naturales sunt, in siccoribus & calidioribus instrumentis validiores sunt: in humidioribus & frigidioribus, siue a primo natali alicui siue alia contigerint, imbecilliores. Attendenda tamen est in quaque particula magnitudo excessus: Sicut verbi gratia, nerui & tendones & musculi & ligamenta quanto sunt siccora, tanto sunt valentiora est necesse, si tamen intra illum excessum, sub quo & difficile flexibilia sunt propter duritiam, & veluti friabilia propter siccitatem: quippe ita conuulsionibus tentantur. Rursus naturalia instrumenta, quanto sunt humidiora, tanto sunt ad nutriendum magis idonea, etiam si subhumida in vltima temperie sint: Ad concoctiones vero, nec se ipsis meliora, nec ijs quae siccora sunt, modo similiter sint calida: nisi si siccora sicca & squalenti instrumento, siccum nutrimentum humore largo non admisso dedere. Ad digestionem vero & expulsionem, valde dura corpora sunt inepta: quippe cum difficultus tum dilatentur, tum contrahantur, quod tum altero tractus fit, altero expulsiō. Quo vero ad paucos dirigat quis scopos, in summis rem totam distinguam. Calor ad auctus valentius alterat, & mo-

Al. l. d. 6. c. 3. b. 6.

Handwritten marginal notes in the right margin, including references to Hippocrates and Galen.

Handwritten marginal notes at the bottom right of the page.

do tamen non eo incrementi perueniat, ut iam collique, tum nancq ad omnia est inutilis. Frigus vero nulli functioni est ex usu. Siccitas ad robur & nixum conducit, si tñ ad huc nec difficile mobilis nec frangibilia facit. Humiditas ad nutritionem maxime est accommodata, ad alias aut functiones maxime contraria, abfione in excepta, ad quam magis vsq; ad nutritionem est idonea: debentibus nimirum quae probe sunt augenda, facillime tum tendi tum perflari vndiq;

De Causis Reliquorum Symptomatum, quae in Excrementis consistunt. C.A.P. 4.

A Cliebat hoc locum opus finire, cum, sicut antea diximus, non quod omnia particulatim persequer, in multis exemplis multas symptomatum species & genera examinatim, sed quod iudicatos exercitatos redderem. Ceterum permittente id libri adhuc magnitudine, dicemus aliquid & de ijs quae praetermissimus. Siue nancq; ex naribus, siue auribus, siue palato, siue oculis, siue faucibus, siue utro, siue ex reliquorum quouis, exercernatur quid: tum quãtitas eius attendenda est, tum qualitas, itemq; exercernendi eius modus: atq; id ad iam dictas causas reducendũ: Quippe omnia symptomata ex intemperie simularum & instrumentorum morbis, praeterca materia ipsius tum qualitate tum gñtate, proueniunt deprehendens. Verbi gratia, catarrhi & coryzae causa est cerebrum, cum perfrigeratum quidem est, ceu simularis pars, in intemperiem versum: aut cum affluat, ceu instrumentalis, impletum. Ergo qualis in ventre diarrhoea passio ex mala concoctione fit, tale est in cerebro praedictorum vtrunq; Catarrhum, si nominantibus nobis, cum quod superuacuum est, in os diluit: Coryzã, cũ in nares: Branchos aut siue rucitas, catarrhis superuae nit, faucibus, si humore imbutis. Quod si in gargarionem fluxio procumbat, aut in ea gignit quã ex similitudine graeci staphylen, i. acinum vocant: aut alias eam in tumorem attollit: Acti in glandulas quae sibi ex aduerso in oris termino vtrinque facent, antiadas: Si autem in ea quae ijs proxima sunt, paristhima. Defertur capitis fluxio & in ventriculum, & in asperam arteriam, vtrunq; magno pre lardens. Ceterum eiusmodi fluxionum incommoda, tum alij ante nos diligentius exposuerunt, tum nos prolixius in medendi libris de iisdem scribemus: de ijs vero quae ex pulmone & pectore reieciuntur, in libris de cribus iam egimus. Sed nec eorum quae ad mentium retentionem, aut indebitam omnium quae ab utero manant expulsiõnem pertinent, etiam diuile est causas inuenire, si quis ad similes dirigat scopos. Nam aut vteri corpus cum densum durumq; fuerit, retentionis causa erit, tale, aut a natura conditum, ut oino nunq; purgetur, nisi quis ipsum medicamentis longeq; tempore ad meliorem habitum transferat: Aut certo tempore sub illo affectu, quicunq; semper vteros occupauerit. Etiam venarum angustia statim a principio congignitur, vbi scilicet hac parte foemina male est formata. Ad huius affectus portione & compressio se habet, quae ex ijs quae circũiacent valis fit, cum videlicet corpus immodice gñit. Vteri vero intemperies, tum natura, tũ sub affectibus quibusdam oritur, aequè vt delias. Incidit siue aliquando & ipsius materiae occasione, mensurae consuetudinis retentio: quoties quod vacuatur, vel crallum est, vel glutinosum. Quin etiam si ipse menstruus sanguis sine vitio est: ceterum obstructio quæpiam in vas quae ad vterum pertinet, ab huiusmodi humoribus prius est facta: sic quoq; retinebitur menstruus. Sed & totius corporis culpa, aliquando prorsus nõ purgabit foemina, aliquando parcius, aut liberalius, aliquando malum vacuabit. Et prorsus quidem nõ purgabitur, tum propter plura exercitia, tum propter tenuem victus rationem, tum propter succorum ad alias particulas inclinationem. Iam propter haec ipsa, cum mediocria sunt, minus quam p natura debito purgabitur: Sicut propter longam desidiam, & victum liberaliorem, plus iusto vacuabitur. Sed & mala expurgabitur, propter vteri rheumata: Vocatur autem id symptoma, fluxio muliebris, expurgato scilicet per eam particulam toto corpore. Est autem perpetuo quod euacuatur, tale specie, quale est quod in animali redundat: aliud rubrum, sanguinis sanies: aliud albũ, a pituita: aliud pallidum, quod est biliosum. Est autẽ & praeter haec eorũ quae ab utero fluunt vacuatio mala, propter affectum aliquem, qui in ipso sit exortus. Est praeter eas, quae praedictae sunt, & talis melium moratio, in qua nec ex sanguinis defectu, veluti post plurimas exercitationes & tenuem victum accidere est dictum: nec propter affectum qui in ipso ortus sit vtero: purgationes vteri sistantur, sed aliquando etiam sanguine propter robur in alias particulas delatio. Verum (vt mox dixi) nihil arbitror difficile, quicquid hos commentarios perlegit, cum iã in multis sit exercitatus, ipsum quoque tale inuenire. Quippe, qd & propter vteri proprios morbos, tũ qui in processibus eius superioris & lateralibus consistunt (ceras graeci vocant) tum qui in collo, tum etiam qui in toto eius tergo, aliquando quidem vel plura quam prius vel pauciora veniant menstrua: aliquando autem prorsus non veniant, vel mala veniant: neminem arbitror late: etiam A trettis foeminarum qd est equarum natura qualibet ex causa peruta non est. In fermonis nostri diuisione sub hoc alieubi gehere inuenis. Similiter autem & qui priapismus vocatur, tumescencia & inflatio inuoluntaria est marium pudendi, symptoma scilicet a flatuoso spiritu narũ. Quin etiam gonorrhoea quae absque tensione pudendi sunt, ex imbecillitate retentris seminalium vasorum virtutis sũt: Tenso vero quodammodo pudendo, quasi cum conuulsioni quid simile instrumenta patiuntur, eueniunt. Non est igitur qd de eiusmodi symptomatis pluribus differamus.

A De Causis Symptomatum quae consistunt in Qualitatum Mutatione: ac De ijs, quae vel Seimicem sequuntur, vel Non sequuntur, Symptomatis. C.A.P. 5.

Sed conuersi ad reliquum eorum genus, quod nec ipsum multa verba requirit propter ea quae iam dicta de succedentibus sibi symptomatis sunt, iam opus hoc locum finimus. Ergo colores mutabuntur, vt generatim dicam, succorum occasione, qui a naturali specie recesserunt, vel qui in altum corpus sunt reuerſi, vel eum veluti perfuderunt: membratim vero, propter causas quae succos ad tales tum motus, tum affectus impellunt. Sunt porro haec, tum animi perturbationes: tum ambientis nos aeris, in calorem & frigus mutationes: tum ipsius corporis affectus, cui sanguis vel calidior sit, vel frigidior, vel parior, vel vberior, vel foras protrusus, vel intro retractus. Huius sanẽ generis est omnis vitiosus succus, qui sua specie etiam totius corporis colorem alterat, vt in morbo regio, & hydericis, & elephantia, & splenis & ictericis imbecillitate. Exillit autem ad portionem & in quaque particula, coloris mutatio. Figurae vero naturales mutabuntur, particulis vel immodice refertis, vel inanitis, vel a proprio loco translatis, vel aduulsis. Causae vero cuiusq; horum, plures sunt, quas etiam inuenire difficile non est, sicut si periora non negligenter sunt perfecta. Ad eundẽ modum nec graeolentia, aut mollicies, aut durities, aliorum ve his similium causas inuenire operosum est, qui ad supradictorum exempla procedet: quin immodice iam dicta a me sunt in fine libri, quae de symptomatum differentijs inscribitur: quo minus opus est de ijs nunc sumus prolixi. Sed hoc loco opus de symptomatum causis finimus, illud tũ per adijcietes quod in libro de symptomatum differentijs huc docendum distulimus: Quae nam symptomata necessario sibi succedant, quae non necessario: quod ipsum quoq; nõ longa mihi disputatione videtur indigere: sed satis erit sub vnicò exemplo methodo indicata, a particularium multitudinem fugisse. Censet igitur, quod proferit, vnica ne ex causa fiat consideres, an ex pluribus: Si enim ab vnica, necessario efficiuntur succedit: Sin quo fiat pluribus eget, non necessario. Atq; hæc quidem in omni re communis est methodus. Ad hunc igitur modum in symptomatis estimationem inibis. Quippe si symptoma ab vnico fiat, necessario illi succedit: Sin ad secundũ symptomatis generationem alia quæpiam causæ concurrant, minime necessario priori succedit. Non enim si quis male cõcoxit, necesse est spirituosum flatum sequi: sicuti nec morsum, si nec humidam mulam ve aut contrariam deiectionem, si aut inappetentiam, aut intensam appetentiam, aut pigritiam ad actiones, aut in intelligentia tarditatem, aut capitis grauitatem, aut vigiliam, aut cardialgiam id est oris ventris dolorem: multoq; minus aut epilepsiam, aut amẽtiam, aut extasin, aut coma: sed nec mœstiam vllam, nec aliam quamlibet, nec multo minus melancholicam: praeterca nec plenioris qualitate, aut horrorem, aut rigorem, aut febrem. Quanquam tum horum, tum reliquorum ferme omnium symptomatum, nullum est quod non aliquo tempore in ijs qui male concoxerunt appareat. Immo pro cruditate magnitudine ac differentia, praeterca naturae hominis facili sensu aut difficili, singularumq; corporis particularum robore aut imbecillitate, aliã aliud symptoma gignetur. Quippe magna cruditas, & maiora & plura symptomata creat: parua contrã, & pituitosum, sunt cõuersæ aliorũ symptomatum sunt causae: quae ad nidorosum & calidum, aliorum: Ad eundem modum & quae mordent vel quae non mordent, & quae in halitosum spiritum solutæ sunt aut non solutæ. Sed & hominis natura (vt dictum est) ad symptomatum generationem tum facit, tum repugnat: Verbi gratia, quibus hebetis sensus ventriculus est, si nec venter mordentur, nec dolent, nec multa excernunt, sed nec cardialgia laborant, nec facile capite infestantur: Quibus boni est sensus, ijs omnia haec ex facili superueniunt, superno principio symptomata immergente. Quid dicam linguis qui cruditate laborat, eam partem maxime nocumen dum sentire, quae maxime est imbecilla: Proinde dicendum non est, symptoma vllum necessario cruditatem sequi. At vero actionis digerendi in corpus alimentũ, siue priuatio, siue imbecillitas, atrophianis necessario inducit: sicuti etiam alteratricis in quacũ particula virtutis noxa, iam separatiõnis excrementorum a sanguine frustratio, quae separatricis actionis est symptoma, necessario coloris symptomata inducit. Vocatur alterum eorum morbus regius: alterum, quod melancholico excremento succedit, sine nomine est. Simili modo in omni symptomatis genere, & quae semper sibi succedant inuenies, & quae non semper. Ego vero longitudini parces, hic libro finem imponam.

GAL. DE DIFFERENTIIS FEBRIVM
LIBRI DVO

Nicolao Leonicensi Vicentino interprete.

Ad vetustorum exemplarium Græcorum fidem diligenter emendati
ab Augustino Gadaldino Munitensi medico.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Prima quædam Principia docet, quibus Singularum Febrivm Differentiæ intelligan-
tur: ac in Primo Libro agit de Ephemericis & Hecticis.

Prima Capita quibus Singularum Febrivm Differentiæ comprehenduntur. CAP. 1.

Febrivm dicitur, quæ quidem maxime propriæ sunt ac principalissimæ ab
carum sumunt substantia: alia vero ab accidente aliquo. At quoniam neque ho-
rum ipsorum accidentium est natura una, sed non nulla quidem, proximo-
ra ac magis sunt diuisæ substantiæ propria: non nulla autem, remotiora ac
magis extranea: idcirco neque earum quæ ab ipsis accipiunt, diuisarum est
genus vnum. Plurimum igitur aberrat, qui ab his quæ maxime proprie ac
principalissimæ sunt, abcedunt. Secundo autem loco quicquid licet has com-
memorare, eisdem tamen eodem modo commiscet omnes quæ ex aliquo sunt
accidit receptæ, vtilis ab inutilibus minime secedentes. Neque vero soli
in diuisarum generibus plurimi medici deliquerunt, vel quia videlicet

supradictas fuerunt, adeo ut eas et quæ nullius usus essent diuisas sectione aberrauerunt. Statim namque,
cum primum atque precipuum diuisarum genus ab ipsius rei diuisæ substantia sumat, in tueri licet, me-
dicorum non nullos genus hoc penitus prætere: non nullos autem vel superfluos esse in diuisione vel
deficere, licet Hippocrates in libro epidemiarum sexto, optimam fecerit diuisionem. Sunt autem hæc
eius verba: ¶ Febrivm hæc quidem manui sunt mordaces, hæc vero mites: hæc autem non mordaces quidem
sed post in furescentes: alia vero acuta, sed quæ manui succubunt: alia sunt statim exardentes: quæ-
dam semper pusillæ & sicca: quædam sanguinolentæ: quædam flatibus plenas, aspectui graues: non nul-
læ ad tactum humectæ: non nulla vehementer rubidæ, aliqua vehementer pallidæ, alia liuidæ, &
alia hmoi. Apertissime namque, in his febribus, ab ipsius rei substantia simul atque à dignotione, in proprias
diuisas fecit sectionem. Siquidem febris substantia in genere caloris qui est præter naturam, conti-
nit. Caloris autem dicitur, & ex eo quod magis & minus, & ex materia in qua hic præter naturam calor ac-
cenditur, & ex modo motus caloris eiusdem, accipiunt: quas omnes una cum dignotionis modo quædam-
modum in precedenti sermone ostendemus, annotauit. Sunt autem omnino euidetes, quæ in eo quod
maius aut minus consistunt: quo in genere diuisas consueverunt medici magnam ac paruum febrim
nominare, non proprie quidem rei quali, nomen quanti accommodantes, hoc tamen facere assueti non
in febribus tantum, sed in mille alijs rebus, quæ licet in qualitate subsistant, magnæ tamen ac parvæ di-
cuntur. Quæ vero à materia diuisas sumuntur, in qua hic calor præter naturam accenditur, maxime
proprie sunt, siue quod idem calor ipsum cordis corpus occupauerit, siue quod eos qui in eius ventricu-
lis continentur humores. Reliqua autem ac tertia est post has diuisas, cum sola ærea substantia suffi-
cienter incaluit, humores autem & solida corpora calefcunt quidem adhuc, non dum accit sunt calefa-
cta: neque, non parum refert, si calefcere dicamus aut calefactum esse. Quid autem dicimus, hæc tibi
exempla manifestissime ostendit. Cogita aquam calidam lebeti frigidam iniecit: deinde ex eius
vicinia lebetis corpus calefcere quidem, non dum autem ex quiete esse calefactum. Excogita iterum in ca-
lidam atque ignitam lebetem aquam frigidam infulam: deinde ab eodem lebere adhuc quidem ca-
lescere,

6. Epid. c. 1. r.
29. 1. 15. c.

proant putredine & diuina
fuerunt, siue in caliditate
comparato non possunt
esse in illis caloris ad
quædam sunt oia quæ
et

Al. 4. 1. 1. c. 1.
1. 4. 1. c.

Aleseri, non dum autem esse calefactam. Horum quidem exemplorum secundum, primam febrium diuisam
ostendit, quas diximus ipsum cordis corpus occupasse: Primum vero eas que in ipsius consistunt
humoribus. Reliqua vero & tertia differentia simile quidem omnino non habet exemplum: nam ma-
nifestioris quidem doctrinæ gratia, concipere animo fabrilem sollem trahentem quidem ad se ipsum
aerem admodum calidum: deinde ab eodem calefcere, non dum tamen esse calefactum. Sed & rei quæ
monstrare volumus naturam exemplum ipsum magis ostendet, si humorem in solle contentum
cogitaueris: adhuc vero magis si solli foramina per quæ aerem trahit atque efflat, adeo arte fabrica-
ta, ut humorem quidem non admittant, aeri autem peruia existant. In quo sane plurimum differe-
runt nature opera ab his quæ humana arte sunt fabricata. Nam mista est in omnibus arterijs per
multa foramina spirantibus ærea substantia sanguini, ac nihilominus in corde ipso, ut quod con-
fluxile sit omnibus ipsius arterijs. Incipit igitur hic præter naturam calor quem & febrem nomi-
namus, alia ex alijs eorum quæ nuper diximus: spargitur autem, atque una cum patiente afficit,
duo reliqua genera. Facillima igitur ab humoribus ad spiritum caliditatis transumptio: non eque
autem prompte una cum spiritu accedunt humores. Corpus est solidum humoribus atque æree sub-
stantiæ facillius calorem impartitur: quæ ipsum ab eisdem suscipiat. Omnis siquidem substantia re-
tenuis promptius alteratur, quæ crassa: Est autem tenuissima quidem aeris, crassissima vero corporum soli-
dorum, media humorum est substantia. Nihil autem in presenti opere differet, siue spiritum siue aerem
dicamus: nam de huius omnibus alibi diligentissime diffinimus. Nunc autem hoc tantummodo
sufficiat intelligere, quod & Hippocrates (ut arbitror) ostendit his verbis: ¶ Continentia, continen-
tia, & impetentia: continentia si quidem solida appellans, contenta vero humores, impetentia autem
spiritus. Nam dispositio febrilis alia ex alijs eorum, quæ ante diximus, sumit initium: At in
genere primo iam lecto non legit, sed duo reliqua genera inuadit: ac nisi antea soluat, progressu
temporis illa quoque similiter afficit. Hæc quidem sunt totius sermonis capita.

Al. 4. 1. 1. c. 1.
1. 4. 1. c.

6. Epid. sect. 7.

De Euidentijs & Communibus Causis Febrivm.

CAP. 2.

ET oportet quæ iam dicta sunt una demonstrare, atque vniuersumque generis febrium dignotio-
nes exponere: quæ primum autem necessarium est de earum generatione aliquid differere. Quod
igitur ex laboribus, ira, & tristitia, & Solis ardoribus, atque frigidibus, vigilijs, & crudelitibus, ebie-
ritatibus, & crapulis, quædam febricitare conspiciunt, nemo est qui ipsa doctus experientia non agno-
scat. Et quidem et quæ aeris pestilens ita us febrem afferre consuevit, nemo sane mentis dubitauit: si-
cuti & quæ pestilenti morbo laborantium conuersatio, periculosa, ne inde contagium contrahatur,
quemadmodum ex scabie & lippitudine. Est et eorum qui tunc correpti sunt consuetudo nequaquam
secura: atque omnino eorum qui putridum expirant, adeo ut domus quas habitant, fœtidum exha-
lent odorem. Illud quoque longa experientia comperit, quod qui consuetæ exercitiis omiserint, &
alijs morborum generibus, & febribus maxime corripiuntur. Et quidem omnes, ut ita dixerim,
homines norunt, quod & quæ plethora id est repletio vocatur, & cibi prauit, & medicamina, ætusque
circa Canis ortum, pluraque huiusmodi alia, afferunt febres: Qui vero ab eisdem causis nostris cor-
poribus adueniat ætus, ex quo febricitemus, hoc sane multos latet, & a plerisque etiam qui se me-
dicos profitentur, ignoratur. Duplex autem hæc ignorantium medicorum genus: Alterum eorum qui
soli experientia nituntur, autemque nullius rei naturam posse à ratione inueniri: Alterum est genus
hominum, qui sibi nomen sapientiæ vindicauerunt, & licet parem habeant cum prioribus ignoran-
tiam, opinionem tamen scientiæ sunt aucupati. Sed eorum insentia inde habet initium, qui in rationali-
bus methodis nequaquam sunt exercitati, quæ nos distinguere ac fecerere docent eas propositiones,
quæ demonstrandi vim habent, ab ijs, quæ probabiliter quidem continent, nihil tamen veri possunt
aut inuenire aut demonstrare. Cum vero ad hanc ignorantiam accesserit arrogantia, qui se me-
dem non nulli ad tantam insaniam ac temeritatem peruenerunt, ut neque ea quæ omnes homines expe-
rientia magistra, febrium causas esse didicerunt, velint ipsi concedere. De quibus cum à nobis sit
in libro de procatarctis, i. præincipientibus causis sufficienter disputatum, superfluum esset eorundem
hominum nugas hoc in loco repetere. Neque enim sermonem facere institui, qui aut alijs
contradicat, aut sophismata soluat, sed qui scientiæ doctrinæque intendat, suppositionum quidem
loco habens quæ alibi à nobis sunt demonstrata, febrium vero differentias docens.

Quo pacto ex Præincipientibus Causis, Variæ in corpore Febriles Dispositiones oriuntur. CAP. 3.

Sunt igitur suppositiones hæc: Calidum, frigidum, humidum, & siccum, esse corporum elemen-
ta: Primumque ex eorum intertemperaturis constituitur agridudines: ex quarum numero Febris est
una, quoniam in corde quædam præter naturam caliditas generatur. Differentiæ vero secundum genus
caloris, de quibus prætertransigit sermo, à materiarum differentia sumebantur, quæ febrilem ca-
liditatem suscipiunt: quæ tres erant secundum genus: Vel, nisi ipso cordis corpore accedat dicenda
tur, vel in humoribus, vel in spiritu: Præicipere autem in omni febrium constitutione causas, quæ ab
oibus manifeste noscunt, quas et paulo ante commemorauimus: In quibus medici, qui se ab expe-
rientia Empiricos vocant, ex obseruatione ad curationem aliquid præficiunt: Rationales autem ipsius rei
naturam venientes, et indicationibus utantur, ab illa, ad futurorum præcognitionem atque ad curationis inuen-
tionem iurant: neque eorum usum præmittunt, quæ ex experientia fuerint inueniunt, sed multa ex rationali me-
thodo

Al. 4. 1. 1. c. 1.
4. 1. c.

* prius, ipsam
dicebamur.

2. Epid. sect. 1. r. ita in i. p. r. i. c. i.

temporis statum, qualem ait Hippocrates in Cranone fuisse, non paucos carbunculos grassari per E populum, quorum erat generatio eadem, omniaque alia, quemadmodum scribit Hippocrates exqui sic similia: & quidem quacunq; in tertio libro epidemiorum, de pestilenti aeris statu ab Hippocrate referunt, in altero eidem simili pari modo eueniunt. Erat autem eorum summa, vt ostendit idem Hippocrates, ipsa putrefactio: Quod cum nos praeuidissemus, statim ab initio quacunq; corpora humida videbamus, omni vya exicare conabamur: quae vero siciora, in ijs antiquum habitum cōseruabamus: at in quibus superfluitates redundabant, hac purgationibus sanabamus: obstruções autem foraminum aperire atq; abstergere studebamus. Sed haec quodammodo methodo curatae, propria esse videntur: neq; in ambiguo est, quin plenissime de hisce sit a nobis in eo loco dicendum. Nunc vero de ipsis veluti facere mentionem, cui eū prosequeremur sermonem, in quo, quemadmodum ab eadem causa inualecente non nulli quidem a febribus corripuntur, nō nulli autem illaesi perseuerat, exponeremus. Cum n. corporū dispositiones dissimiles sint ac multiformes, quaedam facile superant ac patiuntur a causa in ipsa operante: quaedam insuperabiles ac impassibiles oīno existūt, vel cum difficultate patiuntur. Ad huius vero rei demōstronem coactū sumus etiam curationis meminisse, non aliter affectū q̄ Hippocrates, qui quodam in loco per similem modum vultuissimum illud dictum conscripsit: Ostendit autē curatio. Est igit & quae praecustodia dicitur, curatio quodammodo: sed ipsa videlicet nomina apud medicos saepius confunduntur. Sicut n. in altero libro est a nobis ostensum, omne medici opus est errorum qui circa humanum corpus eueniunt, correctiū. Sed nihil ista subtilitate sermonis hinc in loco indigemus: Sicut enim in duo nomina diuidas totum, curationem ac praecustodiam: siue hoc in vno colligas, curationem nominis: non parum coniecturam affert eorum dispositio, qui a pestilentibus atq; in populum grassantibus morbis affici prohibent, q̄ non aequē oēs ab eiusmodi causa patiant. Vna siquidem ac prima est in omnibus communis intentio, q̄ corpus quāmaxime superfluitatibus vacet, atq; optime spirare: Secundo loco post hoc, vt praepoētū causae quoad eius fieri potest aduertatur. At quibus eorum contraria insunt, celerrime capiuntur, ac q̄ maxime laborant.

Non Omnem Febrem ex Putredine oriri: ac de Ephemera ex Tumoribus Inopinatum nata. CAP. 5.

Sed quoniam de febribus pestilentibus facta est mentio, quae omnes a putredine ortum habent, oportere videtur, vt hoc loco sistentes sermonem de antiquo dogmate consideremus, omnem febrem ex humorum putredine fieri asseuerante: siquidem eius sententiae esse periclitatur omnis ab Athenaeo chorus, viri tum in ceteris quae ad artem pertinent, tum praesertim in febrium contemplatione, minime contemnendi: De quibus ego maxima ex parte illis cōsentio, nisi quod eas quae ephemeratae nominantur, excipio: neque enim videntur mihi haec humorum feruor qui putredinem. Sed qui quidem ex Solis incendio fabricatur, ab agentis causae caliditate alterari natura aptus est. Qui vero ex ira, & huic feruorem quidem aliquem eius qui circa cor sanguinis fieri est necessarium, non tamen etiam putredinem. Sic & ei qui supra modum exercitatus est, vehementior caliditas praeter naturam sine humorum putredine in corpore accenditur. Et cui cutis adstricta est, cum prius actiones superfluitates per eam euaporarent, postquam retentae sunt ac coaeratae, incidit in febrem, nulla interueniente humorum putredine. Et quae ex bubonibus febres oriuntur, omnes sunt male, exceptis ephemeris, quodam in loco inquit Hippocrates. Et quidem bubo ex genere est inflammationum: et quantum ad hoc assentior illi qui de putredine, sermone eius enim ratione ex inflammationibus, quas graeci phlegmonas vocant, febricitate contingit, non ea quam Erasistratus opinabatur. Sunt tamen quaedam febres ex bubonibus & genere ephemerarum: quemadmodum & aliae quaedam non facile tractabiles morbos ex vlcere, aut inflammatione, aut abscessu, aut aliqua huiuscemodi altera in visceribus dispositione, ortum habentes, nunciunt. Differunt autem, quae ex bubonibus febres oriuntur, ab ijs quae ex humorum putredine eueniunt, quae vel in aliquo viscerum, aut in cauis & maximis valis, ortum habent: Quoniam quae ex bubonibus sunt, concalefaciunt semper partes continuas, donec vsq; ad cor calor febrilis attingit: non peruenit autem ad ipsum putrida suligo, sed ibidem permanet in loco bubonis circumscripcta sola alteratione per continuū facta, vsq; ad cor perueniente calore: quo maxime modo in ijs qui Solis calore deurrunt, aut lassitudinem patiuntur, a primis partibus calefactis vsq; ad vitale principium caliditas permeat: In putredine autem, quae aut in visceribus, aut in magnis fit valis, quidam veluti fumus ex putrescentibus humoribus ad cordis ventriculos peruenit. Et quidem in bubonibus omnes cuncti humores putrescere solent, siue per vnum, siue per duos continuos dies, vt qui inuicem adharent atque in vno loco concluduntur: At qui in visceribus sunt valisque magnis, vt qui continuū fluunt, suoq; contactu vicinos ad putredinem trahunt, spatium temporis putridum calorem accendunt. Sed vt vno dicatur verbo, quemadmodum in extrinsecis omnibus quacunq; praeter naturā a quavis causa calefiunt, si quidem imputrescibile sit quod calcit, veluti lapis vel lignum aut tale aliquid aliud, eo vsq; durare caliditas solet, donec paulatim refrigeretur: quod autem putrescere natura aptum est, semper ad continuā disparitatem continet caliditatem. Quemadmodum aliquando in agro conspexi excrementa iumentorum simul ac colum-

Ad dogmatis

1. Aph. 17. Ex. o. d. 1. 2. h.

2. Aph. 55. Ex. o. d. 33. c.

In aliquibus Cod. graecis ad est, ephemeratae.

Ad cor qd in vno putridum... Graecis cordis partem... in vno loco concluduntur... in ijs qui Solis calore deurrunt... vitale principium caliditas permeat... valis, quidam veluti fumus... quidem in bubonibus omnes cuncti humores putrescere solent... continuos dies, vt qui inuicem adharent atque in vno loco concluduntur... sunt valisque magnis, vt qui continuū fluunt, suoq; contactu vicinos ad putredinem trahunt... spatium temporis putridum calorem accendunt... Sed vt vno dicatur verbo, quemadmodum in extrinsecis omnibus quacunq; praeter naturā a quavis causa calefiunt, si quidem imputrescibile sit quod calcit, veluti lapis vel lignum aut tale aliquid aliud, eo vsq; durare caliditas solet, donec paulatim refrigeretur: quod autem putrescere natura aptum est, semper ad continuā disparitatem continet caliditatem.

Al. q. l. 1. 1. 2. 4. 1. 1. 2. 4. 1. 1. 2. 4.

Al. q. l. 1. 1. 1. 2. 4. 1. 1. 2. 4.

A ac columbarum quadam ex parte Sole adeo vehementer calefacta, q̄ instar fumū multam erapō rationem in sublimē emitebant, non parum mordacem ac dolorificam, & si quis proximē accessisset, nares oculosq; lardentem. Ipsa etiam excrementa tangentibus adeo calida sentiebantur, vt qui longiori tempore manus & pedes ad mouisset, exureretur. Non tamen continuo huiuscemodi casus perdurabat, sed in die qui sequebatur, quicquid superiori die ad summum feruoris peruenerat, refrigerabatur: quod autem huic continuum erat, dum prima pars quae calorem conceperat in summum esset feruore, ipsū interim paulatim succensum, mox priori se feruore remittente iterum incalēbat atq; efferecebat: & paulo post priori parte refrigerata, ipsū summum feruorem obtinebat: hocq; rursus deserecebat, dum pars continua paulatim succendebatur: quae paulo post vehementius accensa, ad summum feruoris perueniebat, prior autem refrigerabatur. Hic autem circuitus in vniū ferē diei ac noctis spatio peragebatur, adeo vt res quotidiana febris, quae graeci amphimeram appellant, propriissimum esset exemplum. Quod si duobus diebus ac noctibus idem circuitus factus fuisset, tunc febris tertiana eo modo fuisset exemplum: & si tribus, quartana: & quatuor, quintana, si tamen & quintana febris existat: ego enim non dum liquido vidi neq; huiuscemodi circuitum, neq; alium qui vltra quatruiduanum protenderetur. Sed de febribus quae per circuitum accessiones habent, postea dicitur.

Similem esse Putredinem Tumorum & Vforum: ac Quibus notis Pus optimum, ac Vrina optima deprehendatur. CAP. 6.

Humor autem putredo quae in valis fit, similis est ei quae in inflammationibus atq; abscessibus accidit, alijsq; collectionibus, duplex quidem secundum genus. Ex duorum autem generū miscella alia tertia secundū speciem euariat, quoniam & innumerabiles miscellae modi in eo quod magis & minus alterum genus superat & superatur, reperiuntur. Ad duorum generum alterum quidem fit superante natura, alterum vero superata. Et superante quidem sicut in inflammationibus & similibus collectioni tumoribus omnibus, pus: in humoribus autem qui in venis atq; arterijs continentur, quoddam quod puri proportionē respondet, sublidens in vrinis. At talis quidem putredo non simpliciter quidem putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis: nam adhuc vi coquendi valorem remanente, qui interim putrescit humor, ad tale peruenit alterationem. Sed & alterum est putredinis genus, cum ea vis cui coquendi officium est demandatum, adeo imbecillis facta est, vt nullam amplius facere possit in putrescente superfluitate ad optimum transmutationem: Quod quidem vsu contingit non nunquam, cum eadem vis ad vltimum imbecillitatis peruenit, etiam li quid vso putrescit, mediocriter sit vitiatum: Interdum vero fieri potest, vt vis quidem ipsa non omnino sit imbecillis, humor vero putrescens maxime sit vitiatum. Huius superfluitatis putredo, neq; consilientiam neq; aut colorem aut odorem habet vnum, sed semper secundum substantiam putrescentem permutatur, ac multis modis euariat illud quod putrescit: Altera autem putrefactio, quam & coctionem esse diximus, semper ad vna puris speciem terminat coloremq; ac consilientiam & odorem. Superante igitur integre ipsa natura, optimum fit pus conspectui album, & crassum, & quaquersum sibi simile, lene autem tangenti, ac minime foetidum: si vero semi putridum fuerit, tertium in tali transmutatione genus quod paulo ante diximus fit. Dictum vero & illud est, q̄ multiforme huiuscemodi genus existit: nam in eo, quod magis & minus suscipit coctionem, est innumerabilis differentia. Saepius enim cum colore albū factum sit, vel foetidum odorem, vel tenuem substantiam obtinet: saepius vero non album apparet, sed liuidum: atq; in his omnibus magis ac minus infinitis modis euariat. Quotcunq; vero in abscessibus putredinis sunt differentiae, eodem & in febribus quae ex putredine accenduntur, sunt eorum quae in vrinis apparent, forma. Optima vero vrina quae ex putrescente humore, coctionem a continenti vase suscipiente, perficitur, est quae album & lene & aequale & minime foetidum sedimentum habet: pessima autem est, quae in omnibus maxime contrario modo se habet: quae vero intermedia existit, quanto propius ad alteram accesserit, tantum aut melior aut deterior existit. Sed de vrinarum differentia in commentarijs de crilibus dictum est.

Quibus Notis Ephemera a Ceteris febribus distinguantur: ac in Quibus Affectibus Pulsus Durities existat. CAP. 7.

As autem quae ex putredine humorum febres accenduntur, alias ab ephemeris oportet estimare: neq; earum discretio difficilis est, quanquā non nullis videat esse impossibilis: Nos vero hoc milles re ipsa probauimus, prima accessione finita, lotum hominem ac mediocri cibo refectum ad consueta opera transmittentes, vt qui alteram febris accessionem sensurum non esset: neq; nos nostra existimatio sefellit. Vnum vero hoc est praecipuū febris ephemeratae indicium, ab aliqua incipere causa recenti ac manifesta, quae ante praecesserit, quam oēs medici iuniores vltimo vocabulo procatartica siue praecipientem appellant. Sed & si hoc inseparabile sit talium febrium, indicium tñ earum propriū non est: nā & aliarum quaedā ex causa manifesta sunt, quae ante praecessit. Inseparabile vero ac propriū est coctio in vrina statim die prima: Ac praeterea pulsus ad magnitudinem ac celeritatem essatū dignam accedentes, ita vt frequētia a proportionē deficiat secūda exteriorē quietem. Est autem & magis inseparabile ac propriū q̄ nullo mō ad celeritatem Tertia Classis. ccc

ex his colliguntur... in vno loco concluduntur... in ijs qui Solis calore deurrunt... vitale principium caliditas permeat... valis, quidam veluti fumus... quidem in bubonibus omnes cuncti humores putrescere solent... continuos dies, vt qui inuicem adharent atque in vno loco concluduntur... sunt valisque magnis, vt qui continuū fluunt, suoq; contactu vicinos ad putredinem trahunt... spatium temporis putridum calorem accendunt... Sed vt vno dicatur verbo, quemadmodum in extrinsecis omnibus quacunq; praeter naturā a quavis causa calefiunt, si quidem imputrescibile sit quod calcit, veluti lapis vel lignum aut tale aliquid aliud, eo vsq; durare caliditas solet, donec paulatim refrigeretur: quod autem putrescere natura aptum est, semper ad continuā disparitatem continet caliditatem.

ritatem ea pars pulsus quae systole dicitur tendit: & si aliquando contingat hoc, minimum ac vix E perceptibile existit, parumq; a naturali tenore mutatum. Sed & caliditatis suavitatis propriū atq; inseparabile est huiuscemodi febrium indicium. Inseparabile quoq; aequalis atq; in cōprellus ascensus in caliditate ac pulsibus simul, non tñ propriū, cum & alijs quibusdam adlit: Sicuti etiā consistit febre medicoritas: neq; enim hoc est propriū, quanq; his maxime inest. Et melius sane est haec quae cōsa existunt in crescente febre ac consistente, qm̄ magis ephemeris inest, inter propria reponere. Sic n. fieret, & si non rei ipsius species, at pulcherrimum atq; exquisitissimū in ipsa, huiuscemodi febriū propriū simul atq; inseparabile signum: Sicuti & cum sudore, aut rore, aut omnino cum aliquo optimo vapore declinatio, ubi integra febris cessatio sequatur. Haec quidē est cōis dignotio generis febrium ephemerarū, nam postea de earum singulis speciationem dicemus.

Aterum vero febrium genus, quod ephemeris ex aduerso distinguitur, nullum quidem nomē cōe sortitum est. Sunt autem duae primae differentiae quae non obscuram habent specierū discretionem. Nam quaedam ex istis ex putredine humorum accenduntur: Quaedam vero ipsas solidas occupant aëialis partes, atq; eas heclicas, i. habituales febres appellariūt, vel qm̄ firmæ ac solutū difficultes sunt, quemadmodū habitus: vel qm̄ ipsū corporis habitum comprehendunt, sic enim vocare consueverunt solidas partes, humidis ex aduerso distinguentes. Indicia vero febrium, quae F ex humorum putredine accenduntur haec sunt. Primum quidem non inseparabile, sed propriū, q; nulla earum, quae praecipientes causae dicuntur, eas antecedit: neutri enim aliorum generum hoc inest: qm̄ Ephemerarū omnes a praecipientibus causis originem habent: Hectice autē quando sine his generantur, nunq; ab initio inuadere consueverunt: Adeo q; ubi quis sine praecipiente causa coepit febricitare, scire oportet huius passionis causam in humoribus esse. Illud vero non nunq; vlti venit, q; aliqua manifesta causa praecipiens, sui ratione febrim accendit ephemeram: subsēquitur autē altera ex putredine humorum, qm̄ quod afficitur corpus, ad id habile fuerit, hoc est quando impurū extiterit, ac superflua materia redundans: haec enim cum in ephemeris immoderatum calorem contraxerit, atq; hinc putrescendi principium acceperit, alteram speciem febriū succendit, priore declinante. Vnum vero propriū simul atq; inseparabile in oibus successioneis indicium, q; febris ephemera quietem integram subsequente non habet. Contingit vero aliqui, ubi ephemera febris consistit, aliquod permutacionis indicium ostendi: ac multo magis cum iam coepit declinare, quo tempore, id quod paulo ante dicebamus, ea tranquillitas abest, quae adesse deberet. Haec quidem sunt permutacionis indicia. Initium autē a rigore sumere febrem, ubi neq; ardor Solis, neq; frigefactio valida praecesserit, qualis praesertim per nitent facientibus iter cōtin. G gere solet, aut qui aliter in vehementi frigore diutius commoratur, propriū & hoc existit signū febriū, quae ex putredine accenduntur humorū, non tñ inseparabile, neq; enim in omnibus inest: Quemadmodū neq; horrores ipsi sunt ab huiuscemodi febribus inseparabiles, sicuti neq; ab initio proprii. Inaequalitas vero pulsuum atq; calor siue in principijs siue in augmento contingat, est huiuscemodi febrium generis propriū indicium, non tñ & ipsū inseparabile: Multe enim & sine insensibili inaequalitate incipiunt, atq; ad consistentiam accedūt. Adhuc vero magis neq; hoc inseparabile est, nimirū q; paroxysmi, plures veluti insultus habeant, quod graeci *ἐπιπυρροσύναι*, i. superacui vel superacerbari vocamus: Sicuti & pulsuum *ὀκλαστικὴ*, i. altitudo seu compressio (sic enim noiant, qm̄ incipiente accessione satis paruos atq; inaequales eosdem habent) nec ipsa, ab hīce febribus est inseparabilis: non tñ alicui alteri generi febrium est cōis, sed propria istarum ac peculiaris: Sicuti & inaequalitas ipsa, nisi alicuius casus ratione superueniat. Sepius, n. ubi humor alicuius vitiosus in ore ventriculi fuerit acruatus, qui ipsū aut mordet aut refrigeret, parui simul atq; inaequales sunt: & paruitas quidem in frigidis, inaequalitas vero in mordacibus accidit: at ubi euomerit, haec ambo proinus cessant. Cum vero ipse ventriculus omni noxa vacat, ad propositum febrium genus pertinent huiuscemodi pulsus. Maximum autem est earum quae ex putredine sunt febrium indicia, qualitas caliditatis: Nihil enim est in ea suave neq; moderatum, neq; vltio pacto similis est ei, quae in ephemeris sentitur: sed quemadmodum est & ab optimis ante nos medicis dictum, mordax quodammodo potius existit, tactuq; molesta sentitur: ac quemadmodū fumus oculos ac nares, sic ipsa tactum videtur erodere. Sed in principijs quidem accessionum, vt in quibus calor adhuc suffocatur, ac superfluitates intus succenduntur, non statim adnota manu discernitur, at per moram praedicta caliditatis species ex penitioribus partibus effert. Quod cum animaduerteret Themison, existimauit (vt mihi quidem videtur) hoc esse omnibus febricitantibus propriū atq; inseparabile. Sed de hoc quidem in proprio huius sermonis loco a nobis rursus considerabitur. Praedicta autem caliditatis species, quae appositam manum pungit, vt quispiā diceret, atq; erodit instar medicaminis acris, est putredinis humorum progenies, quae manifeste quidem sentitur in crescentibus ac consistentibus febribus: non manifeste autē neq; statim, in incipientibus. Propriū vero atq; inseparabile est febrium quae in humoribus accenduntur, submissiois pulsuum, Graeci systolen appellant, velocitas: quae manifestus quidem in crescentibus febribus, non obscure aut incipientibus ac consistentibus fit. Comitata autē has febres in initijs quidem, pulsus paruos ac velox: cum vero consistunt, magnus simul ac velox. Sic & quae in exteriori quiete

A. l. 4. f. 111. c. 412.

A. l. 4. f. 111. c. 412.

A. l. 4. f. 111. c. 412.

A. l. 4. f. 111. c. 412.

A. l. 4. f. 111. c. 412.

A. l. 4. f. 111. c. 412.

A quiete existit, frequentia in hōmō febribus manifeste deprehenditur, cui similis neq; in ephemeris neq; in heclicis apparet. Propriū vero maxime harum febrium etiā existit, cruditas vrinae. Debilis ē earum concoctio propriū est indicium febriū, quae humorum sequuntur putredinem: Neq; n. cruda neq; concoctia debilitat in ephemeris apparet. Accarum quidē alterutra seorsum est propriū febrium, quae in humoribus accenduntur, indicium: Simul autē vtraq; dicta sim diffinitionis proloquium oīno inseparabilis existit: huic enim febrium generi vrinae primae vel oīno cruda vel debilitat coctae principio associantur: neq; vnq; magnum aut effatu dignum concoctiois indicium in huiuscemodi febribus in primis vrinis apparet, si excipiamus eam quae fit ex ephemeris febribus permutacionem, de qua a nobis antea dictum est. Praeter praedicta autem propositarum febrium indicia contingit etiā eo tempore, quo accessio consistit, casum aliquem febris ardentis apparere. Quod si ēt ij casus se ostendunt, qui in febribus epialis & lypyriss appellatis, sicuti & qui in hemitricis, aut succentis, aut in quapiam alia tali febre videri solent, erunt quidem propria huius generis febrium, quae ex humorum putredine accenduntur indicia, non tñ inseparabilia: atq; idcirco ubi ipsa non adlit, ex alijs dignoscere licet: q; si aliter, non solum ad genus huiuscemodi febrium pertinere, sed etiā aliquam earum speciem indicabunt. Et quidem si post febris declinacionem integra non successerit quies, siue cum sudore, siue quouis alio modo declinet, ex duobus alterum, vel permutacionis est argumentum, si oīa quae praecesserint, febrim ephemerarum fuerint indicia: aut, si nulla ex his fuerint, statim ab initio febrem aliquā ex ijs quae putredinem humorum sequunt, inuasisse indicatur. Si vero non nunq; in prima die pulsus durus sentiatur, aduertere oportet, nunquid in corpore agrotantis sit aliqua coelatio ex fit gore, vel liccitas, vel tensio, qualis in distentione neruorum fieri consuevit, vel inflammatio, vel durus tumor quem graeci scirrhon appellant, scientes ab his solis causis pulsuum durum fieri. In quibus n. errauerit Archigenes circa notionem & dignotionem pulsus duri, in eo tractatu quem de pulsibus composuimus, abunde ostendit: in quo exercitatum esse oportet, quicunq; ad praesentis operis sectionem animū sit affulsurus, atq; in ea praesertim parte, in qua de pulsuum dignotionibus agit. Nam pulsuum quidem noīa, oīaq; eorum significata, numerumq; vnuersum in vno tractatu exposuimus, qui de pulsuum dīa inscribitur: Quo pacto vero singula ex ipsis sint dignoscenda, altero tractatu, quem de pulsuum dignotione inscribimus, quatuor libris explicat: Sicuti alterum volumen ordine consequens in quatuor libris cōprehensum confecimus, in quibus pulsuum causas edocemus: Ac post ea, quae iam diximus, quartum quod de praecognitione ex pulsibus inscribitur, non verbis tñ sed operibus ēt huiuscemodi cōtemplacionis utilitate a nobis ostensa. Et si quis nobiscum alluit, qm̄ egroros visceremus, eorum librorū cōtemplacionē re ipsa demonstrantibus, eadem partim alia, partim id ipsum est persuasum, q; pulsus durus, neq; propriū neq; inseparabile est huiuscemodi febrium indicium. Sed non est nunc tps de hīce rebus discernendi: nam in nuper dictis tractatibus, atq; in altero volumine octo libris comprehenso, in quo librum Archigenis de pulsibus ad examē rationis adducimus, satis a nobis huiuscemodi oīa ostenduntur. Nunc quantum praesenti operi expedit dicemus, q; pulsus durus nō est alicuius generis febrium: neq; igitur ephemerarum, neq; earum quae in humoribus accendunt, neq; heclicarum proprius atq; inseparabilis. Comitatur vero magna ex parte heclicas febres: non nunq; vero ēt duo genera alia, casu aliquo interueniente: Ephemerarū quidem, si ex algore nimio contigerint, si qua neruosa casu aliquo interueniente: Contingit vero aliquando ob nimium Solis feruorem, aut lassitudinem simul, aut eursionem, aut immodicas vigilias, aut exinanitionem, quando haec constituerint alimēti inopia: Illis autem quae ex humorum putredine fiunt febres, pulsus durus adest, quando aliquid viscerum vel inflammationem vel durum tumorem patiatur: Et, si casus quispiam alius fuerit, veluti tensio aliqua neruorum, aut siccitas, hac etiā ratione pulsus fit durus: sicuti in ijs qui non in tempore frigidam bibunt aquam, aut frigida se lauant, atq; aliquibus arborum fructibus immodice vescuntur. In febribus autē ea ratione qua febres sunt, nunq; fit durus pulsus, neq; in ephemeris, neq; in ijs quae ex humorum accenduntur putredine. Neq; enim qm̄ in inflammatione febribus inuadit, eadem ratione sequitur & febris & pulsus durities: sed febris quidem ex humorum putredine, durities autem ex tensione quae ob vasorum repletionem fit. Vt enim summam dicatur, durities tunicis aduenit arteriarum, aut ob congelacionē, aut tensionem, aut liccitatē: Congelacionem quidē vehementes algores efficiunt: Tensionem vero inflammationes & duri tumores, & neruorum dispositio inflammationibus correspondens: Siccitatē vero & diuturnae euacuationes, quae vel ex ventris proflutuo, vel intestinorum leuitate, aut dysenteria, aut diuturnis vomitibus, aut tali aliqua alia causa proueniunt: & longi temporis fames, & febres ardentes longae atq; vt in vnuersum dicatur, quae vnq; ipsas animalis solidas partes vehementer exiccant, sicuti & heclice febres: De quibus iam dicendum est, sumpto ab earum generatione principio.

De Ortu Febrium Heclicarum.

CAP. 8.

Quae igitur febres heclice appellantur, duplici via ortum habent: Magna quidem ex parte ex ardentibus febribus, quae tantum protrahuntur, vt longitudine temporis humorem in corpore cordis contentum consumant: vel fieri potest vt eius adhuc magna portio

Tertia Classis.

eee ij refer-

referetur. Sed illa quidem non tm hecica sunt, sed tabida etiam: Que aut manete adhuc humi- E ditate generant, vbi cordis corpus occupauerint, hinc maxime accenduntur, quemadmodum lu- cerne flama ex fomite. Atq; vna quidem a nobis exposita est earum febrium generatio. Reliqua autem est, cum statim ab initio inuaserint, similem primum sui ortu ephemeris facientes, ex tristi- tia, aut ira, aut lassitudine nimia vna cu Solis feruore contracta. Hae igit febres non est admo- dum difficile curare: Atque ex ipsis ad marasimum. i. tabem peruenitur ex infecta medicoru, quibus earum cura fuit demandata, vbi iam exquisite consistunt & iam dudum inceperunt, non modo est eadem curare difficile, sed etiam impossibile. Earum siquidem natura calida est & sic- ca, cu tale aliquid cor patitur, quale lucernae fomes cu fuit plurimu existus. Nam qui ita torrefa- ctus est, frangitur atq; dissoluitur, atq; ex ariditate continuatam amittit, adeo vt neq; si magnam olei copiam superinfundas, flamma abundantior possit accendi: semper enim parua & debilis in ipsa palpitat flama, ac continue fit minor, donec ex toto extingatur. Talis quidem est febris quae omnino marasimodes. i. tabida existit: quae non idem morbus est ac passio quae marasimus. i. tabes appellatur: Nam & haec abiq; febre in decrepita etate solet accidere, extincto nativo calore: quod nihil aliud existit q; mors, quae sine sensu doloris ac secudum naturam ex licitate contigit: Sicuti ijs qui praeter naturam tabescit, altera aduenit species quae a Philippo ex aegritudine senectus vo F catur, in quam multos non solum senes, sed etiam pueros, vidimus incidisse. Tabida vero febris non rartum sicca, sed etiam calida est passio. Extinguitur autem valde celeris in hac aegritudine ca- lor ipsius animalis: totumq; corpus tabescit instar arboris supra modum arefacte aut ob longiudi- nem temporis, aut flammae viciniam, aut vehementem atq; immoderatam squalorem. Sed de vni- uersa quidem tabis dispositione qualis natura sit, seorsum scripsum est.

De Indicijs Febrium Hecticarum.

C. AP. 9.

Febrim aut hecicarium qn quidem duplex est, vt nuper diffiniuimus, genus, earum indicia deinceps expognamus. Hectica quidem quae cum tabe coincidit febris, cognitur propissima atq; facillima existit. Nam priusquam pulsus atq; calorem tactu perpendas, videbis oculos immo- di ce concatos, veluti quibusdam quali foveis recditos, exhausto iam vniuerso in ipsis liquore, ita vt ollum quibus palpebrae coherent, eminentiae cospiciantur: & fordes quidem in ipsis sicce ap- parent, & quaedam veluti squalida dispositio, qualis maxime inest ijs qui toto die sub Solis ardo- re iter longum per puluerem egerunt: est etiam in eisdem flos vitalis coloris extinctus. Hoc qui- dem tota patitur facies: atq; in tota cute, quae faciem obducit ac frontem praesertim, squalor immo- deratus conspicitur, adeo vt ex licitate dureseat ac circetendatur: non tm possunt plurimum pro- ducere palpebras, dormitantibus similes: & quidem saepius conueniunt dormitantium more, non est autem eorum passio somnus, sed vigilandi impotentia. Contabuere etiam carnes quae in tem- poribus sunt, vt collapsa videantur & concava spatia. Et quid aliud omnino sunt q; olla atq; cutis? adeo vt si nudato corpore partes ad ventrem attinentes aspicias, neq; ex intestinis aut viceribus aliquod superesse censueris, ac praecordia vehementer contracta versus thorace videantur. Quod si eos tangere libeat, cutis quidem apprimae est arida: quae si digitis apprehendens extenderis, instar pellis consistit. Pulsus autem tenuis, durus, ac debilis, & frequens. Caliditas autem, cum primum manus admouetur, debilis est: paulo post vero aere cinem atque erosionem quandam ostendit, ac magis cum plus tangendo immoraberis. Neq; amplius reliqua commemorare oportet indicia, in re praesertim adeo manifesta. Praestat enim ad incipientem adhuc tabem rursus transire fermo- nem. Dico autem tabem incipere qn natua humiditas, quae in vnaquaq; dispergitur particula in spatijs particularum contumilium intermedijs, ex qua primum nutritur particula, iam in cordis corpore aboleri periclitatur: donec enim pars huius aliqua referatur, sola febris hecica existit, non dum etiam tabida. Cum vero iam res eo periculi peruenierit, vt nihil iam ex tali humiditate superfit, tunc exquisita tabes existit. Est quidem omnium hecicarum febrium dispositio diffici- H lis, vbi iam principij tempus praeterierit. Determino autem principium, no dierum aut horarum numero, sicuti neq; in alijs morborum generibus, sed ipsa dispositionis qualitate. Cum enim nat- uralis cordis temperies primum euerit inceperit, natua humiditas neq; protinus abolita est, neq; virtus plurimum laborat, sed primo fit velut quaedam effluuiescencia humiditatis: quo in tempore facillim e est huiuscemodi febrem sanare tanq; nihil adhuc virtute perpeffa. Deinceps aut consulum prio quaedam effluuiescencia sequitur: haecq; in longum iam protracta ipse similes particulae quae sunt veluti cordis elementa, licciores redduntur atq; inopia alimentu tenuiores: ac tm virtus laborat, quantum siccitas atq; caliditas in ipso corde inualuerit, qn earum altera exuperans, virtu- tem imbecillioem reddere potuit. Huiuscemodi febris iam quodammodo ad vtraq; partem de- clinat, ac medium obtinet locum inter eam tabidam febrem quae penitus curam non admittit, atq; illam de qua paulo ante diximus, quae facillime in principio curari potest. Est vero & in hac latitudo multa, qm & dispositiois ipsius multae in eo quod magis ac minus, diuersitates. Quae igitur aequaliter distat ab vtraq; febre, & ea scilicet quae exquisite tabida existit, atq; illa in qua nihil est ad huc tale, medio quodam modo se habet ad curationem, dubio ad partes ambas inclinans mometo. Quae autem tabide proximior existit, est etiam periculo vicinior, cum quae alteri prime magis ad- haeret,

A. l. 4. f. 1. 1. g. c. 1. 4. 3. 1. g.

A. l. 4. f. 1. 1. g. c. 1. 4. 3. 1. a.

A. l. 4. f. 1. 1. g. c. 1. 4. 3. 1. a. b.

A. l. b. i. d. e. m.

A haeret, non paruum salutis spem habeat. Deinceps igitur ad eandem dignotiones deueniendū, ac primum illius in qua facilis est remedio locus, nisi in aliquem de hac medicorum incidit tur- ba. Est aut vbi sola fuerit, haudquaquam difficilis cognitur: alteri vero associata ex putredine humoru, propter mitione iam difficillima redditur. Supponat iam prius ipsa sola ex aliqua nuper dictaru causarum habuisse principium: appareatq; in ipsa prima die omnia generis febrium ephemerarum indicia: simul igitur cum ipsis appareat & praecipientis causae forma, quod etiam in progres- su sermone ostenditur. Sed etiam ex agro interrogato addiscere licet, si cetera quidē bene se ha- bens, solum ob id q; supra modū fuit iratus, aut tristitia affectus, coeperit febricitare. Et, si haec vera esse inuenitur, febris aut ad diem sequentem extendatur, neq; ad quietem declinans, neq; magis inualefcens: ariditatem aut maiorem in corpore repraesentet: talem, hecicam fore suspicandum. Quod si vsq; ad tertium diem sine cibo permanferit, dum tertianae accessionis suspēctas praeterit horas: nihilq; effectum dignum priori accelerit febricitanti imminutum, sed quaedam prima febris exiguae reliquiae tantummodo procedat: atq; permaneat cum ariditate corporis & caliditate, quae primo tactu mitis sentiatur, in processu vero temporis acris, mordax, atq; arida manus se offerat: huiuscemodi febrem hecicam esse est existimandum. Maximum vero tibi atq; indubitatum hoc erit eius naturae indicium, si cibum homini obtuleris eo tempore, quo maxime oēs horas suspēctas subterfugille videtur: statim enim hora vna aut duabus post acceptū cibum quicunq; aegrotatem reuergerint, alteram febris accessionem adesse opinabunt. Nec deerit, qui eos qui cibū obtulerint increpent, q; haud in tempore dederint, sed tūc cū futura accessio erat: & q; oportebat cibū in lon- gius ipsi differre: & q; annotatio tardius sit subsecuta. Res autem nō ita se habet: Omnibus siqui- dem hecicis febribus hoc propriū & inseparabile adest indicium, allato cibo quidem caliditate accē- di: ac pulsus ad magnitudinem ac velocitatem augeri, ita vt incompressa annotatio facta videat. Voco aut annotationem incompressam, in qua neq; horror aliquis, neq; extremarum partiu frige- factio facta est, neq; veluti quaedam dormitatio, neq; aliqua insignis pigritia, aut oīo inaequa- litas aliqua vel in caliditate vel in pulsu: adhuc autē magis neq; paruitas, neq; debilitas, neq; horū aliquid aliud, sed quaedam modū & cuiusq; alteri, ex cibo maior statim ac velocior pulsus efficitur. Fit quidem aliq; & in quibusdam febribus alijs incompressus ascensus, atq; haec quidem rōne nō videretur febrim hecicaram propriū & inseparabilis casus. At nō parum differit, si vniuersum horum indiciorum aequum in sepe: in oibus siquidem febribus alijs huiuscemodi introitus praeter cibum assumptum sunt incompressi: in febribus autem hecicis res omnino cōtrario mo- do se habet, neq; pulsus fit aliqua annotatio in tempore aliquo, sed est vna febris continua, sicuti quae proprio noie synochis appellatur: At illa quidem quaedam veluti flammam plurimum admo- uenti manum habet occurrentem, praeter id q; pulsus in ea maximi sunt, celerissimi, ac frequētissi- mi: in hecicis autē febribus, neq; multa occurrit caliditas, pulsusq; tanto minores, rariores, ac tar- diores sunt ijs qui in febribus synochis appellatis existunt, quanto etiam caliditas minor existit. Cōe est itaq; omnibus hecicis febribus, q; pusilla ac semper a principio vsq; ad extremum finem sunt aequales. Proprium aut ijs quae tabi affines sunt, est siccitas: Qm sine siccitate saepius hecicae febres consistunt, cum non tranſmutantur ad tabem, quemadmodum multis hoc tempore in magna pestilentia contigit. A synochis igitur differunt, vt diximus, hecicae febres. Ab alijs quae incom- pressas habent annotationes, hoc maxime differunt, q; compressio aliqua omnino illis adest cum cibum assumperint in accessionis principio: in hecicis post cibum assumptum veluti quandam compressionis experte annotationē fieri cōtingit, quae non est, vt paulo ante diximus, annotatio. Decipit autē eos qui circa huiuscemodi non sunt exercitati ob caliditatis multitudinē, ob magni- tudinem pulsuum ac velocitatem. Manifestus aut die sequenti haec febris agnosceretur, si diligen- tius obserauerimus, quousq; post assumptum cibū in caliditate ac pulsibus alteratio facta perdu- rauerit. Nam quocunq; conspectui sunt obuia, eouq; manifeste alterata apparebunt, donec ex ci- bo digestio atq; appositio cordis siccitatem humefauerit: deinceps ad pristinum habitum reuer- tentur, in quo, anteq; cibum assumeretur, cōspiciēbatur. Si igitur alio in tempore cibo refeceris, eo qui sequitur die, ac rursus die sequenti, in tpe pariter diuerso quod aio fieri videbis, caliditatem. f. ex cibo adactam, pulsus autem vt diximus alteratos. Id enim eis contingere videtur, quod in cal- ce ac lapidibus calefactis: si enim aquam frigidissimam infuderis, multo calidiores sentiuntur, nu- triente, vt videtur, in ipsis humida substantia aridam caliditatem. Sed quae nam sit huius rei causa, naturae rationum studiosos inquirere oportet: q; autem ita fiat, cuiusq; volenti ediscere licet. Si enim intra manus recipias calcis glebam, eiusdem parui facies caliditatem, quam neq; senties: q; si ad terram deponas, atq; aqua perfundas, videbis quam primum vehementer calefactam atq; ita feruentē, sicuti leberes, q; in auti adhaerent flammē: vapores etiam non paucos ab ea ferri con- spicies: q; si etiam tangere aut aus fueris, facile ex hoc deuri contiget: adeo si ad sensus iudicium re- feratur, humida caliditas vires habet non parum q; sicca euidentiores. Sicam vero in hecicis fe- bribus esse caliditatem, quas tabes consequitur, hoc constat argumento. Nullus eorum qui habi- tu corporis praediti sunt humidiori, statim ab initio huiuscemodi febre correptus fuit. Sed, qui- cūq; sunt natura siccores, ac praesertim si vna calida habuerint temperaturam, vitamq; elegerint

tertio die.

Tertia Classis. e e e iij in

in laboribus, vigilijs, ac curis, victuq; pauco, hos statim ab initio solet heclica febris inuadere ex ira, vel tristitia, ac magis astate, statuq; temporis calido & sicco, ac loco preterea conlimili. Terminus aut earum principij est, quando eo tempore, quo solent ephemeræ febres in integrâ quietem delinere, præter quam quod illis nihil tale euenit, siccitas iam manifeste intenditur: tunc enim primum febrem euadens ephemeram, transiit ad heclicam. Alter vero cuiusdam veluti ipsius augmenti atq; integræ perfectionis terminus est tertie diei accessio. Si enim vt paulo ante dicebamus, neq; altera accessio superuenerit, neque agrotus sine febre fuerit, adacta insuper siccitate, tunc proculdubio heclica febre laborat: quæ progressu temporis cito ad tabidam cõuertitur, nisi bene curetur. Terminus autem permutationis eius ad tabem est, quando primû pulsus debilis simul ac durus fiat: statim vero & paruus necessario hic idem est, & frequens: non tamen propterea febris est tabida, sed ob id potius, quoniam debilis ac durus existit: debilitas siquidem vehementem sequitur cordis intemperiem, durities aut siccitatem. Si igitur huiuscemodi affectus cor occupauerit, hinc febre tabida necesse est animal laborare. In eadẽ vero incidunt febrem ex ardentibus atq; acutis febribus plures qui recte curati non sunt: ac præsertim qui cũ aquæ frigide potu indigerent, præter id quod non biberint, nullum aliud refrigerans medicamentum thoraci ac præcordijs applicauerunt. Si vero, cũ omni huiuscemodi auxilio caruerint, cataplasmata et ex artomete, quoru nunc plurimum est usus, ultra modum adhibuerint, his expeditum est iter ad tabem, siue simpliciter febricitauerint, siue ex hepatis aut ventriculi inflammatione. Maxime enim horum viscerum inflammationes, si non recta cura adhibeatur, insequuntur tabes adeo, vt pleriq; existimauerint eas nulla ex causa alia generari: quos later neutrum istorum, ac nullum præterea ex visceribus aliud, neque tabem neq; vllam omnino heclicam febrem efficere prius, q̃, vt dictum est, cor patiatur. Aduenit autem ipsi cordi hec passio, non nunq̃ quidem ex se ipso, sicuti in excandescens vis vehementibusq; tristitijs ac diuturnis: non nunq̃ vero ex ardentibus febribus: aliquñ talem ex pulmonis ac thoracis affectibus, ac præsertim ex suppurationibus et phthisi: sicut autem ex his, ita ex hepate ac ventriculo, atq; vt simpliciter dicamus, ex omnibus diuturnis inflammationibus, quæ nobiliores partes occupauerint adiuuata totius animalis ac præsertim cordis siccitate. Ego quidem vidi ex laxioris intestini, Græci colon appellant, inflammatione diuturna tabidam febrem fuisse secuta: Idem ex similibus stomachi velicæ ac renum affectibus: Nec minus à tali febre non nulli sunt capti, qui dysenteriam patiebantur, cum scilicet intestina inflammatione laborarent: ex leuitate etiam intestinorum & longo profluuio (alterum græci henteriam, alterum diarrhœam, appellant) cum. Vel ab initio statim vel progressu temporis febricula inuaserit, tabida febris consurgit: Et vt simpliciter dicam, quoniam præexcitatum cordis corpus febrilem caliditatem, quæ cum difficultate amouetur, accipit. Quaræ & cum arteriæ circumstantibus partibus calidiores sentiuntur, maximû sunt heclicarum febrium indicium: siquidem hoc illis, nequaquã alijs aduenit in febribus: Adhuc autem manifestius hic aduenit casus, cum sunt loti, aut quouis alio modo elaxati, ita vt aliqua profluat humiditas, ac caliditas efflet: tunc enim alijs partibus omnibus calor percipitur moderatus, vbi calor ita exspirauerit: qui vero in arterijs existit, nihil minor est antecessens sentitur. Est vero eius manifestus sensus, cum se pulsus attollunt, qui neq; ipsi in talibus perspirationibus permittuntur, sed continue in eodem statu perseverant. Cum igitur sola per se ipsam consiluit heclica febris, perspicua est, siue simpliciter heclica siue etiam simul tabida extiterit.

De Dignoscenda Heclica, cui Putrida Febris coniungatur. C. AP. 10.

Alteri vero associata iam difficilior cognoscitur, Sicut quæ nuper cuidam muliercula contigit, cuius accessio non die tñ, sed etia nocte manifeste fiebat. Larebat enim tabida febris omnibus medicos, quibus eiusdem curatio fuerat demandata, vt qui arbitrarẽ neque principium aliquod sensibile febribus heclicis inesse oportere, neq; incrementum neq; consilientiam, tanq̃ non posset eiusdem associari altera febris ex humorum putrefactione noueniens. At nos statim primis diebus in eadem muliere cognouimus. Vtraq; enim annotatio, & quæ interdiu & noctu fiebat, partes quidem breues accessionis faciebat: & sæpius cum rore aliquo aut perspiratione vaporosa ita manifeste soluebatur, vt corpus in temperie positum tangentibus appareret: Signa enim ex arterijs accepta, de quibus paulo ante sermo habebatur, semper remanebant, cum neque similiter vt alie partes refrigerarentur, neq; celeritatem aut frequentiam motus amitterent. Quæ igitur & alia à nobis sæpius dicta sunt, nunc & dicuntur, quoniam non oportet accessionum circuitus ac similes proportionales solum in febribus aduertere, sed multo magis ipsius febris ideam: atq; ex hac ipsa dignoscere febres, non aliter q̃ homines ex propria forma cognoscuntur. Sic & nos prima die sæpius febris speciem cognouimus, non expectata aut tridiana aut quartana aut quotidiana reuersione. Sed de his quidem satis in secundo de crisi libro dictum est.

Quibus Indicij Ephemeræ Febris inuicem Discernantur. C. AP. 11.

dictum est autem nihil minus eodẽ in libro, quo pacto febrium ephemerarum diæ sint cognoscendæ. Scio aut me & hoc in libro fuisse professum, de ipsi aliquid annotare: sed cum in memoria reuocem, quæ pauca quædam dicenda supersunt præter ea, quæ in eo libro conscripsimus, alia quidem supersensum existimari hoc in loco repetere. Hic igitur sola quæ in eo libro sunt defecta supplebo.

A. L. F. T. A. C. 1. 43. 1. 1.

A. L. F. T. A. C. 1. 43. 1. 1. A supplebo. Qui itaq; ex seruore Solis in febrem inciderint, his cutis magis ad caliditatem & squalem, q̃ pulsus ad febrilem vergit dispõnem: nam & minus situbundi sunt ijs qui a qualem habent caliditatem: & quam primum manus admouetur, in eis vigens calor percipitur. Contra res se habet in ijs qui ex cute densata atq; adstricta laborant, nã in ijs recenditur calor. At qui ex seruore Solis agrotant, ijs maxime caput deuri vt, plusq; ex balneis frigidis vilitatis ac delectationis recipiunt. Oculi quoq; in ijs rubicundiores & calidiores simul cum siccitate vñ, siquidem sine grauedine ac destillatione laborant: nam hæc quibusdam Sole deullis accidere cõsueverunt: sitq; in eis caput non folu calidum, sed et sanguine plenum, adeo vt oes venæ quæcunq; in oculis, & in temporibus, & in fronte, & in tota vñ facie, supra modũ extendantur. Hoc et satis eos ab ijs qui ex humorum frigiditate febricitant, separat. Nã et hi quibuscunq; caput læsum fuit, grauedinibus ac destillationibus facile corripuntur. Eorum vero non nullis febris solâ capitis dispõnem consequit. Magna vero ex parte tunc solâ febricitat, quoniam totũ corpus supra modũ alferit vel caluerit. Est vero minus calida cutis ijs qui frigiditate febricitat, corpusq; ijs maiorẽ præfert tñmorem, nullus in facie squalor, qualis his q̃ ex Solis seruore febricitat sine plenitudine capitis. Magna vero parte his oibus solet caput repleri, nisi quis exquisitè purũ atq; materia inuutilis expers corpus habuerit: solus siquidẽ his caput calefieri contingit sine aliqua plenitudinis noxa. Illud tñ aliquñ vsu euenit, vt plurimum calor deullũ occupet totũ caput, quãuis nulli plenitudini obnoxii. Hæc igitur dispõ ab altera quæ ex frigiditate consiluit, manifestissime dilert: At quæ plenitudinẽ hêt adiuuata, non facile discerni pot, vt quæ & cũ destillatione & cũ grauedine allicita: qui et affectus frige factis adueniunt. At, quemadmodũ diximus, squalor atq; ingens cutis caliditas, ac quæcunq; alia diximus nuper, propria sunt eorũ quoru seruor Solis deullit: de quibus in methodo curadi plenius diceç, & vnã de his oibus febrilem ephemerã dicit: Quarum dignotiones, cũ in secundo de crisi libro satis à nobis fuerint explicatæ, alterã hoc in loco explanationem nõ exposulãt. Sed hic sine sermone faciemus: atq; oium deinceps quæ ex humorum putredine febres accendunt, diæ as assignabimus.

Al. magis.

GALENI DE DIFFERENTIIS FEBRIVM LIBER SECVNDVS

Nicolao Leonicensi Vicentino interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Agit de Differentijs Putridarum Febrivm, ac de Morbis qui ex Humorum Deflutione generantur.

Singulas Putridas Febres Proprias sibi ipsis Causas determinare, Neque ab vna Elauabile fieri omnes posse.

C. AP. 1.

T illud superest, vt febrivm diæ as quæ in humoribus accendunt percurramus, si hoc vnã antea admonuerimus, nõ sufficere ad generationẽ febrivm, sicuti multi opinant, si solũ amara bilis, quã non nulli pallidã, nõ nulli flauã appellant, aucta fuerit ac exuperarit. Sic. n. oes qui morbo regio laborat, maxime laborat febribus: in eis siquidẽ huiuscemodi humoris magna in toto corpore copia redudat: nõ tñ febricitat, nisi aliqua alia accesserit cã, de qua paulo inferius dicemus. Absurdum et putare in quartanis et quotidianis febribus, quæ exquisitè sunt tales, accuratã esse bilẽ amarã non secus q̃ in tertianis, ac febribus quæ ab incendio causi appellant. Nã ex aduerso in quotidianis febribus atq; quartanis, neq; vomitus biliosi, neq; sudores, neq; vrina, neq; deiectiones aliqua vestigia amaræ bilis ostendit, præter id quod neq; aliquid ex ijs quæ antecesserunt aut simul adfunt, eiusdem humoris præbet testimonium.

C

A. L. F. T. A. C. 1. 46. 1. 1.

A. L. F. T. A. C. 1. 46. 1. 1.

Nam Tertianæ quidẽ febres magna ex parte in corporibus fiunt, in quibus naturalis habitus biliosior est: atq; in Consistentium etate, quæ oium biliosissima est: Tempore etiã aestiuo præcæteris, in quo huiuscemodi humor dominatur: in Locis præterea, quæ calidam atq; siccam habent temperaturam: ac in simili Aeris ambientis qualitate: Vita etiam nõ ocio atq; quieti dedita, sed laboribus, curis, vigilijs, Solis incendijs, & ciborum paruitati afflueta, eorum præsertim calidorum atq; siccorum: Vñ præterea medicaminũ calefacientium atq; exiccantium immodicus febres tertianas facile alferit. Contra vero Quotidianæ febres naturis, in quibus Putrida superfluit, sunt familiares: atq; ex omnibus anni diuersitatibus in Hyeme præcipue generantur: atq; omni Tempore statum frigidiori atq; humidiori: in ætate Senili ac puerili: in Locis frigidis atq; humidis: Vñ atq; ociosa, quã crapulæ comitant: ac tñ præsertim cũ post cibos balneis vrunt: ac multo et magis, cum ipsi cibi naturã pituitosam habuerint. Neq; etiã hi amarã euomunt bilem, neque per ventrem inferiorem aut vrinam aut sudores excernunt, quod in febribus contingit tertianis: Hæc si Tertia Classis. ece iij quidem

quidem flava bile putrescente fieri consueverunt: at quotidiana: ex pituita: Quoadmodum Quarta...

Comunes Differentie Februm simplicium Puridarum. C.A.P. 2.

Intermittentiū igitur tres sunt oēs numero differentie, quotidiana, tertiana, & quartana: quoti...

De Exquisita Tertiana Febre dignoscenda. C.A.P. 3.

Quae autem ex humoribus simplices febres accenduntur, tot numero sunt quot nuper a nobis...

Quae antecedit videlicet accessionis diem vel noctem: In illa vero iam signum euidentis apparet, ac...

De Quotidiana Febre.

C.A.P. 4.

Est autem & altera exquilita simplicitatis febris, quae ex pituita putredinosa ortū habet per sentientes...

De Quartana Febre: & Quod Rigor nunquam sine febre sentitur. C.A.P. 5.

Tertium februm intermittentiū genus est exquilita quartana, quae ex solo atrae bilis humore ge...

A.I.4.f.1.t.2.c. 1.416c

A.I.4.f.1.t.2.c. 447d

A.Ibidem.c. 447d

A.Ibidem.c. 449.c.d

A.I.4.f.1.t.2.c. 1.416g

A.I.4.f.1.t.2.c. 16.432ab

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like 'Quae autem ex humoribus...' and 'Intermittentiū igitur...'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'Quae autem ex humoribus...' and 'Intermittentiū igitur...'.

est autem hoc, sine febre rigor, quod non nullis quidem accidit semel: non nullis autem per vices & interpollans multorum spatio dicitur: vel à principio vsque ad finem continuatur: aut videlicet est ita omnino exiguus, vt neq; adesse videatur, cum se quieti tradiderint, sed cū moueri ceperint tunc denum eum sentiant: aut tantam vim habet, vt sit et sine motu molestus. Sed qñ huiusmodi in tempore humor putruerit, non modo rigent, sed etiam febricitant. At quare tales sequitur dispositiones febris, est valde diuturna & difficulter solubilis in quotidiana figura progrediens.

De Febre Hepatica, ac de Pituita & Generibus. CAP. 6.

EX hoc igitur genere est & febris ea quae proprie vocat hepatica, qñ simul febricitant & rigent, atque eodem tempore in toto corpore vtrunq; sentiantur affectum. Archigenes quidem nulli id nomen vnaquam alteri rei accommodari arbitratur, nisi huic febrī tantummodo: videntur tñ & Attici quidam, eum et rigorem qui febrē antecedit, ita nominare. Vitreum vero huiuscemodi humorem Praxagoras videtur vocare: Iuniores autē, e quorum numero est Philippus, simpliciter crucium, nullum aliud nomen adicientes, vt exquisitius distinguant. Est autē & ipse species quaedam pituita, vt qui satis frigidus & tenax sit: quicunq; n. frigidus atque humidus humor existit, ad pituita appellationem reducit, si Hippocratem omnesq; non modo priscos medicos, sed alios et Graecos in nominibus imitari velimus: Prodicus siquidem in libro de hominis natura in hoc nomine prauaricat, ab admirabili quadam etymologia persuasus. Sed hoc tps non fuit ad huiusmodi disputationes sermonem diuertere, cum alterum eisdem tractatum addixerimus: quare rursus ad propositum reuertamur. Quicūque humor natura frigidus atq; humidus fuerit, hunc nos pituitam appellamus, tu vero si liceat scindapson nomines: adeo est mihi parua nomnum cura. At non te lateat plures esse huiuscemodi humoris differentias. Vna siquidē eius est species frigidā adeo, vt cum loco calido obstruitur, dolores maximos excitet: saepiusq; multa laxioris intellecti in incommoda, hoc humore acuti clysteris vi euacuato, statim sedari contingit: hic vero humor vtriusque facti similitudinem gerit. Est & alia pituita species, quam pleriq; cū creatur expungit, sensibilem habens dulcedinem. Liqueat autē q; hanc exquilitate frigidam non contingit esse, si quidē eorum meminimus quae in libris de simplicium medicaminum facultate diximus. Est & tertia alia pituita species, quae exuentibus videtur acida: est aut minus frigida q; vitrea, magis vero q; dulcis. Sicuti & altera species est salia, aut propter putredinem, aut propter salia serose humiditatis missionem: Ex qua si quos febricitare contingit, superueniente accessione non rigent, sed tantummodo horrent. Acida vero ac vitrea, si per sentientes corporis partes decerat, sine febre rigores generat: Quod si modica aliqua in ipsis fiat putrefactio, febrē hepaticam appellatam inducit: Quod si vehementius putrefcant, rigor quidem antecedit, febris vero sequit superata frigiditate à multitudine caliditate, adeo vt dum febris inualefcit atq; consistit, minime sentiat. Forte autē & vitrea pituita acida qualitas est particeps: Adeo vt eius differentiae tres sint numero vniuersas, acida, dulcis, & salia. Minime vero dulci pituita putrescente febrē rigor antecedit. Quispiā vero fortassis neque simpliciter neq; à simplici causa huiusmodi febres fieri arbitraret. Si quidē totum id quod ex pituita putrescit, febrē accendit: reliquum vero quod non dum putrescit, cuius cā rigescunt, non eandem habet cum putrescente qualitatem. Si igitur ab hac quidē rigor, à putrescente vero febris generat, duplex semper aderit causa. Contingit vero & hic febrē quidem ab altero cause genere dicere fieri, rigorē vero vt potest alium à febre, ab altera, vt qui non sit quod febris: Per febrē nāq; tertianā staua bilis rigorem efficit ac febrē. Sed haec quidem logicā magis habent questionem.

De Complexione Tertiana & Febris cum Quotidiana: ac de Semitertiana Febre. CAP. 7.

IAM vero tps est vt ad propositum institutum reuertamur. Si pituita putrescens, ex qua febrē illam quae singulis diebus accessionem facit, accendi dicebamus, miscetur amara: bilis humor ex quo tertiana gignitur febris, duplex iam causa ac dispositio coniungeretur: Alter siquidem humor affert quotidie accessionem, alter vero tertio quoque die: itaq; alter quidem dies duas habet ac. Huiusmodi accessiones, alter vero vnam tantummodo, nisi accessionum tempora in eisdem horis conueniant: si enim conuenerint, fiet vna febris confusa, quae neq; tertianae neq; quotidianae exquisitam formā prae se fert. Quā vero vtriusq; febris duplex est species, Quatuor ex ipsis fient complexiones: Vna quidem, in qua tertiana quotidiana intermittenti cōmiscet: Altera vero, in qua tertiana quotidiana continua coniungitur: Et tertia, in qua quotidiana intermittens tertianae continua miscetur: Quarta, in qua permiscetur quotidiana continua tertianae continua. Harum vero nuper dictarū complexionum omnium duae sunt differentiae: cum aliquando quidem in eandem horam accessiones occurrant: non nunquā vero diuersis temporibus superueniant. Sed haec quidem cognitui faciles sunt, nisi quālibet intermittens ignorat ab inexercitatis ea rōne, quoniam agrotus nunquā à febre liberat. At formā accessionis inspicere oportet, quemadmodum in secundo de crisi bus plenius edocimus: atq; inde, non aut ex periodorum simili proportionem, cognoscere febrē. Supponat. n. cuiuspiā accessionem incipere circa primā horā vna cū rigore, qui videt pungere carnes la horantis: deinde vbi alia omnia tertianae febris indicia vsq; ad consentiā proccerint, postmodū cum bilis vomitu atq; optimis sudoribus declinare: ac iam nonam diet horam adesse: vnde ex totius accessionis motu coniecturari possumus hora vndecima agrotantē, febris intermissione habeturum,

Aturum, talem videlicet qualem in periodis nominare consueuimus: Dum vero in hac spe sumus, subito retineri sudores, densata scilicet tantummodo vel etiam horrescente cute: ac subinde principium, ascensum, consistentiam febris continuae, qualis ex pituita accenditur, sequi: Sic enim & duplicem causam ac duplicem februm speciem cognoscemus, mista intermittente continuā, quāuis nulla intermissio deprehendatur. Secundo etiam die sperandum est hora nona accessionē futuram. Quod si expectationi nostrae res ipsa respondeat, omnino etiam die tertia itidem febricitantē adhuc agrotō, tertianae febris accessionem hora prima superuenturam sperabimus. Quod si aut praeuenerit, aut tardior fuerit ea, quam secundo die circa horam nonam fore speramus accessionē, aut tertio circa primam, non amplius diebus sequentibus aut nonam aut primam expectabimus horam, sed tanto prius siue posteriori, quanto in prima periodo similitudo proportionis accessionem aut tardiasse aut accelerasse monstrauerit. Quae vero ex duabus febribus citius sit finem habitura, ex earum specie & forma, atque ex accessionis prolixitate ac magnitudine, more praeterea, ac motu, & reditu periodorum prout celerior aut tardior extiterit, coniecturandum. Adhibenda insuper alia quae superuenient indicia coctionis aut cruditatis morbi totius: ex quibus maximam vim habent quae in vrinis apparent: de quibus omnibus sufficienter in libris de crisi bus tractauimus. Si vero pituitosa continua biliosam intermittentem, quae prima inceperit hora, non nona sed aut quinta aut sexta apprehenderit hora, adhuc difficilior cognitio fit pleriq; his medicis, qui talem contemplationē contemnunt, neq; scire curant an vna sit species febris an duae, & qualis nā sit vtriusque natura: Vt vero qui nihil horum intelligant, non modo ignorant, quo pacto curare oporteat has febres, quorum nullam habent noticiam, sed nesciunt etiam vtrum die sequenti suspicandum sit de hisce horis ambabus, quae in primo die accessiones attulerunt. Ego vero sum mihi conscius, q; saepius ex diuinatrice quadam arte potius q; praenoscēdi scientia medicinae propria, visus sum eisdem coniectura affectus futurae accessionis insultum. In hac igitur ipsa de qua nunc agimus missione tertianae cum quotidiana, vidi aliquando circa primam horam exquilitate tertianae inuadere accessionem: in sexta autem illius quae à iunioribus medicis proprio nomine Cathemerina id est quotidiana appellatur: ita enim vocare consueuerunt eam febrē quae singulis diebus accenditur, neque vllam habet intermissionem. Ego vero solitus sum eandem febrē Amphimerinam continuam nominare: nam cathemerinon vocabulum sum quod apud Graecos scriptum inuenit: omnia vero rem quae quotidie eodem fiat modo, amphimerinam vocant. Verum, vt inquit Plato, non est habenda de nominibus cura, quibus totae tantarum rerum inuestigatio proponitur. Vocetur itaq; manifestioris doctrinae gratia, quae quidem singulis diebus accendit atq; intermissione finit, amphimerina id est quotidiana simpliciter, nulla alia sermoni facta adiectione: Quae autem intermissionem non habet, quotidiana continua dicatur. At liceat etiam si quis velit, alteri adiecere, intermittens. Eodem modo in tertiana statuatur: altera quidem eius differentia simpliciter tertiana dicatur, aut tertiana intermittens: altera vero tertiana continua. Contingit etiam hanc ipsam sine aliqua adiectione, tertianam simpliciter ita nominare, quod & ab aliquibus video obseruari. Sed non oportet de nominibus prolixius disputare: sed potius ad propositum nostrum in futurum reuertamur. Adolefcens enim in quo factam dixi complexionem tertianae cum quotidiana continua, mane quidem in prima hora rigorem pari corpit exquilitate tertianae familiarem: adierantq; alia omnia eiusdem febris indicia vsque ad horam sextam, & repentinus vomitus biliosus, & multus: & ventris deiectio copiosa, & haec ipsa biliosa: & pauci sudores, inter quos statim homo contraxit se atque horruit: ac subinde incipiente annotatione, pulsus erat parutus, inaequalis: Deinde vsque ad horam vndecimam cum paulatim adhuc succederet, plura quidem signa habebat annotationis propria, paucis tamen intermissis augmenti indicijs: Hinc vero vsq; ad quartā noctis horam, febris ceruissime intendebatur: deinde quātum sensu percipi poterat, vsq; ad sextā noctis horam in eadem magnitudine persistebat: mox iam manifeste declinabat vsq; ad diei sequentis horā quartam: In hac enim s̄a & contrahabatur, & annotationis signa ostendebant, frigidioribus factis extremis eius partibus, paruoaq; existente pulsus: & iam ad vesperas vsq; intendebat paulatim, neq; horrorem, neq; inaequalitatem aliquā prae se ferens: deinde rursus in summo consistebat circa quartam noctis horā: sexta vero manifestissime ceptit remitti. Quod igitur tertio die hora secunda quotidianam annotationem expectare oportebat, in ambiguo non erat, non tñ vtrum tertiana eadem horā esset seruatura, an non, satis constabat. Hora igitur secunda accessio superuenit horrida: quae celerius ea, quae in primo & secundo die quotidiana continua facta erat, inualefcens vsque ad horā quintā, aliud rursus post quintam horam fecit initium, in quo adierant omnia similia ipsi quae in secunda hora contigerant accidentia: Hinc vero rursus promptius inualefcens vsque ad horam octauā, denovo in eadem horruit: ac paulo post rursus accrescens accessio expedite ascēdebat, adeo vt hora noctis quarta iam ad summum peruenerit. Et quid aliud hoc erat quā accessio exquilitati hemitritae, duabus eadem hora inuadentibus febribus? quoniam quotidiana duabus horis celerius, tertiana autem totidem tardius accedebat: adeo vt quicunq; facultatem haberet februm figuram agnoscendi, tōtā ac quotidiana continua accidentia in vnum confusa, manifeste deprehenderet. Nam cum tertiana insultum rigor comitaretur, quotidiana autē sine rigore inuaderet, mista

In lib. de natu. hum. cō. l. 1. 31. c. 3. 1. h

A. l. 1. l. 1. d. c. 1. 1. 7. b
A. l. 4. l. 1. d. c. 6. 4. 1. 8. a
A. lib. l. 1. d. c. 4. 4. 2. a

missa ex utraque febris horrorem continuo afferebat, rem quidem rigore minorem, maiorem autē refrigeratione, tantoque hac ipsa maiorem, quantum à rigore magnitudine superatur: adeo ut cum ab utroque extremo aequa differ proportione, horrorem medius inter ambo rigorem scilicet & frigefactionem collocetur: quod quidem maxime fieri consuevit, cum extremitates confundantur. Non ab re igitur inditum est huic febrī nomen "hemitritae. i. semiteriana. Nam ex quotidiana continua & tertiana intermittente tota eius natura confusa, dimidiam partem utraque ex dictis febribus retinet. Sicuti igitur semialinus & semideus nomen tale sortiunt, ita & hemitritaeus. Semialinus enim cum ad eius generationem pro altera parte alinus, pro altera equus, continentur, ex vna semialini nomen accepit. Semideus dimidia quidem parte deus esse monstratur, cum vero alteram hominis habeat, haec in nomine omittitur. Sic & hemitritaeus dimidiam sui ipsius partem habet tertianam, alteram autem dimidiam, quotidianam continuam. Duplex autem in ipso generationis modus, Vel scilicet duabus in vnum tempus, quemadmodum dicebatur nuper, convenientibus accessio- nibus, quia altera quidem praeueniebat, altera autem differebat: Vel statim ab initio ambabus inuicem confusis. Quae igitur fit in vnum tempus convenientibus utraque accessione, vnam tantummodo habet hemitritae naturae accessione: Altera autem omnes à principio acritudinis vsque ad finem, quae maxime atque praecipue ab omnibus febribus hemitritae appellatur. Sed de hoc paulo posterius a nobis dicitur propter Agathinum, atque Archigenem praesertim. In adolescentē te igitur, quem nostra narratio supposuit, cum tertia die huiusmodi accessio facta esset, quia in vnum tempus conueniebant ambarum febrium inuasiones, quae quotidiana quidem duabus horis semper praeueniebat, tertiana autem differebat, die quarta accessio Sole orire inualit, formam exequitā pituitosae febris praese ferens. Erat autem secundum proportionis similitudinē quinta ab ipsa accessio circa decimam noctis horam principium factura, quae duabus semper horis celestius inualeret: biliosae autem febris accessio tertia ab initio die quinto hora quarta erat inualura, adeo ut inter duarum febrium initia sex horarum spatium intercederet: quod & factum est. Nam circa quartam noctis horam decimam inuadente accessione, quae febris pituitosae seruabat imaginē, atque hoc modo vsque ad quartam quintae diei horam progrediente, ubi febris biliosa mediocrem rigorem secum afferens eidem coniuncta fuit, missam subinde formam gerens accessio, biliosae scilicet febris ac pituitosae, sequenti nocte circa horam octauam pituitosae febris incipiens exquilita ac sola totam diem subsequente ordine sextam occupauit: Deinde cum media nocte declinaret, aliud subinde eodem modo fecit initium: deinde cum reliquam dimidiam noctis partem vsque ad meridie diei septimae obtinisset, postmodum iam veluti declinabat: At eandem excepit tertiana, quae cum rigore inualit, quemadmodum exquilita tertiana inuadere consuevit: atque cum alia omnia secum eodem modo certissima afferret indicia, vomitus bilis inuexit, atque alui excrementa biliosa, & vrinas optimas, ac cum iam aduersa perisset breues quosdam veluti sudores: Adeo ut, quicumque febrium species didicisset, et aperte indicaretur eam remitti ac declinare, neque vltra vnam aliam periodum, aut ad summum duas, debere protendi: nam & in ea declinatione erat quies admirabilis, qualis antea visa non fuerat, donec ad quartam noctis horam peruentum esset: In illa etenim, febris pituitosa quae quotidie quidem accessione faciebat, sed duabus anticipabat horis, inualit: Cumque totam noctem occupasset, ac totum deinceps diem, rursus in secunda hora noctis octauae aliud fecit initium: cumque eandem pariter noctem totam occupasset, sequenti die, quae nona erat, declinauit. Eodem vero die circa horam octauam, quoniam duabus horis tardius inuadebat, futura erat tertianae febris accessio: sed tunc hora nona superuenit, hoc ipso etiam se declinare significans: Sole autem occidente ei se associauit febris pituitosa more suo anticipando: Et cum noctem illam obtinisset diemque sequentem, hora decima diei decimae iterum inualit: Deinde die vnde decima rursus hora octaua, exquilita permanens pituitosa: Deinde prima noctis hora tertianae febris, quae quatuor tardauerat horis, horrida accessio facta est: Deinde sexta noctis hora alius biliosa excreuit: ac quidem per vniuersum corpus veluti sudores exhalant. post quos tota declinatione ferē ad infibricationem peruenit: neque iam in ambiguo erat, quin tota febris tertiana omnino desisset: pituitosa autem sola remanserat, quae & ipsa iam remitti incipiebat. Hac igitur ratione die duodecima non amplius anticipauit accessio duabus, ut antea consueuerat, horis, sed hora septima inualit: neque die decima tertia sexta superuenit hora, sed illa etiam septima hora inualit, quietem esset dignam ac declinationem ostendēs. Quartadecima vero die eadem declinatio melior admodum successit, ac hora nona accessio facta est: in vrinis autem erant insignia coctionis indicia, solutionem acritudinis in die decerto succedente futuram praemonstrantia. Sed hoc praesentis sermonis non interest nisi obiter dicere: Quod vero saepius commiscetur diuersorum generum febres, & biliosae pituitosae, & intermittentes continuas, quae à multis medicis ignorantur, satis hic de quo nuper scripsimus, agrotus ostendit.

De Dionysenda, Exquilita & non Exquilita Semiteriana, aduersus Archigenem & Agathinum.

CAP. 8.

Sed quoniam & de his satis dictum est, rursus ad id redeo, de quo paulo ante est à me sermo dictus. Febris igitur, quae ex tertiana & quotidiana continua composita est, quam hemitritam appellamus,

Appellamus, Aut flavam bilem habet exuperantem, atque ob id in eo sunt tertianae febris accidentia maiora: Aut haec quidem paucior, pituita vero abundantior, atque idcirco quotidiana continua affectus firmiores: Aut neuter horum humorum alterum vincit, sed ambo aequipotentis existunt: quo tempore est exquisitus hemitritaeus, talem formam representans, qualem de eo Hippocrates manifestauit, cum in primo Epidemiarum in hanc scribit sententiam: Erant vero eorum plerisque passionis huiusmodi, febres horridae, continuae, acutae, omnino quidem non intermittentes: modus vero erat hemitritaeus, cum alteram diem leuiorem ferret, altera vero inualeceret, ac summam in acutum auergeretur. Dixit autem horridas, non simpliciter quae cum horrore inuadunt, sicuti hoc innumerabilibus accidit febribus, de quibus deinceps verba faciemus: sed in quibuscumque magnam accessione partem horrores assumunt altera dierum, scilicet in qua & tertiana & quotidiana continua simul inuadunt, nam altera dies solam habet quotidianam. Magna vero ex parte, dierum prima missam ex utroque committit febrem, secunda vero pituitosam continuam: contingit autem non nunquam hanc primo inuadere die, secundo vero ambas simul. Accessio igitur ex utroque commissa, quando humores fuerint aequipotentis, talis est qualem paulo ante descripsimus hemitritam: Cum vero tertiana praualuerit, horridior fit febris: atque in annotatione si bi aliquid rigoris associat: confestim vero & feruidior est huiusmodi febris, & incendij plus habet: magisque festinat ad summum: & aliquid bilis per vomitum, aut per alium, aut per sudorem excreuit. At cum altera quae pituitosa est febris, potentior existit, tunc frigus vehementius extremas occupat partes, horroresque pauci fiunt: & pulsuum fit compressio maior ac durius: tardiusque accessio inualecit: ac longum post tempus consistit: non tamen aut sitim, aut magnum affert incendium: neque in ea per vomitum, aut per alium, aut per sudorem bilis excreuit. Hanc quoque duarum febrium mixturem Archigenes animaduertisse videtur, minus tamen recte atque perspicue, quemadmodum in septimo commentariorum quos in tractatu Archigenis de pulsibus scripsimus, est à nobis ostensum. Arbitratur igitur Archigenes in hemitritae aliquando febrem praualere tertianam, aliquando quotidianam: non tamen aequalem earum mixturem, quae sola exquilitum hemitritam constituit, aut intellexit aut in suis scriptis ostendit, verum omnino praetermisit. Nam cum aequales magnitudine fuerint, & febris biliosa intermittens, & pituitosa continua, accessione initium sit cum horrore, qui medium inter rigorem & frigefactionem obtinet locum: quorum alterum tertianam febrem, alterum quotidianam comitatur. Cum vero ab inualione inualecit, tertianae quidem ratione cito calefit ac festinat ad summum, at propter pituitosam tardatur, atque in ascensu retinetur non nunquam atque interrumpit: Bilis inter varios affectus veluti pugna quaedam, cum ager non nunquam inualecente febre tertiana, atque ad cutem humores impellente, vehementius calefiat: contra vero remorante, atque ad interiora reuocante ipsius motum febrem pituitosa, ut quae tardi ac difficilis motus frigidatque ac lenta existat natura. In hoc autem certamine cum humor frigidus superauerit, systolae id est summisiones, horrores, atque extremarum partium & cutis refrigerationes sequuntur, adeo ut videatur altera rursus accessio renouari: Cum vero calidior vicerit, tunc statim totum corpus calefit, ac iam videtur febris penē in summo consistere: mox paulo post ad pituitosam redeunte victoria aegroti deueno contrahuntur, refrigerantur, & horrent: Neque hoc terminum vllum habet, donec febris ad summum peruenerit, quod quidem citius accidit quam pro more pituitae, tardius tamen quam in bile fieri consuevit: nam huius quidem celeritatem cohibet pituita, ac rursus pituitae tarditatem atque hebetudinem excitat bilis. Talis quidem est exquisitus hemitritaeus ex aequali duarum febrium temperatura compositus, quoniam etiam ex duorum humorum aequali temperatura constat: atque exquisitus non est, ubi aut bilem aut pituitam habet praepotentem. Secunda est duarum febrium, tertianae scilicet ac quotidianae copulatio ac commissio, quae similem quidem nuper dictae facit accessione quandam: in eo tamen differt, quoniam in hoc febris ad infibricationem desinit: & quoniam secunda cum rigore aut horrore sola quotidiana febris inuadit. Non igitur erit haec febris hemitritaeus, si quidem ex numero continuarum hemitritaeus existat. Quod si etiam in utroque genere hemitritaeus collocetur, non haec tantum, sed multae praeterea aliae febres hemitritae vocabuntur. Hac ratione mihi videtur Agathinus omnes quae protendantur, tertianas hemitritaeas appellare. Sed quoniam de nominibus potius quam de rebus sunt quaestiones huiusmodi, in eisdem minime censo commorandum: nam de nominibus ad medicinam pertinentibus, seorsum à nobis scriptum est alio tractatu, in quo hoc ipsum ostenditur, atque integre praesinit, quales nam sint de rebus, ac quales de nominibus, disceptationes. Rursus igitur ad res ipsas redeamus, hoc est ad eum quem Hippocrates vocat hemitritam horridum atque continuam, quem facit tertiana quotidiana continua composita: Intermittenti autem non item, quoniam quae ex ambabus componitur febris, necessario & ipsa intermititur. Non tamen ex duabus continuis, quarum altera biliosa, altera pituitosa sit, potest hemitritaeus consistere, quoniam haec commissio febrem horridam, ac quae multas habet reduplicaciones, non facit. Nam cum omnis febris continua sui quidem ratione, quae exquilita fuerit, neque horrorem habeat neque rigorem, neque etiam quae ex eisdem componitur horrida fiet. Necessae est igitur, si horridus simul atque continuus sit hemitritaeus, ex duabus

Epid. lib. 1. t. 2. §. 106 a

continua pituitosam.

bus ipsam febribus generari, quarum altera sit intermittens, altera vero continua: Atque idcirco tertiana quidem cum quotidiana continua confusa facit hemitritium, cum neque utraque continua, neque utraque intermittens huiusmodi queat febrem generare. Vna igitur sola adhuc mistio relinquit ex quotidiana intermittente, & biliosa continua, que & ipsa potest continuum simul atque horridam febrem efficere. Hac vero contrario modo se habebit quam prior, quoniam continentiam quidem ex biliosa obtinebit, horrorem vero ex pituitosa: reduplicaciones autem ex pugna mutua, ac tunc preteritum cum humoribus equas vires habuerint: ubi vero alter eorum prevaluerit illius accidentia prevalent ac dignotio, ut in prima mixtione ostensum est. Hac omnia de quatuor mixtionibus & ex biliosa febre & ex pituitosa, magis ad eum tractatum, quo de typis agit, cuius pertinet nunc viderent: hic vero necessario de ipsis facta est mentio propter hemitritium, cuius ortu Archigenes ad tertianam transfert ac quotidianam, non tamen eius naturam recte assecutus, quoniam in numero febrium intermittentium ipsum ponit. Agathinus autem contra, hemitritium in eodem genere cu tertiana manifeste locavit, ac sola accessionis vehementia ab eadem differre facit. Si igitur omnium febrium differentias exquisitè scribentes, in nominibus tantum aberrarent, non admodum esset agere ferendum: Sed, quoniam neque simplicium neque compolitarum febrium omnes differentias exquisitè assignavit: ac praterca plures alias superfluas addiderunt, quae neque ad praenoscendum neque ad curandum aliquem afferunt usum: nos pro viribus earum typum omnem exquisitè complecti tentavimus, ut qui longo tempore partim experientia, partim ratione, omnes que viles sunt differentias invenierimus. Simples igitur ad praesentem tractatum: compolita vero ad eum in quo de typis agit, attinent, cuius tamen non erit expertus omnino atque inficius, si quis hunc diligenter perlegerit. Nam per hac quae de biliosa & pituitosa febre simul commissis conscripsimus, licet & melancholicam febrem transferendo, eius cum utraque illarum complexionem ac confusionem pariter coniectari. Voco autem, complexionem, quando horis differentibus inuaserunt: confusionem vero, quando eodem tempore inceperint. Sic & tres simul febres complecti per se quisquam & confundere poterit, ex his quae nuper diximus motus. Nam horum omnium principium bonum atque elementum est singularem febrium ideam exquisitè cognoscere: Neque enim plurima est earum multitudo, cum omnes tres numero existant, & quae ex amara bile, & quae ex atra, & quae ex pituita generatur: Quarum singulae duas habent differentias, continuas scilicet atque intermittentes: adeo ut omnium quae ex humorum putredine ortum habent, fiant sex numero differentiae. Quod si aliqua accesserit his particulatim in ipsis differentia, haec vel ex humoris multitudine, vel ex qualitate & qualitate putrefactionis, ac praterca ex modo motus, ac particula in qua sit putredo, habebit originem. Veluti consestim earum febrium intermissionem, quae tertia quaque die accessio nem faciunt, quae quidem breue habent accessionis tempus, ac cum rigore inuadunt, & per sudores, & bilis vomitum, & biliosa excrementa finiunt, his tertiana: exquisitè nomen impolitum est: Quibus vero aliquid horum deficit, haec non exquisitè, sed simpliciter tertiana appellatur. Quod si intermissionem minorem habuerint, accessione videlicet in longius tempus protrahat, haec tertiana extensa vocatur: Cum tamen & haec ipsa res plurimam in eo quod magis ac minus, differentiam suscipiat. Licet quidem ex his aliquam simpliciter extensam nuncupare, quae cum viginti quatuor horas in accessione consumplerit, reliquas habet febres expertes: aliquam vero sufficienter extensam, quae usque ad triginta extenditur horas: atque aliquam in longius adhuc tempus productam, ut quae usque ad triginta sex horas protendatur: atque aliam adhuc amplius usque ad quadraginta vel plures. Neque enim ex his quas diximus quelibet certis terminis potest definiti, cum Soritica dubitatio nobis occurrat. Neque tamen huiusmodi nomina adeo curiose inuestigare est necessarium, cum nobis detur facultas etiam sine illis vnumquodque morbum proximi indicare, ac rectam curationem adhibere, nec non futura praenoscere. Supponatur enim aliquis quindecim horas febricitare, ac triginta tres febre vacare: hocque deinceps eadem proportione servata contingat: Nemini dubium, quin & tempus ad exhibendum cibum opportunum, ex accessionis & intermissionis spatio cognoscatur: & quantum ex hoc ad praenoscendum aut curandum commodi nancisci poterit, nihilo minus id sufficienter acquirere, quamvis eam inquisitionem neglexerit, an simpliciter tertianam, an cum aliqua adiectione quae differentiam determinet, huiusmodi febrem oporteat appellare. Sed & cum alteri indicare voluerit, qualis nam sit febris agrotantis, hoc diligentius efficit accessionis atque intermissionis spatium ostendendo, quam si nomen certum ac praesinitum, quod idem commonstret, invenire studuerit. Hac quidem optima est exponendi ac docendi ratio. Secunda vero quam paulo ante insinuavi, cum aliam quidem exquisitam tertianam nominio, aliam vero simpliciter tertianam, deinde aliam paululum extensam, deinde aliam sufficienter, deinde aliam amplius, deinde aliam plurimum. Obsecro ista autem atque omnium deterrima, de qua prius fecimus mentionem, in qua medici iuniores quotidie inuicem certant atque contendunt, neque animaduertunt se de nominibus litigare. Sed de alijs quidem quisquam minus forte mirabitur: de Agathino autem magis mirandum, qui cum quandam & quotidianam & quartanam febrem appelleret extensam, postmodum in tertiana non servat eandem vim proportionis: nam si longius accessio protendatur, non tertianam, sed hemi-

A. L. E. L. C. 4. 4. 4. b

A. L. E. L. C. 37. 4. 4. c

A hemitritium appellat. Sed satis superque haec de nominibus disputatum: nam periculum est, ne nos longius quam sit opportunum, in eisdem tempus conteramus. Quare rursus ad rerum ipsarum quae restant, inuestigationem revertamur.

Quis ex Sanguinis Putredine Febris oritur.

C. A. P. 9.

EX omnibus vero quae superius nulla esset contemplatio praestantior, quam illa in qua quari potest, Nunquid quemadmodum ex utraque bile & pituita fuerit quaedam febrium species, ita & in sanguine putrefacto soleat accedere febres. Siquidem ephemeris eo tantummodo calefacto, non autem putrescente fieri dicebamus: in putrefactionibus autem (nam & sanguinem quocumque putrefecere est necessarium) quarendum quae nam sit harum febrium species. Hoc autem inueniri posse putandum, si prius cognoverimus quo pacto sanguis putrescat. Nam recte sentire videtur Aristoteles ab aliena caliditate oriri putredinem. Vocat autem alienam, externam non insitam neque naturam in quocumque genere rerum: nam haec coquere apta est, externa autem corrumpere, quod est putrefacere. Calor autem extrinsecus sanguini aduenit, & in Solis deustionibus, & pestilentia & suffocato aeris statu, atque, ut simpliciter dicam, in febribus vniuersis quacumque ex causa originem traxerint. Sed & quando in aliqua corporis parte sanguis plurimus accunatus supra eiusdem vires effectus fuerit, corrupti consuevit ac tunc praecipue cum in parvis valis propter crassitudinem obstruitur, aut propter multitudinem impingitur, quemadmodum in bubonibus, ac collectionibus quas phymata appellant, atque vniuersaliter dicatur in inflammationibus vniuersis. Nam in huiusmodi affectionibus duplicem ob eam corruptionem sanguinis, & quia, si non distillat, & quia a natura non conuincit. Quod ea vero quae non distillatur putrescere soleant, indicant exteriora omnia, quemadmodum fructus, & semina, vestesque praeterea. Eius vero quod dicitur, fidem facere potest id est, quod in laterum inflammationibus ceruicis plurimum pallida spuma antecesserint, quae bilis exuperantis erant indicia: quemadmodum spuma quidem pituitam, rubida vero sanguinem indicant. Quare non procul a vero est existimandum, sanguinem ipsum non nunquam in his quae inflammationem patiunt, particulis sibi putredinem, ex quo simpliciores quidem quae ex alijs humoribus febres fieri, accessionum vero proportionem in tertiano praecipue circuitu assumere: Nam ita in his quae laterum inflammationes patiuntur est obseruatum, quo tempore maxime rubidum expunt. Quod si sanguis supra modum altatus fuerit, pars quidem eius subtilior ac pinguior, omnino in fluxum conuertit bilem: quae autem est crassior, in atram: quod in his tumoribus qui carbunculi appellantur, contingit, nam in his ex sanguine supra modum effluente ad melancholicum humorem fit transmutatio. Ita autem hoc loco accipi volo melancholicum humorem, ut qui non dum ex quibus in atra bilis naturam transierit, sed in quodam sit consilio constitutus. Et quidem pro varietate humorum in quos conuertit sanguis, febres fieri, sola malignitate & non malignitate differentes. Illae quidem quae sanguinis transmutationem consequuntur, sunt simpliciores tum in reliquis, tum in caliditate qualitate mitiori: nam et si se plurima malignis caloris multitudo, in multitudine defluxus consistit: quod vero manui tangenti molestum sentit, ex humoris acredine prouenit. Hocque tibi sit maximum humoris febrem facientis indicium, qualitas videlicet caliditatis: nam quae magis vaporosa ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur: quae vero molesta sunt, & rodentes, atque mordaces, utraque bilem consequuntur. Cum vero in primo tactu quoddam potius vaporosum quae se, se manui representat: ac per moram paulatim mordacitas aduenit, ac maxime inaequalis, adeo ut per colatorium quoddam & cribrum percolari videatur: ex pituita putredine huiusmodi febrem oriri cognoscas.

Cur Inaequalis Calor in Pituita Febre saepe occurrat.

C. A. P. 10.

Contemplanti vero mihi ac causam perquirenti, cur in febribus alijs calor aequalis occurreret: quae vero ex pituita ortum habent, talem caloris inaequalitatem ostendant: nulla potior visa est quam tenacitas atque humoris crassitudo, qui difficulter dissoluitur. Nam & in hoc, sicuti in alijs omnibus, primo ea pars omnis expirat, quae quotidie fuerit extenuata: vix autem extenuatur quicquid valde crassum exiterit: quod si etiam natura frigidum fuerit, tunc & difficultas auget. Non totum itaque, neque ex omni parte aequaliter, sed ex illa tantummodo in quam putredo inualuerit, inflatur atque extenuatum effertur, non dissimili euentu ab eo quem in lentis ac crassis humoribus, qui exterioribus ebulliunt, inspicimus. Nam & in istis ampullae attolluntur, quae ubi dirumpuntur, vniuersum flatus effertur, humiditatem extenuatam secum trahens. At in subtilioribus humoribus cum ebullierint, neque ampullae fiunt: quicquid ab eis vapor exhalat, est vnde quae ueteris aequalis ac sibi continua.

Quo pacto ex Fluxionibus Finorum Morbi generentur: ac de Causa Febrium,

quae per Circuitum repetuntur, & Continuarum.

C. A. P. 11.

Sed quoniam & de his, ut oportuit, differimus, nunc earum febrium, quae a continuo seruantur, synochae appellantur, causas inuestigemus. Mirum enim mihi videtur in istis vnam plerumque accell-

... quae magis vaporosa ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur: quae vero molesta sunt, & rodentes, atque mordaces, utraque bilem consequuntur. Cum vero in primo tactu quoddam potius vaporosum quae se, se manui representat: ac per moram paulatim mordacitas aduenit, ac maxime inaequalis, adeo ut per colatorium quoddam & cribrum percolari videatur: ex pituita putredine huiusmodi febrem oriri cognoscas.

accessionem vsque ad quartū vel quintum, aliquando autem vsque ad septimum diem ab earum E initio, donec finiant extendi. Quamquam si quis diligentius inspicit, maiorem illi admirationem possit asserere in quibusdam febribus per circuitū fieri accessiones. Quod enim retro attulimus exemplum in stercore, quod particulatim putrescit, in animalis corpore non admodum fieri posse videtur, cum putrescentes humores ipsi qui putredine vacant, possint facile commiseri, vt pote ex omnibus ad omnia conspiratione & confluxione existente. Unde fieri non potest, vt putredo nunc vnam, nunc aliam occupet partem, nisi inflammatio incipientem putrescere humorem alligeratque coercet. Quoniam igitur ad contrariam partem ratio se trāstulit, difficilior est earum febriliū, quæ per circuitus accessionem faciunt, causam inuenire, quam earum quæ synochæ id est continētes dicuntur. De vtriusque tamen tentabimus sermonem transigere, neque hic prolixius scribentes, neque aliorum errata corrigentes, sed quemadmodum in superioribus egimus, solam veritatem amplectentes, ex qua quispiam instructus, etiam aliorum delicta comprehendit. Sumendum itaque initium ab ijs quæ manifestissime apparent: quæ sunt lippitudines quadam, quarum non nulla quotidiè, non nulla vero tertio quoque die magis infestant: similiter & aurium dolores: & capitis siue totius, siue medietatis, quem Græci hemigranem appellant: quibusdam vero & pedū, & articulorū dolores, per circuitus exacerbari cōspiciunt. Quod igitur in hisce oibus inspicere liceat, venas quidem in his partibus quæ exacerbantur in tumorem atollunt, atque inflammationem auget, venas quidem intendit, ac materiam inutilis affluxum ad extrinsecam fieri. Ita & in interioribus quæcumque non videntur, seruare eandem proportionis similitudinem concipiendum: adeo vt in laterum & pulmonis inflammationibus, in accessionum quidem principijs tumores increfant, in declinationibus autem euaporent ac submitantur. Forte autem quo pacto hoc accidat inuenimus, si de inflammationis generatione, atque de rheumaticis vocatis dispositionibus, quæcumque a nobis in alijs commentarijs sunt demonstrata, memoria repetemus: nam si, quod huius interest loci, illis addatur, presentī questionī satisficiet. Qui igitur effluxus ad oculos commeat, oēs concedunt a capite delillare: quam vero ob causam status temporibus sapius commeat, hoc dicere ignorant, vt qui philosophauit de potentijs naturalibus minus, de quibus nos tribus in libris suis complexi: in quibus quatuor esse numero demonstrauimus, a quibus & stirpes & animalia gubernantur, vnam quidem similitum attractoriam, alteram eorundem retentoriam, ac post has tertiam alteratoriam, quartam præterea extraneorum expulsiorem. Duplex autem est in omnibus entibus extraneum, alterum namque ex sui qualitate, alterum quantitate. Hoc itaque accuari contingit ob harum potentiarū quæ in membris sitæ sunt, vigorem & imbecillitatem. Cum enim aque valentes fuerint, & meatus per quos materia inutilis exeruntur, secundū naturam se habuerint, tunc membra in sanitate consistunt: vbi vero plus assumptū fuerit quod possit alterari, omne quod superfluum est, a virtute expulsioria trusum, necessario exeruntur: Quod si imbecilla fuerit, in eodem relidet loco: ac si multum fuerit, grauat atque extendit: si vero acre, exedit ac mordet: sicuti & quod calidū est, calefacit: quod autem frigidū, refrigerat. Hæc autem liquido in ventriculo apparent. Nam quidam vbi aliquando cibum ampliozem assumpserint, ex nausea interdum coguntur euomere, interdum vero profluuio corripuntur. Quod igitur hæc per maiora ac laxiora spatia superfluum exeruntur extra, idem in alijs partibus animalis per tenuiora foramina non extra, sed ex alijs defluit ad alias, cum fortiores a se quidem pellant, imbecilliores autem suscipiant: atque hæc rursus ad alias: donec tandem in eas quæ imbecillissimæ sunt inter omnes, incidit: hinc vero ad fortiores relabi est in possibile. Idcirco in ijs quæ plethoræ, i. repletiones vocant, & in cacochymijs, i. humorū vitijs, partes debiliores partim inflammationes patiuntur, partim erysipelata, aliæ herpetas, aliæ aliud morbi sustinent genus: quadam illi affectui sunt obnoxia, quæ rheumaticis a fluxionibus appellat, de quo nos separato scripsimus loco. Nihil igitur mirum, vel cerebrum, vel vniuersum ali quando caput, acerrimam in se superfluitatem ad partes imbecilliores expellere, veluti aures, oculos, tempora, labra, vel dentes, vel malas, vel palatum, vel gingiuas, ad gargareona, & parillima, aurad eos qui sunt in huiusmodi partibus adenas: & cum nihil in istis imbecille consistit, ad thoracem, pulmonem, fauces, stomachum, ventriculum, fluxionem transmittit. Sicuti igitur caput a suum omnium morborū sapius est causa, ita & eas quæ in hepate fiunt ac splene inflammationes, aliæ quæ partes vicinæ, vel etiam per locum extremioribus aliqua vna vel plures generat, auget, immittit, ac per circuitum exacerbatur. Neque mirandum est similem eisdem contingere affectum, qualis in excretionibus excrementorum ventris conspiciuntur. Sicuti igitur quicquid quantum quaque die exeruntur, inueniens, si causam excretionis ignoret, ordinem miraret: sic quicquid latet superfluitatum in capite generationis atque excretionis causa: & qua ratione non nulla quidem ex ipsis ad exteriora, non nulla vero ad aliquem alium confluant locū: hæret atque miratur hanc confluxus proportionem. Sic & quicumque non nouit, neque quæ partes materiam inutilem ad hepar transmittant: neque causam propter quam transmittant, intelligit: miratur in febribus quæ ex hepate accendantur, ordinis proportionem. At qui nescius non est primam inflammationis originem ex fluxione in hepar incidente prouenisse: ac quod deinceps exacerbetur, causam in ipsa parte patiente consistere: mirari iam desinit. Duplex autem est huius fluxionis occasio, altera quæ nuper diximus,

A diximus, quando materia inutilis ad imbecilliores partes ab alijs detruditur: altera quando eadem attrahitur, de qua iam sermonem facimus, sumpto hinc etiam ab illis initio, quæ omnibus sunt manifesta. Nam sicuti in unxeris thapsian, huic haud ita multo post partem illam calidiorē atque in ampliozem tumorem elatam conspicias. Sic & si membrum aliquod iuxta ignem calefecerit: aut vehementiore frictione adhuc eris: vel resina perungens vel pice mediocriter calida, dein de vniuersam paulo post auferas: siue quodecumque calidum medicamen parti cuius applicaueris: in hisce omnibus membrum in tumorem videbis atolli, quoniam caliditas naturā apta est fluxiones attrahere, aut easdem recipere. Neque enim presentis est loci ista discutere, cum quod proposito expedit nostro, etiam sine hac contemplatione habeamus. Illud enim compertum habetur, quod semper in corporibus plenis, aut in quibus inutilis materia redundat, magna portio ad eas defluit partes, quæ vehementius altulerint: In ijs autem quæ superfluitatibus vacant, admodum pauca.

Non parum vero & ad partes dolentes solet deluere. Sic igitur quispiam cui extremam partem digiti acus exigua pupugerit, statim indoluit, paulo post vero inflammata atque in magnum tumorem pars omnis circumflans atollitur: in quibusdam vero sub alis bubones exurgunt, cum rara ac spongiosa corpora, quæ Græci adenas appellant, ibidem aliquid fluxionis admittant: quibusdam vero & in medio brachio hoc fieri conspiciunt, cum in eodem loco effatu dignus aden fuerit constitutus. Quod autem dicitur, aperitissime cognosces, cum vlcusculum aliquod paruum expers doloris atque inflammationis propè vnguem extiterit. Si enim negligatur, neque coalescat atque ad cicatricem perducat, adnata deinde carne quæ ab vngue comprimatur, primum quidem ibidem dolor excitatur, deinde in toto digito, non nunquam vero vel manus vel pes ad magnam inflammationem effertur: vsque adeo ob dolorem fluctationibus partes laborant. Non tamen huiusce rei causam hoc in loco aperire est necessarium: alibi enim opportunius dicta est, nihil quod ipsa ad presentem considerationem egerimus. Videntur itaque manifeste fluxionum cause ex ipsis partibus fluxione laborantibus originem trahentes duæ esse, quarum altera est in eisdem accensa caliditas, altera dolor excitatus. Quod autem vel minus vel plus, vel melius vel deterius influit, causa non tunc in parte fluxionibus obnoxia consistit: sed, quod melius sit aut deterius, ex partibus mitentibus pendet: quod plus vel minus, tum ex ijs quæ mittunt, tum etiā ex ijs quæ recipiunt. Vehementiores liqui dem calores atque dolores attrahunt vehementius, minus autem debiliores. Sic & partes quæ superfluitatibus carent, parum quid trahentibus immittunt: quæ autem pleniores sunt, & materia inutilis copiam habent, tanto ingerunt amplius quanto plus a naturali modo recesserint. Hæc igitur sunt fluxionum differentia, quæ sine partium quæ fluxiones admittunt, imbecillitate consistunt.

Alia vero & propter harum imbecillitatem, & propter earum robur quæ superfluitates trāsmittunt. Omnes enim quæ sine ictu aut collisione partibus adueniunt inflammationes, ex superfluitatibus quæ a membris fortioribus ad debiliores confluxerint, generantur. Statim vero inflammationes huiusmodi febres accendunt, quæ videlicet ob magnitudinem vel vicinitatem, earū caliditas ad cor vsque peruenit. Putrescunt igitur in inflammationibus oibus congestæ superfluitates, ob eas quas ante commemorauimus causas. Non æque tunc oēs putrescunt, cum ex eis non nulla quidem sunt ex pituita: speciebus, non nulla atræ bilis, aliæ amara. Cum vero putrescunt, calor præter naturam inflammatione patientem occupat partem: simul autem ab eadem præter naturam caliditate corripuntur quæcumque proximæ partes, atque hæc rursus vicinitatis ratione sibi continuas calefaciunt, illæ rursus alias, donec tandem per successione ad cor vsque aliquando caliditas peruenit. Quis nam vero sit in partibus inflammationem patientibus affectus, in libro de inæquali temperatura monstrauimus, atque in altero qui de tumoribus præter naturam inscribitur: In hoc vero ostendimus, necessarium esse sanguinem in eisdem contentum vna cum superfluitatibus influentibus plerumque putrescere. Quæ ab vna particula inferunt ad alia superfluitas, est adeo multa

Dta aliquando ac vitiosa, vt recipientis particule potentia afferat detrimentum: non nunquam vero adeo mitis & pauca, vt suscipienti corpori nullam inferat noxam. Si igitur ita potentiam leserit, vt iam dissoluatur, neque iam convincere possit ea quæ prius conuincerebat, tunc iam sanguini necessarium est putrescere, idque duplici ex causa: quia videlicet humor quem proprius calor non conuincit, nil habet reliquum nisi vt ad putredinem trāscat: & quia cum superfluitatibus putrescentibus vna putrescit. Quod si non adeo potentiam lædat, vt iam dissoluta penitus quiescat, semituitatis ac semiputridus omnino in tali statu redditur sanguis, ex vicinitate quidem putrescentis superfluitatum ad putredinem raptus, tantum vero in sua natura perseverans, quantum in eius a qua exornatur potentia ratione consistit. Vt cumq; vero se res habet, qui in prima putredine calor accenditur, est quidem acrior atque mordacior eo, qui secundum naturam. Tantum vero augetur, quantum & superfluitatum natura suppeditat: hæc siquidem ad eum qui ab ipsis calor accenditur, ferè similem quandam habent rationem, quam & ligna ad ignem. Ex ipsis, si lignis, dum alterantur, generatur ignis: non tamen in infinitum vsque tempus hæc ad alterationem sufficiunt, sed est quidam transmutationis terminus, cum eo vsque possint exuri, donec aliquid natui liquoris habuerint: qui vbi consumptus ex toto fuerit, tunc ardere iam desinunt, ac quæ reliquæ superfluitas, cineres appellantur. Et quidem eodem modo putrescentium humorum caliditas permanet, donec

Tertia Classis.

sunt omnino

omnino fuerint afflicti. Partim autem reliquiarum terrestrium restare ex humoribus est verisimile, & non quemadmodum ex lignis plurimum, quoniam in eorum substantia humidum & non sicum præualeclementum: ita ut si aliquem ex exterioribus humoribus efficare volueris, veluti oleum vel vinum, minimum quid terrestre relinques, reliquum vero omne extenuatum in aerē ac vaporem resoluetur. Et quidem feruentibus ex putredine humoribus a caliditate extenuatis, eorūdem substantia, cum fibres consistunt atque declinat, in ambientem aerem diffipatur, superfluitas autem vel exigua admodum remanet vel nulla: in crassioribus quidem humoribus pauca, in ferrioribus autem nulla. Quod si nullam imbecillitatem pars inhamata contulerit, neque iterum superfluitates immittantur, agritudo finit, neque deinceps aut sequenti, aut tertia, aut quarta die, homo febricitabit. Quod si de nouo eandem ob causam, ob quam primā etiā misit fuit, alia immittantur superfluitates: aut si nec hæc quidem mittant, sola autem remaneat potentia imbecillitas: hominē secundo febricitare est necessarium. Subijctamus enim primum quidē validam esse particule potentiam: in tempore vero intermedio eūdem in partibus, quæ prius transferunt, accuratas esse superfluitates & qualitate & quantitate pares ijs quas ab initio immiserunt: hoc vero in ijs accidit, in quibus eadem permanet immittentium partium dispositio, atque eadem attracti ad eas alimēti qualitas quantitasue feruatur. Est enim, ut arbitror, necessarium, cum & æquale scilicet & simile ab eadem potentia alteretur, æquales etiā & similes fieri superfluitates: tempus quoque in quo eadem accerabunt, necessario erit æquale. Si quidem enutritæ partes, quousque eandem feruauerint constitutionem, ab eodem nutrimento enutritæ, excrementa etiā tum quantitate æqualia, tum qualitate similia, atque eodem temporis statuto termino cumulabunt: Eodem præterea circuitu ad eas expellendas, atque ad imbecilliores partes detrudendas, mouebuntur: si quidem vis excretoria tūc primum ad sursum opus excitatur, quando aut superfluitatum multitudine aggrauatæ, aut ex qualitate stimulatæ. De hisce vero omnibus plenissime dictum est in commentarijs de potentijs naturalibus: in quibus exercitatum esse oportet quicunque ea quæ in hoc loco dicuntur, cum demonstratione cupit ediscere: cum magna quoque eadem ex contemplatione ad curandī methodum præmia proponant. Nam ut reliqua omnia silentio præteream, quæ a nobis in eodem tractatu dicent, de vno tantummodo quod magis in promptu est atque a me sepius factum, habendo sermonē, eam quæ per circuitum accedit: ppitudo, non parum existimo fore inamentum ijs, qui adituri sunt ad eam quam hoc loco docemus contemplationem addiscendam. Nos enim contra cōspicilli qui fe medicos oculares appellant, semper huiusmodi affectus curauimus. Nam cum illi semper oculis negocium facerent, nos aliquando purgatione, aliquando balneo, aliquando ueni potu, ut in G quo Hippocrates, aliquando missione sanguinis, non nunquam vero vrisque, vel clystere cum sanguinis missione vti sumus. Vnde non nunquam statim sanitas est subsoluta, non nunquam vero post prouidentiam capiti adhibitam. Nam quicunque ita curati sunt, vel nullam amplitud, vel vnam tantummodo accessionem passi sunt, eandemque minorem quam prius. Sed de curandī quidem determinationibus notis non huius interest loci: Quod vero contingat vniuersum aliquando caput quod nihil passum sit, sed sanguine tantummodo vitiatō atque inuulsi nutriti, plures quæ antea ac deteriorēs superfluitates colligere, adeo ut naturales effluxus atque diffusus non sufficiant, quin necessarium sit naturam ad imbecilliores partes excrementa detrudere: aut si humores quidem sani fuerint, ipsum vero caput male se habeat: aut utraq; incommoda conueniant: superfluitates quidē accerari, ad aliquod vero membrum irumpere, præfens sermo indicatū proposuit. Donec enim & qui deluui humor similis fuerit atque eadem dispositio capitis, tādū superfluitates & tempore equaliter similes atque æquales accerabunt, similesque oculorum sicut exacerbationes. Eodem præter modo, si non caput vniuersum, sed aliqua eius pars vel membrana vel cerebrū ita fuerit affecta, ut ex huiusmodi alimento talem ac tantam statuto tempore contrahat superfluitatem: ac deinde repellat, quæ primum ab ea efflatu dignam senserit læsionem: tunc per circuitum exacerbari contingit vel oculos, vel aures, vel membrum aliquod imbecillius, ad quod superfluitas detrudet. Sicuti igitur in oculis, & auribus, & pedibus, multisque alijs huiusmodi partibus, quemadmodum ostensum est, per circuitum fieri exacerbatio manifesta deprehenditur: Quid mirum est in laterum, pulmonis, & cerebri inflammationibus, atque alijs omnibus, quæ oculis inspicere nequeunt, eodem modo superfluitates desluere, eodemque modum scilicet accerari: cum tamen pars inflammata nullum præcipuum ex se gerat affectum, ex quo inflammatio oriatur, nisi quia partibus illis quæ superfluitates transfinitunt, eo tempore sit imbecillior. Neque etiā illud mirandum, quod non ipse statuto temporibus omnes superfluitates aggregentur. Quia enim nec qui pro alimento sanguis defertur, vsquequaque similis existit: nec partium, quæ ex eodem alimento nutriuntur, eandem existit dispositio: aliud alijs sufficit tempus ad tantam superfluitatem accerandam, quæ primum quidem membri læditur natura: cogitur autem, tanquam alienum, a se detrudere id quod inselat. Sed neque quod non aqua sit accessio longitudo, oportet admitari. Nam, si non eadem neque species neque multitudo superfluitatum, neque etiā omnibus æqualiter accendi aut dissolui conuenit: Quæ si quidem plurafunt ac frigidiora tenacioraque & crassa, longiores faciunt accessiones: quæ autem pauciora ac calidiora & subtiliora, breuiores: cū ad hæc etiā non parum & totius

67 Aph. j. l. 1. Et. brd. 49. c

A & totius corporis fabrica, & potentia robur illo tempore conferat. Nam, si quod corpus rarius exiterit, breuiores sui ratione reddidit accessiones: quod autem spissius, longiores: Et potentia quidem robur, minus diuturnos: imbecillitas autem, in longius tempus producit: nam quo potentia vegetior extiterit, eo promptius omne alienum a se ipsa repellit. Corporis autem raritas, quod per ipsum deseruit, non protinet: quare necessarium est, ut qui ita fuerint affecti, si modo in cæteris paritas adiecta, cito a superfluitatibus exonerent. Eadem ratione qui contrariū corporis habitum sortiti sunt, ijs multo tardius superfluitates excerni est necessarium, cum & potentia imbecilliter easdem superfluitates pellat: ac propter meatuum angustiam, quacunque feruntur, retineantur. Cū vero hæc omnia simul conuenerint, aut longissima, aut breuissima fieri accessio: longissima quidem, ob materiam inuulsi multitudinem, crassitudinem, atque lentorem, potēque imbecillitatem, ac meatuum angustiam: breuissima autem, propter materiam inuulsi subtilitatem, paucitatem, & potentia vigorem, ac meatuum laxitatem. Eadem ratione, neque cur non nulla quidem accessiones in febricitatione terminentur, alique vero non, est difficile inueniri. Quando etenim prioris accessionis tempus adeo breue fuerit, ut antequam secunda superueniat, iam prima quieuerit, omne id temporis spatium, quod secundæ principium & primæ finem interiacet, sine febre est: Si vero secunda inuadere anticipauerit priusquam omnino prima soluat, nullū interuenit medium. Hoc igitur, ut diximus, fit, cum ea potentia, quæ est in membro superfluitates admittente, sibi ipsi similis manserit: hoc est cum sanguinem in ipso contentum, quemadmodum antea, conuincit. Quod si aliquando imbecillior reddatur, hoc quoque illi causam afferet, ut non modo materia in uulsi, sed ipse præterea sanguis corrumptur atque putrescat, ac febris accendatur: atque hinc aliud orietur principium earum, quæ per circuitum sunt accessionum. Si igitur antea dicta caliditas perseveret, duplex febrilis se inuicem complectentium species consistet. Quod si illa cessauerit, membri vero fluxionem recipientis dispositio remanserit, quacunque de parte mittente prius exposuimus, eadem de hac quoque intelligantur: nam & ipsa aliquas in se superfluitates generabit, idque duplici ratione, quemadmodum & illa, & quia vitiatum continet sanguinem, & quoniam potentia est imbecillis. Eodem modo si ex aliqua quavis causa membri vis adeo debilitetur, ut is qui adiacet sanguis, illi potius onus sit quam alimentum, illud eueniet ut corrumptur: aut si calidior sit, facile putrescat. Quod si subfrigidus fuerit, & pituita naturam gerens, non subit, sed per tempus ad eandem uenit dispositionem. Et quidem cum eas quæ in ipsa genitæ fuerint superfluitates, coquere nequeat quacunqueque particula, aut ad aliam a se ipsa detrudere, tale sibi ipsi febricitandi principium constituet, quæ ea quæ transfinitit, alteri afferet. Quod vero alio superfluitates detrudere nequeat, prima quidem causa in mittentis ac recipientis partis potentia consistit: altera vero in meatuum obstructionibus, quæ ex lentis ac crassis & multis humoribus fieri consueverunt. Nihil igitur mirum, si absque eo quod alterum mittat superfluitates, quemadmodum oculis caput, ex ijs quæ in ipso membro remanserunt, ad eandem peruenit, ad quam id quod recipit materiam, extraneam dispositionem. Quæcumque enim naturales meatus obstruxerint, hæc per tempus necessarium est putrescere, ac superfluitatum multitudinem accerandi causam afferre ei parti, quam euacuari ac pro consuetudine distillari uenerunt. Vnde igitur cum illis putrescent & alia quæ postremo colliguntur, statimque simul omnia in membro febrilem caliditatem accendunt. Sed & retro ostendimus, vbicumque accendit atque augetur caliditas, istuc ab alijs partibus sanguinem solere confluere: quo vero tempore confluit, illas quidem refrigerari priuatas sanguine est necessarium, quod vero patit membrum grauari ac distendi: ac sanguinem ipsum confluentem alterari, hoc quoque duplici ex causa, & quia alijs quæ iam putrescent superfluitatibus permiscetur, & quoniam intrusum distillari non potest: quo fit ut instar lignorum humidorum quæ pauca superflamma vniuersum proijciuntur, succendant: Atque hoc tempus accessionis Principium nuncupatur. Cū vero iam caliditas materia conuicere, tūc huiusmodi tempus & Augmentum & Ascensus vocatur: in hoc vero vsque adeo calor auget, ut non modo locum exurat, qui est quodammodo putredinis focus, sed etiā continuatim per totum corpus dispergatur. Ac, cum iam ad summum feruoris deuenierint humores accensum, id accessionis tempus, Consistentia appellatur: tūc vero vniuersum laborantis corpus igneum videtur, extensa per totum animalis corpus æqualiter caliditate. Hinc vero si humores fuerint ueniores, potentia robusta, corpus rarum, maxima humorum putrescentium pars in sudorem resoluta euacuatur: si vero hi crassi fuerint, vis aut expulsoia imbecillis, & viæ angustæ sint, nihil quidem desluit sentiri manifestum, sed id solum quod tūc est extenuatum, ut in subtilioris vaporis naturam transferit: tūc huiusmodi tempus Declinatio appellatur, quidam feruentium humorum distillata existens. Sed cum in parte remaneat affectus, necessarium est in ipsa superfluitatem aliam generari, cum id quod denuo ad ipsam alimentum attrahitur, non totum exquillite conuincatur: quæ rursus, ut antea dictum est, a putridis superfluitatibus in parte relicta, ac proprio ex vitio, putredinis principium accipit: ac, cum satis caluerit, rursus ad ipsam influit quemadmodum antea ex alijs animalis partibus sanguis: Atque eodem rursus modo principium, ascensus, consistentia, declinatio alterius fit accessionis: neque hoc per circuitum delimit fieri, donec in prima particula superfluitates generatæ fer

Al. 4. l. 1. c. 1. 416 g

Al. 4. l. 1. c. 1. 416 g

Tertia Classis.

fff ij uatur

tratur affectus. Est vero duplex huiusmodi affectus, alter quidem imbecillitas partis, ex qua fiunt E
superfluitates: alter vero qui ex eisdem quotidie genitis aceruat. Neque enim exillimes in exte-
rioribus istis valis, in quibus elixatum obsonium nidorosum factum est, quandam relinqui dispo-
sitionem, nullam aut in partibus in quibus humores putuerunt. Adhuc vero magis eam dispo-
sitionem impossibile est solui, quando vniuersum corpus multis vel vitiatis humoribus fuerit op-
pletum: ac multo etiam amplius, si his adiungat omnium, per quos membri superfluitates excernun-
tur, meatuum adstrictio. Sicuti igitur sanitas subsequeret, si & meatus essent aperti, ita vt in mem-
bro liberi transitus fierent, & potentia vegetior redderetur, emendareturq; affectus, atque vniuer-
sum corpus neque multis neq; vitiosis humoribus grauaretur: donec vero hęc perdurauerint, cir-
cuitum quoque accessionum seruari est necessarium: Ita sane in mulieribus quoque accidit, nam
& in his donec aequales ac similes menstruorum cause fuerint, idem quoque eorum seruat circui-
tus. De his vero vberius a nobis est scriptum in libro De rheumaticis dispositionibus: neq; nunc
in eis probandis que antea fuerunt demonstrata, tempus rerere est necessarium: sed neq; capita ea-
rum rerum quae huic loco conducunt, sunt praeuertenda. Sunt autem hęc cognitio vtilia, q; Non nul-
lae quidem partes ad alias fluxiones transmittunt, quemadmodum caput ad oculos: Non nullae au-
tem ab eisdem in seipsis genitis superfluitatibus principium febricitandi trahunt: Quodq; his om-
nibus superfluitatum putredo communis existit. Singulis autem proprium inest, huic quidem ob-
structio ac compactio vasorum ob humores viscidos vel crassos vel multos: alij vero meatuum con-
strictio, sensibilem scilicet vel insensibilem: alij autem omnia in toto ipsius corpore loca inania
esse oppleta, ac praeterea eam adesse multitudinem, quae ad potentiam dicitur, quemadmodum in
libro De multitudine ostendimus. Earum igitur febrium quae per circuitum aliquem accessiones
faciunt, nescio si qua est nobis causa praetermissa. Earum autem quae ordine carent, non nulle ex
transmutatione humoris: non nullae ob victus errorem, ad talem dispositionem deueniunt. Maxi-
me igitur transmutatur atque in alteram naturam transit sanguis, cum putrescit: nam vt est antea
expoluitus, pars vna sanguinis fit flaua bilis, alia nigra. Quantum vero in aegrotantium corpore
humores mutantur, tantum etiam accessionum circuitus: quare nihil est mirandum est, si in huius-
modi mutationibus ordo accessionum euariet. Illa quoq; non parum est varietatis causa, quod
qui putrescere incipit humor in aliquo membro, alter existit: alter vero ex alijs desluit partibus, qui
vel in ipsis solis continebatur, aut in vniuerso corpore animalis redunclabat. Sic & quaecunq; cir-
ca victus rationem errata ab aegrotantibus fiunt, nihil minus hanc circuituum ordinem euertit.
Quemadmodum enim ipsis quoq; sanis victus deprauatus aegrotandi affert occasione, eodem, G
vt arbitror, modo vel etiam magis, in laborantibus ex erroribus admittis fiunt accessiones. Non
solum igitur cum iam aegrotant, sed eo etiam tempore quo ex morbo referuntur, quacunq; ex cau-
sa promptissime offenduntur. Quodcumque igitur offensionis genus effectum dignum interuene-
rit, vel circuitus anticipare, vel alios diuerse naturae a prioribus oriri, est necessarium: a quibus ac-
cessionum ordo peruenitur. Saepius vero ob circuituum complicationem quae a medicis ignora-
tur, videntur absque ordine accessiones in aegrotantibus fieri. Sed non ita re vera res se habet: quae
admodum videtur, sed tunc vere ordo euariatur, quando qui febrim faciunt humores, in alteram
naturam transferunt, aut in victu errare contigerit. Reliquum est id febrim genus, quae synochae
vocantur, quarum vniuersum tempus vna accessio est: quae vel semper in eodem vigore persistit,
vel minuitur, vel augetur, donec iudicetur. Hae vero ex tali causa ortum habent, qualem omnium
febrim Praxagoras supposuit, humorum videlicet in caua vena putrefactionem. Quanquam ab
solutor ac verior sermo hunc in modum diceretur: Quaecumque per circuitum aliquos aegritudi-
num accessiones fiunt, ex membrorum dispositionibus ortum habent, quae scilicet membra vel mit-
tunt, vel suscipiunt, vel generant, vel attrahunt superfluitates, eo quo nuper diximus modo.

Sed quae circuitum non habent, in his nulla est corporis pars quae praecipue sit offen-
sa: sed, qui in venis & arterijs omnibus continentur humores, atque hi praesertim
qui in maximis atque plurimo calore abundantibus sunt, aut ob aliam qua-
uis causam quemadmodum in ephemeris, aut ob putrefactionem fer-
uentes, febrim vnam accendunt synocham appellatam, quae a
principio vsque ad finem nullam habet intermissionem:
ac tandem perseverat hominemq; deurit, donec
qui ei causam afferunt humores, aut
ex toto absumentur, aut co-
quantur, aut vtrun-
que patiantur.

H. A. 4. f. 111.
c. 1. 416

H. A. 4. f. 111.
c. 1. 416

Galen

GAL. DE INAEQUALI INTEMPERIE

LIBER

Thoma Linacro Anglo interprete.

ARGUMENTVM LIBRI

Omnes Modos docet quibus Inaequalis Intemperies & in Vniuerso corpore & in Aliqua animalis particula oritur.

Quot Modis Inaequalis Intemperies fieri contingat.

C. A. P. 1.

Lnaequalis intemperies alia in toto animalis corpore fit, veluti in ea hy-
dropis specie quam Graeci *anasoprea* vocant: & febribus ijs, quas idem
hepialas appellant: feretq; reliquis omnibus, exceptis quas haecitas no-
minat. Incidit autem & in vna qualibet parte, cum in ea vel edemate, vel
phlegmone, gangrena, erylipelate, cancro, ue est affecta: huc perinet &
qui elephas dicitur, & phagedana, & herpes. Vtrum haec oia cu fluxione
constant. Absq; aut materia affluxu | solis partiu qualitatibus alteran-
dis, inaequales intemperies fiunt, vtiq; refrigeratis ijs, aut deultis, aut im-
modice exercitatis, aut feriatis, aut aliquid id genus pallis. Ii ex ijs que
foris corpori occurrunt, sinequalis intemperies gignitur, dum id vel tri-
gefit, vel calefit, vel ficcat, vel humectum reddit. Quippe he simplices intemperies sunt, veluti in
ijs, quae de temperamentis scripsimus, est monstratum: compositae ex ijs aliae quatuor sunt, cum
corpus vel calefit simul & siccat, vel calefit simul & humectatur, vel refrigerat simul & siccat, vel
refrigerat pariter & madefcit. Quod aut eiusmodi intemperies ab aequalibus eo dissent, quod
in omnibus intemperiter affectu corporis partibus aequaliter no insint, id clare liquet. Ergo quis
sit omnis inaequalis intemperaturae generanda: modus, in proposito libello statutum est exequi.
Admonendi autem sumus, quo clarior nobis omnis disputatio sit, de omnibus corporis particu-
lis, principio a maximis sumpto, quae scilicet ne vulgo quidem sunt ignotae: siquidem manus, &
pedes, & ventrem, & thoracem, & caput, nemo est qui ignoret.

Particularium Corporis Diuisio, & Libri Propositum.

C. A. P. 2.

Dicimus autem eorum rursus vnamquaq; in proximas sui, quae *προσχωρη* graece dicitur,
particulas. Verbi gratia, crus in femur, tibia, & pedem: leum manum, in brachium, cubitum,
& luminum manum. Iam summae manus ipsius propriae particulae sunt carpus, metacarpium, & di-
giti. Digitorum vero particulae sunt, ossa, cartilago, ligamentum, arteria, vena, membrana, caro, te-
do, vnguis, cutis, adcps. Haec autem diuisio in aliam speciem non est, sed sunt similes ac prima,
exceptis tamen arterijs & venis: Haec namq; ex fibris & membranis sunt conditae, veluti in tractan-
dae dissectionis ratione est traditum. Quin etiam complura esse spatia inter ipsas primas & simila-
res particulas, atque ijs etiam plura maiorq; inter ipsas instrumentales & compositas, aliqua ve-
ro & in vna qualibet simili particula veluti osse cuteq; haec quoq; omnia in ijs, quae de admini-
strandis dissectionibus scripsimus, sunt prodita. Ac quae mollia quidem sunt corpora, ca qui sibi
inuicem incumbunt, interposita spatia latere conspectum faciunt: Quae dura siccaq; sunt, in ijs cer-
nere spatia licet, sicuti ossium caernulas. Continent haec naturaliter multum in sele humoris, hu-
iusq; crassi & albi, in id comparati vt ossa nutriat. Quae in cute foramina sunt, ea qua ratione fiant,
in ijs quae de temperamentis praecipimus, est dictum. Atque haec monuisse necessarium erat clari-
tatis causa eorum, quae a nobis deinceps sunt dicenda. De inaequali vero intemperie nunc agendu,
tum quae nam eius natura sit, tum quot eius generanda: modi. Ergo q in omnibus particulis cor-
poris quod ita est affectum, vnaq; temperies non sit, prius est dictum, verum id commune omnium
Tertia Classis. fff iij intem-

non vultu hie qd an
nisi in iat magis
arborae qd hie qd
ed. Nihilat qd hie
do dicit vna qd hie
an qd hie qd hie
exa hie qd hie qd
de qd hie qd hie qd
vna qd hie qd hie
vna qd hie qd hie
vna qd hie qd hie

† in inæquale
peruenit re-
perimentum.

In temperamenti inæqualis est. Differentiæ eius, ipsam corporum affectuorum sequuntur naturam, Et cum aliter simplex caro, aliter vniuersus musculus, † impari temperamento sic affectus.

Quo pacto Inflammatio in Aliqua Particula oritur & finitur. C.A.P. 3.

Quippe calida fluxio, ubi in musculum procubuit, primum maiores arterie venarq; opplentur ac distenduntur, ab ijs minores: atque ita res procedit, donec ad minimas sit peruenit. In ijs ubi valenter impacta fluxio est, nec amplius contineri potest, partim eius per ipsatum ora, partim per tunicas colatur foras transmittit: tum vero spatia ipsa vacua, quæ inter prima sunt corpora, fluxione implentur. Sic omnia ab humore, omninq; ex parte incallescunt, ac perfunduntur. Ea sunt nervi, ligamenta, membrana, caro ipsa: anteq; hæc arterie & venæ, quæ scilicet & primæ & præter cætera vario dolore afficiunt. Quippe interius à fluxione tum exaltant, tum distenduntur, ac distellunt: exterius non modo exaltant, sed etiam promuntur, ac degraunt. Reliquæ particule alia incallescendo solum vel comprimendo, alia vtroq; genere laborant, appellaturq; morbus ipse Phlegmone: Est aut inæqualis in temperie musculi: l'ertret enim in qui in eo est sanguis: is secum exaltat primum quidem ac maxime arteriarum & venarū tunicas, mox vero oia que extra has sunt, quibus scilicet circumfunditur. Ita duorum alterum necesse est sequi, vt si fluxio vice rit, corruptio sequatur viciorum corporum: sin fluxio sit victa, vt musculus ad naturalem statū redeat. Esto igitur prius victa fluxio (rectius enim à melioribus incipitur) duplex hic incidit curationis genus, qd vel digeretur quicquid humoris in particulam procubuit, vel concoquitur: verū digestio optanda maxime curatio est. Concoctionem hæc duo necessario sequuntur: puris generatio, & eius in aliquod spatium abcessio. Abscedit aliquando in capacitati, quæ propinque sunt, tum maximam tum minime momentaneam, quod sanè abcessionis genus optimum est: Alias in non momentaneam quidem, non tamen maximam: Interim in maximam, non tamen non momentaneam. Ac quæ in ventriculum incidunt abcessionum, optima est quæ in sinum eius internum abijt, in quem etiam plerunq; se aperit: mala vero, quæ sub peritonæum. Pari modo in ijs que circa cerebrum existunt, bona est, quæ in priores eius vetriculos abscedit: mala, quæ sub inuolucra eius, item, quæ in pollicum eius ventrem se recipit. Qui vero circa costas abcessus colligunt, hi in capacitates erumpunt thoracis: Ac musculorum quidem abcessus, sub cutem: viscerum vero vel in arterias & venas quas in se continent, vel in membranam qua operitur, quæ ipsi pro cute est. At si victa à fluxione particula fuerit, in tantam deueniet in temperiem, vt inde tum earū pereat actio, tum ipse spatio corrumpant. Porro desinent tum primum dolere, cum mutatrici qualitati fuerint assimilatae: non enim cum mutata particularum temperie iam est, siue (vt sic loquar) in G ipso mutatum esse, dolent, sed dum mutantur, siue in ipsa mutatione: quemadmodum mirus dicit Hippocrates, ¶ Dum alterat ac corrumpit natura, dolores fiunt. Alteratur autem ac corrumpitur cuiusq; natura, cum vel calefit, vel frigeat, vel siccat, vel humefit, vel eius vnitas dissoluitur: in ijs quidem in temperamentis, quæ inæqualia sunt, ex calefaciendo vel ex frige faciendo potissimum, quippe cum efficacissime qualitates hæc sint: secundo loco è siccando vel humefando: ex esurando vero vel sitiendo, deficiente hic humida, illic sicca substantia: ex vulnerando, & erodendo, & tendendo, & premendo, & conuellendo, vnitate ipsa soluenda.

De Ortu Inæqualis In temperie in Vniuerso corpore animalis. C.A.P. 4.

Ergo si calor sanguinis in particula, quæ phlegmone laborat, mitis est, tum qui in toto anima liselet corpore mediocriter attemperatus, non facile vnà cum afflicta particula calefit: Sin vel illic feruet vehementius, vel qui per totum spargitur animal, biliosus est, illico totus ad calorem vertit: Multo vero magis sicubi ambo concurrunt, vt & qui in phlegmone habet, admodum calidus sit, & qui in toto est animante, biliosus. Porro calefit primum qui in arterijs est sanguis, qd scilicet is tum natura calidior, tum vero magis spirituosus sit: post hunc vero et qui in venis est. Quod li propinqua visceri, cui plurimus sit sanguis, obfessa phlegmone particula fuerit, iam celerius cum hoc vniuersus qui in animali est sanguis, calore afficit. Vnoq; verbo, quicquid ex facili alterabile est, aut calidum natura, id à quouis calefaciente primum exaltat. Nō secus & ab eo quod frige facit, quicquid facile alteratu est, vel natura frigidum, id primum refrigerat. Ac promptus quidē ad alterandū spiritus est, vt pote ex tenuissimis constans partibus. Calidissima natura est flaua bilis, at frigidissima pituita est. Reliquorum humorum sanguis, post flauam bilem maxime est calidus, sicut nigra bilis post pituita est frigida. Quin etiam alterat flaua bilis leui momento, ex quouis in eam agere: nigra agre alterat. In summa quicquid tenuium est partiu, id prompte alterat: contra cui crasse sunt partes, agre. Ita necesse est, multarum phlegmonis alterationes incidant, propterea qd multarum affecta sunt corpora. Principio nanq; succus qui phlegmonem excitat, magis minus ue calidus est: Deinde succi putrefactio, pro ipsius natura respondet: Nō minus certe, prout is magis minus ue est impactus: quippe que perspiratu carent, celerius putrescunt, veluti & in externis accidit omnibus: Cæterū cum calida temperie sunt & humida, tum vtroq; potissimum. Iam ipsa phlegmone laborans particula, vel propē, vel longē sita est à multi sanguinis visceribus: totusq; sanguis vel biliosus est, vel melancholicus, vel pituitosus, vel spirituosus, atq; hæc oia magis minusq; Quare necesse est, multiformes fieri alterationes, siue alterum alteri sit collatum, siue idem sibi.

Vsq; uo

Vsq; uo Inæqualis In temperie, in Febribus intelligitur.

C.A.P. 5.

Flunt hæc oēs inæuales corporis in temperies, maxime quidē inflammato eo qui in phlegmone est sanguine, deinde eo qui in visceribus habet & corde: atq; huius maxime eo qui in sinibus eius sima est: In quo (sicut in opere de vlturpandis manu dissectionibus est dictū) si viuo et animante, nec adhuc febre tentato, dimittere digitū velis, vehementissimū deprehendes calorem. Quo magis verisimile est, ubi totū corpus pter naturā incalescit, hunc maxime sinum ad summū peruenire caloris, quippe est tenuissimū maximeq; spirituosum sanguinē habeat, ac moueat perpetuo. Ceterū in febribus id genus omnibus, calefit quidē sanguis aliqui vniuersus, quicunq; calor illū preter naturā, qui ex humoris putrefactia est obortus, concepit: non tū aut arteriarū venarū ue tunica, aut aliud vllū eis circumcentū corporum prorsus iam temperamentum suū mutauit, sed adhuc mutat atq; alterat incallescens, siue vt sic loquar, calefiens. Quod si longiore tempore hoc patit, etiam vni cef aliqui: prorsusq; mutabit ita, vt non amplius calefiat, sed iam sit preter naturā calefactū. Porro terminus mutationis est, cuiusque particule functionis læsio: Ad quem vsq; terminum vniuersa alterationis latitudo, via est in id quod præter naturam est, veluti mistum eodēq; ac mediū quiddam ex contrarijs vtriusq; compositū, ipso naturali prorsus affectu & eo qui iam planè est præter naturam. Ergo toto hoc tempore corpus incallescens, pro modo alterationis et ad portionē sentit dolorem. Cum vero oēs corporis solidæ particule exaltate ad abolitionē iam sunt, eiusmodi febrem hæcicā Græci vocant, cui non amplius iam in humoribus & spiritibus solū, sed & in corporibus ijs, qd habitus rationem habent, cōprehensam. Hæc doloris est expertis, putantq; qui ea febricitant, oino se febre carere: neq; enim sentiunt eius calorem, oibus. l. eorū partibus æque percalfactis. Sed & conuenit de his inter naturales scientiæ professores in ijs, que de sensibus produnt. Neq; n. citra alterationē est sensus: neq; in ijs que iā ad perfectionē sunt alterata, dolor. Itaq; et hæcicæ febres oēs, tū sine dolore sunt, tū nec sentit ab ijs qui ipsi laborant, perceptæ: nō. n. ex eorū particulis hæc agit hæc patit, cum oēs inter se ita similes sint reddite, ac vnica habeant consentientem temperiem.

Non Quamlibet Alterationem ad Inæqualem In temperiem producendam sufficere. C.A.P. 6.

Quod si alia earum calidior est alia frigidior, at certe eatenus est frigidior, vt vicinam nihil offendat: alioquin sic. l. partes quæ pro naturæ modo se habent, mutuo se offenderent, vt pro quæ sic quidē temperamentis distillent: caro nanq; calida particula est, os frigidum. Cæterum tū harū partiu qd reliquarum oium indolens inæqualitas est, modi excessus merito. Sic nāq; neq; aer qui nos ambit, prius offendit, qd ad immodicum calorem frigus ue est immutatus: cuius Calioqui quæ in medio sunt differentes, tamen numerosas ac manifestū excessum inter se habentes, citra noxam sentimus. Ex his ergo fortasse nec illud durius dici videat, quod Hippocrates alicui ait, ¶ Omnem morbum vlcus esse: quippe vlcus vnitatis est diuisio. Immodicus vero calor ac frigus proxime accedunt, vt vnitate soluant: plurimus quidē calor, dū se regat ac incidit substantiæ continuitatem: summum vero frigus, tum stipando, tum introitus pariter trudendo, quardam exprimit, quardā quatit. Atque hunc quispiam immodici caloris ac frigiditatis terminū statuens, fortasse non incommode sentiat. Sed vero is, seu alius immodici excessus terminus est, certe consistere omnē immoderatū excessum in habitudine ad aliquid, iam liquet. Non. n. pari rōne à calidis frigidisq; afficit oē corpus: indeq; fit, vt aliqua animalū conuenientes inter se succos hēant: aliqua nō solum non conuenientes, sed et qui se mutuo corrūpant: veluti homo atq; vipera, quorū vtriusq; salua alteri est perniciosa. Ita vtriq; & scorpionum necaueris, li ieiunus illi insperis. At non homo hō minem morfu interimit, nec vipera viperam, nec aspis aspidem: Siquidem quod simile est, id congruum amicūq; est: quod contrariū est, inimicū ac noxiū: Augetur. n. quidq; ac nutrit à simili- bus: perimitur ac corrumpit a contrarijs. Itaque et sanitatis tutela, per similia perficit: morborum sublatio, per contraria. Verū de his alius est sermo. Hæcicani vero febrem que iam habitū cor D poris occupauit, minime sentit qui ea laborat: Reliquarū febrū nulla est quæ non à laborate sentiat: sed alia magis, alia minus agrotanti sunt graues. Sunt ex ijs & quæ rigore ingerant: fit. n. id quoque symptoma, veluti alia multa, ab inæquali in temperie. Rōnem tū generandi eius in propoli to libro tradere non est, priusq; de naturalibus facultatibus demonstratū fuerit, quot hæc qualesq; sint, tum quid agere queq; lit nata. Verū in libris de symptomatum causis, de omnibus agetur.

De Reliquis Causis In temperie Inæqualis, Quæ fit in corpore vniuerso. C.A.P. 7.

Sed reuertor ad inæqualis in temperamenti differentias: nā quæadmodū ex phlegmone febris nascatur, tum qd phlegmone omnis ac febris ois præter hæcicæ, ex morbis sint, quibus inæqualitas sit in temperie, dictū iam est. Porro accendi febrē & citra phlegmonē ex solis humoribus putrefectibus licet. Neq; n. ea solū qd inculcata sunt & perspiratu prohibita, putrescunt, verū celerime ea maximeq; ceterū putrescunt & alia multa, qd putredini sunt opportuna. Dicet vero de horū opportunitate alio loco. Iam alio quoq; genere inæqualis oriri in temperies in toto corpore potest, modo si liginoso vapore detentio: modo exercitationibus & plusculis laboribus calore adactio: modo ab ira cū sanguis imoderatius feruet: modo cū ex deustione quavis externa incalcescit. Porro qd et in his oibus febribus, non secus quam in ijs qd ex phlegmonis fiunt, supra est dictū, tū pro viribus effecti- cis causæ, tū pro corporis ipsius affectu, alij magis febricitet, alij minus, alij haudquaquā, apertū esse at Tertia Classis. fff iij bitor:

Al. 4. fi. 13. 6. n. 41. b

Ab idem.

† clarus, vni
de ex his por-
ditatur et ora-
tio illa habere
æqualem (vt
aliquis et Hippo-
crates ait) qd
dicit, vni et
In libro de Era-
clitico, p. 14. 14.
7. 2. 4. d

& licet huiusmodi dubitationem (quod plerumq; alias fieri est necesse) contemnere quis possit, fa-
ctus tamen fuerit, vt qui terminis manifestis distinguere rem potest, se ipsum non subiciat dubi-
tationibus non necessarijs. Termini autem manifesti inter decretescentem & senilem atatem, est hu-
midorum excrementorum exuperantia. A quibus quidem excrementis non nulli decepti, humi-
dam (vt diximus) senectutem esse asseruere. Quin & actiones omnes in hac ipsa debilitari, aperte
intueri possumus: & quae dudum decretescentium ad mortem via latebat, tunc manifeste deprehen-
ditur. Hinc sophistis problemata ex hypothesi sunt, alijs quidem senectutem esse morbum, alijs
esse sanitatem *verum in* in habitudine, seu quae haud fixa sit: alijs neutrum quid esse: ac no nul-
lis esse secundum naturam, alijs prae naturam: quibusdam vero & hic medium quiddam inter
ambo esse, ac neutrum vna est senectus, vt nec secundum naturam, nec praeter naturam ipsam ap-
pellent, sed tertiam in ipsa nasci fuerint dictionem, quippe qui ipsam non naturam esse dicant. Has
tamen controuersias dirimere alterius fuerit tractationis.

Quo pacto Senij Celeritas sit coecondenda? Quae Marcorum Genera sint. C.A.P. 5.

Senectutis autem marcor dissolui profectio non potest, succurri tamen, vt quamplurimum pro-
ducatur, potest: & haec est illa medicina pars, quae graece *νεμεσιον* id est senium vitrix, dicitur:
cuius quidem scopus est (vt etiam ipsa rei natura indicat) oblitescere prohibereq; prout fieri po-
test, ne cordis corpus adeo exciccetur, vt tandem aliquando agere desinat: Nam is est vitae finis, ipsa ni-
mirum cordis ab actione cessatio: quoadu enim cor secundum propriam sui ipsius actionem mo-
uetur, fieri nequit vt animal moriatur. Quare si fieri potest, vt ipsa corporis cordis aut cere icco-
ris substantia reddatur humidior, potest & ipsum etiam senium cohiberi: Si autem nemo est qui
iureur & cor se ipsis humidiora possit efficere: sed temporis processu, necessario siccora euadunt no
ipsa solum viticera, sed arteriae etiam & venae: senium certe vitari no potest: At eius celeritas coer-
ceri potest: quomobrem vi Homerus si quid aliud, hoc certe etiam vaticinas, de senibus cecinit:
Vt lauitaq; comedit,

Mollibus in stratis dormire, haec vita senilis.

Nam ex ijs quae humescant, est tum lacrum, tum molle cubile, tum somnus, tum vero in primis
ac praecipue ipsum nutrimentum. Nam hoc ipsum solum nutriendorum corporum pars efficitur,
cum cor in substantijs assimilatur: Reli qua vero omnia, vel quia non sicut similes partes
vehementius exciccari, vel quia humiditatem in intermedijs earum capacitatibus contentam irri-
gent ac adaugeant, humescandi tum appellationem tum facultatem adepta sunt. Sic ergo, vt di-
ctum nunc est, quicq; possunt iecur & cor humescari, adacta nimirum, quae in ipsis dispersa est, hu-
miditate: quam & in extenuatis iuuenum corporibus, saepius quidem in toto corpore manifeste,
non nunq; vero in corde etiam et iecore, absumi contingit. Quod vero horum viscerum alterum
arteriarum pulsumq; sit origo, alterum venarum ac nutritionis, in alia offensionem est tractatione,
in qua de Hippocratis & Platonis decretis tradidimus. Haec igitur viscera, antequam valida in to-
to corpore fuerit sanguinis penuria, moderato non deficiunt nutrimento: iecur quidem, q; vni-
uersus sanguis hinc principium nutrimenti ad se ipsas trahunt, aequali tñ atrahendi robore non
vniuersi oēs: ideoq; in sanguinis indigentia non aequae oēs alimento desistuntur: Cor enim cum
vehementius in manu habeat atrahendi actionem, alimento nunq; indigebit, nisi prius oēs animalis
particulae ad extremam deuenerint inopiam. Minime igitur suspicandum est, vt cum ex diutur-
no morbo gracile redditum fuerit corpus, ipsum quoque cor ac iecur pro aliarum omnium par-
tium proportione, grauisa sint. Hoc, si tibi libuerit, in alijs etia animalibus intueri poteris. Nam
quotiescumq; horum aliquid fame prius confectum incidere volueris, ceteras quidem omnes ip-
sius partes graues ac siccas inuenies, iecur autem & cor prope secundum naturam esse: moriun-
tur enim post inedia, non tam ob alimenti corporu solidorum q; ob spiritus inopia, quemadmo-
dum qui iugulantur. Ac propterea omnes particulae molles ac humide aequae ac viuicium sunt:
totam quidem in ipsis contenta humiditas, a qua primum ipse nutritur, integra seruat. At
qui fame intereunt, propius quide ad veru marcorem accedunt: ac ob id eos marcuisse dicimus,
qñ exquilitate loquendi non du vlla sit occasio: re tñ vera non marcuerunt, vel saltem non oēs cor-
poris particulae. Etenim vbi verus est marcor, oēs aequaliter partes marcescunt, propterea q; etiam
principia: & hoc in etatibus quidem senium est, in rebus aut praeter natura, febris quae marasino-
des, i. marida, appellatur. Est praeterea alia quaedam affectio proportione rñdens senectuti, qua
nihil de terius sit, ex morbo senium appellare: non meherele, vt Philippus, qui eam, marcidam
febrem nuncupat. Neque enim eiusmodi affectio febris esse potest, in qua frigiditas q; natura po-
stulat, cor factum sit. lam q; talem obtineat temperaturam, indicium non minimum est, pulsum
paruum rarusq; redditus, vcluti ipse quoq; testatur Philippus. Eiusmodi vero pulsum ob frigidita-
tatem fieri, in libris de pulsibus ostendimus. Quin & respiratio ijs, qui ita affecti sunt, pulsi simili
visitur, parua nimirum simul & tarda ac per longa intervalla: quae & ipsa partium ad cor attinen-
tium frigiditate indicat: vt in comentarijs de spirandi difficultate a nobis ostensum est. Nec vero
calidum hi expirant, quod & ipsum inseparabile est principio refrigerato: sicuti contrarium, ca-
lesceto.

Al. 4. f. 13. c. 6. 433

Al. 4. f. 11. h.

Al. 4. f. 13. c. 6. 433

Alesceto. Vnde igitur est, vt isti febricitent? cum ipsorum thorax neque circa pectus, neq; alibi, vcl
ad alas ac ad costarum gibba, vel etiam ad spinam, calidus sit? Sed & hoc ipsum etiam Philippus
confitetur: ait tamen eorum pulsum febris signum habere, duritiam scilicet innuens, quam fe-
brium omnium inseparabile signum statuit Archigenes. Sanè si eum pulsum qui re uera durus est,
intelligit, omnibus marcescentibus is certe inest ob arteriarum siccitatem, non tamen febrium est
signum. At si eum intelligit, quem Archigenes durum vocauit, nomen tantummodo proferens,
nullam tamen rem habens cui nomen hoc attribueret, de hoc quoq; plura a nobis in libris de pul-
sibus scripta sunt. Senium igitur ex morbo, quoniam frigiditas vna cum siccitate est, febris no est,
Alia vero species, quam marcorem *αεθροσύνη*, i. toridum Philippus nominat, vere est marcor,
quemadmodum etiam & qui Syncoposus appellatur. Estq; his ambobus pulsus frequens & par-
uus: specialiter vero ijs, qui torrido affectu sunt marcore, accidit, vt dum oscitat, spiritum efflent ca-
lidum, vt iure ipsum aestui assimilare possis. Oritur autem (vt diximus) torridus hic marcor ex ca-
liditate ardentissimisq; febribus, ac praesertim in siccore corporis habitu. Qui autem syncopo-
sus appellatur, fit, vbi qui syncopa fuerint correpti, vehemētiam quidem periculi in praesentia cui
tarant, relicto tñ deinceps ipsis fuerit aliquid syncoposae affectionis. At vero frigidus ille mar-
cor, qui senectutis affectionem similem obtinet, fit ex permutatione februm quae tum per aequae si-
gidae portionem, tum per ea auxilia, quae refrigerandi gratia hypochondrijs ac thoraci imponi so-
lent, fuerint secus ac oportet refrigeratae. Illud autem, secus ac oportet, duplex est, nimirum quan-
do quis vel intemperatus vel intemptius refrigerantibus vsus fuerit. Possit etiam quoadq;
vtriusque his de causis affectus hic constitui.

Qui Marcores Curari queant: ac de Balnei Vsu aduersus Philippum. C.A.P. 6.

Qvod vero marcor, qui vere iam marcor est, curari non possit, dictum quidem etiam super-
ius est, cum de senectute tractarem: dicitur autem et in presenti. Tale quid vsit veniens,
qui marcorem sanari putant, quale profectio ijs qui opinantur vertebrarum quae in spi-
na sunt, in priorem partem dimotionem (quae graece *ἀποσύνη* id est repanditas seu excauatio di-
citur) curari posse. Ex eo enim, q; in dignoscendis affectibus decepti sunt, putarunt quoque rectis
sine aliquid efficere: etenim ex ijs quidem qui extenuati fuere, quosdam curarunt: ex ijs vero qui
marcuerunt, nullos. Cum autem extenuatorum corporum duplex sit affectio, de vtraque nobis
separatim agendum est. Igitur Altera extenuatorum affectio oritur, quando tum ipsa solidorum
corporum humiditas, quam proprium ipsis esse nutrimentum diximus, per ijs, tum tenere carnes
colliquatae sunt: Altera vero corpora ipsa attingit, quae sanè & prima & similia appellamus.
Haec ipsa est, quae sanari non potest, quemadmodum sanè nec ipsum senium: Altera vero pericu-
losa quidem est, at non prorsus incurabilis: habetq; cum ceteris alijs affectionibus hoc commu-
ne, vt contraria affectui remedia exposcat: non aequae tamen ac pleraque aliarum est tuta. Nam tres
has affectiones humescare oportet, hocq; illis ob communem siccitatem est commune: vna vero,
quam senectuti assimilamus, calefactionem exposcit: sicuti & vna, quam toridum marcorem vo-
camus, refrigerationem: commixtam vero quodam modo curationem requirit syncoposus mar-
cor, non qui iam factus sit (huius enim semper oportet meminisse) sed qui adhuc fit, scilicet cum
humiditas solidis particulis innata, absumitur. Hi quidem sunt curationis scopi. Deinceps vero
considerandum est, quomodo tum inueniendae tum abhibendae ac vsurpandae sint remedium
materia. Praesentius igitur egisset Philippus, si non solū, quaecumque in primo de marcore libro,
scilicet de morbi istius generatione, & de eius differentia dignotioneq; ac transmutatione tradi-
dit, scripsisset, sed & aliquid etiam de curatione: nunc vero eam videtur omisisse. Nam cum ego
multis iam deinceps annis secundum de marcore librum perquisiuissem, nec ipse vnquam inue-
ni, nec in quempiam alium incidi, qui se illum legisse assereret. In primo vero, quem sanè non nulli
si propterea q; secundum non extet, non primum, sed simpliciter de marcore inscribunt, de balnei
vfu meminit: non eos tamen admittit, qui hoc vsit auxilio, propterea q; ab ipso lecti marcescen-
tes opinantur. Quia vero obiter ac extralinitutū huius remedij meminit, idcirco de eo neq; diffuse
pertractauit, neq; accurate vt solet contempletus est. Quanquam remedium hoc manifeste conspi-
citur exciccato humescare, vt facile intueri possumus in ijs, qui vel iter fecerunt per Solem estiuū,
vel quocumq; alio modo exercitati vel exusti fuerunt: hos enim omnes ac praeterea siticulosos, hu-
mescat ac sui liberat. Quin & quoscumq; alios, qui quomodocumque vel a vigilijs, vel a curis, vel
a venere, vel a cibis, medicamentis ue exciccantibus, vel etiam ab ira exciccati fuerint, tum madeface-
re tum reficere conspiciunt. Sed mihi videtur Philippus balneum in ijs improbasse, qui iam vere
marcuer, quos nec aliud quicquam sanaret: Vt barbariam ego ab eius sententia discedam, tum quia
non nullos ex ijs, qui vere marcuerūt, sanari posse existimat: tum etiam, quia balneum improbat.
Euidenter enim periculum de ipsius facultate fieri licet in ijs ipsis, qui non dum insanabili labo-
rant marcore, quem nec fortasse marcorem, vbi accurate loqui velis, nomines. At nobis nulla de
nominibus cura est, vbi res clariori oratione possumus interpretari.

De

De Marcoribus qui Balneo ac Aqua potu curantur: & de Ipsorum Ortu aduersus Philippum. C.A.P. 7.

NAm cum tres sint febrium primæ ac generalissimæ differentie, diarias sanè in præsentî exci- pinus, sermoq; nobis habendus est de febribus ex humorum putredine ortis, atque de he- ceticis. Itaque febrium quæ ex putrescentibus humoribus accenduntur, balneum remedio est, si post humorum concoctionem adhibeatur. Hæceticis vero, quæ solæ sint, nec ullam aliam implica- tam habeant febrem, omni tempore laetacrum idoneum est: Si vero implicentur alicui ex his febrî bus, quas humores putrescentes excitant, tunc est idoneum, cum iam humores fuerint conco- cti. Eadem quoque propemodum esse frigida potioni exhibenda tempora censendum est. Ve- rum si in hac aberretur, cum magno sit detrimento: balnei vero usus in prædictis febribus pericu- lo vacat, nisi forte virium adesse imbecillitatem suspicetis. Et sanè nos plerosque, quibus marcor aduertebatur immisere, his præsidij curauimus. Dicitum autem est in primo de febrium differen- tia libro, diarias febrium quasdam cum hæceticarum genere communicare, primoq; die nõ pos- se exquirite cognosci, sed vel in secundo, vel omnino in tertio. Ac cum primum cognitæ fuerint, aqua frigida sibi ipsis danda est, quippe eo tempore est utilissima; cum & virtus valida sit, & san- guis in corpore copiosus contineatur: nam vbi febris moram traxerint, tunc & vires redduntur F & imbecillæ, & sanguis fit paucus. Duplici igitur lesione plerumq; leduntur, altera quidem, quia ex aqua potione pars aliqua feritur ac refrigeratur: altera vero, quoniam qui eam exhibent, nisi mo- dum mensuramq; debitam tenuerint, non solum aliam quampiam particulam refrigerant, sed & eam ipsam, quæ principium generationis febris obtinet. Quin si ipsam etiam cor largius refri- geratis, si quidem innatam adhuc suam humiditatem seruet, concidit virtus: sin siccus iam existat, affectio fenestrati similis subsequetur. Sed & quo tempore prima hæceticarum febrîi iudicia ma- nifesta fuerint, eodem etiam vtiliter foris adhibentur refrigerantia medicamenta, si imponantur su- per ipsam (vt quispiam dicat) febris focum, de quo paulo mox accurate desiniam. Nunc ad bal- neum redeo, quod ad omnes squalentes febres vtile est, quando nihil aliud ipsi implicatum, pro- hibeat. Quandoq; vero vtilius etiam est, quam sint refrigerantia medicamenta, cum squalor vel in toto corpore exuperat, vel in foco. Focû febris dico eam animalis particulam, quæ prima fuit ipsius solidis partibus inmodice fuerit calefacta. Primum ergo est cor, quod calidius debito reddi- tum, hæceticam infert febrem. Deinceps vero iecur, non per se ipsum quidem, quemadmodum cor, sed quia secum in consensum illud trahat, quado non ipse cordis affectus rationem causæ obri- nebit, sed qui sunt corporum cordi vicinorum. Post hæc est venter. Ab hoc quæcumque possunt G fecum cor concalefacere. Quantum igitur ad propinquitatem attinet, pulmo quidem omnium maxime ac potissime, cor concalefaciendo, hæceticam siccamq; inferre febrem, quam marcor conse- quitur, debuerat: hoc tamen fieri non conspicitur: nec facile vnq; visus hoc affectionem causâ si- milem suscipiet, tum quia humidum est, tum etiam quia respiratione refrigeratur. Plerumque igitur hæcetica febris ex reliquis visceribus cum bilioso succo solet consistere, vbi is in patientis ven- triculum imbibitus fuerit: & ob id etiam Philippus marcescentium febrium plurimis, erysipela- tosam affectionem genitam esse in ventriculo arbitrat. Quod si in ventriculo, necessario etiam suspicandum est eandem in iecore constitui affectionem: A quibus solis visceribus affectis crede- re videtur Philippus marcorem generari. At nos non raro vidimus quosdam membris his illæ- sis, in corde maruisse. Cuius quidem cordis haud scio cur oblitus fuerit Philippus, cum nec ex iec- ore aut ventriculo solis affectus ostendere potuerit, quomodo febris marcida suboriatur, nisi affe- ctus cordi distribuatur ac communicetur. Neq; vero in hoc solo videtur Philippus aberrare, sed etiam dum non iudicat, ex alijs etiam particulis febrem marcidam constitui posse. Nam si erysi- pe latosa sola affectio in ventriculo exorta eiusmodi febrem inducit: siq; etiam citra hanc affectione aliquando corpus eius ignitum tantummodo, sine biliosa humiditate: potest etiam in alia quapiam H parte similis fieri affectio: Quæ particula si talis sit, vsecum concalefaciat etiam ipsum cor, neces- se omnino est, vt eius affectio febrem generet, quæ omnino temporis processu hæcetica fiet, ac tan- dem nisi soluiatur, marcorem inducet. Verum de nominibus sollicitum esse non conuenit, quem- admodum est superius est dictum: sed exercendum est, vt oēs affectiones quæ corpus excicât, tum dignoscamus tum recte etiam curemus. In quarum affectionum numero ea est, quæ cum igneo calore coniuncta est, quam sanè balneum perpetuo iuuat, vbi ipsa per se sola consistit. Non nun- quam enim (vt diximus) cum erysipelatoſa affectione oritur febris hæcetica marcidæq; quæ prius ci- bo & potu, & ijs quæ extrinsecus apponuntur, refrigeranda est: sed vbi eadem febris per se nulli alteri implicata fuerit, balneum requirit, sicut omnes aliae siccitates, siue frigida, siue calidæ exte- rint. Etenim hoc mirabile habent balnea, qd & calidas & frigidas siccitates iuuant: quemadmodû & hoc, quod non sitientibus sitim accendunt, & sitientibus eandem tollunt. Quod autem hæc efficiat balneum, clarè etiam nulla adhibita ratione, perspicitur. Cernimus enim vt superius etiã dictum fuit) eos, qui a Sole & ex itinere calefiunt & excicantur, vbi loti fuerint, admirabili quo- dam modo tum hunc curari, tum refrigerari: nihilq; his minus illos celerrime calefieri, qui ob ve- hemens

A hemens frigus calefactione egent. Iam vero qui ex itinere & Sole tunc, nõ amplius vbi se laue- rint, sicut: sicut qui loti vacat, loti situnt: Verum hos multoties, illos semel lauare oportet. Hęc quidem ita fieri conspicimus, causas vero alibi explicamus.

De Curando Marcore cui Erysipelatoſa Affectio coniuncta sit. C.A.P. 8.

R vsus igitur ad propolium reuertatur. Omnibus febribus hæceticis, quæ hoc vnum dñ- taxat habeant, vt hæcetica sint, balneum auxiliatur. Si vero vel crysipelas, vel phlegmone, vel putrescentes adhucq; inconcocti humores corpus obideant, ob hæc, non ob ipsam febrem hæceticam, a balneo laedi agrotû cõtinget. Ipsa enim quatenus febris est, semper tum a frigida po- tione extinguitur, tum a balneis iuuatur: ob immixtas vero ipsi febrî affectiones, agrotus leditur. Atq; hæc quidem efficacissima remedia sunt, quæ marcoris generatione prohibeat: eaq; admo- dum auctæ in febribus hæceticis assumenda sunt. Si autem erysipelatoſa quædam adit affectio, a balneo quidem prorsus abstinentum est: sed aqua frigida dum morbus consistit, est vtendum agonistice: ita enim nominare solent, quando ea & altatim & frigidissima exhibent. In princi- pio autem danda non est, nisi nos cogat ager, qui & frigida potioni sit assuetus, & sitim tolerare haud possit: Verum inponenda extrinsecus sunt, quæ refrigerent: quæ si nihil profuerint, co- B gendi etiam lotu agri, vt ea intro allumant. Maxime vero eis competunt humidæ ac nouellæ lac- tucæ: in aqua tamen exacte frigida abluenda prius sunt, atq; ita edenda. Si quando vero abs te ager petierit, vt cibi incommunitatem consolens, acetum aquæ frigida miscbis, ac vt in eo lactu- cas tingat, concedes: sit autem acetum illud omni prorsus vinosa qualitate expers. Quin etiam ex trinsecus eiusdem lactucæ succum, & semperuiui, in tybiq; ac quæcumque alia refrigerantia, im- ponere expedit. Optimum etiam est id, quo nos potissimum omphacõn, id est vuarum immatu- rarum tempore vtitur. Expreslus. n. earum succus, vnã cum portulacis in pilam injicitur: postea conusus in vas exprimitur, vasq; illud in frigida aquâ immergitur: quæ si nituis etiam aliquid ha- buerit, præstantior reddetur. Modicum autem albæ farina, vbi eo vti volumus, immisceamus. De- inde in duplicatum lintecolum infundentes, extrinsecus ipsum super hypochõdria extendimus: nec illic diu morari sinimus, sed vbi tepidum eualerit, illud abijcimus, ac alterum simili modo im- ponimus: & hoc subinde agimus quousque ager se in profundo refrigerari ac sitim liberari pñe- rat. Misceamus etiam aliquando oleum omphacinû, vel rosaceum, vbi præcipue non nihil phleg- monosi in hypochondrijs consistit. Hoc igitur modo erysipelatoſas affectiones refrigerare o- portet. Illud vero non est ignorandum, nunquam posse febrem exquisitè hæceticam esse, vbi C eiusmodi quæpiam affectio aduerit. Exquisitè autem hæcetica ea est, quæ nullum particularis ac- cessionis, aut principium, aut incrementum, aut vigorem, aut denique remissionem habeat. Iam vero in libro de febrium differentia diximus tñ multa alia, tum qd a solo cibo hæceticæ febres effe- ueſcunt, veluti calx in persa aqua: quo incremento ablato, æquales semper permanent. Si quado tamen breuissimum aliquod incrementum, vel inualio intercedit, considerare oportet, an aliqua adit humorum putredo: an vero locus primus affectus alius sit a corde, qui & ipse nec simplicè, nec hæceticam affectionem habeat, sed vel phlegmonosam quampiam vel erysipelatoſam. Atque hoc modo propria curatio affectionibus adaptanda est.

De Vilius ratione in Singulis Marcoribus. C.A.P. 9.

M Arcorem igitur torridum, qui ex ardentibus febribus generationem suscipit, refrigeran- tibus prohibebimus remedijs, tum extrinsecus impolitis, tum intro in corpus assumptis. Deniq; vero quod ex morbo effectum fuerit, si illud quidem absolute factum fuerit, curari non potest: Si autem non dñ absolutum sit, sed propè accedit, vt eiusmodi fiat, vnum habet curatõnis scopum, quem ἀναληψις id est resumptionem, & ἀναθηρησις id est renouitionem seu refectionem appellamus, ex multis particularibus actionibus, quæ tum multis, tum multa etiam egent cautio- D ne: de quibus si nunc loqui velim, longissima mihi fieret oratio, abunde tamen in libris de mede- di methodo dictum fuit. Nunc autem satis erit si hoc dixerimus, quod scilicet excicata corpora solida, alimentum curet. Ostendimus autem in commentarijs de facultatibus naturalibus, quod non se ipsum cibis ad omnes corporis partes defert, sed ab ipsis, quæ nutritione egent, attrahi- tur. At vero in marcoribus hæc ipsæ inualide sunt, ac præſiccate ad attrahendum infirme: quod si frigiditas quoque adiungatur, parum iam a mortuis absunt. Oportet igitur vt alimentum at- tractu facile sit, vt quod attrahentis corporis robori deest, id ex materie aptitudine repleatur. At- tractur autem facile est id alimentum, quod tum tenuium sit partium, tum natura calidum: ve- rum hoc ferè non nutrit, quippe ostensum est alimentum crassum viscosumq; esse debere, vt & stabile sit, distulterq; transpiret, & nutriendis corporibus promptè assimiletur. Quando au- tem hi scopi inter se pugnant, fieri nequit, vt alimenti exacte utraque seruatis, copia suppetat. Danda tamen est opera, vt quod mediocriter ambo præſtare possit, inueniamus. Mihi porro nihil ad hæc omnia lacte videtur esse præſtantius, præcipue quidem si quis muliebrum mamma- ore apprehendens, id ipsum mulgere toleret, quemadmodum sanè Euryphen & Hierodicus in phibeticis præcipiunt. Sin minus, at saltem alinum adhuc calidum assumat, quod breuissi- mo temporis spatio ambientî aeri fuerit expositum. Hic igitur alimentorum a scopis non ijs so- lum

Al. Et. 1. 3. c. 743 G

lib. 6. c. 2. 474 A

nota ad hunc in præsentî loco est vnaqueque hæc. Si quis mulierum mamma ore apprehendens, id ipsum mulgere toleret, quemadmodum sanè Euryphen & Hierodicus in phibeticis præcipiunt. Sin minus, at saltem alinum adhuc calidum assumat, quod breuissimo temporis spatio ambientî aeri fuerit expositum. Hic igitur alimentorum a scopis non ijs solum

perueniunt. Citam igitur vacuationem aut repletionem, aut distentionem aut subsidentiam, aut depressionem aut elevationem, aut alium quendam motum, nullum ex oibus præter spiritum esse ceteri. Quare & palpitationum causa, substantia quidem spiritus: Qualitas autem substantiæ humiditas est, et crassities, ut paulo ante dicebamus, cum crassum vaporosumque nominaremus. Si enim et he reus foret, tenuis & purus, citra impedimentum transiens, neque repleret vniq, neque vacuaret partes: Crassior autem quam meatus corporum exigant, in quibus colligitur, reclusus intus si quidem cocauitatem corpus obtinet, hanc replens, & excitat & distendit regionem circumstantem: sin minus, inter duo collectis corpora, ab vno ad alterum transit, ascitium sibi finem efficiens. Hic sane modus secundus dicitur, etiam in cute subinde palpitationes excitat: non cute ipsa concuuitatem quãdam in se sortita, sed in spatio quod cutem & corpora subiecta intercedit, spiritus tunc colligitur. Prior autem modus in muscibus potissimum accidit, in his enim concuuitates & multe sunt & exiguæ.

Praxagoras pulsus arterijs attribuit, licet nimirum & palpitationem, tremorem, & conuulsionem, arteriarum affectus: ac pulsus sanè in naturali statu habere: palpitationem vero, tremorem, & conuulsionem magnitudine inuicem differre, sed motus esse præter naturam. Quod igitur non recte sensiti, solis arterijs palpitationem attribuens, haud difficile est deprehendere: Quippe manifesto videre est frequenter & cutem palpitantem & musculos, cum nulla in loco sit arteria: vel, si esse quandam contingat, ea sit admodum exigua, vnde liceat manifesto alicui cognoscere, tãtam distentionem non ex arteria magnitudine proficisci. Porro nã recte nonnulli musculosis corporibus solis palpitationem attribuunt, id mihi multo dignius consideratione videtur. Ego etenim et planè existimo arteriam manifesto non modo palpitans, sed etiam conuulsoriam quid, subinde repræsentantem inueniri, quemadmodum & alij pulsus periti fatentur. Verum de hoc disputatio prolixior est, & in libris de pulsibus comprehensa. Iam plerisque hominum non raro palpitationes in sola cute euidenter fieri apparent, cum vaporosus spiritus in aliqua ipsius particula generatus retinetur, & in transitu moratur: ita etiam si in musculis, aut alio quodam corpore, spiritus statulentus redundauerit, in illa palpitatione excitat. Quoniam vero spiritus crassus, nebulosus, aut caliginosus, aut statulentus, aut quomodo cumque nominare velis, palpitationis causa efficitur, ideo vates frigidiores palpitationi obnoxie sunt, natura corporis frigidior, regiones frigidae, anni tempus hybernũ, vita otiosa, repletioni & ebrietati dediti, cibi frigidi & statulenti, & vt semel dicam, omnia quæ corpus refrigerant. Quæ vero his contraria sunt, palpitationes statim tollunt. Nam calefacientia spiritus attenuant, & corpora reddunt rara molliaque: Refrigerantia autem densant quiddam, contrahunt, & corporum meatus cogunt conuicere: in crassa autem coarctantque, & turbidum spiritum reddunt: facile igitur retinetur à perspirato impeditus, tum sua ipsius crassitate, tum corporum, quæ ipsum continent, densitate. Calida rursum contrario refrigerantibus modo fundunt, laxant, corporum meatus aperiunt, ipsum spiritum attenuant, ad motumque facile incitant, facilesque ita transitus ipsi efficiunt. Quapropter etiam veteres medici palpitationum remedia adinuenere, quæ extenuare & calfacere possunt: cuiusmodi sunt, quæ constant euphorbio, pyrethro, lemmelia, sulphure, & pipere, aliisque id genus composita: item inter aquas, quæ de terra profiliunt calidæ, atque ex his potissimum nitroscæ, sulphuratae, & bituminosæ, easque commendant. Veniunt autem & marina, calfacientes ipsam: & muria, si marina delit. Iam potui exhibent medicamenta calida, præsertim ex castorio confecta. Hoc sanè etiam extrinsecus impositis, non modo epotus, generosum est medicamentum, ut quod calfacere simul & extenuare, siccareque abunde possit. Palpitationis sanè cuiuslibet ex frigido generatio est: Tremoris autem neque vna occasio neque causa semper frigida est, verum dispo, facultatis quæ corpus mouet imbecillitas. Huius autem causæ, quæ huc corpus perducere potest, non vna species est, sed vel alimenti inopia, quemadmodum in cholera, valido alui profluuiio, largo sanguinis fluore, aut magno ieiunio, vel vitali robore soluto quemadmodum in stomachicis & cardiacis deliquis, vel violento & valido frigore occupante, aut plenitudine ipsa ponderis modo degraunte, imbecilla ad motus efficit. Vnde neque vna remedium species trementibus, quemadmodum palpitantibus, adhiberi potest. Verum si à perfrictione tremorem experiantur, calidum ipsis prelidio est. Nam qui per hyemem iter facientes, deinde valido frigore correpti, semimortui & tremuli domum reuertuntur, facillime ab affectu liberati sunt caloris adhibiti beneficio. Similiter his medemur & illis, qui per refrigerantes febrium insultus & rigent & tremunt. At si per sudorem digesti, sicut tremuli, vt in deliquis cardiacis & stomachicis, calfacere hos extremum malum est: quippe contrarium in his conuenit, nempe cutem densare, quæ refrigerant, adstringunt coarctantque meatus, adhibentes, non quæ calefaciunt, laxant & adaperiunt. Quod si penuria alimenti, vt in longis ieiunijs, aut immoderatis vacuationibus, tremores oboriantur, hoc ne verbis quidem indiget: cuius enim constat, alimentum hos desiderare. Qui autem viribus humorum copia grauatis tremunt, his vacuationes remedia sunt: quemadmodum & Hippocrates alicubi docet his verbis: ¶ Elymargei ancille, cui neque sanguis fluxerat, postquam filiam peperisset, os autem vuluæ aurisam erat, ac dolor in coxam & crus pertingebat, ex talo sanguis detractus profuit, & si tremores totum corpus occuparent. Sed ad occasionem veniendum & occasiois fomitem. Mulieris meminit, quod à partu celebri

A celebri illa secundarum puerperij purgatione, vacuata non esset: deinde tremor oboriretur. Hanc, inquit, sanam sanguine ex talo detracto, est tremores totum corpus occuparent. Quid iam aliud hic obicere subindicat, quam quod alius sanguinem non misisset? Frigidum enim affectum tremore esse credit, sanguinem vero calidum. Nō igitur ausus fuisset aliquis sanguinem vacuare in affectu qui calefieri desiderat. Ego tamen, inquit, ausus sum: & rationem docet. Sed ad occasionem veniendum est, & ad occasiois fomitem. Id quod infestabat, inquit, & infestantis causam noui. Quod igitur infestabat, sanguinis copia erat: causa ipsius, vuluæ ad coxas inclinatio, propter quã mulier purgata non erat. Sanguis igitur quem vacuatum esse oportebat, non manuit, sed in corpore oberans, naturæ pondus erat. Vnde tremoris occasione intelligens, sanguinis copiam: fomitem vero occasiois, vuluæ affectum: deinde copia quidem vacuationem indicante: parte autem affecta, locum per quem vacuare conueniebat: ambo hæc coniungens, sanguinis detractionem ex talo motus est: hanc quidem, quoniam sanguinem vacuare volebat: ex talo aut, quia vterus assilgebat. Quod igitur sanguine abundante venam incidere oportet, nemo non nouit, si quidem in venis ille continetur: Quod aut vtero affecto, circa alium, aut in poplite, diuidere conuenit, nisi prius venarum coniunctiones ex Anatome didiceris, haud poteris id quod dico, assequi. Alia enim alij corporis parti venæ communicat, oportetque vacuationes semper ex communibus moliri: nam si venas quæ nihil parit affectu communicant, incidis, neque affectu medebis, & sanam semper offendas. Necessarium igitur nunquam non videtur, ut is qui recte medebit, eam ex qua affectus orit, cognoscat. Verum de tremoris causa hæc sufficiunt. Locus aut affectus in tremoribus, vnus necessarius non est: atque hoc loco carpendus mihi venit Praxagoras, & Herophilus: hic, quod tremor in nervoso ipso genere semper constitui offendere contendat: ille, quod arteriarum affectum, tremorem dixerit. Praxagoras igitur longè à vero abest: Herophilus autem deceptus est, qui virtutis affectum, instrumentis attribuerit. Quod etenim nervosum genus, non arteriosum, motibus voluntarijs subministrat, recte intellexit: quoniam aut non idem nervorum corpus, motus causa existit, sed hoc quidem instrumentum: causa autem mouens, virtus quæ per nervos dispensat: hic reprehendus venit, qui virtutem & instrumentum non distinguit. Si enim distinxisset, statim utique cum opus offendet, non instrumentorum modo, sed etiam facultatum affectus esse deprehendisset. In moruis igitur nullis neque nerui, neque musculi affectus experiri sunt, quos pati ipsos & Herophilus & Praxagoras arbitrant: deserui autem eos omnis motus protinus vna cum anima, cuius instrumenta musculi sunt, & nerui. Nō igitur musculi cui neque nerui mouere, sed anima. Neque enim tibiurum opus est, sonus qui ex eis perficitur: neque citharæ sonus, qui hac præstat: sed tibiæ cantus, opus quidem est tibiæ, per instrumentum tibiæ effectus: citharæ sonus, mulici, instrumentum vero citharæ. Corruptis autem & tibiæ & citharæ sonus, subinde quidem propter operum artifices: interim propter instrumentorum, quibus vtunt, offensam: Ita & motus in animante arbitrarij, opilex quidem artificesque facultas est, quæ aut mal gubernat: instrumenta aut, nerui & musculi. Itaque non moueri, & male moueri, aut ex instrumentorum affectu, aut facultate his instrumentis vtente, accidit. Palpitationes igitur, conuulsionem, & resolutionem, instrumentorum laciones sunt: Tremores autem, facultatis imbecillæ affectus.

Quid sit Rigor, Quæ illius Causa, & Quo pacto generatur.

C. AP. 6.

A Tremor sanè à palpitatione manifesto distinctus est, à Rigore aut hoc pacto distinguitur licet. Prius autem considerandum venit, quid sit rigor: etenim & hoc ex ijs quæ admodum sunt cognita, esse putat, nihilo tamen minus difficile diiudicatur est, non hac modo ratione quod causam inuenire, vel dispositionem, quæ ex ea corpori obuenerit, haud proliue sit: sed ante hæc adhuc quod in ipsa notiois descriptione errare mihi illi videntur. Rigorem enim si quidem ita sermone absoluto, perfrictionem dixeris, vt non nulli pronunciarunt, error manifestus est: cum multi quidem valde perfrigerentur, non tamen erigeant: immo nec si validam perfrictionem statuas, ne hoc quidem verum est. Nam qui stomachico aut cardiaco deliquio torquentur, valde quidem frigent, non aut rigorem experiunt. Iam perfrictionem cum tremore, rigorem dicere (in quam statim plerique medicorum descendunt) occasionem habet deceptionis, nepe concuisionem corporis, ac vibrationem, quæ vehemētibus rigoribus coniuncta est. Deprehendit autem manifesto, quod neque omnibus rigentibus acciderit, solis aut ijs, qui vehemētiter rigent: neque ijs, quibus accidit, affectus qui aduenit, sit tremor, sed quædam veluti concuissio & vibratio. Tremor etenim, vt demonstratum, nisi partem mouere voles, non accidet: Agitatio autem seu vibratio, quæ validos rigores comitat, tã violenta & necessario corporibus incidit, vt coquefcere non liceat, et si strenue admodum renitatur. Ac tremor sanè vnus partis affectus, rigor aut totius corporis est. Vnde mihi & Platonem mirari subit, qui tremorem cum rigore confundat. Si enim qui rigore interpretati sunt, tremore cum perfrictione, aberrarunt, quoniam ipse, idem esse tremere & rigere existimans, vera prædicauerit: Nã præter ea quæ diximus abfurda, et hoc adhuc ei refragatur, quod non nulli tremant, nullum frigiditatis sensum experientes, nō tã fieri potest vt quis citra perfrictionis opinionem erigeat: licet, ut neque illi qui rigore, perfrictionis sensum esse dicuntur, procul ab affectus notione abijcte videntur: non enim id sanè dixeris, perfrictionem & frigus sentire. Quæ, n. resoluta sunt, torpida, difficulti aut prorsus nullo sensu pedita, omnia perfrigerant: Item

Item quod tremorem expertum est, paraplexiam, epilepsiam, similiter & flatus, & aquam inter cu
 rem, & inflationem, & cedema, totum frigidum est: Sed nullum ex his frigiditatem percipit, unde
 neque riget: sin autem sentiat, protinus certe & rigebit. Propter hac itaque Platonem dico non
 recte opinari idem esse rigorem & tremorem, cum neque vnus sit partis affectus rigere, vt treme
 re: neque sensus frigiditatis trementibus, vt rigentibus. Et motus in rigentibus sane citra mouen
 di partes voluntatem, omnino inuitis est: in trementibus, no citra mouendi arbitrium. Sed Plato
 ni sane aliquis forsan condonauerit, qd in tam tenuibus & medicis rebus errorem admittat, quam
 vnus aliorum affectuum corporis prope omnium generationem exacte sit persecutus. Athenaeum
 aut Attalum demirari par est: multo etenim Platone adhuc recentior, no in cause rationibus mo
 do Platonem sequitur, id enim tolerari poterat, sed etiam circa notionem similiter atque ille confu
 sus apparet. Neque enim rigoris tremorisq; notionem distinxit: describensq; rigorem in hunc
 modum ait: Pugnam concussionemq; hanc tremor comitatur, totus autem hic affectus frigidus,
 & causa efficiens idem nomen sortita est, vt (inquit ille) & Plato affirmat: hic enim ipsam Plato
 nis sententiam protulit. Habet autem vnuerfa hunc in modum: Nam humorum corporis; par
 tes grandiores, cum in minorum sedes subire nequeant, expellunt eos, & nostram in corpore mi
 norem humiditatem trudent: aliam ab externo inaequaliter motam, neque immobilem propter
 aequalitatem, & impulsionem efficientes, coagulant. Quod autem praeter naturam cogitur, secū
 dum naturam ipsum sibi renititur, inq; contrarium repellit. In hac pugna & conuulsione tre
 mor rigorq; consistit: omnisq; eiusmodi affectus, causaq; efficiens frigida est, atque eodem nomi
 ne appellatur. Quod sane neq; tremori idem est rigor, nec perfrictio simpliciter, immo neq; per
 frictio valida, manifesto ostensum est: Quod autem paulo superius dictum est, nempe perfrictio
 nem esse sensibilem, discutiamus num falso prolatum sit. Non nulli enim rigorem non sensibilem
 esse frigiditatem, sed dolorosam esse arbitrantur: siquidem multi etiam ex sanis frigere admodum
 dicuntur, alij sponte refrigerij desiderio diutius in aqua frigida immorati: quidam etiam inuiti in
 frigida diutius versantur, rigent autem non statim, quemadmodum nec qui lauit, deinde se ipsum
 in frigida condecit: neque enim hic, nisi admodum diu immoretur, riget, est frigiditatis quali
 tatem manifesto sentiat. Quapropter, quantum ad frigiditatis sensum attinet, omnes hi statim ri
 genter, si rigor frigiditas esset sensibilis: sed non rigent merito, non enim est omnibus cum dolo
 re frigiditas: sed non nulli ipsorum, qui aestiuo tempore validum calorem non tolerantes in frigi
 dam sese conijciunt, adeo frigiditate oblectantur, vt tandiu in ea morantur, donec tangenti tibi gla
 ciei modo refrigerari esse videantur. An igitur totum iam habebimus, si rigorem dolorificam frigi
 ditate definiamus? an quid adhuc desideratur? Forte enim non quilibet rigor ita finitū ve
 nit. In aegrotantibus sane non idem videtur rigere, cum eo quod est horrere, aut frigerere: dicimus
 igitur subinde accessione in sultum, hinc sane cum rigore, alteri cum horrore, alij cum frigiditate
 sola oboriri: & in omnium medicorum commentarijs idem vsus verborum existit. Ita cum quis
 cum nulla concussione corporis & agitatione perfriget, non hic riget, verum si affectus rigor
 appellari debeat, inaequalem & praeter voluntatem motum ei accedere oportet: quod sine hoc ac
 cidit, si ne cutem quidem inaequaliter commouet, perfrictionem nominant: sin autem hanc quide
 perturbet quatuorq; per quosdam insultus, corpus autem totum non commoueat, horrorem no
 minant: vt hic cutis solius affectus talis existat, qualis totius corporis rigor. At in sanis alio modo
 rigere dicimus, nempe in omni dolorifica perfrictione: sin autem ratione morbi obueniat rigor,
 non satis est hoc tantum dixisse, sed totius corporis turbationem apponere conuenit. Quod aliqui
 inducentes, perfrictionem cum tremore ipsum appellarunt, manifesto autem non sunt inter preta
 ti: quippe tremorem nuncupare neutiquam oportet, sed agitationem quandam praeter voluntatem,
 aut vibrationem, aut concussionem, aut aliud id genus nomē inuenire: nam tremoris vocabulum
 de peculiari affectu enunciat. Qui igitur morbidum rigorem diffiniunt, perfrictionem, alij nullū
 dicere vident, qd eum qui sanis accidit: est totum genus, de quo medici omnino disputant, et com
 memorati viri diffinire stauerunt: morbidum aut vocamus, cum a nulla exteriori causa violenta
 corpus, sed ex se talem obtinet dispositionē. Ita enim, puto, Hippocrates quoq; aiebat: Cum quis
 causone affligitur, si rigor superueniat, liberatur. Non igit, aqua frigida febricitanti superfusa, rigo
 rem excitabis, sed cum ex ipsa corporis dispositione suscitatur. In eundem modū & hac sunt pro
 nunciata: Cum rigore delipentia, malum testatur: item obliuio, mali. Rursus: Sexto die rigo
 res difficile iudicium notant: Item: Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis per spinam potius,
 sed & viris potius retro q; ante. In omnibus his rigor no qui sanis accidit, sed qui morbidus, expli
 catus est: qui nimirum est perfrictio dolorifica cum quadā inaequali totius corporis concussione,
 agitationeq;. Cum igit quid tandem rigor sit nouerimus, reliquum est, vt inspiciamus que causa
 sit efficiens, quas potissimum praecedentes causas comitem, & quibus superueniat dispositionibus,
 ac de vnuerfa ipsius generatione disputemus. Quod enim rigor natui caloris affectus sit, oibus
 fere in confesso est. Requirit autem totus hic sermo auditorem diligentem, & qui plurimum
 mentis habeat. Ego etenim natui caloris affectum, rigorem esse dixi, ne quis externi dictum
 esse

4^a. Aph. 58. Ex
 ord. 3. g
 1. Protr. cō. 2. l.
 530. 4°. 173. f
 4^a. Aph. 29. Ex
 ord. 30. d
 5^a. Aph. 49. Ex
 or. 4. d & 6.
 Epid. sect. 5.
 174 c

A. 1. 4. f. 1. 1. a.
 c. 6. 47. h.

A esse ratus, mentiri forsan me opinetur contra Erasistratum, Praxagoram, Philotimum, Aesclepi
 dem, aliosq; plurimos, qui calorem non insitum, sed ascititum esse censent. Quomodo enim hi
 natui caloris affectum dixerint, qui prorsus natium calorem ignorauerunt? Verum genuinum sa
 ne, vt diximus, non omnes calorem esse fatentur: generationem autem ei ascititiam inolentes, va
 rie alius aliam, vnum hoc omnes concedunt, esse aliquod secundum naturam in vnoquoque ani
 mante calidum in conuenienti mensura aestimatum: ac circa hoc rigorem, horrorem, omnemq;
 perfrictionem fieri aiunt. Aesclepiades igitur, cum non modo calidum, sed ne aliam quidem vllam
 vim insitam statisset, omnem febriem propter quosdam corpusculorum in meatibus obstructio
 nes, semper constitui dicit: in magnitudine autem meatuum differentiam ipsius ponens, mo
 ditur ita ostendere, quibusdam sane necessario consumctum esse rigorem, quibusdam non. Ac ego
 nisi longiorem, quam par est, sermonem fore sperarem: & praecipue iniquum censerem de Aescle
 piade quidem solo agere, aliorum vero dicta omittere: aut rursus omnium mentionem facere ag
 grediens, in longam ac infinitam sermonis prolixitatem incidere me timerem: deinceps vtique
 de omnibus opinionibus contemplantus, vnde vnaquaq; probabilem occasionem haberet, quid
 potissimum eis imponeret, & vbi aberrarent, cum ostendissem, ita ad nostram descenderem opi
 nionem. Verum hoc in aliud tempus differatur: neque enim Athenaeum laudo, qui de Aesclepi
 de, Heraclide Pontico, Strabone Phytico, aliquid dicit, nullius autem aliorum meminit: est i no
 modo horum opinionum de rigore, sed alias multo plures nihil minus celebres & probabiles, ex
 plicare potuisset. Nos igitur initio hoc sumpto quod omnibus in confesso est, nempe rigorem
 affectum esse caloris in vnoquoque animante natui, videamus quomodo oriatur. Procedet aut
 tem disputatio ex Hippocratis principijs. Non autem corpuscula & meatus statuemus corporis
 nostri elementa: neque calorem, motus, aut attritus, aut alterius cuiusdam cause sobolem pronun
 ciamus: sed corpus quidem totum conspirabile & conflatile censemus: calorem autem non ac
 quiritum, neque animalis generatione posteritorem, verum ipsum primum, primogenitū, & insi
 tum: Ac natura sane, & anima, nihil aliud quam hic existit. Quare si substantiam per se mobilem,
 & semper mobilem ipsum intelligas, haud errabis. Singula autem hęc seorsim indagemus, est de
 ipsis alibi discere liceat: in praesentia autem sermonis continuitas examinanda est. Nam calor insi
 tus ceu semper mobilis, neque intro solum, neque extra fertur: sed alterum ipsius motū alter sem
 per excipit. Celeriter enim, si intus calor maneret, in immobilitatem cessaret: si foras efferretur, &
 hic motus distiparet ipsum, atque hac ratione perderet: modice autem extinctus & modice accen
 sus, vt Heraclitus aiebat, semper mobilis ita perseuerat. Incedit igitur quum ad ina inelinat, ali
 mentum appetens: ab intimis elatus, & vnde quaque dispersus, extinguitur. Verum ad superiora ex
 terioraq; lationem, & vt ita dicam, a suo principio explanationem, quod natura calidus sit, experit:
 Intro autem fertur & deorsum, hoc est ad proprium principium viam inie, quoniam frigidū aliqua
 tenes particeps est: quippe ex calido & frigido temperatus. Prima sane calidi ratione, sua sponte
 mouetur: atque hoc potissimum ad actiones indiget: Magnum tamen ipsi vsu & frigidum ex
 hibet. Soler enim calidum in sublime attollit, ac cum eo alimentum adducere: Si autem frigidū no
 obfaret, etiam longissime procederet. Sit autem frigidum huiusmodi caloris motū impedito
 ne dispersus aboleatur: quippe periculum est, ne ipse praue litate & impetu sursum a corpori
 bus discedat: sed frigidum retinet, impeditq;, & vehementiam nimij huius motus tollit. Redea
 mus igitur ad superius insitutum, ostendentes qualis nam natui caloris affectus sit rigor. Quod
 etenim vbi in naturalibus temperamenti terminis manet animal, sanitate fruatur, verbis non indi
 get: hoc est, cum, vt Hippocrates aiebat, calidum & frigidum mutuo inter se temperamento me
 dioeriter habent: Sin autem alterum altero sit fortius, animal egrotare necesse est, ea morbi specie,
 quae causa superantis naturae respondeat: Inflammationes igitur, erysipelata, herpes, carbuncu
 li, affectus testantes feruorem aetiumq; igneum, ac omnes febriles passiones, cum vis calidi cūce
 rit: Contra conuulsiones, tetani, palpitaciones, stupores, resolutiones, epilepsia, & paraplegia, fri
 gidi superantis affectus. Ex huiusmodi vitijs vnum est & rigor hic, non simpliciter perfrictio exi
 tens, sed cum sensu: vnde adiciendum ei est, subita ac vnuerfim facta. Praeterea vehementem per
 frictionem & violentam esse oportet, vt ex manifesta distinctione vera colligas, rigorem insiti ca
 loris perfrictionem esse subitam & violentam. Rursus enim, vt Plato dixit, quod sensum & paula
 tim fit, insensibile: quod autem sensibile, necesse est hoc vehementer moueri & tremere subito. Qua
 re perfrictio quidem insensibilis, longiori temporis spatio & paulatim accidit: cita autem & emer
 gens admodum, cum sensu prorsus contingit: neque enim huiusmodi affectus latere poterit, iam
 talis affectus cum frigiditatis sensu non omnis dolorem adfert, sed interim etiam voluptatē, ex Pla
 tonis nimirum testimonio, cuius verba ita habent: Affectus praeter naturam, & violentus, subito
 accidens, dolorificus est in nobis: quod autem ad naturā redit subito, suauē est. Quare subito/vtri
 que & suauē & dolorifico commune est, necessario, ne affectus lateat, coniunctum. In hoc autem,
 quod non latenter in naturali statu reducitur, suauē est: quod autem extra naturalem statū edu
 cit, dolorificum. Vnde vnum & idem numero frigidum, partim oblectat, partim dolorem inferit.
 Si quidem corpori praeter modum calfacto admoueatur, omnino oblectat: nam immoderato
 calore

A. 1. 4. f. 1. 1. c.
 c. 6. 47. h.

In libro de Locis in homine.

calore laborans ob deficientis frigidi ingressum mitigatum, oblectatur quidem cum mitigat: Sui autem naturam obtinens, si subito refrigeres, dolore afficiet: nam ob temperantiam inmoderatiorem laborabit. Si quidem, ut ait Hippocrates, illis quibus natura mutat corrupturque, dolores accidunt. Non solum igitur subitam & vehementem frigiditatem esse oportet, ut rigor obortur, sed adiciendum huic ad huc est violentiam passionis, hoc est prater naturam fatum: ut rigor sit subita perfrictio in statu prater naturam perducens. Atque hoc mihi observandum in hoc sermone videtur, praesertim si de affectus generatione vera quis pronuntiaturus est, ubi dixerit in rigore subitam violentiamque naturae caloris perfrictionem fieri. Refrigeratur itaque etiam cum dissipatur, robore, quod continet ipsum, desistente: item alimentum, a quo accendebatur, penuria: Sed neuter horum affectuum rigorem efficit: aut omnes, qui moriuntur, rigerent. Quapropter corrupti calidum, ut ita dicam, omnibus morientibus commune est, non tamen rigentibus. Non enim absolute sermone calidum refrigerari oportere assero, sed & subito & violenter, hoc est robur ipsum perferens, neque substantia neque tenore laesum, ab exteriorum causarum aliqua molestari. Considerato mihi flammam extrinsecus, interim materiam, unde accendebatur, defectu interire: interim in Sole splendido contabescere ac emori: rursus ab aqua multa extingui: aut lignum super eam cumulatam iniectionum copia suffocari: Quatuor haec accidentia, quatuor de causis, non eodem omnia modo, flammam afficiunt. Eius enim quae in Sole contabescit, robur dissipatur, aeris nos ambiens violentia discussum: Nam radiorum Solis robur igne fortius est, & durabilius. Cum vero materiae defectu non amplius accenditur, substantia perditur, interit: Quod enim accensum est, semper in motu ad exteriora discutitur dissipaturque: intro autem inclinans alimentum accipiendi gratia, deinde deo destituta, imbecilliter adeo secunda vice porrigitur. Materie autem copia grauat & respiratio destituta, strangulatur. De noxa autem quae ab aqua provenit, manifestius est, quam ut verbis indigeat: Pugna enim valida flammam est aduersus omnem & synceram & multam humiditatem, ut si & oleum ipsi cumulatam exhibeas, necessum sit, strepitum & concussionem quandam oboriri, igne propemodum voce violentiam fatente. Taleni sane arte cum in caliditate solita, rigorem intelligito: neque enim, cum materiae inopia calidum laborans nec alimentum sentiens contabescit, nec cum a copia ipsius grauatum, nec cum imbecille labascit, rigorem fieri deprehendes: sed cum validus exiit adeo, ut expandi possit, deinde prohibet. Propter hoc ipsum etiam agitari corpus accidit, duplici hic quoque & composito motu oborto, ut in tremoribus, sed diuersa ratione. Illic etenim facultatis corpus mouentis imbecillitate, mixtus motus ortus est, prout robur membrum erigens remiserit, parte semper deorsum sublabente: Nunc autem naturali caloris motu vi impedito, rigor occurrit. Cupit etenim, tanquam nec substantia nec robore oblaesus, tum expandi tum in omnes corporis partes distribui: prohibitus autem, & vi in altum repulsus, ad proprium principium refugit: Cum autem ibidem manere nequeat (nam substantiae semper mobili, loco consistere, mors est) sese colligens & veluti in vni congregans, aqua biliter sane non intro libero motu protenditur: sed vehemēti latione vtens, & veluti a carcere exiliens, non nunquam insurgit motu aduersus ea, quae transitum ipsius occupant: illa sane propelleat, vias autem puras reddere contendens. At cum in ea impingit, a latione sane impetuosa cohibetur, totum autem corpus cum incidit, perturbat. Nam praeter alia etiam vaporosus nunc redditus, dum illidit in ea quae obstitunt, intro rursus resilit, eum ictu repercussus, ac iterum ad principium reuertitur: inde rursus erumpens, incidit violentius, iterumque resilit, etiam in hoc lapsu: idque frequenter per successionem fit, quamdiu noxia perseverant. Haec itaque ratione affectus dolorificus, tanquam corpore ictibus laborante, & motus inaequaliter inuadit, & in vitroque motu animal rigeret. Nam cum in naturali statu erat, connatus noster calor equalibus & liberis transitum vijs vtatur, tempore & mensura motus in se inclinans, deinde se explicans: cum autem rigeret, motus ipsi neque inclinationes, neque explicationes, existunt. Iustus autem dixerit ipsum intro quidem proficiscentem (vtrius autem non meis, sed veterum vocabulis) resiliere, impelli, reprimi, & confingere: foras autem tendentem, erumpere, excuti, elabi, & exilire. Etenim & haec veteriorum hominum dictiones, omnes probe prolatae sunt, & adhaerent, turbantque: ac omnia in rigorem motus inaequalis, inordinatus, citra voluntatem eueniens, ob inaequalem, validum, & violentum illapsum inualionemque, & repulsam caloris inliti, vaporosi redditus, perfrictur. Licet ergo corpus post rigores amplius recalescat, quam cum in naturali statu calidum erat, iam effunduntur et sudores. Cum enim, per multos insultus noxia libere propulerit, & absolute respirauerit, tribus de causis corpus incalescere necesse est: primum, quod frequenter calor a perspiratu exteriori repulsi, in alto colligit: deinde, quod nunc totus foras vehementer expansus est: postremo, quod caliditas insultu, ictu, violentoque motu accendi solet. Ac lignum, aut lapidem atterens confricansque, non nunquam ignem accendit: At insitus spiritus, cum natura sit calidus, si vehementer moueat, non multo magis accenditur: Sed hoc in naturalibus motibus euidenter videre licet: Nam currentes, iucundantes, confricantesque, ac alio quodam modo se mouentes, nihilo minus incalescunt, quam si quis in Sole aestiuo, & apud ignem incalescit. Subinde accidit etiam in huiusmodi ex alto reditu, calorem cum feruidum, aliquid

A. Aliquid humorum confertim effundere, quem sane Sudorem appellamus. Quocirca post rigorem, refrigeratum non recalciscit iterum, malum est, nisi calor inter pugnandum victus est. Vincit autem, nunc caute offendit robore, nunc cum ipse est imbecillior. Sic itaque & illud dictum est: Ex rigore perfrigeratio non recalciscens, malum. Rursus dispositiones vtriusque, ob quas rigores sunt exitiales docet inquit: Post oculorum peruritatem in febris laboriosa rigor superueniens mortem fatet. Hic sane rigor valida cause soboles est: alius autem propter virtutis imbecillitatem, lethalis: Si rigor incidit febris non intermitte, aegro iam imbecillitas, exitialis. Verum de his alibi vberius dicitur.

1. Prorrh. c. 6. 2. 37. 4. 1738 Ibidem. c. 57. 176. 5 2. Aph. 46. 2. 2. ord. j. 2. g

Frigiditatem solum Rigoris Causam non esse.

C. A. P. 7.

IN praesentia vero considerandum venit, num merito omnes ferē rigorem frigidae causae attribuant. Quod enim frigidus affectus sit, cuius constat: an autem & causa ipsius efficiens talis existat, in inspectione mihi dignum videtur. Tertiana igitur exquisita, si quid aliud, certe rigor nota est: nam accessiones vna cum vehementibus rigoribus inuadunt, est febrim hanc nemo vel infans ex frigido constitit humore dixerit: Causos enim est genere, tanto altero causo continuo inferior, quanto calor febris & flammus & perurens deficit. Sitis autem indelebilis, & refrigerij desiderium, bilis merx vomitus, & quod post hunc aeger melius habet, quomodo non sunt omnia B manifesto ob calorem redundantem? Quomodo igitur rigerent in tertiana? quomodo in causis, hoc est ardentibus febribus continuis, si non intermittentes sed perpetuo vrentes affligunt, rigor superuenit, & febrim per crilim soluit? Etenim qui causo affligitur, ait Hippocrates, si rigor superuenit, morbus soluitur. Immo acre & calidum medicamentum vlceri admotum, primum sane dolorem infert, mox horrorem, deinde rigorem excitat. Ac multos nouimus tum riguisse, tum febricitasse, ob vlcera ab acibus medicamentis irritata. Iam & inflammationem, cum in abscessum mutatur, rigorem horroremque comitari necesse est. Multarum vero & aliarum dispositionum anationem facerem, in quibus rigor ob acrem potius quam frigidum humorem clare constituitur, nisi sermonis prolixitate vitarem. Ne igitur frigido soli coacti rigorem tribuamus: quoniam & horrendum aliquid audiret & inspectu, non nunquam & rigorem & horrorem facit. Hoc sane & Plato, non tantum Hippocrates, edocuit. Cum igitur de morbis, qui ob flatum bilem sunt differeret, rigoris etiam meminit: Vnde tum aliorum multorum gratia, mirari subit medicos post illum longae naros, tum in sermonibus de rigore maxime. Quomodo enim non graue est, si Plato non medicus nouit etiam exhiberi non nunquam fieri rigorem, causamque inuenire studuit: hi autem tantum ab huius cognitione omnino absunt, ut ne ex bile quidem & acri quodam humore, excitari rigorem sciant? Sed difficile est, ut causam inuenias, quo modo ob acrem calidumque humorem frigidus affectus constituitur: forsitan autem inueniri difficile non est, si quidem & Plato inuenit. Multo igitur fatius erat, si re vera inueniri difficile est, non euertere conari rem euidenter apparentem, sed cause ignorantiam fateri: tollere autem id quod apparet, simile est ac si fataris ne videre quidem nos, eo quod ignoremus quomodo videamus. Quod igitur nihilominus ob acrem & calidum humorem, quam frigidum & congelantem, rigor excitatur, longē verisimum est: Deinde inspicendum est, num frigidum aut acre simpliciter abundare oporteat, ut rigorem possit excitare: Postea autem illud multis incertum discernimus: neque enim simpliciter frigidum humore reddant, neque simpliciter acri, rigor oritur. De frigido sane superius manifesto ostendit, eum in memoriam reuocarem omne quod oedema representat, torporem, paralyin, & aquam subter cutē: De calido autem & acri, nunc tibi indicabo. Nam malis humoribus praediti (κακώχμοι dicitur) arquati, & febricitantes acuti, causoque occupari, omnes rigerent. Neque igitur simpliciter aut frigidum humorem, aut acrem ad rigoris generationem abundare conuenit: sed peculiarium vtriusque ipsorum modum esse oportet. Erit autem modus (neque enim totum sermone persequi veri studiosis detrectandum est) aut copta mensura, aut humoris qualitas, aut locus aliquis corporis, in quo hunc colligi oportet: Erit autem & in eo quo loco manet aut mouetur, & in motus modo, haud parua differentia. Ad has igitur ipsas Plato quoque respiciens, dicebat: Cum fibrae in sanguine hanc sane vim habeant, bilis, vetus sanguis facta, natura, ac rursus ex carnibus in hunc liquata, calida & humida paulatim primum incidens, propter fibrarum facultatem congelatur: congelata autem & vi restincta, hyemem tremoremque intus parit: copiosior autem influens, caliditate quae ab ea venerat, fibras exuperans, praeterque modum exultans, coheruat. In his Plato omnia conatus est persequi, quae in omnibus affectibus generibus scire conuenit. Nam speciem humoris dixit, bilem ipsam nominans. Indicauit & qualitatem, calidam & humidam appellans, unde etiam huiusmodi bilis exoritur: nam ex carne liquefcente ipsam fieri protulit. Iam & locum in quo fluit, adiecit, eo quod indicat bilem influentem a fibris in sanguine contentis, conrescere. Hinc orationi etiam affectus generatio adiungenda est, ubi hyemem tremoremque fieri pronunciauit: hyemem nam nominans, frigiditatis in rigorem sensum: tremorem autem, inaequale concussionem & agitationem: In qua non hunc modo, sed et medicorum plerisque hallucinatos dicimus: Nos, ut superius motum in tremore obortum, ab eo qui in rigore accidit, distinximus. Cum igitur ait, copiosior influens fibras euicerit, corpus excafcit, ad suam ipsius vim fibras transmutans vice versa, ut ipsa

ipsa prius ab illis mutabatur. De veritate igitur eorum quae Plato dixit, considerare propositum. E nunc non est, cum in alijs commentarijs simus tractaturi, sententiamque latari de ijs quae in Timaeo memoriae mandauit. Quod autem nihil omisit eorum quae dici conueniebant illis qui de rigore pronuntiant, id iam ex verbis ipsius apparet. Etenim humorem dicitur a quo rigor nascitur, & locum in quem fluit, motusque speciem: praeterea modum quo refrigeratur, & rursus incalcescit corpus. Itaque de Platonis opinione in expositione eorum, quae ipse in Timaeo medicinae prodidit, examinabimus. Nunc autem nostram proferimus sententiam, accommodantes ea, quae ex Hippocratis opinione paulo ante comprehensa sunt. Etenim calidiorum medicaminum applicationibus non nunquam solus horror, saepe & rigor superuenit: quemadmodum in ardentibus quas causas appellat, & tertianis febribus, cum flava bilis non in vasorum conceptaculis, sed per carnes mouetur: vel quod copiosior hic humor in ipsis creatus sit, vel quod per ipsas a natura expurgetur. Haec enim ipsa ratione sola, ardentibus febres a tertianis differunt: Etenim ardentibus, in valis bilem habent: tertianis extra vasa, per sensilla corpora fertur, nam dum per ipsa rapitur, acrimonia ostendens, dolorem excitat. Contingit igitur interea duo quaedam fieri, inclinare nempe in corporis altum, sanguinem, atque ideo exteriora eius refrigerari: particulas autem ipsas corporis, in quibus bilis consistit, vnaquaqueque ipsam a se ad vicinam excretrice alienorum facultate propellere, vsque dum ex omnibus abacta, per sudores, aut vomitus, aut etiam per alium fuerit excreta. Hoc autem & cruditate laborantibus, aut vitioso humore plenis, aut in Solem aestiuum, aut balneum descendentibus, aut exercitatis accidit: horrore itaque non nulli ipsorum statim corripuntur, & rigent. Conuenit autem non modo causam quandam in nobis esse mordacem, sed etiam vehementer agitatum, si factura est rigorem: A commune hoc vtrique causarum generi accidit, & quae frigida, & quae calida facultatibus existunt, nempe ut corpus dolorifice moueat. Ideoque in quartanis febribus & tertianis rigor simul inuadit, est ab humoribus contrarijs facultate constitutus: frigidus etenim melancholicus humor, calidus autem flauus bilis. Non absolute autem abundare ipsos dixi oportere, qui aut rigorem aut horrorem sunt facturi, sed etiam motu vehementiori per corpora sensibilia ferti. Quo autem tempore sanguis, & cum eo etiam nimirum caliditas in altum corporis & viscera refugit, cutis particulae, eorum manuumque extrema, frigida & exangua redduntur, eo quod plurimum a visceribus absint. Si igitur in alto calorem insitum extinguit contigerit, vel suscitatum inde quod foras non transpiret, vel a frigidis causis euitum, animal emoritur: Sin autem in altum quidem refugiat, cutis autem laedentibus collectus relinquit, in hoc veluti instrumentum efficitur facultatis alienorum expultricis, quae in omni corporis particula consistit. Ipsa enim iam per se noxia expellere nata, multo id magis efficit caloris ex alto emergentis subsidio, cui simul ea, robore laetionis, in quodcumque procliuus ei fuerit, eiecit. Subinde igitur noxia per cutem excutit, subinde per vomitus & ventrem inferiorem. Caterum non modo ex flaua aut nigra bile rigor, sed etiam ob frigidam admodum pituitam fieri solet: vocata autem hunc humorem in Praxagoras *καλοδον* hoc est vitreum. Verum talis rigor neque vehemens est, est diebus non nunquam plures dies deinceps perseueret: Conquiescentibus autem nobis, & nullo modo agitatis ipse quoque cessat: Motus vero statim comitatur pro motus mensura: ob validiores & robustos motus, vehementior: ob imbecilles, lenior. Vidi hoc symptoma mulieribus magis quam viris accidere, ac ijs mulieribus quae in otio maximo degebant, & balneis post cibos utebantur. Noui & adolescenti cuidam ex nostris contubernalibus in Alexandria accidere, cum primum ad ipsam appulsum initio autumnii. Ingesserat autem hic pluribus deinceps diebus palmarum glandes multas, teneras, & recentes, & post balnea & ante haec: erant autem plures ipsarum non exacte mannae. Accidit itaque ei, ut primum post exercitium & balneum a vehementer inciperet horrore: propter quem & opinatus se febricitaturum decubuit, & vestimentis coniectus, conquieuit. Cum autem tota nocte transacta febris careret, surrexit mane ad consueta munia reuertens. Horrorem hunc surrexisset, horror vehementior intravit, eratque accedens rigor quoque iam exiguus. Tunc igitur omni modo febricitaturum se arbitratum, multo adhuc magis in quiete se continuit. Cum autem toto die nocteque insequenti experiendo deprehenderet se ob mediocres motus horrere: si quando largius moueretur, rigere: consilio nostro de ijs, quae fieri expediebat, vti est. Ego itaque memorans huiusmodi quiddam mulieri in Asia nostra accidisse, familiarum & metu liberaui, & adhortatus sum ut cibis, potionibus, & medicamentis vteretur, quae & calefacerent & crassitatem humorum dissecarent. Ille igitur hoc pacto conualuit. Post illa similiter affectus per initia quidem dedi medicamentum ex triplici pipere, quod dia *τριων* pepereon appellat: deinde nostrum dia calaminthes: postea ex liquore Cyrenaico & castorio compositum, quod etiam quaternarijs circutionibus est vtilissimum, praesertim ubi a rigore vehementi algefcant. Ne mireris autem, si apud veteres medicos scriptum inuenias, febrim comitari necessario rigores, qui sine frigore obtinentur externo, ex ipsa corporis dispositione procedentes: Nihil enim tale veteribus, nec balneis tot post cibum, nec vita otiosa videntibus, accidit. Hoc autem tempore ambo haec frequenter in vtu

Al. 3. Ea. t. 1. 63. 21. d

Al. 4. f. 1. 1. 6. 4. 11. 2.

A In vtu habita, etiam rigorem hunc, qui quod ex caliditate nequeat *ακαθάρτων* appellatur, excitant, notum quoddam & peregrinum symptoma propter vicium nouitatis ratione: Omnibusque ita affectis, vel sententis, vel grauitatis sensus, in dextero hypochondrio oritur, ubi iecur situm est, venis nimirum ipsius, crassitudo humorum infarctis obstructisque. Quemadmodum autem grauitatis & tensionis in viscere sensum affecti habent, ita & rigorem percipiunt, ab eo qui quartanis & tertianis accidit diuersum. Nam in quartanis talem ipsis rigorem fieri affirmant, qualem cum per frigus vas lidum iter faciunt: In tertianis item, & caulis id est vrentibus febribus, tanquam ab aciculis acutis & tenuibus in carnibus lancinentur punganturque, subinde sentiunt. Ego itaque & ipse quartanarum rigoris imperitus sum: Alterum autem expertus, ut qui in iuuentute quater tertiana febre laborauerim, caulo autem semel: quare de dicta rigoris qualitate in huiusmodi affectibus, testimonium ferre possum. Qui autem quartanarum rigorem experti sunt, ad ossa vsque pertinere dicunt, ubi sit vehemens, similis rigoribus, qui ex ambiente nos aere admodum frigido nascunt. Verum hoc quoque tertianis caulisque febribus adiacere possumus, quod quartanis non inest: Etenim plurimum situnt, & calorem per imas partes in ipso rigoris tempore sentiunt: quorum neutrum in quartana febre rigentibus accidit.

B Quid Conuulsio & a quibus Causis excitetur.

CAP. 8.

Q uoniam vero & de rigore abunde dictum est, reliquum fuerit etiam de Conuulsione adhuc verba facere. Erit autem neque longus, neque obscurus sermo, si quis eorum quae haec tenent re censui memor fuerit. Incipiam autem etiam nunc a repetitione eorum, quae in libris de musculorum motu ostendi. Cum enim omnes arbitrarij motus, musculis obeantur, quando ad sua ipsorum capita retracta vnamquamque particulam, cui inferuntur, simul attraxerint: si affectus aliquis in tensionem ipsos ducens, acciderit: hunc motus sequitur, similis quidem naturali, sed citra voluntatem, ac vocatur affectus, spasmus, i. conuulsio. Quod autem musculus & tenditur & conuellitur ad suum principium, sicut & quae illa corporis particula, cui inferitur, cum ipso simul attrahitur, commune & sanis & conuulsis existit: quod autem inuito hoc accidat, praeter naturam affectus inest, non sanis. Si igitur a quot caulis nervosa corpora tendantur inuenimus, sinem sanis & hic iam sermo nobis accipiet. Atqui nihil est eorum fere quae extra corpus sunt, chordis nervosius: quas quotidie & in lyris & in citharis ab artificibus intedi quidem videmus, ubi instrumentis vtriusque: remitti autem, cum cessantes ea reponunt. Porro rumpunt in immoderationibus aeris temperamentis, in humidis sanis & austrinis commadefacta: in siccis autem & aquilonijs, siccifecetes. Propter hoc igitur remittunt ipsas cum seponunt, praesertim ubi ambiens fuerit qualis dictus est: rumpuntur enim vtroque modo tensi. Considerato mihi & nervos & tendines in animalium corporibus vel distentos a superflua humiditate, vel siccifecetes a causis siccantibus, in tantam perducunt tensionem, in qua sanis motus fiebat arbitrarius. Considerato item fieri posse ut particula quaedam corporis quae aut inflammatione, aut alia quadam causa valide sit affecta, nervos continuos secum attrahat conuellatque. Etenim cum has omnes dispositiones mente conceperis, ob quas conuulsio oritur, inuenies: Siquidem inflammationes nervosarum partium ac praesertim cui in nervorum principio aut etiam prope ipsum generantur, nervos continuos attrahentes tendunt, quemadmodum artifices extrinsecus chordas, si autem nervosa corpora ab humorum copia madefacta tendantur, similis in terea affectus oritur atque chordis, quae propter ambientis humiditatem vehementius intenduntur. Contra in malignis febribus ardentibus, & valida phrenitide fieri apparet: ut n. lora quae prope ignem siccifecenta contrahuntur tendunturque, eodem modo spasmii sunt ex nimia morborum licitate, quae nervosum genus admodum arefacit. In ardentibus igitur febribus, id ex sola siccitate evenit: phrenitides autem & ex principij nervorum inflammatione symptoma comitatur. Nosti porro iam hunc affectum partim emprosthotonon esse & dici, partim opisthotonon, partim tetanon, omnes habere pro confesso: Cum sanis prorsum corporis particula tenduntur, emprosthotonon: cum in posteriora, opisthotonon: aequa- li autem robore ad vtraque partes vergentem, tetanon. Ac ex licitate conuulsiones nunquam sanaueris: quippe ita affecti protinus emoriuntur, ne cogitandi quidem remedij tempus permitentes: Quae autem ex copia aut inflammatione sunt conuulsiones, his medebis, copiam sanis euacuans: inflammationem vero proprijs ipsius remedijs perfanans, quae in medicatoariae methodi libris didicisti.

ad hunc

Galenus

GALENI DE DIFFICVLTA TE RESPIRATIONIS LIBRĪ TRES

Iano Cornario medico interprete

Ab Augustino Gadaldino accuratius emendati.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI

Docet Causas omnes Simplicium & Iunctarum Difficultatum Respirationis:
ac Primo libro Certis vtitur Principijs, vt Huiuscemodi cause,
& ex ipsis Prænotiones iudicentur.

Qua Via ac ratione Læſionis in Reſpiratione Differentiæ inueniendæ.

C. A. P. 1.

QUOD respirandi difficultas respiracionis quædam læſio est, velut ſentiẽ di difficultas iplius ſenſus, & mouendi difficultas iplius motus, iplum ſanẽ nomen ſũ Græcis dyspnœa, tũ Latinis respirandi difficultas, iustificenter demonſtrat. Quot vero ſint læſiones differentiæ, & ob quas eas ſiãnt, & quo modo ſingulas dignoſcere oporteat, non ex appellacione diſcere cõtingit, ſed natura ipla respiracionis id iplum indicabit. Ob id ſanẽ et cognitiõ eius, quod ſecũdũ naturã habet, a veteribus medicis oibus inueſtigata eſt cum ob alia multa, tũ nihilo minus indicacionis eorum q̄ præter naturã ſunt, gratia. Quandoquidẽ enim vnũ eſt quod ſecũdũ naturã habet, atq; id velut regula & meſura, & ſibi ipli ſimile exiſtit: varium autẽ & diſſimile, & multiplici errore inuolutũ eſt, quod præter naturã habet, adeo vt propemodũ ſequat, multitudine eſſe inſinitũ, arte vero incomprehenſibile: viſum eſt impoſſibile eſſe, eius immenſitatem certis terminis comprehendere, citra cognitionem eius quod ſecũdũ naturam habet. Cum enim vnũ ſit hoc, & animali commodũ, palãm eſt et eſſe moderatum. Si vero hoc moderatum eſt, immoderatum vtiq; fuerit id quod præter naturã habet. Si vero immoderatum, duplex quidem omnino genere eſt: aut enim deeſt quid ab eo quod ſecũdũ naturam habet, aut excedit: Tot autẽ in ſe ipſo particulares differentiã habebit, quot poſſibile eſt iplam rẽ ſuſcipere circa moderati exceſſus & defeſus. Suſcipit autẽ ſimplex duplices: cõpoſitũ vero ex pluribus duplo plures numero q̄ ea quæ iplum componunt. Si igitũ vnũ quiddam & ſimplex eſt reſpiratio, duplices quidem habebit immoderatiã, duplices etiam genere respirandi difficultates: Si vero non vnũ, differẽdas habebit duplo plures numero q̄ ea quæ iplum componunt. Itaq; ſi hæc manifeſta ſimulq; compendiana eſt doctrina, merito longa cenſetur quæ præter hanc aliquid tradit.

De Primis & ſimplicibus Difficultatibus Reſpirandi Differentijs.

C. A. P. 2.

AT vero cum duæ quidem ſint prima & principaliffima totius reſpirationis partes, inſpiratio videlicet & expiratione: duæ vero alie per accedens, nimirum quæ interueniunt ceſſationes: in quatuor ſanẽ his, vniuerſa conſideratio de reſpirandi difficultate conſiſtit. Quare oportebit omnino vnã ex prædictis, aut plures, aut ſimul omnes aberrare, & corrumpi ab ea quæ ſecũdũ naturam eſt ſpecie, ſi difficultas reſpirandi debet generari. Verum manifeſtiſſima doctrina gratia, non malum fuerit ſimplicem appellare reſpirandi difficultatem, quæ vnã totius reſpirationis partem ſingularitẽ occupat: Compoſitam vero quæ in pluribus conſiſtit. Atqui cum poſterior ſit ſemper compoſitam ſimplicibus, iuxta rationem vtiq; fuerit, de ijs quæ natura priora ſunt, prius ſermonem facere. Quare a ſimplicibus reſpirationis difficultatibus incipit ſermonem: atque, vbi hæc ſufficienter explicauerimus, poſtea viciffim permutantes tum motus tum ceſſationes, & mutuo & per ſe: ita etiam compoſitas inueniemus. Quæ igitur ſunt naturales differen-

tia

Atque ſpiritus extra & intra meatibus: & quæ item vtriuſq; ceſſationis: hæc enim erant omnes reſpirationis partes. Quandoquidem duo ex his quas diximus partibus, motus ſunt, ſpiritus videlicet extra & intra meatibus, duæ vero hos diſtingunt ceſſationes: generatio autem motibus quidẽ compoſita, ceſſationibus vero ſimplex eſt: conſpicuum planẽ eſt illorum immoderatiã plures, ceſſationum vero binas generari. Hæc namq; ſimplices exiſtentes, iuxta temporis quantitatem ſolum differẽtias habent: Motus vero non ſolum iuxta hæc, ſed & iuxta quantitatem ſpatij localiſ per quod feruntur, diſſerunt. Itaq; duplices quidem erunt immoderatiã iplorum quemadmodum etiam ceſſationum, vtriq; iuxta temporis quantitatem diductæ, iuxta quas aut veloces aut tardi appellationibus: Duæ vero adhuc alie iuxta quãtitatem diſtentionis organorum reſpirationis differẽtes, ſecũdũ quas aut magnos aut paruos appellant. Si quidem, n. inſeparabilia ſunt ab omni circa locum motus, tum tempus in quo id quod mouet, mouetur, tum ſpatium per quod mouet: ob ijs quidem, velociter aut tardẽ motum fieri dicimus: ob ſpatium vero, multum & modicẽ: Verum diſtentionem organorum reſpirationis, non modicam & multam, ſed paruum & magnam appellare in vſu habemus, veluti etiam contractionem: eadem enim ratio vtriuſq; motus exiſtit. Quemadmodũ autẽ motui propria ſunt velocitas & tarditas, ita & quantitati ceſſationũ, raritas & denſitas. Denſitas namq; vites & oleas aut quodcumq; tandẽ huiusmodi, plantari dicimus, cũ breuiſſimum ſpatium iplorum diſtantiã indicare volumus: Sic & raras, cum multus locus in medio plantarum corpore fuerit relictuſ. Et vt in ſumma dicã oia ex pluribus diſtinctis cõpoſita, hæc nomina vſurpant. Quã igitur & ipla reſpiratio ex contrarijs motibus per ceſſationes diſtinctis cõpoſita eſt, denſam iplam reddet breuitas ceſſationũ, raram vero longitudo. Hæc quidem igitur vniuerſe ſunt ſimplices reſpirandi difficultates differẽtię: atq; hæc ſanẽ iplam nomina, tũ præciſis alijs medicis, tũ Hippocrati in vſum recepta. Si vero quilibet aliter appellare velit, quemadmodũ ſam quidã ex recentioribus medicis ſolent, noſtra nihil intereſt. Verũ ſciat hic q̄ neq; Hippocrati familiaribus, neq; etiã alijs veteribus, immo nec alijs Græcis ſaut Latinis, vſurpatis nominibus vatur: Et ſi hos negligat aut contemnit, neq; proprie neq; perſpicue interpretatur. Si namq; vnũ nomen ambobus tribuit, motui videlicet & ceſſationi, ſiue velocitatem ſolam ſiue denſitatem, & rurſum in contrarijs ſiue tarditatem ſolam ſiue raritatem: & reliquis in totum non vtitur: obſcuritatem palãm hic alieſt. Multo, n. lucidius eſt opinor vtriq; rei ſeorſim vnũ nomen ipliq; proprium indere, eoq; perpetuo vti, cum ſciat q̄ communia nomina quæ alterum non magis q̄ alterũ ſignificant, auditorem confundunt & perturbant, vt non cognoscat quid ſit tandem quod dicitur, priuſq; æquiuocum Catio diſtinguatur. Si vero vnũ eſt vtriq; rei quis imponat nomen, nõ vero quo nos diſtinximus modo: ſed vice verſa, velocitatem quidem & tarditatem tribuat ceſſationibus, raritã vero & denſitatem motibus: haud ſcio quid ſibi velit per improprium & incõſuetorum nominum vſum, quem pro proprijs & conſuetis inducit. Quod enim omnes qui nunc viuunt homines atq; et anti qui, tarditatem & velocitatem de nulla alia re prædicant præterq; de ijs quæ mouent, nemo ignorat. Quam ſapiens itaque ſe perpetrãſſe factum ſactabit, qui nominum vſum adeo tranſpoſuit, vt ceſſationes, motuum nominibus appelleret: & q̄ ſapienter factum, ſi ceſſationum nomina a cationibus imponat: Quemadmodum enim & vites & oleas denſas, vbi modica intereſt diſtantiã, dicimus, raras nominantes ſi amplior interſit: ſic animalium actiones quæ per modicum tempus ſunt, denſas, quæ per multum, raras appellamus. Quod ſi quis vt dixi non ita ſed aliter nominare velit, neq; Hippocratem, neq; alios veteres, neq; omnino Græcos ſaut Latinos ſequi dignatus, immo nec manifeſte interpretationis curioſus, illi permittendum eſt vt Cadmeam victoriam vincat.

Quibus Nominibus Appellanda ſint Primæ Reſpirandi Differentiæ.

C. A. P. 3.

CVM vnũ vero qui nomen in tũ curam habent, quãtum eorum ad docendũ eſt cõmodũ: & qui omne ſtudium eõ dirigunt, vt in rebus inueniant veritatem: iam ſermonẽ cõſeremus de ijs quæ a principio ſcribere inſtituimus. Cum reſpiratio genere quidem motus ſit, ſed ex duabus partibus inter ſe contrarijs compoſita, quarum alteram inſpirationẽ, alterã expirationem nominamus: habetq; et duas alias per accedens partes non ſimiles, quæ quietes & ceſſationes appellantur: offenſa vtiq; & læſiones ſient circa motus, in velocitatem & tarditatẽ, magnitudinemq; & paruitatem: circa ceſſationes vero, in raritatem & denſitatem. Et præter hæc non reperias ſimplicem aliam difficultatis reſpirandi differentiam: methodus, n. diuifionis non aliter demonſtrat.

Methodus Inueniendorum Cauſarum Difficultatis Reſpirationis.

C. A. P. 4.

RELIQUUM autem fuerit cauſas earum perſcrutari, atq; his inuentis conſequenter ad compoſitas tranſire. Quæ igitur eſt cauſa velocis & tardæ reſpirationis & vniuſcuſq; reliquarũ: Mihi equidem etiam hic methodo ad earum inquisitionem vtendum videtur, & non ſimpliciter enunciandum. Quæ eſt igitur Methodus? Cum vnũquodq; ab iſdem peius aut melius reddatur, per quæ omnino fieri ſolet, ſi ſciuerimus a quibus cauſis reſpiratio fit, ſciemus nimirum & reſpirandi difficultatis cauſas. Quæ igitur ſunt reſpirationis cauſe? Habes quidem ipſas alibi cum demonſtratione cõſcriptas: Nunc vero capitum tantum mentionem facere ſuffecerit. Facultas quidem animalis mouet thoracem: cum hoc ſimul pulmo mouetur: ad huius vero motus vbi diſtenditur, ſequitur inſpiratio: vbi contrahitur, expiratione. Demonſtratum etiam ibidem eſt, maximam

Tertia Claſſis.

h h h

& prin-

& principissimam respirationis utilitatem esse insite caliditatis conservationem, id vero & animalis spiritus nutritionem. His itaque sic habetibus, si quidem facultas, & utilitas, & vnum quodque organum, recte ac prospere habuerint, iuxta naturae legem animal respirat: si vero quid ex eis vitium fuerit, iuxta illud etiam respirationem impediri necesse est. At vero quemadmodum in pulsum tractatione duplicem fecimus doctrinam, aut secundum vnumquemque ipsorum in qui tenes causas, aut secundum vnamquamque ipsarum, alterationes: Ita & hic in vtraque parte exercitari oportet, ut proposita causa statim sequentem respirationis difficultatem dicere possimus: et vicissim nominata respirationis difficultate, facile eius causam efficiantem in memoriam reuocare queamus. Incipiendum itaque nobis etiam hic iuxta eundem modum a simplicibus respirationis difficultatibus, quemadmodum illic a pullibus, & quaerendum quae causae velocem inspirationem operentur. Velocem equidem pulsum demonstrauimus ex virgente quidem utilitate, ac inter gra facultate, & promptis organis fieri. Videor autem mihi & hic eadem causas recte referre posse, si vti que non male in libro de utilitate pulsum demonstrauimus, eandem utilitatem a respiratione quidem ei que circa cor est calori, a pullibus vero ei qui per totum animal dispersus est, contingere. In eo autem rursus sermone qui de pulsum causis tractat, sufficienter dictum est de Archigenis aduersus Magnum contradictione, quod non a facultatis robore velox pulsus fiat, sed magis ab imbecillitate: & sane non conuenit bis de isdem dicere, cum vnus & idem demonstrationis modus esset futurus. Et si quidem ita circa respirationis difficultatem, velut circa pulsum, iunioris medici curiosi fuissent, & non penitus ipsam neglexissent, accommodatius vtiq; hic velocis motus ratio inuestigari posset: utpote cum manifestior res ipsa sit, & ob id prius doceri debeat. Verum haud scio quomodo de ipsa quidem respiratione plurimum inquisierint, & neq; utilitate curius gratia sit, neq; facultatem a qua fit, intactam reliquerint: & de organis etiam ipsis curiose percurtati, quot, qualia, & quomodo moueant, inuestigarint: At vero de respirationis difficultate sermonem tanquam non magis necessarium, aut non magis varium, aut non multo difficultiorem inuentu omnino, segniter praeterierunt, aliqui ne minimum quidem penitus de ipsa dicentes, aliqui vero valde breuiter attingentes. Quamquam Hippocrates in libris de morbis populariter vagantibus, ad ceteri cuiusdam similitudinem, difficultatum spirationum differentias scripserit, a quo punctos & stimulos ipsos aliquando a profundo somno excitari oportebat: & quere, quis in vna quaque ipsarum sit affectus locus, & quis affectionis modus, & que causa: & an hec ab Hippocrate penitus praetermissa sint, aut aliqua quidem ab ipso relata, aliqua vero non, & in quibus id factum sit libris: aut quomodo, num perfecte & manifeste, aut defectuose, aut quasi feminatorie. Verum nihil horum vllus vnquam inquisiuit, & neq; hi qui se Hippocraticos appellant, eiusq; librorum commentarios enarratores conscribunt, tractationem de respirationis difficultate perfecte ac pro rei dignitate explicauerunt. Verum nos q; in singulis ipsius libris relata sunt, in vnum coaceruabimus oia, & demonstrabimus, q; et in hac parte longe reliquos oes hic vir antecellat: Non tamen iam hoc faciendum est. Neque enim solam Hippocratis sententiam exponere propositum est, sed etiam proprias dogmatum demonstrationes apponere, atq; veritatis que in eis est certitudinem ipsi qui in hac incidit exhibere: siquidem hoc multo melius est, & non praecipitare tps existimationi ac sane venerandi sensis. Et ideo hic primus liber ea que vera sunt cum demonstratione docebit: qui deinde sequitur secundus ea que Hippocrates de respirationis difficultate cognouit, exponet.

De Causis Respirationis Velocis.

CAP. 5.

R versus igitur repetamus quod dicere reliquimus, nimirum q; questio de velocitate motus, in pulsum tractatione nobis in totum absoluta est, propterea q; circa illam plurimi iuniorum medicorum multum operae impenderint: circa eam vero qua nunc in manibus habemus, omnes negligentes fuerint, quamq; manifestior longe sit, & non minus q; illa utilis existat. Veru causam et ipse referam in sermone progressu, nunc quod consequens est absoluamus: Quod videlicet ois H. A. l. 3. f. 10. r. 1. c. 15. 159. f. velox motus propter virgentem sit utilitatem, & amplius facultatem ei subseruire potentem, hoc est integram, & robustam, & nullo ex organis reluctantem: quorum demonstrationes in libris de pullibus a nobis relatas dicebamus. Dictum est et in illis, possibile esse qnq; utilitate multum virgentem, etiam si facultas moderate debiliior sit, motum fieri velocem: si vero amplius debilitet, non amplius possibile esse moueri velociter, sed tunc densam magis pro veloci fieri actionem: Omnis enim de litatis actionum vnam existere cam, prioris scilicet actionis defectum: cognunt enim illa virgente, non amplius cessare diutius. Omnia autem haec in illis libris de pullibus, sunt demonstrata. Cois autem est pulsum ratio ad respirationem, primum quidem quod de ois motu in vniuersum est dictum: deinde vero parum abest, quin omnis respiratio ad pulsum proportionem proprietatem habeat. Composita enim est ex contrariis motibus per cessationes distinctis, atq; eundem utilitatis gratia fit. Ex e partibus eius inspiratio quidem consimilis existens pulsum dilatationi, insitam caliditatem refrigerat: expiratio vero velut contractio pulsum, fumoium ex vstura sanguinis } excernit. Quin & ad nutritionem animalis spiritus ambas actiones conferre: & in cessationibus ea que post dilatationem fit breuiorem esse: que vero contractionem sequit, longiorem: ambobus communia existunt. Itaque quomodo velocitas motibus respiratorijs contingat, dictum est.

De

De Causis Magnae & Paruae Respirationis.

CAP. 6.

A. l. 3. f. 10. r. 1. c. 15. 158. h.

Aterum de magnitudine deinceps agam. Oportet igitur & in hac utilitatem ad opus prouocare: eiusq; facultatem integram ac robustam subseruire: & promptitudinem adesse ipsi instrumentis. Eundem enim causarum concursum magnitudo respirationis requirit, quem sane & velocitas: At qui contraria eorum tarditas & paruitas, non omnino opus habent contrarijs omnibus simul, sed vnum ex ipsis adesse penitus oportet, plura non est necesse. Siue enim utilitas valde exoluta sit, soluitur simul & velocitas motus, & magnitudo dilatationis, etiam si robore maxime valeat facultas ipsa: oculos enim habebit hanc, quousque animal eius actione non indigebit: Siue magna quidem sit utilitas, exoluitur autem aliquo modo facultatis robur: Siue adline quidem haec, offensa autem aliqua acciderit instrumentis, qualem in libris de pullibus indicauimus: Quodcumque tandem ex his fuerit, impediuntur & velocitas & magnitudo respirationis.

De Proportione Causarum Pulsus & Respirationis In ijs, qui viuunt in sanitate.

CAP. 7.

A. libidem.

A tque in his sane pulsum respirationibus omnino similes existunt. Quare etiam si causas primum in manus sumentes, alterationes respirationis quae ad ipsas consequuntur perseruabitur, consimiles reperiemus. Velut si caliditate aucta reliquis respirationis causis immotis manentibus, qualis sit respirationis difficultis species quaeremus, reperiemus velut etiam in primo de causis pulsum est monstratum, quod parum quidem ea aucta, maior manifeste, non tamen velocior: plurimum vero aucta, & maxima & velox, & iam etiam densa inspiratio reddetur: Eodem modo etiam si caliditas secundum naturam, sit immota, alijs causis immotis manentibus, q; parum ita & tardam ac raram necesse est fieri inspirationem, sed paulo tamen quam secundum naturam minor, multo vero tardiores, plurimum autem rariorem. Robusta enim existente facultate non est possibile multo minorem fieri dilatationem: Sed si utilitas multum sit exoluta, plurimum cessationem fieri verisimile est, non tamen propterea omnino tarde moueri, si facultas modo sit robusta. Quae porro ex aucto calore, eadem ex animali spiritu ad nutritionem virgente species erunt respirationis difficultatis, eius videlicet quae circa inspirationem consistit. Quemadmodum sane inmoderatio fuliginose humorum vstura, eadem respirandi difficultates circa expirationem operabitur, q; circa inspirationem sunt relaxata. Veloces enim erunt & magna & densa, vbi multa eiusmodi superfluitas fuerit congregata: Tardae autem & paruae & rae, circa contrarias affectiones. Nunc igitur ita quidem esse ratio ipsa poscit: repugnat autem quippiam eorum quae euidenter apparent. Ego quidem omnia haec consentientia circa aetates, & regiones, & omnino omnes ambientis nos Caeris constitutiones reperio. Consentient autem non minus quae circa omnia exercitationum genera, & circa morbos contingunt. Vbi enim caliditas abundat, veloces & magnas & densas videtur fieri inspirationes: Vbi rursus frigiditas, contrarias tardasq; & paruas & raras. At vero qui bus animalis spiritus euacuatur, & ob id cita reuirtione opus habent, hi non solum valde, sed & cito, & dense inspirant: Quibus vero nihil euacuatur, hi contrariam illis habent inspirationis spem. Si vero ambo concurrant, & caloris augmentum, & spiritus consumptio, hi omnium maximam & velocissimam & densissimam inspirationem habent, & maxime si ambo vehementer fuerint aucta: Velut etiam vbi ambo fortiter fuerint immota, minuta & tardissima & rarissima sunt inspirationes. At vero & expirationum species, siquidem multae fumoiae superfluitates sint congregatae, & maxima & velocissima & densissima erit: Si vero paucissima penitus fuerint superfluitates, minima & tardissima & rarissima. Ex aetatibus porro omnes quae in augmento sunt, magnam & velocem & densam inspirationem facere videmus: Quae vero decrescunt, contra raram & paruum & tardam: Propterea q; illis caliditas amplior, his minor existit: & illis quidem animalis spiritus substantiam cum corpore coaugeri necesse est, his vero contabescere. Ob vtraque igitur causas, inspirationis speciebus, iuuenes a senibus multum euariant: Et propter alias duas causas, in expirationibus similiter euariant. Quoniam enim iuuenibus crescentibus, tum ob insitam caloris robur, tum ob ipsum augmentum, plurima copia humorum consumitur: in decrescantibus vero, quantum ad ipsam vitam solum necesse est, utpote quae neq; augetur amplius, & tam sunt perfrigerata: luxuriant rationem sane illis velox & magna & densa: his vice versa per omnia contraria expiratio apparet. Hanc vero eandem speciem etiam pulsum secundum etatum differentias habere reperiuuntur, quemadmodum & hoc in tertio de causis ipsorum ostendimus. Quemadmodum vero secundum aetates, ita & iuxta tempora, & regiones, & omnes ambientis nos aeris constitutiones, tum pulsum cum respirationibus, tum respirationes cum pullibus proportionem habent: In calidis quidem, ad magnitudinem, & velocitatem, & densitatem permutata: circa frigidis vero, in contrarium. Et re latum de his omnibus est etiam illic: Quae admodum & de exercitijs. In curando namque & luxurando, & quomodocumque alijs viriliter exercendo, valde & velociter & dense respiramus: quae scentes vero, parum & tarde & rare: Propterea q; in concitatis motibus, caliditas quidem augetur, consumitur autem spiritus animalis: vbi vero quiescimus & immoti manemus, caliditas marcescit, spiritus autem aut nullo modo, aut omnino modice consumitur. At vero & ex laeuioribus, calida quidem veloxem & magnam & densam faciunt respirationem: frigida vero, contrariam. In somnis porro et valde animum ad hoc, quod contingit, aduertere oportet. Nam et iuxta magnitudinem et

Tertia Classis.

h h h i j veloci-

A. l. 3. f. 10. r. 1. c. 15. 160. f.

H. A. l. 3. f. 10. r. 1. c. 15. 159. f.

A. libidem. c. 32. g. h. c. 33. g.

velocitatem motus expirationis inspiracionem excellit, quando ciborum & humorum omnium co-
fectiones & concoctiones maxime fiunt: plurimum igitur verisimile est in ipsis educerari fumo
sum recreentum.

De Proportione Causarum Pulsus & Respirationis In ijs qui spirant. CAP. 8.
ET in morbis deniq; (nam & de his iam tandem dicendum) in febribus quidem omnibus, &
maxime ubi circa aliquod respirationis organum, aut circa cor, aliqua eaq; multa calor is co-
pia sit coaceruata, omnis respiratione magna & velox & densa reddita apparet: In quibus vero per-
turbatus est calor, contraria: adeo ut & quibusdam penitus perisse putata sit: Atque haec est illa
quam Heraclides Ponticus *Ζηροον* i. spiritu priuatam scripsit. Quoad modum enim in alijs om-
nibus, sic etiam hic proportionem respirationis & pulsus habere videntur. Neutrum nanq; ipsorum
in totum perire possibile est, donec superferat animal: Attamen perisse putare propter paruita-
tem, nihil mirum est. Neque enim his solum, sed & alijs omnibus extreme paruis commune est, qd
sensum effugiant.

In quibus differant Pulsus & Respirationes. CAP. 9.
CAeterum postquam de ijs quae respirationibus & pulsibus equaliter adsunt, sufficienter dictum
est, quaremus iam & quantum in ipsis sit, quod non similiter habeat: proprietatem enim quae f
est a facultatum diversitate in singulis actionibus, verisimile est etiam multiplicitate differentes ip-
sorum species facere. Hanc igitur considerare oportet, ac quaerere, & inuenire methodo. Videor
autem mihi videre statim ab ipsa rerum substantia, maximam quandam differentiam inter omnia
animalia opera, & vitalia esse. In illis enim voluntas potestatem habet generationis: & potestati
do, etiam si utilitas prouocet, & facultas sit integra, & singula respirationis instrumenta ad actio-
nem accommodata, tamen prohibere & impedire ipsa a motu. Vbi vero ita potenter cohibere po-
test, certe longe facillimum ei fuerit, tarde aut cito moueri, & amplius aut minus attollere, & per
longius aut breuius tempus. In vitalibus vero operibus non ita habet, sed cum utilitas prouocat,
& facultas integra est, & organa apta existunt ad motum, neq; tardam neque paruum possibile est
fieri actionem. Itaque in pulsibus circa inflammatas partes euidentissime apparet, ob motum arte-
riarum in ipsis dolorem accedere vehementem, propterea qd non in nobis sit motum facere ma-
gnitudine minore, aut velocitate tardiore. Atqui si in nostra potestatis esset minore, aut tar-
diorum ipsam reddere, nihil magis ex re facere possemus, mitigatur utique ex hoc dolorem. Om-
ne nanque inflammatum integram quietem desiderat: si enim moueant & inuicem terantur ip-
sius partes, premuntur & fluxione infestantur, & omnifariam dolore affliguntur. Quod si quan-
doque ob vrgentem utilitatem ad motum cogatur, minorem plane & tardiorum motum facilius
ferunt, quam maiorem & velociorem. Ita etiam crus, ubi pars aliqua in ipso fuerit inflammata, ma-
ximam quidem quietem expectat: si vero vrgente aliqua utilitate ipsum mouere cogamus, minus &
tardius ambulamus. Verum hoc impossibile est in arterijs facere: non enim in nostra parte est ipsa
rui motus, ut vel eum qui sit sedare, vel velociore tardiore, vel maiore minore, facere possumus: sed
necesse est eum qui adest boni consulere, siue velox, siue magnus, siue utrumq; sit violentus. Ideo
ubi in inflammatis partibus arteriae mouentur, dolore affligimur quidem, sed neque obturacem,
neque minorem, neque tardiorum motum facere possumus, cum tamen per actiones voluntarias
aut in totum quietem cruri dare, aut valde paruum & tardum motum illi permittere queamus. Cete-
rum qm paruum & magnum motum dicimus, qd non proprie, sed a spacijs per quae id quod moue-
tur fertur appellamus, omnibus manifestum esse puto. Atqui cum thorax vnam quoddam anima-
lis membrum, organum sit respirationis, velut arteria pulsuum, & crus ambulationis: si quidem sa-
ne respiratione inter opera vitalia censatur, consimilem habebit arterijs motus proportionem: si ve-
ro inter animalia, ad crurum similitudinem mouebitur: At vero inter animalia censetur, quoad
modum alibi est demonstratum: Manifestum igitur quod ad crurum similitudinem mouebit. Si
igitur thorax inflammatus sit, & ad motum cogatur, tardius & multo minus quam oportet dilata-
bitur: verum si hoc fecerit, defectuose respirabit. Si vero iterum atq; iterum idem hoc faciat, defe-
ctus qui circa singulas respirationes contigit, in vnam quandam memorabilem ac minime con-
temnendam summam congregatus, eo deducet animal ut vicini fuerit suffocationi. Verum ut id ne
fiat, deniores actiones facit, non amplius tm cessans, quantum solebat, cum secundum naturam ha-
bebat: simile faciens ijs qui ob id qd sufficientem cibum semel ingerere non possunt, allicud modum
caelantur: attamen in hoc necessarium est totam respirationem fieri paruum, & tardam, & densam,
& multo utique quam par sit minorem, qd tardiorum. Etenim dolor non ita grauiter vexat thora-
cem ob motus velocitatem, sicut ob dilatationis magnitudinem. Velocitas. n. quauis circa ipsum
actionem sit dolorosa, tm quia breui tempore omnem motum efficit, minus thoracem offendit: co-
pendio nanq; eo quo festinat peruenit: festinat aut ad quietem, eamq; qd celerrime allequi cupit,
tantquam quae sola dolorem ex inflammatione ipsi lenire possit. At vero dilatationis magnitudo
penitus molesta est, tum propter violentiam motus, tum quod comprimit & dissendit inflammata,
& omnibus modis thoracem dolore affligit. Ob id igitur plus de magnitudine quam de veloci-
tate respiratione admittit. Et cum sane hic solus affectus fuerit, nempe dolor quidam thoracis par-
tium,

Alium, non vero vrgentem utilitas, manente videlicet calore cordis intra terminos a natura constitutos,
tunc motus thoracis manifeste tardior redditur. Si vero ardor quidam in ipso corde oboriatur, ve-
locitas quidem non exoluitur: ob eas quas antea diximus causas, auferitur aut etiam hic multum de
magnitudine, verum pro ipsa densitas generatur ob vrgentem utilitatem.

Quae differentia Pulsus & Respirationis ex Instrumentorum Affectibus oriatur. CAP. 10.
Quae et ex iam dictis perspicuum est, qd dolor ipse per se circa aliquod respirationis organum
constitens, paruum & tardum & densum spiritum efficit. Cum ardore vero paruum qui-
dem adhuc similiter, sed deniore eum qui ob solum sit dolorem, & iam etiam aliquanto
velociorem. Quae vero ob solum ardorem contingit respirandi difficultas, eam antea ostensum est
magnum & velocem & densum spiritum efficere: Vt perspicua sit & facile discerni possit vtraq;
simplex, & quae ex ambabus copolata est. Quae. n. ob solum sit calor is copia, quauis densum reddat
spiritum, similiter ut ea quae ob solum sit dolorem, tm magnitudine & velocitate palam distinguit. Quae
vero ex ambobus causis concurrentibus generatur, ab ea quae ob ardorem sit, sola paruitate differit:
ab ea vero quae ob dolorem, sola velocitate. At vero respirationis difficultas ob refrigerationem na-
turalis caloris, euidentibus notis ab omnibus his distinguitur: paruum enim haec (ut monstratum est)
& tardum & rarum spiritum efficit: nulli vero aliarum simul accidit tarditas & raritas. Ceterum quan-
tum in defectibus & excessibus caliditatis, ipsa respirationis species consonantia & ritmo qui
secundum naturam habet, excedit, tm etiam & idem cum pulsibus coiter & eodem modo habet: Quae
vero in dolorosis organorum affectibus contingunt, non amplius eodem modo habent: verum qua-
tenus euariant manifeste monstratum opinor. Reliquae tamen organorum affectiones quae circa
dolorem, per obturationes, aut durities, aut copressiones, aut omnino coarctationes quasdam sunt,
consimiles alterationes in vtriusque actionibus, animalibus & vitalibus, efficiunt. Paruum. n. in ipsis
& velox & densus sit spiritus: & paruum quidem propterea qd ob angustiam suscipientium organo-
rum paucior quam oportet attrahit: densus vero, qd utilitatis votum non expletur, & ob eandem cau-
sam et velox. Ostensum est aut in commentarijs de pulsibus, qd qm magnitudo dilatationis sufficien-
ter explet votum utilitatis, nihil indiget velocitate: quando vero deficit aliquantulum, tunc ia etiam
ad velocitatem permutatio fit, siquidem integra & robusta sit facultas: si vero neque haec sufficiens fue-
rit, tunc & in densitate. Ob has itaque causas paruum & velox & densus redditur spiritus circa pul-
sus & respirationes in praedictis affectionibus, atque amplius etiam inaequalis, quae vel praecipua
ipsum efficit nota. Verum haec & simul consideratio causae, in pulsuum tractatione relata sunt: Et
Cibidem dictum est qd iuxta ipsas partes in quibus obturatio haeret, & quae cum his coeant, inaequali-
tas maxime sit manifesta, & paruitas pulsuum aut semper aut vt plurimum cohaeret: iuxta alias vero
magis magnitudo. Si vero propinquus principio fuerit affectus, communis in hunc modum sit
omnibus arterijs. Atque haec quidem illic relata sunt & monstrata.

Quales fiat Respiratio Coarctatis aut Dolentibus Instrumentis.

CAP. 11.

Porro quae respiratorijs instrumentis propria sunt nunc commemorabimus, vt nihil desit ad se-
monis perfectionem. Quado igitur, aut propter tubercula cruda in ipsis consistencia, aut ob ter-
naces & crassos humores qui vias spiritus occupant, aut ob durum aliquem tumorem in ipsis con-
nutritum, aut ob quodcumque tandem ipsis vicini corpus quocumque modo in tumore inmode-
ratiore eleuatum, paucior quam oportet spiritus propter locorum angustiam inspirat, necessario acce-
dit ipsi velocitas & densitas ob praedictas causas. Species autem in genere plures huius respirandi
difficultatis constituntur, alias alijs paribus in respiratorijs organis coarctatis. Tumores etenim
praeter naturam circa ventrem, & hepar, splenem item, & colorem, & his coniunctas partes consisten-
tes, ob septi transfueri coarctationem, paruum & velocem & densum faciunt spiritum. Iuxta eundem
modum & aqua inter cutem laborantibus, & vterum gestantibus, & ijs qui se supra modum cibo ex-
pleuerunt, & qui prominentem ventrem habent, huiusmodi sit respirationis species. In respiran-
di autem difficultate quae erecta sit ceruice, & Graecis orthopnoea appellatur, viscolis & crassis hu-
moribus, circa asperas in pulmone arterias congregatis. Similiter autem & si aliquid circa ipsum in
duretur, aut tuberculum nascat praemens & coarctans ipsum asperarum arteriarum genus (haec enim
suscipiunt aere qui in spirat) paruum & densus & velox erit spiritus. Iuxta eundem autem modum etiam,
si in thorace tale consistit tuberculum, propter quod sane sepe tum in posteriori tum in anteriori
parte luxant ea, quae circa spinam sunt, immo & in obliquum torquent, paruum & densus & velox ge-
nerabit spiritus, occupante nimium tumore praeter naturam pulmonis regione, in qua dilatatus ex-
debat. Sepe vero & ipsum totum thoracem angustior huiusmodi affectiones reddiderit, si aut statim
dum in vtero adhuc sunt fetus accidant, aut et postea obueniant. Nulla est aut differentia quod ad
id quod coarctatum est attinet, quod pulmo non possit sufficientem aere trahere, siue thorax to-
tus angustus reddatur, in quacumque tandem affectione, siue in intermedia regio amittat, ab aliquibus
praeter naturam corpusculis in ipsa consistentibus occupata, siue et ipse pulmo induratus sit, aut ob-
turratus, aut in tumuerit, velut in pulmonicis & peripneumoniacis appellatis vitijs contingit. Vna
enim in omnibus conueniens est causa, ob quam parua inspiratio redditur, coarctatio videlicet asperarum
arteriarum: propterea vero qd parua ipsa est, ob id etiam (vt saepe dictum est) densitas & velocitas ac-
cedit.

Tertia Classis.

hh h iij cedit.

A. l. j. fo. 11.
47. 25 g

cedit. Verum cum iuxta ipsum pulmonem affectus ipse incumbit, quātis thorax se plurimum diē
 tendere possit, tñ parum inspirant: ita et vbi intermedia ipsorum organoꝝ regiones fuerint oc-
 cupatae. Cum vero totus thorax aut foetibus, aut aliter, paruus & angustus reddatur, manifestū est
 q̄ & distentionē ad sui ipsius proportionem paruum efficiens, pulmōni causa est velocis inspira-
 tionis. Sic vero et cū septum transversum ab aliquo comprimitur iuxta infernā thoracis extremita-
 tem, velut in vitis dolore non inferētibz contingit. Huius namq; rei maxime memorē esse oportet,
 q̄ aliquando solius thoracis affectus, aliqñ solius pulmōnis, qñq; vero intermediae amborum re-
 gionis, ad paruitatem & ob id etiam velocitatem ac densitatē respirationis mutationē facit, si sanē
 facultas fuerit robusta, nam & huius meminisse oportet sepe iā et antea relati. Minime igit̄ adhuc
 pleuriticorum, aut abscessus aliquos aut omnino dolorosos tumores habentium iuxta thoracem,
 mentionem faciemus in hoc sermone: At vero de vitis dolore non inferentibus, quē cōprimen-
 do pulmōnē, & coarctando asperas in ipso arterias, minorē faciunt inspirationē, omnis praedictus
 finies sermo. Atq; illa quidem ad affectiones thoracis antea conscriptas referemus, in quibus dice-
 hamus thoracem, propterea q̄ minus distenderet̄ ob dolorē, spiritū facere parū. Eorum vero qui
 suppurati appellant affectionē, quamuis saepenumero eius generatio ex pleuritide contingit, his
 iā proxime relictis annumerabimus, quae videlicet circa dolorē iuxta pulmōnē coarctationē facien-
 do, paruum reddunt inspirationē. Pus. n. quod in ipso iuxta huiusmodi affectiones continet̄, causa
 fit eius quae circa distentionē fit paruitatis. Itaq; tanq; neq; ipse secundum naturā distēdat, minime
 aequalem facit spiritus attractionem. Quō igit̄ hęc respiratoriorū organoꝝ vitia circa dolorē con-
 sistentia (id enim praesenti adhuc deest sermone) ab ijs quae cum dolore sunt distinguuntur, si sanē
 & paruus & densus ambobz similiter redditur spiritus? An in velocitate motus? In affectibus
 enim cum dolore, modice quidem respirant & dente, non tñ velociter, qñ vitq; circa febrē eiusmo-
 di acciderit affectus: qñ vero cum febre, quamuis iuxta paruitatem & velocitatem similiter respi-
 rent, tñ iuxta densitatem distinguunt. Nam non modice ipsis spiritus densat̄, quod non euenit illis
 qui ob coarctationem organorum inspirationis difficulter respirant: verū et si densior ipsis spiritus
 reddatur, moderate tñ hoc fit, & multo infra summā densitatē. Quin & expiratio febricitantibus
 maior simulq; calidior est, quod non contingit ijs qui ob coarctationem parum & dense expirant.
 Quō aut cognoscere oporteat exacte tum paruitatē tum magnitudinē virtusq; partis totius respi-
 rationis, paulo post dicetur, vbi prius omnē de organis sermōnē absoluerimus. Quōd. n. difficulta-
 tes respirandi circa organorum dolorem, ab eis quae cum dolore sunt differant, iam relatum est.

*De Respiratione quae fit Cum partes Valent quae in ipsa commouentur: ac de ea qua
 Vacillantibus ac motu contingit.* C. AP. 12.

Vtrum autem, velut simpliciter ostendimus coarctationem oportere ad pulmonem perueni-
 re eiusq; asperas maxime arterias, vt animal difficultatem respiracionis incurrat: sic et dolo-
 rem in respiratorijs organis fieri oportere, & praesertim in thorace, dicendum est? parum. n. abest
 vt pulmo sensus sit expers: An aliqua aliam in eiusmodi respirandi difficultatibus inquirere nos
 oportet enunciationem? Nam qui dicit ad solos respiratoriorum organoꝝ dolores eiusmodi dif-
 ficultatis respirandi speciem sequi, cum non opinor videri posse omnem de his rem probe cogno-
 uisse, aut meminisse superiorum ratiocinationum, in quibus non ob affectionem, sed ob actionis
 facultatem quae animalis existit, paruus & densus spiritus fieri ostendebatur. At vero species diffi-
 cultatis respirandi quae ad coarctationem pulmōnis consequitur, nihil opus habet facultate ad sui
 generationem: quod de illo probe indicauimus vbi totius rei tractationem peregrinamus. Verum de
 dolorosis affectionibus non simpliciter id dicere conuenit, quando sanē in respiratorijs particulis
 consistunt. Non enim propter ipsam particularum naturam priuatim, sed q̄ animali facultati eor-
 um motus arbitrium permittum est, inspirationem ad paruitatem mutari contingit, vt ne amplius
 videlicet animal dolore affligeretur, ipsa minus quam oportet thoracem distendente. Atq; hęc sa-
 ne prudentia vt ne vehementius animal dolore affligatur, etiam alijs omnibus particulis adest,
 quae ad respiratoriorum motum simul mouentur, stomacho videlicet & ventri, & hepatis, & sple-
 nis, & peritonaeo, & colo, & superioribus tenuibus intestinis, & muscularis praecordiorum: haec nan-
 que ad thoracis motus, & maxime si fuerint maiores, commouentur. Per spicuum igitur est q̄ am-
 plius in magnis thoracis motibus dolore vexantur, minus vero in paruis: & ob id paruis & den-
 sius non solum in pleuriticis, sed & quibus stomachum aut ventrem dolorosa affectio infestat, spi-
 ritus erit: minus quidem propterea q̄ etiam sensus eis minor est. Cōsimiliter sanē difficultatē respi-
 rantium qui hepar, aut splenem, aut aliud quoddam ex praedictis membrīs dolore vexatum habēt.
 Omnia enim talia partim ex appensa partim connata respiratorijs instrumentis, ad horum motum
 simul commouentur: & ob id in respirantibus offenduntur. Atq; ita nō vt antea de respiratorijs
 particulis, sed de omnibus simpliciter quae circa respiraciones mouentur, communis nobis sermo
 fiat: Atq; audebimus in vniuersum pronūciare, paruum & densum spiritum signum esse doloris
 omnium animalis particularum quae iuxta respiraciones commouentur. Num igitur hac parte so-
 lum inter pulsus & respiraciones dissimilitudo est? an etiam iuxta ipsam priuatim facultatis cau-
 sam, circa organorum complexum, aliquam differentiam inuenire licet? Equidem naturales facul-
 tates

Al. l. 1. 10. 11.
 C. 14. 16. 17.

C. AP. 12.

Al. l. 1. 10. 11.
 C. 7. 15. 16.

Atares omnes semper necessarijs sibi operis vacant, & nunquam torpent, aut negligentes sunt: que
 vero sub voluntatis potestate veniunt, hęc sepe vbi ipsa circa alias actiones fuerint occupata, negli-
 gentius persoluntur. Ambulantes igitur aliqñ concitatus ad rem aliquam perficiendam, deinde
 inter eundem cogitantes quid, ac postea id ipsum considerantes, & curiose de ipso meditates, multum
 ab illa ambulandi concitatione remittimus, non tñ intelligimus id ipsum neq; cognoscimus,
 quousq; sanē mitem ad illius curā adhibemus: cū vero quiescimus ab illa cura, atq; cogitationem
 circa nullam rem amplius habemus, q̄ circa solā ambulationem, tunc velut ex somno aliquo exci-
 tati, cognoscimus circa institutam actionem nos fuisse negligentes, q̄ pro primo impetu oportet
 reat, tñ sumq; ad ipsam actionem nosmet excitamus: Sic et qui mente vacillant, animum (vt por-
 to) in visionibus velut in quibusdam curis habentes, animalium actionum negligentes sunt, &
 neque lotium efficiunt, nisi quis eos commonefaciat, neq; ventris onus deponunt, neq; potum ne-
 que cibum petunt, neq; quicq; aliud eius generis: si vero et petat aliqñ, interim dum adhibent ob-
 luscantur, & rursus monitorio opus habēt. Itaq; nouimus omnino plurimos qui peris matula,
 eaq; ipsis data, nō iā loti esse viderent, sed matula ociose in manibus detinerēt. Alios itē nouimus,
 qui exurgerent quidem tanquam ventris onus deponituri, postquam vero defecissent, penitus ob-
 luscarentur, atq; nihil efficerent, donec a praesentibus admonerentur. Quemadmodum autē per
 multum tempus actiones facient hi vēs, sic etiam magnas. Acueratim igitur omnino plurimum
 nati sunt, & paulo vna vice ultra menturum bibunt, & singula alia eodem modo faciunt. Nec mitū
 vitq; id esse opinor. Quod. n. kepe in debito tempore facere oportebat, id ipsum acueratim vrgen-
 te vtilitate explere coguntur, & praesertim vbi necessarium id sit ad vitam. Etiam si quis minus q̄
 oportet bibat, non alit diebus, sed ad integros menses sufficere possit: si vero minus q̄ oportet res-
 pirit, neq; minimam diei partem durare queat. Quare tamen plus pro vna vice mente motū bi-
 bant, tñ quod per multū temporis interitū id faciant, euenit vt vniuersus ipsorum potus: mul-
 to commoderata mensura inferior & paucior extet. Verū respiracionis vtilitas nō expleta, supra
 hoc quod graue & ex propinquo imminens periculum habet, excitat etiam ad actionem, & nō si-
 nit torpere neque ad momentum. Recuperauit autē statim id rotam, quo per cessationis tempus fuit
 priuata: atq; ita non raris solum, sed & magnis spiritus efficit: & tanto sanē q̄ conuenit maior,
 quanto fit rarior. Quod ipsum in potu nō contingit: multo. n. rarius, paulo vero plus bibunt: vñ
 de etiam Hippocrates ipsos Brachypotas. i. spaucibus, appellauit. Atque haec quidem ratio demō-
 strat mēte motorum respiracionem in raritatem & magnitudinem mutari. Testimonium autem
 non minus etiam oculare experimentum praebet, si quis in ipsis artis operibus hanc speculationē
 exquirere velit. Quicumque vero in adolescentulorum gymnasijs, in sublimibus solijs alti & vñ-
 diquaque conspicui delictens, artis operum negligentes sunt: quicquid vero in buccam venerit,
 effrunt: his non magis credibilia sunt ea quae ab euidenter apparentibus confirmant, q̄ ijs qui
 neq; a principijs, etiam si appareat, quicq; cognoscant. Ceterum ex hoc genere sophistarum quif-
 piā aliqñ motum contendit de eo, q̄ raris & magnis spiritus mente vacillantibus contingit. Pro-
 ponebat. n. respiracionem vñ quoddā ex operibus vitalibus esse: verū cū huiusmodi argumen-
 to non contentus erat id quod palam apparet: vnde discendum sibi a me putauit: Proxius. n. in-
 quit, eiusmodi respiracionis speciem in delirijs non apparere. Nam quae nunq̄ conati sunt sophi-
 stae in ipsis aegrotis obseruare, de his aeli sexcenties viderint, impudenter rixantur: neq; verentur
 se magnam habere experientia iactare eorum, quae neq; per somnium quidem ipsi viderunt. At ve-
 ro quicumq; obseruant apparentia, & quae aegris accidunt, hi ita vt Hippocrates, scribunt: viderūt
 enim vt opinor, multos infirmos similes ijs quos ille descripsit, qui abunde magnam testimonij
 praedicti sermone praebent. Atque apponere sanē iam eos quos in popularium morborū libris
 conscripsit, nisi propolium esset mihi omnem sequentem sermonem secundum, in eorū enarra-
 tionem, velut etiam antea dixi, referre: hunc vero solum per se cum proprijs & synceris demon-
 strationibus absoluerē. Itaq; sermo de vacillantibus & mente motis hic finiat.

Al. l. 1. 10. 11.
 C. 14. 16. 17.

Al. l. 1. 10. 11.
 C. 7. 15. 16.

Al. l. 1. 10. 11.
 C. 8. 25. 8. h

De Magna & Parua Respiratione dignoscenda. C. AP. 13.

Quomodo vero quis magnam & parua respiracionē optime dignoscat (scio. n. & hoc me in
 prioribus distulisse iam referat. Proclitue equidem erat opinari, nihil differre siue iuxta ma-
 gnitudinem distentionis respiratoriorum organorum, siue iuxta substantiae q̄ inspiratur
 copia, magna inspiratio iudicet: quemadmodum sanē et alij dicunt, putantes quātitate in spi-
 rationis semper se habere oportere ad proportionem quantitatis distentionis organorum: Aequi
 hoc minime in vniuersum verum est, sed distinctione quadā opus habet. Cum. n. secūdū naturam
 habent organa, q̄ntas spiritus semper ipsorum distentionibus proportionē responderent: non tñ cū
 et praeter naturā fuerint disposita: Verū possibile aliqñ plurimū distēdit thoracē, & parū externi
 aeris inspirari: multae. n. sunt affectiones (si modo praedictorū meminimus) in quibus pulmo coar-
 ctatus, multum aeren suscipere non potest. Nequaquam igit̄ ad affectionū omnium respirandi or-
 ganorum proportionem, sed solū asperā arteriarum, inspirationes fiunt. At vero harū distēctio-
 nem impossibile est per vllum aliquem sensum dignoscere. Ergo non est adhibendus animus ad
 organa respiratoria, cum inspirationis quantitatem volumus dignoscere: sufficit. n. ipsum solum
 Tertia Classis. h h h iij aeren

1. Proth. c. 1.
 C. 16. 4. 16. 17.

aerē inspiciere, quantus inspirat, & quantus rursus expirat. Neq; n. ex ventris mole de ciborū ac-
ceptorum copia confectionem facimus, sed sufficit ē hīc solam eorum quae eduntur inspiciere quā-
tātem. Qm̄ vero in expirationibus, aliquando quidem oēs musculi in totum otiosi sunt, permē-
tentes thoraci collabenti propriam recuperare constitutionem: aliqui vero operantes amplius ip-
sum contrahunt, id quod nobis de his saepe est demonstratū: contractiones sanē thoracis circa ho-
rum concitationem, non vniquā magnam expirationem facere possunt: quae vero cum musculorū
concitatione fiunt, quae sanē et expiratioes, i. efflatu existunt, velut & hoc est monstratū, haec opifi-
ces sunt magnitudinis. Verum neq; in his denudatum hominem inspiciere operapretium duco,
ad musculorum tensionem cognoscendam, sed sufficit speciem expirationis cum efflatu, notā co-
gnitionis vel maximam habere. Virgē itaq; vtilitate acervatim expirare cogimur: veluti etiam
cum inspirationis virget vtilitas, multum & coacervatum externum aerem attrahimus.

Epilogus eorum Quae haecenus dicta sunt.

Quando vero de his sufficienter transegerimus, repetitis capitibus eorum quae ab initio di-
cta sunt, ad reliqua progrediamur. Capita autem erant ut opinor haec, q̄ simplicibus respi-
randi difficultatibus inuentis, connētere oporteat causas cōiunctas respirationis, & mō-
strare singularum ipsarum efficientem causam: & vice versa quae respirandi difficultates ad lingu-
las causas consequantur: in quo sanē etiam compositarum respirandi difficultatum mentionē fa-
cere coacti sumus. Verum quatenus tractatio pulsum cum respirationibus consentiat, & quate-
nus differat, etiam hoc non erat exiguum eorum quae explicavimus caput.

Quot numero sint Compositae Respirationis Difficultates.

Postq̄ vero haec omnia absoluta sunt, consequenter cōpositas respirandi difficultates conside-
rabimus: haec nanq; desunt adhuc superioribus quae tractanda suscepimus annectenda. Inue-
ntis autē simplicibus, non amplius difficile est etiam has invenire quae ex illis componuntur. Cum n. n.
aliqua sit magna inspiratio, similiter autē & aliqua velox, & contrariae his sint parva & tarda, necesse
est quatuor fieri oēs respirandi difficultates circa inspirationem compositas, magnam videlicet
simulq; tardam, magnam & velocem, parvam & velocem, & quartam parvam ac tardam. Eodem
modo & circa expirationem easdem quatuor coniugationes necessarium est fieri, duas quidē ma-
gnas, & duas parvas, quae tum velocitate tum tarditate distinguuntur. In cessationibus vero im-
possibile est compositam respirandi difficultatis speciem fieri: neq; n. duae oppositiones in eis existūt,
velut in motibus, sed vna sola iuxta densitatem & raritatem consistens.

Quot Compositae Respirationis Difficultates per Motum orientur.

At vero ipsorum motum inuicem collatorum, inspirationis (inquam) ad expirationē, spe-
cies quaedam erunt rhythmorum totius respirationis: quemadmodum etiam in pulsibus di-
latione ad contractionem collata contingit. Possibile est n. inspirationem fieri magnam, expira-
tionem vero parvam: aut vice versa inspirationem parvam, expirationem magnā: aut vtraq; par-
uas, aut vtraq; magnas: sic & veloces aut tardas vtraq; aut alteram velocem, alteram tardam.

De Respiratione Inaequali.

Quā in inaequalis est aliqua respiratio, quemadmodum & pulsus, tum circa motū aggre-
gationem, tum circa motū vnum. Similiter autē & ordinata ac inordinata respiratio fieri po-
test, velut etiam pulsus. Et sanē quot differentiae inaequalium pulsum, tum circa vnum
motum, tum circa plures consentitum existunt, tot etiam sunt respirationum. Verum quod in
principio itatim huius tractationis dixi, omnes penitus negligenter respirationem tractauerunt,
atq; huius negligentiae causam referam in progressu sermonis. Nunc quod instat nobis absolven-
dum est, ab inaequalitate iuxta vnum motum initio facta, propterea q̄ secundum naturam videri
possit in medio posita esse eorum, quae exacte simplices, & quae ex confesso cōpositae existūt. Cō-
tendit itaque aliquando quispiam mecum super ipsa tanquam non composita: quod aliās non fe-
cisset, nisi simplicibus propinqua esset: verum compositam esse inde perspicuum est. Si quis inci-
piens inspirare, velociter attrahat aerē, circa finem vero tardē: aut vicissim ex tardo principio, in ve-
locem declinat finem: haec sanē inspirationē neq; velocem simpliciter neq; tardā esse dixerimus, sed
compositam, utpote quae alteram sui partem habeat velocem, alteram tardam. Eodem modo etiā
si expiratio quomodocunq; alteretur, siue ex tarditate in velocitatem, siue rursus ex velocitate in
tarditatem motu transeunte, constare dicemus ex partibus contrariis modo inter se habentibus, et
ob id neque simplicem sed compositam existere. Similiter autē & cum cessatio aliqua sciderit & dif-
secuerit alterum motum, siue inspirationē, siue expirationem, compositam esse et tunc dicemus eā
quae difflicta est, vtra tandem ea existat. Visum est autē aliquando, raro tamen, non alteram tantum,
sed ambas totius respirationis partes, in vno & eodem homine ita habere, & maxime hoc fieri,
cum humorum copia in asperis arterijs coacervata, hominē suffocet ex pleuritide pernicioſa, aut
peripneumonia non expurgata, aut suppuratione istuc consistente: ita vt in hac parte respirationis
cum; pulsibus conveniat. Monstratum est enim & in illis propter obturationes organo-
rum, compressionesq; & omnino coarctationes, inaequalitatem fieri. Itaq; si quis ea quae de alijs
arterijs per totum animal dispersis, in secundo de pulsum causis dicta sunt, probe perdidicerit,
maiores

A maiorem vtiq; copiam similia dicēdi de asperis in pulmone appellatis arterijs habebit. Illas enim
ad inaequalis pulsus generationem coarctari oportet, asperas vero arterias ad inaequalis respira-
tionis. Relatum etiam de illis, quod ob facultatis debilitatem pulsū inaequalitas fieri possit, cum
prae impotentia arterias pro vna vice perfecte dilatare non possit: resiliunt enim interim & con-
quiescunt, velut fenēs circa viam perficiendam. Fieri autem potest aliquando & circa respirationem
quaedam inaequalitas, tum ea quae iuxta vnam actionem, tum quae circa plures contingit, &
systematica a graecis appellatur, ob quandam facultatis ipsam efficientis debilitatem.

Quid differat Praenotio ex Respiratione à Praenotioe ex Pulsu: & quae Causae sint Inaequalis

Respirationis cum Inaequali Pulsu communes.

C. AP. 18.

Cum vero haec animalis sit, vitalis vero ea quae pulsus operatur, fieri potest quaedam ad pra-
notiones ex ipsis differentia, nimirum pullibus debilitatem facultatis semper sui ipsorum la-
sioni proportionē respondentem indicantibus: respirationibus vero non eodem modo, nisi quis
etiam describat agrotantis voluntatem. Quamuis enim temerariam respirationem à moderato
hoie factam malum esse Hippocrates dicat, veruntamen in ijs qui natura temerarij sunt, nō solum
non eiusmodi respirationem, sed neq; ipsum adeo delirium, quicquam magnum portendere cen-
sebit. Ita etiā habet circa respirationem: Felices enim arummarumq; expertes, ac molles, circa sin-
gulas actiones inaequaliter respirabunt, etiā si nihil adeo magnum ipsos cogat: Qui vero ad labo-
rem industrij & generosa mente praediti sunt, priusquam ad extremam debilitatem eorū facultas
redigatur, non vniquā inaequaliter respirauerint. At vero in pulsum inaequalitate eadem praeno-
tio affectionis est, tum in ijs qui generosa, tum qui prava & vitiosa mente, praediti existunt. V. n.
vniuersaliter & in summa dicam, vbi voluntas nihil confert ad actionem, ibi id quod significatur
aequale est omnibus: vbi vero aut totum aut plurimum, ibi amplius etiam inspiciere oportet mo-
res ipsius egrj. Quemadmodum autem differentia facultatum efficiētium actiones, tum circa pul-
sum, tum circa respirationes, differentes facit praenotiones: Sic etiam circa ipsam organorum na-
turam, quaedam indicationis diuersitas erit. Pulsus enim per laeues arterias: respirationes vero nō
per solas asperas arterias fiunt, sed non minus quam per ipsas, immo fortassis magis, per muscu-
losum genus. Hoc enim est quod primum animalis facultas mouet ad respirationis generationē:
ab eo vero totus thorax motus, ipse rursus pulmonem commouet eo, quo diximus in horum tra-
ctatu, modo: pulmonis autem partes sunt asperae arteriae, in quas primum aer qui inspiratur, per-
uenit. Quemadmodum igitur harum affectiones totam respirationem sepe inaequalem reddunt,

1. Prorr. cō. l. c.
2. 4. 170. c

B sic & affectiones musculorum: propterea sanē quod ille spiritus sunt loci, musculi vero primum
motus instrumentum. Verum non eadem affectio in vtroq; organorum genere, inaequalem re-
spirationem facit, cum neq; vtilitas ipsorum similis existat. Si quidem igitur vnumquodq; orga-
num in id ipsum, per quod sanum exiliens actionem inuit, etiam egroratis laeditur, asperarum vti-
que arteriarum saelo coarctatio quaedam est: musculorum vero, aberrans & inordinatus motus:
atq; illarum quidem vt spiritus locorum, horum vero vt motus organorum, offensa est. Et coar-
ctationis quidem in asperis arterijs, tumores praeter naturam in causa esse dixi: aberrantium vero
in musculis motu occasiones nūc referemus. Sunt igitur propriae musculorum affectiones, con-
uulsiones, palpitationes & tremores, quemadmodum in alio loco est demonstratum. Verum q̄ haec
etiam aberrantes motus sunt, verbis non eger. Et si quidem ambo haec in sunt affectionibus, vt &
aberrantes motus sint, & musculorum: atq; haec ipsa sunt quae querimus: finem vtiq; nobis hīc ha-
bebit institutus sermo: erit nanq; aliquando inaequalis respiratio & propter aliquam harum affe-
ctionum. Quemadmodum enim ambulatio inaequalis fit, eorum musculis aut tremantibus, aut
palpitantibus, aut conuulsis: ita & respiratio aliquando inaequalis fit, propter thoracis musculos
(vt dictum est) offensos. Quare omnium inaequalitatum tum quae secundū vnam actionem, tum
D quae circa plures ex ordine consistunt, aut asperarum arteriarum coarctatio, aut thoracis muscu-
lorum aberrans motus, aut facultatis ipsam efficientis debilitas, causa fiet.

Quae Causae Propriae sint Inaequalis Respirationis.

C. AP. 19.

Scriptum est autē (vt dixi) diffusissime de omnibus inaequalitatibus in secundo de pulsum cau-
sis, & ob id quae communia sunt cum illo sermone, omnia relinquimus solummodo mentionē
ipsorum facta: quae vero propria sunt respirationi, in hoc libro explicabimus. Vtilitas itaq; (velut
etiam antea dictum est) cōis vtriusq; est: asperarum etiā arteriarum ratio consimilis ad laeues est:
verum musculorum genus proprium & priuatim destinatū respirationibus est, praeter pulsum ra-
tionem. Opifices autē ipsorum facultates, partim quidem similiter, partim vero non ita habent:
Quatenus enim causae effectiuae sunt, eatenus similiter habent: quatenus vero voluntati permis-
sum est arbitrium respiratoriae facultatis, vitalis autem facultas nullum superiorem habet domi-
nium, sed libera penitus existit, eatenus differunt. Igitur & eximium quid ad inaequalitatis gene-
rationem respiratio habebit, si cum pullibus eam contuleris: id quod non praetermittimus: est au-
tem id ipsum duplex, partim quidem ab ipsa animali facultate sola proficiscens, partim à cōplexu
ipsius ad dolores. Atq; medicū quidē & cognitū difficile est, quod a sola facultate proficiscit: am-
plius vero & manifestius ac magis varium, quod propter dolores. In delirij. n. superat quidē raritas
& ma-

& magnitudo, apparet autem quedam inaequalitas & ordinis perturbatio, tum iuxta plures respi rationes, tum iuxta vnam aliquando sola: nimirum quod & phantasmata aliqui plus, aliqui minus rationem ab eo quod secundum naturam est, emoueat. In hmoi enim visis, rationi consentaneum est, etiam respirationem trāsmutari ac aliquatenus variari ad inaequalitatem & permutationis ipsius ordinis generationem. Quin & quantitas vtilitatis quādam quidem parū deficit a singulis actionibus, parua est ab eo, quod secundum naturam habet, immutatio: Quā vero defectus ab eo, quod secundum naturā habet, contingit satis multus, tunc necessarium iam cessationi quidē quantitatem, motum vero non solum quantitatem sed iam et qualitatem alterari, atque ob id totam respirationem inaequalem & inordinatā reddi. Idem hoc & in doloribus accidere necessarium est. Neque enim et in illis vtilitas expletur iuxta singulas actiones, nam neque velociter, neque dense, neque plurimum: distendere thoracem possunt: omnia enim haec ipsis molesta sunt, & praesertim magnitudo, deinde velocitas, iam vero et densitas: Dolentibus namque minus molestum est per longius tempus, quam breuitus moueri. Ob id igitur a magnitudine omnino multum detrahunt: a velocitate vero, minimum: a densitate autem auferunt quidem nihil, sed addunt etiam quippiam, paruitatis ab eo quod secundum naturam habet, defectum per eam corrigentes. Non tamen adhuc tantum est quod apponitur, ut omnem expleat defectum. Quantum igitur deficit ad vtilitatis expletionem, hoc in multis deinceps actionibus coacruatur: & cum parum abest ut animal suffocetur, tunc voluntatem cogit ad aliquod tempus, maiorem facere respirationem, & multo velociorem, & priore densiorem. Verum cum in hmoi actionibus vtilitas quidem expletur, animal vero doloribus offendatur: voluntas rursus a magnitudine & velocitate ac densitate auferit, aliqui plus, aliquando minus: ut potest quae consilij inops sit, & neque sustinere actionem possit ob suffocationis timorem, neque aliquā remedia doloris medelam quaerit. Quare modo ad hoc, modo ad aliud transit: illud quidem, ut vtilitatem expleturum: hoc vero, ut dolorem mitigaturum. Cum vero omnia quae vtilitatem expleant, exacerbent dolores: quae vero dolores mitigant, auferant vtilitatem; atque nulla communis vtriusque medela reperitur: multiformiter ad omnia transit, ob consilij inopiam semper agere ferens quod praesens est. Atque hinc tum inaequalitas circa singulas & omnes etiam deinceps respirationes, tum multiformis illa ordinis perturbatio, originem habet. Ex corruptione enim parilitatis, inaequalitatum omnium itemque ordinis perturbationum generatio oritur. Monstratum namque & hoc in libris de pulsum differentia, quod parilitas consequenter habens, equalitas est: parilitas vero iuxta circuitus, ordo est: & quod ubi consequenter habens parilitas corrumpitur, inaequalitas: ubi vero iuxta circuitus reuertens, ordinis perturbatio generatur. At vero quamuis multa inaequalitas, & multae ordinis perturbatio, in eiusmodi affectionibus incidat, superat tamen id genus respirandi difficultas, quod iuxta paruitatem & densitatem consistit. Et enim si etiam magnam aliquam respirationem pro vna vice faciant, veluti periculum facientes in eiusmodi respiratione, delinunt tamen euclitigio propter dolorem: ac per multum tempus valde parum respirant, donec ab aliqua virgente vtilitate coacti ad aliam rursus conuertunt experientiam magnae respirationis: Assiduitas igitur inaequalitatis & inordinatae mutationis, in velocitate ac tarditate, & in densitate permutationibus, maxime ipsis consistit: cum nunquam quidem simpliciter rara respiratio fiat, propter virgentem vtilitatem minus tamen & magis densa, atque in hoc sane inaequalitatem acquirit. Quare densus semper hoc modo dispositus est spiritus, magnus autem raro, tardus vero nihil magis quam velox propter repentinam ipsorum in vtraque partem transitionem. Recte igitur antea dictum est, quod ad omnia dolore afflicta organa, quae circa respirationes commouentur, paruus & densus spiritus consequatur: Et iuxta eandem rationem in delirij magnum fieri & rarum spiritum: Quod etiam his vel maxime inaequalitas comes sit. Exuperat enim in ipsis raritas & magnitudo: magis enim & minus rarus, & magis ac minus magnus, spiritus in delirantibus redditur, paruus vero & densus nunquam: Atque haec quidem nihil sufficere videntur de inaequalitatum cognitione, tum quae circa vnam actionem huiusmodi quae in pluribus consistunt: Dicta sunt enim & de his quae ratio postulat ob sermonis communitatem: Et euidenter quidem haec compositae sunt, multis omnino actionibus ad generationem & dinotionem indigentes: Quae vero circa vnam actionem consistunt (velut etiam ante relatum est) scilicet videri possunt alicui simplices esse. Porro non de coacruatis tantum inaequalitatibus, sed etiam de ordinis perturbationibus, hic tractegimus: sunt enim species quaedam inaequalitatum, velut etiam in libris de pulsum est monstratum.

De Causis Difficultatum Compositarum, quae circa Singulas Respirationis partes seorsum consistunt.

CAP. 20.

Ad reliquas igitur compositas difficultatis respirationis species regrediamur, & primum sane eas in manus sumamus, quae circa vnam actionem quaeuicunque tandem consistunt. Equidem inspiratio magna simulque velox fit, si vtilitas virget, & organa sunt prompta, & facultas propria conseruat integram sanitatem, aut certe parum immutatam. Demonstratione autem huius sermo non habet opus apud eos qui superius dictorum meminerunt. Rursus vero magna & tarda solis mente motis contingit, atque his non semper: & conspicua vtrique etiam hic est causa consideratio ex praedictis: Quae modum etiam quod paruum habent inspirationem & tardam hi

A hi quibus insitus calor multum est perfrigeratus. Quae restat autem adhuc coniugatio quarta, paruitas erat cum velocitate, & fit perpetuo quidem in nulla affectione simplici (quae modum neque magna simulque tarda, quam aliquando mente motis accidere diximus) sequitur tamen quantum non semper, sed ut plurimum, ubi simul dolor & vtilitatis incrementum coeurrunt: Parum enim necessarium in doloribus respirant: in expleta autem manente vtilitate, tum ob hanc ipsam paruitatem, tum quod alia per se ipsam vtilitatem abundare supposuimus, non satis est solum densari ipsas actiones, sed coguntur saepe conuulsorie inspirare. Ad eundem porro cum praedictis modum etiam in coniugationibus circa expirationem, ipsas affectiones percutari oportet. Nam & in his aut facultatem, aut aliquod organum vitiatum, aut caloris modum immutatū inuenimus. Quae enim velut fuliginosa, & fauilla, & fumosa recrementa appellamus in caliditate generentur, ea omnia terra sunt, & velut semicocla cum innato calore, quemadmodum fumus cum igne: apparet enim in hoc euidenter acris omnia & calida et fumosa materiae recrementa, ostenduntur susceperunt quidem esse in se ipsa ignis vim, non tamen adhuc penitus ab igne se superata: flamma enim ita nata esset, & non adhuc fumus esset. Quare si quis, fumosa caliditate in corporibus animantium redigante, expirationem magnam simulque velocem fieri dicat, non vtrique errarit. Manifestum est autem quod & facultatem integram esse tunc oportet, & nullum ex organis vitiatum. Similiter autem & magnam simulque tardam in quibusdam delirantibus fieri, eodem modo quo contingit circa inspirationem: Sic & paruum simulque tardam fieri his quibus nullum fumosum recrementum est coacruatum: Et paruum ac velocem, quibus est congregatum fumosum recrementum, & dolent simul aliquam particulam, quae circa respirationes mouetur: semper enim huius memorem esse oportet, etiam si aliquando in sermone omittatur.

De Causis Compositarum Respirationis Difficultatum quae à Rhythmo sumuntur. CAP. 21.

Atque haec quidem sunt quatuor respirandi difficultatis coniugationes, quae circa vtraque totius respirationis partem seorsim consistunt. Aliae autem circa rhythmum & consonantiam ipsius, non circa vtraque seorsim partem sunt. Cum enim inspirationem expirationi coeerrimus, quemadmodum in pulsum dilatationem contractioni, rhythmum hoc ipsum appellamus. Manifestum autem quod eandem speculationem hic locus exspectat, quae de pulsum rhythmis Hierophilus conscripsit. Dicta quidem et nobis quae necessaria sunt in pulsum tractationibus: dicere autem & nunc quod fieri potest brevissimis, quibus nam veluti scopis quibusdam animum atterere oportet, ut facile causas dissonantiae in respirationibus inueniamus. Quae enim iam iuxta vtraque totius respirationis partem, inspirationem dico & expirationem, in superiori sermone recensimus, ea ipsa etiam nunc inspicere operae pretium existimo circa ipsorum dissonantias. Velut verbi gratia (non enim malum fuerit in vno quopiam velut exemplo demonstrare id quod dicitur) Sic quidem tardior & minor quae secundum naturam inspiratio, velocior autem & maior exspiratio: his sane qui ita dispositi sunt, dicemus calorem secundum naturam, imminutum esse: auctum vero esse, fumosum. Rursus in altera dissonantia quae contrario modo habetur, ita ut inspiratio quidem sit magna & velox, exspiratio vero parua & tarda: auctum naturalem calorem dicemus, & nullum esse fumosum recrementum. Duplicem enim semper intelligere iuxta genus oportet calorem, alterum genuinum & corpori innatum, alterum vero acquisitum ac spurium. Patam igitur est, quod huiusmodi coniugatio nihil euariat ab his quae in vtraque seorsim, hoc est alterutra existunt. Si enim inspiratio parua & tarda forte fuerit, perfrigeratione significat caliditatis secundum naturam, quomodocumque habeat ipsa exspiratio: si vero exspiratio eodem modo fuerit disposita, de caliditate propter naturam id indicabit. Nam & si magna aliquae velox fiat, redundantem significabit caliditatem propter naturam, quomodocumque habeat ipsa inspiratio. Quare nihil amplius ad praenotiones, hmoi complexus docet, quae quae iam singularim de alterutra ipsarum sunt cognita & perspecta.

De Difficultatum Respirationis Coniugationes ad Affectuum cognitionem vtilis sunt. CAP. 22.

Itaque ad solas illas compositas respirandi difficultates animi intendere nos oportet, in quibus simplices quidem, communes sunt plurimum affectionum, & ob id nihil certi indicant: coniugatae vero alijs quibusdam, ad certum ac minime fallacem discrimen veniunt. Magnitudo enim respirationis ipsa per se respirandi difficultas quaedam est simplex, verum nullius certae cognitionis signum est: liquidum & virgente vtilitate, & laesa mente fieri solet: At vero si cum densitate consistat, virgentem vtilitatem: si cum raritate, delirium indicat. Similiter autem & paruitas ipsa quidem per se ipsam, aut dolore afflictam aliquam particulam, aut vtilitatem exolutam ostendit: itaque neque ipsa aliquid certi indicat: Quae vero componitur, cum densitate quidem, dolore: cum raritate vero, vtilitatis exolutionem portendit. Quin etiam si ipsam densitatem per se solam, aut raritatem, in manus sumas, ipsarum neutram per se inuenis quicquam certi significantem, nisi hoc discrimen accedat, ut videlicet cum altera quopiam respirandi difficultatis specie copuletur: Densa enim simulque magna, vtilitatis augmentum indicat: densa vero simulque parua, organa alicuius quod cum respirationibus commouetur, dolorem. Ipsa etiam rara, quae ad deliria & perfrigerationes consequitur, si quidem cum magnitudine fuerit copulata, prius ex praedictis: si vero cum paruitate, posterius indicat. Et ob id sane omnium compositarum respirandi difficultatum, hmoi coniugationes vtilissimae

utilissimæ sunt, vt pote & manifeste & constanter, vnamquæq; affectionem indicantes: Densitas enim quidem cum paruitate, dolorem: cum magnitudine vero, utilitatis augmentum: Raritas autem cum magnitudine, delirium: cum paruitate, utilitatis exsolutionem. Fiant autem quatuor hec coniugationes, differentiarum actionum iuxta magnitudinē & paruitatē, ad cessationum diuersas permittis. Dux enim operationes inter se permutatæ quatuor constituit coniugia. Quare & hic perspicuum iam fit, quod neque plures neque pauciores possibile est fieri ex his oppositionibus coniugationes. Verum in cessationibus, vna sola contingit oppositio circa densitatem & raritatem. In actionibus vero non solum oppositio circa magnitudinem & paruitatem, sed etiam circa velocitatem & tarditatem cōtingit. Quatuor itaque et circa harum permutationes nascuntur coniugationes, prima quidem densa & velox, secunda densa simulq; tarda, tertia rara & velox, & quarta rara simulq; tarda. Cæterum nullū certæ cognitionis signum, simpliciter & necessario exhibent, quemadmodum priores quatuor: verum hoc modo distinguere oportet. Si quidem multa ad densitatem, pauca vero ad velocitatem, transitio fiat, tum doloris tum utilitatis augmentum significat: Si vero vice versa ad velocitatem plus, ad densitatem minus, ab eo quod secundum naturam est excedit, utilitatem solā auctam demonstrabit. Concurrunt autem ad hanc respirandi difficultatem omnino et magnitudine, ad alteram autem ante ipsam relatum, paruitas: quare neque omnino opus habebimus velocitatis meminisse. Si enim coniugatio circa velocitatem et densitatem indistincta nihil certi nobis indicat, vbi vero sub distinctionem euenerit, velocitatem quidem abundante, statim est cum magnitudine fit: densitate vero exuperante, necessario consequentem paruitatem habet: densa vtiq; simulq; magna iuxta alteram distinctionem erit, densa vero simulq; parua iuxta alterā. Sic autem etiam densa ac tarda coniugatio demonstrabitur. Abundante enim densitate, solus dolor indicabitur: vbi vero tantum ab eo quod secundum naturam est excedit, quantum secundum tarditatem, composite dispositionis signum erit: nā & utilitatem imminutam esse ostendet, & particulam aliquam dolore affligi. Sic vero & cum tarditas densitatem superabit, signum erit dispositionis iam dictæ, sed minus tamen dolore affici ostendit ita habentes, magis vero utilitatem esse imminutam. Itaque neque hac coniugatione indigemus ad prænotiones: in primis enim quatuor quas utilissimas esse dicebamus, signa habemus & doloris & utilitatis imminuta magna. Quin & tertia coniugatio iam dicta, rara videlicet simulq; velox, nihil necessario indicabit: coincidit autem siue delirij quibusdam, siue cum ipsis est utilitatis augmento. Relatum autem antea est, quod mentis motorum rara penitus est & magna respiratio, velox autem omnino, velut neque tarda: fit enim vtrumque ipsorum inordinate & inæqualiter: quoniam tamen coinciderit & utilitatis augmentum, tunc conuenit & multo amplius respirare, si solum mente moti essent, & iam est citius. Quare neque hac coniugatione ad prænotiones indigemus, ea que per ipsam indicantur cum distinctione iam in primis quatuor coniugationibus habentes. Restabat autem adhuc quarta secundum hoc genus composita respirandi difficultas, tarda videlicet simulq; rara, quare etiam ipsa & delirij quibusdam coincidit, & utilitatis imminutionibus: itaque neque hac opus habemus, nam & delirium, & imminutam utilitatem ex primis quatuor coniugationibus perspectam tenemus.

Quo pacto Difficultatum Respirationis Coniugationes Ad ipsius causas referantur. C.A.P. 23.

Porro non solum ex demone, differentiam circa velocitatem & tarditatem non necessariam ad prænotiones esse (nam neque si solam accipias, neque si cum alijs copules, commoditas aliqua ex illis fit manifesta) sed et ex ipsa rei natura apparet. Cum enim tria sint principalia causarum genera ipsius respirationis, utilitas, facultas, & instrumenta, palam est, quod si repperimus ex quibus et quot respirandi difficultatibus affectiones in ipsis cognoscantur, hæc quidem nobis omnino utilissimæ ad prænotiones erunt, reliquas vero omnes ex superponendo considerabimus. At vero reperta sunt magna quidem & densa, utilitatis augmentum: & contra parua ac rara, imminutionem significantes: delirij autem propria, magna ac rara: dolorum, parua & densa. Accesserunt his forinsecus inæquales, quoniam musculi generis affectiones, quoniam et asperarum articularum coarctationes indicantes. Facultatis autem hæmorragiæ, primū quidem nullū necessario reperitur cognitionis signum, ex vlla aliqua respirandi difficultate, cum aliter arum narum expertes, aliter laboris tolerantes, respirationem formant: Si igitur sit quæpiam inæquale & inordinatū, minime conspicuū est. Et ipsas inæqualitates itemq; ordinis perturbationes generant imparitates, quare circa densitatem, & raritatem, & paruitatem, ac magnitudinem consistunt: vltra hoc quod per sexæta alia animalis facultatis debilitas cognoscatur ac innotescat, vt nihil nobis hac parte respiratione opus sit, quorū oportuissimæ & plurimæ Hippocrates in prænotionū tradidit scriptis: Si quid autem et relictuū est, facillimè ex predictis inueniri potest. Quod si quis ipsius respiratorie facultatis egrotatis, atq; in eodem omnis facultatis aialis, propria signa habere velit, & maxime perfrigerata, is alarū nasi motū habebit, & omnium musculorū circa scapulas actionem, & coarctatam thoracis collapionem. Quoniam n. hic debilius quod conuenit mouetur, circa inspirationes quidem spiritus ductū inuitalē nasi, externū aerem et ipse simul attrahentes eodem modo, quod per os alij quid attrahere volentes, labia contrahimus: rursus vero circa expirationes, coarctata fit thoracis collapsio, non paulatim demissio. Dicitur est autem diffusus in libris de musculorū motu, quatenus differat collapsio a demissione & laxatione, nimirum quod altera facultate egrotate contingit, altera integra eadem & valere. Contingit etiam amplius circa expirationes, ijs qui egræ hñt respiratoriam

Aspiratoriam facultatem, tale quiddam. Thorax tensionem, quam antea circa inspirationes simul cum septo transuerso obtinuit, omnem acuatim deponit, tanquam repente moriens. Relatum est autem in commentarijs de respiratione, quod solum septum transuersum expirantium tensionem exoluit, sed non est idem paulatim exsoluere, & acuatim omnem deponere. Cæterum parum quid huiusmodi expirationibus cooperantur intercostales musculi, per quorum actiones efflatus fieri demonstrauimus. Talis sane & ob hoc has causas, respirationis species est ijs, qui agram facultatem habent.

De Prænotione ex Cessationibus Motuum in Respiratione. C.A.P. 24.

Porro quod mihi adhuc deesse videtur adpletionem huius primi sermonis, facta dicitur. Cum duplex existat cessatio in respirationibus, vna ante inspirationem, altera ante expirationem, vterque sane motus ostendatur, cessationem etiam ante ipsum, ab eo, quod secundum naturam habet, immutat. Duplex igitur existente in motibus ostensione, ac duplici item in cessationibus, utilitatis quidem defectus semper diuturni temporis efficiunt cessationes, redundantia vero breuis temporis. Quare cum dixerimus densam & magnam fieri respirationem præ copia caliditatis in vtroque motu, verus erit sermo. Abundantia namque caloris secundum naturam inspirationem magnam reddens, statim et præcedentem ipsam cessationem breuis temporis efficit: Abundantia vero caloris præ naturam & summi, velut expirationem magnam, sic etiam cessationem præcedentem breuis temporis reddit. Quare magnus et densus penitus fit spiritus, quoniam caliditatis redundat genus, non tamen neque eandem respirationis particulam in magnitudinem, neque eandem cessationem in densitate, tranmutat. Sic et si utilitas imminuta sit, ob caloris videlicet imminutionem, vbi quidem innatus calor imminutus paruam inspirationem reddit, et longa cessatio præcedit: Vbi vero calor præ naturam deperditur, paruam quidem expirationem, longa vero ante ipsam cessationem contingit. Sepennumero vero calor præ naturam auctus est, calor vero secundum naturam imminutus est: atque tamen cessatio ante inspirationem diuturni temporis redditur, altera vero ante expirationem breuis. Verum enim ex motibus ipsa utilitas virget, is præcedentem cessationem cunctari non permittit.

Epilogus eorum que de Prænotione ex Respirandi Coniugationibus dicta sunt. C.A.P. 25.

Dicitur igitur nunc de ipsis quantum ad præsens institutum commodum existit. Si quis vero adhuc hæret circa differentiam caliditatum, hunc non est nunc tempestiuum de his edoceri, sed ad commentarios de innato calore remittimus. Opinor enim ipsum (nisi penitus contentiosus existat) omnis hæsitacionis sine istic remedia inuenturum. Quid igitur nunc demum restat, quod addi quidem possit, nihil, quod non est prius sit relatum: verum vt predicta in memoriā reuocemus id iam restat, quod videlicet quæ deinceps referentur facile assequamini, paucis totam eorum summam habentes. Porro summa hæc ab ipsius rei substantia procedit. Oportet enim facultatis, & organorum, & utilitatis, affectiones cognitas & perspectas habere: Mōstrauimus autem quot vniuersiuisq; dictorum sint affectiones, & quæ respirandi difficultates earum cognitionem exhibeant: Et quæ necessariæ quidem sint quatuor coniugationes, & supra has inæqualitas quinta: Reliqua vero omnia quæ respirationibus accidunt, tum simplicia, tum composita, ad quas causas consequantur, necessariam est discere: minime vero conuenit existimare, necessario ea aliquid iudicare, sed si quid ex illis ad prænotionem contingit, velut corollarium habere: accuratissimam autem & constantissimam solam esse differentiam, quæ in iam sepe dictis quatuor coniugijs consistit, atque adhuc etiam eam quæ fit circa inæqualitatem.

GAL. DE DIFFICULTATE RESPIRATIONIS

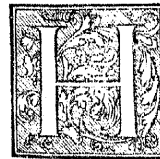
LIBER SECVNDVS

D

ARGVMENTVM LIBRI

Quæ ab Hippoc. primo & tertio libro de val. morbis de Respiratione scripta sunt, cum Rationibus superiori libro traditis conuenire.

Propositum Libri, & Quid actum sit Libro superiori. C.A.P. 1.

Ita equidem sermo expositio est eorum quæ Hippocrates de respirandi difficultate dixit. Dicta sunt autem ab eo multa in multis locis, partim quidem in libris ipsi cōscriptis, partim vero et in cōmentarijs. Plurimi enim ex libris epi demiorum, si non vtiq; oēs, merito quis cōmentaria esse cōsuerit. Est igitur expositio velut alicubi veterum quispiam dixit explicatio obscure interpretationis. Verū nos non hoc solum presturos nos esse pollicemur, sed et quæ vera sunt oia, quæ ab ipso de respirationis difficultate scripta sunt, testatos esse, non tamen demonstratos quicquid eorum in hoc libro, sed in præcedentem remissuros esse, in quo nihil citra demonstrationem dictū est. Et vt nequis Hippocrateæ fance ac nomini honore habito fleatur, ac citius dictis fidem præbeat prius, quæ per demonstrationes cogatur,

gatur, primum sermonem seorsim & per se conscripsimus. Postq; vero ille ipse cum conuenientibus ratiocinationibus ac syllogismis absolutus est: in hoc sane libro ipsum inuentorem ac veluti patrem dogmatum venerabimur. Hoc est enim iustum simulq; decessis primum corum qui quodcumque tandem in vita bonum inuenerunt, ut videlicet inuenta ipsorum non occultentur, neq; hominibus sint ignota, sed tum ipsa appareant, tum ratio & methodus qua ipsa inuenit, cognoscatur. Sic enim & pro dignitate ipsos in admiratione constitui continget.

Quibus Locis primum lib. de Valsa. mor. Mentionem fecerit Hippoc. de Magna & Rara Respiratione.

C.A.P. 2.

Primum igitur, quod semper obseruandum veritatis cultoribus censemus, vt nihil eorum quae manifeste apparent occultetur, etiam si cause ratiocinationem q; maxime incertam habeat, ob id ipsum sane Hippocratem, cum in alijs omnibus, tum vero in sermonibus de respirandi difficultate vel maxime laude dignum ducimus. Rarus enim & magnus spiritus sexcentis quotidie deliris accedere videtur. Verum philosophus qui eius causam reddere non possunt (sunt autem ij, velut antea monstrauimus, qui respirationem inuoluntarium & naturale opus suspensum) neq; fieri autem villo vnq; tempore talem difficilis respirationis speciem: atq; propterea quod cause in eo sunt, inde adeo substantiam rei subuicere audent, cum non hanc, sed prauam ipsorum opinionem subuersam oportuit, & ipsa agris accidentia obseruare: quod Hippocrates faciebat. Huic enim, inquit, spūs ad finem velut reuocato, rarus & magnus, huic Philisco videlicet, qui primus scriptus est post tres constitutiones, in primo de morbis popularibus. Num igitur huic soli spūs rarus & magnus: aut etiam alijs quibusdam, non huic solum Hippocrates factum vidit? immo & alijs multis, & ei qui deinceps scriptus est Sileni nomine. Enumeratis enim & de hoc omnibus quae ipsi agrotati intiderunt, iuxta ipsum sermonis finem haec scribit: Ab initio huic & ad finem spiritus rarus, magnus. Rursus autem in sequentibus agris, Dromadae, inquit, vxorem a partu & omnibus alijs iuxta rationem factis, secunda die rigor apprehendit. Deinde paululu progressus ait, Spiritus rarus magnus. Hoc igitur statim in primis diebus ita scripsit, Rursus aut de sexta die differens, sic scribit: Sexta mane superriguit, cito recalcata est, sudat per totum, extrema frigida, delirauit, spiritus rarus, magnus. Equidem in primo de morbis popularibus quatuor & decem egrotos Hippocrates describens, quater rari & magni spiritus mentionem facere videtur.

At vero praeter illi philosophi, prorsus ne vidisse quidem se vllum aliquem autem magnum & rarum spiritum ducentem. Verum hoc fortassis ipsis non immerito credimus: neq; enim aut hanc, aut aliam vllam, dispncea differentiam viderunt, cum neq; ipsos agrotos viderent, sed intus deludent fraudulentes captiunculas & sophismata componentes.

Magnam & Raram Respirationem Delirij consequi ex Hippoc. dictis patere.

C.A.P. 3.

Nam igitur amplius et alij nobis agri adducendi sunt, de quibus in alijs morborum popularium libris scripsit, vt magnum & rarum spiritum ducentibus? an ad id quod nunc propositum est probandum haec sufficit? Apparet enim Hippocrates confessionem ac suffragio omnium medicorum, ad eorum quae agris accidunt obseruationem diligētissimus fuisse, & multos hoc modo respirantes vidisse. Verum in sequenti libro etiam aliorum egrotorum mentionem facere necessarium erit, qui magnum & rarum spiritum duxerunt, de quibus sane in sequentibus libris ipse Hippocrates scripsit: Ad propositam vero nunc rem probandam necessarium hoc non erit, cum haec ipsa iam sit manifesta, sed ad aliarum quarundam quaestionum in ipso de agris sermone contentarum expositionem. Quare tunc et fides & probatio eius rei, q; videlicet nulli sic respiceret, obiter augetur. Cuius igitur affectionis, huiusmodi spirandi difficultas significationem exhiberet nullius alterius praeterq; delirij: Ob quam vero causam, in primo libro clare est demonstratum. Commotionis autem tantum gratia, etiam nunc pauca referetur. Re vera enim proprium delipientiae symptoma est, magnam & raram, hoc est per longum tempus, respirationem facere. Quod enim plus inspirare oportebat, cum non pluri spiritus opus esset: aut per longum tempus, cum liceret per breuius? Quod vero non pluri aere opus habeant qui magnum & rarum spiritum inspirant, ipsa raritas ostendit. Omnino enim frequentius inspirare virgerentur, si pluri indigerent: quod vero per longum tempus cessent, signū est non multo opus esse: sed videntur ambae haec velut obliuiose actionis affectus esse. Etenim immoderatam facere spūs attractionem, rursusq; immoderatam quietem, eius est qui neq; quando delinere ab actione oportet nouit, neq; quando rursus incipere, sed in vtriusq; mensuram egreditur, ob ignoratiam contentientis. Quem admodum igitur delipientes sepe postulata matula quod meiant, obliuiscuntur interea: & neq; minus nihil quis commonefaciat: sic quandoquidem & respiratio animale opus est, ipsis autem ratio laesa est, obliuiofiores tum circa actiones tum circa ipsarum incertitiam fiunt. Ambio itaque & actiones, & quietes in multo tempore facientes, hoc modo & magnitudinem & raritatem circa totam respirationem faciunt. Num igitur nos quidem sic dicimus, Hippocrates vero aliter scribit? aut etiam ille in praenotionibus in hunc modum scripsit? Spiritus magnus & per multum tempus, delipientiam significat. Quem enim in primo morborū popularium rarum nominauit, hunc in praenotionibus, per multum tempus appellauit, mutans nomen in rationē. At vero & in illis

i. Epid. c6. 1. t. 18. 3. 1. 1. 1. b

Ibid. t. 19. f. Ibi t. 28. 12. 5. b

Ibidem. Ibidem. c

Al. f. 10. u. 8. 1. 1. 9. c

In Prog. c6. 1. t. 24. 4. 194. h

Allis ipsis agris, quibus magnum & rarum spiritum fuisse ait, praeter alia symptomata etiam delipientiam scribit. Et in primo quidem omnium Philisco, hoc modo: Noctem in quiete tulit, non dormiuit, penitus delirauit. Sic quidem in tertiae diei narratione: In quinta vero rursus, Somni parui, sermones, deliramenta. In secundo autem agro Sileno dicto, in secunda diei enarratione, Modice delirauit, inquit: In tertia vero, Sermones multi, risus, cantus, cohibere se non potuit. Et deinde subiungens ait, Quarta per eadem. Et sane q; Philiscus & Silenus delirauerint, sic meminit. Verum in Dromadae vxore, nam & hanc rarum & magnum spiritum habuisse dixit, hoc modo scripsit: Circa meridie multum delirauit, & rursus cito parum respuit. Sic equidem in quinta die, Deinde infert, Nocte dormiuit, delirauit. Eodem modo & quae sexta die facta sunt describens, in haec verba inquit: Summae partes frigidae, delirauit. Sic quidem igitur in primo popularium morborum, vbi magni & rari spiritus, ibidem etiam delipientiae mentionem facit. Eodem modo etiam in sequentibus libris nos commonefacit, nusquam magni & rari spiritus mentionem faciens, vbi non etiam magni delirij.

Magnam & Rarum Spiritum, Quinquam est delirantium proprius, Tamen non illis necessario euenire.

C.A.P. 4.

Quod igitur huiusmodi dispnceam in delirio factam Hippocrates saepe vidit circa agrotos, & q; omnino de ipsa in praenotionibus pronunciarit, satis iam dictum opinor. Confirmabitur tamen nihil minus adhuc per ea quae deinceps referentur. Atqui iustum fuerat non valde multa de ipsa dicere: Verum propter eos qui in ratiocinationibus de respirationis natura aberrarunt, siue praer contentione studio impudenter quaedam protulerunt, coacti sumus & nos plura q; conuenit dicere, siquo modo queamus ipsos vel nunc tandem ad meliorem mentem reuocare. Est autem in confesso, q; nulla tinctura adeo inelutibiliter imbuunt, vt affectio ad vitiosa dogmata citra ratiocinationem: neq; enim vllis persuasionibus reuocari possunt in ipsis conuicti, vt qui neq; in demonstrationibus methodis exercitati sint, neque omnino aliquod veri & falsi iudicium libi comparant: immo pleriq; ipsorum neque esse tales velint, & hanc sapientiam odio habeant. Ex horum sane numero quispdam agrotū nobis demonstrauit delirantem quidem, sed neque magnum, neq; rarum spiritum ducentem: deridens itaq; in mo magis impudenter chachinnas, & tum Hippocrati, tum nobis illudis abij, neq; rationem relinquens, neque audire quicq; sufficiens, quāuis docturos nos promitteremus, quod non pugnet hoc visum, neq; cum nostris dictis, neq; cum Hippocratis scriptis. Hic enim magnum & rarum spiritum delipientiae signum esse ait, non nisi si quis deliret, hunc oīno rarum ac magnum spiritum ducere: atq; hoc ipsum etiam nostrae dictae consistunt, cum nihil aduleremus, neq; mutemus ex ijs quae ille scripsit, sed expositiones tantum ac demonstrationes apponamus. Si vero tibi bone vir, inquam, inuentum est, q; omnibus deliris rarus & magnus spiritus fiat, palam indicas te nihil Hippocratis legisse, quamuis hoc tibi vendices ipsa continendo, tanq; sane prius legisse. Verum ille quidem abij priusq; aliquid vtile didicisset. Tu vero quisquis tandem hos libros versabis, si quidem veritatem re vera amas, Hippocratem audias in tertio popularium morborum, in egrotō quopiam nomine Pythonis sic feribentem, in septima diei enarratione: Nocte turbatio multa, delirauit, nihil dormiuit. Deinde in octaua die sic: Erat rursus excaesfactus est, delirauit. Et postea rursus in nona: Circa solis occasum inquietus erat, delirabat. Veluti igitur haec audisti, sic rursus audi, qualis nam dispncea species huic Pythoni affuit. Cognosces enim q; neq; rarum neq; magnum spiritum duxit, quamuis delirus esset. Mentionem igitur fecit Hippocrates difficilis respirationis quae ipsi accidit, bis per totam narrationem, tum circa secundam tum circa octauam diem. Verum de octaua die prius apponam, in qua & delirasse & difficulter respirasse hominem ait, sic scribens: Octaua mane quidem parū dormiuit, statim vero frigiditas, taciturnitas, spiritus tenuis & imminutus: sero rursus excaesfactus est, delirauit. Consequenter igitur haec ex ordine scripsit, & q; spūs ipsi tenuis erat ac imminutus, & q; in vna & eadē octaua die delirauit. Num igitur iam per louem manifestum est, q; non in omni delirio Hippocrates rarum ac magnum spiritum fieri ait? Nisi sane putas bone vir, imminutum nihil a magno differre: si enim hoc putas, manifestum est q; neq; imminuere quid sit nostri, & idem esse putas quod augere. Ne igitur a nobis talia dicas, sed ad eos qui primas literas ac elementa docent, eas. Ceterum velut elementa non didicerat ille, significationis verbi imminuere ignarus, sic neq; Hippocratis scripta legerat: omnino enim sexcenties in ipsis reperisset, & imminuere, & imminui, & imminutionem, circa oēs ferē numeros & genera & casus vbiq; inclinata, & contrarium verbo augere & augmento significantia. Quare etiam imminutus spiritus contrarius vtiq; fuerit aucto. Quoadmodum igitur auctus magnus, sic imminutus paruus est. Sic igitur & cum diem secundam enarrat Pythonis, Breuispirum ipsum appellat: Breuis enim spiratio & actionem, & quietem ipsam, breuem fieri indicat: quemadmodum longa spiratio contra, ambo esse producta. Atqui etiam si alterum ipsorum indicaretur, tamen etiam sic in confesso esset, q; non omnibus delirantibus magnus & rarus spiritus fieret. Rarus enim & magnus iuxta ambo logos est, et actionem videlicet & quietem: Breuis vero spiratio omnino iuxta alterum ipsorum breuis, quemadmodum etiam tenuis & imminutus spiritus, breuis omnino existit.

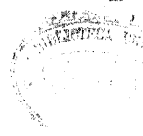
i. Epid. c6. 3. t. 18. 3. 1. 21. a Ibidem. b

Ibid. t. 19. c Ibidem.

Ibi. t. 28. 1. 2. 5. c Ibidem.

i. Epid. c6. 3. t. 74. 3. 1. 48. g Ibidem.

Ibidem.

In Delirantibus Magnam & Rarum Spiritum, & huic Contrarium, & Vtrosque, Hippocrate teste, contigisse. C.A.P. 5.

Ipsa itaq; Hippocrates manifeste nouit non omnibus deliris necessarium esse spiritum magnum & rarum. Nec vero pugnare hoc cum proniciato de eiusmodi spirandi difficultate lato. Rarus enim & magnus spiritus proprius est delirij, & propterea necessario ipsum significabit: Non tamen si quis delirat, necessarium magnum & rarum spiritum habere: neque enim inseparabilem, sed proprium esse diximus delirij rarum & magnum spiritum. Quemadmodum esse geometram, esse architectum, esse philosophum, esse rethorem, & sexcenta alia, quae singula nulli alij adiectum animali praeferat; homini soli, & ob id propria ipsius esse dicuntur, non tamen inseparabilia, quemadmodum est rationale: Neque enim quicquid proprium est, statim etiam est inseparabile. Quemadmodum autem haec nos reprehendit ab ipsis dialectica docuit, sic etiam quod tale pronunciatum, Si magnum & rarum spiritum est ambo simul esse vera: non enim reciprocant haec inter se mutuo, sed solum reuertunt. Sicut igitur nemo Olympia vincere potest, nisi prius multo tempore sit exercitatus: sic neque in veritatis sermonibus clarus euadet, qui non didicerit etiam horum luctas. Et quemadmodum ne cadere quidem decenti habitu sciunt luctae penitus rudes, sed aliquando terram supini prostrati, & tenent, & strangulant, & non dimittunt victorem: Eodem modo artis fermocinandi rudes saepe manifeste turpissimo casu lapsi, tamen abest ut verecundentur, ut etiam vidisse se existimant. Quod admodum etiam hic, qui delirant nobis demonstrauit se existimauit. Hic itaq; turpissimo casu lapsus, putauit tamen se nos prostrauisse. Quod non turpissimum hic lapsus est: cum simul inueniretur nihil ex scriptis, Hippocraticis legitur, & ob id putasse illius scripta vana esse: simulque nihil intellexerit ex illius dictis, sed obaudiret, & idem esse putaret, magnum & rarum spiritum delirij esse signum, & ad delirium omnino dictam dyspnoeam sequi? Deinde quid miri est in curandi ratiocinationibus, caecitate eos qui tam parua non cognoscunt? Verum haec parua ex alijs idem paruis dependit, quorum item nihil peni habuerunt. Etenim ignorare quae facultas respirationis actionem gubernet, principium est homini errorum: Ignoratum est autem illud, propterea quod ante ignoratum fuit, unde propositiones exquirere oporteat ad demonstrationes. Qui enim circa hoc deculae genus aut in exercitati fuerint, aut penitus rudes, eiusmodi casus incurrunt. Demonstratum etiam nobis in alijs est, & maxime in secundo de motu musculorum, quod hi qui respirationem inuoluntarium opus esse dicunt, ex eo quod non potuerunt a substantia ipsius rei propositiones ad demonstrationem exquirere: sed alia ut contingentia & accidentia prout occurrerunt, secuti sunt: in errorem incidunt. Verum Hippocrates ipsam rerum naturam contutus, & alijs vt contingentibus contemptis, in vniuersum constanter pronunciauit in praeiudiciis, Spiritus magnus, & per multum tempus, delirium significat. Particulatim vero per apparentia in morbis, sermonem extremis ad rei certitudinem experientijs factis, examinauit ac approbavit: quas opinor admirabitur qui dictis animam aduertere velit. Dicit enim quod omnibus delirij magnus & rarus spiritus iuxta propriam ipsorum rationem comes est, non tamen omnibus deliris, sed illis tantum qui non per aliam quandam affectionem delirio maiorem, respirationem habent aliter alteram. Concedatur autem mihi, ut prius vnius aegrotae feminae apponam enarrationem, quae in tertio morborum popularium est conscripta, ad iam relata demonstranda, & ad ea quae nunc proposita sunt inuenienda. Auspicatur itaq; de ipsa sermonem hoc modo: In Thaso Dealeis vxorem, que in Leio decubebat, febris cum horore acuta ex moerore corripuit. Ab initio autem contegebatur, & ad finem semper silens palpat, vellebat, sculpebat, pilos legebat: lachrymae, & rursus risus: non dormiebat: a ventre irritio, nihil prodibat: parum comonita bibebat: vrinae paucae, tenues, nihil substans habentes: febres ad manum tenues, extremarum partium frigiditas. Nona multum delirabat, & rursus sedata est. Hic lens. Quod igitur ab initio & ad finem haec ipsa desipuerit, didicimus: neque enim vna desipientiae species ipsi accidit, neque vulgaris, sed multae & fortes, partim silenti, partim loquenti, & partim cum lachrymis, partim cum risu. Audiamus autem deinceps ex Hippocrate qualis dyspnoeae species ipsi oborta sit, scribit autem sic: Decima quarta spiritus rarum, magnus, per tempus, & rursus breuis spira. Hic equidem rursus manifeste per oppositionem dicta est breuis spira, ad eam quae magnum & rarum spiritum habebat. Et nullus sane amplius, etiam si omnino similitimus nobis sit, dubitauerit de eo quod non omnibus deliris Hippocrates rarum & magnum respirationem fieri dixerit. Itaq; in vna & eadem femina vtriusque difficultatis spirandi ex ordine commemorant, & paululum progressus amplius sic scribit: Vigesima sermones multi, & rursus, sedata est, taciturna, breuis spira. Deinde vbi dixit, Vigesima prima mortua est, ad finem totius sermonis haec addit: Huic ad finem spiritus rarum magnus, omnino nihil sentiebat, semper contegebatur.

Quid Haec Voces apud Hip. significent, per Tempus, & ad Finem. C.A.P. 6.

Manifestum igitur est ex omnibus quae retulimus, quod Hippocrates aliquando magnum & rarum spiritum deliris fieri nouit, aliquando vero ipsius contrarium, aliquando vtriusque in eodem homine singularitum incidere. Et sane me tibi demonstraturum esse confido, si modo mentem adhiberis, & non

Non quasi aliud agens supina aure dicta hauseris, in ipsis quos descripsit aegris singularum praedictarum differendarum causam ab ipso esse indicata. Inuitum autem faciam a postrema nobis adscripta aegrotae Dealeis vxore in qua omni completo sermone, deinde, velut consuevit, breuiter eorum capita recolligens haec scribit: Huic ad finem spiritus rarum, magnus, omnino nihil sentiebat. Etenim quod dicitur omnino nihil, etiam respirationis vtilitatem comprehendit, cuius itidem diutius negligens erat, propterea quod nihil sentiebat: et cum per hoc magna quies ac cellatio perliceretur, rarum spiritum reddebatur, nimirum tunc primum ad actionem voluntate concitata, quando prope perniciem & suffocationem peruenit. Quemadmodum autem haec femina, non sufficiens ter bibebat (parum enim, inquit, comonita bibebat) sic neque respirabat priusquam a violentia causa suffocationem admodoneretur, multo vehementius pungente ac simulante & ad actionem excitante, quae qui ad bibendum commonet. Vbi vero iam respirare coepisset, reuocabat nihil minus omnem priorem defectum per magnitudinem actionis, similiter ut ij qui in moerore & luctu suspiciant. Verum illi quidem ob duplicem causam hoc faciunt, tum quod circa curam, ob quam tristantur, conuertantur, & ob id rarius ac minus respirantes per multas ex ordine actiones, deinde a defectu coacti omnem ipsum semel explorare coguntur: tum amplius etiam propterea quod circa moerores, & spiritus & calor intus mouetur. In eiusmodi vero dispositionibus, latenter & paulatim multus calor in alto coaceruatus vbi primum hominem molestant, necesse est amplius respirare. Verum in affectionibus delirantium, necessitas quidem a prima causa conuulsis est: a secunda vero non itidem existit: neque enim intro magis quam extra his calor mouetur, nisi fortuito aliud quoddam symptoma fiat. Differunt autem & febricitatio deliri ab ijs qui aliam moerore affecti sunt. Atqui & ipse Hippocrates reperitur in ipsis reuocationis vocabulo esse usus, quemadmodum alibi & de Philisco loquens, Huic spiritus ad finem velut reuocato. Quid igitur tandem est quod ait, per tempus & nam certe & hoc iustum est exponere. Siue enim deest multum, ut idem sit quod in praenotionibus dicuntur: Spiritus magnus & per multum tempus desipientiam significat, verum si hoc est, bis consequenter idem dictum fuerit, tum in Dealeis vxore, tum in adolescente in Meliboea: scribit enim in vtriusque consimiliter, Spiritus rarum, magnus, per tempus: Siue multum apponatur, quod dictum est tale fieri: Spiritus rarum, magnus, per multum tempus. & bis dicitur vtriusque rarum. Nequaquam igitur particulam/multum/deesse putandum est: aut certe non sic deficere velut nunc diximus, sed aliter & iuxta alium modum, ut sit quod dictum est tale: Spiritus magnus, & rarum, non continenter, neque ordine consequenter, sed per longius tempus. Si enim continenter & consequenter oes respirationes contingeret fieri magnas & raras, non apponere oporteret huiusmodi respirationibus per tempus, sed simpliciter scribere spiritus magnus et rarus. Si vero plures quidem respirationes non fierent magna & rare: coincideret autem aliqua pauca huiusmodi: tunc sane non simpliciter spiritum rarum & magnum dicere oporteret, sed per ipsa apponere. Aut cum hoc pugnat quod in Dealeis vxore dictum est in fine totius sermonis: Huic enim, inquit, spiritus ad finem rarum, & magnus. Atqui superius dixerat in decima quarta die, Spiritus rarum, & magnus, per tempus. Manifeste enim quod nunc per tempus, hoc in sequentibus ad finem dixit. Quid est igitur ad finem? id videlicet quod vsque ad finem per oem morbum contingit. Verum cum hoc pugnat videbitur, quod in decima quarta die est dictum: Spiritus rarum, & magnus, per tempus, & rursus breuis spira. Quomodo enim si per omne tempus magnus & rarum erat spiritus, & rursus breuis spira, adscriptum est? Si quidem enim oino aliquod tempus fuit, in quo breuis spira erat, non penitus longispira erat. At vero quod penitus velit ipsam longispiram factam esse, tamen non per haec verba in decima quarta die, verum in fine vtriusque, cum ait ad finem/manifestum redditur: ac oes hoc ipsum consistebatur, qui Hippocratis dictionem audire sunt assueti. Neque enim semel aut iterum, sed valde frequenter, reperitur apud ipsum ad finem, neque in alio vlllo vsurpatum quod vbi per omne tempus indicare velit. Quare hoc dubium penitus manet, siue hoc ipsum ad finem/per multum tempus significare suspicemur, siue aliud quicquid. Immo sane neque dubium est, sed frustra nos ipsos caluniamur. Non enim dissecat id quod raro incidit, in vlllo aliquo eorum quae sic dicuntur, sententiam in inuenerimus prolatam: quemadmodum si etiam sic diceremus: Huic feminae per omne quidem tempus magnus & rarum erat spiritus: incidere tamen aliqui rarerent spiratio breuis. Quod vero homini sermo ipsi Hippocrati sit familiaris, cum ex alijs libris ostendere licet, tum ex ipso tertio popularium morborum, in quo etiam haec aegrotae conscripta est. Pessilentem enim constitutionem enarrans, sic sane incepit: Annus austrinus, pluuiosus, sine flatibus ad finem. Et paululum progressus ait: Estetia parui dispersim spirarunt. Verum ob hoc ipsum sine flatibus annum dixit, quod neque alij quidam veni, neque qui Ereliae appellant, continenter & memorabiliter spirauerunt, sed parui & dispersim. Rursus porro Apollonium in Abderis decimum tertium ab hac constitutione scribens, postquam de omnibus circa morbum ipsius diebus recensuit, ad caudam totius sermonis apposuit, Delirus ad finem. Atqui paulo supra de ipso scripserat haec verba: Circa vigesima quartam per lenitudinem alia quidem in eodem statu, parum autem respiciebat. Verum non sufficiens erat ipsum parum respiciuisse, ad hoc ut totam de aegrotate prolatam sententiam subuenteret: & ob id recte dixit, delirus ad finem/hoc est vique ad finem, quod idem valet quod, per totum morbum.

Tertia Classis.

iii

Qua

1. Epid. c. 3. r. 86. 3. 1. 1. d. 1. Locos hic in exemplaribus Graecis pressis de praenote legatur. Calaberat ita uerba, omnium in insensibilis erat: propter hoc n. utique et rarum erat ei, & magnum spiritum, quia spiritum insensibilis erat: unum n. erat de oibus, & nihil respirationis.

1. Epid. c. 3. r. 18. 3. 1. 1. d. 1. Al. Si n. le est, multum. id est per tempus, ac illud quod in eo est. in Prog. c. 1. r. 24. 4. 1. 4. h. Al. Si igitur.

1. Epid. c. 3. r. 1. 3. 1. 4. 0. f. d. Ibi. c. 6. 1. 4. 1. d.

Ibid. r. 24. 1. 1. c. Ibidem.

in Prog. c. 1. r. 24. 4. 1. 4. h.

1. Epid. c. 3. r. 86. 3. 1. 1. d.

Ibidem. e.

Ibidem. Ibidem. Ibidem.

Qua de Causa Rarus & Magnus Spiritus, Aliquibus semper delirantibus, Aliquibus nunquam, Aliquibus E
ad aliquod tempus contingat: ac de Differentia Scriporum Hippoc. & Thucydides. CAP. 7.

Iam igitur tandem finem sermoni imponere oportet, quod per tempus non idem est quod ad finem. Et quod quidem hoc monstratum est, causam deinceps referemus, ob quam aliquibus deliris rarus & magnus per omnem morbum fit spiritus, aliquibus vero nunquam: quibusdam per longius tempus, raro intercedente aut simpliciter diuerso, aut etiam contrario: quibusdam vero vice versa, raro quidem magnus & rarus, saepe vero aut contrarius, aut quoquo modo diuersus: quibusdam vero ex aequo uterque. In memoriam itaque & hic reuocamus ea quae in primo libro sunt demonstrata, de simplicibus affectionibus. Dolorem etenim solum, in aliqua particula quae circa respiraciones mouetur factum, paruum & densam efflicere vniuersam respirationem monstratur: Delirium vero solum contrariam illi ipsi, raram videlicet & magnam: Augmentum autem caloris, magnam & densam: Et contrariam ipsi frigiditatem, paruum et raram. Si igitur a solo delirio respirationis ornatus et integritas confunditur, magnus & rarus erit spiritus perpetuo: Si vero a solo dolore, paruum & densum: Si vero ambo concurrant, & dolor vehementer superet, obscura omnino alteratio ex delirio erit: Si vero moderatus fuerit dolor, aut plus quidem ex dolore, minus vero ex delirio, respirationem alterari continget, aut vice versa, aut aequaliter iuxta fortis fuerit, perfecte cuiusque respirationis difficultatem quae ex delirio inducetur, vt in totum ne compareat quidem. Sic etiam si cum alia quapiam affectione delirium complexum sit, respirationis speciem interdum aliam efficiet, secundum quod aut superat aut superatur: aut aequa potentia praedita sunt, aut nunc quidem (si ita contingat) superat: rursus vero in alio tempore morbi superatur. Monstrabimus igitur quod etiam hoc ipsum in libris morborum popularium docet, per conscriptos in ipsis agrotos. Monstrabitur autem euidenter & manifeste, vbi prius parum quiddam de Hippocratis voluntate ac proposito praefati fuerimus. Existimant enim veteres omnia quae agros contingunt ipsum conscribere, velut Thucydides: verum res non ita habet, sed hoc ipsum est in quo vel maxime contraria sunt Hippocratis & Thucydides scripta. Thucydides enim omnia scribit etiam idiotis nota, nihil ipsorum penitus praetermittens: Hippocrates vero pauca ex ijs quae ad totam affectionem pertinent, circa quam agrotus est periclitatus: multa vero alia ab idiotis quidem neglecta, artificiosam vero & exactam cognitionem exhibentia, & quae etiam optimos medicos saepe latere possunt. Hic velox in interpretando, & nihil quod non magnopere iuuaret scribendum sibi ducens, videbitur tibi rursus propria mente emoueri, quando etiam quae penitus non sunt facta egro scribit, hoc ipsum insuper indicans quod non sint facta: Hic vero etiam ex factis plurima relinquens, minime videbitur in non factis tempus terendo delirare. Verum si meditati fueris ob eandem causam, tum illa relinquit, tum haec scribit, tunc sane opinor te ipsum esse admiraturum: Neque enim vulgaria, neque quae quilibet medicus assequi queat, hic scripsit. Demonstratum est autem de his nobis, tum in alijs multis libris, tum in ijs qui sunt de Hippocratis difficultate scripti, nec minus etiam in ijs qui de Thucydides peste. Horum igitur memor, haud diffidulter intelliges ea quae dicentur. Monstrabo enim (quamuis praeter opinionem hoc esse videbitur) multos difficulter spirantes esse in morbis popularibus conscriptos, verum Hippocratem nihil de difficultate ipsorum respiratione dixisse, propterea quod manifesta erat & omnibus medicis conspiciua. Si enim aut peccus, aut costas, aut locos circa clauiculas, aut fauces alicui inflamari contingat: & ob id paruum ac densum spiritus necessario sequatur, velut in priore sermone est demonstratum: Hippocrates neque difficultatis respirationis speciem, neque prorsus quod difficulter spirans factus est, scribere dignatus est. Multam enim & frequentem huiusmodi dyspnoeam speciem quotidie ferere videre est & in peripneumoniacis, & pleuriticis, & in angina, ac simpliciter in omnibus quibus aliquid circa thoracem ac pulmonem est inflammatum. Quin & ad hepar inflammatum, & praeteritum gibbam eius partem: & ad splenem inflammatum, & maxime ipsius caput: itemque peritonaeum: eiusmodi difficultatis respirationis speciem consequitur. Immo etiam quibus venter inflammatum est, & magis si os & stomachus ipsius, & quibus pellicula aliqua, aut musculus circa praecordia, aut ipsum adeo seipsum transuersum, his omnibus paruum & densum fit spiritus. Saepe vero etiam intestinum aliquod gracile, & maxime quae iuxta seinum sunt, & supernae coli partes, maiori inflammatione correpta, adeo difficilem respirationem induxerunt. Per inflammationem autem nunc intelligendus est durus, & calidus, & dolens tumor, quemadmodum & Erasistratus vocare consuetudinem habet, & recentiores medici omnes: quandoquidem quod veteres Graeci phlogosin id nominauerunt, quod hodie phlegmonem, hoc est inflammationem dicimus, nemo ferere ignorat. Monstratum est autem in libro hunc praecedente, ob quid hydropticis & ijs qui se aut potu aut cibis supra modum expleuerunt, & pregnantibus, & qui prominentem ventrem habent, paruum & densum fiat spiritus, & vniuersum loquedo, omnibus quibus aliquod respiratorium organum coarctatur. Sic enim & anhelosis, & pulmonarijs, & suppuratis, & quibus spina dorsi magnopere distorta est, aut alius quibuspiam tumor memorabilis in quacunque praedicta particula existit, necessarium est paruum & densum spiritum

A spiritum ducere. Hi igitur neque vulgares quidem medicos latere possunt, sicut neque affectiones ipsorum, ad quas necessario sequitur spirandi difficultas. Nam & affectus manifesti sunt, & species dyspnoeae euidentis est, & plerisque tantum non quotidie contingit. Verum quod Hippocrates nihil ex tam manifestis scribat, saepe demonstratum est. Thucydides equidem quae circa agros contingunt, velut idiota, idiotis conscripsit: Hippocrates vero vt artifex artificibus.

Qui nos scribendi Hippocratis in Proprijs & legitimis libris Epidemicis, ac Civ in aliquibus agros Respirandi Speciem tacuerit. CAP. 8.

Dicamus igitur iam etiam ipsos difficulter spirantes agrotos, in quibus non dignatus est non solum non speciem difficultatis respirationis, sed neque ipsum hoc solum simpliciter dicere, quod difficulter spirauerint. Quoniam vero septem sunt ex toto morborum popularium libri, et ex his se optimus manifeste spiritus esse oibus videtur, immo & recentior ac subornatus: Quintus vero non magni Hippocratis Heraclidae filij, sed amioris filij Draconis: Secundus vero ac quartus, & sextus, ab aliquibus Hippocratis filij, ab alijs vero ipsius Hippocratis esse putant, non tamen vt conscripti libri, neque vt graeci in uulgandis, sed commentarij potius esse: Quibusdam vero qui mihi exactius librorum vim expendisse videntur, a Thessalo conscripti esse quinque libri videntur: vbi duo esse magni Hippocratis, & ob id sane inscripti illi esse, Libri ex parua tabella, Thessali videlicet, qui omnia quae pater ipsius scriperat, in idem coaeruarum studio habuit, quod nihil deperiret: solos autem reliquos ex his septem libris, Hippocratis magni esse ferere omnibus confessum est, nempe primum & tertium: Proinde rationi consentaneum mihi visum est, primum eos agrotos qui in his libris conscripti sunt, in manus sumere: postea vero eos qui in alijs morborum popularium libris proditi sunt, ipsi statim annexere, prout sermonis progressus hoc ipsum sibi peculiariter postulauerit, immo et quae cumque in alijs ipsius scriptis de spirandi difficultate sunt dicta.

Et sane primi omnium Anaxionis mentionem faciemus, quem velut ipse ait, Febris acuta apprehendit, lateris dexteri dolor continens, tussis ita arida, neque expuit primis diebus. Et primum utique hoc ipsum monstrabimus, cur tandem cum breuiloquo sit Hippocrates, licuissetque ipsi per vniuersum nomen, quod pleuriticus erat Anaxion, dicere, sic relatis symptomatibus quae ad hunc morbum coincidere solent, per illa ipsa magis dignatus sit facere de ipso enarrationem. Neque enim alia hunc morem habet, sed penitus contrarium, vt videlicet ad vnum nomen & caput, partialia semper reducat. Neque vero verisimile est nunc cum fortuito sic scribere, qui neque vnum aliquid temere scribat.

Quae est igitur causa? Singulorum morborum symptomata partim, necessario, partim vt plurimum existit. Eorum quae necessario existunt, plures sunt differentiae. Quaedam sepius videntur, & ob id naturae morbi propria esse creditur: Quaedam valde raro, & propter aliquod praecipuum quod prius tamen incidit. Hippocrates igitur cum consuetas species symptomatum extiterint, tunc sane solo vniuersali morbi nomine contentus est: cum vero aliquid ex raritas incidit, post vniuersalem & communem totius morbi appellationem, statim illud ipsum discriminauit. Quod si plures aliquando conspiciat affectionum species, quae singulae supra communem & consuetam naturam propria discriminatione opus habent, tunc vniuersalem quidem transgreditur: enumerat autem statim singula partialia, tanquam sane ex his etiam illud manifestum fiat. Pleuriticis itaque necessario accedit & lateris dolor, atque hic cum febre, & spirandi difficultas, & tussis: neque enim possibile est pleuriticum esse, cui non omnia haec ad sint. Verum etiam quicquid ex inflammationis partibus vna cum tussi, non quidem necessarium est, vt plurimum tamen contingit. Sic vero etiam eorum quae effertur species subrubra, aut subhaua, aut spumosa existit. Quemadmodum autem in iam dictis, aliud consuetum, aliud peregrinum est: Sic etiam in ipsis quae necessario coincidunt, alique species sapissimum, alique raro videntur. Hippocrates itaque in proposito nunc agrotos Anaxionem, postquam particulae affectiones discriminatione indigebant, vt quae rarioris speciei essent, quibus

Diplis distinctis, pleuriticis concursus manifeste cognobilis redderetur, superuacuum existimauit scribere, quod omnino citra conscriptionem erat intelligibile. Febris enim, inquit, acuta apprehendit, & dexteri lateris dolor continens, & tussis ita arida, tussiculas videlicet. Non solum igitur quod febris fuit, sed etiam qualis nam didicisti: acuta enim, inquit: Et non solum quod lateris dolor, sed etiam qualis, nempe continens: Et non solum quod tussis, sed etiam quae & quales, nimirum arida, neque quicquam expuentes. In eodem autem hoc sermone didicisti quod pleuriticus fuerit hic homo: in nullo enim ex omnibus morbis praedictarum affectionum concursus adest, praeterquam in pleuritide. Per vnum itaque sermonem, & quod cum pleuritide conuictus sit homo, & qualis hae ipsa fuerit, ostensum est. Quando vero spirandi difficultas necessario pleuritidem sequitur, scribere reliquit, quod agros spirant hic homo. Si quidem enim & de hac quicquam peregrinum ac rarum quod diceret haec fuisset, non utique tacuisset: cum vero, velut verisimile est, consuetam speciem seruaret, rationabiliter eam reliquit. Quemadmodum autem haec reliquit, sic alia adscripsit, quae neque necessario pleuriticis adsunt, neque vt plurimum, neque ex dictis intelligi possunt. Inquit enim, Siicurolosus, vigilius, vrina autem coloratae, multae, tenues. deinde inferens, Dextra delirus, ad calcastroria vero nihil remittebat. Horum nihil neque necessario pleuriticis adest, neque vt plurimum. Si vero & septima die audieris enarrationem, adhuc manifestius cognosces voluntatem viri. Habere autem hoc modo:

Tertia Classis.

iii ij Septi-

† Calaber/tra
lentis: & inuen
tan ipsi hoc ali
ostendit nomine
Hippocratis,
qua Thessal
osa, q pater su
us scriperat in
paruis tabulis,
studuit accurat
re in id, vt ni
hil periret, vid
et ca. 1. libri ter
tijs, vide etia. 6.
Epi. sect. 8. vbi
de parua tabel
la mentio fit.

1. Epid. e6. 1. t.
793. 1. 150 b

3. Epid. c. 3. r. 79. 3. 15. 0. b

Septima dolorosa, febris enim se extendit, & dolores nō remiserunt, tussisq; infestabāt, ac diffi-
 culter spirans erat. Hic sanē difficilis spirationis mentionem fecit, cū hominem male affligi colle-
 ctionem faceret, inter alia etiam ipsam recensens, quā a principio quidem ipsi coinciderant, non
 cessauerunt tamen, neq; remiserunt. Febres enim etiā insuper se extendisse ait; Reliqua vero tria
 mala (quatuor enim sunt cōperta quae pleuriticum concursum perficiunt) in eodē statu permane-
 re ait, dolores videlicet, tussisq; ac difficilem spirationem, ab ipsa morbi substantia colligens ac ra-
 tionem faciens hominē dolose habere ac affligi. Si enim ex affectionibus ipsam morbum
 constituentibus, quatuor numero existentibus, tres quidem eodem modo habentes permanent,
 quarta vero etiā peior redditur, omnibus manifestum est qd homo male habuit. Quare palam vi-
 des qd difficilis spirationis mentionē propterea fecit, qd ea opus fuerit ad cōstitutionis morbi prae-
 sentationem, aliās ipsius haudquaquam mentionē facturum. Et ob id primū hunc egrum ex omnibus in
 manus sumpti, vt ostendā qd non male nunc difficilis spirationis mentionē faciāt, de qua in prin-
 cipio nihil dixit, qn neq; in totum ea opus erat. Si enim mentem adhibueris ad ipsam dictionem,
 inuenies ipsam hoc indicātem. Septima, inquit, dolorosa, nam & febris se extendit, inquit, & do-
 lores non remiserunt, tussisq; infestabāt, ac difficulter spirans erat. Hic enim, velut dixi, vnū quidē
 malum extensum esse ostendit, reliqua vero manere in eodem statu. Nam quod ostendit per hoc
 quod nō remiserunt/dixit, id ipsum etiam in reliquis, tussiculis videlicet & difficili spiratione, ex
 cōmuni intelligere oportet, cū familiarissima sit eiusmodi interpretatio non Hippocrati solū, sed
 & alijs veteribus ferme omnibus. Sicut enim dolores nihil remiserunt, sic etiam tussis infestabāt,
 eodem modo scilicet, nihil remittentes: & difficulter spirans erat, eodē videlicet modo, nihil remitte-
 re difficili spiratione. Quin & ipsa vox/erat/indicat similiter vt prius. Neq; enim difficulter spi-
 rans sicbat dixit, quāuis dicere potuisset: & magis vtq; qd omnia alia dixisset, si circa septimā tan-
 dem hac affectio insuper accessisset, & prius non fuisset: sed nec accedebat videlicet, oīno enim a
 principio ipsam cum alijs cōsistere oportebat. Recte itaq; Hippocrates docuit, in principio qui-
 dem enarrationis ipsam relinquens, postea vero eius mentionem faciens. At vero in alijs multis
 aegrotis sicut in principio reliquit, sic neq; in pgressu sermonis difficilis spirationis mentionē fa-
 cere videtur. Ceterū oēs ipsos deinceps adscribam, tum qui in primo morborū populariū, vt dixi,
 tum qui in tertio sunt cōscripti, vbi prius apposuero quae desunt adhuc expositioni in pscriptum
 egrorum. Quemadmodū igit qd difficulter spirans erat, ex ipsa morbi natura cognouissimus, et si
 nō postea ab ipso Hippocrate dictum esset: Sic etiam qd difficilis spirationis species ipsi parua ac
 densa fuerit, non obscurum est, et si Hippocrates non scribat. Velut enim qd pleuriticū difficulter
 spirant appareret, sic etiā qd parua ac densa spirationem habent. Diximus autem antea qd Hippo-
 crates nihil eorum quae et alijs manifeste cognoscuntur, scribat. At qui et delirauit hic homo, dicit
 igitur sic de ipso: | Sexta delirus. Sed hoc quidē, nō vt symptomā natura sua animū percellēs, sed
 vt affectus accessorius ad fortes pleuritidas, non sanē alterationē ex dolore superaturum erat, neq;
 per se ipsum difficilis respiratiois spēm formaturū: verum dolor in latere fortis exillens p se ip-
 sum oīno respiratiōe alteraturus erat. Si aut iuxta materiam dolor obscurus erat, delirium vero ve-
 hemens, omnino sanē aut perfecte delirium dolorē superasset, aut certe vt plurimū: atq; ita per om-
 nem vtq; morbum talis aegrotus magnum & rarum spiritum duxisset, aut plurimū quidem hūc,
 rarerer aut paruum & densum: & hoc Hippocrates penitus significasset, velut in adolescente in
 Melibea: huic enim distictio quaedā submollis circa illium erat, sed & magnopere delirabat. Scri-
 bit itaq; de distentione quidem sic: | Iij distentio submollis, oblonga ipsa tensio. De delirientia ve-
 ro sic: | In decima die delirauit sensim, in decima quarta die multū delirabat, in vigesima furiebat,
 inquit. Sola itaq; vox *delirabat*, sufficiens est ad delirij magnitudinē indicandā. Sed & qd
 moderatus esset ac taciturnus adolescēs, non parum magnitudinē delirij auget: siquidē sanē et in
 praedictionum libro, responsiones temerarias, nedū deliria ipsa, malas esse ait in moderatis: neq;
 enim alterius rei gra in decima die enarratione, ea quae ad mores adolescentis pertinet adscripsit.
 Vt vero ne putaremus, propterea qd scriptum est/delirauit sensim/simplex quoddam & vulgare
 esse delirium, ob id sanē insert/erat aut moderatus & taciturnus/per quae omnia vehemētiam deli-
 rii indicauit. At vero distentionē circa illiū ex vtriusq; lateribus, fortassis putauerit aliquis paruum
 ac densum spiritum efflere. Verum per ea quae de ipsa scripsit, rationabiliter ostendit ipsam a deli-
 rio vidē esse: neq; enim simpliciter dixit/erat aut circa illium distentio/sed apposuit/submollis/
 ostendens qd non fuerit cō magno tumore. Molle.n. quod hoc loco Hippocrates Laparon dixit,
 vacuum significat. Ex eo vero qd oblonga/dixit, contrarium ostendit ei quod ipse sepe dicit/illio
 reuulso. Cum enim a septo transuerso tendit, tunc quidem reuulsi, ac totū occultatur, ad thoracē
 trahitur: cum vero ab aliqua infra sita particula, tunc sanē oblonga ipsa tensio apparet: non est
 enim quicquid ante situm quod ipsam occultet, velut in thorace sunt tum costę spuris, tum ipsum pe-
 ctus. Nō solum igitur ex his palam est, qd parua omnino fuerit affectio circa illium ad difficilis res-
 pirationis generationem, sed & ex eo qd Hippocrates de ipsius dolore nihil adscripsit, non taciturnus,
 si quidem dolorosum fuisset, cū hic ipsi mos sit, vt nihil eiusmodi rerum negligenter ptereat.
 Si quidem igitur haec ipsa oīno erant parua, neq; enim tumor aliquis magnus erat in ipso, neq; do-
 lor,

Ibidem.
 P. d. ober ni
 de legisse. v. d.
 onpa. dicit. n.
 aggrando. et in
 dicio meo me-
 lus. neq. enim
 pleuritis neces-
 sario est mor-
 bus cū delirio.
 Hypochon-
 ditiā. & sic de in-
 cept.
 Ibi. t. 87. 15. 1. g

A lor, neq; septum transuersum premebat, sed secundum ventrem totum extēdebat: delirio vero
 contra nihil deerat quo minus & maximum & grauisimum esset: pro ratione vtq; ab ipso peni-
 tus superata est affectio circa illium, vt ob id per omnem morbum respiratio rara & magna sit fa-
 cta. Et propterea Hippocrates vtriusq; simul meminit, nēpe & speciei difficilis spirationis, & af-
 fectiois circa illiū. Habet autem dictio ipsius hoc modo: | Spiritus rarus, magnus, per ips, iij di-
 stentio submollis. Vt ne quis negligenter ptereat sermonem, sed ex ordine consequentes inter
 se duas legens affectiones contrariam difficilis respiratiois speciem operari solias, cōsideret cau-
 sam, qd perfecte quidem superet delirium, vincatur autem distentio circa illium. Verum nos sanē
 causam diximus, & mentem ac sententiam viri exposuimus: & oportet iam transiitione facta, reli-
 quam propositi sermonis partem explicare. Quā enim delirij perfecte vicerit contrariam affectio-
 nem, ipsam solum per propria vim respiratiōem alterat, velut in praescripto dictū est adolefcenti-
 tulo, qui in tertio morborum popularium vltimus recensetur. At vero qd etiā dolore perfecte exu-
 perante, nihil appareat praeterea ex difficultate spirandi quam delirium inducere solet, in Anaxio
 ne monstratum est, qui & ipse in tertio popularium morborum scriptus est octauus & pestilenti
 cōstitutione. In ipsa autem Dealeis vxore, cuius etiam antea mentionem fecimus, octaua ab hoc,
 B decima quinta post pestilentem cōstitutionem scripta, vt plurimum quidem delirium exuperat,
 rarerer vero exuperatur: verum verba paulo antea quae exponebam quid significet/per tempus/
 adscripti: Nunc vero affectiones ipsas pugnantēs referam, securus & hic sermones ab Hippo-
 crate prolatos. Nulla itaq; dolorosa affectio huic mulierculę accidisse videtur, praeualuit autē per-
 frigeratio, marefcente in ista caliditate: ex eo enim quod scriptum est de ipsa, | Febres ad manū te
 nues, extremarum partium frigiditas. hoc ostenditur, & ex eo qd per omnem morbum contēge-
 batur: cum enim dixisset, Ab initio autem cōtegebatur, postea in sine totius narrationis, Semper
 cōtegebāt, ait, Quin & ex morore initium sumptisse, his cōsentit. Inquit enim, febris horrida ex
 morore corripuit. Sed & ipsa febris horrida iuxta eandem causam facta est. Et sanē etiam hoc, qd
 potus ventrem penetrat ac percurrit, neq; paruo tempore consistentes, maximum lignum est
 innatam caliditatem extingui. Quin & cutis arida nihil aliud est qd reliccata. Deperit autē vnā cū
 eiusmodi siccitatis innatus calor. At vero qd haec omnia in ipsa facta sint, ipsa dictionum seque-
 la ostendit. | Decima septima enim, inquit, intationes a venere turbulenta, postea vero ipsi potus
 percurrerant, neq; consistebant, omnino nihil sentiebat, cutis arida circumtenlio. Rationabiliter
 igitur per omnem morbum magnus & rarus spiritus praeualuit: intercedebat autem aliquando
 etiam breuis, ad perfrigerationes cōsequens. Mentionem autem faciam etiam nunc ipsius dictio-
 nis, velut antea iam adscripti: | Decima quarta spiritus rarus, magnus, per tempus, et rursus breui-
 spira. Vigesima sermones multi, rursus sedata est, taciturna, breuis spira. Vigesima prima mortua
 est. Huic ad finem spiritus rarus, magnus. Hic igitur delirium perfrigerationē superabat, & pro-
 pterea raro quidem breuis spira, per omnem vero morbum longispira obseruata est. Vice versa por-
 rō in Pythione cuius iam antea memini, breuis spiratio per totum quidem morbum erat, raro au-
 tem quandoq; longa spiratio continebat: At qd iuxta rationem: dug enim opponebantur deli-
 rio affectiones breuis spirationis causae, dolor & perfrigeratio, quae ambae paruum respiratiōem
 facere solent: verum dolor cum densitate, perfrigeratio vero cum raritate. Quod itaq; delirauit,
 saepe scriptum est aperte verbis ab ipso Hippocrate, vt hoc quidē neminem latere possit: sed neq;
 dolor circa alium, nam & hic aperte sic scriptus est: | Iuxta alium grauitas cum dolore. Quod ve-
 ro perfrigeratus fuerit, & inlitis calor cōtabesceret, clarum ex his sit: | Secunda circa medium die
 frigiditas extremarum partium, verum magis circa manus & caput. Deinde consequenter in ter-
 tior diei enarratione: Eterō circa Solis occasum subfrigidatus est parum. In quarta autem die non
 solum frigiditas, sed etiam qd recalcatus sit post tempus, adscriptum est. Clarius autem adhuc de
 Doctaua die narrans: Mane quidem dormiuit, inquit, parum: Statim autem frigiditas, sero exalta-
 tus est rursus. Iē in decima die, Rursus multa frigiditas, ait. Ex his igitur manifestum est qd & fri-
 giditas erat, nō solum dolor & delirium, in Pythione. Quod vero praeualuerit quidem breuis spi-
 ratio, fuerit autem & quaedam longa spiratio, perspicuum ex secunde diei enarratione redditur, sic
 enim scriptum est: | Breuis spiratio ad tempus multum. Hoc enim quod ait/ad tempus multum/in-
 dicat non solum esse breuem spirationem, sed ipsam longam spirationem, sed ipsam longam spirationem, Porro
 hic Pythion in tertio morborum popularium scriptus est tertius post pestilentem cōstitutionē.
 Quare licet vnicuiq; per se dicitur in ipsius senis sermonibus immorari ac conuersari, ne nos om-
 nes ipsos adscribendo, longum sermonem faciamus.

Nihil Superioribus capitibus omitti, quod Galeni Sententia aduersauerit. C. A. P. 9.

Ceterum qd nullam dictionem, quae his quae nobis dicuntur contraria sit, volentes preteriri-
 mus, maxime vtique credibile fiet huic, qui ad ipsos libros legendos accesserit. Atq; ea gra-
 tia indicamus nos, tum in quo libro ager, de quocunq; tandem nobis singularim distentibus
 sermo contingit, scriptus est: tum quotus est, aut a principio aut a cōstitutione numerandi exor-
 dio factio: vt nequis cunctetur ob hac & circa inuentionem pigrescat, atque aut citra experimen-
 tum nobis credat, quod minime expectimus, aut nos suspectos habeat tanq; qui perperam adscri-
 Tertii Classis. iij banus.

4 Epid. c. 3. r. 87. 3. 15. 1. g

Ibid. t. 84. d

Ibidem.

Ibidem. c

Ibidem. t. 74.

Ibidem. t. 14. g

Ibidem.

banus, quod multi expositores fecerunt. Verum illi propterea libros silent, ac volentes celsant ex p quibus singularim adscribant dictiones: Nos vero non ipsos solum libros, sed & locos ac capita indicamus, quo quisque quod vellet facilius reperire queat: Scimus enim qd firmiorem fidem habebunt eorum quae dicimus, qui totum libri locum legerunt, ex quo dictionem adscribimus. Ceterum praedictorum egrorum mentionem nos facere sermonis sequela coegit, cum vellemus ostendere, iuxta quem modum aliquando solum delirium spirandi difficultatem operetur, contraria affectione superata: quandoque vero penitus superatum cum ipsum, exite reddatur. Et aliquando quidem ut plurimum exuperat, raro intercidente diuersa spirandi difficultate: aliquando vero exuperatur, atque ipsum adeo suam difficultis spirationis speciem interlabentem ostendit. Et iam sane perspicuum est id quod a principio dicebamus, nempe qd cui magnus & rarus est spiritus, huic omnino etiam delirium: cui vero delirium, huic non omnino magnus & rarus est spiritus.

Quod in Singulis aegrotis primi libri de Vul. mor. Omnia ips, quae ante dicta sunt stipulantur.

C.A.P. 10.

Porro quod ex propositis adhuc deest, id sermone addamus, omnium egrorum qui in primo & tertio morborum scripti sunt censura facta, a primo usque ad vltimum omnium, eodem ordine sermonem facientes, quae ipse in scribendo obseruauit. Primus itaque omnium Philiscus, qd quidem deliraret, ac magnum & rarum spiritum habuerit, superioribus sermonibus monstrauimus. Quod vero neque dolor quispian ipsi fuerit circa vllam aliquam partem, ex quibus affectis parua ac densa fieri respirationem dicebamus, nunc ostendimus, ipsa etiam hic Veteris dictione in memoria reuocata, quae sic habet: || Splen eleuatus est orbiculari gibbositate. Minime enim cum alia dolorosa est viscus splen, neque septum transfuersum premis similiter ut hepar & venter, nisi maximum sane habeat tumorem circa caput, quod in Philisco non erat: & ob id splen ipse sufficiens minime erat, ut spirandi difficultatem ex delirio inductam superaret, cum neque dolorosus esset, neque septum transfuersum premeret. At vero Silenus qui deinceps scriptus est, cuius item in superioribus sermonibus post Philiscum mentionem fecimus, qd raturum & magnum etiam ipse habuerit spiritum, & qd deliraret, illic ostendimus: Quod vero nulla affectionem habuerit, quae delirium superare poterit, hoc loco demonstrabitur. Etenim tertiae diei ipsius morbi enarratio sic scripta habet: || Ilij distentio ex vrisque oblonga ad vmbilicum submollis. Igitur & ad vmbilicum secedebat distentio, & neque dolor quispian neque tumor memorabilis erat. Quin & quod in fine dictum est, Ilij palpitatio, neque ipsium sufficiens est difficulte ex delirio respirationem alterare: Dicitur enim sexcentis sa est, aut dolorem esse oportere circa aliqua partem, quae per respirationem mouetur, aut aliquod ex respirationis organo coarctari, ut paruus & densus spiritus fiat. Igitur neque Silenus hic, neque prior Philiscus aliqua aliam affectionem habuit, respirationem alterare porntem, praeterq delirium. Neque enim dolor, neque coepressio organorum respirationis, imo neque perfrigeratio aliqua aderat, quale in tertio morborum popularium, Pythioni & Dealcis vxori factam esse ostendimus. Ceterum tres deinceps hic, scriptos, Herophontem videlicet & Philini vxorem itemque Epicratis reperas, si diligenter enarrationes de ipsis perlegeris, minus delirium habere, qd vix iuxta hoc respiratio ipsa alterari possit. Immo Herophonti || splen eleuatus est, & ilij, ait, distentio, neque apponens submollis, neque oblonga, neque ad vmbilicum. Quare huic partes circa septum transfuersum inflamatae fuerunt, quod ipsum septum primum & principalissimum respirationis organum esse, nobis in commentarijs de causis respirandi est monstratum. At vero, Philini vxor || dolebat, inquit, cor & ilium dextrum. Epicratis vero vxor non solum || cor dolebat, sed & || lateris, ait, sinistra grauitatem cum dolore habuit. Ob id igitur neque adscripsit vlli horum paruorum & densum spiritum, sed penitus obtulit, morem hunc habens, velut etiam antea indicauimus, ut quae omnibus manifeste cognoscuntur, relinquat. Manifestissima autem & omnibus nota erat, velut item ostendimus, respirandi difficultas iuxta paruitatem ac deliratem, quae necessario praescripti tres aegri habebant. Quin & || Clea H6 naetides qui post scriptus est, iudem necessario similiter difficulte spirabat, ob sinistra lateris dolorem. Verum neque in hoc quicquid scriptum est de difficultis spirationis specie, ut quae circa respirationem intelligi possit: neque vero delirauit hic Cleanaetides. Qui vero post eum scriptus est || Meton, neque quae dolore inferre possit, neque quae aliquod respirandi organum coarctare valeret, affectionem habuit, immo neque delirij vllam morbosam hypothelam: Verum quid praeter opinionem, & quod occurrere non valde soleat, ipsi accidit. Quinta. n. die sanguine ex naribus effuso, & sudore excludo, perfecte iudicatus est. Sanguine igitur effundebar adhuc t post iudicationem, vigilans existens: immo & || delirabat, inquit, quamuis ante iudicationem penitus non deliraret: & ob id et nos diximus nullam morbosam affectionem delirij ipsi assuisse. Verum sic delirabat, velut ebrijs ex capitis repletione contingit: ob hoc autem, & || παρὰ τὴν ἐν. i. delirabat, vocem Hippocrates scripsit, ut ostenderet similitudinem ad ebrietatem ipsi factam, ex capitis repletione. Peruenit enim non pauca sanguinis copia ad ipsius caput, velut ex his quae contigerunt coniectare licet, ob quam sane totus morbus est iudicatus, suscipiente nimirum capite omnem ipsius affectionem. Verum ex hoc sanguine non parum, statim in quinta die impetuosae excreuit est cum sudore: multo vero magis qd euacuatum est, in capite remansit, quod ipsum grauauit, & hominem delirare coegit. Vnde sane

1. Epid. c. 5. 1. 12. 3. 121. b

Ibid. t. 19. e

A Ibid. t. 10. 122. a

B Ibid. t. 11. e

C Ibid. t. 12. f

D Ibid. t. 13. 13. a

E Ibid. t. 14. d

f * Interipsos uerbu

τὸν ἰατρὸν ἔπει-

σεν συνουσαντε

ἐν τῷ αὐτῷ ἔτι

ὕστερον ἠεπι-

στικῶς, delirare

uerit, cum tñ

Gal. ex Hippo-

cratis sicut alie

ra ab altero di-

stinguunt. Mi-

nus. n. malum

ἐπαρὰ τὸν ἰατρὸν

quae παρὰ τὸν ἰατρὸν

videt et li.

3. de respnã di-

stic. ca. xi. p-

pe sine ubi dis-

tingit Gal. hoc

tradat. Anti-

qua translatio

uerbu τὸν ἰατρὸν

videt ad uerbu

uerit, περὶ τοῦ

τὸν ἰατρὸν

vero delirare.

A sane Hippocrates postq dixisset, Balneis circa caput vsus est, Sanguinem ex naribus sepe post iudicationem fundebat, ait. Quare in hoc non solum nullum difficultis respirationis modum scripsit, sed neque an prorsus difficulte spiraret. Neque enim quocumque delirantibus, aut ebrijs, sed solis delipientibus magnus & rarus sit spiritus: atq hoc est quod in praenotionibus ait, || Spiritus magnus, & p multum tempus delipientiam significat. Ceterum aegrotus qui post ipsum scriptus est Erasinus, necessario difficulte spirabat: relicta autem est difficultis spirationis species, ob sepe dictam causam. Nusquam enim vllam aliquam dolorosam affectionem, aut respirandi organa premettem, praedixit se ipsum apparere, atq deinceps sequentem difficultem respirationem adscripsisse, sed vbiq; velut omnibus nota reliquit. Quod vero fuerit eiusmodi affectio ipsi Erasino, clarum fecit cum dixit, || Iliia sublimia, distentio cum dolore. Magnitudinem enim inflammationis declarat, ob quam tamesi homo delirabat, non tñ difficilem respirationem propriam habebat: aut certe huius, oino mentionem Hippocrates fecisset. Quemadmodum. n. paruum & densam in doloribus contingente ipse semper relinquere reperitur, propterea qd est manifesta: ita cum eam quae in delirij contingit non rit ambiguam, nusquam relinquere, neque indefinitam preterit. Equidem quae in Critone post eum consequenter scripto acciderunt, manifestam causam habent. Cum enim secunda die mortuus sit ino

in Prog. c. 5. 1. 124. 3. 124. h

r. Epid. c. 5. 1. 125. 3. 124. f

Ibid. t. 16. g

Ibid. t. 17. h

Ibid. t. 18. 125. b

Ibid. t. 19. d

Ibidem. t. 30. e

Ibid. t. 15. g

Ibidem. h

B pinatissime, velut ex ipsa narratione discere licet, merito de respirationis difficultate quicquid dicere Hippocrates reliquit, aut qd qualis ea fuerit non obseruauit, aut qd mentionem eius facere non est dignatus: utriusque enim rationi consentaneum existit: Quod non obseruauit quidem, est ob mortis ve locitatem, tum propter symptomatum perterrefactionem: neque enim paruorum miraculum est, hominem obambulantem, & consueta vitam munia obeuntem, deinde magnum pedis digitum vehementer dolentem, prima die paululum subcaesatum esse, sequenti deinde mortuum esse. Cum igitur nulla mora interim facta sit, sed velociter homo morti concesserit, non autem simpliciter deliquit, sed, ut ait, fuerit, impossibile erat obseruare quomodo respirauerit. Etenim furiosos ne prope quidem accedere sustinemus, verum elongamur omni modo, formidantes ne quid mali etiam nobis affricent. Aut igitur non obseruauit, ut diximus: aut non dignatus est specie difficultis respirationis mentionem facere, propter inopinatum tot symptomatum concursum, ad quem solum nos mentem adhibere conuenit, & non circumduci ac distrahri ad ea quae per alios aegrotos inueniri possunt. Consequenter porro Clazomenium describit, || qui caput & collum ac lumbos, vt inquit, a principio dolebat: verum haec non sufficiebant ad spiritum paruum ac densum efficiendum, nisi de collo sane hoc dicere velimus, verum de hoc in progressu sermonis determinabimus: Cat vero illum cum tumore eleuatum, sufficiens erat, sufficiens erat. Quare tamesi hic delirij, non tamen propriam delipientiae respirationis speciem habuit, cum nimirum praedictae dolorosae affectiones exitu perarent. Ceterum Dromadae vxor quae post hunc sequitur, quae etiam statim a principio huius sermonis apposuit, non solum delirij, sed & magnum & rarum spiritum habebat, cum neque circa thoracem, neque circa ilium, vlla affectio esset, quae paruam & densam respirationem efficere ex natura sua posset. Ob id igitur & Hippocrates oia quae mulierculam ipsam apprehenderat exacte describit.

10 || Circa ilium, inquit, & dolere cepit, & anxiam, implacida, vitiatas videlicet humoribus sicut os vetricis mordentibus, non tñ vlla inflammatione existentem, neque etiam aliqua alia affectione, a qua paruus & densus spiritus produci solet. Et sane in hac narratione paululum percellus Hippocrates, vbi scripsit, || ilij dolor/vocem/anxia/apposuit. Et deinde rursus/anxia liticulosa. Neque igitur quicquid eorum quae circa ilium aut thoracem fiebant, sufficiens erat delirium exuperare. Sed neque nulla innatus exitu grebatur, quemadmodum alijs sic contingit ostendimus. Quare pro rone, cum nulla affectio ex his quae delirio oppositae sunt, respirationem alterare posset, magnus & rarus spiritus huic coeminae fiebat. Quando vero adscriptum est & hoc/statim reuulsus/hoc ipsum adhuc me indicare ac adnotare nunc oportet, ne quis suspicetur nos id segniter praeterituros fuisse. Verum nunc sane did exponere non est tempus, explicabitur autem in sequenti libro vna cum alijs quae similitert sunt dicta. Ceterum in praesenti sermone reliquos adhuc tres aegros in manus sumemus, qui quidem & ipsi deliquerunt, non tamen propriam delirio, difficultis respirationis speciem habuerunt. Ob id in primo quidem scriptum est: || Ilij dextri dolor, inflammatio submollis ex interna parte, ex ea quae videlicet quae ad septum transfuersum vergit. In secundo vero, || Circa ilium tumor eleuatus cum dolore, & paulo post, || Ilij dolor, & rursus deinceps, || Circa clauicula sinistra dolor permanebat. In tertio autem aegroti (muliercula vero erat haec velut etiam praecedens) || Capitis, inquit, & colli & pectoris dolor fortis, & paulo post, || Dolores permanebant.

11

12

13

14

Ex singulis Aegrotis tertij lib. de Vul. mor. T estimonij, quae superiora Gal. dicta confirmant.

C.A.P. 11.

A Tque hi qui quidem sunt quatuordecim aegroti ex primo libro morborum popularium, eo ordine ab Hippocrate, quo etiam nos ipsorum mentionem fecimus, co-scripti. Porro libro tertio morborum popularium duodecim sunt ante pestilentem constitutionem egrorum, sex & decem vero post eam, qui omnes consentiunt cum ijs quae a principio, ut constanter pronuntiata suppositimus. Pro comperito autem habeo, quod si relinquam ipsos & permittam ijs qui volunt in omnibus consensum intueri, ut priuatim & per se ipsos narrationes a se ne conscriptas legant, Tertia Classis. iij iij non

non propterea vt longiores vitem sermones, hoc facere videbor, sed quod non possim pronun-

Ordo Agrorum tertij libri Epid. ante Pestilentem constitutionem.

Primus itaq; omnium agrotus noie Pythion, ex ipsa narratione manifestus fit q nulla diffici-

Postremam vero quae adhuc i est, et cor doluisse ait, non apponens vocem, anxia. Quin & si-

Ordo Agrorum tertij libri Epidem. post Pestilentem constitutionem.

Consequenter autem sequitur pestilens constitutio, postq; rursus, primum quide agrum Pa-

Septimus autem egrotus virgula est, que ob sanguinis multitudinem sic circa caput in festa

species difficilis respirationis hunc muliercule, partim iuxta dolores, partim iuxta conuulsiones

A fiebant. Ob id igitur quamuis delira esset, tamen magnum ac rarum spiritum non habebat, vt qui ab

GAL. DE DIFFICULTATE RESPIRATIONIS

LIBER TERTIVS

Iano Cornario medico interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Que ceteris libris Epidemicis qui Hippocrati ascripti sunt, continetur,

Quid Superioribus libris. Adum sit, Quid hoc agendum, ac de Authoribus

CAP. I.

Niuiso de difficultate spirandi sermone in duplicem doctrinae modum a

3. Epid. c. 1. t. 3. p. 130. h

A Ibid. c. 1. 9. 133. d

B Ibid. c. 2. 1. 135. c

C Ibid. c. 2. 2. f

D Ibid. c. 2. 3. f

E Ibid. c. 2. 4. f

F Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 5. 137. c

Ibid. c. 6. 138. h

Ibid. c. 7. & 8. 139. b. e

Ibid. c. 9. 140. b

Ant. h. mor bo.

A Ibid. c. 3. 7. 147. f

B Ibid. c. 7. 148. c

C Ibid. c. 7. 148. c

D Ibid. c. 7. 149. c

E Ibid. c. 7. 149. c

F Ibid. c. 7. 149. c

G Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

Ibid. c. 7. 149. c

3. Epid. c. 1. t. 3. p. 130. h

Ibid. c. 1. 9. 133. d

Ibid. c. 2. 1. 135. c

Ibid. c. 2. 2. f

Ibid. c. 2. 3. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

Ibid. c. 2. 4. f

branis quibusdam commentarios repererit, ipsæq; etiam aliqua, eaq; non pauca, de suo addiderit. Et vero quintum & septimum morborum popularium, non videtur mihi quicquam genuina Hippocratis doctrina dignos censere, & ut ego sentio, neque quartum, quamuis quidam etiam hunc a Thesalo compolitum esse putent. Cæterum prænotionū liber, & aphorismi, & liber de aquis locisq; ac ære, ampliusq; liber de victu in morbis acutis, quem aliqui ad Cnidias sententias inscribunt, non præter rationem Hippocratis scripta esse creditum est. Horum igitur ubi usus postularit, mentionem faciemus: itemq; aliorum, qui partim ipsi Hippocrati, partim Euryphoti & Thesalo ac Polybo, vtautoribus deferuntur.

Comparationes Difficilium Respirationum ex secundo & sexto lib. de V ulg. morbis. C. A. P. 2.

Ordiamur itaq; iam expolitionem a dictione in secundo morborum populariū scripta, quæ hoc modo habet: || Spiritus paruus densus, magnus rarus, paruus rarus, extra magnus intra paruus, alius quidem extendens, alius vero vrgens, dupla intra reuocatio velut superinspirantibus, calidus, frigidus. Eadem vero dictio in sexto libro perfectiū scripta est. Supra tres enim coniugationes ipsius difficilis spirationis, quarta item adiecta est, quæ manifeste in secundo morborum popularium desideratur, non ipsius auctoris, vt mihi videtur, culpa, cum perspicuum sit ipsum non ex experimento quoquam & memoria, multitudinem spirationum difficilium coacturalle, sed ex rationali diuisione. Nequaquam igitur relicturus erat aliquam difficilis spirationis speciem, verum in hoc quispam ex veteribus descriptoribus librorū peccauit, atq; ita postea habens liber inuulgatus est, seruatusq; est hic error vsq; huc merito sanè, cum aliqui negligenter planè veterum libros versent, vt neq; an deficiat quippiam, neq; an in alio libro dictum sit sciant: quidã vero etiã si sciant, tamen quod deest apponere non audent. Neque enim similiter nostri æni hominibus priores faciles erant neq; prompti ad adscribendum veterem dictionem, quæ eodem modo in omnibus exemplaribus scripta esset: sed significationem solum facere contenti erant, q; hic quidã defectuose, in sexto vero morborum popularium perfecte, diuisio difficilium respirationum scripta esset, tum quæ secundum magnitudinem ac paruitatem fit, tum quæ iuxta raritatem ac densitatem. Has enim duas oppositiones, eam videlicet quæ iuxta magnitudinem ac paruitatem fit, & eam q; iuxta raritatem & densitatem, Hippocrates manifeste inter se complicat, & coniugationes difficilis spirationis quatuor facit: vnam in qua minor simulq; densior q; naturalis, respiratio fit: alteram, cum maior & rarior: & præter has aliam tertiam, in qua minor & rarior: & supra has quartam, quam in secundo morborum popularium desiderari & relictam esse diximus, in qua maior simulq; densior fit. Oñsentium enim mihi saepe est, etiam si hoc citra ostensionem omnibus manifestum sit, quod d; duæ oppositiones inter se complicatae, quatuor coniugationes faciant. Cæterum dictio Hippocratis in sexto morborum popularium, non solum in hoc distat ab ea quæ in secundo habetur, sed & in eo quod in sequentibus, quando inspirationis magnitudinem confert cum magnitudine expirationis, altera coniugatio penitus relictã est in secundo libro, indicante & hic ipso librorum descriptore extremam secundam, aut fertilitatem. Si enim integras dictiones transgressus est, extreme secors erat: Si vero similes inter se, nefcius quatenus differunt, vnum & idẽ vtraq; significare putauit, deinde alteram sustulit, ad summam vtiq; sedulitatem progressus est, correctorem scriptorum Hippocratis, non ministrum, se ipsum ostendens. Hoc equidem vtile est circa pleraq; obscuras dictiones meminisse, in quibus aut relictum quid esse credibile est, aut adscriptum. Nihil enim vetat iuxta illas, aut quod deest apponendo, aut quod delictum est corrigendo, perfectum ac verum reddere & absolueret sermonem. Quemadmodum enim transcribere ac mutare veteres dictiones temerarium est: sic velut scriptum esse conseruare, & paucis quibusdam appolitis aut immutatis dubitationes dissoluere, bonorum expolitorum opus est. Verum de his opinor me paulo post per ipsa opera monstraturum esse quæ facere oportet: non enim simpliciter, neque prout contingit, hoc ipsum faciendum est, sed cum ostensione veritatis rerum, ampliusq; ostendendo prius ipsam sententiam sic habere, & vtraq; consentire, dictionis transmutatione conuenienti facta.

Explicatio Sententiæ Hip. lib. 6. sectione. 2. de V ulg. morb. de Coniugationibus Difficilium Respirationum. C. A. P. 3.

Cæterũ ad propositum iam progressi, & perfectiori dictione appolita, quæ in sexto morborum popularium habeatur, videamus qualis nam sententia ipsa sit. Quod enim ex rationali diuisione inuenire conetur oēs difficilis spirationis differentias, hoc ipsum et ipsi qui libros ipsius exposuerunt vsq; & conicere omnibus facile esse opinor: An vero recte diuidat, & an nulla relictã sit difficilis spirationis species, hoc non est oibus inuenire facile est, sed qui de his iudicaturus est, cum & diuidendi methodi expertum esse oportet, & circa Hippocratis dogmata non in exercitatu. Et methodus sanè ad id quod diuidit respicere oportere erit, qualis natura existat. Si. n. simplex fuerit, ea quæ iuxta substantiæ ipsius rōnem sunt, quot sunt, & quæ ac qualia, considerare oportet, atq; ex his diuidere: Si vero compositũ, vtraq; aut singulas partes diuidere, vt dictũ est, oportet, totũ vero ex modo compositionis. Verum quæ est Hippocratis sententiã de compositione, nobis alibi fuisse dicũ est: relatum est et in superioribus. Quare nihil vetat ad hos scopos intentione ac re spectu

A spectu habito, ipsam morborum popularium dictionem tueri, quæ sic habet: || Spiritus paruus densus, magni rari, paruus rari, magni delli: extra magnus intra paruus, intra magnus extra paruus: alius extendens, alius vrgens: dupla intra reuocatio velut superinspirantibus: calidus, frigidus. Quod igitur non quarta solum coniugatio circa densum & magnum consistens, in secundo morborum popularium relictã est, sed & ex sequentibus duabus in quibus expirationem et inspirationem confert, altera scripta quidem est in presenti iam proposito sermone, relictã est autem in secundo morborum popularium, palam videre est: Neque enim in illo libro scriptum est, Intra magnus, extra paruus: sed altera sola difficilis spirationis species ostenditur, in qua magnus spiritus expirat, paruus vero inspirat. In multis igitur codicibus reperire licet hunc defectum adscriptum, verum in plurimis & fide dignissimis exemplaribus relictus est: Atque hoc sanè nihil ad præsens refert: propositum est enim nobis perfectiorem locutionem considerare, eam videlicet quæ nunc est adscripta. Quod itaque ex spiritus intra & extra meatu, totius respirationis actio composita est: & quod altera eius pars inspiratio, altera exspiratio appellatur: dictum quidem est in primo libro statim in principio, verum etiam si a nobis dictum non esset, nemo ferè ignorat. Quod vero nullius alterius rei quam motus propria sint velocitas & tarditas, dictum quidem & hoc sanè est, sed etiam nunc in memoriam reuocetur. Magnitudo quidem & paruitas velut non sunt motui propria, si omnino inseparabilia sunt ab eo quod per spatium aliquod aut distantiã localem fertur. Et ob id iuxta vtraque respirationis partem, diæ differentes oppositiones fiens, altera iuxta velocitatem ac tarditatem, altera iuxta magnitudinem & paruitatem. Quod vero totius respirationis adhuc alia oppositio sit iuxta densitatem ac raritatem consistens, id ipsum etiam antea relatum est: & q; hæc oppositio non sit respirationis veluti motus, sed vt composita res ex distantijs constata. Quare in his tribus generibus omnes respirationis differentias esse necesse est. In velocitate quidem & tarditate, propterea quod hæc propria & ab omni motu inseparabilia sunt: In magnitudine vero & paruitate, propterea quod motus organorum respirationis per distantiam fit: Densitas autem & raritas tertium ex prædictis genus, neutrius propriarum ac primarum respirationis partium proprium, aut inseparabile est: verum totius respirationis pars sit per accidens quoddam: quando quidem composita res est, ex duobus contrarijs motibus quiete distinctis constans. Hæc igitur sunt primæ differentie totius respirationis. Cæterum cum respiratio res sit quæ & facere aliquid, & pati possit, aliud vtiq; fuerit differentiarum genus in ipsa, vtraq; videlicet parte æqualiter aut inæqualiter perfecta: At vero & rursus aliud, ipsius totius vt compositæ, partibus sic vero etiam sequentes duas, nam & in his duæ totius respirationis partes conferuntur, & ob id sic scriptum est: || Extra magnus intra paruus, intra magnus extra paruus, videlicet spiritus. Sequentes autem deinceps duas differentias in quibus dicitur, Alius extendens, alius vrgens, alterius partibus ipsius respirationis proprias esse putandum est, quem sanè iuxta substantiam esse vel maxime ipsius respirationis diximus. Extendens enim tardus est, vrgens autem velox: tarditas autem & velocitas ab omni motu inseparabilia sunt. Quod vero deinceps habet: || Dupla intra reuocatio velut superinspirantibus, inæqualem inspirationem ostendit. Inquirenda est aut eadem oppositio in expiratione, quam ego relictam esse credo a transcribentibus magis, q; ab ipso Hippocrate: quãdoquidem in alijs scriptis est eiusmodi speciei difficilis spirationis mentionem facere apparet, vt in sequentibus palam ostendat. Quod si cui ab ipso Hippocrate relictã esse videat, hic peiora pro me horibus eligat. Equidem penitus nullam inæqualitatis mentionem fecisse iuxta neutram respirationis partem, sed penitus oblitum esse ac reliquisse, minime conueniebat Hippocrata: diligenter dixi. Verum ego sanè etiam si id quod nunc de inspiratione scriptum est, in totum scriptũ non esset, describentibus magis peccatum esse q; ipsius Hippocratis, dicere audeam. Rationem aut vtiq; aliam quam sic haberent hi quibus ad peiora animus inclinat. At vero cum & inspirationis specie adeo manifeste indicauerit, vt non solum dixerit, duplam intra fieri spiritus reuocationem, sed & velut superinspirantibus apposuerit, quom tandem aliquis adhuc suspicari queat ipsum expirationis esse oblitũ: De his igitur et rursus agemus. Deinceps aut alia adhuc difficilis respirationis specierẽ oppositio appolita est in fine totius sermonis sic habens: || Calidus frigidus, vt videlicet & hic subuolam / spiritus / vocẽ. Quemadmodum. n. magnus & paruus, & densus ac rarus, sic et calidus & frigidus spiritus expirat. Quanquam & hic decepti quidam, propterea q; ipsi non intelligant, corrigunt, & dictionem immutare audent, non calidus, & frigidus, velut nunc dictũ est, scribentes, sed ipsa cum prædicto connectentes, atque hoc modo legentes / velut superinspirantibus calidũ frigidum. Hi quidem igitur supra hoc q; ipsam dictionem nullam sententiam referentem efficiunt, et palam produunt, q; neq; sensu libros legerunt: omnino. n. meminissent eorum quæ in alijs locis ab ipso sunt scripta de calida & frigida expiratione: quæ quã nã rōne aut in illis ab ipso scripta sunt, aut hic relictã, non habent quod dicant. Si. n. non putauit ex difficilium spirationum genere esse calidam & frigidam expirationem, non rite in alijs locis ipsarum veluti difficilium respirationum meminuit.

6 Epid. 65. 1. t. 103. 1. 162. d

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

minit: si vero in illis rite ipsarum commemorat, nunc sanè non rectè ipsas reliquit. Verùm hæc E non ita habent. Nam & hic rectè in difficultium respiratorum diuisione continentur. Quid vero indicent, in alijs locis rectè ab ipso dictum est.

Proponuntur Quæstiones quæ ex libro Prænotionum Elij. de Difficili Respiratore oriuntur.

CAP. 4.

in Prog. c6. t. 1. 24. 4. 194. h

Relictis igitur iam his qui sic ab Hippocratis mente aberrant, & omnia magis quæ sententiam ipsius intelligunt, ipsi per nos ipsos inspicimus, quid nam in prænotionum libro de difficulti respiratore in hunc modum scribat: Spiritus densus existit, dolorem aut inflammationem significat in locis super septum transversum. Magnus autem & per multum tempus, delirium ostendit. Frigidus vero ex naribus & ore prodicit, valde iam perniciosus est. Apparet enim in hoc libro, harum trium tantum difficultium spirationum ipsum mentionem fecisse. At qui si tot solum sunt, quid tandem multo plures ipse in popularium morborum libris scripsit? Si vero adeo multæ sunt, cur paucissimarum in prænotionum libro mentionem fecit? An numerum quidem ipsarum nosse, commodum existimauit, quid vero singule indicent, non vtile esse putauit? Aut hæc sola indicant, reliquæ vero nihil: sed possibile est quandoque præter naturam respirare, nullam vero affectionem in animali præter naturam esse? Aut in tantum hoc verum esse oportet, ut penitus necessarium sit ipsam affectionem in animali præter naturam fieri difficultis respiratoris causam? Si quidem igitur causæ rationem habet affectio ad difficultem respiracionem, fuerit utique hoc modo, & tempore, & ordine, & facultate prior. Quomodo igitur Hippocrates in prænotionum libro, tantum difficultium respiratorum numerum relinquere videtur? Equidem ea gratia volebam ipsos expolitores inter se conferre, & querere, ac soluere, verum eius rei faciendæ nulla est facultas: etenim expolitorum cur quis tandem mentionem faciat? Eorum vero qui ante nos vixerunt, & quorum commentaria ad nostram ætatem seruantur, multas & longas nugas conscriptas inuenire est: quæ vero sic alicuius momenti sunt, penitus ab ipsis relicta sunt. Verum nos sanè inquirimus ipsa, etiam si nullam viam habeamus ad inueniendum ab illis prænotionum. Dictum quidem à nobis est, & in ijs quæ de optima secta sunt, & in curandi methodi scriptis, quomodo talia omnia inquirere & inuenire oporteat. Immo & in primo horum commentariorum duplicem viam ostendi ad eiusmodi inueniendæ, alteram ex differentijs difficultis spirationis procedentem, alteram ex affectionibus in organo spirationis, quam etiam faciliorem & manifestiorem esse dicebam. Et quisquis illa scripta diligenter versauit, haud indigebit multis rationibus ad præsentium solutionem. Si vero negligenter illa tractauit, aut aliàs ad discendum hebes est: Qui quidem negligenter tractauit, rursus ipsa relegens, idem eadem eadem repetat: Qui vero hebes ad discendum est, aliud quid agat, ac sciat quæ paratæ naturæ magni viri sententiam adsequi impossibile est, qualis sanè ipse Hippocrates erat. Quæ igitur nemo priorum aut proposuit, aut dubia putauit, aut quesitum, aut inuenit, ego & proponam, & dubia faciam, & quomodo querere oporteat dicam, & dijs volentibus inuenturum me spero. At vero ipsum problema etiam paulo ante à me relatum est. Cur nam tot difficultium respiratorum species Hippocrates in prænotionum libro reliquit. Dubitatio vero nunc dicitur, ubi quæ in primo sermone scripta sunt, prius in memoriam reuocauero. Omnes enim difficultium respiratorum differentias, in illis sermonibus, in quinque ex toto tunc affectionum tum difficultium respiratorum genera reduxi. Quare adhuc magis dubium constituitur problema, spe etiam quæ sola restabat sublata. In eiusmodi enim omnibus, in quibus cuiuscumque problema, spe etiam quæ sola restabat sublata. In eiusmodi enim omnibus, in quibus cuiuscumque que tandem rei differentie plures quidem ab altero quopiam, siue viro, siue scripto: pauciores vero rursus ab aliquo altero dicuntur: vna sola superest consensus spes, si quis monstrare queat alterum in primis diuisionis partibus rem ipsam extendisse, alterum vero contraxisse. Hæc igitur spe nobis sublata (monstratum est enim in primo libro neque affectionum, neque difficultium respiratorum genera, in minorem numerum reduci posse.) quæ amplius ars soluendi ea que nunc queratur inueniri possit? Cum ob alia enim, tum ob id quod quedam prima genera relicta sunt, ampliusque diuisa, & male distinctim mutuo opposita, ac obscure enarrata in prænotionum libro, reprehendere quis merito possit, quamuis si quis alius Hippocratis liber, is ipse perspicuus existat. At qui obscurum simulque indeterminatum est quod statim in principio diuisionis dictum est: Spiritus densus existens dolorem aut inflammationem significat in locis super septum transversum. Si enim non duplex esset spiritus densus, alter quidem cum magnitudine, alter vero cum paruitate: aut si non ex diuersa affectione vterque ipsorum generaretur: rectè utique Hippocrates aut indiuisum ipsum reliquisset, aut differentiam eius quod per vtrumque significatur non indicasset. Quæ vero ipse manifeste in morborum popularium libris, alterum densum simpliciter paruum, alterum densum & magnum statuit: & nos monstrauimus hos ex prima ipsorum differentia esse: male utique indiuiso relicto denso, simpliciter sic dicere contentus fuit: Spiritus densus existens dolorem aut inflammationem significat in locis super septum transversum, atque hoc sanè vnum dubium existit. Consequenter vero tertie differentie mentionem faciens sic: Magnus autem & per multum tempus delirium significat. Et hanc solam ex primis differentijs manifeste prolocutus, apposite ipsi spirandi difficultatis, quæ rarum & paruum spiritum ostendit, nullam omnino mentionem fecit:

Ibidem.

Ibidem.

A fecit: quæquam sanè velut densus spiritus duplex erat, magnitudine & paruitate distinctus, sic etiam rarus necessario duplex est, magnitudine ac paruitate distinctus. Verum alterius solius in prænotionibus meminit, vbi ait: Magnus autem & per multum tempus, delirium significat, alterum vero rarum simul & paruum reliquum esse apparet. Quare ex quatuor coniugationibus, quas in morbis popularibus scripsit, primæ duæ indistinctim & obscure ac confuse dictæ sunt: Sola vero tertia, ut diximus, tum ipsa, tum quod per eam significatur, ambo manifeste scripta sunt. Ceterum non in his solum obscurus & indistinctus, & qui plura reliquat, sermo esse videtur potest, sed & ex eis, quæ deinceps inferens ait: Frigidus vero ex naribus & ore prodicit, valde perniciosus est. Cur enim tandem, si differentias iuxta calidum & frigidum recensere statuerat, frigida tantum mentionem fecit? Et amplius, Cur nam aliarum duarum, tum eius quam indistinctim spiritus densum nominat, tum quam distincte rarum & magnum, affectiones ipsas solas adscripsit, non tamen in quid sintant significat, dolorem quidem & inflammationem à densa, delirium autem à rara & magna spirationis difficultate indicari dicens: In differentia vero iuxta frigidum, in quid designat dicit, inquit enim perniciosum valde esse huiusmodi spiritum: affectionem vero ob quam ita difficulter spirant obscuriorem existentem, non etiam dicit cum tamen præstat et in omnibus difficultibus respiracionibus, tum ipsas affectiones dicere, quæcumque tandem hæc sint, tum alterationis ipsarum modum adscribere, manifestas à malignis distinguendo. Non igitur ita fecit, verum in prioribus spirandi difficultatibus affectiones, in vltima alterationis modum solam ostendit. Et quod crimen omnium minime effugere potest, quod videlicet nihil penitus de inæquali spirationis difficultate dixit, id ipsum sanè etiam iam sermone apponatur. Extendens enim & vrgens spiritus, & extra magnus intra paruus, & intra magnus extra paruus, neque ipsi quidem in prænotionum libro relati sunt: Verum ex his quæ nos in primo libro explicauimus, in quatuor difficultium spirationum coniugationibus comprehensi reperiuntur. At vero quintam inæqualem, cuius dimidiam partem in morbis quidem popularibus scripsit, iduplam intra (inquietus) reuocationem, in prænotionum vero libro penitus reliquit, sub nulla quatuor coniugationum iuxta vllum aliquem modum comprehensam inuenire licet. Atque tot quidem ac tales sunt dubitationes.

Ibidem.

Ibidem.

2. Epid. sect. 1.
& 6. Epid. c6. 2.
t. 103. 1. 2. 71.

Quæ Via ac ratione Propositi. Quæstiones explicari queunt.

CAP. 5.

Oportet autem hinc nos non similiter, ut multi faciunt, qui Hippocrati contradicunt, dubitationes quidem facile reperire, in solutionibus vero ipsarum hæerere: verum primum quidem viam quandam facultatis inuenire, deinceps vero per demonstrationem, ea quæ per ipsam viam inuenta sunt confirmare. Quæ est igitur via facultatis? oportet enim inde initium sumere. Vna quidem communis illa omnibus veteribus, familiaris breuiloquentia: Altera vero peculiaris illa Hippocratis animi altitudo. Monstratum enim nobis est quàm grauis sit sæpenumero hic vir, ut qui ea quæ alijs medici nota sunt prætereat, velut quæ à nemine eorum qui artem ingenuæ exercere ignorari queant: quæ vero talibus ignota sunt, omnia diligenter simulque perspicue exponat. Si vero hic ipsi mos est, quod mirum est ambiguum ac obscuram apud plerique differentiam difficultis respiracionis, eam videlicet quæ sit iuxta magnitudinem & raritatem, tunc per alia scripta demonstrare conatum esse, ut quæ delirientia propria sit, tum in prænotionum libro manifestaria doctrina dignam censuisse: verum differentias denlitatis, ut quæ medicis ignotæ esse non queant, vna summa comprehensas breuibus indicasse? In pleuritide. n. & peripneumonijs, anginisque, & orthopneis, densus & paruus sit spiritus: Et si pleuritis non sit, solus autem dolor circa collas extet, densus & paruus sit spiritus: Quemadmodum etiam si circa os ventris, aut stomachum, aut splenis caput, aut hepatis gibbam partem. Nam & in his locis si quis sit dolor, necessarium est paruum & densum fieri spiritum, & multo magis si sit circa septum transversum, & partem eius quæ coniungitur & coheret peritonæo, itemque musculos illic circūditos. At qui etiam si non istic solus, sed longe inferius peritonæo fuerit affectus, & offensam ipsius percipiat septum transversum, itidem paruum ac densum spiritum efficit. Quin & ventris ipsius maiores affectiones, quæ cum dolore sunt & tumore: splenis item ac hepatis infernæ partes: non minus densum ac paruum efficit spiritum. Et in vniuersum, siue tumor quis sit premens ac coarctans quodcumque tandem respiratorium organum: siue dolor circa quæcumque partem, sic appropinquatem respiratorijs organijs, ipsi motus simul moueat: densus ac paruus erit spiritus. Reliquas porro horum causas in primo libro recensimus. Quemadmodum sanè & quæ caliditate multa in respiratorijs organijs coarctata, densus & magnus spiritus fiet: id quod sermone omnino dicere, in omnibus exuribus febribus apparet, ut nemine latere possit. Etenim quæ inflammatione præter naturam phlogosin Grecis dicta, non Hippocrates solus, sed omnes ferè alij qui ante Erasistratum fuerunt, phlegmonè nominarint, non à nobis tunc, sed ab omnibus Hippocratis expolitoribus ostensum. His itaque sic statibus, nihil amplius mirum est, prædictas ambas differentias Hippocratem vna summa ostendere, vbi ait: Spiritus densus existens dolorem aut inflammationem significat in locis super septum transversum, tanquam sanè nos intelligere possimus, quæ cum paruitate dolorem significet, cum magnitudine vero inflammationem. Apponit autem rationabiliter in locis super septum transversum siue respiratorijs tanquam modicæ

in Prog. c6. t. 1. 24. 4. 194. h.

modicæ caliditatis partium infra septum tranſuerſum, reſpirationem in magnitudinem ac denſita-
tem eleuare non queant.

Ex aliquot locis Hip. monſtratur ipſum declaraffe Spiritus Denſi Coniugationes. CAP. 6.

Atreque via quidem inuentum quaeritorum circa primas differentias hæc eſt. Verum demō-
ſtrationem eſt quandam ad ſermonem apponere neceſſarium eſt. Nunc. n. q. non impoſſibi-
le eſt, hæc ſententiã Hippocratem uſurpaſſe, oſtenſum eſt. Monſtrabitur autem conſequenter
q. p. n. h. i. e. q. n. in u. i. q. morborũ popularium libris ſecũdo ac ſex-
to, hæc duas ſpirandi difficultatis differentias primas omnium diſtinguere reperit. Priorem quidem
paruum & denſum ſpiritum, alteram uero denſum & magnum: in propoſito autem præno-
tionum libro ipſas ignorare uideatur, ſupra hoc q. poſtea ſtatim ſcribat rarum & magnum. Rarũ
igitur & magnum ſpiritum nouit, denſum uero & paruũ ignorat. Et fanẽ etiam li. quiſquã eor-
um quibus animus in peiorem partem inclinat, dicere queat, q. qui nam ſit denſus ac paruus ſpiri-
tus, cognofcere quidem Hippocrates potuerit: quæ uero ſit affectio, quæ ipſum efficiat, nõ potue-
rit cognofcere: at certe cum dicat, Denſus ſpiritus dolorem ſignificat, aut inflammationem in lo-
cis ſuper ſeptum tranſuerſum, palam ſit q. & affectiones ſcribat, & neutram relinquit. Immo &
eundem ordinem obſeõdit, quem eſt in duobus morborum popularium libris fecit. Per ſpirituũ itaq. q.
eſt q. denſo & paruo dolorem, denſo uero & magno inflammationem contingat. Neq. enim dice-
re licet, q. in popularium quidem morborum libris duobus, parũ & denſi, & magni ac denſi ſpiri-
tus, mentionem fecit, in alijs uero nuſquam: Nam & in illis ipſis ſepe, & in libro de diarr. ſeu uicu-
in morbis acutis, quem etiam de priſana inſcribunt, ſtatim in principio libri, non tantum huiusmo-
di difficultis ſpirationis ſpeciem palam nominat, ſed & ipſam affectionem in qua ſit, & modum ip-
ſius iuxta quem lædere ſolet. At qui nullus eorum qui ex contentione ſtudio multos Hippocratis
libros uelut non genuinos reſcindunt, hunc librum detruncare ac Hippocrati auferre auſus eſt.
Equidem quæ in ſine ſunt poſt balnei uſum, pleriq. tollunt: quæ uero coſp. habentur, omnes cõ-
feruant. Si igitur nõ ſolum in hoc libro monſtrabimus, ſed etiam in alijs ſimiliter inuenitur, q. uũ
differentias, tum affectiones denſi ſpiritus cognofcat, quid adhuc deſſe uidebit ad demõſtratio-
nem? Si uero etiam in ipſo prænotationum libro paulo inferius inueniri poteſt, quod & differen-
tias non ignoret, & affectiones ipſas ſciat, non ne credes adhuc amplius id quod propoſitum eſt fa-
tis eſſe demõſtratum? At uero quod hæc ita habeant, neq. mentiamur, ex ipſis uerbis uidere li-
cet. Incipiam aut. a libro de uicu in morbis acutis. In hoc libro ſtatim in principio, de morbis circa
peritonem ac thoracem uerba faciens, hoc modo ait: ¶ Quibuscumq. enim cibus ſtatim concluſus G
eſt, ſi quis non ſubeuacuat ſorbtionem præbeat, dolorem præſentem utiq. exacerbauerit, & non
præſentem ſtatim induxerit, & ſpiritus denſior reddetur. Malus autem hic eſt, relicta enim pul-
monem: & illa, ac peccinẽ, & ſeptum tranſuerſum dolore fatigat. In hoc ſermonẽ primũ qui-
dem, quod propter dolorem denſus ſit ſpiritus oſtendit, nobis opinor relinquens meditandum
generationis modum, quem in primo horum commentatorum me diſſoluiffẽ manifefte puto.
Quemadmodum enim dolentibus cruribus, multum progreditur nequimus: eodem modo, ubi
quoddam organum ex ijs quæ in reſpirationibus mouentur, doluerit, parum reſpirare cogi-
mur, & citius deſiſtere cupimus. Quando enim ſimul cum temporis reſpirationis longitudine
extenditur dolor, qui citius cohibet motum reſpiratorum organorum, citius dolore liberatur:
Verum quanto citius quàm oportuit cohibet, tanto ipſum animi defectuolius inſpiratione
participauit. Quemadmodum igit. ſi quis pauciores cibos quàm ex uſu ſit accipiat, hic cito alio-
rum ciborum opus habebit: ſic ſi quis minus quàm ex uſu inſpirauerit, hic citius inſpiratione
indigebit, & in hoc ſpiritu ipſum denſari contiget. Quo enim tempore inter actiones medio or-
gana reſpirationis ceſſantia requierunt, eo ipſo nunc quieteſcere animal ipſis non permittit: tan-
quam enim ſingulas reſpirationes defectuoſe reſpirans, ſemper etiam magis propẽ ad ſuffocatio-
nem accedit. Huius autem ipſius affectionis timore, citius reſpirare uirgetur, & reſpirationis orga-
na citius quàm oportet mouet, non permittens ipſis quieteſcere, in quantum quieteſcebant, quando
ſecundum naturam habebant. Quando igitur Hippocrates ob dolorem, ſpiritum denſiorem fieri
dicit, uidetur autem per mediã paruĩtatem denſitas ipſa generari, omnibus fanẽ manuſcriptis
eſt, quod etiam paruĩtatem nouit, Quis enim tertium a primo noſſe queat, ſi medium ignoret, &
praeterim ſi ipſum tertio generationis cauſa exiſtat? Et fanẽ paululum progreſſus, ipſis ſuis
proprijs uerbis aperte, paruĩtatem denſitatis cauſam eſſe tradit, ſic ſcribens: ¶ Etenim ipſum ſpu-
tum intra reſeruum prohibet quidem ſpiritum intra ſerri, cogit autem cito extra ſerri. Hic alteram
rurſus cauſam docet generationis denſi ſpiritus: appellauit autem ipſam in ſuperioribus ſermoni-
bus reſpiratorum organorum coarctationem. Quod igitur in dolore nobis intelligendum
relinquebat, hoc ipſum hic ipſe expoſuit. Quid eſt autem hoc ipſum? Multo, inquit, ſputo cir-
ca arterias, pulmonis uidelicet, contento, & ſpiritus ipſius regionem præoccupante, ſpiritus circa
inſpirationis actionem intra accedere prohibetur. Num igitur aliud quid eſt quàm parua inſpi-
ratio id quod nunc dicitur? Non certe, ſi quidem iuxta copiam ſubſtantia quæ inſpiratur, magni
tudinẽ reſpirationis metiri oportet, uelut in primo libro eſt demõſtratum: uerum ſi ob aliam
quandam

de Viſ. rar. in morbis acutis. cõ. 1. 132. 7. 133. F

Ibidem. r. 18. 124. C

Ibidem.

Aquandam cauſam cogi ſpiritum cito extra ſerri dicit, q. ob inſpirationis paruĩtatem. Non eſt aut
q. hoc dicamus, q. cum ipſa diſtinctionis ferie ſic habeat: Etenim ipſum ſputum intra reſeruum pro-
hibet quidem ſpiritum intra ſerri, cogit aut cito extra ſerri. Propterea enim q. ſatione ſpiritus ad
interna priuatum eſt animal, quieteſcere non permittit, vt quod de ſuffocatione periclitet, & in hoc
denſus ſpiritus generatur. Neque enim conuenit ipſas nominum ſyllabas audire uelle, cum inte-
gri ſermones perſpicue dicantur: neque aliud quiddam eſſe putare, cito ad expirationem concita-
ri, quàm denſe reſpirare: & aliud quiddam, prohiberi inſpirationem ſufficenter fieri, q. paruam
eſſe reſpirationem. Verum hic quidem ipſe Hippocrates manuſcripte expoſuit, quomodo in deten-
to ſputo denſus ſit ſpiritus, per mediã paruĩtate. In dolore uero reliquit, vt opinor, propterea q.
multis locis ipſe dixerit, actiones organorum a dolore impediũ, cum poſſimus nos etiam ſi ex illo
non audiamus, ex manuſcripte apparentibus inuenire. Supra hoc igitur q. ambo hæc nos manuſcripte
in hoc ſermonẽ docent, q. & dolor, & locorum coarctatio, paruam efficientia reſpirationem, ſtatim
et denſam reddunt: amplius & hoc edocet, q. non hæc ſolum ſunt denſi ſpiritus cauſæ. Primã qui-
dem in eo quod dicit, Dicitur eſt aut. lic. in dolore, hoc ipſum manuſcriptum facit, q. ob alia cauſam
ſpiritus iam denſus exiſtat, denſiorem fieri dicẽs ob dolorem, tanq. vt opinor & hic nos ratio cõ-
ſuã poſſimus, febrilem caliditatem ipſum omnino denſum efficere. Secundo aut. in eo quod dicit,
quod a denſo & multo ſpiritu, uelut iam dictum eſt, ſputum crudo modo uiſcoſum redditũ, aſcen-
ſum & exitum fieri prohibet: Denſi enim ſpiritus dolor cauſa eſt: multi autem nõ hic, ſed calor fe-
brilis. Ceterum hic ualde ſapienter, non magni ſpiritus dixit, ſed multi. Magnus enim quantitate
circa ſingulas reſpirationes iudicatur: Multum uero poſſibile eſt aliq. ex multis paruũ coarctari.
Et apparet fanẽ hoc manuſcripte fieri in pleuriticis, qui magnum quidem ſpiritu ſemel ducere ob
dolorem non poſſunt, quamuis pluri acere ob febrẽ opus habeant: ob continuitatem uero actio-
nis, & equalẽ multitudinem ſpiritus magnis reſpirationibus coarctant: Quod enim pauca mag-
na, hoc multa paruã poſſunt. Eodem modo & in peripneumoniciis multo quidem ſpiritu opus
eſt, uerum ob locorum coarctationem paruũ inſpiratur. Etiam hic igitur denſitas multas paruas
reſpirationes efficientiã, ac equalitatem cum paucis & magnis redigit.

Nomina ipſa Diſſeſſum Reſpirationum, & Magni & Denſi Spiritus Coniugationes, aliquot librorum Hippocratis locis explicari. CAP. 6.

Num igitur indigeamus adhuc in quiliatione ſyllabarum ipſorum nominũ, in hoc libro con-
ſcriptarũ ſic conſequenter de parua & magna reſpiratione, non contenti rebus ipſis adeo
manuſcripte oſtenſis? At qui hoc non erat quaeritum, an Hippocrates paruã ac magne reſpirationis
nomen noſcat: reperit. n. tum in morborum popularium libris ſcriptis, tum rurſus in prænotationum li-
bro, ubi inquit: ¶ Magnus ſpiritus & per multũ tps delipentia ſignificat, uerũ an duplicem nouerit
denſum ſpiritum, & alterũ ipſorũ a dolore fieri dicat, alterũ a caliditate multa in reſpiratorijs orga-
nis coarctata. Quando igitur hæc monſtrata ſunt, ſuperuacaneum eſt adhuc audire deſiderare no-
minũ ſyllabas. Quando quidem & ſecundũ hunc ipſum, quẽ in prænotationibus dixit ſermonẽ de
deſipientia, cuiusdam dicere licet, non rarũ & magnũ dictum eſſe ſpiritu qui ipſam deſipientiam in-
dicet, & diſtentionem proferre hoc modo habentem: Spiritus magnus & per multũ tps deſipientia
ſignificat. tanq. fanẽ non idem ſit, aut rarũ dicere, aut per multũ tps, aut q. nos nunc nomina uene-
mur, & non reſ ipſas queramus. Ceterum q. fanẽ quidam in tm ad rem aſſequendã rudes ſunt,
vt et ipſa nomina audire uelint, retrocebamus eſt ipſis in memoriã duas quaſdam diſtinctiones, ex ip-
ſo de uicu in morbis acutis libro ſic habentes: ¶ Spiritus oſtendens in ſurſum ſatione denſus aut
magnus. Hic quidem habes, ſi quidem deſideras, nomen ipſum magnus: rurſus aut. et. paruus, ubi
ait: ¶ Et ſpiritus paruus, & reuulſio ſpiritus denſa ac uolenta accedit. Rurſum aut. in ipſo præno-
tionum libro, ¶ diſſeſſe ſerri morbum inquit, & ſpiritum magnum ac denſum eſſe. Hunc quidem
dem igitur palam ipſo nomine prolato, magnum & denſum ſcripſit. Paruum uero & denſum rur-
ſus in ſermonẽ de angina, ubi ait: ¶ Plurimumq. dolorem exhibet & orthopnoeam, hoc eſt rectã
ſpirationẽ. Quod n. in orthopnoeis paruus & denſus ſit ſpiritus ob coarctationẽ reſpirationis or-
ganorũ, haud ſcio an quiſq. ignoret. At qui etiam ſi talia ab ipſo Hippocrate diſcere uelimus, in li-
bro quide de uicu in morbis acutis, in uerbis quæ paulo ante adſcripli, docuit nos, quõ paruus &
denſus ſpiritus ſit, iuxta ſputorum coarctationem. In libro uero de articulis ſtatim in principio ſer-
monis de ſpina dorſi enarrans laxationes in poſteriorem partem, in locis ſupra ſeptum tranſuer-
ſum ex tumoribus aut morbis factas, hoc modo ait (opinor. n. præſtabilis eſſe ut totus ſermo ip-
ſius adſcribaſ) ¶ Quibus ſupra ſeptũ tranſuerſum fuerit in poſteriõrẽ partem luxatio, hiſ & colica
non uolunt in latitudine augeri, ſed in anteriõrẽ partem: & peccus acutum ſit, ſed nõ latũ: ipſiq.
difficiliter ſpirantes ſunt, & ſterroſi, minorem enim ampliãdinem habent uentriculi ſpiritus
ſuſcipientes & emittentes. Nam & cogunt circa magnum uentriculum, collum habere in anteriorẽ
rem partem luxatum, vt ne pronum ſit ipſis caput. Coarctationem igitur multam fauibus hoc
exhibet: cui accedit q. ad internam partem repit: nam & rectus natura diſſilem reſpirationẽ hoc
eo exhibet, ſi intro repar donec reſpreſum fuerit. Ob hanc igitur rem huiusmodi homines eminen-
tis gutturis magis apparent quàm ſani: Tuberculoſiq. vt plurimum tales circa pulmonem ſunt,
EX

† Calaber. di-
cat aliqui, q.
ob paruã re-
ſpirationis, uel
que hoc eſt ut
dicendum.

In Prog. cõ. r. c.
2. 4. 7. 194. H

A de Viſ. rar. in mor. acutis. cõ. 2. 4. 7. 122. F

B de Viſ. rar. in mor. acutis. cõ. 4. 1. 31. 34. 7. 139. b

C in Prog. cõ. 2. 5. 16. 4. 201. G

D Ibidem. cõ. 3. 1. 16. 209. a

de Artic. cõ. 3. 1. 7. 7. 169. C
* Kappaxvõ dõ dõ

* colorationis.

* *νεργος* dicitur in libro de vict. rat. in morbo acut. cō. 1. 2. 3. 4. 7. 1. 1. 4. a

de articulo. cō. 3. 2. 7. 7. 2. 69. c

de vict. rat. in morbo acut. cō. 1. 2. 3. 4. 7. 1. 1. 4. a

ibidem. c. 1. 2. 3. 4. 7. 1. 1. 4. a. b. c.

ex duris tuberculis ac crudis. Etenim occasio luxationis in posteriorem partem, & distentio; pluri E
 mis ob eiusmodi cōllectiones fiunt, quibus sanè vicini nerui cōmunicauerint. In hoc toto sermo-
 ne luxationem in posteriorem partem, ob tubercula in pulmone cruda & dura fieri dicit: difficulta-
 tionem vero respirationis ob coarctationem locorum: appellauit aut huiusmodi ipsius differentiam
 stertorofam. At vero in libro de victu in morbis acutis, quando eorum quilibet in paruitate & den-
 sitatem respirationis veritur meminit, etiam hoc ipsum orthopnoe nomen appolluit, & stertere ip-
 sò dixit. Quare etiam cum in libro prænotionum de angina narrans dixit, || Plurimumq; dolorè
 exhibent & orthopnoeam. non aliam quandam difficultis respirationis speciem q̄ paruā & densā,
 sic appellauit. Omnes. n. qui ob coarctationem non sufficienter inspirare possunt, de suffocatione
 periclitant, si decubant: & ob hoc tum thoracem totum, tum collum, rectum habere eos oportet,
 vt pote cum non paruū auxiliū ipsi ex huiusmodi figura accedat. Ampliora enim simulq; logio-
 ra omnia respirationis organa fiunt, partim quidem per rectam figuram in directum extenta, par-
 tim vero minus in sese concidere prohibita & impedita. Manifestum est aut etiam ipsum Hippo-
 crates, sic vt nos nunc dicimus, de ipsi statuere ac pronuntiare per hæc verba ex libro de articu-
 lis iam ante relata: || Ipsiq; difficulter spirantes fiunt & stertorosi. Minorem enim amplitudinem
 habent ventriculi spiritum suscipientes & emittentes. Omnibus igitur qui ob coarctationem lo-
 corum seu organorum difficulter respirant, etiam paruus fit spiritus, & ex necessitate sequuntur
 duo symptomata siue accessoria stertorosa videlicet respiratiōis species, quæ sanè & *νεργος* appel-
 latur, & paulo ante dicta orthopnoea, siue spiratio recta. Et sanè velut de industria ipsa dicitur,
 alterum in prænotionum libro scribit, perniciosos anginis ipsum adesse dicens, alterum vero in li-
 bro de articulis: In prænotionū quidē libro, orthopnoeam, in libro vero de articulis, stertorofam
 respirationem. Porro in libro de victu in morbis acutis, ambo in idem cogit Hippocrates, sic feri
 dens: || Partim vero ab orthopnoea & stertore suffocati. Quod. n. in libro de articulis || *νεργος*, il-
 lud hoc in loco *νεργος* nominauit. Vt autē & alibi in suis scriptis vtriq; in acutis morbis, de omni
 densi spiritus generatione enarrauit, nihil mirum est si caput em & summam totius sermōnis in
 prænotionū libro conscripserit. Quod vero oia exacte tradiderit de spiritu dēso, nihil amplius opus
 habeo pluribus ostendere, verū vbi hoc solum in memoriam redixero, q̄ aut ob dolorem, aut
 locorum coarctationem, aut caliditatis multitudinem, densus fit spiritus, deinceps totum sermo-
 nem ipsius Hippocratis adscribā hoc modo habentem: || Quibuscumq; n. cibis statim edelufus ē,
 si quis non subeucariis forbitōnem præbeat, dolorem præsentem vtiq; exacerbauerit, & nō præ-
 sentē statim induxerit, & spiritus densior reddetur. Malus aut hic est, relicat enim pulmonem: &
 illa, ac pestinens, ac septimā transuersum dolore fatigat. At vero amplius dolere lateris cōtinentur
 existente, & ad calfactoria non remittente, ac spūto non exeunte, sed & crudo ac viscoso permanē
 te, si quis dolorem non soluat aut alium emolliendo, aut venam secando, vtrū tandem ex his con-
 tulerit, verum ptiānas sic habentibus exhibeat, horum repentina mors contingit. Ob hæc igitur
 causas, atq; alias huiusmodi adhuc amplius, ij qui tota ptiāna vtuntur, septimo die aut etiā citius
 moriuntur, partim quidem mente moti, partim vero ab orthopnoea ac stertore suffocati. Tales ve-
 ro veteres syderatos esse putabāt, ob hoc maxime, non minus autē q̄ & mortuorum latus liuidū re-
 perit, similitudine quadā ad plagam. Cuius rei causa est, q̄ ante solutū dolorē moriunt: cito enim
 anhelosi fiunt. A denso vero ac multo spiritu velut iam dictum est, spūto crudo modo viscosum
 redditum ascensum & exitum fieri prohibet, sed stertorē facit, in cartilaginosis pulmonis partibus
 detentum: & cū ad hoc res ipsa peruenit, mortale vt plurimū existit. Etenim ipsum spūto iura
 retentum prohibet quidem spiritum intrā ferri, cogit autē cito extrā ferri, atq; sic ad perniciem mi-
 tuo sese affligunt. Sputum enim retentum, spiritum densum facit: spiritus vero densus, viscosum
 spūto facit, ac lubricum fieri & elabi impedit. Si quis hanc dictionem diligenter animaduertit. H-
 ne in animum adsumat, ipsamq; sæpe relegat, spero equidē facile cum perusalum iri ex his quæ dic-
 ta sunt. Quod enim non magna sapientia indigeat densi spiritus in suas differentias sectio, & q̄
 ipsam perfecte in hoc libro antea conscripserat, ob id sanè in prænotionibus valde breuiter per-
 strinxit, tanquam qui iam ad scientes rem omnem velut compendium quoddam sermonis faciat.

*Paruum & Rarum Spiritum, Frigidamq; & Calidam Respirationem, omiſſa
 ab Hippocrate non fuisse.*

C. AP. 8.

Res quidem igitur iam nobis conuagationes difficultium respirationum inuenite sunt. Deſſi
 autem adhuc quarta, in qua paruus & rarus fit spiritus. Cur igitur tandem ipsa relicta, frigi-
 dam expirationem scripserit? An quod non alia est parua simulq; rara, alia vero frigida? Mani-
 festum autem hoc est. Contrariam enim ipsi magnam & densam, ex immoderato calore in respira-
 torijs organis coacervato generari demonstrauimus. Necessario igitur parua & rara his ipsis or-
 ganis perfrigerata erit. Et sanè duo nobis dubia soluta sunt, nempe quod nec quarta difficultis
 respirationis coniugatio, parua videlicet & rara, relicta sit, neque item calida. Calidam enim in al-
 tera densi spiritus parte, quæ a principio relata est, comprehensam habebimus, eadem est enim
 cum densa & magna: raram vero & paruam in frigida, nam rara & parua a frigida nihil differt.

A Cur igitur tandem non raram & paruam, sed frigidam ipsam scripserit? primum quidem quod ab
 euidentiore symptomate ipsam ostendere voluit, deinde quod ostenderet causam ob quā ipsam per-
 niciosa dicit, & tertio q̄ sic celerimè nos intellecturos esse suspicatus est, eandem hanc nihil
 rara & parua differre, & contrariam ipsi calidam nihil differre a densa & magna. Frigidus enim
 spiritus omnino rarus est & paruus, velut etiā in secundo ostensum est libro. Densum autē & ma-
 gnum, cum qui inflammationē respiratoriorum organorum indicat, haudquaquā quis dixerit, nisi
 etiam calidus effleat. At verò & in eo quod apponit ad solū frigidum spiritum, q̄ valde iam perni-
 ciosus est, manifestè ostendit quam sententiam de prioribus tribus respirandi difficultatibus ha-
 beat. Si quidem. n. & ex illis aliquam perniciosam putasset, omnino vtiq; adscripserit. Num igitur
 extra periculum ipsas esse opinatus est? nequaquā, sed non quidem perniciosas non tñ extra pericu-
 lum. Perfrigerata. n. respiratorijs organis palam perniciosum est, cum istic sanè cor situm sit, quod
 principium & frontē in lital caloris esse scimus. Verū inflammationē multam esse in ipsis, aut do-
 lorem, aut delipitiam, nō omnino perniciosum est. Eiusmodi. n. caliditas in multis acutis febribus
 coincidit. Quot autem & quibus morbis dolor adfit, prædictum est. At verò & ipsa desipientia
 nō necessariò pernicioſa est. Quod verò ita de ipsis sentiat, manifestè ostendit per consequentem
 B dictionem vbi inquit. || Facilem verò spirationem valde magnam vim ad salutē habere putandum
 est, in omnibus acutis morbis, qui cū febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicantur. Si. n. ma-
 gnam vim ad salutem habere putauit facilem spirationem, certè non extra periculum semper, dif-
 ficiles spirationes opinatus est. Quare alia quidem omnes respirandi difficultates hoc solum ha-
 bent, q̄ nō extra periculum sunt: postrema autem omnium relata, supra hoc q̄ & periculoſa est, &
 pernicioſa, non procul a morte hominem esse annunciat: ob id igitur nō simpliciter pernicioſam
 ipsam esse dixit, sed etiam, valde, appolluit. Et neq; hoc rursus contentus, in tulit. lam, tanq̄ propin-
 quam mortem sola hæc spirandi difficultas annunciet. Adeo. n. pernicioſa est, vt mihi videatur, q̄
 neq; quicq; de ipsa scripserit Hippocrates, nisi omnem modum de respirandi difficultatibus recē-
 sere voluisset. Quæ. n. iam morientibus fiunt, ea nullum magnum momentum in prænotionibus
 habent. Est autem bonorum medicorum opus, non quæ idiotis iam apparent præſcribere, sed quæ
 ipsos latent, & cum nihil mali æger habere putetur, apparent. Verū cum omnes ex ordine diffi-
 cilis spirationis species scribere vellet, videtur mihi etiam huius meminisse, & amplius adhuc pro-
 pter magnæ & densæ oppositionem. Hæc igitur tandem hic finem habeant.

in Progn. com. 1. 2. 25. 4. 194. h

Cur in prænotionum libro in equalis respirationis & plurimis, quæ ad prædicendum
 faciunt, ab Hippocrate omittantur.

C. AP. 9.

Cur igitur nihil in prænotionū libro de difficultate respirationis inæquali scripserit? quantum
 cognoscit ipsam non solum in secundo & sexto morborum populariū, sed etiam in primo.
 ac tertio, & amplius in libro de victu in morbis acutis, & aphorismis, & alijs multis scriptorū suo-
 rum locis. In secundo. n. & sexto morborum popularium, iuxta præscriptam dictionem meminit
 ipsius, vbi ait. * || Dupla intrā reuocatio velut superinspiratibus. Et amplius in secūdo morborum
 popularium, vbi enarrat quæ Lycia acciderit, || Spiritus intrā duplicabatur, adſcripſit. Hoc. n. ni-
 hil differt ab eo quod dixit, dupla intrā reuocatio velut superspirantibus. In sexto vero. || Si verò
 spiritus intus relinquatur, ait. Nam & hoc idem est cum eo quod in libro de victu in acutis dixit.
 || Spiritus ostendens in sursum latione. Quemadmodū. n. quidā inspirates non semel hoc faciūt,
 sed per cessationem ipsam actionē disſecant, similiter vt pueri ciulantes: sic etiam expirantes. Quin
 & in his quæ in eodem libro post sermonem de balneis habentur, spirituum protensiones dixit,
 actionem disſectam ostendens. In primo verò morborum popularium in Philisco, hoc modo ait.
 || Huic spiritus, ad finem velut reuocato. Similiter. n. vt, dupla intrā reuocatio, etiam hic dictū est,
 reuocato. Rursus autem in Dromadæ vxore: Spiritus rarus, magnus, statim reuulsus, inquit. Nā
 & hoc similiter dictum est. In aphorismis verò etiam quid significet huiusmodi spiritus edocet,
 sic scribens. || In febribus spiritus ostendens, malus: cōuulsionem enim significat. Secūdum ratio-
 nem igitur in morborum popularium loco paulo ante citato, Tromadæ vxorem conuulsam mor-
 tuam esse dicit, in qua prædixerat. Spiritum magnum, rarum, statim reuulsam. Vbi sanè & maxi-
 mē mirari licet, quomodo vtraque difficultis spirationis species, propriam ipsius affectionem in-
 dicauit. Non. n. solum conuulsa est hæc muliercula, sed etiam delirauit, vt quæ non solum propria
 conuulsionibus spirandi difficultatem haberet, sed etiam eam quæ est desipientia. Quare q̄ hanc
 inæqualem respirationis difficultatem Hippocrates nouerit, manifestè est demonstratum. Quod
 vero etiam in prænotionum libro eam rationabiliter reliquerit, velut etiam multa prænotionis si-
 gna, consequenter fuerit dicendum: vbi prius in summa eius mentionem fecerimus, q̄ neq; de li-
 gnis circa ætates, aut regiones, aut horas, aut populares constitutiones, in prænotionum libro quic-
 quam scripserit: & quidem integro libro de aere, locis, & aquis ab ipso scripto, & in aphorismis his
 omnibus in compendio relatis: Immo neque de vinarum iudicijs, quæcunque in aphorismis scri-
 pſit, in prænotionibus recensuit: & neq; quæcunque ad mulieres pertinent in aphorismis scripta,
 ad librum prænotionum tranſtulit: quanq̄ & hæc, & alia multa in aphorismis relata, p̄notorie me-
 dicinæ partis existant, velut ipse suis ipsius verbis indicat. In eo enim quod dicit. || Si verò borealis
 Tertia Classis. kkk fuerit,

A 2. Epi. sec. 3. circa medium.

P 6. Epi. cō. 2. 1. 10. 3. 162. d

D 2. Epi. sec. 2. paulo postme- dium.

C 6. Epi. cō. 2. 1. 17. 3. 163. c

D de vict. rat. 7 morbo acut. cō. 2. 1. 44. 7. 121. f

E 1. Epi. c. 3. 1. 18. 3. 111. b

E 4. Aph. 68. Ext. ord. 3. 4. g

1. Aph. 5. Ext. ord. 20. c

fuerit, tuffes, fauces, alui duræ, emittende vrinae difficultates, horrores, laterum dolores, et peſtoris, E
 quando hic præualuerit, talia in morbis expectare oportet. Et in eo quod ait. ¶ Cum aſtas fit veri ſi
 milis, ſudores in febris multos expectare oportet: manifeſtum ſeipſum facit, q̄ talia prænotiorie
 artis partis eſſe iudicet. Expectare enim et ſperare ac tinere, & omnia huiuſmodi verba, præno
 tionis propria ſunt. Et ſane etiam in eo quod dicit. ¶ Si quidem hyems ſqualida & borealis fuerit, ¶
 ver autem pluuiolum & auſtrium, neceſſe eſt ætate febres acutas, & ſippitudines, & dyſenterias,
 fieri: manifeſte hoc idem indicat. Et multo ſane magis, cum de vrinis ſcribit in hæc modum. ¶ Qui
 bus vrinæ craſſæ, grumofæ, pauca, non ſine febris, multitudine veniens ex his tenuis prodeſt: ma
 xime verò tales veniunt, quibus à principio, aut breui, ſedimen ineſt. ¶ Quibus vrinae
 conturbatae velut iumentis, his capitis dolores aut adſunt, aut aderunt. Et rurſus. ¶ Quibus in ſepti
 ma die iudicantur, his nubeculam habet vrina in quarta die rubram, & alia iuxta rationem. Simi
 liter verò & quæ velicæ ac renum affectiones indicant, in aphoriſmſis ſcripta ſunt, in prænotionū
 verò libro reliſta, item quæ alia omnino multa, quemadmodum & huiuſmodi. ¶ Morbis quibuscuq̄
 incipientibus, ſi bilis atra aut ſurſum aut infra ſubierit, mortale. ¶ Dyſenteria ſi à bile atra incipiat,
 mortale. ¶ Quibus in febris ſanguinis multitudine vndecunq̄ eruperit, his in reſectionibus alui
 humeſcantur. Eiuſmodi itaque & alia multa in aphoriſmſis ſcripta inuenire licet, ipſius prænoto
 riæ artis partis exiſtentia. Cur igitur nihil horum in prænotionū libro recenſuit? Propterea ſane
 q̄ de acutis morbis in illo docere, ꝑpoſuit, velut ipſe tum in principio, tū in fine libri dixit. In prin
 cipio quidem vbi ait. ¶ Conſiderare autem ſic oportet in acutis morbis. In fine verò vbi hæc verba
 adſcripſit. ¶ Hæc verò de acutis morbis dico, & his qui ex ipſis naſcuntur. Qui verò ſunt qui ex ipſis
 naſcuntur, ipſe Hippocrates rurſus in eodem libro recenſet. ¶ Hydrops ex acutis morbis nati oēs
 mali. Et rurſus. ¶ Facile verò ſpiratione valde magnam vim ad ſalutē habere putādū eſt in omni
 bus acutis morbis, qui cum febris ſunt & in quadraginta diebus iudicantur. Nam & hic acuro
 rum ex transmutatione mentionem facit, velut, in libris de iudicialibus diebus demonſtrauimus.
 Quin & in alijs multis locis eius libri ſignificauit, q̄ aut de acutis morbis, aut de his qui ex ipſis na
 ſcuntur, ſermonem faciat. Velut etiam hoc loco. ¶ Sudores optimi quidem ſunt in acutis morbis
 omnibus, qui in diebus iudicialibus ſunt. Et quid multis verbis opus eſt? cum ipſe manifeſte in
 ſilo libro oſtendat, q̄ multa prænotoria ſigna volens relinquat, alicubi quidem ſic dicens. ¶ Ne decē
 piat autē te, ſi ipſa velicæ alicuius morbi habens, eiuſmodi quandam vrinam reddat. Non. n. totius,
 ſed ipſius ſecundū ſe ipſam ſignū eſt. Nec verò apponit ſigna ea in prænotionum libro, ſed in apho
 riſmſis ipſa ſcribit. Rurſus autē ſic ait. ¶ Oportet autē et impetum morborum populariū citō animad
 uertere, & temporis conſtitutionem non ignorare: nec in de hoc quicquā in prænotionum libro
 nos docens. Propoſitum. n. eſt ipſi, vt dixi, ſolū ea quæ acutorum morborū propria ſunt recenſe
 re: quæ verò diuturnis propria ſunt, omnia relinquere. Quare rationaliter etiam inæqualem re
 ſpirationis difficultatem, ex alio morborum genere exiſtentem, hic reliquit. Si etenim conuulſis
 reſpiratorijs organſis fit, fuerit vtiq̄ & diuturnorum morborum comes hic affectus, ¶ & hæc ſane
 ratione nulli, ſiue acuto, ſiue diuturno proprius. Fuerit autē vtiq̄ & eorum qui citra febrim ſunt,
 velut etiam conuulſiones. ¶ Verūm ipſi propoſitum eſt in prænotionibus, de his qui propriè ac
 ti nominantur, facere ſermonem. Sunt autem tales qui omnino cū febris continuū ſunt, velut
 ipſe in libro de victu acutorum oſtendit ſic ſcribens. Sunt itaq̄ hi acuti, quales veteres nominaue
 runt, pleuritā, & peripneumoniam, & phrenitā, & cauſon ſiue febrim eſtuantem: & alij qui
 cunq̄ his conſimiles, quorum febres omnino ſunt cōtinuæ. Nequaquam igitur conuulſiones hu
 ius morborum generis ſunt, vnde neq̄ ꝑprietam ipſorum reſpirationis difficultatem ſimul cum his
 recenſuit, quemadmodum neq̄ de vrinis, aut egeſtionibus, aut alijs omnibus, quæ in aphoriſmſis
 ſcripſit, propterea q̄ acutorum morborum propria non erant. Cur verò neq̄ de talibus difficult
 reſpirationis ſpeciebus in prænotionibus docuerit, in quibus aut ſola inſpiratio, aut ſola exſpiratio H
 eſt magna, ſuperuacaneum puto nunc explicare, vt qui manifeſte in primo horum cōmentario
 rum demonſtrauerim, quod ad has quinq̄ difficultatis reſpirationis differentias, de quibus nunc di
 cere deſino, omnes reliquæ cōmodè reduci poſſunt. Neq̄ enim aut velociſ, aut tardæ reſpirationis
 in prænotionum libro mentionem fecit, iuxta eandem rationem: oſtendimus enim quod omnes
 aliæ differentie in prædictis contineantur. Quare Hippocrates vtiq̄q̄ ipſorum rectè ſeciſſe vido
 tur, in morbis quidem popularibus diuiſionem in omnes particulares ſpirandi difficultates po
 nens: in prænotionibus verò & aphoriſmſis, quantum vſui erat commodum, ac neceſſarium.

Loca explicata ſecundū ſexti libri de vulgaribus morbis de longæ & breui
 reſpiratione.

C. A. P. 10.

Quando igitur hæc nobis iam ſufficenter ſunt demonſtrata, reliquum fuerit ſane adhuc,
 etiam alios reſtantes ſermones ex omnibus ipſius ſcriptis exponere, initio rurſus à ſecun
 do & ſexto morborum popularium ſumpto. In vtriſque enim his libris, conſequen
 ter ad primam omnium relata diſtinctionem, in qua omnes difficultatis reſpirationis differentias doc
 cet, hoc modo ſcriptum eſt. ¶ Sanatorium continuarum oſcitantium ſpiratio longa, in abhorren
 ribus à potu, & vix bibentibus, ſpiratio breuis. Quod ſane hic per longā ſpirationem, ſpiritus per
 longum

3^a. Aph. 6. Ext.
ord. 20. c.

3^a. Aph. 11.
Ext. ord. 20. h.

4^a. Aph. 69.
Ext. ord. 34. h.

4^a. Aph. 70.
Ext. ord. 35. a.

4^a. Aph. 71.
Ext. ord. 35. c.

4^a. Aph. 22.
Ext. ord. 29. f.

4^a. Aph. 14.
Ext. ord. 29. h.

4^a. Aph. 27.
Ext. ord. 30. c.

A in Prog. cō.
t. 1. 5. 4^a. 190. g.

B in Eodē. cō.
3. 1. 30. 4. 211. h.

C in Eodē. cō.
1. t. 1. 197. e.

D in Eodē. cō.
1. t. 1. 194. h.

E in Eodē. cō.
1. t. 2. 6. 195. c.

F in Eodē. cō.
2. t. 37. 201. d.

G in Eodē. cō.
3. t. 8. 212. a.

† Calaber. &
proſe nō ma
gis acutorum
quā chro
nicarum pro
pria vtriſque
cum & ſine
febre ſunt
ſpſim.

2. Epid. ſe. 3. 3^a.
Et 6. Eij. i. com.
2. t. 10. 3^a.
162. d.

Longum tempus factus, hoc est rarus, inſuper q̄ magnus indicetur, in ſecundo libro eſt monſtra
 tum: quemadmodum etiam per breuem ſpirationem, is qui per modicum tempus fit, hoc eſt den
 ſus inſuper q̄ paruus. Sanatorium igitur aut ſignum aut cauſam continuarum oſcitantium, fieri
 magnum & raram ſpiritum, vtrunq̄ ſane monſtrari poteſt: ſignum quidem, vt affectionis in
 contrarium mutatae cauſam verò quod contrariorum contraria ſint remedia. Oſcitant enim &
 cum hiatus diſtenduntur continenter, ob vaporofum quandam & craſſum ſpiritum in muſculoſo
 genere contentum, velut in alijs locis eſt oſtenſum. Quibus verò hoc contigit, ſtatim etiam conti
 nenter expirant, vt pote cum in expirationibus eiuſmodi ſpiritus expurgetur & euacuetur. Si ve
 rò quis non ita continuè, ſed per longum tempus expirationes faciat, manifeſtum eſt quod præ
 exiſtentes in ipſo affectiones ceſſantur: atque ita ſignum ſanatorium oſcitantium longa ſpiratio
 erit. Atqui longam ſpirationem etiam velut cauſam ſanantem continuas oſcitantiones intelligere
 licet, atque hoc ipſum non longo ſermonem mihi indigere videtur. Reſpirationem enim ad pluri
 mum tempus cohobere, quod ipſum ſpiritus detentio nominatur, qua ratione ſingultus ſanat, eā
 dem etiam oſcitantiones ſanabit. Equidem faciunt hoc etiam in exercitijs omnes Athleta, per vim
 expellere conantes qui quid ſiue humorum, ſiue vaporum, in tenuibus circa cutem meatibus de
 tinentur. Ob hæc igitur ſpiratio longa continuarum oſcitantium, aut ſignum, aut cauſa medica
 toria exiſtit. Ceterum in abhorrentibus à potu & vix bibentibus ſpiratio breuis, hoc ipſum
 ſane non ita manifeſte, ſed cōiecturaliter dictum eſt. An videlicet phreniticus ab ipſo nunc indi
 cari putandum ſit, propterea quod alio loco dixit. ¶ Phrenitici paucibilibi, ſtrepius facile ſentien
 tes, tremuli. ¶ atq̄ hoc magis quā) quibus partes circa pulmonem & cor perfrigeratae ſunt, vt ſi
 mul & per longum tempus reſpirent, & frigidum expitent. Breuis enim ſpiratio vtriſq̄ inducta
 ſanatorium ſignum eſt: in perfrigeratis verò nō ſolum ſignum, ſed etiam cauſa. Quemadmodum
 enim ſpiritus detentio ſuperflua euacuare poteſt, & ob id hanc in ſingultientibus, & multum oſci
 tantibus, & cum hiatus diſtendentibus, & continuè ſe exercitantibus, aſſumimus: ſic continens
 reſpiratio ventilare ſimul & excaſſare perfrigerata poterit. Iuxta hanc igitur rationē etiam in
 ſecundo morborum popularium conſuluit diligentiam adhibendam eſſe, vt excaſſentia indu
 catur, & coloris reparandi, & ſanguinis in vaſa ſubter cuticulam colligendi gratia, tanquam ſane
 & excaſſentia innatum calorem excitare queat. At verò quod denſiorem omnino reddat re
 ſpirationem ipſa animi excaſſentia, nemō ignorat. Aſſumimus igitur ipſam in perfrigeratis,
 & decoloratis, ac gracilibus, ex quibusdam interuallis, & temporibus opportunis: non ſane ita cō
 tinenter, vt valde facultatem oſtendamus, ſed velut exercitationes innatum calorem corroboran
 tes, non immoderate facere iubemus, ſed tum opportune, tum moderate aſſumimus. Sic etiam
 breuem ſpirationem, ſiue per ſe ſiue cum excaſſentia procuramus, non ſine opportunitate &
 modo aſſumimus. Porro hic diligenter animaduertere ad ſermonem ipſum oportet, & non puta
 re eandem affectionem eſſe cum ea quæ nunc à nobis oſtenditur, eam quā in prænotionum li
 bro recenſuit: de qua dixit, ¶ Spiritus frigidus ex naribus & ore prodiens, valde iam pernicioſus
 eſt. In acutis enim morbis de quibus in illo libro ſermonem facit, huiuſmodi ſpirandi difficultas
 mortem portendit: in alijs verò morbis qui citra febrim conſiſtunt, frigiditas totum animalis ha
 bitum apprehendit, & accidit quidem neq̄ his extra periculum, nō tamen penitus pernicioſa. Ex
 his autem eſt & ſtrangulatio vteri appellata, & omnino omnes apnoeæ, ſi ſpiritus interceptiones,
 quæ mulieribus quidem aſſidue, & præſertim viduis accidunt, raro autem aliquando & vtris. In
 huiuſmodi enim omnibus affectionibus præ multitudine materiæ frigide innata caliditas graua
 tur, ad ſimilitudinem flammæ, quæ præ multis humidis lignis ſuffocatur. Quare etiam accendere
 quandoq̄ poſſibile eſt hanc, vbi materiā exuperauerit: in quibus autem conſumpta materiā ne
 ceſſario eadē ipſa ſimul extinguitur, quemadmodum in ijs qui in acutis morbis ſic expirant, nulla
 ſpes ſalutis reliquitur. Horū itaq̄ meminiffe oportet, et amplius q̄ in interceptionibus ſpiritus,
 omnem reſpirationem perfectè perſiſſe neq̄ ſuſpicari poſſibile eſt, neq̄ ſic habere appare, ſi quis
 quod contingit diligenter conſideret. Minimus autē ſimul q̄ per longiſſimum tempus ipſis fit ſpi
 ritus, atq̄ hac ratione plerofq̄ latet ac fallit: verū ſi quis diligenter animaduertat, aut etiam digiti
 quæpiam naribus agri admodum, percipiet vtiq̄ reſpirationem. Quod li quis etiam præ naribus pi
 lum, aut tenuem lanā ſuſpendat diligenter ac probe concerptam, videbit, q̄ etiam hæc ipſa mouean
 tur. In huiuſmodi ſane affectionibus ſpiratio breuis, hoc eſt motus reſpiratoriū organorum per
 breue tempus, quem videlicet etiam denſum ſpiritum appellamus, cauſa ſimul q̄ ſignum ſanato
 rium exiſtit. Iuxta eandem verò rationem continuarum oſcitantium, non ſolum reſpiratio per
 longum tempus, hoc eſt rara, ſignum ſimulq̄ cauſa ſanatoria exiſtit, ſed etiam magna. Vocatur. n.
 hæc & in ſecundo libro ſpiratio longa. Primario etenim ea quæ per longum tēpus fit, hoc eſt rara,
 hoc nomen poſſidet: ſecundario verò etiam magna. Atq̄ de his quidem ſic habet.

Loca enarrantur vbi Hippocrates de anhelofis, de duplicato, de ſublīmi, de ſubdenſo, ac de
 alijs ſpiribus, mentionem fecit.

C. A. P. 11.

Apponamus porro & alia vniuerſa ab ipſo de ſpirandi difficultate conſcripta. In ſecundo
 Equidem morborum popularium, in Antigenis vxore præſtatis, quod anhelofa fuerit ante
 Tertia Claſſis. k k k ij partum,

A^a Συμβολι
κατότρον.
B 1. Prorehet.
com. 1. t. 16. 4^a.
165. g.
C † Calaber an
magicos.

in Proga. com.
1. t. 24. 4^a. 194. h.

2. Epid. sec. 2. circa medium.

partit, post hac inferit. Postea simul cum partu pus reuomit. Quare & hoc est hinc que a nobis de monstrata sunt, consentit: anhelosi enim sunt, qui densum spiritum habent; & simul thoracem multum distendunt. Contingit autem hoc, aliquando quidem in affectionibus multa inspiratione indigentibus, & profecto etiam a cursu, aut alias quomodocumque vehementi exercitatione facta, eiusmodi spiritus accedit, & omnibus ardentibus febribus: Fit etiam, ut monstratum est, quando obstratio, aut compressio, aut coarctatio quedam in respiratorij organo existit. Tale vero quiddam apparet accidisse etiam Antigenis vxori, quemadmodum pus indicauit. Huius equidem prima in secundo morborum popularium spirandi difficultatis meminit. Post hanc vero eius quae Lyciae accidit, de qua velur antea dixi, scripsit. Spiritus intra distendebatur; non tamen a

Ibidem.

gnus, atque hoc secundum rationem. Affectum enim erat in ipsa neruolum organorum genus, ut etiam absoluta vrinarum suppressio fieret, & ob hoc sane duplicatus spiritus fiebat. Cur autem non magnus? An quod erat perfrigerata? Contegebatur itaque, inquit: Monstratum est autem quod hac voce in perfrigeratis iuxta innatum calorem vitatur. Consequenter vero & de anginosi tunc factis distensio scribitur. Spiritus his non valde sublimis: tanquam videlicet plurimum sublimis spiritus anginosi fiat. Sic autem vocare ipsi mos est paruuum, & velur alicui videri possit, eo loci vsque ad fauces ingredientem, non autem ad thoracis profunditatem descendentem. Quod vero eiusmodi spiritus necessario existat in his qui quodcumque tandem respiratorium organum dolent, antea dictum est. Quae igitur causa est, ob quam anginosi spiritus non valde sublimis erat? An quod nequa anginae species ipsis consueto more facta erat? Primum enim, inquit, fauces non inflammatae, verum intactae. Deinde sic ait: Non suffocabatur plurimum, nisi cum deglutire cupie

Ibidem.

bant: & omnino tota narratio de angina tunc facta illegas permanisse ostendit ipsas fauces, verum vicinas his partes verticulis colli continuas affectas fuisse: Nam & ipsa verticula luxata distendisse ait, partim intra solum, partim vero in obliqua. Cum igitur nequaquid aliud quod respiratorium organum ipsis fuerit affectum, nequaquam ipsa iuxta propriam rationem, sed ob communitatem tantum positionis ex affectionibus participantis, merito non valde sublimis ipsis spiritus erat. Et enim si penitus non fuissent fauces infestatae, nequaquam sane spiritus sublimis fuisset. Quando vero per consensum ex vicinis infestabantur, mediam praedictorum constitutionem accipit, moderate densatus. Deinceps porro ab hac constitutione, alterius meminit in Perintho facta, hoc modo narrationem incipiens. In Perinthum circa solstitium ferè aestiuum uenimus. Deinde recen

Ibidem.

Ibidem.

set totam morborum speciem, a causa ardenti febris genere exorsam, verum vomitoriam factam, & ad plurimum tempus inueteratam. Quin & quod citra vomitus, cauli febres hinc factae sunt, & quod venter ipsis multa egererit, apposuit; ut tum ex his, tum ex alijs omnibus manifestum sit, eius constitutionis causam in pituitis putrescentibus factam esse, ita ut respiratoria organa illata permanerent, item hinc ipsum os ventris: verum ex inferioribus partibus initium impetus sui sumperint ardentibus febres. Merito igitur ipsis nequaquam magnus spiritus factus est, quemadmodum his fit quibus in pulmone & corde febrilis caloris multitudo congregata est: & paruus sane non erat omnino, ut potè qui non dolerent, neque perfrigerati essent. Siquidem igitur paruus & sublimis nihil diuersum significant, iuxta rationem utique sublimis spiritus factus esse dicit, non tamen valde. Post hanc vero constitutionem nullius deinceps difficultis respirationis Hippocrates mentionem fecit, vsque ad illam dictionem quam primum omnium in principio huius libri apposuit, cuius initium hoc est. Spiritus paruus densi, magni rari. Hanc vero tota iam antea exposui. Temperatum igitur iam fuerit mentionem facere difficultis respirationis, ab ipso in agrotis quodam consequenter descripta, cuius nomen non expressit. Habet autem non expressit. Habet autem non expressit. Habet autem non expressit.

Sec. 1. a. 1. Epid. p. 1. circa m.

Sec. 1. a. 1. Epid. p. 1. circa m. In Perinthum circa solstitium ferè aestiuum uenimus. Deinde recen set totam morborum speciem, a causa ardenti febris genere exorsam, verum vomitoriam factam, & ad plurimum tempus inueteratam. Quin & quod citra vomitus, cauli febres hinc factae sunt, & quod venter ipsis multa egererit, apposuit; ut tum ex his, tum ex alijs omnibus manifestum sit, eius constitutionis causam in pituitis putrescentibus factam esse, ita ut respiratoria organa illata permanerent, item hinc ipsum os ventris: verum ex inferioribus partibus initium impetus sui sumperint ardentibus febres. Merito igitur ipsis nequaquam magnus spiritus factus est, quemadmodum his fit quibus in pulmone & corde febrilis caloris multitudo congregata est: & paruus sane non erat omnino, ut potè qui non dolerent, neque perfrigerati essent. Siquidem igitur paruus & sublimis nihil diuersum significant, iuxta rationem utique sublimis spiritus factus esse dicit, non tamen valde. Post hanc vero constitutionem nullius deinceps difficultis respirationis Hippocrates mentionem fecit, vsque ad illam dictionem quam primum omnium in principio huius libri apposuit, cuius initium hoc est. Spiritus paruus densi, magni rari. Hanc vero tota iam antea exposui. Temperatum igitur iam fuerit mentionem facere difficultis respirationis, ab ipso in agrotis quodam consequenter descripta, cuius nomen non expressit. Habet autem non expressit. Habet autem non expressit.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem. Spiritus subdensus, alia dolebat, & respirans, & cum verteretur. Apparet autem & hic ager testimonium praebere ijs quae multoties a nobis sunt dicta. Quando enim illa siue praecordia cum respiratorij organo coniuncta sunt, ob id ipsum sane dolentibus ipsis, subdensus spiritus erat. Atque haec quidem difficultis spirationis genera in secundo morborum popularium scripsit. In quarto vero primum meminit vxoris Nicolitri in Cranone, quae paruuum & densum spiritum habuit. Dein de vxoris Antigenis anhelosae non nuper facta, sed a principio existens, ut & iussit semper: & de hac sane nulla quaestio fuerit. Verum de vxore Nicolitri in Cranone, ob id mihi videtur paruuum & densum spiritum apposuisse, quod delirauit. Dicitur enim illa saepe esse quod contrarius, hoc est rarus & magnus spiritus, delirij proprius existit. Quare quaestio omnino dignum est, cur hic quidem non fiebat, verum ipsi contrarius, qui dolorum proprius est, paruus videlicet & densus. Neque enim in narratione aegritudinis vilius particulari dolore alicum factum esse apposuit, sed nequam notabilem circa illum, aut thoracem. Quid igitur est quod re vera illa habuit mali? Mihi equidem videtur duplex morbi species circa hanc mulierculam a duplici principio constituisse. In eo enim quod delirauit, & colium, & os, & nasum conuulsa habuit: manifestum fit quod in capite causa aliqua ipsius morbi extiterit. Ex eo vero quod citius intra conclusus erat vsque ad decimam diem, & in vrina reses eruntam speciem praese ferebat, non paruam in hepate factam esse inflammationem existimo, per quam superna affectio victa, non potuerit secundum se ipsam respirationis speciem effingere; Dicitur enim est & iam ante saepe,

4. Epid. non longe a principio. In eodem, circa medium.

4. Epid. non longe a principio. In eodem, circa medium. Spiritus paruus densi, magni rari. Hanc vero tota iam antea exposui. Temperatum igitur iam fuerit mentionem facere difficultis respirationis, ab ipso in agrotis quodam consequenter descripta, cuius nomen non expressit. Habet autem non expressit. Habet autem non expressit.

hypoth. 1. s.

hypoth. 1. s. In Perinthum circa solstitium ferè aestiuum uenimus. Deinde recen set totam morborum speciem, a causa ardenti febris genere exorsam, verum vomitoriam factam, & ad plurimum tempus inueteratam. Quin & quod citra vomitus, cauli febres hinc factae sunt, & quod venter ipsis multa egererit, apposuit; ut tum ex his, tum ex alijs omnibus manifestum sit, eius constitutionis causam in pituitis putrescentibus factam esse, ita ut respiratoria organa illata permanerent, item hinc ipsum os ventris: verum ex inferioribus partibus initium impetus sui sumperint ardentibus febres. Merito igitur ipsis nequaquam magnus spiritus factus est, quemadmodum his fit quibus in pulmone & corde febrilis caloris multitudo congregata est: & paruus sane non erat omnino, ut potè qui non dolerent, neque perfrigerati essent. Siquidem igitur paruus & sublimis nihil diuersum significant, iuxta rationem utique sublimis spiritus factus esse dicit, non tamen valde. Post hanc vero constitutionem nullius deinceps difficultis respirationis Hippocrates mentionem fecit, vsque ad illam dictionem quam primum omnium in principio huius libri apposuit, cuius initium hoc est. Spiritus paruus densi, magni rari. Hanc vero tota iam antea exposui. Temperatum igitur iam fuerit mentionem facere difficultis respirationis, ab ipso in agrotis quodam consequenter descripta, cuius nomen non expressit. Habet autem non expressit. Habet autem non expressit.

A saepe, quod iuxta praevalem affectionem ipsa difficultis respirationis species formatur. Indicat autem non minus ipsius delirij paruitatem, & ipsa adeo tenuis dicitur, delirare enim ipsam dixit. Soleta autem huiusmodi verbo vti, vbi paruam lesionem indicare velit: quemadmodum & hoc saepe demonstratum est. Nihil igitur miri est, cum ipsa paruam quidem delirauerit, fortem vero inflammationem circa hepar habuerit, non ipsius deliripitiae, sed inflammationi propriam respirandi difficultatem euenisse. Atque ita sane de his habet.

Quid apud Hipp. voc. pneumatodes, ac de reliquis spirandi difficultatibus, ex quarto & quinto lib. de v. morb.

C. A. P. 12.

Quid vero cum pneumatodes aliquid esse dicat, intelligere oportet? Num enim quem in libro de v. acutorum pneumatiam vocauit, ita ut pneumatodes & pneumatias idem significent? An per vocem pneumatodes is qui ventrem inflatus est, significatur? At vero quis sit pneumatias, in libro de v. acutorum ipse manifestissime exposuit: cum praedixisset enim. Cito pneumatias, hoc est anhelosi sunt, statim connectens insert. A denso vero ac multo spiritus. Atque hoc sane etiam statim in principio huius libri exposuit. Caterum quod in quarto morborum popularium habetur considerandum est, ipsa dictione subscipitur, quae hoc modo habet. Vir metallicus, solum dextrum intantum, splen magnus, alius intantum (subdura, pneumatodes, decolor. Possibile est enim vtrumque, & difficulter spirantem ipsum factum esse, ob illorum affectiones, & ventrem item inflatum fuisse: multo vero magis obscurus est qui deinceps sequitur egrotus, sic habens. Temene filius habuit quid spiritus, viridatis palloris ellet. Nam & huic quodam valde mala hepatis affectio aderat, ob quam & difficulter spirare ipsum possibile erat, & ventrem item inflari. Color enim viridatis palloris, male affecti hepatis signum est. Porro quod deinceps ab eo dicitur hoc modo. Maritus Lechus apud Sitodocum, arquo morbo inflatus, ad quem septima die ingruens sum, octava moriebatur: neque mingens, neque egerens, ista magna & dura, & spiritus densus: nihil quaestione dignum habet. Duris enim non moderate, & magnis illis factis, rationabiliter densus ipsis spiritus erat. Verum penitus obscurum est quod continenter deinceps in ipsius Lechus morbo dictum est, hoc modo. Desinente autem febre, spiritus non est solutus. Qualem enim difficultis respirationis speciem habuerit, neque ipse manifeste indicauit, neque aliud quoddam eiusmodi symptoma scripsit, ex quo quis coniecturam facere possit de affectione ipsi facta. Atque & post hanc paululum progressus, in hunc modum narrare incipit. Temenei pneumatodes. Potest enim difficulter spirans intelligi, potest etiam quemadmodum plurimi ex enarratoribus huius loci putant, iuxta illa inflata dici. Verum mihi sane videtur melius esse, & fortassis necessarium, inflatam iuxta illa dici, magis quam difficulter spirantem: paululum itaque in narratione progressus. Et quodammodo facilius spirans, inquit, tanquam qui iam praedixisset de ipsa quod difficulter spiraret. Quod vero pneumatodes appellare locos eat, quibus densus est spiritus, dictum quidem in superioribus est, sed & nunc manifestum est. Rursus enim in peius mutabantur huius mulierculae, symptomata, & circa decimam sextam diem ipsam mortuam esse ait, densum spiritum habentem. Quin & quod post hanc descriptus ager, etiam ipse densum spiritum habuerit, ob illorum affectionem, ipsa dictione manifestum facit, hoc modo habens. Filius erat mulieris ipsius Apemanti fororis, ista magna, & splen, spiritus, egestio amare bilis. Quemadmodum enim pneumatodes, hoc est anhelosus, aliquid quando vocat, eos, qui densum spiritum habent: sic quandoque etiam simpliciter, spiritus scribit. Nihil vero miri est, si magnis existentibus illis, spiritus densus fiebat. Nam etiam rursus progressus in ipso, densus inquit. Illa vero intentata erat, & sane erat etiam tussicula modice sicca. In vniuer sum enim, veluti diximus, quando aut tumor, aut dolor quispiam in partibus iuxta illa consistit, paruus & densus necessarius fit spiritus. Quare neque hoc mirabile cupiam videri debet, quod etiam in ijs quae post haec sequuntur, cum antea dixisset, illum submolle: apponat pneumatodes, hoc est anhelosus non valde. Si enim Laparon Graecis vacuum & molle, hypolaparon autem subvacuum & submolle significat, in tantum sane difficulter spirant, in quantum partes circa eum splen ipsis male haberint. Moderate itaque ipsis affectis, moderate difficulter spirant, quemadmodum rursus inferius in eodem libro vbi in hunc modum scribit. Famulae, quam recens emptam vidi, durities in dextris erat magna, non valde dolorosa: rationabiliter insert, & non valde difficulter spirans. Siquidem enim durities non valde dolorosa erat, certe neque valde difficulter spirantem ipsam esse verisimile erat. Sic vero etiam in fine iam libri, de seniore narrans, atque praefatus. Mentem motus est moderate, intulit, non valde difficulter spirabat. Semper enim iuxta magnitudinem causa difficultis respirationem facientis, etiam ipsa difficultis respirationis magnitudo producitur. Verum haec quidem in quarto morborum popularium scripta sunt, quae omnia ijs quae a nobis de difficulti respiratione demonstrata sunt, abunde testimonium praebent. Porro in quinto morborum popularium, decimus quartus agrotus hoc modo scriptus est. In Larissa Hippophilthenes peripneumonia apprehensus esse medicis videbatur: erat autem nequaquam, verum in principio luctans, in duro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & laeatus est frigida, & coenauit, & grauior factus esse sibi videbatur. Sequenti autem febricitauit, & tussis apprehendit sicior, & Tertia Clallis. kkk iij spiritus

πνευματων.

de v. rat. in morb. acut. c. 6. l. 1. c. 1. n. 14. b. Ibidem.

4. Epid. circa medium.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem, paulo infra.

Ally tamē vertuat, difficulter spirantē potius quam inflatam iuxta illa dicit.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem ultra medium.

Ibidem circa finem.

4. Epid. haud longe a principio.

5. Epid. nō lon-
ge a principio.
Ibidem.
de Vitiis int.
in morb. acut.
com. 1. t. 34. 7.
114. a
t. 1. epid. vltra
medium.

spiritus densus. Deinde paululum progressus, ¶ Quando verò tussiebat, inquit, dolebat pectus & Thoracum. Nihil itaq; mirum est, sic affectus partibus thoracis, densum spiritum factum esse. Caterum quod in fine sermonis habetur, ¶ Neq; stertorem habuit, ad demonstrationem dictum est, qd non fuerit peripneumonius hic homo. Testimonium autem præbet hoc ipsum, ijs quæ statim a principio in hoc libro à nobis dicta sunt, quando hanc dictionem ex libro de vitiis acutorum exposuimus: ¶ Partim verò ab orthopnoea & stertore suffocati. Nonus deinceps & tricesimus ægrotus in quinto morborum popularium scriptus est, itidem & ipse densum spiritum habens. Adieci- bam autem & hic ipsam dictionem hoc modo habentem: ¶ Puer à mulo percussus ventrem & hepate mortuus est quarta die, spiritum densum habuit, & non intelligebat quicquam, & febris corri- puit. Non obscurum est in hoc, & peritonæum, item qd septum transversum, vna cum ventre & hepate inflammata fuisse, & ob id etiam puerum delirasse. Verum iuxta delirium non habebat difficilis spirationis speciem, maior enim affectio circa illum, iuxta se, ipsam spirationis speci- em efformavit: minor verò penitus est superata. Hæc quidem in quinto libro morborum popu- larium habentur.

Reliqua quæ de Difficultate respirationis sexto libro de vulgaribus morbis continentur, ijs quæ ante dicta sunt, concordare.

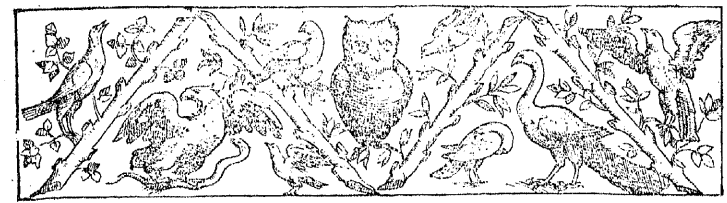
CAP. 13. F

Verus verò ad sextum transgressi, cuius etiam iam antea communem ad secundum librum dictionem exposuimus, reliquas sententias huic pertinentes recensuimus. Sunt autem ferè omnes etiam prædictis manifestæ. Etenim spiritum solum simpliciter scribens, in morborum concursibus, pro difficili respiratione scribere monstratum est, ea videlicet in qua densus spiritus redditur: Eundem verò amplius densatum, asthma id est, anhelationem in consuetudine habet. Quare in sexto morborum populari vbi inquit, ¶ Si spiritus intus relinquatur, respirandi difficul- tatem cum densitate intelligemus. Similiter autem & in muliercula in Cranone, in qua sic scribitur: ¶ Splen natura magnus, febris ardens, rubicunda, spiritus, prædicta difficilis spirationis species ac- cipienda est, in qua spiritus densatur. Quemadmodum etiam in filia Agasis puella. Quod verò dif- ferat densus spiritus ab anhelatione, manifestè indicavit: habet autem ipsa dictio hoc modo: ¶ Fi- lia Agasis puella existens, densi spiritus erat: mulier verò facta, ex partu non ita diu dolorosa ex- istens leuiter, magnum onus sustulit, & statim quidem strepitibus circa pectus videbatur: sequenti verò anhelationem habuit, & dextrum coxæ indicem doluit. Deinde consequenter, ¶ Spuebat spu- mosum, inquit, ab initio autem erant florida. Equidem ex toto accessiorum malorum concur- su manifestum sit, quod tuberculo in respiratorijs organis inueterato & egre concocti rupto, hæc ex- puerit: & quod ob hæc tubercula densi spiritus fuerit. Porro inferius in eodem libro circa con- sultationem, quam hoc modo incipit: ¶ Tusses cœperunt circa solstitium hybernū. ¶ Quibusdam verò & spiritus simul sublimis fiebat, inquit. Et sanè quod sublimis spiritus est parvus & densus, in superioribus explicauimus. Et profectò etiam anginas circa illam constitutionem factas esse ait. Malè itaque sentiunt qui sublimem pro magno dictum esse putant, propterea quod hic thora- cem sublimem & eleuatum facit, ipsum plurimum distendens. Progressus autè paululum, ¶ pneu- matias nominat quosdam: et dictum etiam de hoc est antea, quod aut inflatos, aut anhelosos sic vo- cat. At verò qui deinceps scribitur, Spiritus obscurus, parvus est, & propterea non apparet, qua- lis & in interceptionibus spiritus, & in suffocationibus vteri concomitatur: atq; huiusmodi quid- dam vult etiam ex ipsa dictione indicare, quæ sic habet: ¶ Et spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicumque alij tales ab eadem constitutione. Mulieres etenim non parientes, (sunt autem hæc omnino quæ non probè purgantur) maxime à spiritus interceptionibus apprehenduntur, quemadmodum sanè etiam quæ diutius maritis sunt viduata. Quare spiritus qui non manifestè insignes sunt, neque nobis patentes, eos obscuros appellauit. Ex his igitur progressus quæ ipsam inueniet, & citra meam vltiorem opem, omnia alia de difficili spiratione dicta, tum in Hippocrati inscriptis libris: quanquam nos ferè omnes genuinos in hoc sermone locos recensuerimus. At verò, quandoquidem & hi qui ad Thessalum filium ipsius referuntur, & quidam Polybum generum, itidem artis Hippocraticæ sunt. Et non procul ab his absunt ea, quæ Euryphontis esse videntur, feruntur autem inter Hippocratica scripta, si mihi ocium contigerit aliquando matius, alium adhuc quartum adiciam librum, in quo exponam ea quæ in reliquis Hip- pocrati inscriptis libris continentur, de respira- tionis difficultate. Nunc verò alijs re-

6. Epid. com. 1.
t. 17. 3. 163. c
6. Epid. com. 3.
t. 9. 3. 171. b
6. Epid. com. 4.
t. 4. 3. 179. h
Ibidem.
6. Epi. sec. 7.
Ibidem infra.
Ibidem paulo
inferius.
Ibidem inferius.

bus instantibus ac vrgen-
tibus, ad illa non
tranlibo.

Galeni

GALENI LIBER DE PLENITVDINE

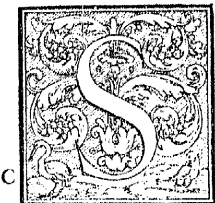
Victore Trincauelio interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Retelluntur Empiricorum Indicia, quibus Plenitudinem comprehendi arbitrabantur, ac vera Ratio explicatur Plenitudinis intelligende.

Quam confuse medici qui Galeni tempore vixerunt, de Plenitudine locuti sint, & qui non ipsorum à Galeno merserunt.

CAP. 1.

Icuti nullum est, quod nostra tempore in ore omnium ferè medicorū crebrius versetur, q̄ plenitudinis vocabulum: ita nec aliud facile inuenias, quod ab illis magis ignoretur. In his enim si qui ad exposcendam, atq; etiam reddendam rationem idonei sunt, quum ab aliquo interrogantur, quid tandem ipsi plenitudinem appellent, respondent eorum quàm plures nomen id, quemadmodum etiam multum et parum, ex comparatione ad alterum dici, & proinde neq; mensura aliqua definiiri posse: quod enim cum altero collatū multum est, hoc alterius comparatione, non nunquam parum erit. Sed si mox ab illis petas, vt rem eam explicent, cuius collatione dicatur plenitudo, eorum quidam statim minus vocales quàm m̄ p̄ces redduntur: alij vero vsque adeo multa, & ea absurda garriunt, vt quid ipsi velint, minime possis intelligentia consequi. Reperiuntur tamen aliqui quamuis rarissimi, qui autum, multum & parū intelligi viriū cōparatione: e quibus si rursus scilicet res, quid ipsi vi res vocitent, ne respondent quidē nō nulli: alij vero, si tū aliquid pronuntiare audēt, ita respondent, vt alter alteri nunquā consentiat. Quin & eorū plurimi q̄cunq; potius alta interpretantur, q̄ vires. Si quis tū inter illos reperitur, qui eouq; sapiat, vt vires dicat esse esse cōparatiōe substantiā, aut esse cōparatiōe causam: & mox ipsum, si sit aliqua huiusmodi substantia q̄ animal gubernet, primū roges, & dein de vt exponat quid tandē ea sit: is ad hanc q̄onem ne respondet quidē, sed aut oīno silet, aut adeo sua oratione aberrat, vt q̄nque illum tacuisse satis fuerit. Quod si in his quoq; aliquē eō prouē: tū disciplinā inuenias, vt licet quē nā sit viriū substantia proferre nequeat, ex functionibus tū cōparatiōe ra saltē eas esse assequatur, is subinde interrogatus, nū ea q̄ ab Asclepiade, et ab eius fr̄ sc̄tatoribus, & p̄terea à Methodicis, de eo quod nullæ sint vires, literis tradita sunt, vnquā perpendit ac dissoluerit, ne nouisse quidē ipse videt, si aliquis vnquā hac de re ab illis sermo fuerit habitus. Porro, q̄ D q̄cunq; nullas esse vires cōtendunt, negēt illarū cōparatiōe plenitudinē intelligi, aut cōtulerere posse, satis cōspicuum est: q̄ppe quū fieri nequeat, vt plenitudo ex collatione ad eā rē aut intelligatur aut cōstituat, q̄ nusquā cōsistat. Credunt siquidē hi ex sola vaforū capacitate haberi, q̄ aliquid multū aut parū esse dicatur: immo q̄nque ne nominant quidē inter initia plenitudinē, nec alij ab ipsa euacuationis indicationē depromūt, sed à sola cōspicuatione (eā græce εἶναι, non enim dicunt) quā nec oēs deinde (vt alibi mōstrauimus) eodē mō exponūt. Est sanè & alius quidā tertius chorus, q̄ neq; nouit si aliqua sit facultas nec ne, atq; et id alioq; requirere nō p̄fiteat: vt potē qd sibi ex signis q̄busdā manifesto circa egrotates existētibz lōga experitiā obseruatis, inuentū fuisse euacuandi rōnē asserat: q̄ mox interrogatū quē nā ea signa sint, vaforū iniquitū distentionē, ruborē, grauitatē vniuersi corporis, p̄gritū ad motū, mēbrorum q̄ rētionē: addidit p̄terea ex ipsis nō nulli lassitudinis, et cuiusdā quasi vlcerosi affectus sensum, & priorē vitā in otii, & copiosioribus alimentis tractatā, sup pressas q̄ solitas vacuationes. Nimirū in hac syndrome (sic. n. illi symptomatū conuentū appellat) obseruatū esse autē cōferre, si vena fecer. Istit igitur nō à se ipsis mō, sed à q̄buscunq; et alijs mortalibus, auferūt rōnem: proficitur siquidē ex experientia oīa reperit. Alij vero (vt modo à nobis dictū est) rōnem sibi qdē p̄ter ea ex vsu esse autē: eorū tū quidā nullas oīno esse vires: qdā eas sanè esse volūt, sed nolūt illarū substantiā cognosce: vt tandē rarissimi sint, q̄ vel q̄ vires sint, vel quē nā

Tertia Clasis, k k k iij denum

demū earū sit subflātā pntiāre audeāt : imo neq; ij eundē numerū, vel eādē earū pferāt subflātā. E
Quin & illorum qui nobis commētaria reliquere, alij facillime se expediunt, de vnica semper, quae
animal gubernat differentes, nullam q; ad id rationem vnquam afferunt: alij vero demonstrationē
quidem adducere conātur, sed mox contendunt non esse eas plures quam vnā. Quicunq; ergo sta-
tuerit in corpore laborantis consistere plenitudinem: necessum habet vr̄a medicis qui Empirici,
qui q; Methodici dicuntur desiscat, arque dicat plenitudinem, aut vasa respicere aut vires.

Aduersus eos qui Plenitudinem, aut sublegrauitate, aut vasa ratione
metebantur.

C. AP. 2.

Quare nos quoq; disputationē cum Empiricis ac Methodicis differamus, & ad eos nostram
conuerterimus orationē, qui se arte aiunt ratione pertractare. Sunt tamen in his, qui hoc no-
stro quo florent, quidā v; q; adeo audaces, vt a lectis sibi nomina imponant, qui tamē ne
nouere quidē quid ad eas attineat. Hos igitur saepe audias, qui argotantes adēūt, dicentes, plenus
hic homo, est, & proinde vena illi secunda: qui vbi de ratione aliqua sit habita mentio, statim se vel
Methodicos esse vel Empiricos aiunt. At nos (vt modo diximus) eos aggrediamur qui analogis-
mo vtuntur, primum: q; cū illis differamus, qui ex ipsis tantūmodo viribus plenitudinē metiuntur:
quippe hi videntur nunquā vires vel culeos pręter modū repletos vidisse, nec se etiā plus, q; parē-
set, vnquā implensse cibo, ita vt inde ventriculus distenderetur, neq; vel in vesicula locū copiosius q;
ipsum ratio exigeret, vel in aluo stercois cōgestio. In huiusmodi etenim corporis statibus om-
nibus, eorū instrumentorū vnūquodque ita aperte distenditur, vt nisi cito quod superflūū est, ex-
cernatur: homini nō parū afferat molestie. Verū enimvero, neq; res eundē sensum excitat quā gra-
uis est, vel quā mordet, vel quā alia aliqua qualitate infesta est, q; nulla ex primi oratiōe possit. Vn-
de saepe vulgares hoc ipsum absq; vlla ex dogmate quopiā pertinacia interpretātes audimus: qui
lē nō nunquā ex cibis quos moderate etiā ingerere, premi, & grauari, nō nunquā vero morderi, et
erodi affirmāt, sepe, dūt id quod ipsis accidit exacte narrare nesciūt, se falsiduo quodā teneri aiūt: nā
neq; istorū sensus, in hoībus cū eo qui ventriculo prę nimia ciborū copia intentio atq; etiā distento
oboritur: idē est. In his liquidē, statibus, se periculū subire aiunt, ne rūpatur ventriculus, q; ppe quē
nos etiā distentū videmus: sicut cōtraclū quō se grauari dicunt. Nec secus pterea vesicę euenit, in
qua alia nimirū affectio est, quā illa humoris plurimū: alia vero quā eius parū contineri, quom q;
grauat: dum, n. ex plenitudine distenta est, facile videas plurimū illius excrementū excerni: vbi vero
grauatur, pauca solum quidē, frequēssime tū, vt pte q; neq; tandiu, donec repleatur, expectare pos-
sit: sed cōtinuo quod noxiū est eijcere cupit, quemadmodū & quā a mordaci illius qualitate illū
latur, afflicta q; ppe tūc quoq; fit excretio. Nimirū vbi illa in re contenta, quali quodā grauatur onē-
re: haud quis, & si nō distendatur illius tunica, recte hoc dicat: nēpe q; illa male quidē se habet, at-
tā id quod cā aggrauat, minime multū est. Porro hoc ita aiūt illi qui in hac opinioē primarij sunt,
q; bus alij aduertuntur qui cōtra sentiūt. Nos vero ex vtriq; sciscitabimur, nā cadē sit molestia qua
vesica afficitur, quā sic est vnde quaq; distenta, vt disrptionis periculū imminere videatur, nec am-
plius id quo referta est, sustinere possit: & quā sentit aliqd sibi esse oneri, aut mordicare. Illi nanq;
q; valiorū amplitudine semp plenitudinē existimāt, rursus hac etiā parte his satis pręsentantur.
At, q; ex ipsius viribus: sed has interrogaciones difficiles reddūt, nec nō & varijs subralesitur mo-
dis, susq; deq; his obfistere conantes, qui nequaquā admittere hanc quoq; esse plenitudinē velint.
Nos ergo cupientes istorū cōtentiones dirimere, vtrōsq; ad cōcordiā inuitauimus: & illos qui nolūt
vnquā plenitudinē dici ex rei cōtinentis capacitate, q; bus cū etiā primū disputationē instrueramus,
hortati sumus vt memores q; mēbra, dūt nimis repleta distenduntur, dolē: veritati tandē acquiescant.
Eos autē qui hac rōne plenitudinē cōsistere putāt: vt cōcedāt id quod graue est alicui, esse etiā illi,
dūt grauat, multū. Atq; rursus ē vtrōsq; monitos volumus, q; ipsi his aduertant, q; iquidlo apparēt:
priuatim vero illis qui ad ipsas tantūmodo vires plenitudinē intelligi dicūt, tū peritonaeū prę cibo H
tū copia rūpi aut dilatarī: tū vero exterius id ipsum vires ac vesicas pati ostēdemus, immo & dola,
quā plena fuerint re flatuosa, aut alioq; violēta. Sed & hoc ex illis pcutabimur. Nā hi q; sanguinē
& pulmone, rupto vase aliquo reijciūt, citra tū icētū aliquid, aut casū, aut externā aliā huiusmodi oc-
casionē: videant illis in eū affectū ob nimia q; supra modū vas distēderit, plenitudinē incidisse? Scor-
sum autē, & alios cōmonebimus, nō posse pusillū infantē onus aliquod ferre, quod iuuenis boni ha-
bitus vel facillime gestabit: leuissimū q; ppe id erit adolecētī, quod infantī (vt ego quidē arbitror)
futurū est grauissimū. Nū igitur id quod quis nequit portare, nō appellabimus onus? vel id quod
ita graue est non appellabimus multum? vel onus quidem appellabimus, graue q;, multū autem
nequaquam? Sed si sic, non erit amplius de re, sed potius de vocabulis contentio. Alioqui enim
ne homo quidem ille habendus esset, qui nunquam se grauari diceret, quamuis illi, vel viginti ta-
lenta humeris iponas. Ac ijs quidē qui temperanter se gerere volunt & hoc facis sint: nihil vero
vnquam inuenias, quod illis satisfacere possit, qui seruili cupipiam dogmati se addixerē.

Quorūplex sit Plenitudo, ac de vi contentrice aduersus Stoicos & Herophilēos.

C. AP. 3.

Quappter illos missos faciamus, imo (si verū fari opus sit) eos a nobis facillere iubeamus: ige-
nuos vero & veritatis amicos, alloquamur. Itaq; subiecimus duas esse tū notiones, tū relatio-
nes

Anes multitudinis: alterā ad robur vires q; illius qui defert: alterā ad eius qui suscipit capacitatē. Itaq;
hec ipsa supponamus, & subinde, q; sint vniuerſa animantis vires, atq; etiā, quomodo plenitudo, q;
vni eorum vnāquamque consistere potest, & curanda & agnosenda sit, perscrutemur. Inijp
vero quō sint eorū humorū species, qui vel vires aggrauēt, vel ab ipsis vasis sustineri nequeāt. In
his nanq; operaretur est diligentē & eximū medicū versari, nō aut in cōtinentis euidētibus re-
bus, quae cū suber demōstratiōis inīta sunt. Sed nil fortasse mirū est, si hoc ipsum ab illis ignoret,
qui nūquā de demōstratione aliquid vel quęserint, vel inuenerint, vel didicerint, aut exercitatiōē
aliquā ei adhibuerint. Vnde adeo inepti sūt, vt liquis eorū his cōmētarijs occurrerit: statim speret
ne primū ea oīa in hoc opere demōstrasse, quę eū oīno nouisse opus sit, qui exacte de plenitudine
disquisere instituerit, & se subinde et cuiuscunq; plenitudinis tū cognoscēde, quā curādē rōnem
inuenturū: ignarus, quod si res vsq; adeo magna eā haberēt naturā, vt posset vnico opere mōstra-
ri: vtiq; ars nequaquā lōga foret. Iā aut nos in ijs libris, quos de Platonis Hippocratis q; doctrinis
edidimus, satis mōstrauimus quod alia ea vis sit, q; in venis cōsistit, & alia ea q; in arterijs, aut in ner-
uis, vbi et id docuimus quod quali fons & origo facultatis venarū sit: neruorū autē, cerebrū: vt
venarū, secur. At in libro de Elemētis iuxta Hippoc. ostēdimus substantiā eorū oīum, quę genera
B tioni & interitū obnoxia sunt, a quatuor qualitibus immutari per totā: humore, in quā, & sicci-
tate, calore q; & frigore. & ex harū certa quadā tēperatura, oīum corporū, substantiā, & proinde et
viriū earū, quę corpus nostrū gubernant, consistere: quippe quę nō sit nisi ipsius tēperamētī qua-
dā proprietatis: quā a nobis & in libro de naturalibus facultatibus mōstratū ē, & scorsim in alio quo-
dā cōmētario: in pluribus vero ac varijs alijs libris nos sapissime signa cognoscenda plenitudinis
quę ad ea vera genera attinet, & deinde et vniuersiūsq; eorū signatim, quę in illis vtriq; generi-
bus cōprehensa sunt, explicauimus. Vtrunq; autē dixi, id in quā quod virū comparatiōe altimāt,
& id quod illius cōparatiōe quod vocant, ἰσομοια, quasi infusum dixeris: sic, n. ipsi appellant id
plenitudinis genus, quod ex loci cōtinentis capacitate mensurat. Id vero non mō in animantis
reperitur: verū nihilominus in rebus quoq; inanimis, quęadmodū in vellisibus, vinculis, pellibus,
vasis q; tū sicilibus, & aeneis, tū ferreis, tū vero in oībus alijs quę vel ex ere, vel ex argento, vel ex
illano consistunt: rumpunt liquidē hęc oīa quum multa replent flatuosa substantia. Nili quis for-
tasse sit, qui veli afferere, huiusce generis plenitudinem vim contentricę respicere, oblitus senten-
tia illius, cuius inter inīta, quantū ad virū nomen spectat, nos meminimus, vbi diximus, vni esse
causam esse stricē. Quā siue ἰσομοια gręce dixeris, siue ποικιλία, nihil hoc referre puto, sicuti ne
C que adue: subimur, si q; nō esse stricē cām, sed substantiā ipsam facultatē dicere voluerit: quia id tū
in hoc sermone seruari volumus, vim esse stricē tantūmodo, non aut materialē, aut patibile, di-
cas mō vt luber, vel cām, vel substantiā. Etenim si hoc seruauerimus, constabit profecto quod vis
sit eā alicuius actionis, quam mox necesse est esse motum ab agente in id quod patitur: sicuti & as-
fectus qui in patiente est, motus erit, ab agente in re patientē. Vnde vires suā quidē ex alterius cō-
paratiōe notione hnt: esse vero ex relatione ad alterū. Quod aut quippā in seipsum aut agat, aut
aliquid efficiat: omnē mentis captū excedit, sicuti et quod se ipsum aliquid contineat. Nā Stoici,
qui quammaxime cōtenticę vim intrudere nixi sunt, posuere alterū esse id quod continet, alte-
rū vero quod cōtinet. Spirituosam etenim substantiā, id quod cōtinet, materialē, quod continet,
esse volunt. Et proinde aerē & ignē continere aut māt: contineri aut aquā & terrā. Nonnulli tū,
qui se Herophilēos appellari volunt, ne somniantes quidē hęc vnquam intellexerē: & tū de con-
tenticę vi subinde pronuntiare audent. Nimirū fatentur se ignorare si sit aer, aut ignis, aut vtrun-
que id quod lapides, ligna, cetera q; huiusce generis contineat: id tū affirmant q; omnino aliqua
vis sit, quę hęc oīa contineat, dilaberentur etenim, ac distluerent, nisi aliquid esset quod ea contine-
ret, & cōpesceret. Qui mox interrogati num huiusmodi proloquio, oīa in quā re cōtinentē egere,
D ipli in suis sermionibus vt audeant, vel ne: id ipsum prōpre statim affirmant, interrogati q; as-
sentiant. Sed si deinde ad aliquod absurdum deducant: id omne in ea reijciunt, quę a nobis alle-
runt: quin & cōtra eos qui ipsos sic interrogarūt, indignant, perinde ac si & importuni nimis sint
& sophista. Is, n. eos inter medicos hac ipsa tēpestate in primis inualuit, vt de decretis maximis
audacter statuāt. quā vero redarguūt, moleste ferant, eos, a quibus fuerint, redarguūt, sophistas
appellantes. At nos qua rōne in absurda inducendi sint illi, qui posterit re qualibet aliqua egere
cā, a qua contineat, sē exponemus. Causa cōtenticę, quęcunq; illa sit (nā Herophilēi se illi ignora-
re fatent), aut res quapiā erit, vel nihil prorsus. Si dixerint illā nihil esse: admirabilis sanē est hęc
istorū sapientia, qui velint re vnāquamq; eo egere vt cōsistat, quod nihil prorsus sit. Sed si cām cō-
tenticę, alias vero ex seipsis hoc habere. Primū quidē sciuerint ipsi, se nō amplius decretū id seruare,
quod inter inīta statuere, quod q; verissimū esse prędicabāt, re nimirū vnāquamq; vt esse habeat,
indigere cōtenticę cā. Mox vero quod illis lōgissima opus sit oratiōe, vt explicēt cur hęc ea egāt,
illa vero fecus: ac deinde quod nā sit id quod v; l; his, vel illis annumerandū sit. Nā nō mōdo multa
ex Herophilēis, sed & ex Stoicis iuniores, nul'ā afferūt demōstrationē, ad ostēdēdū, q; spiritus &
ignis

ignis & sese, & alia et cōtineat: terra vero & aqua alio cōtineat indigeat. Primo etenim aspectu, E quod durū ē renitēs q̄q̄ dēsum, potius cōtineat videri possit: cōtra vero, quod molle cedēs rariūq̄ est, altero indigere a quo cōtineat. Hi tñ nō solū nulla allata huiusce rei demonstratio, suo decre- to fide haberi volunt: verū nec animaduertunt se ea statuere q̄ ipsa secū pugnat. Illa siquidē maxi- me volūt vim cōtineat habere q̄ tenuissima & mollissima sunt, aer in qua & ignis, & hęc eadē pre- terea in cā esse cur tū aqua, tū terra dura solida q̄q̄ sint, quali possit q̄dā alteri ea aut vim, aut natu- rā, aut actionē, aut qualitātē impartiri, cuius ipsū sit exps. Nos et apte videmus, ita nihil ab igne cōtineri, vt magis ab eo oīa dissoluant. Quū vero cōtra dīoicorū suppositionē aliās plenius dil- ruerimus, ad Herophilos redeamus: vt tñ hic ēt nobis satis fore putemus, q̄ ille q̄dē q̄ sedā eorū author extitit, cōtra q̄ par esset, se gessit: q̄ppe q̄ i multis, vbi i p̄optu sūt demones, du- bias fuit: ea vero ipse p̄mulgavit q̄bus nulla poterat afferri demō, q̄q̄ nō nisi falso statui poterat.

Quibus in partibus prompti sūt vel difficilis, plenitudinis facultas congruans digno. CAP. 4. VARE his quoq̄ relictis, vñ diuertimus redeamus, & dicamus, q̄ quōtīeūq̄ p̄ multitudi- ne, aliq̄d nimis distēdit, aut distēpit: affectus is ad cōtineat vasa p̄tinet, nō autē ad aliquas vires: quū vero grauat, ad sensitiuē facultatē. Nā neq̄ id ipsū oīno ad vires oēs spectat: natura Ies. n. vires ab hoc affectu, grauari nōm̄rū alienat sūt. Itaq̄ si recte a nobis i cōmētarijs de naturali F bus facultatibus demonstratū est, inter eas vnā esse q̄ ea attrahat q̄ sibi idonea sint, alterā vero q̄ hęc ipsa alterat, tenet, q̄ cōtineat, quartā q̄ eorū expulsiō est q̄ aliena sunt: alia sunt in quib̄da indicia ad cognoscēdā plenitudinē p̄ vnaquaq̄ ex his viribus. nā neq̄ grauitas in his sufficere p̄t. Imbec- illis siquidē vtrīcūq̄ vel sensitrice maxia p̄ditus ē, qua ea sentit q̄ grauita libi sunt: arteriæ vero atq̄ venæ sensu renitēt, sed aliū. In neruis quoq̄ an eiusdē generis sensus reperit vel cuiuspiā alte- rius: si q̄iore ad id exponēdū, & illi fidē faciēdā egeret oratione. Porro q̄bus signis scietur cōprehē- di possit arteriarū plenitudo, q̄ ex collatione ad earū vires cōstat: in cōmētarijs de pulsiibus expo- sumus. Florū quoq̄ oīum, ignari sunt ijs, q̄ ita facile quotidiē nomē plenitudinis in ore hūt. Vena- rū vero nec ego signū aliquod vnquā, quo id ex sciētia haberi possit, neq̄ ab alio quopā literis mā datū reperire potui. nā neq̄ quispiā nobis prior de ipsi viribus sciētē distulerit. Sanē Philippus atq̄ ēt Archigenes earū cōtēplationē parūper attigere, sed eorū nemo rē ipsam absoluit: ratio autē huiusce p̄sentis sermonis exposcere vī, vt nō nō hęc ipsa disquirant, veni ēt vt de Plenitudine aga- tur, q̄ si q̄llam quāscūq̄ particulas occupat: iecur in quā, cor q̄: & renes, & crassum intestinū, & cerebrū, & p̄terea ossa. Florū itaq̄ quacūq̄ vel parū sentiunt, vel oīno sensus sunt ex p̄tia, nequa q̄ parē cū vtrīculo, aut vesica excrementorū, q̄ in ipsi cōgesta sunt, sensum renitēt: sed aut oīno ex G gū, aut p̄nitens nulli. ex q̄ quidē vbi maxima fuerit plenitudo: nulli vero, quōtī illa nō multa fuerit. Nā in pulmone, iecore q̄, atq̄ ēt in renibus aliquis nōnūq̄ oborū aliquid p̄deris sensus. In ossibus quoq̄ nōnulli q̄nq̄ grauitatis sensum p̄cepere, qui tñ admodū obscurus sit. At f̄m cere- brū nōn subsecurū mō: sed perij manifestū ēt nōnunquā sui sensum grauitas excitat. In partibus autē sensu vacuis, nullus p̄t nēdū grauitatis, sed nec alterius ēt symptomatis sensus haberi. Sensu vero carere vident ossa nō nulla: adeps quoq̄, & glādulæ q̄dā, & oēs p̄terea medullę sensus exper- tes sunt: cerebrū tñ ac ēt medullā spinæ dorli nōnulli in sentiatibus particulas collocat. Tutius tñ poterit quispiā de carne qua gibba iecinoris pars cōstat, quā nōnulli medici *σπαρὲ γυναι*, quā in fusiōnē dixeris, appellat, afferere q̄ absq̄ vllō sit sensu: qui p̄pe quū illi nullus vllā ex parte neruis ierat. De parte autē illius caua facile p̄t aliqua suboriri dubitatio. Nerui. n. illi, qui iecori iuxta por- tas distribunt, eo exiles sunt, vt solū ipsius mēbranā videant cōtexere. Nec minus p̄terea aliqua offeri de renibus liene q̄ dubitādū occasio & lōge ēt magis de pulmone: quū ille sensus p̄deris, qui in his visceribus nō nunquā exorūt, in mēbranā & tunicā, qua ea involuta sunt, potius referri possit q̄ in ipsa viscera, id q̄ in pulmone p̄sertim & iecinore. hęc. n. partes quasi sup̄p̄cā pendēt, nec stabili loco sustulā harēt. Et sanē qui f̄m ea viscera laborant, sapissimē sup̄iora ad clauiculā F vīq̄ distēdi manifeste sentiūt, sicuti quū iecur tumore aliquo, aut grauedine tenet: adeo. n. frequen- ter is affectus oēs ferē hoies inuadit, vt foelix admodū ille videri possit, qui toto suę vitę curriculo illius nunquā sensum habuerit. Sed & Hippocrates ait, q̄ Crassis dolor ad renes pueniēs. Quin & pulmo, (vt oēs ferē medici p̄dicāt) grauitate tenat, si quis tumor id ipsum viscus occupet. Medī corū tñ quāplures de plenitudine ita p̄p̄ostere p̄nuunt, vt de his nihil cōquirere velint, immo nōnulli neq̄ id quidē inuestigāt, q̄ q̄nq̄ per vniuersum corpus, q̄nq̄ secundū vnā quampiam vel etiam secundū plures partes plenitudo consistit e potest. Verū opere pretiū fortassis fuerit, vt ab his oibus difficultatibus (si tñ sic tibi libeat) nos cōtinuamus rebus q̄ faciliōribus versemur.

Quaratione plenitudinis in singulis partibus vna memento. CAP. 5.

Porro nihil facilius ea via vī, vt a grauitate rursus exordiamur, ea siquidē euidentissimū signū est plenitudinis illius, q̄ ad vī sensitricē spectat. Vbi primū inquirēdū ē, nū grauitas ex necessitate multitudinē cōsequat, vel illa potius anteceda: nā neq̄ eadē ratio est, q̄ p̄dus p̄cedat, vel q̄ subse- quat. Quippe rei veritas hęc ē, q̄d si in aliqua particula q̄ sensus particeps sit, vlla aggreget humo- rū multitudo, in ea statim grauedinis quoq̄ sensus excitat: neq̄ tñ quōtīeūq̄ p̄dus loco aliquid iūderit, ibi ēt humorū multitudo cōgesta erit: quū vis si imbecillior fiat, possit ex ipsissimē solidio- ribus mēbris grauari, quēadmodū in corporibus resolutis euenire solet: p̄q̄ resolutiōe, n. imbecillio- ribus

6. Epid. sect. 1. tex. 6. 3. 155. c.

Aribus factis musculis, quorū ea erat functio, vt mēbrū id resolutū mouerēt & trāsferret: sentit ille q̄ resolutus ē, in motu grauitatē: ita tñ vt id quod infirmū ē sibi ipsi graue minime sit: musculis ni- mirū aut neruis, aut q̄q̄d sit rādē id, q̄d primū mēbra mouet. Is siquidē affectus q̄ grauedo appellat, ea natura cōstat, vt & ab altero, & i altero gignat: p̄t nēpe ipse neruis, aut tēdo, aut musculus, aut q̄q̄d illud sit q̄d nō mouet, fieri ēt ipso iualidius imbecillius q̄: vt vero sibi ipsi graue sit, fieri sanē nequit. Porro id si robustius fiat, validiores q̄ antea functiōes erit: si vero imbecillius, lāgūde: quēadmodū musculus (si is tñ sit q̄ crus moueat) quū bene valet, valide cā illius mēbrū p̄t, cui a na- tura infertus ē, attrahat: si p̄terea in optimo fuerit cōstitutus habitu, munus id validissimē obibit: morbidus vero factus, iualide: imo si vires resolutas habuerit, lāgūde. Quod si nō musculus, sed neruis sit, q̄ musculū ipsū moueat, is ēt pro sui valetudine, vel morbo, bono habitu, & infirmitate, illa eadē in mouēdo mēbrū aget, q̄ de musculo mō diximus: nec secus ēt si dixerimus spiritū esse id q̄d primū mouet ipsū crus, hęc. n. eadē in ipsum erūt referēda. Age igit, maioris p̄p̄icitatis gra- tia, ponamus nūc ex spiritu p̄ neruū delato musculū moueri, ex musculo vero, tibiā primū, cui is ita ferit: qua mota, articulus in genu vbi crus vniuersū cōmittit, subinde ēt moueat. His q̄ppe sic po- sitis, vere poterit quisq̄ afferere, & musculū inualido spiritū esse oneri, atq̄ ēt torū ipsū mēbrū, tī- bīā in quā. Sed si p̄terea ponamus neruū a spiritu moueri, & a neruo musculū, a quo deinde tibiā: ab his oibus imbecillissimū spiritus grauat. Ex his itaq̄ id tā apertū reddīt, minime posse exquilitē di- gnosci q̄d id sit, q̄d primū grauet, quod q̄ primū grauet, nisi prius sciat, id q̄d primū in nobis vnū quāq̄ mouet particula: hoc tñ aliās ex acūis disquiremus. Nūc. n. volumus id de quo is iustitatus ē sermo, p̄tractare: vbi, vt nōtra oratio clarior euadat, totā hęc rē ex suppositione trāligemus. Quare statumamus nūc musculū esse id quod tñ se ipsū, tñ ēt os tibię primū moueat: ipse quidē sibi ipsi, neq̄ si vel iualidissimus sit, grauis esse nequit, sed illi tibiā potius grauis est. An vero id illi tātūmō quū mouere tētat, eueniat, vel ēt dū quiescit: ad aliā cōtēplationē, q̄ q̄d nō ita leuis ēt altiter: & cā nos i libro de Motu musculorū cōplexi sumus, & sanē citra cā nūq̄ poterit (quū grauitatis sensus adest) vel affectio ipsa exacte cōprehēdi, vel locus ēt affectus. Nā, vt itatim hoc exponamus, nō nulli sūt, quibus vel mēbrū aliquod, vel tñ vniuersū ēt corpus, quū id mouere volūt, graue videat: qui si quies- cāt, nullū vllius grauitatis sensū hūt. Sūt & alij q̄ prius ēt q̄ moueri aggrediat, se grauari autē. At nequit hęc vtroq̄ affectio vnū cognosci, ni prius repis, q̄ q̄ sint i vniuerso cruce partes, q̄ ad mo- uendū nate sunt, q̄ q̄ vt moueant. Quia li neruorū fibræ p̄ musculū dispersæ, nigre sunt q̄ mouēt, quibus cū subinde mēbranæ venosum q̄ & arteriosum genus mouet, & p̄terea ligamenta: ab his C. ipsis, & a cæteris quoq̄ partibus oibus q̄ in hoc mēbro sitæ sunt, grauitatis sensus excitabit. Nos vero p̄p̄edamus atq̄ definiamus, q̄n moto mēbro suas q̄ functions obeūte grauedo oborūt, & q̄n eo ēt q̄cēte. Porro si ligamētōrū quoq̄ in eo genus vnā cū carne mouet (ex his siquidē oibus ip- sa musculi substantia cōstat) ex nullo istorū grauitatis sensus vnquā p̄dire poterit, sed vel ex venis, vel ex arterijs, vel ex ossibus, vel ex ossibus, aut ex eorū aliquibus, vel ex ipsis oibus. Quod li in huius- cemodi partitionibus omissis a nobis esset, ex aliquibus, vel ex oibus, ipse qui leget poterit supple- re: cōtēplationē etenā nō distēctiue, sed potius cōiūctiue hoc loco tenet. Ex his igit q̄ exposita sunt, satis cōstat, q̄ si q̄s velit prius illius q̄ p̄ plenitudine laborat, cognitor euadere: illū opus ēt sciētā prius exquilitā earū vtriusq̄ assequi q̄ nos gubernat, & p̄terea dissectionis, atq̄ ēt naturæ cuiuscūq̄ particula, q̄ sit in animalī: hinc. n. promotus poterit forsitan partis nimis repleta: indicia reperire.

Aduersus Erasistratum de plenitudinis notis. CAP. 6.

Verū si quis forte nulla habita veritatis rōne huic tñ studeat, vt illos nimirū fallat, q̄bus cū ver- fat, se q̄ppā eximīū callere p̄sferēs: facile is poterit line aliquo alio maiori negotio primū Erasistrati salubriū librū legere: neq̄. n. ille vspīa alibi ligna plenitudinis explicare tentauit. Eius itaq̄ verba attēdamus. Primū quidē vbi q̄ nā sit plethoræ (ita. n. ipse venarū repletionē appellat) origo aperuit: mox vero vbi ēt ligna quibus cā cognoscas exponit. Hęc itaq̄ illi ē eius generatio. Quū alimenta distribuunt, nec p̄terea aut apponunt, aut vniuersūq̄ more elaborant, aut aliogn exernunt, necesse est vasa tū cōcoctionis, tū distributionis repleti, & actiones q̄ in ipsis adunt im- pediri: mox vero, quū id alimētū q̄d prius in vasis fuerat nulla alia rōne cōsumat, sed alio sic ab ijs q̄ ingerunt, accedente, vasa in corpore magis distēdunt: q̄ vbi ad id venerint vt amplitus distēdi ne- queat, alijs insuper alimētis ex vtrīculo iugiter delatis: illa q̄ p̄cellerāt, in vasa spiritus irruūt. Itaq̄ tñ ex his patet, q̄ ipse de ea plenitudine verba facit, quæ in fusiōnē respicit, vel, vt ipse graue ait, *να πλεθώρα*: tñ vero quā plethorā nominat: nā id nomē p̄p̄ie huic tñ affectū cōgruit, minī- me vero illi qui ex virū cōparatione aestimat. Sed mox vbi pauca q̄dā de ea dignoscēda tetigit, hęc iterū scribit. Oportet igit, sicuti & in sup̄ioribus a nobis dictū ē, dare operā vt plethoræ affectū cognoscamus: inter initia quippe dū vasa moderate fuerint repleta, vident ijs validiores reddi ro- bultiores q̄q̄ ipsi esse soleat: q̄ li maior p̄terea repletio accesserit, brachia, tibię, manusq̄ pleniores vident, p̄inde ac illi esse qui ab exercitio partes eas distētas hūt. Sed adhuc repletioe subinde adauctā, tā vlceroso affectū teneri vident, tardiores q̄q̄ ad motū ineptiores sunt, & vniuersū ēt istorū cor- pus tenus & lassitudine oppressū vī. Hęc aut corporis affectionē, nisi quis cōmode perire q̄ solue- re iustiter: morbus statim subsequet. In his p̄fecto Erasistratus plenitudinū q̄ genere euariat, no- tas cōfundit, p̄ter id q̄d nō nulla insup q̄d nō crāt necessaria intermiscet: quēadmodū si recte illius verba

verba attendere voluerimus, statim in initio sui sermonis intelligemus: statim, n. inter initia ait, Quia E. vasa moderate repleta fuerint, videntur si validiores reddi robustioresque quod ipsi esse soleant. Nulli sane in sermo alioqui vel ex affectus ad signa, vel signorum ad affectum collatione necessarii vbi habere consequuntur, neque, n. necesse est quod vasa moderate fuerint repleta, eos validiores robustioresque reddi: neque si robustiores validioresque videantur, vasa moderate esse repleta, quod fieri possit, ut aliqui, quibus non nisi modice repleti sint, imbecilliores tamen videantur, aut saltem in neutra parte conspicue inclinent: robur inquam aut imbecillitate. Quod si robustiores quoque antea efficiantur: poterit hoc non modo nulla in eis humorum copia adauca fieri: verum et ea potius quaeque immixta et quaeque eadem penitus quae prius aderat, seruata quantitate. Virum, n. supponeris: statim tria illa quodcumque eorum primum praeferat, consequentur. Quia si ponas auctos esse humores, virtum poterit maior imbecillitas, poterit et earum robur maius se qui quae prius esset: poterit illa etiam in eisdem terminis contineri. Nec minus et positio quae solito robustiores facti sunt: prout et aucti esse, et immixti humores: prout et suum seruasse modum. In praesentiarum vero siue humores dixerimus, siue sanguinem, prode habebat: suo, n. loco huc distinguntur. Erasistratus itaque hac ita simpliciter pulchre, nulla dictis suis affectus demonstrationem. Nos vero non sic, sed necessarii demum fratribus hanc hanc quae nuper a nobis dicta sunt, astruamus, sumpto tamen rursus ab ipsis Erasistrato verbis in initio. Num igitur dicitur robustiores et fortiores videntur, aliquid quid significat id quod robustiores fuerint, ab eo quod fortiores: et duo sunt moderate plenitudinis, quae nos edocet signa, vel vnum id signum est, quod duobus vocabulis ab eo expressum sit. Nepe ego nulla penitus in horum significato diuisionem inuenio, neque si genus, neque si speciem, neque si maioris minorisve ratione, sed ab utroque idem significari puto. At si fingere, si ita lubet, alterum alterius comparatione intentione ac incrementum insinuare quodcumque modo illud sit, siue id quod fortiores significat, siue id quod per robustiores. Sed tunc vniuersum significatum erit penitus vniuersum: etenim vbi eadem permanere forma incrementum accidit: nulla ibi est duorum in significando distinctio. Porro satis constat Erasistratum alterius generis plenitudinis quae vires respicit, omnino neminem quidem, neque in hoc libro, neque in libro de febris: plethora liquidum (ut ipse se arbitrat) intercedit, seu (ut ipse graece dixit) παραπληρωσις, vbi et inflammationes ortu habent, et febris praedit, in ea est. Ipse vero conspicue praedictis verbis plethorae generationem exposuit, qua corporis vasa onere immodico grauari plurimumque tedi dicebat: huiusmodi, n. vocabulis ipse usus est, sicuti etiam quum ait, Dum amplius ea sarcina ferre nequeat: incidit in arterias succi supfluentes: ea, n. quae nimis venas replent, impetum quo inferant inde habent. Sed et hoc loco aliquid diuisionis defuit: id neque sermone ita absoluto erat dicendum: quum venae amplius id onus sustinere nequeat, in vasa spiritus παραπληρωσις, i. incidentia fieri supfluentes succi: verum potius praesabat ut diceret, oportere ut alterum ex his duobus, praedicta repletionem sequatur: nepe vel tunica illius rupta, vel transiutione sanguinis in vasa spiritus. Putare vero sanguinem ob id necessario transfundi quod venis contineri nequeat, hoc est qui oblitus sit vasa quaeque praeparata copia distendi: ut id et praeterea, quod ab his vasa huiusmodi transiutione saepe fit, ut in ampla intestinorum, aut ventris, aut stomachi, aut oris aut faucium spacia aperiantur vasorum ora. At diuisionis in sermonibus defectum, non modo in hoc ipso libro, verum in alijs etiam omnibus sibi peculiarem habuit Erasistratus.

Ex incremento vel decremento sanguinis vires neque augeri neque cessant, neque minui. C.A.P. 7.

Nos vero rursus quomodo se habeat disquiramus quod dixit, nimirum si modica sit plenitudo, robustiores quae erant videntur, sed o Erasistrate erit ne, nulla et corpori facta virtum accessione, vel virtibus pariter ipsis adauca: Ego sane affirmauerim quod si actiones valentiores adenda sunt, quae necessarium fore simul et virtum robur augeri. Quod si tu putes, solo adauca sanguine, non adauca virtibus autem virtibus, actiones validiores euadere: videberis sane. Aesclepiadis potius sententias euertere, quam facultatis statum astruere. Nam nusquam ipse absolute sic protulit, illum qui pluri sanguine praeditus sit: robustiorem et fore: qui vero pauciori, inuaidiorem ex necessitate. Ipsum etenim, etiam putari nullas in nobis esse vires, non vitalem, non animalem: aliquas tamen eis quae apparent eorum sententias distinctiones afferentem inuenias: quosdam etenim videmus, qui et robustiores quae prius essent, et pariter magis sanguinei facti sunt: alios vero qui robustiores quidem, sed minus sanguinei. Quapropter quum nulla cogat necessitas, vires aucta sanguinis copia incrementum, vel ea immixta immixta: existimandum est haec quoque ab Erasistrato negligentius fuisse tractata, utpote qui neque haec ipsa quae nunc a nobis tradita sunt, si a quopiam monitus fuisset, negasset quidem actionum in qua fortitudine potius virtum robur, quam sanguinis sequi incrementum. Quare nos sermonem illius (ad data ea parte quae deest) absolutior reddemus, ut tandem hoc se habeat modo: Sanguine vna cum virtum robore adauca, necesse est actionum fortitudinem augeri. Atqui si ita loquamur, erit quidem verum id quod a nobis fuerit prolatum, sed nihil hoc posse ad institutum nostrum fecerit. Siquidem verum, erit eos quibus pariter sanguis et robur fuerit auctum, fieri valentiores: ut non ita tamen mox verum sit, ijs qui valentiores euaserint, haec et vtraque incrementum. Neque, n. robur vna cum aucto sanguine crescit: quum fieri possit ut soleaugeantur vires. Si quis, n. qui et alicuius pituitosi sanguinis copia ex octo cogesset, et virtibus praeterea imbecillitas sit, optimo cuiusque gymnastica offerat: hunc ille paulo post valentior quidem, non autem pluri, quum illud susceperit, sanguine abundanter reddet. Itaque vbi nulla est necessitas, illis qui in suis obconditis functionibus valentiores quae prius foret, effecti sunt, humores accreuisse: ita per necessarium ut si qui validiores actiones habeant, eis virtum robur accesserit.

Porro

Porro non modo ab actionum fortitudine sumpto initio ad virtum robur, verum, et ab ipsis virtibus, ad actionum fortitudinem necessario perueniens: is, n. valentior in suis actionibus existit, qui virtibus robustior est: ut ab hoc mutuo sequebantur, fortitudo nimirum actionum, virtum robur: robur quoque virtum, actionum fortitudinem: his liquidum virtutis posueris: statim et alterum praesto erit, ut nulla tamen sit a sanguinis multitudine futura consequutio necessaria: quum neque si is sit maiori copia quam antea, validior necessarius sit hoc futurus: neque si minori, imbecillior, sicuti neque si equalis sit necesse est illi virtibus eodem se habere modo. Et pinde ex his ita dictis sane liquet, actiones validas propriae esse ac inseparabiles virtum vigentium notae, sanguinis vero auctum nequaquam. Id autem quod mox ab Erasistrato allatum est, non est plethorae signum proprium, est tamen ab ea inseparabile, quod impleri vocat Erasistratus. Sed clarius, tendi, dixisset: nam et gymnasticae quae diligentiores sunt, quum autem lassitudinem aliam esse vicerofam, aliam sensiuam, aliam phlegmonosam: nisi aliud insinuant, nisi in sensiuam lassitudine membra esse repleta: tunc enim quaecumque particula in eis repleta esse inquit, quum in se tensionem quandam sentiant. Sentit praeterea et in inflammatione tensionem, verum illa aut semper, aut frequentius secum pulsulum quendam praeter naturam habet: Vni lassitudinem pulsantem pollet ea quis appellare, si re hanc apertius exponere vellet. Qui vero praeter eam tensionem nihil aliud patiuntur, his neque tena particula inflammata est, neque est ex necessitate plethorica est. Sed duorum alterum, vel lassitudine laborat, vel plethorica est. At si lassitudine tenet: ex nimio labore id habuit. Vbi vero nullus praecesserit labor: non amplius ex labore lassita est ea particula, sed ex alia occasione, ut tamen vere affirmare possimus, quod vbi adest tentionis sensus, nec in exercitatio praecesserit: ibi necesse sit plethorae esse congestam. Quod si hoc loquamur modo, signum id praetermodum reddit atque inseparabile. haec etenim vtraque vicissim sequebantur: quum nihil minus in collo et dorso, lumbis, thorace, atque in summo huiusmodi tenio consistere possit. At quemadmodum horum membrorum superuacanea meminit Erasistratus: ita longe praeterea magis videri sensus, quum is ex acerbis potius gignatur humoribus quam plethorae indicium sit: ralis, n. is sensus est, qualis in exulceratis excitatur partibus, quum tactu, aut quum purulentum quopiam humore, acriter medicamento irritatur, immo ex solis quaeque motionibus provenit. Profecto in tenio copiae humorum ea a quibus continentur distendentium, affinis est: ita vicerofus sensus aciem sequitur qualitatem, et proinde in multis nonnunquam per vniuersum laboratur corporis, ne moderatum quidem sanguinis mensuram, nedum plethoram habentibus.

An in solo sanguine plenitudo consistat, an ex molestia, tensione, et ceteris

Empiricorum indicijs vere percipiendae sit.

C.A.P. 8.

Hexaminaremus signa ab Erasistrato descripta, in hunc locum distulimus: definiamus. Satis sane fuisse distingere, non plenitudo tam ea quam virtum comparatione, quam et ea quae ad capacitatem rerum continentium intelligitur in solo possit sanguine, vel in alijs et omnibus humoribus consistere, quum id ipsum quoque illi indefinitum relinquerint. Porro quum non modo affectus ipsos arripit humores, nepe copia et defectus, verum et prava qualitas: oes equidem medicos interrogauimus eos qui ex virtibus, tum eos qui ex humorum incremento plenitudinem aestimant, an solo, sanguine: eos quoque adauca ut ferri non possit amplius, venas exiitum contingat: an vero si in quapiam praeterea particula, vel in ipsis et venis, pituita, et cum hac aut sine hac et bilis aliqua, vel alius quidam purulentus humor (graecis ὑπόμα vocatur) vel flatuosus spiritus, adeo excresecant, ut capi amplius vbi consistebat, nequeat: hic et ab animante tensionem sentiri necesse sit. Et sane, quum particula quae tenditur particeps sensus fuerit: necesse est ut quaecumque fuerit ea res, quae eam ipsam distendit ut capi nequeat: tensionis sensum in dinamante exciet, et is affectus qui tunc membra occupat, tenio appellatur: quod si plurimum augeat, erit et necessarium, ut id quod tendit, rumpatur. Et mihi quidem hoc cum his quoque quotidie apparent, consentit verum. Videmus siquidem non modo nervos acines, sed et dolia quoque praeter modum ex flatuoso spiritu turgente, ut tensionis distumpi. Nup etiam vas staneum ita medicamento ex vasis quo plenum erat, inflatum est: et eorum quo uoluntur, et funiculum quo erat deuiatum, rupta sunt, et incuruatum fuerit operculum. Neminem praeterea esse reor, qui, si ea quae quotidie in his qui aegrotant, conspicimus, studiose obseruare et perpendere voluerit, non nouerit, ex flatuoso spiritu in animatum membrum intercepto, et praesertim in crassiore intestino aliquos saepe vehemenssimis doloribus detentos fuisse. Quare praesertim sane praesertim ex quacumque substantia humida et flatuosa posse tentionem aliam et particulas occupari, quod is solum ex omnibus humoribus sanguinem consequatur. Ab his itaque rursus ad eos redeamus qui plenitudinem semper virtum comparatione constituendam putant, et ab illis hoc ipsum, quod maxime in praeterea est, sciscitemur, si tamen antea loco exempli, huiusmodi quaedam hypotheseim, posuerimus. Sint duo homines qui onera humeris imposta ferant, et alter quidem signum quodpiam, vel lapidem, aut grauissimam aliam quaedam sarcinam: alter vero spinas paucissimas et acutissimas. Hoc igitur populo spectaculo, ab eis, qui plenitudinem virtum semper comparatione intelligunt, queramus non paucas illas spinas onus appellent: an potius sarcina quidem vtraque commune hoc habet symptoma,

ALL. l. d. 4. c. 1. 5. a

symptoma, quod illis hoibus non paruā moleſtiam afferat, vt tamen nō eadem ſit, immo plurimū E
 differens illius moleſtiae ſpecies: is. n. ab ſq; vlla pūctiōe grauā, ac ille ſine vlla grauedine pungit.
 Vñ ſi quis punxi, vel morderi, vel quacunq; aliaq; moleſtiae eſſe poſſunt, onus atq; et multitudine
 appellauerit: is tandē cogēt & ſimplicē aliquā ſpina, & tenuiſſimā qñq; acū, onus vocare: quo ne-
 ſcio an poſſit aliquid aliud magis ridiculū excogitari. Porro hæc abſurda ſunt, & pter cōem oīum
 hoīum inīam: noſtrū vero inſtitutū ē vt ſeruemus nō aut euertamus cōes oīum ſenſētias. Id igitur
 quod aggrauat, multū: quod vero pigrit, aut morder, aut vtcunq; quis nominare voluerit, moleſtū
 appellabimus. Plures aut reperiri humores mordaces, qui partim in nobis gignant, partim extrin-
 ſecus inferantur, iā oibus hoc cōpertū eſt. Quorū quatuor penes magis & minus extant diſſe: q. n.
 modice mordēt, pruritū inferūt, vti ſcilla: qui vero magis, rodunt, quædmodū cepa: nā ſi noſtrū
 corpus alteri cuiſpiā huſuſcemodi naturæ corpori occurrerit, cui diutius hareat, exulcerabit. Sed ſi
 aliqua præterea adhuc his fuerint acriora, horrore excitabūt, in primis vero ſi particulis vlceraſ
 adhuc ibeant: prograto vero atq; aucto horrore ſymptoma illud rigor appellat. Atq; in nobis quoq;
 mordaces gignunt: ſicut eadē rōne per has quatuor ideas diſtincti: eorū. n. pruriginoſi ſunt, q
 modice acres ſunt: vlceroſum vero ſenſum pariūt, qui his ſunt mordacioris: q aut hos quoq; mor-
 dacitate ſuperāt, horrore: ſicuti qui præterea iā mordaciſſimi ſunt, hi rigore inferūt. De his in multis F
 libris ſermo eſt: anobis habitus: pñt in ea q̄ a nobis tñ i libro de Cauſis Symptomatum, tñ in quarto
 libro de Tuēda valitudine ſunt expoſita, illi ſatis eſſe qui voluerit horū aliquid habere cōpendiū.
 Sed ſi quis rōnē naturæ acritū rerū ſcietē tenere magis voluerit, is habebit libros de Facultatibus
 medicamentorū, & de Tēperamētis, qui hos et prædunt, quos legat. Verū bona medicorū pars pñt
 de affectu ſunt, ac illi, de quibus meminit Hippoc. ¶ nepe qui in fracturis, alijs q̄ huſuſcemodi affe-
 ctionibus, nolūt ea facere q̄ medici iubēt: quippe illi, & ſi cupiāt ſanitate recuperare, ita tñ laborē
 curatiōnis, vti ſi diſciplinā, tergtuerant. ¶ Sed nequit fieri vt vel illi ſtati ſtati hanc tantū rōne q̄ cu
 piāt voti ſui fieri cōpotes, ſani euadāt: vel iſti ſtāt docti, ni viā illā vniuerſā, quā mō inſinuauit, cōſe-
 tint. Cognoscēt. n. illi mō velint, vlceroſum in vniuerſo corpore ſenſum, ſiue mō is ex multa pter
 cōſuetudinē exercitatione, ſiue et abſq; hac ſubortā, a mordaci ſuoco gigni. Et pñde gymnāſte
 eos qui pter modū ſuere exercitati, oleo copioſiore curāt, atq; et mollibus frictiōibus, & balneis
 dulcē aquarū calidæ tēperatis, vt mordaciores ſucci diſcutiant, qui eliquatis tñ adipe, tñ mol-
 liori carne, vel ipſis et i noſtro corpore humoribus nimis ex maiorē q̄ par eſſet exercitacione exca-
 latis, gignunt. Vñ ſi quis tantū per ſuſtinere voluerit, donec horū demonſtraciones addiſcat: ſo-
 lus is poterit ſibi firmiter perſuadere, vlceroſā affectiōnē ex ſuccis mordacibus gigni: vbi vero gra
 uitas eſt, a multitudine. p viriū cōparatione: at ea q̄ eſt cū tenſione, ipſa quoq; humorū multitudi-
 nē ſequitur: nō quidē per collatiōnē ad vires cōtinentiū corporū, ſed tñ ad ſpatū quo illi cōtinent.
 Erāſiſtratus aut in primo ſalubrū libro plethoræ geniturā explicans, tertā hāc affectiōnē aptiſſi-
 me eſt tribus illis edocet: mox vero vbi ſermonē ad ligna conuerſit, non ea magis q̄ iſtius, q̄ q̄ aliarū
 ſunt, proferi. Ad hāc quippe tēlio tantūm pertinet, qd̄ ipſe adimpleri vocat: vlceroſum vero ſen-
 ſum neq; nuper dicte plenitudinis p̄pria nota ē, neq; illius et q̄ vires reſpicit: atq; et id iſte magis
 q̄ nimirū ſe tñ grauiores tñ ad mortū difficiliōres ſentiat: eſt. n. & hoc illius plenitudinis iudiciū, q̄
 viribus eſt imat. Parum igit abſit quin vniuerſam nobis eptiricorum ſyndromē deſcriperit. Sed
 & quandā illius notatiōnis partiē, q̄ ab Herophyleis inſtruducta ē, & græce τριχοειδος, quali tritēpo-
 raneā dicas, appellat, nō ſecus ac empirici acſcripſit, dum ita inquit: Alimento quod diſtribuit, neq;
 appoſito, neq; de more vniuerſiūq; elaborato, neq; aliogn excreto. Nā nec quicq; intereſt ſi ita lo-
 quaris, vel ſi vt illi dicas vitā in otio tranſactā excrementorū q̄ ſolitorū ſuppreſſionē. Quū. n. ait,
 nō de more vniuerſiūq; elaborato, vitā otioſā: quū vero ait, neq; aliōquin excreto, ſuppreſſionē
 inſinuat excrementorū. Plenitudinis vero denotatio ex tēpore deſumpta, q̄ p̄teritū quidē tēpore
 ſpicit, otioſū cōplectitur viciū vñ cū ſuppreſſis excrementis: q̄ aut p̄ſens, adimpleri, vlceroſū ſen-
 ſum, pigritiē ad mortū, corporis q̄ vniuerſi grauitatē, & quecunq; præterea alia hmōi hi addiderit:
 q̄ vero futurū, q̄ ſi ij, qui eo ſe hñc mō, vacuent, illis probe cōfert, id quod ab Erāſiſtrato fuerat pter
 miſſum: quod tñ teſtimoniū eſt recte tñ dignotiōnis, tñ curatiōnis, ita vt dignotiōnis, vel (vt illi
 aiunt) notatiōnis, ne vlla quidē pars fuerit, ſi affectus quidē p̄ notatiōnē denotari volumus, vt inde
 ſ. oportunitā curādī rōnē inueniamus: nā ſi fieri poſſet ut aliunde rectā allequeremur curandi ra-
 tiōnē, ſuperuacanea ſanē notatio foret. At vero quū p̄ſentis tēporis meminit, ruborē, vaſorum q̄
 prætermiſit diſtentionē: q̄ ab oibus Empiricis, & a pluribus Dogmaticis, ſicut & alia quedā (vt iā
 diximus) addita ſunt. Et proſecto nō ab re, quatenus plethoræ generatio in ſolo ſubijcti ſanguine,
 eius dignotiōni rubor additus eſt, vaſorū q̄ diſtēſio. Adhuc ſanē magis, quatenus ipſe ait brachia
 & manus tibus q̄ impleri, id nō magis plenitudinis que carnes & vniuerſos muſculos, q̄ que ve-
 nas teneat, iudiciū ſtatuet, ſi proprias ſequi hypotheſis voluerit. Quod tñ ſi poſuerimus, mox erit
 neceſſe duplicē et inſituere dignotiōnē, alterā illius plenitudinis que hæc ſenſilis venas oibus
 hoibus cōſpicuas, reſpiciat: alterā vero eā, quā ſolus ipſe vt fuiſſe inuitus. Iā ergo (vt egdē arbitror)
 patām his qui animū huic rei adhibuerint, factū ē, nō eſſe rē parū negotij plenitudinē cognoscere.
 Qu. n. neq; ſermonē facilis eſt dignotiōnis eius explicatio, imo plurimū porius difficilis: quo mō
 poterit

de Prac. ſect. 1.
 l. 1. 2. 7. 2. 3. 3. 1. 3

A poterit deinde ab his ita tumultuarie, caſu quodam res hec in ipſis operibus recte tranſigi: q̄ prius
 nec de ea quicquam vel cogitauerint & vnquam vel repererint.

Adverſus plethoricam ſyndromem Empiricorum.

CAP. 9.

Sed rurſum ab Empiricis noſtrū de plenitudine ſermonem exordiamur, poſtea q̄ ipſi caute ad-
 modū has omnes difficultates euadere videntur, dū ſancur nihil ſe proſurus eſſe his ſcire, q̄ ad
 eſſentiam plenitudinis pertinent: ſed ex obſervatione, aiunt ſe id habuiſſe q̄ nimirū ſanquinis de-
 tractio in ea ſyndrome ſemp̄ p̄ſerit, quā plethorica appellamus. Illis. n. oibus in vñū collectis, q̄ ad
 Dogmaticis quibſcunq; p̄ſerunt, putant ſe ex his iſtorū euacuatoſ difficultates. Sed ſiq; eis aiunt ad-
 uertat, q̄ ab illis dñr, iſte et ex his ipſis magis cōuincunt. Verū p̄ſtabit forſitan ea rursus oīa ab exor-
 dio repetere. Fingas itaq; qd̄ p̄ceſſerit viciū ratio præterito tpe vſq; ab initio cōſuea, quantū ad cō-
 ſhos ſpectat, in corū tñ quibuldā copia q̄ antea largiori, fuerit et excrementorum interceptio, & vitā
 vniuerſa otio tranſacta: ſit vero in præſenti totius corporis tēſio, aut ſalcē partium quarundā, ſit et
 tñ ad motiones pigritia, tñ ad actiones infirmitas. & grauitatis præterea atq; et vlceroſe cuiuſdā affe-
 ctionis ſenſus, nō ſine venarum tumore: accedat quoq; ſi lubet, rubor, poſtq; & hoc addit nōnulli,
 ſed & totius corporis tumor & inæqualitas quedā ac laſſitudo, nā hæc quoq; addidere qdā. Tunc
 B ergo ex illis ea erunt ſciſcitanāda, q̄ ego puer adhuc Empiricū p̄ceporē interrogabā, quo tpe primū
 me ille hæc docere coepit. Nepe nunc ea oīa q̄ mō narrata ſunt, neceſſe ſit ſimul cōgredi, ad recorda-
 tiōnē (vt ipſi aiūt) euacuatiōnis: aut potius, ſi vel vnum ex eis tñ cōſpexerint, ſtatim ſint ſanguin-
 em miſſuri. Ille vero præptus ad modum primæ huic interrogatiōni reſpōdit, oīa opus eſſe vt con-
 ueniant. tale. n. quipiā ſyndrome eſt, quaſi conueniū dicas, collectio inq; eorum oīum, quibus ea cō-
 plenſ. At vero quū illi in memoriā duos reuocallē q̄bus ipſe paulo ante ſecari venā iuſſerit, galte-
 rum qui valida oculorum inflammatione tenebatur: alterum vero qui c̄ curru ceciderat, a quo lo-
 ris ſimpliciter tractus fuit ita, vt membra quedam illi contrita fuerint. Eo vero mox ſilentium
 agent: tertium etiam præterea quendam meminſſe voluit, cui ille quoq; ſanguinem detrahi ſeci-
 dit, quū neq; pter modū fabricitaret, ſed doloris ſim caput eſſet in partibus: & alii ſubinde, q̄ et ſi plu-
 riticus eēt: nō aderat tñ vniuerſa ea ſyndrome. i. cōuentus. Vñ ille quid reſpōderet plurimū hæſi-
 tit. Ego aut vlcitius alios quoq; nō nullos illi pariter reſceſebā. Sed & ipſū illud monebā, q̄ his,
 quos mō dixi, venā ipſe ſecuit. qui tñ eo aberāt ab hoc, vt illis vniuerſa ea ſyndrome addeſſet, vt ego
 affirmauerim me neq; meminſſe in his hoibus vel duo ex illis quæ ad eam ſpectarent aſſuiſſe. Nā
 ille qui eſt vehiculo delapſus eſt, quotidie exercebatur, ſolita exercitiā exercebat, moderate come-
 Cebat, nobiſcum et tota ferē die verſabatur, & neq; illi neq; alteri cuiſpiā vlla alioqui videbatur ege-
 re vacuatione, quum tñ ex caſu aliqua illi membra fuiſſent atrita, & quāuis neq; rubore aliquo, neq;
 vaſorum tumore, neq; tandē alio quoquā ex illis quibus ea ſyndrome cōſtat, ipſe fuerit detētus,
 ſed ſolum q̄ illis partibus quæ attrite erant, doleret: venam ſecandam cenſuit. Pari et mō & ſippitē
 ti, atq; illi qui capitis dolore vexabat, & ſi nullū eorum q̄ in plethorica illa ſyndrome complexi ſu-
 mus, ipſi tenebant, venam: tñ credi voluit: & alios præterea quā plures (inquam) noui, quibus vos
 venā incididiſtis, qui vel oibus illis q̄ nos ſyndrome plethorica cōprehendi diximus, carebant, uel ſal-
 tem non ea oīa habebant. Nunc. n. (inq; ego) dum oēs quibus vos ſanguinem detraxiſtis in memo-
 riam reuoco: ne vnum quidē habeo, que p̄ſerit, cui ea oīa ſymptomata aſſuerint, quibus ea conſtat
 ſyndrome: ſed alij q̄ laſſitudine eſſet detentus, nec alia re præterea laboraret ſanguinem miſſi:
 alij, q̄ valida febre, uel oculorum capitisve dolore afflicti erant, vel q̄ marſcarum fluxus, aut q̄ mu-
 liebres menſes eſſent ſuppreſſi: nunquā aut ea oīa aderāt, q̄ vos in plethoricam ſyndromē coire
 vultis. Quare ſi eos omnes affectus vbi obſeruatū ſit expedire ſanguinem mitti, tu ſyndromas
 plethoricas nominandas cenſes: iam & ſippitudinem, & pleuritim, & vehementem dolorē, & ca-
 ſum eſt curru, alia q̄ innumera, plethoricas ſyndromas appellabimus. At ſi nullum horū ad ſyndro-
 men plethoricam attinet, quippe quæ potius eorum ſymptomatum quæ modo recenſuimus col-
 lectio ſit: non erit ſane alicui vena ſecāda, niſi ea adſint omnia. Quo autem modo ad hæc ille mox
 reſponderit, atq; etiam quam nihil vnquam quod rem hanc deceret attulerit: maior eſſet otio ex-
 ponendū, & præterea neq; ad præſens inſtitutum hoc ſatis pertinere videtur. At vero quum nō
 multum mihi nunc ad nudandum otij relinquatur: ſtatui nō hic, ſed in libro de vena ſecanda oēs
 illius remedij ſcopos expedire, quos nullus vnquam exacte & dearticulate deſcripſit.

Quo pacto tenſio, et tumor vniuerſi corporis venarum q̄, ad iudicandam vel non
 iudicandam plenitudinem ſe habeant.

CAP. 10.

R Elictis itaq; Empiricis, denuo ad rationales redeamus, & ſigillatim ſymptomata q̄ ab his ſūt
 literis tradita, diſquiramus. Ex illis nanq; alia ad plenitudinē ſpectant q̄ vires reſpicit, alia ad
 eam que inſuſione, illi, et γλυμα dicunt: nō nulla præterea non ſunt oīno plenitudinis notæ, ſed hu-
 iuſce plenitudinis, quedam vero nullius quidē plenitudinis ſed humorū potius prauitatis & cor-
 ruptionis ſigna ſunt, aut viriū imbecilliū, aut tumoris ſolidorum corporū. Tu vero, ſi his q̄ dicent
 atenderit: facile p̄dicēs iſta in hunc ſe habere modū. Illa itaq; affectio q̄ cū tenſione eſt, niſi exerci-
 tatiōnis comes ſit: plurimā, oīno ſubſtantā in corpore quod ſenſi p̄ditum ſit, cōtineri inſinuat,
 vt tñ, quod ad id quidē ſolū ſpectat, tēdi in quā, neq; quæ nam ea ſit, neq; quæ ſit illius ſpecies indi-
 cet, cōe liquidē id ipſum cuiuſcunq; ſubſtantia eſt, tam tenuis, q̄ craſſe, quā ſit media conſiſtēt,
 vel

Al. r. f. d. r.
 c. j. ſol. 29. d.

vel flatusofa, atq; et tam calida, q̄ frigida, vel mediocri, sed alijs ad horū discretionē opus est indi-
 ctijs. Imbecillitas vero quæ in actionibus esse deprehendit, vires inualidiores ostendit, dū id quod
 mouet impeditur: quædam modū sit in languidiori manū motu, id quod plures status consequi po-
 test. Nam si in aliquo carneum ac adiposum particularū genus, viribus in eosdē fines seruantibus;
 adaugeatur, necesse fuerit motiones fieri imbecilliores, moto liquidē aucto, mouente vero equali
 permanente. Sed si aut vnus quispiā ex humoribus, aut oēs et simul excreuant, nec vires aliquā
 vnā augeatur: sic quoq; necesse erit actiones inualidas reddi: nec secus si ambo creuerint, humores
 nimirum atq; ea q̄ *παραχρηματα* dicta sunt, nullo autē in viribus cremento facto. At hæc si par-
 ter se habuerint, vires vero imbecilliores euadent. Fieri et possit vt hæc vtraq; simul conueniant,
 necpe vt & de virium robore dematur, & humores vnā cū *παραχρημασι* vel plures fiant, vel pau-
 ciores: horum vero vtrūvis eueniat, vires inualidiores ea propter euadent, siue modo id fm vnū
 florum accidat, siue fm duo, siue fm plura, vel etiam omnia. Nam arbitrari q̄ ex solidorum cor-
 porum *ειτροφία* (quali bonam dicas nutritionem) non nunquam imbecillior edi possit motio ho-
 minis est, qui ignoret facultates per vniuersa solidiora corpora p̄mere, ita tamen, vt spiritū tā ar-
 teria quam nerui, filularum & canalium officium present. Si vis autem huiusce opinionis defe-
 ctum nosse: cum alijs multis ex nostris, tum vero de decretis Hippocratis & Platonis, atq; de na-
 turalibus facultatibus libros, legere potes. Solidorum itaq; corporū *ειτροφία*, proprie ad bonū ha-
 bitum attinet, sicut ad carnium incrementum, *εισορμία* & *πολυσορμία*: plurimum vero & adeps
 seruaa eius proportione augetur, quandoq; tū magis adeps quam caro augetur, vel solus etiam
 adeps. Sed de his a nobis in libris de temperamētis sermo habitus est. At vero quædam plene in car-
 nis ratione & *εισορμία* est, quali carnis bonum dicas statum, & *πολυσορμία*, ac si carnis exuberan-
 tiam dicas: sic etiam in sanguine dixeris *ευμμία*, quali bonum sanguinis statum, & *πολυμμία*, id
 est sanguinis affluentia. Est vero satis apertum, quod ad *ευμμίαν* pertinet, vt sanguis exquiliē suā
 seruet rationem, tam quod ad quantitatem spectat, quam quod ad qualitatem: in *πολυμμίαι* autē
 recta carnis in qualitate ratio seruatur, in quātitate nō omnino culpa vacat, quum maior adit eius
 copia q̄ sua pte natura & ex suis generationis exordijs sibi debeat, vel saltem quā virtum ratio
 expolat: fit. n. quandoq; vt simul hæc vtraq; pari ratione vltra quā generationis corū ratio exi-
 gat, augeantur: quemadmodum in athletarum habitu bono q̄ncq; videmus, in quibus pariter hu-
 mores & carneæ partes atq; etiam vires, eadem seruata proportione, augetur. Itaque plene cō-
 stat q̄ hi q̄ inter plethorica inditia, corporis tumorem reponunt, minime veraces sint: venarū ete-
 nim tumor poterit forsitan esse plethoricū signum: at carnis & adipis moles eorundem sanē indi-
 cabit multitudinem, non tū illius plenitudinis, quā nos hac parte inquirimus, signum vniq; erit,
 nempe quæ plethora appellatur. Sermonē. n. de eiusce generis plenitudine, q̄ s̄ euacuationem indi-
 cat, instituto: non nulli mox acquiuocacionibus decepti, eō aberrauerunt, vt ad plenitudinem tū
 carnis, tum adipis delati sint. Sic itaq; perperam corporis tumor inter plenitudinis notas positus
 est. Venarū vero tumor, eas forsitan quas tumentes videmus, plenas esse inlinuabit: nulla tū necesse
 sita propterea cogit, vt alie etiam que in profundo latēt, plene sint: quem fieri possit, vt sepe illis
 quæ exterior in propatulo sunt distensis, non aque deinde alia que interior latent, distendantur:
 quemadmodum frigore inualecente sanguis ad interiora repellitur, & ita exterioris venæ sangui-
 ne redduntur vacua, vt vix illæ conspicuae sint: at ingruente calore, vel si quis et se lauerit, sanguis
 contra, corporis internis partibus relictis, ad externas & ad cutē effertur: si præterea ardens quoq;
 febris adijt, effluere ac quali vti sanguinem necesse est, & proinde fundi ac in flatum verti. Sic ergo
 tumor venarum tumor nō crit sanē inseparabile plenitudinis humorum indicium, nisi quum corpus
 ita primum se habuerit, vt neq; interna externis, neq; hæc illis, caleant magis: mox vero neq; calor
 inmodicus vniuersum corpus animalis detineat. Si res hoc pacto definitur, erit quippe venarū
 tumor sanguine plenitudinis signum, vt tamen sanguis secundum dominationem intelligatur: H
 nā neque fieri alioqui pōt, vt adeo sincerus in venis reperiat sanguis, quin illi aliquid, aut bilis,
 aut pituitæ, aut ferosi humoris permixtum sit. Vnde & ego superius censebam hoc eodem modo
 sensere audiendum, quotiescunq; aut sanguinem, aut ceteros humores abdicare dicerem: sincerus
 liquidem ab alio humore sāguis & impermixtus nusquā in venis habetur. Nos etenim alibi non
 strauimus nihil oīno referre, si humores, vel si sanguinē appelles: quotiescunq; tū is cum alijs fue-
 rit non vtrūq; permixtus, sed definita quadam proportione seruata, in ijs nimirum animalibus
 quæ ita se habeant, vt ipsa eorum natura postulare videtur. Nam quum humores omnes intra suā
 ex natura sibi debitam mensuram creuerint, idem tunc significat sanguinis dominantis ac humo-
 rum nomen: neq; n. quicquam distert affirmare humores auget, ac ipsū sanguinē: is. n. sermo
 illorū qui ita loquuntur, hoc ipsum inlinuat, nempe eum intra antiquam proportionem omnino
 crescere. Hæc itaq; sic a nobis sint definita: iterū vero ad institutum nostrum redamus. Porro ve-
 narum tumor sanguinis quidē plenitudinem indicat, si tamen is a nulla gignatur externa consti-
 tutio omnino inualecente, aut ex fusione, vel ebullitione: cauendum erit et ne ea particula fue-
 rit decliuis, aut ne paulo antea illa ceteris vehemētius mora fuerit. Has autē oēs particulares definitio-
 nes facile q̄ poterit vna quapīā ratione cōplecti, ex tumore venarū sanguinis tūc idicari pleni-
 tudinē dicens, quū oēs corporis particulæ eundem statū obtinuerint cum mediocri etiam calore,
 Nam

nota ex hoc loco nō est
 verum in quibusdam
 a. dicitur in plethora
 b. dicitur in plethora
 c. dicitur in plethora
 d. dicitur in plethora
 e. dicitur in plethora
 f. dicitur in plethora
 g. dicitur in plethora
 h. dicitur in plethora
 i. dicitur in plethora
 k. dicitur in plethora
 l. dicitur in plethora
 m. dicitur in plethora
 n. dicitur in plethora
 o. dicitur in plethora
 p. dicitur in plethora
 q. dicitur in plethora
 r. dicitur in plethora
 s. dicitur in plethora
 t. dicitur in plethora
 u. dicitur in plethora
 v. dicitur in plethora
 w. dicitur in plethora
 x. dicitur in plethora
 y. dicitur in plethora
 z. dicitur in plethora

A Nā si illæ pariter oēs p̄ in moderato calore ferueat, fundunt inde humores, atq; ita venæ in tumore
 tolluntur, & proinde ex hoc flatusofa potius q̄ sanguinea inlinuatur plenitudo: humores. n. cōcale
 facti vertunt in flatū. Vnde & illi q̄ pnuntiauerē venarū tumore esse plenitudinis signū: recte qdē
 dixisse videri poterūt, si mō q̄s huic istorū sermoni addat, id esse intelligēdū fm eas venas quibus hoc
 ipm cōtingit. Necesse siquidē est, vt ea subtilia q̄ tumorē venis inferit, sit copiosior q̄ antea fuerit:
 aut nōndū p̄pterea innotescit cuius nā generis ea sit plenitudo: quū tumor qui p̄ter naturā est, ad
 quancunq; substantiā, dīmodo multa sit, pertinere possit, siue is sincerus sanguis sit, siue biliosus,
 siue ferosus, siue pituitosus, siue flatusofus. Sed et venarū tēlio nō secus ac illud cuiuscunq; differētie
 plenitudinis cōe est: q̄ppe q̄ et ipsa plenitudinis quātitatē potius, q̄ particulares sequit specificasq;
 differētiās: tā igit tumor, q̄ tēlionis sensus nihil magis cuiuscunq; humoris, q̄ flatus prescēt multī-
 tudinē. Quares si quis sic proferat, Necesse nimirū est, vt vbi tēlionis sensus est, sit et plenitudo: is
 a vero nō aberrabit. Sed nec ille et mendax erit, qui autumabit plenitudinē q̄ in particulari sensu p̄-
 ditū cōclūsi sit, tēlionis sensum excitare. At si posthabito cōi, aut humorū, aut plenitudinis noni
 ne, sanguinē in suo sermone p̄ferat: minime necessum amplius erit hunc oīno veracē esse, ob eas,
 quas mō exposuimus causas. At vero q̄ neq; simpliciter plenitudinis, sed ipsius magis differētie, q̄
 pluris aut minoris rōne esse hēt, proprius sit tumor, aut tēlionis sensus: ex his q̄ paulo post dice-
 mus palam fiet. Porro nulla particula p̄ plenitudinem dolet, nisi ea prius violētē distendat. q̄ si in
 tumore attollatur, id vero violētē nequaū fiat: nōndū pars ea distenditur. Quapropter tumor ille
 qui cū tēlionē esse, maiorē p̄fert plenitudinē: minorē vero, q̄ citra eā est. Sed q̄lo cor ergo nullus
 inter inaita tumor in venis apparet, q̄n tū tēlionis sensus plurimus est? tēliuā etenim affectiōnē
 sp̄ opus est maximis esse copulatā tumoribus. An id est, quia q̄ncq; tumor internas venas q̄ in p̄son
 do sunt occupās, partes eas distendit? Si tū plenitudo ea de qua nūc a nobis sermo inilitutus est, p̄
 cōparatiōnē ad alterū dicit: nā vel ad capacitātē vasorū, quod et plenitudinē appellamus, nō tū ita
 vt illa cōdantur adhuc: vel ad tunica distēsiōnē, tumor venarū increscit quū sanguis auctus p̄uene-
 rit in eā multitudinē, q̄ naturalē vnus cuiuscunq; modū excedat: ita vt eius cōparatiōne multus dicat:
 at quū cōdunt, tunice, inlinuat excessum p̄ter eā mensurā, q̄ illi debet, quum id nō sit sibi ex natura,
 eas necpe distēdi. Iam igit vtrūq; multū est, tā si sanguis p̄ter naturalē symmetriā crescat, q̄ si ad ten-
 sionē vltiq; tunicarū. Et Brasistratus qdē horū vtrorūq; meminit, nō tū ita distēdit neq; apte sicut
 nos fecimus, sed cō saltē deuenit, vt indicaret duplicē eē reilitus naturā. dū. n. ait, Inter inaita igit re-
 pletis moderate valis, robustiores se ipsi & validiores redduntur p̄ter eorū morē: inlinuat sangui-
 nis immoderationem, quum id quod ex natura cuiq; debetur, superat. Quum autē subinde inaitit:
 Quod si vterius plentiores fiant, brachia & manus suraq; implentur: eam tetigisse videtur, quæ tuni-
 cas sanguinis cōtinentes respicit: vt tandem duo sint termini sanguinis vltra naturalem mensurā
 aucti: alter, si venarū tunica repletē, in maiorem eleuetur tumorem, q̄ vnus cuiuscunq; ratio naturali
 status exigit: alter, si præter id, eis insuper tēlio accedat: quorū tamen neutriū in ea plenitudine q̄
 vtrūq; cōparatiōne aestimanda est, conspiciunt. Hæc vero satis nobis sint, quantum ad hæc ipsa p̄uenit.
 De rubore ac ceteris indicijs quibus plethora, vicium humorum, ac multitudinis species significatur. C. d. p. 11.

A. l. f. d. 3.
 l. c. p. 44f

V ERū rubor, cuius et illi meminere, nō est qdē plenitudinis in vniuersum, sed sanguine indi-
 citi: casdē tū is est, quas tumor, exigit distinctiones: quū possit ex aliqua externa occasione sub
 oriri, vt p̄tote Sole, vel balneo, vel exercitatione, vel itinere, vel (vt vno verbo absolua) ex calore,
 nec nō ex ira, verecūdia q̄ & ex alijs q̄ his sunt similia, in quē ordinē & acuta febris referēda sunt.
 Si itaq; equaliter corpus vnde quaq; fuerit affectū, neq; quicq; ex his q̄ mō recessimus, affuerit: erit
 sanē rubor tā nota sanguine q̄ tota aial distributa plenitudinis: at si secus, saltē ea parte vbi ille cō-
 spiciendū se offerat. Nā & eas inflammationes, q̄ vel in summa cute, vel in musculis cōstituerint, q̄ppe
 quū & ipsa plethorici morbi sint: is color cōsequit. Nos vero in alio libro, vbi de tumoribus p̄ter
 Naturā loquū sumus, abunde de inflammationibus tractauimus: ibi. n. mōstrauimus eos oēs ex hu-
 morū multitudinē aliās in alias partes decubentū cōsistere. Nunc vero nō de his a nobis in plenti
 sermo institutus est: sed de ea plenitudine (vt fā diximus) q̄ plethora appellata est, & ex humorū af-
 fluentia in vniuerso corpore ortū habet. Non ita tū ea multitudinē corpus vniuersum teure dixi-
 mus, vt vtraq; corporū genera inde laedantur: vasorū iniquā & carnis: contingit siquidē nō nunq;
 eorū alterū tū: quædam modū si vtrāuis ex illis partibus detineat, nec in vna particula vel duobus
 id accidat, verū aut in aiali vniuerso, aut in pluribus illius particulis, & in illis q̄ maxime principis
 sunt. Porro tumorē qualis nā sit exquirere, hoinis videtur esse qui satis, abunde q̄ in hisce rebus di-
 gnoscēdis exercitatus fuerit. In genere itaq; carnoso, alter quidē tumor est qui ad eas ipsas carnes p̄-
 ainet, alter vero ad ipsos humores, necpe quū caro perinde ac spōgia vel lana supfluente quopīā hu-
 more implet, & huiusce generis in carne plenitudo, illi ex p̄portione respōdet, q̄ iuxta *εγχομια* in
 valis appellat: altera vero ei q̄ vires respicit, vel que non sine grauitate consistit, vt tū sp̄ meminere
 mus, nihil referre, si de cōposita carne, vel si de musculō sit nostra disq̄litiō: atq; et q̄ quotiescunq;
 sermo fuerit de plenitudine institutus q̄ in carnibus est, id de musculis audiendū est, nō autē de sim-
 plici ac carne q̄ a nō nullis *παραχρημασι* appellari solita est. Quippe in arterijs & venis, plenitudo q̄
 vires respicit, nō eque ē a laborātibz sēu p̄cepta, imo nō nisi ab his q̄ sua pte natura vegetiori sen-
 su p̄diti sunt: solis etenim his subobscura qdā, & in p̄fundo apparet i corpore grauitas: vñ sit vtralia in
 Tertia Classis. III quirenda

† Videtur nō
 nulla in grecis
 exēplaribus ad
 sententiā inte-
 gritatē de esse.

grenda sint huiusce plenitudinis manifestiora inditia. At vero quū medicorū q̄ plures rē, hāc segni ter tractauerint, eorum enim aliq̄ nullam illi cōsiderationem adhibere, aliq̄ autem fatiū imperfecte: nullum reperit est signū motu arteriarū certū, de quo nos in libris de pulsiuū plene egimus. Plurimum. n. venę cū arterijs, ob eorum valorum mutuā confluētū, quā sæpius alibi ostendimus: plethora simul arripiuntur: quandoq̄ tamen crassius et glutinosius humoribus in venis collectis, nō ita facili sit ab ipsis in arterias transfusio: sed id sanē rarum est: nam semper transluunt, nisi quam maxime humores crassi atq̄ tenaces sint. In huiusmodi itaq̄ affectibus nulla euīdēs in venis cōgeste plenitudinis nota ex arteriarū motu haberi potest, & si id quam maxime Nicarcho, Praxagorā q̄ videatur, quantumlibet illi arterijs minime sanguinem impertiantur, At in ceteris plethorā affectuibus fides lignis ex pulsū desumptis adhibenda est, de quibus priuatim in alio opere huius rei dicato, scripsimus. Plenitudinis autē species, quum ea in vniuersum corpus pariter distributa est, in hunc modū dispartienda erunt. Rubor sanguine plenitudinē attestatur: color vero subpalidus, haurē bili: quū autē pituita nimis excreuerit, in albū magis q̄ ex natura cōueniat, color vergit, quē admodū in atrū, si bilis atra. Sed opus profecto fuerit, vt cū vnoquoq̄ istorū, simul sanguis augetur: alioqui. n. si sola exuberauerit bilis pallida vel flaua dicitur, quē admodū his euenit qui regio morbo impliciti sunt: is affectus nō amplius plenitudo, aut plethora appellari meretur, sed po tius vitioforum humorū copia, græce vero cacochymia: & id ipsum de bile atra ac pituita dicendū est. Quod si, vt ita prius diximus, grauitas, vel tumor præter naturā modū addit: erit sanē ea affectio plethorica nuncupanda, verū humoris vincētis species ex colore erit dignoscenda. Sola attamen bilis neutrū ex symptomatibus illis, quæ nunquā a plenitudine sciungī possunt, afferre valet, nēpe neq̄ tumorē, neq̄ pondus: nam anteaquā ita ea increseat, alia illi superiēctura est affectio. Ceterū si sola pituita augetur, hæc vero non oīno, sed solū in ea aq̄q̄ intercutis specie, quę leucophlegma ria græce dicitur: potest forsitan per vniuersum corpus exuberare. Manifestū præterea est, eum humorē, qui crudus appellatur, inter pituita species in hoc sermone esse ponendū: nā si alioquin illū ab hac esse diuersum statuerimus: illis quas modo retulimus, differentijs plenitudinis, ea etiā adijcienda erit, quę ex istiusmodi humore, pdit: est vero is humor q̄ alia pituita sit, crassior, ac minus flauosus: cuiusmodi ille est, qui in vrinis sublidet præsertim in illis, q̄bus præ nimia voracitate plurimū illius redundat sedimenti, quod elixā fabā imitatur: sæpenuero etiā per alidū is humor ab illis corporibus confertim deijcitur quæ relictiis exercitationibus, sese erapula dederunt, nec ab balneis post cibū se continent. Verū enim uero istius humoris, sicut & pituita, comes est corporis totius al bicās quędam decoloratio. Sunt autem alię species pituitę, dulcis nēpe vna, alia acida, alia vero salia. G Ex dulci somnolenti fiunt: ex acida, quū redundat, famelici: quemadmodū siticulosi ex salia: ex ea vero quā modo diximus, cruda in quā, amittitur appetentia. At vero quod somnū spectat: alię pituita paulo maiorē q̄ ex natura cōueniat, somnū cōciliant: crudus autē humor, vt dulcis etiā pituita, ita manifeste somnolētos reddit. Alibi. n. a nobis monstratū est, q̄ si humefac ac refrigerat sentendi principū: statim soporosa affectio (græci xōnuā appellant) obortitur: quemadmodū si licefac ac incalefac, in vigilias illabatur: & perinde oēs biliosi ex vtraq̄ bile, insomnes degūt: id ita pe culiare habent qui atra bile tenentur, q̄ difficiles sunt, atq̄ præter oēm rationē sunt tristes. Quod si non in vniuerso corpore, sed fm vnā quampiam particulā prædicti humores colligantur: tumores in corporibus præter naturā pariunt, de quibus aliās disputauimus. At eistorū symptomata, q̄ nunc recensuimus, præter decolorationē: tunc maxime fiunt, quū illi vel cerebrū occupant, vel ventriculū: vigilia etenim et somnū causam in cerebro habent, appetētia vero atq̄ eiusdē defectus ex stomacho aliā alio modo affectio proueniunt. Patet autē stomachū hoc loco os ipsius ventriculi ap pellari: vbi si pituita colligatur, appetitiones excitat: si vero biliosi humores, & bilis ea flaua fuerit, sitim & cibi fastidiū parit, & præterea os illis erit amarulentū: at si atra, morosi & tristes, & sine si ti, salua q̄ plurimū illis scatur: nec ita tamen oēs cibū fastidiunt, immo eorū nonnulli satis famelici fiunt, in q̄bus nimirū atra bilis acida qualitate fuerit affecta: quod fit vbi ea malignior reddat. Porro dū ea veluti fex sanguinis pmanet, neq̄ exacte adhuc acida facta est, satius forsita sit, nondū melancholiā seu atrā bilē nominare: sed (vt nos solemus) melancholice potius humorē: q̄ propæac cessit, vt in melancholiā vertatur. Verū nō est is sermo a nobis institutus, vt de differentijs vitiofo rū humorū differeremus: quū neq̄ eos plenitudinis vocabulo cōprehendi dixerimus. Nos autē p posteramus nō quencunq̄ quoquo modo exuberantē humorē inuestigare, sed de plenitudine dis quirere: q̄ copia est humorū in vniuerso aīalis corpore. Quare neq̄ tumorū particulatim, neq̄ etiā vitioforū humorū species in hoc libro vllus speret se a nobis auditurū: sed quū vel oēs priori serua ta proportione aucti fuerint: vel vnus alios q̄dem, parū tū alios superauerit. Et sanē in plethoricis colligitionibus pōr sanguis alios oēs lōgo excedere in intervallo, verū nō ita aliorū humorū q̄ spā: id nanq̄ ita in cacochymia, a vitio humorū sic dicitur, trālit, nec amplius plenitudo neq̄ plethora erit vocitanda. Vnde & pulsus in cacochymijs exq̄sre cū humorū natura cōgruentes sunt: in illis vero quas mō diximus plenitudinibus, nō eque cōspicue eas seruat differentias: q̄ppe q̄ humor ille sup fluēs semp̄ plurimū sanguinē secū habeat: si tñ nimis superet, & sit flaua bilis, tales necesse est pul sus reddi, quales fieri diximus, quū cor calefit ac exiccatur: q̄ si atra bilis, rursus tales quales diximus fieri, quū refrigerat & exiccatur: & eodē mō, si pituita supra alios excreuerit, pulsus illi dētur q̄ so lent

est plethorica diffinitio
vnde dicitur in libro de
habe vniuersum vniuersū
leue q̄dā modo
est in libro de

Alent in frigida & humida gigni affectione: vbi vero sanguis omnino se secūdam naturam habuerit, nulla sit ab antiquo statu permutatio: sed si is qui humidior sit redundauerit, pariter & pulsus alterantur: vti etiam si quā ipse esset, aut calidior fieret, aut frigidior. At vero tam hæc omnia distinximus in libris de pulsibus. In præsentia vero nobis tantum dixisse suffecerit, quod ex ocio atq̄ humido vinctu sanguis, excrementis in eo aquosis redundantibus, humidior se ipso reddatur: ex ira autem, exercitatione, æstu, fricatione, medicamento alimentorūq̄ calfacientibus, & meraciori vi no atq̄ vetustiori, calidior efficitur: quemadmodum frigidior, ex recentū frigore. Si etiam quispitā alimentis temperate: ficioris diuini vatur, quæ tamen alia nulla tenetur inemprie: sanguis in eo siccior euadet. Atqui & secundum varias complicationes, simul & frigidior & humidior, vel frigidior & siccior, vel calidior & humidior vel calidior & siccior, pro causis ita dicitur sine vilo etiā alio in eo exuperante humore efficitur. Quod si ob eorum quoq̄ mixturā in intemperiem illaba tur: ea quidem intemperies non sine cacochymia cōstare poterit: quæ adhuc dicitur quod sanguis frigidiori & sicciori constat, vel frigidiori & humidiori, & ita secundum alias sex intemperaturas, octio etenim ille vniuersū sunt: alio attamen modo, quā quādo ille solus & per se fuerit talis. Pro horum vero octio intemperamentorum differentijs, pulsus talem obtinebunt formam, quam lem nos in libris de pulsibus exposuimus. Sed mox an solius sanguinis sit, an vero alterius humo ris illi intermixti, ex vniuersi corporis colore discernendum erit: vel etiam ex alijs symptomatibus quæ nuper recensuimus, nempe quæ de somno & vigilia diximus, de q̄ cibi appetentia & eius de sectu: et de alijs præterea quæ modo a nobis relata sunt: in super ex prioris vitii ratione, ab exerci rationibus, & ijs quę egrotanti accedere consuevere: nec non & ex anni tempore, regione q̄, & naturali corporis tum densitate, tum raritate. Sic enim præstiterit potius ex omnibus fidem dignotio ni desumere, quā ex vno tantum, vel duobus: quum probe nouerimus quod hoc ipsum in hac arte ex coniectura plurima deprompti, vniuersa inquam artis pars, quę dignotrix est, & non solū ea quæ in dignoscenda plenitudine aut cacochymia versatur, de qua nos nunc disquirere institui mus. Nam que ad actiones, vel morborū causas pertinent, quę q̄ ad curandi rationes, magis scien ter cognoscit possunt. Sed de his alibi plenius egimus, erit q̄ nobis satis nunc, posteaquam plene quod fuerat propositum definitiuimus: hic etiam huic libro finem imponere. Is vero sermo suffi cere poterit, si exemplo fuerit abunde explicatus. Ponamus igitur hominē, qui omni febre vacuus sit, venas in maiorem tumorem attolli, totum etiam corpus rubicundius euadere: statim ego ani maduertendum, num illi cause aliqua occurrerint ex illis quæ vim calfaciendi habent: & si forte hoc videatur, præstabit huiusce rei dignotionem tantisper differre, donec motio ab illis in corpore vniuerso excitata conquieuerit: neq̄ enim eum qui ira excanduerit, vel qui laetur, lotus ve sit, vel qui exercitatus sit, aut vinū nuper ingurgitauerit, aut qui quouis alio modo incaleuit, in hoc iudicium adducere oportet, sed eum, qui ab omni externa motione iam quieuerit: qui si tunc talis videatur, sanguinem sanē in hoc homine abundare iudicandum erit. Mox vero & alia consideran da erunt, & ea primum quæ vim habent maximam, subinde autem & alia: huiusmodi vero osten dimus esse grauitatem, tenionem, & pigritiam ad motum, postea pulsus, vigiliam q̄ & somnum, appetitiones cibi, eius q̄ fastidiū, & ita dem quęcunq̄ alia istius generis sunt: deinde ea quę præ cessere, si vim habeat generandi plenitudinē, vlla ne excretio aliā illi solita intercepta sit, vel exerci citatio neglecta, atq̄ num plura vel quę plurimum nutriant alimenta ingesta sint, vel si post cibū se præter morem lauerit: in super etiam si solutus sit ille plethoricis morbis arripi: præterea vero ad denda sunt ea quæ ad anni tempus & regionem pertinent, & si quid aliud in eodem cum illis ordi ne sit, ita tamen vt non sit his omnibus equalis cause ratio attribuenda: quod & in alijs huiusce ar tis partibus obseruatur. Sunt etenim inter hæc indicia quędam scientifica, vt pote tenio, grauitas, tumor venarum, pigrities in motu, color, atq̄ etiam pulsuum motus, citra tamē qualcunq̄ exter Dnas motiones. Sunt & quæ ab his deficiunt, in quo ordine sunt suppressę excretiones, ociosa vita, copiosi cibi & qui plurimum alant, balneæ q̄ in super post cibum: hæc tamen si omnia in vnum coeant, propē scientifica accedunt inditia. Tertium vero ab his ordinem obtinent, si sit solutus is vir plethoricis teneri morbis: demum autem regionis & temporis ratio accedat, quę hæc omnia ferē con stituit. Nam hieme & vere, locis q̄ tum frigidis, tum temperatis, maior colligitur plenitudo: mi nor vero, locis et temporibus calidis & siccis: & ita etiam qui densa sunt cui frequentius eam colligunt: qui eandem raram habent rarius.

hæc in plenitudine salu
neq̄ vniuersū prægnantia
appetitū, tunc tamen
plethoricis colligitionibus
hæc tamen ab alijs, nunc
plenius exponemus: nunc
posteaquam plenitudinem

Al. f. 2. d. 1.
lib. 2. c. 6. 4. 5

GALENI DE TVMORIBVS PRAETER NATURAM LIBER,

Horatio Limano interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Quae causae sint & nomenclaturae tumorum praeter naturam,

Quid sit tumor praeter naturam.

CAP. I.

EX his quae corporibus accidunt, id vñ est, ad quod indicandū onci vo cabulo vtuntur: sic enim Graeci spatium in longitudinē, latitudinē, & profunditatem nominarunt: Latini tumorem appellanti interdū etiā quod est supra id, quod est secundū naturam, incrementū, oncon dicunt: Tumorem latino sermone quae res non aegrotis solū in parte qualibet, sed et ipsi sanis inest. Nā & obeli aucti sunt supra id quod est secundum naturam in profunditatem & latitudinem, nondum tñ praeter naturam se habent: vt. n. saepe dictum est, tertia quaedam constitutio est ea quae est corporum non natura dispositorum: quae est media inter ea corpora quae se habent secundum naturam, & ea quae se habent praeter naturā. Obesitas igitur aut tenuitas nō praeter naturā est, sed tñ alter quidē est supra id quod est secundum naturam, alter verō est infra, vterq; autem non natura dispositus est. Quem verō tumor ex aqua in terete occupat, aut quem tenuitas ex tabe, ambo si praeter naturam dispositi sunt. Nunc autē in presenti libello propositū est considerare de tumoribus praeter naturam, qui & totum corpus occupant, & qualibet eius partem: Eo tñ etiā determinato, q̄ excessus dispositionū quae non natura sunt, praeter naturam sunt: laesio verō actionis est terminus excessus earum. Sed de tumoribus his longiori oratione non est opus. Omnes enim homines cognoscunt, non solū ipsi medici, q̄ plus carnis & adipis q̄ iustum est eos tumores generat: Alios autē quicunq; secundum dispositionem ipsorum corporum, non solū secundum quantitatem primō ab eo quod est secundum naturam excedunt, iam consideremus, a phlegmone. i. inflammatione incipientes.

De inflammatione.

Solent Graeci nomen hoc dicere de partibus quae in maiori tumore sunt, carnosae, in tenentibus, pulsantibus dolore dolentibus & calido, & rubentibus. Quae verō causa est, ob quam haec symptomata fiant, non modō nō multitudinē hominū, sed ne ipsis quidē medicis omnibus cognitum est. Plures. n. eorum via aliqua inquisitionē ipsam nō faciunt, sed quod ipsi videtur, id simpliciter enunciat. Consideratio verō fiet, si quis via hac procedat. Tumor maior nunq; circa corpus vllum fiet, nisi eius substantia ex duabus rebus altera affecta sit, vel vt a multo calore veluti interuiescens fundatur, aut foris aliqua nouā substantiā assumat. Cum. n. funditur, in spiritum vertitur, & refrigerata pristinum tumorem resumit facile: spiritus autē in partibus inflammatis non videmus cōcētum vt in alijs tumoribus multis: & eadē inflammationes refrigeratae neq; statim neq; semper ad pristinā constitutionē redeunt. Manifestū est autē ex incisione q̄ spiritus nō continetur. Si. n. incidatur pars inflammata, apparet sanguis multus effusus, & totus locus euidenter sanguine plenus, quē admodū spongiae madefactae: spiritus verō neq; statim excidens, neq; post. Sed color quoque sanguinis solus, p̄ prius simul & inseparabilis est: partū. n. corporis vel humorū nihil aliud est rubrum praeter carnē & sanguinē. Sed neq; multitudo carnis est affectus inflammationis: & si cōmultitudo carnis in corpore cōstituat sola sine sanguinis multitudine, tumor quidē maior fit q̄ pro modo naturae, color autē in terminis salubribus p̄manet, neq; pristinā naturā euariat. In nulla. n. re quae secundū substantiā augetur, intendit pristinus color: sic. n. & nix magis alba fiet, & pix magis nigra, & aurū magis flauum. Incrementū igitur substantiae diuersa res aperte est ab alteratione: nam

Anam augetur secundum quantitatem, alteratur verō secundum qualitatem. Est autem & color quoque indicium qualis substantiae nō quanta: hanc ob rē multitudo carnis, diuersa res est ab inflammatione. Eandem quoq; ob rē exilimaret quis in ipsa abundare humorē sanguinis. Sed & cū vlcibus quoq; maxime inflammationes interdum fiunt, & apparet quaedam effluens sanies (ichorem appellant) aquosa & tenuis ipso loco circū cruento apparente. Necesse est igitur in hoc densitate carnis, quā in terminis vulneris sibi ipsi assumpsit, in eam mediocritate venire, vt ipsas sanies excidere cōcedat, sanguinē verō eius intus includat. Et sanies quārō tenuior est sanguine, tantō augetur magis crassior est spiritus. Quare si caro vulneris ipsas sanies excidere concedit, & ipsum spiritū certe cōcessisset. Eo autē semel euacuato, desisteret inflammationis tumor. Profecto sic fieri apparet in ijs partibus, in quibus spiritus verē est aggregatus: dissectis. n. ipsis, statim cōlidet ois tumor. Sed generatio quoq; inflammationis quae in vulneribus fit, testis est. In principio. n. recētib; adhuc vulneribus multitudo sanguinis excidit: suppressis autē statim aut nobis refrigeratibus, aut sponte a cōtinēti refrigeratus. Sed cōprimētib; quoq; nobis manibus, aut deligatibus, phibitus est fluere retinet. Dein in oris dissectorū valorū retentus & oclusus, cogit & concreuit, non secus ac grumus: praeter q̄ grumus est aggregata cōcretio sensibilis sanguinis: qd verō in vlcibus fit, nō aggregatum, sed in paruis & multis oris dissectorū valorū sicut, & crallum reddit sanguinē. Cū igitur hic crassior est, valorū verō orę angustiores, sanguis iam retinetur, sanies verō excidit. Haec oēs coniecturae maximae sunt, q̄ inflammationē partes sanguine abundant. Calidior quidem est q̄ pro modo naturae, in ijs quae inflammata sunt: non tñ eatenus calidior, vt sola fusione tñ tumorē efficiat. Multae autē tibi huius quoq; rei coniecturae sint. Prima quidē exardentissima febris: quanto. n. vehementior est in his calor eo qui in partibus inflammatis est, tantō tumorē maiorē esse oporteret. Secunda coniectura est, ex ipsa sanguinis substantia: non. n. vt pix resina q̄ & cera a frigore cōcreuit, sed semper & natura calidior est. Illis, cū calefiunt, ad contrariū est transmutatio: sanguini verō natura calido tumor quidem paulō maior fiet, non tñ tantō, quātō inflammationes partes affectas atrollit. Pix quoq; & resina & cera in tñ calore venientia, in quantū veniūt ea quae inflammata sunt, parum sup̄ principium augent. Non exigua quoq; praeter ea quae dicta sunt, haec tibi alia coniectura est, q̄ tumor partū inflammatarū propter solā fusionē non fit: alteratio sanguinis exigua quidē est in calore, tumor verō non paulō maior est. Id verō quod apparet, tibi sit idonea cōiectura. Nō enim vt resina & pix & cera vehementius incalēctā, ad plurimū fusionis veniūt, sic sanguis quoq; (sed seruat quīs in igne coquat, pristinum tumorē, aut in nullā aut omnino in minimā magnitudinem Celatum. Dicitur est autē me supra quoq; q̄ refrigeratis inflammationibus nō semper desistere contigit: vident. n. & magnā in qua impactus est fluore, & si vehementius refrigeras, tumorē non tolles, sed liuidā frigidam q̄ efficias partem, & in scirrhum mutabis affectū. Facillimē verō antequā impactus sit fluore, refrigeratibus & adstringentibus repellit, & maxime cum exiguus est. Tenaciter verō ante impactus nihil ab adstringentibus inuatur, euacuatione verō eget. Inuentum igitur est a medicis tunc non modō calcificationibus discutere, sed etiam aliquid ipsius sanguinis sensibilibiter euacuare scarificationibus in cute factis. Omnia igitur haec magna indicia sunt, q̄ inflammata pars humore sanguineo plena est. Immodicē autem calida non statim ab initio sed tempore fit, retenta propter obstructionem omnium foraminum pristina perspiratione. Necesse igitur est & sanguinem moram trahentem putrefcere: quae enim calida & humida corpora calido loco congregata sunt, omnia facile putrescunt, si neque euacuentur neq; refrigerentur: quare quae ex putredine eius est caliditas, ei superuenit quam antē habebat. Quod igitur per partes inflammatas in ipsis valis plus sanguinis aggregatum est, tumoribus earum coniectandum est. Nihilominus eo quoq; quod vena prius ob paruitatem visum effugientes, apparent, non sanē in inflammatione genitae, sed eo quod sanguine repletae sunt, in tantum magnitudinis elatae, vt sensibiles fiant. Maxime autem in oculis accidere hoc videtur, & pene, & mammis. Quod verō omnis quoq; caro, cuius iam maxime q̄ affectio est inflammatio, repleti fluore sanguineo videatur, et color & tumor ipse ostendit: ob id verō & humida omnis & madescens vt lana & spongia, apparet. Huius rei testis est quae effluit sanies, cum inflammatio ostiolum habet. Iurē autem arbitror, & ipsa cutis, vñ cum tumoribus eorum quae subiacent, atollitur & circū tenditur. Et interposito tempore & ipsa de fluore aliquid accipit, vt valorum tunicae quoq; sic quoq; & ipsae quae in inflammata parte sunt, membranae: quid etiam ipsi nerui & tendines, tempore procedente ipsius inflammationis participant: interdum tamen vulneratis ipsis aut aliter affectis, ex illis ipsis primō ipsum malum incipit. Vniuer saliter verō nihil inflammatae parti, secundum naturam exacte se habere perseverat, cū mora inflammationis est, sed omnia cum carne de fluore fruuntur: vt non nunquam ipsa quoque ossa attingat, quemadmodum ex ipsis promouetur interdum primō affectis. Cū igitur secundum naturam se habet, laxa cutis est non obesitas quidem: & locus qui interest, vacuus est, cui ipsa insidet. Eodem modo loca quae in carne sunt, de quibus in anatomicis aggressionibus abunde dictum est, inania omnia sunt, maxime quae circum arterias in circulo carum dilatationibus disposita sunt. In inflammationibus autem omnia sanguine replentur, ex valis quidem ipsis per tunicas resudante, in omni verō carnis particula more rois permixto.

Tertia Classis.

III iij

De Abscessibus

De Abcessibus & Empyematis

CAP. 3. E

Extra carnē expellitur a virtute quae in ea est depultrix rerū alienarū. Vbi igitur vel foramen naturale conspicitur est, vt riuus effluens excrementis paratus, vel ipse locus ibi rarus est: ex pure pars expirat, pars sensibilibus effluit. Vbi verō circūditer cutis densa & dura, qualis est quae extrinsecus nobis est, ibi retinetur pus, & a subiecta carne ē abducit: post & acrimonia perrodit, & exit foras, nisi quis eā scarificare puerat. Victa autē a fluore natura, non in pus, sed in alienā quandā mutationē aliā deuenit sanguis. Cōmuniter verō oīa haec a pluribus medicis A postemata i. Absecessus vocantur, & maximē qua intus in profundo sunt. Non nulli verō non sic, sed cū in viscere tale aliquid factū est, id solū Empyema nomināt, & sic affecti sunt, Empyus. Rursus qdā alij medici eos solos Empyus nominare rectē putāt, quibus inter thoracē & pulmonem pus aggregatum est. Nomina igitur (id quod a me semper dictum est) eatenus curare oportet, vt dilucida significata rei interpretatio sit: ipsas autē res de quibus oratio habetur, inuenire sic studēdū est, vt nihil ex his lateat: oēs enim hae ad curandū methodū preparationē asserunt, qua methodo dispositionibus ipsis non earū nominibus medemur. Huius igitur rei semper memores, ad eas quae ex ipsis rebus reliquae sunt, eundem est.

De Simbus & eorum curatione quando callosi fuerint

CAP. 4.

Vm corpora pus excoriat, abducitq; & diducit ipsa a subiectis cōtinentia, dein euacuato quo quo modo pure, nequeunt quae distant pristinā constitutionem recipere, affectus nominatur Simus. Nisi verō quis celeriter eum curet, callum contrahit, & durus efficitur spatio temporis, nec subiectis agglutinari potest. Coercetur tñ siccatas a medicamentis & ratione victus, vt habere sanitate irreprehensibile pars videatur. Si quidem perpetuō quis accurato victu utens, salubre verē & superfluitatibus vacans corpus habet, cohibitus manet linus: Superfluitate verō aliqua subnutritura, rursus repletur, rursus q; fit qui ab initio fuit absecessus: iterumq; vt cōuenit medentibus euacuatur, siccatq; & coereatur, & semper longē faciliora ei haec omnia sunt, q; ijs quae primo absecessit. Neq; enim q; diuelluntur dolent partes: etenim iam distant, celerime q; repletur, facile fluorem suscipite sinu. Quin & celeriter euacuatur, via ipsis effluxionibus facta: vt si agglutinatae partes fuerint, rursus dolent, cum rumpitur absecessus. Non solum verō ex inflammatione generatio absecessibus est, sed etiam statim ab initio non nunq; propter alium aliquem humorem spatio ipis excoriat & obducentē a subiectis ea quae continent. Igitur & incili omnigenam speciem humorum solidorum q; corporū intus habentes apparēt. Etenim coeno, & vrinae, & grumo, & succo mellitio, & mucoso, & ossibus, & lapidibus, vnguib; q;, & pilis, in absecessibus inueniuntur similia corpora. Quin & animalia saepe inuenta sunt, oibus ferē ex putredine generationē habentibus similia.

De Fistula, Atheromatis, Steatomatis & Meliceridibus.

CAP. 5.

St vero & quae fistula nominatur, angustus & longus sinus, quae sicut alij sinus coereatur, & rursus absecedit ob influxum superfluitatum, quemadmodū illi. Atheromata verō, & Steatomata, & Melicerides alij quidem inter absecessus reponunt, alij verō ad aliud genus referunt. Parec autē & natura horū ex ipsis nominibus. Pulticulae, n. aliquid simile in ipsis atheromatibus inuenitur: mellis verō in ipsis meliceridibus: seuo autē in ipsis steatomatis. Vt plurimū verō tunica quadā mēbranosa omnia haec cōtinet. Hi igitur oēs praeter naturā tumores sunt. Preter hos quoq; carbunculi, gangranae, & herpeticos, & erysipelata, scirrhū q;, & oedemata, & cancri, & inflationes, quae neque ipsa ignorari a medico oportet, sed diligētē cōsiderari & singulorū generationē & substantiam.

De Carbunculis.

CAP. 6.

Angranē qdē & Anthraces i. Carbūculi, cū q; veluti inferbuit sanguis, ppe q; inflammationē est, cutē perullerit. Quae ppter & cū crusta fuit, & bullae pcedūt vlceri, quēadmodū in ambustis, febrem q; acutissimā asserunt, & periculū de vita propinquū. Nigra verō vbiq; & cinerulenta apparēt carbunculorum vlceris crusta: non tamen vt in alijs, inflammationis quae circūm est, color ruber est, sed ad nigritus declinat aliter, q; quae sanguine suffusa sunt, aut quae algore frigent. Non enim vehemētē liuidus, vt in illis, tumor est, sed habet aliqd splendens, vt bitumen & pix: talis autem est exacta bilis atra. Malignitas igitur vlcerum quae in carbunculis sunt, inde est: par est enim aut ab initio statim, aut peractum in ipso feruore sanguinem melancholicum fieri.

De Cancris.

CAP. 7.

Ipsa verō sine feruore atra bilis Cācros efficit, eos q; cū vlcere, si acrior sit. Hāc ob rem nigriores colores sunt ijs q; inflāmata sunt, et minimē calidi. Implet autē venae in his & intēdū magis, q; in inflammationibus: minus. n. excidit ē valis in circūiectā carnē ob crassitudinē humoris q; cācros gignit: nō tñ rubrę quoq;, vt in inflammationibus, venę sunt: sed hoc quoq; p rōne infestis hūioris.

De Gangrana quae post magnas inflammationes excoritur.

CAP. 8.

Sequitur autē magnas inflammationes quae Gangrana, vocat, quae & mortificatio est affectae partus, & nisi qs eī celeriter medeat, facile mortificat quae sic affecta pars est, quae q; continua sunt apprehendit.

Apprehendit, hominem q; interficit. Cum enim validē obstructa sunt per maximas inflammationes, & ora valorum & foramina omnia quae cutis sunt, naturali perspiratione priuata, quae sic laborant corpora, facile mortificantur. Et primum quidem eorum coloris ipse flos exinguitur, qui cū inflammationibus erat. Deinde dolor & pulsus pereunt, non sedata quidem dispositione, sed ipso sensu mortificato. Inseparabilis autem ab inflammatione magna pulsus est: sic autē nominare videtur antequam motum arteriarum ipsi laboranti sensibilem, siue sine dolore siue cum eodē fiat. Quare in inflammationis symptomatis pulsus quidam addunt eorum, cum dolore. Haec in nomine quidem controuersiam habent: melius autem est generationem eorum scire, appellatione neglecta. In ipso quidem secundum naturam, motus arteriarum insensibilis nobis est: in ipsis verō inflammationibus, sensibilis cum dolore. Percutit enim arteria, cum dilatatur, quae circūm corpora sunt, & percussione dolemus propter inflammationem. Cum verō ipsa quoq; iam tunica inflammata est, percussione simul & quae percuitur, dolorem geminat. De his quidem fatis dictum est.

De Erysiplata, Herpete, Oedemate, & Scirrho.

CAP. 9.

Dicendum deinceps de biliosis fluoribus. Vicit enim nescio quō medicorū mos, vt siue bilem nominemus simpliciter, siue biliosum humorē, audiamus pallidam amaram q;, non acidam & nigra: illam. n. semper cū adiectione nominant, appellationi humoris colorē adiungentes. Cū igit biliosus fluor decubuerit, q; exactus quidē est, cutē vlcerat: qui verō aquosus sanie sanguine & mistus, minus est acer, magis q; in tumore attollit partem, q; vlcerat: hoc quidem Erysiplata nominatur: alterum, Herpes. Fluorem verō qui fecit, & color & calor adiectionum indicat. Cū autē rursus acer ipse, alter quidem minus talis, alter verō magis, sciendū ex aciore || Herpetem Esthiomenon constituit, sic enim ipsum nominauit Hippocrates: ab altero verō alteri, cui non nulli post Hippocrate Miliaris nomen posuerunt, quia milijs similes eminentias efficit in cute. Mihi quidē talis fluor pituita mistus videtur: alter verō exacte bilis esse: hanc ob rem cū corrosione fit, ipsum cutis continuum semper apprehendente affectu, vnde et nomen est. Aequali verō sanguine bilis misto, in medio amborum erysiplatis & inflammationis adiectioni species & natura est. Si verō alterū multum superat, ab ipso superante appellatio affectu est: praedicatur verō quod est mistum est. Erysiplata igitur inflammationis ex flaua superante, Inflammatio verō erysiplatis, sanguine superante dicitur. Similis ceterarū quoq; misionum interpretatio est. Inflammatio scirrhosa, & Scirrhus inflammatorius: Oedemataq; inflammatorij, & oedemosa Inflammatio. Quatuor. n. hi sunt qui frequenter sunt affectus propter influxū humorū, Erysiplata & Oedema Inflammatio q; & Scirrhus. Erysiplata igitur, vt dictū est, bilioso fluore superante: Inflammatio verō, sanguine: Oedema tenui constitutione pituita: vt crassa quidē & glutinosa, alterū scirrhorum genus. Alterum. n. sax sanguinis efficit. Est autē ipsa quoq; duplex, altera quidē species, quam Hippocrates nigra vocat: altera verō & ipsa quidē nigra est, propriam verō appellationem habet: nominatur. n. atra bilis. Huius quidē Cancris: alterius verō nigrae vna quaedam Scirrhorum species effectū est. Distinguitur verō ab altera pituitosa, colore: Cōmunia verō ambarū sunt, maior q; pro ratione naturae tumor, idē q; sine dolore, & durus. Et vtriusq; generatio interdum quidem ab initio, aliquando verō ex lapsu, aut inflammationis, aut erysiplatis, aut oedematis, cum immodicis refrigerata sunt.

De Effusis & Nigrosibus.

CAP. 10.

Propinqua verō scirrho sunt & quae Ecchymomata i. effusa vocantur, & Melasmata i. Nigroses: senibus maximē contingentes collisis venis. Ex his autem sunt non nulla, vt dictum est, nigra: maxime q; senibus fiunt haec propter leues occasiones. Non nulla verō rubri nigri q; in medio, quae peccidna i. liuida vocantur. Omnia autem haec fiunt sanguine ē venis effluso, nunc quidem per tunicas contusas, nunc verō in sinibus referatas.

De Aneurysmate, & Syderatione.

CAP. 11.

ORE autē in arteria facta, affectio Aneurysma vocat. Fit autē vulnerata ea, cū ad cicatricē deuenit q; eī adiacet cutis: manet verō arteria vlcus, ea neq; cōglutinata, neq; ad cicatricē simul pducta, neq; a carne obstructa. Dignoscitur verō tales affectiones pulsibus, quos arterie lecerunt: sed et cum premuntur, delitescit omnis tumor, recurrente in arterias substantia quae eū efficit, quā tenuē simul flauum q; sanguinē esse tenui multo q; spiritui commistum alibi monstrauimus. Plane verō calidior quoq; est sanguis hic eo qui venarū est, vulnerarum q; aneurysma etiaclatur sanguinē, vt vix contineri possit. Cedit igit in oedematis quoq; materia premētibus digitis, foueam q; pars recipit: verum neq; pulsus est in hoc affectu, albidior q; est color: oedema q; multo latius matius q; aneurysmate ē, nisi grumus q; ingentus ex aneurysmate Sphacelō i. Syderationē faciat. Sic autē voco corruptionē solidorū corporū oēm, vt ipsis quoq; ossibus inlit, nedū carnibus quidē valis ve. Gāgrana verō mortificatio ipsa quoq; est solidorū corporū, sed nec ossibus inest, magnas q; inflammationes sequitur: quae Syderationū species quaedā est, propria q; & selectā appellationem su pra cōem affecta est. Haec fatis diffinita sunt. Et iam tps est vt de melancholicis fluoribus dicamus.

De Atrae Bilis decubitu.

CAP. 12.

VM verō in carnē bilis atra decubuerit, cū mordax est, circūiectā cutem perrodit, vlcus q; efficit: cū verō modestior est, efficit cancrū, qui sine vlceratione est. Dictū autē antea est, ab hoc magis q; ab inflammationibus venas atrolli, earū q; qualis spēs coloris sit. Nō solū autē cicatrosium vlcus,

Al. 4. f. 111. c. 20. 415a

Al. 4. f. 1. 1. c. 6. fol. 413. b

A. ibidem. c. 4. fol. 414. d

A. ibidem c. 4. fol. 417. d

Al. 4. f. 111. c. 44. 76

A. ibid. c. 4. 414. b

Al. 4. f. 111. c. 15. 419 b

S. Aph. 21. Ext. ord. 39. d. Et in h. de vlti humorū ad finem.

sed alia quoq; multa cū tumoribus corporū eos cōtinentiū cōstitutiūtur: oīa mali humōris aut bilio E si cutisclā, aut melācholici, aut aliter quoq; virulēti prauitq; ex corruptiōe maiori subnutriti effēta.

De Phagedenis, Scabie, & Lepra.

Que verō depascūt, attingūt q; q̄ circū sunt, ipsūm continēs sanū corpus perrodentiā, hęc oīa phagedēnica vocātur. Ex ambobus autē cōposita. s. vlcere ipso & circūmfecto tumore, phagedēnā noiant. Depascit Herpes quoq; q̄ circū sunt perrodēs, sed solū cutis exulcera tio est. Phagedēna verō cū cute, q̄ subiecta sunt, attingit quoq; Chironia verō & Telephā vocare vlcera supracūtū est. Sat. n. est omnia cōiter Cacoethe i, maligna appellare. Scabies quoq; & lepra melācholici affēctus sunt solus cutis: vt, si quidē in venis quoq; & carne fiant, cancer nominatur.

De Elephante.

Melancholica affēctio & ipse Elephas est, primā quidē generatiōe ex sanguine melācholico habens: spatio verō tps ipsius nigre plus sanguine fit, cum malē dolentes sunt, & molesti vi su. Horū non nullis vlcera contingunt. Hanc affēctionem, cū incipit, Saryriam non nominant, qm̄ satyris similes fiant vultu: aliqui verō que in temporibus sunt ossēe eminentiē sic vocant. In alijs partibus quoq; tales ossiū sunt eminentiē: eas q; vocant aliqui Exostoses: vt naturales quoq; pu dendorum distentiones non delinētes, Saryriasmum aliqui vocant, aliqui verō priapismum.

De Achoribus, Cerijs, Myrmecijs, Acrochordombus, Psyrdracibus, Epinyēdidibus, Fimiculis, tuberculis, Bubombus, Strumis, & Ramice.

Est & Achor quoq; vlcus parū in cute capitis, cōiectares atrid pituitæ falsæ nitrosæ effēctū eē. Ex co īgit sanies qdā effluit neq; aquosa simpli, neq; iā crassa vt mel, cū in ijs q̄ Ceria i. faui nominant. Etenim hęc cū tumore quodā foraminibus q; pluribus sūt, mellito humore effluēte. paruis & horū tumor est, sed nō tm̄, quantū q̄ achoris est. Quin ēt his minores tumores pter natu rā in cute sūt Myrmecij q; & Acrochordones et Psyrdraces & Epinyēdides, oibus notē affēctiōes. Notus nō minime & Dothiē i. furāculus est, mitti qdē cū in ipsa sola cute cōstituit, malignus verō cū altē exorit: Phymatē enim i. tuberculo sic liss est, sola q; duritiē a tuberculo talis firunculus di stat. Ambo autē affēctus inflābundi sunt, quos pter tertius quoq; ipse Bubo, quartus q; que no mināt nō nulli Phygethō, calore simul & celeritate gñationis ab alijs tuberculis distinguites. Sit quoq; q̄ dicāt in inguinibus & alis solis phygethā fieri, q̄ adenū q̄ ibi sunt, inflāmatōes sint. Hi cū idurati sunt affēctus Chœras i. Struma noiat, vt iplis quoq; testiculorū duratis, nomē morbo Sarco celen posuerūt, quē admodū cū aquosus humor in tunica q̄ circa testiculū sūt, aggregat, Hydrocē len vocāt, & Epiplocelen, atq; Enterocēlē. Præter hęc ex ambobus ēt cōpositū plus iusto cōnexū, G. Enterocēplocēlē, medicorū iuniorū nomē, oēs testiculorū tumores καλαε i. hernias siue ramices noiantū, vt p. n. elementū priā syllaba dicat, nō p. a. vt ab Atheniēsis. Sicut verō singula q̄ dicā sūt noīa, indicāt ptes morbū de quo dñr, sic Cirfocele recētius nomē oñdit affēctū, de quo dicū est.

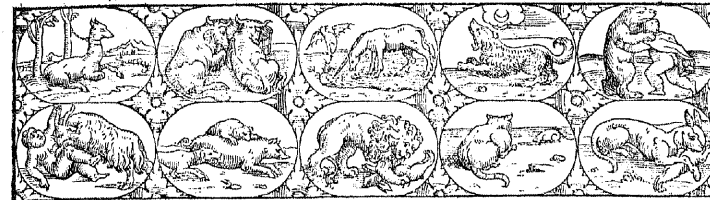
De V. aricibus, Ruptura peritonæi, & Hydropticis.

Kiporē autē i. varices, alias quoq; venas oēs dilatatas antiqui noiant: κίπορες & has iuniores vocāt medici, elemētū cū κ. ponētes, nō quē admodū Atheniēsēs. Sūt autē & in cruribus varices ob ībecillitatē venarū q̄ ibi sunt, magis q; cū m sanguine crasso abūdāt corpus. Mēbrana autē interiore abdominis (peritonēi appellāt) vulnerata aut rupta, post nō cōglutinata, tumor mollis fit in loco. Si verō in inguine fiat, Bubnocelen vocāt. Si in vmbilico accidat hoc, Exōphalos vocāt non nul li medici eos qui sic affēcti sunt. Peritonæi autē solius non est harum affēctionum vlla, sed oportet omnino ipsius quoq; musculi nerueā appendicē affēctā esse, quam in dilectioris tractatibus qualis nam sit, ostēdi. Hæc igitur affēctiōes transfectorū musculorū sunt. Qui verō in inguine ramices sunt, obliquorū, aut rupta, aut dilatata, vnā cū peritonæi tunica, ipsorū appendicē, q̄ eo in loco est. Fiant & alij quoq; locorū que huc spectant, tumores, ob aliquod subiectorū viscerum sublatum. Dicitæ verō affēctiōes sunt, q̄ tumores eorū efficiunt. Inflāmatōes, n. sunt, scirrhiq; & abscessus, & que talia sunt. In Hydropticis autē eo loco multitudo aggregatur, aquosa quidē in ipsi Ascitis, ventosa verō in Tympanitis, pituitosa autē in ijs qui Analaria & Leucophlegmatia nominantur.

De Epulidibus, Parulidibus, Thyms, V. us, T. onsilis, parissimijis, Polypis, Encan thidibus, V. ngulibus, & Staphylomatibus.

Iam verō qdā alij quoq; tumores, ppria noīa adepti sunt, nihil selectū hñtes, vt Epulides, & pa uulides, & Thyms, ceteraq; q̄ talia carnosa germīna sunt: Vt rursus Vug, atq; Paristhīa, & Tō sille, nihil aliud q̄ inflāmatōes sunt: Vna qdē gargareonis, Tōsille verō adenū eorū q̄ in picipio faucū iter se oppositi sūt, quē admodū Paristhīa corporū eorū q̄ in faucibus sunt. Vt autē Hippo crates nō oēm gargareonis inflāmatōe Vnā noiare, sed vnā solā spēm, qua gargareonis terminus sillis acino vug ē. Verū & Polypī aut inflāmatōe, aut tuberculo, aut aliquo germine, aut vicijā noīa re q̄s velit, in naribus cōstituo efficiunt: inflābundi verō sunt humidi q; ppter locū. Encāthis autē ipsa quoq; qdā pter naturā tumor in magnis hirs q̄s fit, nō est autē toto gñe pter naturā. Pterygia verō, i. Vngues germīna sunt adnatæ oculis extrinsecus mēbrana, q̄ ab ipso circūossali delata, ad coronā puenit. Que autē Staphylomata vocātur, alia qdē solo posita, alia verō ipsa dispōne pter na rurā sunt. Dicitū autē est alibi de oibus talibus, q̄ in oculis affēctiōes constituuntur. lam igitur tps est finite fermōnem, nulla adhuc tumorum præter naturam specie, que dicā non sit, relicta.

Galeni

GALENI DE MORBORVM
TEMPORIBVS
LIBER VNVS

Ioanne Guinterio Andernaco interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Quot ad summum sunt tempora particularis morbi, & quam hallucinentur veteres in temporibus morbi dignoscendis.

De proportione temporis morborum ad animantium ætates, & dubitatio an principium aliquod sit in morbis.

C. AP. 1.

Qualis res animalibus est differentia secundum ætates, talis morbis sunt tpa, que καποί Grecis vocant. Neq; enim tps simpliciter hoc vocabulo significatur, neq; cōueniens illud tps, in quo prælidia ēt consideramus, sed tm̄ morborum, vt diximus etas que temporū vicissitudine immu tatur, vt animal ætatibus: quod omnibus corruptelæ subiectis corpori bus, alijs magis, alijs minus adesse vī. Nam si natura ipsorum immuta tionis alterationis q; perpetuo expers maneret, nimirū non corrūpere tur. Quē admodū igitur & ipsi nos geniti ad vigorē vsq; augetur, inde iā contabescere incipientes, ad extremā vsq; corruptiōe declina mus, si oēs etates perāsturi sumus: pari modo singuli morbi a prima eorū constitutione ad statum vsq; increscunt, dum pro augmenti prioris portione decrecentes in totū dissoluantur. Videbitur autē forsā morborū pro tpe immutatio hoc solū ab animantium ætate discrepare, q̄ his proprium generationis tps est, quo oēs ad vitam necessariæ partes figurantur for manturq; morborum nullum huiuscemodi tps est propriū, sed a primo statim ingressu augetur: idq; rōne probabili. Nā illa, corpora sunt: hi, corporum accidentia. Quare figuratiōe generati onemq; morborū proprietas non postulat: accidentia vero ipsi, vt que nullā figuratiōem expe rant, primo aditu protinus generatiōe simul acquirunt, & ad incrementum festinant. Quæ, n. in flammationis generatio esse possit: an qualis est animātis nascētis figuratiō: vel que eryli pelatis: vel que, verbī gratia, febris: Nam vnūquodq; horū, statim cum primū ceperit initium, hmōi spe ciem habere vī, qualem eius generis maximū habet: deficit autē sola ab illo magnitudine. Etenim D. inflammata pars calidior q; prius, euadit cū tumore maiore, item dolore simul & tenione: sed hæc parua primo adito sunt, inde verō ad magnitudinem quandam non omnibus equalē increscunt. Ex quo tpe deinceps vel dīscuntur prælidij tumor præter naturā, simul q; cum ipso dolor quoq; & calor remittit: vel in pus mutatur. Sic, n. inflammationes soluant, si finiri debent. De his autē ser mo nobis primū in situatur, consideratione de morbis qui non soluantur, nunc in posterū dilata. Tempus itaq; nullum inflammationis generatiōi singulariter proprium attribuitur ab eo quod augmenti est, diuersum, sed vnum est vniuersum a primo insultu, vsq; ad statum affēctū increscen te. Sic habet etiam de eryli pelatis, omnibus q; alijs: liquidem febris genere quidem caliditatis, vt arbitror, que præter naturam est, comprehenditur: huius autem proprium singulariter generatio nis tempus diuersum non est, sed vbi corpus primū calidius q̄ antea febrili calore fieri ceperit, inde aliud atq; aliud tempus affēctiōis incrementum ad vsque perfectam consentitiam excipit, quam in singulis rebus summam esse magnitudinem intelligimus.

Solutio prædictæ dubitationis & de ratione principij morborum dignoscendi.

C. AP. 2.

Hic sermo ꝑ cōtentionis plenus est, & agonistā aliquē ad responsiōe strenuū requirit, qui formant, quod finibus proprijs circūscribitur: de quibus iā sententiā meam docere super sedecim nisi

† Verus nō dicitur. legi: Corporū appetitas requirit. & ita quoq; codices Græci antiqui.

1. de Morbis.

venit post decedentiam ex naturali statu, ac tertio & quinto & reliquis iuxta proportionem, similiter circumit post intervallum, principium vocant, non Hippocrates modò, verum & alij propè oēs medici. Post principium, quod frigore manifesto cognoscitur, secundū tps inæqualitatis erant tertium Augmentum, vsq; ad vigorem. At participantia ipsa inter se, specie disterre non exactè oēs conspexerunt, nominant q; ex ambobus compositum tanq; vnum totum, alij Incrementum, alij Augmentum, reliqui Ascensum accessions. Quin etiam veri nō nihil dicunt. Nam post primum tps, quo extremæ partes refrigerantur, sanguis verò in altum confluere clarè apparet, aliud tempus est totum huc toti oppositum, cum videlicet calor cum frigore decerat, sanguis aut in exteriores partes extenditur. Atq; si hoc pacto vnum ipsum dixerunt, vt iam exposuimus, nihil referet hoc tps vniuersum ascensum appellare: si verò ita vocantes, indiuisum reliquerint, non mediocriter artem offendent. Etenim inæqualitatis in eo tps primum aliorum prædiorum indicationem habet, & non omnino eorundem cum sequenti tpe, in quo æqualis quidem totius corporis constitutio est: augmentum verò ipsis in eadem specie ad statum vsq; permanentibus. Reliqua declinatio tempus vnum est specie sibi simile: nisi quoddam maioris minoris q; ratione partes ipsa differunt. At hoc est in primo principij tpe, & secundo inæqualitatis, ad hæc tertio ascensus seu incrementi adest: siquidem vnicuiq; horum dum sensibilibiter immutatur, particularis quædam est differentia. Non enim cuiusq; dicti tps principium finis omnino est simile: differunt autè inuicem & a medio tpe manifestè. Principium. n. accessions paululum à naturali constitutione recessit, sicut finis plurimum. Vbi verò hæc maximis differentijs mutuo disenserunt, medium planè tps ipsorum aliquid est, magis quidem q; principium à naturali statu remotum: minus autè q; finis. Hoc modo inæqualitatis est initium à coherente ipsi primæ tps sine paululum diuariat: plus aut abscedens, medium q; existens, prædicto primæ tps fini & tertij principio coniunctum est. Eadem opinor ratione & quæ secundæ huius temporis inæqualitatis principijs coherent tertij tps, constitutionem illis assimilabilem obtinent. Similiter etiã tertij ipsius tps rursum prima, à secundi postremis partem curant: postrema verò, status speciei quodammodo similia sunt: medium amborum æquè ab vtriusq; extremis recessit. Quapropter miri nihil est, si vt hic temporibus singulis, ita declinationem quoq; aliud principium, aliud finis, aliud medium existat. Porro vnumquodq; horum propria appellatione vocare potes, si visum fuerit. Audio enim frequenter medicos dicentes, Inclinauit nunc status, nunc submittit, nunc dimittit, nunc remittit. Si igitur hæc dicunt, integrum est eis prima declinationis nominare Inclinationem, vel Submissionem, vel Dimissionem, vel Remissionem, vel horum aliquam, vel omnia: quin etiã licet vno prædictorum nomine media & postrema nunc cupare, pari modo, vt Archigenes quoq; declinationis postremum, Remissionem nominat. Verū malè hic agit, quæam à declinatione specie quadam differentem existimet. Etenim cum oium partium totius circuitus aliam principium, aliam finem, aliam mediam faciat: sic quoq; remissionem ipsam diuidit, tanq; proprium quoddam tempus ex prima diuisione, quæ speciebuz quibusdam, non solum maioris minoris q; ratione mutuo discordent. In vtriusq; igitur clarè peccat, augmentum ex prima sectione tollens, quod omnes manifestus ac principium intelligunt: adiciens verò remissionem circuitus termino. Si namq; ad integritatem veniret, manifesta huiusmodi temporis ad alia vniuersa differentia esset. Quod si secundæ accessions insultus trifariam diuisus, inclinationem accipit, in hoc totius inclinationis partem, remissionem vocare licet: non tamen aliud quodpiam tempus propria natura quapiam insignitum, quemadmodum prius dicta, putare conuenit. Quod igitur omnes tertianæ circuitus partes manifestis inuicem differentijs separatas videre licet, nemo ignorat, qui vel vnum quempiam hoc morbo laborantem egrum conspexerit. Porro si non nulla eorum nomine carent, ad contentiosos dicemus, tempus primum, secundum, tertium, quartum, quintum, deinde integritatis sextum: ad eos autem qui nominum vsum sciunt, ipsi componentibus idonea nomina, primo tempori proprium Initij nomen imponamus, secundo Inæqualitatis nomen, tertio Incrementi, quarto Status seu Vigoris, & quinto Declinationis: sextum integritatis, Intervallum ac Intermissionem nominemus.

Circuitus morbi in duas partes diuisio.

C. A. P. 6.

Nihil obstat & alio quodam modo totum circuitum in maiores partes diuidere. Siquidem in duas ipsum totum potes diuidere, vnam primæ accessions à primo insultu ad extremam vsq; remissionem: alteram, quæ in declinationis & insultus secundæ accessions medio consistit. Voco ita Græce εἰσβολὴν παροξυσμῆς, hoc est insultum accessions, tps indiuisibile, exactè ita primū: Idè hoc Græci εἰσβολὴν σημασιαν, hoc est febris significationem nominare cõsuerunt. Et quod ab Hippocrate dictum est, in accessionsibus abstinendum esse, secundum eandem diuisionem pronuntiatum existimo. Cum. n. prædixisset conuenienter, Quibus statim vigor adest, ipsi statim tenuis & citus adhibendus: quibus postea vigor aduenit, ipsi in illo ipso, & antea illi, tenuiter viuendum est, antea verò plenius nutrum oportet, vt ager sufficiat: intulit, in accessionsibus abstinendum esse, docens nos videlicet solum illud tps quod accessionem vocat, obseruandum esse. Nunq; enim in hoc nutrimum, verum in reliquo omni tempore remissionis, interdum in alia atq; alia eius parte: quæ ex simpliciter interim declinatione, interdum ex declinatione & interuillo, compositum est. Hæc quidem vniuersi circuitus in duas partes

1^a. Aph. 10. Ex. or. 4. h

A partes est diuisio: alteram eius partem primam Accessionem appellamus: secundam, vel Remissionem, vt paulo ante, vel vt quidam, Intervallum. Nam intervallum non pauci medici vniuersum id quod post statum est, qualicunq; natura præditum nominant: siue id ad integritatem veniat, siue non. Verum nos appellationes prædictas obseruabimus, ne vlla sermoni obscuritas accedat: vocabimus q; omne quod accessionem sequitur, Remissionem. Sed neq; prohibebimus, vt dictum est, si quis ipsum totum nomen Intervallum, vel Declinationem, vel Remissionem, vel Submissionem, vel Ablationem. Instituiamus enim non de verbis disceptare, sed circuitus partes inspicere, quot numero sint, & quomodo inuicem differant.

De temporibus simplicium febrium quæ non intermittunt.

C. A. P. 7.

Hæc igitur est diuisio omnium febrium quæ ad integritatem desinunt quotidianarum, tertianarum, quartanarum: vt quæ sex partes speciebus manifestis inuicem diuersas habeant. Alia verò non intermittentium, quæ in quinque partes diducuntur. Sunt autem & hæc permixtæ. Nonnullæ quotidie accessionem habent, quædam tertio quoq; die. Non tñ quæ quarto habent, frequenter, sed raro euenire videntur: plurimum, n. earum genus ad integritatem desinit. Porro & duplex horum tps est, q; ad integritatem nō finit, quotidianarum, tertianarum, quartanarum. Quædam. n. B magnitudinem quoq; pulsus, celeritatem, frequentiam, & duriciem deponunt: quædam alia tria ad naturalem statum deducunt: seruant autem celeritatem, hæc magis, illæ minus. At non est præsentis sermonis, illarum distinctionem proponere: quoniam partes circuitus in vno quoq; morbi genere enumerare cogitauimus. Igitur cum paulo ante sex in febribus intermittentibus esse dixerimus, deinceps non intermittuntium partes referemus, quinque esse dicentes, cum alia similiter ipsis habeant, solum aut in integritatis pars deficiat. Ceterum in alijs partibus similitudo necessaria est, vt accessionum insultus cum systole, i. contractione fiat. Nominò aut sic, quæ cum frigore fit: nã hæc sequitur, pulsus intus magis moueri cum paruitate, sanguine in viscera se recipere, quem rursum inæqualitas, ex necessitate sequitur: inde incrementum, status, & declinatio. In quibus sanè citra sensibilem contractionem accessions insultus accidit, tria tpa in vnum recidere necessitas est, totum q; vsq; ad statum incrementum fieri: nam vbi contractio nō fuit, ibi nec inæqualitas. Statum verò nunq; deficientem vidi, verum semper sensibili æqualitate in omnibus febribus aliquandiu permanentem. Insultum certè milles sine prædictis initij symptomatis conspexi: quorum præcipuum erat omnibus ferè principijs accessionum, periclitio: quemadmodum ad interiora arteriarum motus: de quo in opere de pulsibus distulimus dictum est: in presenti libro ipsum contractionem Celeritatis definire sufficit. Quæ verò alia symptomata signa q; accessionum initio propria sunt, prædiximus: alia frigori superueniunt, alia secus. Paruitas siquidem pulsuum, raritas, & tarditas distoles, i. eleuationis, frigus consequitur: rigor alias occasiones, quas in symptomatum causis exposuimus. At vniuersum hoc accessions genus omnino, sicut dixi, perit: & nos multos frequenter à mirandis illis medicis vbi ad balneum missos, vel cibum assumere iussos, tanq; suspectas iam horas accessions prætergressos prohibuimus. Contingit autem ipsos cum arteriam exactè tange re ignorent, huiusmodi errores committere. Omnibus enim quibus talis accessio euenit, contractio velocior redditur: quam cognoscere non cutuluis est, sed exercitationem magnam artis, maxime hoc opus, si quid aliud, desiderat. Hanc autem cõsequi nemo potest prius, q; eo modo quem in primo de pulsuum dignotione præscripsimus, institutus sit. Si igitur arteriarum contractionem noueris, hanc ipse accessions partem, qua contractionem velociorem factam sine eleuatione deprehendis, circuitus initium potes statuere: quæ verò sequitur hanc, incrementum ad statum vsq; Atq; si hanc quoque ignores, videatur tibi insultus ἀδύρατος, i. incompressè omnino factus, totam accessions partem vsq; ad statum, ascensum, vel incrementum, vel augmentum nominabis: secans ipsum in prima, & postrema, & media pro maioris minoris q; ratione, non speciebus diuersis, vt prius dicebam in frigore sensibili. In huiusmodi igitur febribus vniuersa tempora tria erunt, augmentum, status, imminutio. Nihil enim mali est imminutionem illud vocare, quo ex febris magnitudine quippiam demitur. Quibus verò circuitus non est, vt eis quas synochos vocant, neque accessio quædam omnino est, neque prædictæ partes: at tamen hæc quoque secundum diuersa tempora totius morbi particulas habent, alijs modis innotescentes q; per accessionem tempora: quæ paulo post subiiciam: & hoc nomine potissimum, q; omnes medici in ipsis errent: quamquam Hippocrates rectissime ea docuerit.

De semitertianæ & reliquarum febrium temporibus, quæ a tria die

faciunt accessionem.

C. A. P. 8.

At nunc ad eas quæ circuitu quodam accessionem habent, sermonem dirigamus, totum id, quod inconsideratum reliquimus, distinguētes. Vnum iam & primum in memoria teneri volo, nempe vniuersum hæc tps sermonem de simplicibus periodis nobis fuisse. Nam in cõplexis tps vigorem sequens, interdum arctius redditur, dum alia mox accessio anteq; prior circuitus ad amullum absoluitur sit, inuadat. Frequenter secundū suā ipsius naturā febris ex intermissionem generare est, vt tertiana: cõplexus aut nullū integritatis tps priori circuitui relinquit, dā secundā accessio, anteq; prior absoluitur, inuadere anticipet. Dictum est mihi de hmoi cõplexibus in duobus commentarijs

commētarijs de crisi bus, & de febrium differentia: vbi et complexum à mixtura distinximus. Itaq; Febrim tertianam ex mixtura & temperamento quotidianae & tertianae febris fieri demonstrata est. Sicut etiam semitertianae simplex aliqua febris copulatur, vel tertiana, vel quotidiana. At huiusmodi varietas ad hunc librum non pertinet. Satis enim hic est propria vniuersi quae febris tertia diligenter inquirere: quoniam sic complexum earum prompte nos decernere poterimus. Ex hac igitur simplices prius dictae sunt, de commixtis deinceps disseram. Itaq; horridis ibi insulsum aliquando est, oēs principij peculiare notas habere praeter rigorem: interdum & huius significationem. Etenim vehemens horror, vel initium aliquod rigoris, vel paruus rigor esse videri potest. At exactum rigorem, qualis in tertianis, quartanis quae est, huiusmodi febris non accipit. Atque ob hoc ipsam quodammodo horridam appello: & multo magis, quod vbi signa quadam secundae temporis praemonstraverit, initium rursus alterius inualionis horificum efficit: quod nonnulli repetitionem, alij reduplicationem appellant. Aliquando hoc secundum, quibusdam tertio facit: deinde vix aequabiliter simplex redditur ad usque statum crescens. Haec febris ad integritatem nunquam desinit: nam permultum temporis usque ad vigorem ipsa habet, item declinationem sine perspiratu sensibili, multo vero magis abest ut cum sudore ad integritatem proficiatur. Quomodo modum igitur à primo insulsum accessio ad vigorem usque multo tempore peruenit, eodem modo à vigore paulatim diminitur: ideo quae postmodum altera ipsas accessio horrida quidem similiter aduenit, sed quae non item cum prioribus repetitiones habeat: aut si quae, id quod raro habuerit, vnam dumtaxat faciet, breuem & exiguam. Porro & haec accessio ad vigorem longo tempore ascendit, nec exiguo pariter inclinatur: atque ob hoc ipsum tertio die eadem quae primo accessio succedit: postea rursus quarto similis est quae secundo habita est, id est ordine perpetuo. Hanc ego febrem compendiosae clare quae doctrinae gratia vno volens appellare vocabulo, imposui ei nomen semitertianae. Si igitur Hippocrates quodam talem febrem semitertianam vocasset, vel ego persuasum habeo, duo ex sermone vniuersi quodammodo consequeris: tempore rem medicam disceres, & nomen vetus ei imponeres. Quod stultitia quadam febrem ab Hippocrate semitertianam vocatam esse putas, falli me in vocabulo ratus, rem ipsam addiscas. Quod n. talis quadam febris, qualem dixi, accidit, neque hic testimonium vel Hippocratis, vel alterius, cuiusvis oratio requirit, cum quotidie ferè nos ipsam videamus, potissimum Romae. Sicut enim in alijs locis alia, sic in illa ciuitate hoc mali abundat. Porro alia quadam et adiecta est, quae nec secundo die aliam ferat accessione, nec primo & tertio repetitiones. Habet autem nec ipsa modum vnum ac simplicem: interdum etenim sine horrore, aliquando cum horrore inuadit: alia cum extremis partibus membrorum manifestè inalgentibus. Visa autem est interim etiam citra sensibile frigus febris haec quinquies tertia obtinere: principium, inaequalitatem, incrementum, statum, & inclinationem. Temporis iam diuisis breue est principium: licet ipsius inaequalitas: ascensus non aequè omnibus, sed quibusdam breuis, quibusdam longior. Quinetiam vigoris tertiae spatium omnino sensibile & hanc occupat, sed in maioris minoris quae relatione non medioriter differunt: sic etiam declinatione longo quidem tempore omnibus contingit. At in hoc differentia quae ipsam sustinet, quod nonnullis manifestè diminitur, & celeriter finiendi spem praebet: post haec sinit, aequalem declinationis magnitudinem reliquam conseruans, nonnullis lente ab initio ad finem omnino inclinatur: quare ex tertia interuallis longioribus conijcitur tibi, videbitur decreuisse plane quippiam, tamen hoc nimis est modice. Huiusmodi quadam sunt & alia differentiae particulares febrium tertio die accedentium, quas vniuersas per vniuersas quae ex tertia natas appello, ad dispositionis unde excitantur, cognitionem vtilissimè ad praesens aut opus inuiles. Propositum enim est nobis hic circuituum, totius quae morbi tempora dissinguere, tempestiui auxiliorum usus gratia, cui nihil talis orationum varietas conducit, sicut nec illa quae ex quotidiana figurae variatione constat. Si quidem harum non paucae quotidie accessiones habentes, interuallum nullum ostendunt: dicam tamen ipsarum paucae differentias ex tertiae gratia, non ut instituta hypothese commodas, sed quoniam medicorum aliqui ab his omnino quoque sine ratione nugantur, se tacitant, & gloriam apud indoctos aucupantur, tanquam diligentes & studiosi, sapientius quae aliquid his qui sola vtilia scribunt, intelligentes.

De temporibus febrium quae singulis diebus habent accessionem.

CAP. 9.

Inuadit ergo accessio febrium, quae singulis diebus eam habent, interdum sine manifesto rigore, interdum cum ipso, & initij tempora quibusdam breuius, quibusdam diutius permanent: atque sic etiam inaequalitas his breuiore, illis longiore tpe. Postea haec febris usque ad vigorem ascendit, diuturniore tempore, quae tertio quoque die accessione capiunt: ceterum tale quippiam ipsi adest, quod et illis interdum sed raro accidit. Multo autem magis clarum haec ascensum moliri videtur: consistit aliquo tempore nihil crescens, deinde rursus increscit. Similiter in declinatione vel aequalem fert imminutionem, vel interim in eadem magnitudine tunc salis hora vna, alijs duabus consistit: post haec imminuitur: quinetiam ad secundae accessione insulsum usque non nullis diminitur: quibusdam in magnitudine qua est, permanet. At magis hoc tertio quoque die accessione habentibus adest: quoniam circuitus earum longior est. Nam duplex ferè tempore circuitus est februm tertio quoque die accessione sustinentur, si cum ea quae quotidie intenditur, comparas. Quare pro hoc manifestè declinationis ipsius reliquum protrahitur, in aequali magnitudine permanens. Ceterum

Al. multam in antiquis cod. haec non habet.

Al. 4. f. 1. 4. fol. 47. 4. 4.

A ceterum multi alij circuituum modi sunt differentijs particularibus euariantes, ad praesentem disputationem superuacane. Huius rei gratia quorundam memini, quod medici talem doctrinam huius considerationis non esse propriam nescientes, de ipsam conscripserunt, errantes quoque in ipsorum enarratione. At nunc eos reprehendere in hac non sibi propria speculatione tempus non postulat. Discas autem artificiosè, quod inutilia nugentur, quodque quomodo Hippocrates miro quodam modo methodum circuituum inuenit, nemo eam elaborauerit: ad haec, quod multi eam deprauerint, in illa maxime sermonis parte, qua iam dictis temporibus auxilia coniunguntur firmi. Faciam sane hoc, vbi totius morbi tempora ostenderim. Etenim haecenus particularia tantum recensui.

GALENI DE TOTIVS MORBI TEMPORIBVS LIBER

Ioanne Guinterio Andernaco interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Indicia temporum totius morbi salubris, letalis, simplicis, & cum ceteris iuncti, declarantur.

Libri propositum.

CAP. 1.

Al. f. 1. d. 1. fol. 47. 1. b.

Itaque totius morbi tempora similiter ac animantium etates consideramus, vnum quidem & primum generationi eorum attribuitur, alterum ascensui seu incremento, tertium vigori, quartum declinationi, cum aegri salutis futuri sunt. Nam si vel in ascensu vel in vigore prius decesserint, liquet talem morbum non omnia tempora pertransiisse. Qui vero pertransit, de omnibus ferè eius particulis opinionum dissensiones obtinent: quippe cum non nulli vigorem vnum esse tempus dicant, quod intellectu solo deprehenditur: alij vigorem, ut in synochis, non esse vniuersum: alij vigorem ad breue adeo principium reducant: alij non in his solum, sed etiam in reliquis omnibus morbis principium auferant: quidam interim & declinationem tollant, si morbus ex abscissione, ut illi dicunt, quae Graece ἀποκοπή nominatur, solutus sit. Primum igitur opiniones haec diluendae sunt: inde exacte morbi totius temporum notiones instituentur: postea ipsorum notae tradendae sunt. Proximum huic fuerit, vtilitatem ostendere, ijs quae de circuitibus praecipimus, admiscentes.

Quod nam sit totius morbi principium.

CAP. 2.

Quare morbi principium, quatenus aliqui salubri statu corporis labascens inuadit, in omnibus ipsis est, sine temporis productione aestimatum: cum hoc sanè conceditur et cuiusuis morbi generatione esse, sicut in animantibus contemplamur. Non enim ex particulis quibusdam, ut animal ex capite, thorace, & artubus, sic et morbi compositi sunt: si quidem vbi ex naturali habitu decidunt, breuissimo quodam tempore generatione fortuntur, inde usque ad vigorem ascendunt. Est igitur morbus ex intemperie, verbi gratia, unde febris et constituit nobis demonstrata est. Necessarium igitur, vbi calor hic naturae contrarius primum nascatur, hominem febricitare, calorem quae ad usque statum intendi. Nam cuius non sunt partes, quo hoc tempore spatio generabitur? Haec mihi dicta sunt, & statim ab initio ad ea respondi, de febribus quae cum frigore inuadunt, mentionem faciens. At in circuitibus abunde responso sufficit. Vnum enim particularium temporum totius morbi atque ordine primum est, tempus inquam frigoris. Ridiculum maxime foret primum tempus accessionis primae, totius morbi principium existimare: etenim hoc tempus, quod morbi principium

ad hoc a lexico... illa negatio non prodiit nisi in... de crasi bus cap. 1.

Demerda est illa negatio non prodiit nisi in... vide, 1. de crasi bus cap. 1.

Veniunt etiam addit non.

Al. 4. f. 1. d. 3. fol. 47. 1. c.

spatio consistat. Et enim si per sanguinis fluorem vel sudores aliquis acutè iudicetur, tempus certè declinationis & huic est manifestum. Quod si minus hoc in alijs morbis fiat, tribus vel quatuor, vel pluribus diebus declinans, hoc nihil priorè sermone offendere videt: neq; pronuntiati summam subuerit, sed reliquif adhuc omniu morboru qui soluant, vt vigor, sic et declinatione quandà esse.

De natura morborum mortalium.

C.A.P. 5.

His igitur a nobis abundè demonstratis, de morbis qui nò soluantur, cõsiderabimus. Duplex autè eorum natura est: nò nulli enim ipsorum preparatione habent, vbi exactè illam absolutam sint cõsecuti: alij ex genere quiddè illoru sunt qui soluantur: sed eã occidere festinant, hoc eis fieri cõtingit. Triplex quoq; horu modus est: vel enim ppter agrotatũ imbecillitatē, vel ppter morboru fortitudinē, vel ppter viraq; prius occidunt, q̃ soluti sunt. Alia rōne cõmunis vnus omnium huiusmodi modus est, cū supra vires existunt. Nã quod agrotantis pernitiã cõtinet, in hoc situm est: quippe dum nec seruari quis potest, nisi natura morbũ superauerit: neq; perire, nisi natura victa sit, morbus q̃ ea superior euadat. Hinc est q̃ nò nulli vnũ ex magno morbo, quod aliquid relatione habet, significari arbitrantur, ignorantes interim & sic magnũ morbũ dici, quãdãmodu si maiorem etiã diceremus, cū supra vires nostras fuerit. Dicitur autè ex propria subtilitate, vt homo, vel equus, vel bos magnus. Ceteru de huius duplici significato frequētè itã diximus, sed omnia in f. omnibus inuestigare, nugatoriu est: quod ad plens opus cõducit, hoc enarraturus sum. Itaq; morbi singuli ex sua qdè natura magnitudinē quandã possidēt: melius. n. est sic dicere claritatis gratia. Hæc morbi magnitudo vel supra vires est, vt eas grauet: vel e contrario viribus agri imbecillior, vt ab illis superetur, morbus plè cunctibus. Proinde etiã supra vires fuerit, homo p̃fus moriet.

De indicijs & temporibus letalium morborum.

C.A.P. 6.

At morbi tempora tunc partim simili modo cū prædictis sumuntur, partim dissimili: Si quidem initium similiter in morbi generatione constituit: Alentus non in concoquendo, sicut in ijs qui superfluites futuri sunt, sed in cruditate, letalibus q̃ signis consistit. Demonstrauimus enim nisi fallimur, hæc inuicem differre: attamen & nunc ipsoru nò nulla ob memoriam renouandam dicentur. Itaq; vrina boni coloris, & medioeriter crassa omniu longè est optima, quantum ad colorem & consistentiã pertinet. Adesse verò ei vel salubre suspensum, vel nebula conuenit, vel subsidentiam, vteq; morbi natura postulauerit. Alia. n. in biliotis morbis, alia in abundantijs quæ ex crudis humoribus proueniunt, relidere tibi demonstrauimus. Ex opposito, vt ita dicam, cruda vrina est quæ nec suspensum quicq; nec subides, aut nebula habet: immo quæ nec crassitatem aliquam, vel pallidũ colorem assumplit, sed alba est, & consistentia tenuis aquæ speciei referens. Si certè nebula quædam, vel aliquid nigri suspendet, vel subidet, & maximè si tota sit turbida, letalis est: quãdãmodu si quedã parti farine crassiori similia, vel lamis, in ea apparēt. Quin etiã quæ fecidiã odoris habet, & quæ pinguis est, quam λεωδὸν i. oleaceam vocant, mortè minatur. Hæc igitur sunt viri, magni morbi note: quæ secundũ ipsius naturã magnũ esse dicebam. Magnam autè, si etiã spiritum pleuritide & peripneumonia laboratibus, vel nigru, vel fuluam vehementer, vel spumans vel impense feridum est, vel nò omnino expuitur, ingenti dolore, vel spūantè difficultate hominē occupante. Respondent his & alij morbi, qui secur & ventriculum exercent, eodè letaliu signorum genere cõprehensi. Vnde in huiusmodi morbis vigorem similiter cum eo qui salubrium est, deet minare non licet: nam illic maximæ accessiones statim definiunt: hic autè maximæ accessiones non æquè possunt determinari: quippe cum morbus omnino non concoquatur. Verum intellectus id quod maximũ est, capere oportet, ad quod, aliàs morbus peruenit, aliàs præueniens occidit. In inflammatione que soluitur, puris generatio vigoris terminus est. In ea verò quæ nò debet solui, fieri quidem potest, vt homo in eius ascensu moriatur: fieri verò etiã potest, vt vires validissimæ existentes, ad extremam vsq; magnitudinem perdurent. Huius etenim inflammationis qñ non debet solui, immensa magnitudo vel in gangrenam, vel in putredinem terminatur: quoulsq; verò horum nihil asit, augeri ipsa potest. Similiter & aliorum morborum vnuscutiusq; generis incrementa censantur. Diximus nos ipsorum non genera modo, sed etiam differentias & species integro commentario, cui titulum, de morborum differentia, indidimus; illi maximè animum te adhibere præcipio, quo prætermisso, non mediocriter quis errare posset.

De ratione temporum dignoscendorum, quando plures vno tempore morbi hominem infestant.

C.A.P. 7.

Nam vno & eodem tempore duobus tribus ve morbis homo infestari potest, quorum aliam inelinat, alius principij tempus adhuc, vel augmenti primordia occupat: tertius plurimum auctus est: deinde hominem mori contingit, non propter inclinantem, neq; nubnantium principia maximè considera, quo statu prædicta sint. Dico autem hæc, cerebrum, cor, & iecur: deinde alias quoq; vniuersas particulas, ex singulis principijs ortas, neruos, venas, & arterias: ad hæc illas quæ naturam propriam quidem habent, sed ab omnibus principijs reguntur: quædã sanè æqualiter, quædam ab hoc magis, ab illo minus. Quoniam ex hac speculatione, primum, siue vnus, siue plures in homine morbi sint, inuenies: postea, cuiusq; propria tempora inspicies ad prædictorum inuentionem necessaria, ob quam sermo hic nobis elaboratur.

Quem

Quem vnum doctrina temporum morbi ad eius curationem præstet. C.A.P. 8.

Tenim circa initia & fines, omnia imbecilliora sunt: in vigore fortiora: quæ hæc intercedunt, medio ordine consistunt. Quia principio vicina, vigori propinquis imbecilliora sunt, sicut etiam fini contigua: quæ verò æquæ à principio & vigore absunt, mediam vitrorumq; extremorum fortitudinē obtinent: pari modo quæ à vigore & fine æquæ recedunt, mediã & hæc propriorum summorum sunt. Igitur in vigore, quod mitigandi vim occupat, in curatione præpollere debet: in principio & fine, quod vehemētiam habet: at media tempora pro summorum proportio ne captantur, vt in medendi methodi commentario copiosius dictum est. Nunc descriptionis gratia ipsa capita rerum percensui, vtilitatem temporum differentie in morbis ostēdens. Neque enim quam quis victus rationem insituerit, inuenire poterit, neq; vnquã nutriti, siue certa temporum distictione. Si quidem conspiciere signis oportet statim ab initio, quando morbi vigor futurus sit, & quantæ laborantis vires existant, si nancq; vigoris temporu etiã sine alimentu exhibitione sufficere queat, optimũ fuerit, donec morbus inclinare cœperit, a cibo abstinere. Quod si verò sufficere citra cibũ nò potest, protinus ab initio in quolibet tempore quod alimentũ admittit, alendus ager est, porro tempus hoc est remissionis: voco Remissionem modo græce ἀρεσις, secundã partē totius circuitus, in duo vniuersa diuisi, accessionem & remissionem. Hippocrates itaq; omnium primus quorum memoria ad nos peruenit, rectè hæc distinxit. Præstat verò artem ipsius excolere, quod nemo propè facilitatur. Non nulli etiam ab ea planè recedentes, ad nugacitatem diueterunt: vt Archigenes cum in alijs omnibus, tum in duobus libris quos de morborum temporibus inscripsit. Dilces clarè quod dico, si hæc duo ad mulsim distinquis, vnũ sanè, si hæc quæ in te gro hoc volumine declarauit, ad curationem & præsigium vtilissima sunt: alterum, si quid ab Archigene dictum est: si enim nullo hũc deficiente dicere videtur alia, modo duplici peccat, quod videlicet neque vtilia doceat, & lectores longis inutilium nugis grauet.

GALENI DE TYPIS LIBER

Ab Augustino Gadaldino, antiquorum exemplarium & translationis veteris ope, latinitate donatus.

Sunt qui putent hunc libellum Galeni non esse, quod multa quæ hic traduntur, q̃ quæ in alijs eius libris dicta sunt, repugnent.

ARGVMENTVM LIBRI

Typorum simplicium, ac inuicem iunctorum, naturam & differentias explicat.

Libri Propositum.

C.A.P. 1.

Multi latius de typorum speculatione tractauerint, necessariũ ego duxi, vt ipse de eis magis terminatè ac per circumscriptionem percurrerem, existimans nimirum hoc pacto facilius hanc rem ab ijs, qui nuper ad artem se contulerunt, dici posse: quippe quæ simplex sit, & cã simplicitate facilius percipiatur, ac veluti ex promptu multis occurrat. Hinc autem auspiciandum est.

In antiquis, inuicem ibi tenentur.

Ita ex antiquis legendũ, & ex translatione veni.

Quid Typus, & Periodus.

C.A.P. 2.

Typus est ordo intentionum ac remissionum: Periodus seu circuitus est tempus intentionum & remissionum in morbis factum. Pauci verò sunt affectus qui typos non habeant, quales sunt atrophia, id est nutrimenti cessatio, resolutio, elephantiasis, & his proportionē respondentes. Plures autem affectus, typos quidem habent, sed infrequentius. Maximè verò omnium affectuum febres typos habent, exceptis tum ijs, que σφόδρα i. continentes, vel δυνεχεεις, id est perseverantes, dicuntur, tum inordinatis.

Ita ex antiquis legendum.

Quor Typorum differentia.

C.A.P. 3.

Typoru alij primi, alij secundi: & hi quidẽ pliant, alij mouent: & rursus hi quidẽ sunt simplices, alij verò cõpositi. Primi igitur sunt, qui parua ἐπισημασιαν i. accessione seu adnotatione, & Tertia Classis. m m m ij longam

Longam remissionem habent, cuiusmodi sunt tertiani & quartani. Secundi vero, qui longam accessi...

† Ant.

† Ant.

De Typis febrim, & quae symptomata singulos comitentur. C.A.P. 4.

Quotidianus autē est qui quotidie vna & eandem accessiōnem, & eam quidem longitudine commensuratam, & vnam eādem...

A * Al. comatosus.

B * forte paru.

C * Al. ὑπὸ σπέρει, subsumi d.

A * forte magnus.

a † Al. Ex tēsiōne veteri, facile tolerabiles sunt...

C * In antiq̄s εὐλοτῆτες.

D * Aph. 19. Exe. o. d. 33 g.

E * Quidam eod. antiq̄s mī addunt quod q̄ pulsus sunt tūbecillimī.

F * Al. euacūss.

G * Vide tamē in libro de rotis morbi tem pōtib. cap. 5. & in lib. 2. de differentiis febrim, & alibi, ubi affirmat semper esse eō unam.

H. L. Epid. cō. 3. 1. 5. 1. 18. h.

† Ex ant. usq̄ latione.

Al. 4. f. r. t. c. 47. fol. 454

Al. 4. f. r. t. c. 47. fol. 453. a. b.

Al. 4. f. r. t. c. 47. fol. 454. c. f.

habet in latitudine horis q̄ subsequētib. constitutionem. Quartanum typum insequuntur intenti rigores, vomitus pituitosi, hēnis phlegmone ac intumescētia...

A † Venustatio habet, Palsus autem quartanarum...

B † Antiqua translatio habet, quārum q̄dam habet typos...

C † Ex veteri translatione.

D † Ita in veteri translatione. Nam eod. graeci imperiti habent...

E † Ex anti. translatione.

Quo pacto Typi duplicentur, ac inter sese complicantur. C.A.P. 5.

Ex typis duplicatur primi vocati, vt quotidianus, tertianus, & quartanus. Quotidianus igitur duplex est...

Tertia Classis,

m m m iij

Galeni

GALENI LIBER CONTRA EOS
QVI DE TYPIS SCRIPSERVNT

Victore Trincaucio interprete.

Nunc summa cura diligenter recognitus.

ARGVMENTVM LIBRI

In quot errores lapsi sint veteres medici, qui species & multitudinem
typorum falsâ methodo inquirebant.

Errata veterum medicorum in discernendis typis.

C. A. P. I.

Discis illis medicis hoc sanè satis erat, si tantummodo dixissent, q̄ morborum non nullis per circuitus accessiones fierent, vt neq; præterea adderent quid circuitus, vel, vt græci aiunt, periodi nomen significaret: quippe qui recte nouerāt, se græcis hominibus suos libros scribere, quibus palam esset, q̄ si quid specie idē, equali fiat tpe, tempus id græci oēs periodū appellāt: & ita periodos quosdā olympicas, alias vero pythicas appellabant. At iuniores, primū quidē olympicas, typi (quasi formulam didicas) appellationē ingessere. Sed mox eorū alij hæc oīa, periodos, ordos, typus, idē significare arbitrati sunt: alij vero nequaquā: definire et hæc vniuersa aggreduntur: alij tñ alio modo: qui non suas modo definitiones comprobant, verum & alias aliorū confutant. Quicunq; igitur nimis ambitiose solas pertractant definitiones, concedunt q̄ tribus illis nominibus eandē rem significari: typo inquam, circuitu, & ordine, ij minus nugantur. Qui autem circuitum, tempus id, quo idem fit, typum vero, non omnino eiusmodi tempus omne, sed quum integris circumscribitur diebus ac noctibus: illi longas nimis, inuitiles q̄ nugas afferunt, vt mox cogantur & suum, ac discipulorū tempus frustra contere, vnde quum ægros adeunt vulgaribus sunt deteriores. Vulgari siquidem, modo is mente non caret: simul atq; quempiam conspexerit, quem accessio quotidie inuadat, siue ea tardius aliquanto accedat, siue tepelluius, statim aliqua quotidiani circuitus imaginatio occurrit. Qui vero diligens sit, ac artis medicę studiosus: illi statim ingeritur duarū tertianarū, vel trium quarantarū cogitatio, id q̄ sibi à medicis definiti exposcit. At q̄ huiusmodi hypothelibus sunt addidit, si egro to occurrerit, cuius accessio quotidie duas anticipe horas: circuitum eum constare aiunt duabus ac viginti horis, arbitrantur q̄ vniuersum illum typum simplicem nō esse, sed cōpositum: & subinde secum non parum inquirentes, ac digitis non nulli supputantes, alij vero tabella alicui libro depicta, aiunt typū hunc duodecim cōstare duodecim annis: qui vbi eos qui audiunt, ex his ridere viderint, agre ferunt. Insuper vero longē etiā magis, si quando videat accessionē vnica hora p̄gre di, tūc etenim pronuntiat quatuor esse ac viginti, *ei nos orera p̄rajos*, quasi dicas vigesimo quarta nas, & ipsi deridētur, & alios medicos cuiusdā ignorantie suspicioni penes vulgares obnoxios reddidit. Qui quō viderint quadā cū gravitate tantū rem quampiā magnā, p̄fientes, ex libris se inuenisse viginti quatuor vigesimo quartanas, illis subit in mentē, vt oēs eos cōtemnant qui libros legūt. Atq; sic deinde se eorū cura, qui artē irrationali quadā tractant experientia, cōmittere malūt. Itaq; si quis has horū ita garrientiū medicorū hypothelēs sequatur, tertiana q̄ si hora vna vel p̄cedat, vel etiā subsequat, oīa alia potius quam tertiana q̄ velit nominare, illā que p̄uerit, quippe q̄ quatuor ac viginti sit dierū futura, dicit cōplexum esse quadragesimo clauum, eā vero q̄ accedit tardius: quinquaagesimā, quō quinq; & viginti dies cōprehendat. Porro quis fuerit huiusce attonitæ sapientie author primus, ignoro: dicā tñ quādo primū illā explicari audierim. Decesserat paulo ante de vita Antoninus q̄ Adriano in imperio successerat. Regnabat autē Seuerus, q̄ seipsum nomine mutato, Antoninū appellauit, Luciuū vero, quē imperij fecerat participē, Seuerum nominauit. Eo igitur

A igitur tēpore, primū miratus sum quosdā audiens sic ferē proponentes: Si quempiā horis quinq; accessio detineat, quæ duabus postea remittatur, vt circuitus totus septē horis definitur, id ipsum q̄ subinde fiat: qualis esse typus ille existimāndus esse. Quibus statim respondi, id ne fieri quidē posse, q̄a accessiones ita breues, longas habeāt remissiones, atq; tandē oīno terminentur in febris vacuitate. Tu vero, inquit, accessionē morbi lenissimā exponis, quē tñ circuitu cōtinuitate mox perniciossimū esse insinuare videris. At ille, nullā nunc rationē habeamus inquit, eā ne hypotheis possibilis sit, vel secus: sed, exercitationis gratia, nobis permissum sit huiusmodi inquirere, quippe quod id nos, faciliores reddiditū sit ad inuestigationem variorum typorum. Ego autem illi tunc, q̄ exercitatio hæc potius nos ineptiores reddat quam expeditiores, ostendere conatus sim: & nūc etiā alijs ostendam, si modo prius explicauero, cui rei vsui futura sit huiusmodi speculatio.

De vsu prænotionis typorum, ac de errore illorum qui circuitus vltra triam dierum numerum producunt. C. A. P. 2.

Qum igitur nihil vtilius sit, & præcipue in febris, quam futurarum accessionū principia prænotuisse: is plurimum ægroto per totum illius morbi spatium proderit, qui statim ab illius initio poterit artificiali quadā cōiectura id ipsum assequi. Quod si statim a principio id nequeat, possit vero tēpore successu: reliquo eo tempore iurabit, ita vt quo citius lit notione speciei morbi consequatur: eo etiā longiori tēpore sit profuturus laborāt. Quare statim inter exordia experiri dum est (vt in libris de crisi bus ostensum est) si dignoscere possumus qualis nam ea febris sit, quod illis indicijs, que ibidem exposita sunt, magna ex parte firmiter haberi poterit. Quod si aliqua circa primam diem oboriatur dubitatio: illa in secunda erit discernenda, at si hanc etiā forte elusgat, in tertia saltem oīno cognoscetur. Sin autē hanc quoq; præterea, quod tñ raro euenit: in quarta ex necessitate apprehendetur. Si quis vero sit, qui neq; in hac, morbi speciem nouerit, verū adhuc hæreat: is non exiguum artis partem ignorat. Etenim tum alia, tñ vero febrim accessiones, vel quotidie, vel tertio, vel quarto quoq; die inuadūt. In plurimis siquidē morbis, vbi sanè maxime vtilis sit futura accessiois prænotio, ea vel alternis diebus fit, vel quotidie: in paucis vero quibusdam per quartam. Poterit fortassis quispiā ex his recentioribus sophistis, aliquos fieri circuitus per quantum asserere, aliquos per sextum, & septimum, & alios per plures etiā extendi dies: quos ego beatos de mirabili hac sapientia exiltimare, nisi ex his que ipsi dicunt, id assequerentur: q̄ vni uerfam vtilitatem ab eo negotio, quod de typis est, auferūt. Nam omnes qui se statim à prima die minime species febrim discernere nouille fatentur, ad quartam vsq; morantur, neq; vnuq; se aut quinque anna aliqua periodū, aut sextanam, aut alia vltra has vidisse profiterentur: & proinde si non secunda vel tertia: saltem sequentibus possunt sperare se posse de futura accessione aliquid cōsequi. At vero qui circuitus in maiorē dierum multitudinem protrahāt: nunquā poterunt ij futurā prænotescere accessionē. Nā ea accessio q̄ prima die superuenit, potest & quondiana esse, & tertiana, & quartana, & quintana, ac et subinde aliarū oīum. Vnde si die secūda accessio suboritur, & si etiā nō suboritur: nihil hi qui hos longos introducunt circuitus, de tertia die vel sperare poterūt. Supponamus ergo nullā post primā diem inuasisse accessionē, ita vt neq; secunda neq; tertia: illi nimirū qui tres tantummodo nouere periodos, hominem è lecto erigunt, atq; ad conuicias aduociones de legant: illū iam esse ab omni suspitione liberum existimātes. At vero qui alias quoq; multorū dierum periodos fieri posse autumant, causam habent cur nihilo minus quintā, q̄ alias priores suspiciam habeant, & pari passu sextā, & septimā, & sic et sublequētes alias. Quod si deinde accessio aliqua secūdo die adoriatur: res in ambiguo erit, nū ea primæ ex proportionē, fm quotidianę figurā, respōdeat: an sit potius initū alterius circuitus: & pari etiā modo, si post secūda, tertia et die suboritur. Ibi siquidē, qui statim à principio nescit discernere, lit ne quotidiana, aut tertiana, aut alia quepiā febris: incertū etiā est vna ne sit quotidiana, vel duarū tertianarū cōplexus vel et triū quarantarū, & aliarū etiā periodorū maiorū erit par ratio. Sic igit, q̄ illi q̄ nō tres solas periodos, sed alias longe plures esse arbitrantur, nunq; poterunt futurā prænotescere accessionē, satis demōstrauimus.

De errore illorum qui tres periodos ex accessionum tantum repetitionibus aestimabant. C. A. P. 3.

Mox vero de his sermonē habeamus, q̄ tres quidē arbitrant esse periodos, at tamē nō ex propria vniuersitatisque earū natura, sed ex earū fm accessiones reditibus, nā sic illi accessionū p̄portiones appellare cōsueuerūt. Porro isti, & si futurā accessionē nō oīno licuti priores ignorēt, ignorāt tñ ad quartā vsq; diē, vel et quintā ex necessitate. Ponamus. n. vnā fieri prima die accessionē, secundā vero duas, & tertia itē duas, & identidē in quarta: pōt igitur is esse simpliciuū accessionū cōplexus, vt prima die quotidiana inceperit secūda vero tertiana, at in tertia pōt quidē tertiana, potest & quartana suboriri: nam incertū hoc ante quintā erit: mox vero in quarta, & secūda illius quarta ne accessio qua: prima die suū habuerat ortū, & secūda itē tertiana q̄ secūda die inuasi. Patet autē q̄ quinta dies duas sit habitura accessiones, secundam. s. tertiana illius que tertia die suborta est, & secūda etiā quartana secūda die exortæ. In sexta aut quartana q̄ tertia die incepit, secūda succedet accessio, & tertia p̄terea eius tertiana, q̄ secūda. Sed & cōtingere pōt vt alijs eodē se habētibus modo, tertio die duæ etiā alię exoriantur tertiana, vel alia duæ quartana: quū. n. in hac huiusmodi hypothesi dies quartus nullā cū tertio cōtionem habeat: possunt in tertia die duę exoriri tertiana, Tertia Classis. m m m iij possunt

Hic aliquid de
sideratur.

possunt etiā due quartang. potest & vna quartana vna q̄ tertiana. Mirandū sanē est cur ij qui hu-
iuscemodi cōplexus cōponunt, non etiā arbitrentur quandoq; posse duorū typorū accessiones in
eandem horā conuenire: quod si non nunq̄ eueniat, ipsi indicia repetitionis corrūpentur: igitur
iuxta p̄positā hypothelīm potest contingere vt quartana quæ primo die ortū habuit, secunda inua-
dat hora, alia vero quartana hora vndecima: q̄bus se ita habētibus, in quarta die vnica erit accessio,
& ea hora secunda: illi vero penes hypothelīm hanc nunquam aut vnica esse, sed semper du-
plicē. Contemplandū præterea est quo modo fieri possit, vt tres simul in eandē horā accessiones
conueniant, ita tamen vt neq; propterea eos qui norunt cuiusq; typi simplicis specię dignoscere,
huiuscemodilateat cōplexus. Ponamus enim primo quidē die quartanā incepisse circiter horam
tertā: secundo autē, illa eadem hora, tertianam, & eadem etiā hora die tertio quotidianam: his
itaq; sic suppositis die quarto, hora tertia vnica erit accessio, tribus periodis in idē inter se cōuenien-
tibus. Quod tamē ex illis nullus vnquā scripsit: immo oēs ex vno quasi ore in ca iā dicta hypothe-
si, quarta die tres fore accessiones asserūt. Et si quis quotidie agrotū ab accessione arripi posuerit,
eorū non nulli absolute quotidianā eam esse statuunt: alij posse duas tertianas esse aiunt, atq; etiam
tres quartanas: quæ tñ deinde quomodo discernēda sint, magna illorū pars ne inquisiuerit quidē:
aliqui vero horarū differentia id coniectant, quasi non possint sexta (verbi gratia) hora oēs varijs
tñ diebus inuadere. Quod si contingat, singulis diebus vna videbitur tritū periodū simul inuicē
perplexarū accessio, quotidianā (inquā) & tertianā & quartang: prima nanq; dies solam habebit
quartanā, secunda vero tertianā, tertia quotidianā: sed quarta, tres illæ oēs in vnū tempus concu-
runt: quinta vero ab his iterū solam habitura est quotidianam, sexta vero cum hac tertianā quoq;
septima tres in vnū conuulsas tempus. Quare, sicuti diximus, occultum sanē erit, vna ne sit quo-
tidiana, vel duarum tertianarū mistura: vel tertianā & quartanā vel quartanā & tertianā & quo-
tidianā. Neq; tñ eadē est quartang, & tertianā, & quotidianā curandi ratio, nisi & id etiā voluerint
arbitrari. Ex quo enim tēpore imperitia & impudētia eorum, qui arti insulāt vigere ceperit, nihil
amplius mirū videri debet, hec ita etiā à ḡbustā ignorari. At nos p̄be nouimus q̄: egeant diuersa
curandi ratione, vna quotidiana à duabus tertianis, & tertianā à quartanis: quanq̄ fieri nequeat vt
hac ab his discernantur qui vnus cuiusq; febris specię ignorāt. Ac sepius medicos vidimus, qui in
ægotantibus duarū tertianarū cōplexum vnā existimabant quotidianam: quibus nō sine magno
labore vix tandem persuadere potuimus, à duabus illū detineri tertianis, ea quæ mitior erat, iam solu-
ta, atq; alia difficiliori adhuc perdurante. Porro oēs, qui de typis libros scribere, ne curale quidē
mhi videntur, quā id tum ad p̄noscendū, tum ad victus rationē, cōducant: sed ita facere (vt etiam
aiunt) adoleſcētibus hac ad exercitationē simile ferē enigmatis, qua post eorū p̄ponitur, deseri-
bētis: quā tñ potuissent, si exerceri eos omnino voluissent, ad geometriā & arithmeticā & logisti-
cā atq; etiā dialectice illos introducere. Quod si in hanc descendunt exercitationē gratia p̄no-
scendū accessionē superuenturā, aberrant penitus, dū iuuenes prauis vijs inlisterē persuadēt, vnde
nihil possint reperire, quod illis vel ad p̄noscendū vel curandi rationē vrile sit futurū: quū possint
ipsi eos docere accessionē quotidianā febris discernere tertianā q̄ & quartang, & semitertianā, & il-
lius q̄ tertianā naturā referri, & aliarū oīum q̄ nō mō ex p̄iodorū forma, sed ex vniuersa eorū natura
differūt. Nā q̄ has ipsas agnoscere didicere, ipsi inuicem est ea ois de typis cōtēptio: & forsitan me-
lius dixerimus, q̄ inutilis ea vniuersa sit. Qui vero ex p̄prijs indicijs vnāquāq; febrē cognoscere se
exercuerit, nō mō id emolumētū reportabit, q̄ vanā eā garrulitatē cōtemnet, sed et q̄ specię victus
rōnis q̄ vnicuiq; cōducant p̄noscere: sed hi quidē nō oīno intolerabiles sunt, nā & Agathinus vir
Philistone potius, aut alio quopiam simili, à quo hæc ipsorū nugæ deluderent, q̄ nobis, opus esset.

Methodus qua veteres medici Typorum species, ac multitudinem comprehendebant. C.A.P. 4.

AT vero, quoniam nos non nulli ex iunioribus rogantes coegerunt, vt methodum inuenien-
di typos iuxta huiuscemodi hypotheses, quam eis ludens ex posueram, literis mandarē: sicir-
co libens vt illis morē gererē, in hac re vnus dici operā collocaui. Iam itaq; hæc horū doctrinā hinc
exordia mur. Typū itū nō oēm appellant periodū, sed illā q̄ ex integris cōstat diebus ac noctibus:
Vnde & sigillatim penes dierum vnāquanq; multitudinē, sūt esse typū volunt, ita vt nō modo vi-
ginti, aut triginta dierū, verū etiā vltra hos, typorū periodos protrahunt. In his vero typis, tēpus id
quod ab vna ad alterā accessionē est, ipsi nō typum sed hoc ipsum tantūmodo (periodū inquā) ipsi
appellāt. Iā autē quendā audiui, librū integrū, nec illū exiguū cōscripsisse, quod doceret quo quisq;
mō, quacūq; periodo, q̄ accessionē haberet, p̄posita, posset itū specię, itū typorū numerū inuenire:
& deos testor q̄ admirabar, quæ nā ea esse possent, q̄ per illū librū docerētur: methodus etenim eo-
rum, vnde inueniri possit quot typis cōstet cōplexus, poterit paucissimis etiam versibus expediri,
quippe quæ talis sit. Porro opere p̄pretum erit horarum numerum vnus cuiusq; typi in prom-
ptu habere, vel in memoria reconditum, vel charta descriptum. Quotidianā typum viginti qua-
tuor, Tertianā quadraginta octo, atque subinde etiā eodem modo: Quartanā quidem septua-
ginta dua, quintanā nonaginta, sex sextang centum et viginti, septimang centum & quadraginta
quatuor, & aliarum etiam vt hac tabula descriptum continetur.

Typi

A TYPHORAS.

Quotidianus	24	Vigesimali sextus	600
Tertianus	48	Vigesimali septimus	624
Quartanus	72	Vigesimali octauus	648
Quintanus	96	Vigesimali nonus	672
Sextanus	120	Trigesimalus	696
Septimanus	144	Trigesimali primus	720
Octanus	168	Trigesimali secundus	744
Nonanus	192	Trigesimali tertius	768
Decumanus	216	Trigesimali quartus	792
Vndecumanus	240	Trigesimali quintus	816
Duodecumanus	264	Trigesimali sextus	840
Tridecumanus	288	Trigesimali septimus	864
Quatuordecumanus	312	Trigesimali octauus	888
Quindecumanus	336	Trigesimali nonus	912
Sexdecumanus	360	Quadragesimalus	936
Septemdecumanus	384	Quadragesimali primus	960
Octodecumanus	408	Quadragesimali secundus	984
Novemdecumanus	432	Quadragesimali tertius	1008
Vigesimalus	456	Quadragesimali quartus	1032
Vigesimali primus	480	Quadragesimali quintus	1056
Vigesimali secundus	504	Quadragesimali sextus	1080
Vigesimali tertius	528	Quadragesimali septimus	1104
Vigesimali quartus	552	Quadragesimali octauus	1128
Vigesimali quintus	576	Quadragesimali nonus	1152
		Quinquagesimalus	1176

Qui facile supputare nequeat hi tabellā charta descriptā sibi paratā habeāt: quā vbi parauerit,
atēdāt postea, accessio, p̄posita quas hēt horas p̄iodicas iuxta rōnē accessionū, & is primus nume-
rus cuius eorū q̄ descripti sunt, particula sit: hoc. n. si iuenerit, erit allecuti typi illius genus (nā neq;
ē q̄cūq; p̄ter ea, quo ad p̄noscendū atinet, disterre putauerim, genus dixisse, vel specię, vel formā, vel na-
turā) ex ea particula numerus typorū reptis. Si. n. numerus horarū illius p̄iodi tertia fuerit particula
Chorarū typi, dices tres esse typos inuicē p̄plexos: si vero quarta, quatuor: & si ḡnta, q̄ncq; semp
numeri nomen ab ipsa particula sumētes. Vt autē exēplo methodo hęc clarior reddat: Sit vt aliq̄s ac-
cessioe sex horis detineat, q̄ mox duabus remittat, ut vniuersa p̄iodus horis octo cōstituat: in ea
hypothesi primū cōsiderato q̄ nā pars huiuscē numeri xxiij, octo, sit, atq; deinde repto q̄ tertia ea
sit, p̄feres tres esse implexas quotidianas: quotidianas quidē, quoniam, octo, particula quadam est
natā accessionū circuitus esse horarū octodecim, q̄ nulla pars est numerorū horarū, q̄ vel ad quoti-
dianā, vel ad tertianā atineant, sed potius quæ ad quartanā, horis. n. cōstāt septuaginta duabus. Vñ
tibi dicendum erit, quatuor esse quartanas sibi inuicē commixtas, & quartanas quidem, q̄m septua-
gintaduorum horarum numero constant: quatuor vero, quia octodecim numerus quarta pars est
numeri septuagintaduo. Supponatur item accessionū periodum continere horas quinq; quinq;
vero pars est ceterū & viginti, vigesima quarta: quæ propter dixeris typum esse viginti quatuor
sexanas sibi inuicem coniunctas. Subijciatur etiam, q̄ fm accessiones periodus sit horarum septē,
Dīd autem pars est vigesima quarta centum & sexaginta octo horarum, qui quidē numerus ad octa-
num spectat typum: quare affirmabis typum illum constare viginti quatuor octanis. Mox etiam
singamus periodū accessionum nouem horis finiri, quæ pars est ducentarum sexdecim horarū vi-
gelima quarta: sunt autē ducētæ sexdecim horę decumani typi periodus: & proinde in hac hypo-
thesi erunt decumani typi quatuor & viginti. Supponatur iterum q̄ periodus accessionum decē
horis describatur, qui numerus duodecima pars est ceterarū ac vicenarij, qui item numerus ad sex-
tanam atinet periodum: vnde duodecim erunt sextanæ. Ponamus præterea accessionum circui-
tum esse horarum vndecim, qui numerum ducentorum & sexaginta quatuor, quater & vigeties
metitur, & sic erit quatuor & viginti duodecumani typi inuicem cōpositi: vndenarij siquidem
numerus, ducenta & sexaginta quatuor, quæ duodecumani typum cōponit, ex quatuor, & vi-
ginti metitur. Quare semp er typorum species ex numeris in ea tabella descriptis inuenienda erit:
eorundē autem multitudo, ex notitia, quæ pars illius numeri sit numerus horarum quibus durāt
accessiones apprehēditur: quod idem est, ac cognoscere, quo numero numerus ille qui accessio-
num est, numerū mensurat ipsius typi: à se. n. mutuo appellationem, tum numerus, tñ particula ac-
cipiunt: neq; n. quicūq; distet dicere quaternariū tertiū esse duodenarij partē, aut duodecim tribus
mēsurari à quatuor: quod et idē est ac si ita dicamus, quatuor metiuntur duodecim ex tribus. Hac

itaq;

itaq; methodo iterū in brevīa quēdam capita redacta, oratio ad aliud erit conuertenda: nimirū hec E erūt illius veluti definitiones quēdā. Cōsiderare oportet, horę perīodorū accessiōibus cōstantiū, quōta pars earū horarū sint, quibus typus constat: numerus etenim q ab ea parte denominationē habet, multitudinē inlinuabit typorū: ille vero quē hic metis, ipse typus ē. Idipsum vero pōt & alia oratione exponi in hūc modū. Intēde animū vt cognoscas quēnā ex his numeris in ea tabula descriptis, numerus horarū, gbus piodi accessiōnū cōstituant, dimetiat: ga tabule numerus typorū speciē aperit, is vero, quo hunc ille q horarū accessiōnū perīodū cōplet, metis: eorū multitudinē declarat. Sed & alia quoq; dictione hoc idē pōt explicari: quoties horarū numerus, gbus piodi accessiōnū definitur, aliquem typorum numerum metitur: toties ille idem typus secum ipse complicatur: nec distert etiam nunc, implicatur, vel, complicatur, dicamus.

Quot errores ex superius tradita methodo consequantur.

C. AP. 5.

Potuissemus autē hāc eādē methodū multis præterea alijs modis interpretari: nobis tñ satis sit eō vsq; in vana hæc istorū arte, pcessisse, vt ex breuib; gbuldā capitibus (ab eis tñ q maxime sint in propū sumpto exordio) possimus quocēā sequant errores ostēdere. Quū. n. vbi accessiōnū circuitus fuerit horarū duodecim, possint & duæ esse quōtidiana, possint & quatuor tertiana, & nihilo ēt minus sex quartana, & octo quintana, & decē sextana, & duodecim septimana, & quatuordecim octana, & sexdecim nonana, & octodecim decumana: rursus hoc ēt mō ampla garrulitati via pādū, q̄ nūq; perillere possit, & nullū p̄terea (vbi eā describere opus sit) definitū sit habitura scopū. nā q̄ vnaq; ratio erit, cur ea ad octodecim decumanas potius p̄rahēda sit, q̄ ad viginti vndecumanas, vel duo & viginti duodecumanas, vel aliq; alā deinceps perīodorū pōt. n. dici, esse qdē viginti quatuor quōtodecumanas, esse autē sex & viginti q̄q; sexdecumanas, & octo supra viginti q̄q; decumanas. Sed & his licet pariter alia addere. nā satis superq; de quōtidianis hæc lenus actū est. In tertianis vero & quartanis nugacior res hæc est, & lōge ēt magis in illis oibus q̄ deinceps sunt. Perīodus. n. q̄ horas sexdecim cōprehendit, nihilo magis in tres referēda tertiana est, q̄ in sex quintanas, vel nouē septanas, sed & in duodecim nonanas, & in quīndecim decumanas, & in octodecim tredecumanas, in vnā supra viginti quīndecumanas, & eadē erit subinde aliarū ratio. mihi. n. satis fuerit vīā ostēdīse tēpus in istis cōterēdi. At qui & piodus quīndecim horarū (vt. n. & istius vīā ostēdero, ad alia transibo) quatuor sanē quartanarū est, sed & octo septanarū, & vndecim decumanarū, & horū oīum eadē methodus est. Ego vero horū vnūquodq; p̄ lū illis respondeo qui statim possunt hæc apprehendere ob id, q̄ puerilē atarē in numeris exercuerint. nā q̄ ea exercitacione caruit, non mō mensibus, sed integris ēt annis ad hoc egeret, vt in reb; inutilibus sapiens videret, quas tñ nonnulli sibi inuicē magno ēt studio proponūt, nec eos huic rei p̄dēt. Quōd igitur oēs hi qui de typis libros edidere, bifariā peccent, quū necq; morborū formas doceant, & p̄terea reb; omni vilitate carentibus tēpus cōterāt, satis abunde iam demonstratū esse arbitror.

Quam innumeræ & inexplicabiles, ex veterum hyparthesibus typorum conuagationes oriatur.

C. AP. 6.

Verū qm nos et cōpulerunt, relicti illis q̄ vtilia sint, tēpus in his resellendis p̄dere, ostēdamus quōd stupiditatis deuenierit ut ipsi, cū illi q̄ ipsi nō fecus, ac si vtile quippiā doceant, atredūt. Nā vt illis cōsentiamus, sermone ab ipsis de ea re haberi q̄ fieri minime possit, sed q̄ tanq; exercitacio q̄dā p̄raicianda sit: cur p̄ter id q̄ hæc istorū hypotheses sibi inuicē pugnāt, tantā ēt huic rei exercitacionē adhibent, q̄ ne millefima qdē artis curādī pars est: Ego vero primū eas hypotheses recenfebo. Forū itaq; nōnulli ponunt typorū circuitus ad quīndecim vsq; dies, p̄ lū: alij vero ad mensē: nec desunt q̄ velint ad duos & tres ēt mēses. Nimirū qd ego de his scūā, q̄ ab Hippocrate p̄lata sunt: circa illas perīodos, q̄ sunt p̄ter quartanā, alibi inlinuauit, vbi eā tradidit cōtēplationē, q̄ (vt mihi p̄sūadeo) arti vtilis est. In præsentia vero, quū minime instituerim aliqd in hoc sermone docere, verū eos redarguere, q̄ res inutiles literis tradidere, atq; eā laudatē speculationē, q̄ omni p̄rūs h̄ careat vtilitate: ad eos me primos vertā, q̄ exercitacionis gratiā typos vsq; ad quīndecimanū p̄trahunt. Hi sanē nō animaduertūt, qd hanc suam euertūt hypothesim, alijs quas ipsi, p̄posuerunt: quia si febris, cuius accessio horis teneat tribus ac viginti, non fuerit quōtidiana q̄ horā anticipet, erit necesse, vt sint quatuor & viginti vigesimoquartana: quēadmodū si p̄ horā tardius inuadat, erunt vigesimo sextana, & ille quidē viginti quatuor. Quare quū dicit typos ad decimā quintam vsq; diē p̄gredi, a veritate aberrant: quod lōge adhuc magis faciūt, quū tertianarū aut quartanarū aut quintanarū perīodos, si duabus horis vel p̄uertāt, aut remorent: in typorū cōplexu referūt cōsimiles vigesimo sextanis quatuor & viginti. Sed iā relicto eorū circuitu, qui quīndecim dierū sit, quintanū aggrediamur, in quo si accessio hora vnica p̄cedat, erūt viginti quatuor nonagesimo sextana: si vero retardet, nonagesimo octana rursus viginti quatuor. Qui itaq; hęc ponit, ac deinde cōcedunt aliquas accessiones anticipare, aliās rerardare, suam aperte tollunt hypothesim. Vnde necessarium quidē est, vt ipsi supponant typos integris diebus & noctibus finiri, alioqui. n. nihil erit quod ipsi nugenē. At eoposito, vel ipsi inuētis, typi in longū dierū numerū p̄rouentur. Quapropter melius illi egere, qui statim inter inītia stauere dierū numerū in typis esse incomprehensibile, quippe quū saltem id effugiant, q̄ secū nō pugnāt, & si nihil ipsi præterea dicerent: nec illos imitantur

1. Epid. Sect. 3. cap. 2. 3. 4. 11. 12. C.

Amitantur qui ipsi se ipsos conuincunt, dum ponunt typos ad quintamdecimam diem vsq; posse peruenire: & subinde coguntur illi vti, qui non modo multis decenarijs numeris sed etiam centenarijs constant. Et proinde sicuti fugere non possunt typorum multitudinem: ita nec eorum in vicem complexus. Porro sicuti qui tres tantummodo ponunt typos, quōtidianū, tertianū, & quartanū, ex eorum tñ complexu plures eorū conficiunt coniugationes: ita quoq; erit illis opus omnes inuicem typos cōplicare. Quare vt qui tres esse typos aiunt, eos cōponunt, primū quidem secū eorū vnūquēq; mox vero cū alijs mutuo: ita & istis erit necesse vt simul eos typos cōplicit. Nos autē a quintana exordiamur, & ostendamus q̄ ea complicata, plurimas pariet coniugationes, nihil autem referit si coniugationes dicat aliquis, aut complexus. Prima itaq; coniugatio hæc sit: Prima die oboritur quintana, sed mox tertia & quarta sit ab omni febre immunis: quinta vero ea accessio, quæ ortū prima die habuit, iterum inuadat, & sexta accessio quæ secūdo die: postea autem septima & octaua absq; febre fuerint, nona subinde tertiam afferat primæ quintanæ accessiōē, & decima ipsa quoq; tertia illius secunda, & secundū eandē proportionē quarta progrediat, vt nihil tñ in præsentī differat, duas dicere quintanas, vel duplicē quintanā, quod tñ nec cōcedūt. Secūda vero cōiugatio duarū quintanarū erit, si primo die vnus quintanæ accessio hominem detineat: se cūda, febris nulla sit: tertia autem alteram habeat quintanam exoriente, cæteris subinde eundē ordinē seruantibus. Tertia duarū quintanarū coniugatio. Primus dies alterā earū, alterā vero quartus exoriente habeat: reliqui autē dies semper hanc proportionē seruent. Quarta cōiugatio duarū quintanarū: Earum altera prima inuadat noctē, altera die secundo. Quinta carundē coniugatio: Altera inītiū habeat primo die, altera noctē secūda. Sexta quintanarū duarū coniugatio: prima quidē primo die suā habeat originē, altera vero tertia noctē. Septima coniugatio duarū quintanarū. Altera primo oboritur die, altera circiter quartam noctē. Hæc septē coniugationes complexi sumus, supposito semper ex binis quintanis priorē semp primo die ortū habere. Totidē autē efficiemus, si ponamus carū alterā priori noctē incipere. Quod si parī et passū sextanā compleuerimus: patet q̄ plures gignentur coniugationes, & plures adhuc si septimanā istis iunxerimus: atque ēt longe plures si octanā, vel decimanā, vt vigesimalā, & trigesimalā, & quadragesimalā silētio præterea, & cæteras quoq; alias quas necessario has istorū hypotheses conseq; monstrauimus, sed illas dimittamus in p̄sentī. Sufficiat autē nobis ad decimanā accessisse. Vbi mihi attende, qm nūc cōplexus exposuimus, qm duplex est gntana. Sed si ea triplex fuerit: cōstat sanē alā coniugationū multitudinē futurā nō parū. At pōt & quadruplex ea esse, si vnaquaq; die inuadat accessio. Pōt Cyero & quīnquplex esse, qm. i. Quintana alia præter dictas quatuor quintanas, quintana & ipsa, noctē aliqua illis intermiscatur: qd quadrifariā pōt contingere, quā hæc possit vel prima noctē suboriri, vel aliqua aliarū deinceps, secūda inq; vel tertia, vel quarta, vel quinta, Porro eadē quoq; p̄ta de ac in his varietatē erit in alijs typis, & maior ēt, quo maiori dierū numero consisterint. Si igitur vniuersam quintanæ diuersitatē cum illis cōposueris q̄ ad sextanā p̄tinent: poteris (vt arbitror) q̄ sit harū multitudo pendere. Sed si præterea istis septimanā, vel octanā, vel aliarū deinceps quāpiā, & mox rursus ex his quatuor typis simul cōmixtis si alias pepereris coniugationes, deinde ex quinq; & subinde etiam ex pluribus, poteris (credo) ratiocinari quāuis sit futurus coniugationū numerus, vel quot etiā libris hæc horū doctrina cgeat. Ego autē breuib; qualis sit futurus carū plenus, hinc exorsus, inlinuabo. Penes typum vnum quēq; opus primo erit varietatem coniugationum percurrere, vt paulo ante in quintana nos ostendimus, postmodum illas simul cōponere, primū vnam quintanę coniugationem, verbi gratia, cū alia sextana, vt ex his duabus cōiugationibus tertia quēdam alia efficiatur: & deinde omnes cum omnibus coniungere ita, vt vnā duabus, mox & tribus, post & pluribus, quousq; omnes complexi typi cōiugationes cū vna commisceas: post hoc duas eiusdem typi, vt pote quintani, cum vnaquaq; aliarum componas: ac deinde cū duabus, cū tribus, cū quatuor, donec inuicem oēs complexus fueris, & ita rursus quatuor cōiugationes illis quæ ad vnūquēq; typū attinent, miscenda erūt, postea quinq; deinde sex, quoad omnes quintanæ cū oibus aliorū coniugationibus cōposueris, nō oēs quidem simul, sed ligillatim vnāquaq; vt quæ sunt ipsius quintanæ cū illis q̄ septimanarum sunt, postea cū octanis, vel nonanis, vel decumanis, vel et alijs subinde. Sed vt quintanas alijs quibuscunq; cōmiscuisti, eodē modo & decumana erit cum alijs quibuscunq; miscenda, & sic septimana, octana, & reliquæ oēs. Quod vbi feceris, necesse postea erit typorū tris coniugationes omnes omnibus complicare, deinde quatuor, postea quinq; & sex, & septē, & sic deinceps, quousq; omnes oīum fuerimus complexi. Quod vero plurima sit harū coniugationū multitudo, vt ferē quot millia sint futura ne numerari quidē facile possit, credo: vnūquēq; vel si supputandi artis etiā fuerit ignarus, posse cogitare, poterit tñ is & ab his qui arithmetices perit sunt, eius numeri amplitudinē habere. Nā si hæc velim p̄sequi, maiore mihi libro erit opus, quā illi sunt quos isti qui hæc garrūt, edidere, nec id cogitāt q̄ vix vel millefiam particulā istorū cōplexuū, quāuis nugas plurimas effuderint, attingere. Vn si vtile esse existimant typos simul componere, scientes minimam huius tam vtilis rei inuenisse partem. Si vero inutile, et ubi ceteram, & Vulcano suos tradant libros: nā tēpus, si hoc ipsi facere noluierint, eos perdet. Nā quis. n. alius vnquā eos describet, vel quis hos quoq; dissectos vlibis diurnis nō accommodabit.

Alteri

Alteramethodus Typorum inueniendorum.

CAP. 7. E

His iam cōscriptis & quibusdam amicis traditis, qui volebant alios etiam docere, quomodo tabula ea se haberet, illis sic proponentibus ego statim typorum multitudinē attuli. Hęc itaq; methodus non est diuersi cuiusdam generis, sed priori illi potius subiecta. Persuasiuam autem & tu quoq; habebis rem hanc sic se habere, si primum memoria reperas, & horum recordationem in promptu semper habeas. Nos in presentia diem, tempus id vniuersum appellare, quod diem noctem q; comprehendit: id ipsum quidam nycthemerum (quasi nocte diem dicere velis) appellat: & ea ratione dicunt annum constare diebus tercentis & sexaginta quinque, & quarta etiam parte vnius. Horę itaq; quatuor & viginti, diem vnum absolunt: duos autem, octo & quadraginta: tres, duo & septuaginta. Typis vero nomina indita sunt, non ex diebus ipsos complementibus, sed ex accessionum reditu. Tertianam quippe appellamus, vbi accessio tertio quoq; die inuadit, duo bis interim absolutis. Quartanam, in qua quarto, in hac quoq; tribus iam perfectis: & in alijs quoque secundum eandem rationem. Quare cum periodum inuenieris typi alicuius quatuor continentem dies, illum quintanam dixeris: neq; enim idem est accessio quinte oboviri die, & circuitum esse dierum quinque. Quum hæc igitur memoria tenueris, reminiscere præterea methodi, quam tabella descripsimus. Porro diximus horarum periodicarum propositum numerum, qui nisi mirum inter duo initia accessionum medius continetur, esse considerandum, si ille aliquem numerum ex illis in tabella descriptis, quicumq; ille sit, metitur, si vero ex multiplicatione horarum viginti quatuor perficiuntur. Vt vero absq; vlla etiam tabella id ipsum ex digito inuenias, age sic. Si sex proponantur atq; etiam octo, facilis erit eiusce rei inuentio. Si enim horis sex proposita cōstet periodus, quatuor erunt quotidianę: tres vero, si octo. Vbi vero septem proponantur, vel numerus alius qui horarum xxiiij numerum non metiatur, considera tunc, si is propositus numerus partem aliquam habeat, vel nullam aliam præter vnitatem: & si quampiam aliam ab vnitatem partem habet, quemadmodum, verbi gratia, nouem tertiam habet partem: quindecim vero, & tertiam & quintam: mox attendendum erit si quępiam ex eius partibus aliquam cum viginti quatuor habeat communionem: sicuti statim viginti quatuor horarum numerus, tertiam quidem habet partem, quintam vero minime habet, ut quindecim habet. Igitur si contingat, qd proposita periodus sit horarum nouem, huius partem tertiam sume, & tertiam item viginti quatuor, octo inquam, & dies octo esse typos tribus diebus circumscriptos: hoc autem te meminisse volebam huiusmodi typos quartanos appellari. Quod si circuitus quindecim fuerit horarum accepta tertia parte quindecim, quinque dierum typos esse dixeris, quod ad sextanam attingit. At quoniam octo tertia pars est viginti quatuor, totidem etiam dices esse sextanos typos. Sin autem numerus ille propositus pars nulla sit, sicuti septem, xxiiij, octanas. Ita etiam si propositus circuitus decem sit horarum, affirmabis esse xxiiij, typos decem dierum, quod idem est, ac si vndecimanas dicas. Sic quoque si periodus xiiij horas cōtineat, xxiiij erunt typi. Simili etiam modo si circuitus propositus horas exceperit xxiiij: quemadmodum si fuerint xxv, dicere poteris xxiiij esse vigesimo sextanos typos, sicuti & viginti. Vbi vero vtriusq; fuerit aliqua communis mensura, vt pote in septem & viginti, tertia reperitur pars, tunc castris octo esse decumanas, quoniam xxvij tertia pars est nouem, xxiiij vero viij. Constat autem qd decumani typi periodus numero dierum nouem absoluitur, qui numerum horarum ducentarum & sedecim perficiunt: cuius pars octava erat numerus iam propositus, vigintiseptem inquam. Continetur igitur methodus hæc in ea communi, descripta in tabella, hoc solum ab ea differens, qd possit facile hac absq; vlla descripta tabella reperiri horarum numerus, qui mensuretur dierum periodis, cuius numeri, ille qui propositus est, pars sit. Id autem theorema ab Euclide in libro de elementis demonstrat, septimo capite. Oportet sane accepto eo maiori numero qui vtriusq; communis sit, inspicere quoties communis hæc mensura vtriusq; numerum dimetiatur. Verbi gratia in quindecim & viginti quatuor prima communis mensura est ternarius numerus: is vero hinc per quinque quindecim metitur, viginti quatuor autem per octo. Siue igitur viginti quatuor per quinque multiplicaueris, siue quindecim per octo, eundem semper numerum absolui inuenies, centenarum inquam & viginti horarum, dierum vero quinque: & proinde sextanam dices typum. Eadem etiam ratione, si numerus propositus sit horarum tredecim, communi quadam ratione tum is, tum vero viginti quatuor, illum permetientur, qui ex his ambobus inuicem multiplicatis redditur: qualis est trecentarum & duodecim horarum: est autem tredecim in primis numeris: illos etenim hoc nominant modo, quorum præter vnitatem, nulla est communis mensura. Trecentum ergo & duodecim numerus est, quem illi vtriusq; metiuntur, habet enim hic tredecies horas viginti: & typos continebit tres ac decem absolutos dies, id est, quatuordecim annos erit. Quum is etiam, quater & vigelles metiatur trecentum duodecim, multitudo typorum erit quatuor & viginti. Sic itaque & hanc huiusce methodi demonstrationem habeant, quamuis vel inuinitus hæc inuilitia vos docuerim: nam præstat ista omnino neglexisse, Pythici præcepti memores, Tempori parcendum esse.

Galeni

GALENI LIBER DE CAUSIS
PROCATARCTICIS

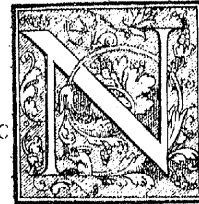
Nicolao Regio Calabro interprete.

ARGUMENTVM LIBRI

Probat causas dari procatarcticas, & refellit veterum medicorum sophismata.

Anterius philosophas qui procatarcticas causas negarunt, ac quot & qualia sunt genera causarum.

CAP. 1.

Naturales philosophi illi veteres, quorū studium erat, ut humano generi prodesse: nō modo ea que aperte cognoscuntur, tractabāt, verum & operam nauabāt, ut abditarum etiam rerum complures inueniret: & inde proueniebat ut illis temporibus rerum inuentioibus maxima fieret accessio. At vero ex his posterioribus tā philosophis quam medicis non nulli, glorię quidem cupidi, desperantes vero, ut par est, eius se posse fieri compotes, quibusdam versutis impliciti fuere. Alij autē quum ppositas sibi causas diluere non possent, ē duobus alterū passū sunt: nam vel illis perinde ac veris acq̄uere, vel arbitrati sunt æquū esse vt de omnibus dubitaremus. Et nimirum circa causas a Grecis procatarcticas quali pręincipientes vocatas, (nos forsitan non ineptē antegressas appellare possemus) aliquod etiam reperitur sophisma, quod in causa fuit cur priores, alios quidem ex his qui succellere, in dubitationem ducerent: alios vero ad id vt illa assentirent adducerent: ita vt eam contemplationem, quę ipsa per se & sufficiens & necessaria est, quā q; longam artem Hippocrates nominauit, illis suis his mirabilibus captionibus longiore reddant. Tu vero d Gorgia, quum hu iuscemodi medicos derideas, præsertim autem nuper, dum videres quędam delusum atq; ab ipsis huius artis operibus redargutū, effragitasti a me, vt de antegressis causis, seu procatarcticas, quas etiam antiquorum complures, occasiones vocant, commentarios tibi scriberem: ob id n. censuerunt eas esse morborum occasiones dicendas, qd in primis imbecillitatem corporum animalium monstrant. Nullus etenim qui bono constet corporis habitus, si vel secundum crura frigeat, vel calore essuet, vel præter modum exerceatur, vel tristitia vel alia huiusmodi re afficiatur, itam etiā egrotat. Sed huiusce generis causa sola in ualida corpora cōmouent, & inde (vt quidem arbitror) præstita sunt sophistis occasiones argumentorum, dum probare nituntur, quod si aliquando non obfunt, non sunt etiam quum imbecilles tangunt, pro veris causis habende. Quia si ea sint natura vt agant, ex se vim haberent agendi, neq; ab inualidis corporibus haberent vt effeetrices viderentur, quod tamen secus est: videmus siquidem mille simul in teatro sedentes, ē quorum numero quatuor tñ astant, & in eis vnus a febre arripitur, nec plures, quemadmodum & Menandrum familiarem nostrum, pridie vidimus: qui quum ē stadio post certamen exiret, conquerebatur qd secundum caput doleret, & paulō post cepit febre teneri. Illum nos secunda die viscentes iussimus (vt nostri) caput rosacco oleo foueri, mox dormire, postmodum impense lauati, nihil timentes, si aliq; adhuc reliquæ febris viderentur relicta: ceteris tñ medicis censentibus expectandum tantisper, donec videretur qualis foret inualio quæ per tertiā diem solet inuadere, Graeci diarite n dicunt. Habitis igitur verbis multis, quorum gratia hæc a nobis literis mandari rogasti: dum neq; nos vnq; illos, neque illi nos de sententia mouere potuissent, egrotanti facultate permissa, vt quod ille mallet, eligeret: omnes vnā recessimus. Sed paulō post accessit ad nos qdam ex Menandri do mesticis rogans vt ad illū rediremus, id quod fecimus. Nā neq; adeo erat Menander rudis, vt eas rōnes vel nō apprehēderet, vel nō cognoscere eas q; veriores sint eē efficaiores, vel ignoreret et iudicem

1. Aph. r. Ex. ord. i. b

Handwritten marginal notes in a cursive script, likely a commentary or correction to the main text.

iudicem dissidentium rationem esse in primis experientiam: nec obliuioni præterea mandauerat. Ea quæ peractæ rant, quando iuuenis ille, qui ex labore febricitauerat, balneis adhibitis, reclamantibus tñ medicis alijs, confestim integritati restitutus est. Sed & alium (vt te non latet) qui diceret se præ estu febre fuisse arreptum, balneis pluribus sanauit. Quum q̄ ceteri timerent, & faterentur se ignorare qualis esset futurus euentus morbi illius in iuvene, qui iam delirabat, ego subridens non multo post, inquam, fluorem sanguinis è naso patieris, & sic omnino à morbo liber erades. At illi iridebant, aiebant q̄, nequaquã hæc diuinari posse: verum statim è dextra nare sanguis defluxit. Sed & sudorem qui deinde superuenit, prædixi, & copiosam alui deiectionem, & vomitum, & multa etiam alia quæ ad naturam & curationem morborum attinent. Illi autem eo absunt, vt credant posse quippiam tale opus perfici, vt vatium potius q̄ medicorũ munus esse putent, huiusmodi præfragre. Non ergo eis ille credere debebat: qui etiã mihi dixit, eorum se nullum à principi pio aduocasse: sed illi hoc etiam inter alia mirabile agunt, q̄ neque etiam accessit agrotos ad eum. Tu verò ait ille) me doccas quo me velis modo rosaceo vi, quibus etiam cibus à balneo vesci: ob id ipsum, n. te rursus vocaui. At ego his, sicut tunc mihi visum est, institutus, ad alium accessi egrotum, qui parum ab vrbe aberat: & mox altera die rediẽs repero hominem absq̄ vlla omnino febre, iussu iterum lauari & copiosè etiam, & deinde solitas aggredi actiones: & sic ea omnia obtiuit. Vbi post frictions & vnctions alter adolescens illi artate par, obuiam factus & amplexus, eum iterum exagitaui, ita vt iã & frictionum oblitus, & quod inunctus esset, colluctauerit diutius. Mox q̄ tertio quum se lauisset, domum q̄ rediret, illi oblata est occasio maioris erroris. Occurrit nanque quibusdam amicis, qui inter se rixabantur, iam q̄ ad verbera deuenerant: quos dum ille diuellerè conatur, adeo exiccatus est, vt horrere statim coepit, vri q̄ sibi videretur: tãdem domum delatus, decubuit. Sed quum in istorum medicorum manus incidisset, illi inualionem tertie diei expectari iussere: nobis tamen consulentibus, vt quã primũ vberrimè lauaretur, & cibus quã humi dus administraretur. Tu verò probe tenes, quod quum terig di inuaderet exacerbatio, ille pulsũ penitus carebat, & frigebat, nec se aut mouere, aut transferre poterat. Præ scicitate autem vitium q̄ imbecillitate, neq̄ os neq̄ linguam mouere, neque vel modicum quid loqui potis erat. Necessitate igitur ea famulus ipsius compulsus, nos adiit rogans, vt quã celerrime accedere mus, & opem adolescenti ferremus. Quem accedentes tabe confectum vidimus, & postea vix diebus pluribus valetudini restitimus: & tu, qui interfuisti, hæc omnia scis: id enim medicis omnibus videbatur esse præter omnium opinionem, quum ab antiquorum nemine scriptum reperitur: & censabant hoc nostræ potius esse temeritati adscribendum, velle ante accessionem cibum atque etiam vinum adolescenti offerre. Sed & os quandoque illi vi aperiebam, vt cibum ingererem. Quum verò ille se melius habere cepit, ante inualionem ab exhibendo cibo me continebam, vt animaduertere posses, quo pacto ille dissolueretur, frigidus q̄ & propè sine pulsũ redderetur. His tamen sic etiam peractis, vix potui illis medicis qui aderant, persuadere, id ipsum fuisse, vinum inquam cibum q̄ ante inualionem obtulisse, quod adolescentem superstiti tem seruauit. Illi autem ex me sciscitabantur, qua tandem ratione id agerem: erat enim illis hoc admirationi. Atego existimabam non esse par, vt illis responderem, qui in ipsis statim artis initijs aberrarent, vt potè quum & quæ sint elementa animantium, & qualis morbus febris sit, ignorent. Verum in alijs literarum monumentis de his differimus: neque operpretium est vt pleniorẽ de his sermonem habeamus, quæ sunt præter institutum, quamuis sint etiam vtilia, quã de ijs de quibus loqui instituiimus. Nobis enim proposuimus nullius præterquam vtilium rerum per hos libros meminisse, immo ea omnia remouere, quæ male se habent, eos imitantes qui vias veteres spinis ac sentibus oblitus, depurgant. Nam neque illis is erat scopus, vt spinas & sentes rescarent: sed dum ad negotia sua properarent, puncti ab his syluestribus plantis, coguntur primum ea abscindere, & ita deinceps ad id quod sibi inter initia proposuerant, redire. Quod si non modo spinis & vepribus via sit intercepta, sed hamis quoque, & alijs præterea quæ illi possint esse impedimento: multum ille, qui eam purgaturus est, tempus conterere cogetur. Porro in hac nobis in præsentem proposita contemplatione, non nullareperuntur sophismata, quæ spinarum similitudinem gerunt, quaedam verò veprium, alia hamorum, à quibus, incautus si quis ceciderit, statim capietur. Et proinde non secus odio habendi sunt illi qui huiusmodi sophismata consuunt, quæ beneficæ arti impedimento sunt: ac illi etiam qui ea in vjs, per quas homines frequentes transeunt, seminant. Nos itaque & horum non nulla rescindamus, aliqua emendemus, alia conteramus, vt antiquam viam quæ non ad ciuitatem, sed ad artem omnibus ciuitatis vtilem, fert, expurgemus. Primum igitur eos qui nunquam inter morborum causas immodicum frigus, vel æstus, vel repletionem, vel alia ciuile generis, numeranda censent, interrogemus qua nam illi sapientiæ ratione, aut qua

opiniõne

A opinione inducti, ista nobis suadere velint. Num ex his quæ hic in terra degunt? Atqui nemo nostrum est, qui inædiat æstate, circa meridiem, præsertim sub ortu canis, si in calidis regionibus ventis non expositis, quo maxime tempore venti f̄ (qui per annum flare solent,) nulli feruntur, se offendi non animaduertat ac fugiat. Quod si immoderatiores æstus omni carerent offensione, quis vnquam esset frigidarum domorum vsus? quæ frigidarum aquarum commoditas? quæ vini aut balnearum delectatio? quid sibi præterea vult declinatio ea, quum eo tempore ad vmbrosiores domos diuertimus? nam quis tunc nõ hortatur ad vtendum vino moderatè, vt via ad pulmonem humecta reddatur? Vnde si citra quodlibet periculum possemus æstui non exponere, superuacuum esset ab eo fugere. Cur ergo mulieres pilcum non abiciunt? cur bubulci atque etiam pastores ceteri coronas ex virentibus ramis non deponunt? Nullus tandem viator contecto capite iter faciat. Careant etiam conuiuia æstiuæ hedera, careant coronis ex rosæ contextis: fugiamus cetera quæ nobis æstuosis temporibus solatio esse solent, doceamus pastores bubulcos q̄ ne solem meridiè fugiant, ne etiam ad vmbrosa & aquilonibus exposita loca pecudes conducantur. Cur enim hæc fugienda si molestia carent? Cur etiam his quæ nullum afferunt incommodum, remedia querimus? Nunquam sanè ista illis persuadebis, neque poteris vnquam cetera quæ à natura sunt procreata, ita docere, quin ea quæ ex natura contristant, sint fugienda. Dic quælo tu vnde hæc accedis? ex quo tandem mundo exortus es: non ne hic omnia vsq̄ uequa que animantia suis functionibus delramenta hæc tua redargunt? quippe que per multa stadia peregrinantur, vt æstare calorem, frigus vero hyeme fugiant: & que præterea fugere nequeunt, æstus ac frigus locorum mutatione, cauernis que & similibus habitaculis, vel rectis declinant. Ego autem libenter vellem, si sophista generosè, vt tu æstare media, oriente cane, in regione aliqua humili, nullis peruia ventis lares, nudo capite, neque etiam per totam diem, vel subinde per multos, sed vnicò tantum, immo tribus solummodo horis illis tamen meridians. Nam non modo vrereris, febre q̄ laborares: sed delirares, exanimareris quoque. Neq̄ malum præterea esset, si hyeme media, niuolis temporibus, & plurimum pluuiosis, nec ita modo, verum exiens ex tepidioribus balneis: sentires siquidem quid frigus possit, & quas etiam causas morbus sequatur. Neque postquam non admirari, quum tu balnea damnas ceti non rectè administrata. Nam quid aliud est malè balneas administrari, nisi eas non habere temperatum calorem? vel cur etiam eas damnas, quæ si sint iustò calidiores vel frigidiores, temperiem excedunt: si nihil nos possumus à calore vel frigore ledi? aut cur ij qui in balneo concluduntur, mortem obeunt? cur etiam multum in itinere ex frigore antequã ad hospitium peruenire poterint, interire? Nisi forsitan verum quidem esse putas aliquos ab immoderatiores caloribus vel frigoribus posse mori, non tamen ab his ipsis quemquam posse lædi, quali possit quispiam absq̄ vlla læsione mori. Profectò hos in quos sophistas deceret, vt sub terra se absconderent, vel saltem præ pudore prauas hæc opinionones desererent. Hi tamen adeo ab hoc absunt, vt subinde etiam non vereantur vt alia quoq̄ sophismata, quæ & absurditate & impudentia maiori referta sunt, prioribus annectant. Dicunt enim se contendere, non quidem q̄ ab huiusmodi rebus non lædantur homines, sed q̄ non sint nocuenti causa: quia si cause existrent, semper eandem haberent rationem. Oportet autem nos dissoluere hosce nodos, quorum vis non in rebus est, sed in verbis: quia si aliquid sit quod possit quidem nocere, verum non semper sit morbi causa, & tu nolis, quia aliquando solum noceat, & aliquo tempore, causam appellare: iam non amplius de re erit questio, sed de nomine tantum erit ea cauillatio. Dic ergo id sanè nocere, nec tamen esse nocuenti causam: & noxiũ appellati, illius tamen appellationis rationem nega. Noxiũ siquidem, sicut & salubre, nuncupatio quedam. Istius vero nuncupationis nulla alia ratio est, nisi quia nocuenti causa est. Vnde, si quispiam horum quæ a te proferuntur ignarus sit, & illi dixeris aliquid esse noxiũ: intelliget. Dille quod nocuenti causa est. Dices quod mihi nocet non est omnino noxiũ, causa enim semper causa est. Atqui saltem quum nocet, necesse est fateri, esse causam nocuenti corpori cui nocet: & id ipsum est quod nos querebamus. Nam quemadmodum si semper noceret, semper causa esset nocuenti dicenda: ita quum non semper, sed aliquando noceat: tunc quoq̄ solummodo causa dicitur: q̄ si tu hoc volueris vocare noceri, nihil hoc ad rem faciet: his enim erit tantummodo de nomine. Quod si quæras, quid igitur est de re ipsa litigare? De re, inquam, est questio, quum quarimus si is homo qui nunc febricit, id passus sit à nocumento sibi à solis æstus, vel à gelu, vel ab immodicis exercitijs illato. Differere verò an id quod nocuit, sit appellanda causa, vel ne: non est ea amplius dissertatio de re, sed de verbis. & si quis his assentiet, nihil propterea medicinæ oberit, non tamen hæc sunt admittenda. Possimus nos quidem & sine vilo serè negotio explicare quid hoc nomen causa significat: & ea res adeo exigua est, vt nullus serè in hac lingua eductus illius ignoret significatum. Si n. quempiam se in forum conferentem interrogaueris, quãnam ille de causa domo exierit, aduerte quid ille respondeat: dicit etenim, q̄ aliquod empturus, vel amicum conueniturus, vel aliquid aliud huiusmodi, ita vt semper in sinet id quod sibi opportunum est, causam fuisse. Vnde hæc oia ad idẽ genus attinent, siue id dicas propter quod aliquid factum est, siue vtilitatẽ generationis eius, siue finem, siue scopũ, (nam nec quicq̄ inter hæc interest.) semper

f. e. e. e.

Al. Et. d. r. ca. 10. p. c.

per nimirum te velim id intueri quod dicitur, non autem semper de vocabulis esse sollicitum. Quod E si alia quoque exempla desideras, pete a fabro qui lignum perforat, vel dirigit, vel dolat, vel conglutinat, propter quam causam id efficiat: ille statim respondebit, lectica causa, Vnde & ipse scopus suae actionis causam vocat: quem ubi est affectus, vniuersa actio delimit. Nec fecus etiam textor, si eum interrogaueris cur fila staminis deducit, vel lanam pectit: propter id respondebit, quod suae actionis finis est: affirmabit, n. se omnia indumenti gratia facere. Quod si rursus quam ob causam indumentum fecerit, ab eo petas: dicit ille ut corpus contegat, & a frigore tueatur, & id genus causa quam maxime omnibus est in vtu. Est & aliud non minus hoc cōstitutum, quum causam in materiam referimus: vnde si reprehendatur faber quod paruum fecerit lecticam, statim ille id lignis attribuit, figulus vero terras, & pictor coloribus. Quis enim est qui non frequenter homines audiat, quum peritur cur lignorum compagine in lectica dissoluta sint, aut cur floridus pictura color cito defloruerit, quid etiam fuerit in causa quod res cito corruerint: respondentes, fuisse id, quoniam ligna viridia erant, quae subinde, quum aruere, distorta sunt: quod etiam optimorum colorum copia pictorem defecit, adificator vero ait, quod vel calx, vel lutum, vel quippiam aliud his simile praua fuere. In omnibus siquidem his materiam causamur. In his etiam instrumenta ponimus. Si enim causam quaris cur faber lecticam male coagmentauit, qui tamen non esset malus artifex: ille statim refpōdebit, quod praua affecta erat dolabra, terebellum crassum, lima & malleo carebam, secutus etiam erat obtusa. Pari etiam pacto si ex librario petas, cur non recte scripserit: dicit ille, chartam asperam extitisse, atramentum vero fluidum, pennam autem obtusam, defuisse etiam cultellum quo ipsam rectius formaret, ls etiam dum charta & atramenti meminit, materiam profert: dum pennae & cultelli, instrumenta. Sed quis est praeterea qui ignoiet, quod etiam ipsos artifices culpamus tanquam causas errorum, qui in officijs committuntur: tunc in primis quum nihil habemus quod possit in instrumentorum defectum referri: Praestantium quoque officiorum causam fuisse artifices profiteremur. Dicimus enim quod is (vtpote Phidias) statuum illam effecit, alius vero Iouis Olympici simulacrum: nec non & medicum sanitatis, quam in aegrotis efficit, causam, & gubernatorem nauis, quam a procella feruat. Dicimus etiam causam esse nauis illum qui eam construit: & idem de lectica, carpento, & similibus. Vt tandem duae quidem sint primae causae, atque maxime principales: scopus inquam, cuius gratia fiunt omnia quae fiunt, & effectus a quo ea fiunt. Has dignitates sequuntur tertia & quarta, instrumenta nimirum quibus, & materia ex qua. Porro in humanis artibus, nisi causa oēs conueniant, nullus vnquam effectus absolutus poterit: nam nisi aliqua esset lecticae vtilitas, nunquam faber illam construeret. Sed si aliqua sit illius vtilitas, careat vero dolabra, serra, terebello, aliaque instrumentorum suppellectili, neque sic lectica coagmentabit: & si haec illi omnia praesto sint, & mox ligna deficient, neque ita componetur lectica. Neque si instrumenta & materia parata sit, & vtilitas vigeat, absit autem artifex, vnquam quicquam fiat. Et hoc in omnibus alijs artibus pariter inuenias, Omnes siquidem alicuius gratia agunt, egent etiam tum instrumentis, tum materia. Quod si aliquando fecus fiat, tunc vnicui videntur genere causa orbata, eo inquam, quod dicitur cuius gratia fit, quod in his accidit, quae casu fiunt: ea quippe nullius gratia fiunt: deficit tamen quandoque & id per quod fiunt. Per quod autem est instrumentum, sicut propter quod, est vtilitas generationis rei: a quo, est artifex: ex qua, est materia. Et iam quidem hoc constat, nihil vnquam reperiri posse, quod materia non egeat ex qua consistat, & efficiente a quo sit: nec aliquid reperias quod contra se habeat, Semper etenim necesse est ut sit conuentus alicuius patientis, quod vicem materiae habeat, & alterius quod circa ipsam agat, & efficiens rationem teneat, & hoc egerit nonnunquam instrumentum siali cuius gratia egerit. Agit tamen aliquando etiam sine instrumento, quum nullius gratia agit. Nempe si quis calcitratus in pugna inde fuerit mortuus: quod calcitravit causa effectrix (vt ita dicam) mortis fuit, instrumentum autem eius fuit, materia corpus illius qui fuit calcitratus: & si id ex proposito ille fecit, causa alicuius id effectum est: quod si non alicuius gratia factum est, illud in fortunam referendum est. At quum ex frigore continentis aeris vel aestu laeditur quippiam: aer continens effectrix causa est, materia corpus quod afficitur. Quare nunquam speraueris te posse aliquem reperire effectum, nisi efficiens & materia coeant: ablato enim eo quod patitur, ex quo fiat id quod faciendum est, qui poterit esse efficiens a quo fiat? Vnde oportet ut haec vtraque aliquid ad generationem rei conferant: quae autem ad rei generationem conducunt merito causa appellandae sunt. Iam n. omnes homines causas appellant, quae ex sui natura ad rei generationem aliquid afferunt. Potes autem tu vel causam nominare, si libet, vel principium. Verum in omnibus his aliquid istis oppositum reperias, quod tamen per accidens est. Faber nempe, terebellum, & lignum ad vasis generationem aliquid ex sui natura conferunt. Statim n. vt id constructum est: poteris intueri lignum & foramina, quae terebello fuere a fabro facta. At locus ubi iacebat lignum, vnde a fabro fuit ad hoc opus assumptum, & aer qui id in orbem comprehendebat, causa dicentur, non primum, sed per accidens: & quia artifex homo erat, eum aliquo contineri loco necesse est. Quod quum ita sit, nec praeterea opus sit intercedere inter ipsum & lignum corpus quod solidum sit, obstitere enim ne ille in id agere possit: necesse fuit ut illud quod inter vtrunquē medium est, aut si fecus, saltem corpus sit quod cedat: qua ratione & aer aliquid ad vasis generationem affert. Haec vero magis tibi euidencia videbuntur,

Aibidem

Aibidem

M. A. d. 2. fu.
t. c. 1. 30 f. g. h

A debentur, si cogitaueris artificem, perinde ac ipsa natura facit, per vniuersam permeare materiam, dum agit: non autem vni nos, qui exterius tantummodo eam attingimus. Tūc enim satis erit aperitū, n. illi n. tunc loci vsum fore ipsi officii, nisi illius forte quo materia continetur, neque aeris in orbē circūfusi, neque inanis. Quapropter sepe in lapidibus atque in terra gignuntur animantia, ubi eundem penitus locum opifex occupat & ipsum opificium. Indiget itaque faber, vt agere possit: circa lignum, spatio intermedio quod non impediatur, non ea ratione qua artifex est, sed qua corpus est, quod alium ab eo qui materiam quae efficitur continet, locū occupat. Haec nimirum ex accidentibus sunt, & tanquam sine quibus non. Ea vero quae ex accidentibus sunt, quatenus praesentia sunt, nihil ipsa operantur: videntur tamen ea ratione adiuuare, quod dum ea adsunt, ab eo loco ea quae obfistere possunt, procul sunt: vnde magis valent, si abfuerint, impedire actum, quam quum praesto fuerint. Solidū quippe corpus interiectum inter fabricū & ipsum lignum, impedimento est, quo minus faber possit circa lignū operari: quod si de medio tollatur, ex accidenti consequitur, vt aer in illius locū subeat: quum n. nusquam in hoc mundo inane consistere possit, locus, quē solidum illud corpus dereliquit, inanis oīno perflittere nequit, sed aere, qui in orbē id continebat, defluente repletur. Cōstat igitur fabricū aere ex accidenti indigere. Palam praeterea est, quod qui ambulat substrato corpore solido egerit, cui nitatur: B alio vero circūfuso quod cedat. Non sunt tamen haec illi opportuna qua ambulans est, sed qua corpus est, quod deorsum, hoc est versus mundi centrū, fertur: quodque rursus in sublime ambulando nequit ferri, citius n. deorsum versus terram delaberetur. Sed neque antequam progredere, eo a quo continetur, illi non cedente. Quapropter recte illi, qui haec pertractauerit, dixerit haec ipsa potius rationem tenere sine qua aliquid fieri non potest, quam quae causa generationis eius. Porro ambulationis causa sunt ipsius vtilitas, vs animalis, atque et crura. Causa vero sine quibus id fieri nequit, externa, corpus circūfusum cedens, interius vero alterū quod resistat. Iam itaque vniuersum de causis sermone absoluimus, & explicauimus quae ille sint, quaeque & quales, & quo modo inter se tum etiam ab ipsis quae per accidens, vel sine quibus non, differant. Quod si nolit rursus sophista fateri fabricum esse causam generationis lecticae, respōdeat quae, num fateat saltem facta esse lecticam a fabrico: si vero id concesserit, an postea de appellatione adhuc disputabit? Si n. vel quod ex se facta sit respōdeat, vel quod ab eo, vtrouero modo delirare redarguetur: quia si dicat ab aliquo quiddam facta, de appellatione tamen voluerit mox disputare, non ne primum verecundabitur, quod non de re aliqua, sed de nomine sit ipsius is? Deinde totū quoque vitā euerit & confundit. Vt n. dixerit fabricū fecisse quidem lecticā, non fuisse autem illius causam, non ne, perinde ac si quis concedat aliquem alium quempiam occidisse, illum tamen non licet fateri fuisse causam mortis istius, putabitur extrema infamia teneri? Libertissime vero audire illum coram iudicibus loquentē, atque ita dicentem. Viri qui iudices constituti estis, fateatur quiddam Dion se occidisse Tiphonem, nec tamen putandus est Dion extitisse causa mortis illius. Profecto si id quod quippiam facit, est etiā eius causa: conuincetur Dion fuisse causa mortis Tiphonis, quod si alius sit a quo fit aliquid, & alius est rei illius causa, ille a quo ocellus est, hic non fuit mortis istius causa, nec reus ipse habendus est, & proinde absoluetur, qui conuinci non poterit fuisse causa mortis. Sed quis non iudicabit haec esse deliramenta, & infamiam longam? Quare fatius erit iam his relictis alia aggredi horum delirata, vt quod praeterea su perest viae purgemus.

Alterius Erasistratum qui Procatarcticas quidem Causas admittit, sed Negabat habendas in numero causarum.

St & alterum sophistarum chorus, qui sanē concedunt aliqua fieri, ac interire, laedique & alterari, atque etiam horum omnium aliquas existere causas putant: mox tamē verentur cōcedere procatarcticas, id est antegressas, appellandas esse causas, vtpote qui nolint ab aestu, vel a frigore, neque a plenitudine, neque a labore fieri vnquam morbos. Quorum amentia mihi magis miranda videtur, quam priorum, qui eas oīno, ac si non sint, negant: istorum enim sophisma occasionem aliquam ad mutatam appellationem illius nominis habet: illorum vero penitus sophisma est, inmo, si vere loqui liceat, potius circūuentio. Quia si hi existimant aliquid esse causam, hoc addidisse deberent, an ea materia circa quam id agit, impatiibilis sit, an vero patiat. Quod si ipsi impatiibilis esse affirmauerint, ne materiam quidem serubunt: hoc enim est esse materiae, vt ab efficiente patiat, atque facile ab eo regatur. Si autem fateantur materiam pati, nunquam amplius negabunt, quin haec quidem magis, illa vero minus patiantur: nam causae quae in eam agunt materiae, aliquae sunt fortiores, aliquae imbecilliores comparatione materiae. Quae omnia ubi illi concesserint, quae deinde rō afferenda erit, cur e mille qui in theatro aderant, quatuor tantummodo fuerint a febre arrepti: num hos tantum a Solis calore comburi contigit? Nam si non modo decem, sed vnus solummodo in febrim sit lapsus, nihil hoc absurdū fecū habet: quid n. verat quo minus hic solū idoneus fuerit, vti eo tps spatio ab ea affectione lederetur, aliorum non nullos ob corporis bonum habitum aestum omnino neglexisse, aliquos vero imbecilliores quidem fuisse, quos vt possent se ab aestu omnino tueri, verum fuisse opus longiori intervallo temporis, vt ea laesio in febrim defineret? Sed nos iam istum introducamus qui primus adeo fuit in his impudens: & ipse suismet verbis loquatur, quae in hunc se habent modum: Causas sanē febrim primum atque etiam nunc sciscitari solent, & ab

Tertia Classis,

n n n

iptis

ipſis egrotis audire volunt, anſ morbus ex frigore, vel labore, vel plenitudine, vel alia ſimili cau-
ſa originem habuerit: qui nec vere, neq; vt conuenit cauſas morborum inquirunt. Etenim ſi fri-
gus febris cauſa eſt, et magis refrigeratur, magis febre tenentur: ſed hoc non ita eſt, multi ſi-
quidem quid ad extremum vltq; periculum prę gelu deuenere, mox ab eo ſeruati, abſque vlla febre
permanſere. Nec ſecus eſt in labore & plenitudine fieri videmus: in fortioribus enim quidam la-
boribus verſati, maioriq; repletione graues, nunq; febrę paſſi ſunt. Hęc ſunt Eraſiſtrato verba in
primo libro de febris. Hęc vero ipſe ita impudẽter proferre coactus eſt, vt ſuum dogma ſeque-
retur, ſicut paulo poſt exponemus. Sed de Eraſiſtrato non tm mirandum eſt: ipſe enim glorię cur-
pitudine adductus, multa ex ijs quę a prioribus tradita ſunt, in noua, multa eſt diruit: quantum
de ijs qui ipſum ſequuti ſunt, illius ſiquidem glorię ipſi minime erant participes. Vnde ſi iſti hęc
cõſulto agunt, manifeſte inſaniant: ſi vero ſecus, admodum ignari ſunt, quippe qui ipſam verita-
tem non agnoſcentes, facile decipiuntur. Porro huius diſſolutio ſophiſmatis neq; multam etiam
dialectica diſciplinã peritiam expoſcere vñ: lic enim ait ipſe, Si refrigerari, febricitandi cauſa eſt,
qui magis refrigerat, ille magis febricitabit. At res hęc non ita ſe habet. Quia ſi effectrix cauſa ip-
ſa id abiq; patiente apto efficere poſſet, qui magis refrigerarentur, magis quoq; febricitarent. At
ſi frigus non omni corpori febrẽ aſſerre poteſt, ſed illi tm quod paratum eſt ad hoc, tunc nõ am-
plius erit neceſſe, vt qui frigerit magis, magis quoq; febricitet: immo facile reperias aliquos qui
ne femina quidem febris concipiant: quę vero ſunt febris femina, non ꝑccat ad noſtrum in præ-
ſenti inſtitutum. Sanẽ nulla cogit neceſſitas, vt febricitare magis ſequatur eos qui magis refrige-
ſcunt: poteſt namq; id euenire, vt qui magis refrigeratur, magis febricitet: poteſt eſt & omnino ſe-
cus: ſed & tertium accidere poteſt, qd magis, in quã, quis refrigeretur: & minus neq; febricitet: & quar-
tum quoq; fieri poteſt, vt magis refrigeretur, pari vero febre arripiatur. & præterea poteſt qui ma-
gis refrigerat, nulla teneri febre, potuit liquidem quiſpiam nihil quidem febricitare, verum fieri atto-
ritus, vel torpidus, vel tremulus, vel cõuulſione apprehendi: vt accidit Alexandro, dum tpe æliũ
in Cydno Chlicie flumine ſe lauaret. At vero nec illud eſt vera conſici poteſt, vt qui magis frige-
ſcit, magis quoq; ledatur: nẽpe id ſequeretur ſi ille pari modo aptus eſſet, tunc nimirũ ſi magis frige-
ret, magis læderetur. Porro nec id eſt ſequitur, vt ſi magis lædatur, magis febricitet, quum aliqui
contingat vt aliquis magis ledatur, qui tm non modo non magis, ſed nec omnino febricitet. Quia
ſi nocuum eſt in ſolan delineret febrẽ, vbi maius eſſet nocuum: ibi maior quoq; ad eſſet
febris: quam atã multũ nocendi modi, qui poſſunt eos qui refrigerant, alij alios ſequi, ſalũ
eſtẽ muſtariam monſtrari poteſt, qd qui magis refrigerat, magis febricitet. Quod ſi non eſt neceſ-
ſe, vt qui magis friger, magis febricitet, vel magis nocuum tũ ſubeat: fatũ erit dicere, qd idẽm ho-
mo, quum magis friger, magis eſt vel febricitat vel magis ledatur. Eſt etiam neceſſarium, ſi ipſe
eodẽm eſt et affectus modo licuit prius, vt qd magis friger, magis ſit febrẽ obnoxius: ſed ſi ſecus,
nulla amplius neceſſitas eſt vel magis febricitare, vel magis lædi. Hęc proſecto Eraſiſtrati dictio
eo libro deſcripta praua oĩno eſt, quippe quę ſophiſmata: occaſionem & fidem potius præſtat, qd
illud diſſoluat. Sed mihi admodum temerarij complures videntur, qui nunq; in logica diſciplinã
verſati, ita vt ne ea quidem ſophiſmata, quę fallaciam in promptu & oĩbus expoſitam habẽt, poſ-
ſint diſcernere, audent tñ de veris decretis aliquid ſtatuerẽ: & deinde ſimiles illis videntur, qui am-
bigunt an motus oĩno ſit, qm rationes, quę de eo afferuntur, intelligẽtia conſequi nequeant. Dio-
genes vero Cynicus rationes illorum qui motum negabãt, appoſite ſatis deludebat: quum enim
hęc de re interrogaretur, Miror equidem (aicbat) cur, ſi motus non ſit, naua quotidie clamant ad
Rhodum, ad Cnidum, ad Co. Eripſe ne tentabat quidem huiusmodi diſcere ſophiſmata, quę
aduerſantur ijs quę euidentia ſunt. Dialectici vero in his poſſimum verſantur. Ipſi etenim rōnẽ
ſtatim fallam eſtẽ cognoscunt, ex eo quod repugnat ijs quę manifeſto conſpiciuntur: mox vero
inquirunt num in proloquio, vel in figura lateat fallacia: & ſi in proloquio, an in oĩbus, an in ali-
quibus, an in vno, & quo eſt modo. Quod ſi in figura: hic quoq; inueſtigant vbi error comiſſus ſit,
& vnde ratio habet, qd quãuis ſit falſa, veri tñ ſimilitudinem ingerat: neq; enim iudicãt par eſſe, aut
omnino tutum, velle ea rationes examinare quid, inquam, veri cõtineant, anteq; in ijs, quę aper-
te falſa ſunt, fuerint exercitati. Nos autẽ ſæpe videmus multos homines, qui quĩ per hęc artificio-
ſam viã incedere nolint neq; eſt per compendiariam illam Diogenis, & ſubinde diiudicare velint
falſoſ ſermones, id nec recte nec perfecte facere poſſe. Porro ſi ſint philoſophi Cynici, nullũ qui-
dem quod abditum ſit, aggrediantur, præſertim ſi illis quę manifeſto apparent, videatur aduerſa-
ri: quum & rōnes eas, quę illis contrarię ſunt, omnino ſpernant, adeo vt neq; velint exquirere qua
parte fallant. Si vero ſint Dialectici, ſtatim paruo eſt negotio hæc captiones agnoſcẽt. Verũ ipſi
vraq; de cauſa culpandi ſunt, nimirũ & qd adeo temerarij ſint, vt in eas rationes, quarum ſunt
imperiti, ſe ingerere velint: & quod ea omnino obliuioni tradiderunt quę manifeſto apparent.
Sed velim recorderis, quod non modo viri ſapientiffimi, verum etiam uſtici omnes habuẽt, ca-
teriq; paſtores, immo & ipſa pecudes, gelu & calorem in modicum fugiunt: non ne multi ob ho-
rum exceſſus interiere? an forſitan tu ſolus inter mortales, ex balneis male adminiſtratis nõquam
læſus

A læſus eſt? Non potes Eraſiſtrate eas rōnes diſſoluere quę afferuntur contra cauſas procatarcticas:
Et non modo has, ſed nec illas etiam quę contra motum, quę contra demõionem, nec eas quę con-
tra doctrinã, vel diſciplinã, vel inquisitionem, vel intentionem, nec etiam eas quę contra ho-
rum cauſas afferuntur. Num igitur hæc oĩa erant a te, tanq; non enia, ſpernenda: vel potius fides
ijs, quę euidentia ſunt, præſtãda erat, vt ſi quid ab aliquo fiat, hoc illius cauſam appellemus? Num
ab immodico frigore vel immodico eſtu nihil ſit? ac ob vtrunq; moriunt multi. Num moriuntur
quidem, non tñ ledunt? qui fieri hoc vnq; poteſt? Num eſt ab alijs forſitan cauſis quis lædi poteſt,
vt præ eſtu vel gelu nunq; a febre poſſit inuadi? Oportet ſanẽ attendere ea quę quotidie ſunt: res
etenim hæc non eger demõione, quum plerunq; videamus nõcumentum, quod eſt æſtu eſt, vel in
febrẽ delinere, vel in quippiã aliud ſimile: & illi (vt ego quidem puo) qui memores ſunt eorum
quę ob hæc quotidie eueniunt, eos derident qui in hunc modum delirant. Quidam ſe in theatrũ
contulit, quum nullum in corpore ſentiret incommodum: ſed vbi Soli ardenti caput expoſuit, illud
paulatim & calidius & plenius redditum eſt: mox cepit dolere & exuri, ſubindeq; ſecundum vni-
uerſã tẽpo. & dolens diſceſſit: qui poſtea difficultate tenebatur cutem, quę circa frontẽ & caput eſt,
mouendi, aridamq; eã ſentebat, & paulo poſt febris illum adorta eſt. Sed medicus die ſequẽti acce-
dens, caputq; omphacino oleo frigido, vel roſaceo eſt perfundens, & adminiſtratis balneis, illum ſa-
nitati reſtituit. Quid quaſo putas quempiã vel vulgarem exiſtimaturum de tuo hoc ſophiſmate?
Quid præterea ſi videat aliquẽ qui probe quidẽ concoquat, nec vllõ alioqui ſymptomate teneat,
niſi qd poſt exercitacionem, ex litigio quodam rurfum exerceri adhuc magis coactus, cepit arti-
culos calidiores ſentire, & paulo poſt totum etiam corpus aridum & inæquale, quod dum mouere
veller, videbatur ſubortiri ſenſus quaſi vlceroſi cuiuſdã doloris, moxq; febricitare: ſed peritus me-
dicus inclinante febre, adhibito balneo, ipſum priſtino & alueto victui reſtituit: Putas ne igitur
illi vnq; perſuaſum iri, nõ poſſe quenq; ex labore febricitare? At mirabitur quiſpiam fortaiſſis, cur
nulli vulgari homini hæc Eraſiſtratus perſuaſerit, medicis vero nõ paucis perſuadeat. Sed id qui-
dem mirandum non videbitur ſi audierit eorum plures aſſerentes, eſſe potius patriam præcedã,
q; propriũ dogma. Cur ergo ipſ perdimus dum Eraſiſtratorũ dogmata redarguimus? huiusce-
modi enim deliramentorum ea vnica cauſa eſt, qd qui putat omnem febrẽm ſequi phlegmonem,
oportet vt mox exponat, quo modo ille qui ex exercitio in febrẽ inlaſus eſt, paulo poſt ratione
victus inſtituta liber euasit. Non erat autẽ veriſimile rem ita ſuccedere ſi phlegmone adlit: atq; lon-
ge eſt minus, qd ex ciborum ac vini oblatione id contingat. Vnde illi duorum alterum erat neceſſe,
Cvẽ vt nihil ex his immutaret, quę ex ratione prius tradita fuerant, vel vt ad ſophiſmata conuertere-
retur. Primum autem ille ne quaſq; poterat perſerere, quippe qui ſibi hoc perſuaſerat, ſi vique quoq;
anticuos imitaretur, apud oẽs in nulla ſe gloria futurum: vnde coactus poſtea eſt ſecũdum aggre-
di, & mendacia cauillaq; conſingere. Nec modo in his Eraſiſtrato ac eius ſectatoribus neceſſe fuit
cauillaſ, verum & in illis quę de hypoſtaſi in vrina tradita ſunt. Nam ſi ſuos allicuſacerent diſcipu-
los in dignoſcenda diſcernendaq; hypoſtaſi, quę purulenta eſt, ab ea quę ſubinde in ſanis conſpi-
citur, redarguerentur facillime ex ijs in primis quę videmus quum phlegmone in ſuppuratione
nem verſa ſoluitur, per purulentas vrinas. Neq; enim illis ſimiles ſunt, quę ſolutis febris excer-
nuntur: in ijs ſiquidem id quod reſidet album eſt, neq; foetorem habet, neq; colorem eſt quem pu-
rulentæ retinent, neque lentorem. Ne ergo aperte conuincantur, ſe deridere eos præſerunt, qui
hęc obſeruat: & eos timores appellant, qui aliquid ex vrina percipere volunt, quos ſuppõſita
etiam vrina ſæpe decipiunt. Et hæc omnia agunt, vt admirandum illud dogma deſcendant, quod
omnes febres ex phlegmone ſiant. Ob id etiam neq; frigidã aquã potandã illis concedunt,
qui ardente febrẽ tenentur: ea. n. opportune exhibita, conſeſtim ſudant, liberiq; a morbo euadunt.
Et tu Gorgia nos id ſæpe eſſeſſe intuitus es, quum nulla obſtabat viſcerum inſtãmatio, tũc enim
Dmaximã febrẽ ſoluit frigidã potus. Hi igitur, nequaquã bibenda eſt, aiunt, vt omnia ea decli-
mus, quę noſtram ſubuertere ſectam valent. Sed & alia præterea artis huius auxiliã reiecerunt,
quippe qui timant, ne ex illis redarguãtur. In quo ordine repoſuere eſt rationem cauſarum pro-
catarcticarum, quum minime mouſtrare poſſint, quo pacto homine exaſtuante, vel laborante,
vel irato, vel moerente, tranſuſio ea ſanguinis fiat in arterias, quam ipſi τραπεζουον vocant. Vnde
varias rationes contextunt, ſophiſmata machinantur, commentis quibusdam excogitatis illis inſi-
diantur, qui eo accedunt vt artem benignã & vitę opportunã addiſcant. Quibus ex tor horũ
inſidijs ſecus ac ipſi ſibi prius propoſuiſſent, euenit: dum enim rudes eſſent & imperiti, cõmunes
omnium notiones ſerubant, & ijs quę manifeſto apparent, credere aſſueuerunt: mox vero adeo
ab iſtorum mirabilibus ſophiſmatibus peruertuntur, vt adducantur ad id, qd non amplius rebus ma-
niſeſte apparentibus credãt, eorum nodos ſoluere neſcientes. Hoc etenim admirandum commen-
tum contra ſuos diſcipulos excogitare huiusmodi medici, vt neq; eos permittant ſoli inſiſtere
experientia: neq; ad rationem adhortantes ad dialecticos remittunt, vt eos his iurctis ſophiſma-
tis detineant. At illi, qui nullam vnquam adhibuere exercitacionem in diſſoluendis ſophiſmatibus,
hos præceptores quaſi deos admirantur. Tu ſanẽ noſti qd non nulli, qui a quadã veluti aduerſa

fortuna ad tales medicos delati sunt, fatentur saepe, quod in memoria reuocant ea quae ipsi aliis Erasistrato literis mandantur, perlegunt, statim sententiam mutant. Qui si alicui praeceptoris artis dialecticis perito adhaerent, facillime eius fallacias agnoscerent, ubi ipse inquit, quod multi in longe maioribus uersati sunt laboribus, atque in maiori plenitudine fuerunt, quam qui febricitauerunt, & in ab omni morbo liberi permanserunt. Sed quae so, num propterea quod qui in maioribus laboribus uersati sunt, nulla sunt arrepti febre, non potuerunt alij minus laborares in febre incurere? Sed in medium profectus nos alique orator, defendente quendam pugile qui pugno uetula percussit, unde illa mortua est, ab aduersarijs accuset, & in iudicio trahat: ubi ab actore probat quod ille eam percussit, quod illi ea mortua est: fingamusque rei patronum hoc modo cauilis Erasistrato confirmum illi defendere. Vos o iudices, milles huc hoies in stadio pugnantem uidistis, ac maximis aduersarios plagis pullantem, vicissimque ab illis pullatum, nec tamen ab illis, aut illorum aliquis ab hoc interfectus est. Non ergo quod percussit, causa mortis extitit, quia si percussit in ea esset quod percussit, ac et percussit plagas, nec ipse mortuus inde est, nec alium interfecit. Quis igitur credit quod ex illa plaga non admodum et magna, obierit anus? Nimirum si ex plaga non immodica posset quis mori oppetere, hic qui febricitans & validioribus plagis expositus fuit, e vita iam multoties decessisset. Quid obsecrare facturos iudices si talia audierint putatis? non ne iridebit palam in patrono, quod reo qui huiusmodi patronum protulerit? Nam nemo mehercle est, qui non comprehendat, quod robur athletarum multas potius vel et validas spernere plagas, quam tamen anus pro uirtum imbecillitate, ne medicorum quidem & uicem possit ferre. Is sane orator solus uisus sophistam Erasistrato nec iudices decipere, nec aliquid obtinere poterit. Accedat autem orator isto quidem peritor, qui inspecta uetula a iuene percussa, respirante adhuc, paulo post tamen moritura, a similibusque ipsius illum homicidij accusantibus, a quo illum defendere uelit: & ita dicat: Si huc totum ferre uisus sum feriendo tum ictus profecto do transegit, nec unquam uel ipse interfectus, nec ex aduersarijs queng interfecit, non est profecto ipsi causa mortis istius uetulae tribuenda, sed potius eius imbecillitati. Nam si uetula plaga mortem in se re possit, longi magis & multae & validiores inferrent: quod tamen non ita est. Quare si uetula mortua est, ob suam mortua est imbecillitate. Hic quidem orator multo est prope praetantior, qui non modo rem uel causa uelle absoluerit, uerum & illam alio transferat: nihil tamen & ipse efficit, quum necesse sit tandem fateri, quod anus percussente iuuenem mortua sit. Attamen Erasistratus nec isto etiam modo uisus est, quo saepe nobis utuntur, ut nimirum causam eius quod aetum uel frigus sequitur, in ipsam transiret rationem rerum patientium. Primo, non occurrit ratio ea quae ex translatione causae deponitur, plurimum uel audientia efficax: qui tamen si illi mox insisterit, diligenterque perpendit, inuenit aliquid in ea asserti, quod congruere non uideatur. Nam oportet eadem asserere quod affectus ex conuentu amborum nascatur, frigoris inquam ac imbecillitatis rei patientis: siue modo effectus sit ex his, quae sponte & casu proueniunt: siue ex his, quae plurimum: semper enim & frigus cum imbecillitate patientis concurreret. At hoc nihil decretis Erasistrato fauere potest: utcumque etenim fateamur frigus, aetum, laboremque aliquid ad febrem facere, statim interrogandus erit, quo id fiat modo. Unde quum ipse respondere nequeat, necesse est ipsum non parum turbari: neque enim hoc leue est, rationabili interrogationi respondere non posse: sed longe adhuc grauius est, ab huiusmodi rebus omnibus, suppositiones ipsius coargui. Etenim qui in est ueratus est, is febrim sentit: que in capite primum exorta, in uniuersum corpus mox diffusit, tanquam a late ubi accensa est: Alter uero, qui plurimum laborauit, ab articulis accensum calorem in reliquum corporis transmittit. Quis enim est qui si plus iusto ambulauerit, non sentiat sepius sine ex motu curu calefieri? que si adeo subinde calefiant, ut una partes ceteras calefiant, perueniente tandem calore in viscera, necesse est febrem exoriri: que quidem febris in huiusmodi rebus manifesta est cum ceteris hoibus, quippe cuius substantia ex abundantia caloris constat: Sed & id constat ex procatarctis causis, labore inquam, calore, & istiusmodi ceteris augmentum illi praestari. At utrumque negat Erasistratus, qui neque febris intellectum seruat, nam & eius substantia acceptaret: aut uero quod semper quacumque febre phlegmone praecedit. Si enim ipse eundem huius affectus, quem ceteri oes, intellectum teneret, easdem et causas generationis illius teneret: moxque ab experientia res quae euidentes sunt doctus ipse, ab his exortus ad alia accederet: sed nihil ille haberet postea quod de Hippocrate dicere posset. Unde omnis illum sermo defecisset: ipse uero aliquid dicere sibi necessarium esse putabat, hoc in quidem illi constitutum erat. Quare constat quod illi necesse fuit multa innovare, & sophistam aduersus ea quae euidencia sunt, comminisci: unde et nos cogimur in his Erasistrati capitonibus immorari, ac si nulla aliud nos negotium detineret. Habuit itaque aliquam causam Erasistratus ut diximus, cur non concederet quod causa nocuenti ex infirmitate est. eorum quibus nocet: ut enim hoc concesserit, & praeterea aliquid oino fieri a causis procatarctis, statim uniuersa ipsius de febribus decreta corrumpi manifeste, eorumque absurditas apparebit. Porro ad causae notio aliquid uel in se confusi & indeterminate continere: & propterea alij quidem dixerunt eam nihil in se habere, quod melius sit

A sit aut praesertim: alij uero, in quibus sunt empirici, dubij fuere sit ne causa nec ne: alij uero, ut Herophilus, acceperunt quidem causam esse, sed ex hypothesi. Sed illi, qui tanquam principem Erasistratum sequuntur sunt, ex ordine causarum procatarcticas remouent: has autem omnes nomine mutato, & confictis rationibus, occasiones appellant. Attamen si concedamus quod uel utilitas rei quae fit, ab hominibus causa uocetur: quodque & effectrix, quae principium dicitur unde fit, & cum his materiam atque organa: facile deprehendetur quod ij cauant, dum aiunt procatarcticas non esse causas: immo hinc oia ea pendunt, quae perperam de causis prolata sunt. Inde enim, ipsi conficere uolunt, nullam esse cuiuspiam rei causam, quod nullum ex his, quae quippiam efficere dicitur, in omnem materiam agere uideatur. Nequaquam hoc illud est, quod inde conficitur, sed id potius, quod nulla causa sola ipsa absoluta & perfecta esse possit: materia siquidem semper esse effectrix causam, & effectrix materiam aptam, exposcet & uideatur. Superius autem iam monstrauimus, quod ea quae ab Erasistrato contra procatarcticas causas adducta sunt, nulla aliunde quam ex mutatione huius uocis, causa scilicet, habent uel similitudinem: apertius tamen id ipsum ostendetur, si ipsa eius uerba ascripsero. Si refrigerari causa febris esset, qui magis refrigerarentur, magis essent febris obnoxij. Vbi nos ea quae Erasistratus consulo omisit addentes, rationem uniuersam absoluamus: & ostendamus, quod propter id quod ab ipso praetermissum est, accidit sophisma. Vt id igitur uideatur, sit uniuersa eius series haec: Si refrigerari sola esset febricitandi causa, tunc qui magis refrigerarentur magis febricitarent. At non est o Erasistrata ea sola febricitandi causa, refrigerari inquam: uerum opus est patiente natura, ut qui magis refrixit, magis febricitet: sicuti quum dicimus quod ille qui magis calcitratus fuit, magis quoque laesus fuerit. Profecto, & si ea istorum ratio solis causis procatarctis uideatur aduersari, omnes tamen in uniuersum causas oppugnat. Unde non esset admodum difficile, si modo sophista respicere uellent, eis ostendere quo modo uniuersa hominis uita utatur nomine causae: facile et erit, omnem in his ambiguitatem, ea quae manifesta sunt sequendo, de medio tollere. Sed haec ipsa etiam res palam tibi faciet, quod nullus unquam ita sibi cauere sine dialectica disciplina potest, quam decipiat. Et proinde medici qui ab experientia empirici dicitur sunt, ea quae in uita hominibus eueniunt, sibi obseruanda proponentes, ab horum tamen sophismate deuecti sunt ita, ut dubitarent de procatarctis causis, & de his nihil pronuntiare ausi sint: qui adeo tamen sapere uisi sunt, ut concesserint aliquam oino causam rationem in procatarctis seruari. Erasistratus uero, qui eas oino subuertit, palam est quod nullam eorum ipse rationem habet, quae uel ratione uel experientia reperta sunt. Unde si in alicui Erasistrati medici manus quis incidit, ex aetum uel labore in febrem illapsus, necesse erit ut tertium & quartum diem expectet: quum tamen possit citra tertium bene se habere: possit etiam adolefcenti, de quo iam meminimus, contigerat. Oportet itaque non haec tantum modo animaduocare, sed oes etiam quantumlibet simplices sophistarum sermones. Et si enim hoc facit uideatur exiguum, ut uel nimirum in omnibus ratione, sophista tamen semper nouissima quaeque sentiantur. Vellem autem te in hoc quoque libro exerceri, si tibi dandam operam dialecticam putas.

Aduersus Erasistrati Sophismata, quibus Repletionem Nullam esse Morbi Causam monstrare conatur.

C. AP. 3.

Poterant haec sane ad hos sophistas redarguendos satis esse: uerum quoniam eos omnino confutare instituimus, iccirco rursum reuertamur ad Erasistratum, qui una cum ceteris procatarctis causis repletionem etiam tollit, ac si illa nunquam ullius morbi causa sit. Ait enim ipse, quod ea est ueluti materia quae nullius morbi proxima causa est, nisi aliquid aliud interim agat, sicut omnes pro comperito habent. Oportet siquidem ut ex eorum quae comedunt uel bibunt ingestione, in uenis aliqua gignat plenitudo: ab ea uero (ut ipsi graeci aiunt) paræptosis (quasi intercedentiam dicas) in arterias: in praesenti, non ex suis decretis huc sermonem instituiimus. In hac uero praemptio cor uehementius d spiritum mouet & sanguinem, ut expellat ad extremas articularum partes: ubi ea concitata phlegmonem pariunt. Materia igitur ea est, quae media plethora seu plenitudine & paræptosis facit, ac tandem conculationem. Sed si ita est, quous plethora non sit prima phlegmones causa, quous tamen illam in ea causarum conculatione tam ordine quam re primam admittant, dum a repletionem plethorae (sic enim ipsi nominant uenarum plenitudinem) fieri autumat, a qua mox fieri aiunt paræptosis, subinde uero conculatione et phlegmonem, nescio, cur postea non audeat affirmare repletionem esse morbosam causam, & de uero postea sitigent. Haec uero uideat maior illius, qui in alia quapiam re fuerit, impudencia, nimirum quod concedat repletionem plethorae efficere: haec uero, sanguinis paræptosis ad arterias: & haec, phlegmonem: & postea nolit, his hoc modo constitutis, concedere repletionem phlegmones causam existere. Nam & nos paripacto dicemus, quod quae plaga homini illata uenas colli secuit, non extitit illi causa mortis: quo modo autem quoniam causa proxima & materia fuit, non ille qui percussit, sed sanguinis potius effusio. Unde accersimus oratorum alique Erasistratum, qui uelit percussorem ab homicidij crimine capere, & hoc modo dicat: utamur uero definitis nominibus, ut res clarior fiat. Non est Orestes causa mortis Clytemnestrae: mouit enim manus quidem, nam id nos fatemur quod manu sua ille hoc fecit: manus uero Orestis, non ipse Orestes, enim mouerunt: unde iam ex hoc Orestem infontem esse ostendit.

Tertia Classis.

non ij

mus:

mus: Sed ex alio etiam magis, nam ab ense præterea incisæ sunt venæ in collo, non ab Orestis manibus: fuit postea in causâ effusionis multæ sanguinis sectio venarum, non Orestes. Quod vero mors Clytemnestræ à venarum sectione & sanguine multo effuso prodierit, neque ab ijs qui accusant negari arbitror. Quare non est putandus Orestes fuisse causâ mortis Clytemnestræ, quum ne queant accusatores nostros monstrare, quod idem sit Orestes & multi sanguinis effusio. Quod si hæc non sunt vnum & idem: & iam pro confesso habetur, quod horum alterum fuerit mortis causâ: relinquatur alterum nulli amplius crimini esse obnoxium. Quo modo ergo voluit illi, simul & fluorem sanguinis, ac causam Orestem, fuisse mortis causam, quum minime fuerit Orestes causâ cur sanguis fluxerit, sed potius venarum sectio, sicut illius, ensis: Quod si vos præterea culpate Orestem velitis, quia eius propositum causâ fuerit cur ille ensen mouerit, videte ne eadem etiam ratione Clytemnestram criminis ream efficiatis. Vnde quotiescunq; effectus alicuius primæ proximæq; causâ reperta, hæc non contentus, aliam voluerit quis antiquiorem ista inquirere, & illa aliam, illi profecto res hæc in infinitum abibit. Cur igitur non sit satis, attulisse causam mortis Clytemnestræ fuisse sanguinis profluvium? Verum si tu vterius prouectus dicas, At non esset sanguis effusus, nisi venæ fuissent sectæ: nec illæ incisæ, nisi ensis fuisset admotus: nec is admotus esset, si manibus Orestes illum non tractasset: neq; manus id efficiens, nisi sibi illud Orestes propositisset: Nos quoq; pari modo vterius pgressi, de hac re, sicuti & tu fecisti, disseramus, quum possimus hoc asserere, qd neq; Orestes esset, nisi illum Clytemnestra genuisset: quo deinde fiet, vt sic necesse affirmare Clytemnestram ipsam sibi suæ mortis causam fuisse. Sed poteramus nos statim in prima assignata causâ persistere, nec vterius eoufq; sermone prouehi, quod videretur Clytemnestra fuisse suæ mortis causâ. Vnde talis profecto videtur is orator, qualis ille qui nos docet, quod si semel ceperimus impudentes esse, nulla nos sophismatum copia deficere possit. Sed ite nobis permittatur, vt liceat in exemplum secundum asserere iudicium. Accusatur medicus quod exitale medicamentum dederit: dedit autem illud puero cuiusdam mulieris, quæ illi, vt id emeretur, mandauerat: illa vero posteaquam venenum id habuit, iussit, vt seruus qui priuigno ministrabat, illud ipsi offerret: quo assumpto, ille mortuus est: vnde omnes damnati funt, nouerca, & ille qui venenum obtulit, & ille qui emit, & præterea medicus qui venenum vendidit. Accedat itaq; orator ab Erasistrato instructus, & dicat: Quod mortuus quidem puer sit, nemo negat: non est tamen a puero qui venenum exhibuit, interfectus, sed a medicamento potius: est etenim præter rationem omnem, quum causam apertam habeamus, id velle in hominem innoxium referre: neque enim idem est homo, & medicamentum, sed diuersa sunt hæc. Quod si propinatum medicamentum moriem peperit, cur amplius oportet alteri esse molestos? longeq; minus culpanda est nouerca, quæ venenum misit, vel ille qui illud attulit. Sicuti si quis alicui funem tradidit, qui postea ea factio laqueo, se suspendit, vnde necatus est, iustum minime est vt ille accusetur, qui funem vendidit. Is itaq; orator si ab Erasistrato edoctus, & in dicendo callidus fuisset, hæc omnia susq; deq; versando, potuisset forsitan iudicibus persuadere, vt medicum absoluerent: sed nullam ille habuit cum Erasistratis consuetudinem, qui in disceptando vehementes admodum sunt, dum nos docent, quod repletio non est morborum causâ. Quis ergo amplius erit qui nos præterea vetet cibo potuq; repleti? cur quispiam nos ab inconcoctione auocat? cur nõ exercerem? cur victus rationem qui tuo consistit ordine laudamus? Hæc omnia a nobis reiicienda sunt, quum ita ab Erasistrato didicerimus. Negligamus æstum, frigus, quemadmodum & vigilias, hæc enim primum punita gignunt & cruditatem. Facile autem cruditas negligi possit, quæ aliqua ratione nihil possit officere: nam neque ex cruditate febris oriri potest, omnes siquidem cruditatem passi febricitarent: neque conuulsiõ, nam conuellerentur qui cruditatem passi essent: sed neq; membrorum resolutio, nec quisquam morbus altus: eadem enim est eorum omnium ratio. Et proinde prædicare merito præclarum hoc Erasistrati inuentum possumus: atq; eius admirari benignitatem, qui nos hæc ea vana superstitione, qua nos omnes tenebamur, liberauit, quæq; nostram vitam lædebat plurimum. Ne igitur amplius timentes laborem, prohibeamus, quod minus quis se totam diem & noctem exerceat: nec etiam ab æstiuo Sole quenquam abigamus: neq; serui indumentis vtant: neq; nobis calciamentis est amplius opus. Stultum enim est qd suspectum frigus habeamus, vel æstum, vel laborem, vel vigilias, si hæc nos lædere nequeunt. Neque erunt mox hi increpandi qui se cibo nimis replent, vel qui inebriantur, si vana ea est opinio quod possint ex repletione ægritudines fieri. Cur ergo non delendi sint antiquorum tum medicorum tum philosophorum libri, qui cruditates, repletiones, refrigerationem, æstumq; damnauerunt? Cur Erasistrato aurea statua Delphis non sit collocanda, & plurimæ illi gratiæ referendæ, qui hæc nos docuerit iusseritq;, tanquam illi qui præ tot viris gloriosis et raris primus veritatē adinuenierit? Neq; enim Diocles, neq; Polybus, neque Hippocrates potuit vnquam huiusmodi rationes contra gelu & æstum, laboremq; & repletionem inuenire, vt hæc omnia omnino negligamus. Secus præterea philosophis videtur. Aristoteles enim, Theophrastus, & ante hos Democritus, & Empedocles, & multi præterea ex minoribus philosophis, cõsiliũ, vt ab excessibus caueamus: Solus vero Erasistratus noluit quicquam

Aquam horum esse a nobis timendum. Est ergo ipse vt Deus adorandus. Ego autem quam libenter hoc vnum, si possem, ab eo sciscitarer: at non possum, quum iam vita functus sit: si tamen videret, facillime nos forsitan doceret, a qua inquam re nobis cauendum sit. Ego enim si neque ab æstu, neq; a gelu mihi timendum sit, neq; a labore, neque a crapula, neque a vigilijs, neque ab ira, neq; a merore, facile sperauerim me posse allicui propemodum immortalitatem. Et fortassis neq; verendum est, quod me quispiam interficiat, vel sumpto veneno inteream: ab alijs enim omnibus quæ priores timere, nullus mihi videtur timor imminere, ab ijs siquidem omnibus opera Erasistrati ereptus sum. In reliquum ego neq; balneum tanquam male administratum damnabo: neq; caput vel pedes cooperiã: nil amplius domibus in hyeme, vel indumentis calidioribus, erit opus: non ciborum vel potuum moderatione, vel eorum quæ externa sunt. Horum itaq; omnium gratia, Erasistratum vt Deum colamus.

Aduersus Herophilum, qui Nullam dari Causam censuit.

CAP. 4.

Sicuti autem nobis de Erasistrati sapientia, quam in suis præ se fert rationibus, mirandum est, ita Herophilus de timore damnandus: qui quum de causis omnibus ipse multis & validis rationibus dubitauerit, demum illum inuenimus dicentem, Sic hominibus multis videtur. Hoc vero maximum videtur ostendere timiditatem, relicta ratione, hominum sequi opinionem. At igitur ipse: An vero causâ sit vel nõ, ne inueniri quidem potest: refrigerari autem, æstuarq;, ac cibo impleri, quædam potius opinione consistere videntur. Sed rationes illæ, quæ ex nominis mutatione assumptæ sunt, caput hoc in dubium reuocarunt: & illæ præterea, quæ ex modo quo gignuntur ea quæ quomodocunq; sunt, depromi solent: & hæc insuper, quæ quaritur, si sit alicuius rei causâ, quæ in corpore existens, alterius corporis opifex sit: vel ipsa corpus existens, in corpore rei sit effectrix: an etiam ipsa mota, moti, vel potius manentis: præterea an præsens presentis, vel præsens futuri. Et postea, vt ea omnia quæ ex ea partitione inuenta sunt, prosequutus est, quæ tamen nequeunt probari, tãdem insert non esse rei alicuius causam aliquam. Ipse enim sic inquit: Aut causâ corporis incorporea est, aut corporea. & cetera quæ ex partitione recentur: Manifestum autem quod nullum horum sit: & proinde causâ omnino esse non potest. At tu sophista generosissime non animaduertis, quod vniuersam hominis vitam subvertere potes modo eo argumendo in ijs etiam quæ manifesto apparent. Nam quum videmus aliquid, sit illud quoniam vel ab ijs quæ videmus aliquid egrediens ad oculos nostros pertinet: vel ab oculis aliquid exit, quod ad id fertur, quod a nobis videtur: vel id quod a nobis exit, illi occurrit quod ab illis egreditur, & hæc mutuo se tangunt, & ita videmus: vel neque ab illis ad nos, nec a nobis aliqua ad illa feruntur loco aliquo, sed sensus per medium quasi per baculum, fit: Sed nullum istorum est, nec primum inquam, neq; secundum, neq; tertium, neq; quartum: vnum quodq; enim horum multifariam in questionem trahitur: Vnde sequitur quod nõ videamus. Potest & hoc idem alio modo probari, si distinguamus: Aut tam id quod videt, quam id quod videtur, corpus est: aut incorporeum est quod videt, corpus vero quod videtur: aut cõtra: aut vtrunq; incorporeum: ac deinde vnoquoq; horum demonstrato qd verum nõ sit, inserat quispiam nos non videre. Potest & id ipsum alio modo trahi in dubiũ, vt distinguat aliquis, Quod si rei cuiusquam in nobis sensus exciterur, oporteat, qd vel quiescens moti sensum moueat, vel motum quiescentis, vel quiescens quiescentis, vel motum moti: mox autem ostenso qd nullum horum sit rationi consonum, astruat nos nihil videre.

Tertia Classis.

n n n iij

Galenus

significatiua
sophistione.

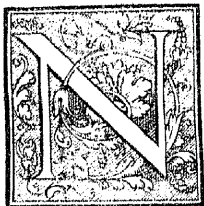
GALENI IN PRIMVM HIPPOCRATIS
DE MORBIS VVLGARIBVS LIBRVM
COMMENTARIITRES

Hermanno Cruscrio Campensi interprete
Ab Augustino Gadaldino pluribus in locis emendati
COMMENTARIVS PRIMVS

Principium, quod in alijs impressionibus desiderabatur à Nicolao Machello
Medico Mutinensi latinitate est donatum.

ARGVMENTVM

Libro Hippocratis legitimus, in cuius prima parte Anstrina squalida
ac veluti nebulosa Tempestas describitur.

Non hoc quidem libro Hippocrates Cous agere instituit de proprijs
cuiusq; regionis morbis, sicut sanè alis non nunquam, q̄serè sermo q̄
ipsius omnis sit de morbis qui Epidemii, passim grassantes nominan-
tur: Qui ab Endemis. i. regionalibus sic differunt, q̄ hi quidem per ali-
quod tempus aliquam regionē peruadant: hi vero incolae, ac si cogna-
ti essent, nullo non tempore comitentur. Igitur in libro de aquis, aere,
et locis, regionales egritudines docet, què p̄ singulas habitatiōes fiant:
hoc autē libro Epidemiorū egritudines, què per aliquod tēpus passim
vel ciuitates vel nationes totas adorianf. Et constituit quidē ambo hæc
egritudinum genera & communia & passim grassantia nuncupare, cæ-
teras vero omnes *απορροιας* i. dispersas, scilicet quæ nō communiter multos, sed seorsum vnum-
quonq; prehendant: nam sepius græci *απορροιας* pro dispergere & abinuicem separare vsurpant.
Et ad modum Thucydides de iuuenibus ait, Vere autem alijs in alia ciuitatis parte dispersi pe-
ricrit. Horum autē morborum sicut generatio, ita & causa eōis. Cum autē tres sint causæ a quibus
morbi auspicantur, vna quidem in ijs quæ offeruntur: altera vtro in ijs, quæ sunt: & tertia in ijs
quæ extrinsecus incidunt: per vnamquamque sanè communes morbi fieri consueverit, ac præfer-
tim quidem per affectum aeris nos ambientis. Non enim frequenter accidit vt per ingestos ci-
hos morbus communis ciuitatem, vel nationem, vel exercitum peruadat: sicut nec per commu-
nes tum occupationes, tum labores: At continens nos aer si immoderatus calefiat, vel frigeat,
vel humefcat, vel licefcat, corporum symmetriam, quæ sanitas est, confundit, interturbat, ac cor-
rumpit. Alijs enim causis neque omnes simul obutamur, neq; integrum diem subijcimus, sed aer
solus extrinsecus omnes ambit, & inspiratur. Non enim fieri potest, quin corporum animatum
temperaturæ cum eius permutatione afficiantur ac permulentur. Et propterea, vt Hippocrates
ipse docet, si vere quidem sanguis, humorum temperatissimus, in bene temperata constitutione
abundat: h yeme pituita, frigidissimus humor, in frigidissima tēpestate: sicuti flaua bilis, calidissi-
mus humor, in calidissima hora: & reliquis scilicet bilis atra autūno, perusis in estate duobus suc-
cis, scilicet sanguine & pallida, quæ etiam flaua bilis nominatur. Sic demum etiam morbi pro ra-
tione vniuscuiusq; tempestatis fiunt, similitudinem habentes cum natura succi exuberantis. At si
per dictarum tempestatum appellationes dicti generarentur succi, nunq̄ vtiq; fieret, vt à sua tem-
peratura aliqui degenerantes, alios generarent. Quia vero vnaqueq; pro ratione suæ tempera-
turæ ac non propter nomen, prædictos succos auget, necesse est, vt qm̄ ambientis nos aeris tempera-
tura permutat, permulentur etiā succi, sicut ipse dicebat in aphorismis: ¶ In tempestatibus si eadem
die

Al. l. f. d. s.
8. joo

Al. l. f. d. s.
su. l. c. j. o. f. g.

de Natu. hum.
cō. 1. l. 3. 2. 33.
34. 1. 3. 1. h. 12.
32. a. b

3. Apho. 4. Ex.
ord. 20. c

Adeum quidem æstus, nunc vero frigus fiat, morbos autumnales expectare oportet. Sicut, cum
singule tempestates propriam temperaturam seruabant, pro suarum naturarum ratione morbi
creabantur, ita si præter naturam permulentur, ad constitutionis emutationem morbi fiunt. Cur
igitur in vnaqueq; tempestate non omnes vno & eodem morbo capiuntur? Quoniam sanè non
parum ab inuicē distant & per connatas naturas, & per arates, nec non per viuendi formas. Quo-
circa hic quidem facile cedit malitia temperaturæ præsentis tempestatis: alius vero quam multū
repugnabit: alius vero lædetur omnino nihil: alius vero per malam viuendi rationem prius mor-
bo occupabitur, quam tempestatis sentiat læsionem. Nam, sicut cum ab ambiente lædebat, tali
ægritudine capiebatur, quæ illius temperaturæ responderet, ita fiet, vt ægrotet pro delicti ratione,
quod committitur in viuendi forma. Hæc igitur quicumque noui t, non solum qui in lingulis
tempestatibus emergunt, morbos præfiet, sed & victus ratione immoderatis circumfusi aeris sta-
tibus contraria admolenda, ne existant prohibebit. Neque enim obscurem est, quin si commo-
da temperatura primorum est sanitas, eam aeris corrumpet intemperies: conseruabitur autem à
contraria viuendi ratione. Quo fit, vt cum hos Quintus male tum Aphorismorum libros inter-
pretetur, in quibus ad hunc serè modum scriptū est: ¶ De anni temporibus, si quidem h yems sicca

Hic uel
decarat.

3. Aph. 1. Ex.
ord. 20. h

¶ & aquilonia fuerit, verò pluuiofum & austrinum, æstate febres acutæ & lippitudines existant
necesse est, & dysentericæ. Adicit hoc enim Quintus, nulla habita causæ ratione, sola perspectrum
esse experientia. Vbi primum in eo offendit, q̄ illorum, quæ hisce in aphorismis Hippocrates
docuit, causas ipse ille rursus in libro De aqua, aere, & locis, scripserit: Deinde, quod partem vti-
lem præterijt doctrinæ. Nam interpretum sunt virtutes duæ hęc, vt & libri seruent sensum, & com-
mentariorum suorum lectores, què conducunt, doceant. Vtrumque autem Quintus, dum mor-
bos vigentes cum ambientis nos aeris non coniungit statu, corrumpit. Vult vero hæc Hippocrates
coniungi, quando incognito incommodo, quo nostrum corpus aeris afficit intemperies, ne-
queamus neque præuidere futuros morbos, neque occurrere orientibus, aut qui iam inuaserunt
curare. Quippe ceterorum etiā cunctiorum, qui sunt prætermissi, statum hac ratione vim ipsi
inueniamus. Quam ob rem qui læsionem librorum De morbis vulgaribus magno sibi studeat
ad artem emolumento esse, huius magnopere intererit, ante omnia euoluiffe librum De huma-
na natura, & De aqua, & aere, & locis: Ad hæc eos aphorismos, in quibus egit de anni temporibus,
& facultatibus frigidorum, calidorum, siccorum, & humidorum statuum. Requiritur præ-
terea præfagiorum lectio. Que enim in citatis à nobis libris docuit, hæc doctrina, quam in libris De
vulgaribus morbis tradit, subsequitur: Primum quod calidi, frigidis, licci, & humidis symmetria præ-
morum sit corporum sanitas: Alterum, quod ver, dum suo temperamento constat, sit tempera-
tissimum, quæ causa est, cur in eo abundet sanguis: sicut vltra modum calida & licca estas: h yems
humida & frigida: in æquali autem autumnus temperamento, in quo dominatur liccum & frigi-
dum: & quod si linguli in illis lingulis humores vigeant, vt paulo ante dixi. lam tertium & quar-
tum in illis libris declarata sunt, vulgariū esse causam morborum aerem, in libro De natura hu-
mana: in Præfagijs lignorum, quorum velligijs futura præfimus, quæ cuiusque tum in qualitate
tum in magnitudine sit. Atq; re, quicumque in præsentem lucubrationem incidet, omnia vo-
lo, quæ commemorauit, expedita memoria & prompte teneas, vt ea quæ à nobis dicentur, alle-
qui valeas facilius. Præ ceteris commentarium De aqua, aere, & locis, lectum velim potissimum,
vt cognoscas, quibus hæc libris ipse Hippocrates tradiderit. Et nos genera confirmabimus mor-
borum, quos diximus, ab Hippocrate sic distinctorum: qui morborum quidem vulgariū ac-
rem esse causam allerit: Cuius in libro De natura humana hæc sunt verba: ¶ Morbi vero sunt,
partim à victu: partim à spiritu, cuius attractione viuimus, proueniunt. Vrosque hoc modo
distingues. Vbi multi vno morbo homines corripuntur eadem tempestate, causam illi attribue-
re debemus, quod est maxime commune, & quo præcipue omnes viuunt. Id autem est, quod re-
spirando atrahimus. Tunc enim victum cuiusque nostrum nequaquam in causa esse manifestò
constat, cum morbus omnes iuxta attingit, tam iuuenes quam senes, tam feminas quam viros,
perinde vinum ac aquam bibentes, tam qui mazzam quam qui panem comedunt, tam qui pa-
rum quam qui multum laborant. Ergo non fuerit victus ratio in causa, cum homines quoquo
victu videntes in eundem incidunt morbum. At vbi diuersis eodem tempore morbis homines
afficiuntur, suus cuique victus sine controuersia causa est. His verbis cœlum constituit, non vi-
ctum, esse vulgariū omnium causam morborum. Potest tamen interdum efficere morbum vni-
uersalem haultus acq; infecte: quod quidem memorij proditum est in castris accidisse: Idem
ob loci naturam, vbi cuncti eodem loco castrametati commorabantur: Interim cum ex barathris
Charonijs, quæ vocant, ventis spirant frequentes. Hi igitur, quia aerem contaminant, morbos ge-
nerant: ac in superiore oratione comprehenduntur. Porro qui à cibo proficiuntur, & potu, tum
in frequentes, tum cogniti sunt facillimi. Quare in libro De natura humana ¶ causam eius quod
multis est morbis commune, communissimam appellauit: in libro De aere, aqua, & locis, qui sic
generantur morbi, *αερος κοινος* hoc est vniuersales, vocauit, adeoq; hæc eius sunt verba: ¶ Annun-
ciare autem poterit, qui quoq; tempore procedente & anno, vniuersales morbi ciuitatem tene-
bunt,

A de Nat. hu.
com. 1. l. 1. & 2.
7. 18. 2. b

¶ Græc. legi-
tur το αερος
το κοινος
αερος κοινος
αερος, ut necesse
interpretari
bitur aut vel
intellegenda esse
de multis mor-
bis qui indimi-
dantur sine ac sub
vna ipse consti-
tuit: vel pro vo-
caque: sic legē-
dum esse vno
αερος, ac tunc
uertendi esse
causam morbi
qui multis est
communis.

C de Aere, a-
q; & locis, cap.
1. 2. 2. d

de Aere aquis, & locis. cap. 1. 2. 1. f. Ibidem. g. Ibidem. ca. 3. j. 3. b.

de Victus rat. 1. morib. acut. 66. 1. 69. 7. 109. a.

in Prog. 66. 3. t. 38. 4. 1. 12. a.

1. Epid. 66. 2. t. 66. 3. 11. 4. c. 3. Epid. 66. 3. t. 64. 3. 1. 45. g.

† Graeci cod. habet μάλα κακά, ἀσθενέστερα, ἢ ἄλλοις τερπύσι. Ex quibus verbis sequitur videtur lenes imbres fieri solere, cum spirat Ausler, cum tamen vehementes, ac confertes imbres quandoque etiam videntur esse autem astro: ut etiam apparet 1. prim. capio 2. epidemiorum. Arbitror ut. 1. g. legē dum esse μάλα κακά, ἢ ἄλλοις τερπύσι. leniter spirare Astro. quo etiam modo videtur legisse Galenus in commento, qui hoc adverbium μάλα κακά προσθηκτικόν esse ait adverbium ἀσθενέστερα, et λαβρότερα. 3. epid. sect. 1. com. 1. pag. 140. g.

bunt, seu astate, seu hyeme. Etnō multo post: ¶ Hi morbi sunt his vernaculi: & si quis vniuersalis E, irritat morbus ex temporum anni conuersione, sunt hi illius quoque participes. Et paulo mox: ¶ Viris hi morbi peculiare sunt: & extra ordinem, si quis dominatur ex immutatione communis morbus. Deinde inferius: ¶ Hic illis est collaetaneus morbus astate simul & hyeme. At vero nec hoc te velim latere in superioribus capitibus, quod item in certis dixit alijs libris Hippocrates, qui perpetuo tenent locum quempiam, qui quidem ἐνδημοί id est publici, vocantur, eos item ex illorum esse genere, qui multis communes sunt, vt pestis quoque: nam & haec in communibus morbis est. Quod quidem ipsum ille in libro De ratione vicius in morbis acutis aperte indicauit his verbis: ¶ Cum enim nullum commune genus pestilentis morbi vulgetur, sed dispersi, dissimilesq; inter se sint morbi, hi quam reliqui vniuersi, maiorem multitudine perimere solent. Itaque patet ex vulgariis morborum esse genere eos, qui malignissimi sunt, & pestilentes appellantur. Vulgares vero de genere sunt popularium & vniuersalium, qui morbis dispersis e regione opponuntur. Haec ille his nomina posuit. At pestes appellant omnes homines, sciūtzq; exitiales morbos esse. Et vero etiam ad deos saepe referunt, de curatione earum consulentes. At vero non hoc tantum loco verbum vulgari (hoc est ἐπιδημοί) scripsit, sed in Praefagijs etiam, vbi ait: ¶ Morborum item qui semper vulgantur, ortum, ac temporum anni statum, sedulo obseruare oportet, nec aani temporis ignorare statum. Adeoq; in ipsis vulgariis morborum libris interim illum dicere audias: ¶ Vulgabatur autem etiam dysenteriae astate plurimā: Aliquādo vero ¶ Alia febrilium genera vulgabatur: Item, Etenim hic morbus fatis vulgaris erat. Hoc nomen ἐπιδημοί (id est publice grallans, nos vulgare semper appellamus) quibusdam in exemplaribus scriptum quatuor est syllabis, quarum constat postrema ex μ & ο & υ: In alijs quinque, ex μ & ε, & altera syllaba quae vltima est, ex ο & υ. Florum oportet ad ea quae post dicentur, meminisse: tenendumq; quosdam morbos inuadere multos in communi, qui scilicet communes appellantur: quosdam separatim quemlibet, quos σποραδικὰς, id est dispersos nominant. Inter communes alij publici sunt, quos vocant ἐνδημοί: Graeci alij vulgares, qui ab illis tum ἐπιδημοί, tum ἐπιδημοί vocantur: tū enim quatuor, q̄ syllabis quinque, vt diximus, & scribunt & enunciant. Florum perniciosissimi quicq; pestilentes vocantur, qui perinde ac totum vulgariū morborū genus, ex caeli statu proficiscuntur. Atq; etiam pestilentes non nullas tempestates descripsit, vt eas, de quibus in tertio libro tractatur, eo q̄ & genere vulgaris est morbus pestis. Atq; haec quidem prius explicauisse, quam reliqua enarrarem sigillatim, operis pretium esse duxi: quo me nunc tandem conuertam, si vnum modo hoc premonuerim, id quod in multis iam a me libris conscriptis dixi, vbi illos, qui studēt artem medicam & perdisce, vt se in singularibus, quae sensu apprehenduntur, exercitent, cohortor, vt ea quae ante didicerunt in vniuersum facinus, prout stabiliantur ab experimentis & fidem accipiunt. Nam sic quidem, est quae inuenta ratione ac demonstrata sunt, de eo, quid magnitudine Sol a Luna distet, his credamus, tamen, cum ab sensibus multis alijs, quae geometricae docent rationes, & ab eclipsibus singularibus confirmantur, fidem habemus maiorem. Quando igitur ab experimentis singularibus comprobata, quae per geometriam demonstrantur, accipiunt maiorem fidem, perq; eam fidem stabiliantur firmiss, longe magis quae ex medica disciplina sunt in vniuersum inuenta, singularibus sunt probationibus constituenda. Quae obseruari nos in libris vulgariū morborum docebitur.

PRIMA TEMPESTAS

IN Theslo, Autumno, circa Aequinoctium, & sub Vergiliis, Pluuia erunt multae, continentes, † lenes, vt cum H spirat Ausler.

Ad vulgariū morborum disciplinam, cognitionem quoque loci, infra ostendam magnopere interesse. Nunc verba ipsa auctoris sunt explananda, quae sic habent: Circa equinoctium & sub Vergiliis. Nam cum hinc equinoctia, hinc item Vergiliarum sint significationes, vt vnum illorum dicat, adiecto sermone autumno, significat. Fit enim vere alterum, atque eius hoc est principium ad nostrum tractum: quemadmodum etiam finitur prorsus sub Vergiliarum ortum: Alterum autumno equinoctium fit, & Vergiliarum occasus, quas appellant Graeci tam plurali numero πλειάδας, quam singulari πλειάδα. Occidunt autem Vergilij ab equinoctio autumnali diebus circiter quinquaginta. Neque hoc nos praeterit, fieri omnibus eodem tempore in plagis tum equinoctia, tum solstitia: cum exortus syderum & obitus variant ita, vt suum quaque habeat regio: quippe ijs tantum, qui sub eodem vertice habitant, syderum communes & ortus sunt & occasus. At vocant ferē, quod ex multis constat stellis, Sydus, graece ἄστρον: verbi gratia, Taurum totū, vel aliquam eius partem, vt Hyadas, aut Vergilias. Est tamen cū singulas stellas, sydera appellant. At non quod est constat ex multis, stellam (hoc est ἀστρον) id appellat, ceterum semper hoc dicitur modo sydus: Vnam vero quancq; solam non tantum stellam, vt dixi, sed & sydus, vt Arcturum.

Arum, Caniculam, Luciferum, Hesperum. Atque est ad omnem propositam disputationem cum primis necessarium, vnaquaque in regione, vbi obire medicam artem instituitur, cuiusque perspexisse syderis emeritis, occasusque: quia tempora ab his anni circumscribuntur. Exempli gratia: Veris in Helleponti parallelo est initium, quod id temporis est equinoctium: & finis, Vergiliarum ortus, qui item principium est astatu: Sicuti Arcturi ortus, finis astatu: principium vero autumnus, qui ad dies duodecim equinoctium autumnale antecedit. Iam Vergiliarum occasus & hyemis principium, & finis est autumnus. Porro non caret admiratione, & est inuestiganda causa, cur sit praeteritis in sermone stella ortus illustrissima, qui in astatem incidit, Canicula vocata a Latinis, a Graecis σείρα. Hanc aliqui, nomine abutentes totius syderis, Canem etiam nominant. Atqui Cani vniuerso syderi est nomen: stella vero quae in eius est mandibula, Canicula: quam recte Anticanem, non Canem appelles. Cuius quidem stellae ortus Opōrae quam vocant est principium. Atque in septem tempestates qui annum distribuunt, astatem ad Canis vltimae exortum protendunt: Ab hoc ad Arcturi ortum, opōram. Atqui iisdem hyemem in tres partes dissecant: Cuius, sub solstitium tempus, medium constituunt: de extremis duobus, primam, Sementem: postremam, Φοράλια, quod est inferendi tempus: nam hoc illi pacto appellant illa. Et quidem in libro De septimanis, qui Hippocratis nomen praefert, in septem partes diuisum annum inuenias: ita vt autumnus & ver integra consentent & indiuisa: diuidantur autem in partes tres hyems, & in duas astat. Ac est illa quidem etiam vtilis partitio, vt in progressu sermonis patebit. Vtilis porro & in quatuor tempora sectio, vti & ipse prius Hippocrates docuit, vbi de exuperantia humorum, & de morborum generibus agit, & quae ista ambo praecedunt, de aeris temperamentis: quorum differentia sunt quatuor. Etenim vt maxime bisariam, quod intercedit tempus inter Vergiliae ortum & Arcturi, diuidas, nihil minus omni est communis nimia siccitas: vt etiam hyemi immodicus algor & humiditas, quamuis in tres partes diducas. Atque ita temperamenti magna differentia, quas recte generales appellaueris, annum diuidunt in quatuor tempora, genere inter se aut specie differentia, vtcunq; tibi appellare visum sit. At horum si differentias singulas in maius & minus feces, in duas tibi astat, in partes tres hyems distribuetur. Quae anni tempus diuisio ex spacio ipsorum efficitur. Est enim inter Vergiliae & Arcturum tempus, mensium quatuor. Plurimum etiam quam quatuor, quod inter Vergiliarum occasum & equinoctium vernum interest. Veris autem tempus, ne habet duos quidem solidos menses: quo factum est, vt iure indiuisum permanferit. Hinc etiam autumnus erat tempus, veris cmaius, quod in menses duos extenditur: hoc tamen magnitudine longe ab astatu tempore & hyemis vincitur. At mihi haec semel iam dicta sint, quae ego ad omnia, quae sub hac dicemus, memoria velim teneri, quo promptius ad omnium nationum menses, qui alijs alij sunt, transire queas. Nam si iisdem sint apud omnes, nullam Hippocrates faceret, neque Arcturi, neque Vergiliarum, neque Canis, nullam etiam ante equinoctiorum, aut solstitiorum mentionem: sed tantum diceret, in Macedonia, verbi gratia, initio mensis quem Macedones Dion appellant, eiusmodi fuisse statum in temperamento aeris. Nunc quia Dion solis est Macedonibus clarum, contra obscurum Atheniensibus ceteris que mortalibus: volebat autem omnibus nationibus iuxta prodesse Hippocrates: non potuit melius, quam neglectis mensibus, solum scribere equinoctium: Est enim equinoctium vniuersale: at menses, singulis gentibus sui. Qui ergo Astronomia imperitus est, hunc caelum nolum, ipsum haudquaquam obsequi Hippocrati, ad illam ab praedictorum vsum cohortanti. At quia esse humanitatis videtur, vel istis praesto esse, faciam, vt quantum res facultatis est habitura, praescribam auxilium: cui si attendere animum velint, ex cunctis quae refert Hippocrates, fructum capient. Age diuidatur in quatuor tempora annus pro equinoctiorum & solstitiorum ratione: si hic semel virum rogaueris versatum in Astronomia, quatuor haec partes quos nam in menses incidant, mox his perceptis poteris, vbi de reliquis singulorum syderum significationibus sermo sit, assequi. Vt verbi gratia, si iam cognoscas in principium mensis Dij autumnale incidere equinoctium, videbis solstitium brumale fore ab hinc menses ferē tres, initio mensis † κατ' ἐαυτοῦ σέρατος appellati, nam hoc nomine denotatur apud Macedonas: vernum equinoctium principio Artemisii: sic astatium solstitium initio Loi. Nam in principijs mensium, quorum meminimus, equinoctia & solstitia fiunt apud Macedonas, qui isto pacto & numerant & appellant menses. Haec si perceperis, ac insuper ante autumnale equinoctium duodecim ferē diebus oriri Arcturum didiceris: Vergiliae vero occidere post dies circiter quinquaginta: scies quoto mense cuiusque anni die vt vnq; sydus exoriat. Obseruabis etiam, si sequi Hippocratem velis, quae acciderit aeri temperamenti mutatio. Ceterum non sunt pro Luna ratione menses subducendi, quod multis iam Graeciae ciuitatibus est solenne: sed pro ratione Solis apud omnes vrbes antiquiores, & nationes complures, numerantur. Et Romani vniuersum annum in menses duodecim disperunt, quorum est vnus duodeviginti dierum, quem a solstitio brumali numerant alterum. Ipse vero primus post solstitium quem totius faciunt anni primum, vnum supra triginta assumit, licidem tertius post solstitium: nam & hic dierum est triginta

† Forte κατ' ἐαυτοῦ σέρατος, quia sit sunt anni.

triginta vnius. Quartus triginta diebus constat. Quintus præter triginta continet vnum. Sextus E
triginta dies habet. Qui sextum sequuntur duo, triginta sunt & vnius dierum. Qui hos excipit,
triginta dierum est. Huic proximus vnius est & triginta, qui numero decimus est, totius anni.
Triginta est dierum vndecimus. Duodecimus vnius supra triginta. Quod si cunctorum mens-
ium dies in summam subducas, omnes sint quinque supra, trecentos sexaginta. Iam si in hunc
modum quatuor annos supputaueris, anno quarto tertium mensiem triginta duorum dierum fa-
cium: vt singuli anni tricenum sexagenum quinque sint dierum, prætereaq; quadrantis vnius diei.

Vt vero Palestini computant, duodecim menses efficiunt dies numero trecentos quinquagenos
quateruos. Nam quando tempus à Lunæ cum Sole coniunctione vsq; ad aliam quamuis conti-
nctionem supra dies vngintinouem, alium præterea diem diuisum afflunt, idcirco duos menses con-
tinentes quinquagintanouem dies, in partes diuidunt inæquales, atq; alterum dierum triginta fa-
ciunt, alterum vngintinouem. Quare quibus hæc est ratio mensium, aliquem fecerit intercalarem
coguntur, vt primum præteritorum annorum reliqua cumulentur, & tempus fiat vnius mensis,
Nam quando menses intercalares sint intercalandi, scriptum reliquerit cum alij Astronomi, tum
Hipparchus. Quare apud illos, qui menses hoc pacto numerant, non est dies constituitur, quibus
æquinoctia & solstitia fiant, & orientur illustra sidera: apud eos, qui ad Solem rationem ineunt, f
status: id quod à Romanis dixi, & Macedonibus, nostratibusq; Asiaticis, & vero etiam aliis na-
tionibus obseruari non paucis. Itaque quando hæc percurrunt, omni disputationi sequenti commu-
nia, referam me ad institutam orationem: Vbi aeris statum, qui in Thaso accidit, auspiciens ait,
Autumno, circa æquinoctium & sub Vergiliam, multum pluuise. Nam cum autumnum ad æqui-
noctium sit, & si duorum mensium, non sub initium statim ille status coepit, sed circa æquino-
ctium exortus est, pertinuitq; ad Vergiliarum vsque occasum, dies circiter quinquaginta. In
Thaso, autumno. De Quinti sententia nihil regio planè quicquam afferit iudicium ad morbos præ-
sagios, neque possunt futuri præscripti vlla ratione: cæterum hoc tantum, incidisse morbos ali-
quos corrupto nativo temporum anni temperamento. Interdum autem eorum ait formam non
via & arte rationali, ceterum notum sola esse experientia. Et vero etiam interperierum communi-
suras, quas quod *quod* hoc est conuersus, appellant medici empirici, aphorismos enarrantes, cer-
torum morborum esse inuentas causas, experimentis referabant esse perceptum. Exempli gra-
tia: ¶ Cum hyems sicca & aquilonia fuerit, ver autem pluuium & austrinum, æstate existent fe-
bres acute, si pputudines, & dysentericæ. Et iterum: ¶ Hyems si pluuiosa & austrina fuerit, serenaq;
ver autem aridum & brumale, mulieres quibus instat in vere partus, ex qualibet occasione abor-
G
tunt. & cætera, quæ his subiunxit, vbi quatuor tantum differentias tempelstatum scripsit, cum per-
mutis sint. Quod attendere Quintus debebat, ac deinde animum intendere, ac requirere, primum
quidem quod ad anni tempora attinet, de natura esse differentia: deinde, vbi esse inuenisset plurima,
omnium indagare numerum: Sub hæc considerare, quid solum quatuor Hippocrates memi-
nerit: Quæ simul ac inueta sint, viam perquirere atque rationem, cuius præsidio omnium aliarum
vim tempelstatum poterimus cognoscere. Si quidem hic denique solus ad ea quæ exoriantur, &
morbos vulgariter grassaturos præsiagios, erit accommodus: Immo occurrendi etiam, quoad
eius fieri poterit, ne quis in eos incurrat, huic facultates soli dabuntur, qui via commemorata in-
silit: Aut si hoc per causæ magnitudinem non poterit, vt iis quidem certe maxime remissis affi-
ciatur. Nam facilis inuenitur sanè morborum curationem eum, qui ad hæc; quorum est à no-
bis facta mentio, mentem exercitauerit, quam illos, qui nihil ante sunt meditati, neminem esse
vel de plebe arbitror, quem istud fugiat, nedum probe institutos. Nam quod plures ipse Hippo-
crates cognoscere, quam quatuor, quas in aphorismis descripsit, tempelstatas, ex his ipsis libris,
quos enarrare hic instituius, satis constat: in quorum primo, Primum descripsit statum, de quo
dicit ad exitum, Cum esset autem totus hic status austrinus, & squalidus. Alterum, vbi item ait, H
Cum totus esset frigidus annus, & humidus, aquiloniusq;. Tertium inæqualem & varium, qui
pauilo ante Arcturum coepit, fuitq; frigidus & humidus: deinde ab æquinoctio autumnali ad
Vergiliarum occasum omnino austrinus, vna cum immodicis humiditatibus: postea frigidus &
siccus simul cum ventis aquiloniis maximis per totam propè hyemem: deinde frigidus & siccus
ad canis vsque ortum: dehinc æstatim magni vsque ad Arcturum æstus, sub quem imbres austrini
vsque ad æquinoctium. Hæc quæquam tempelstatas inæqualis esset, atque frigus & siccitas in ea
dominabatur. Statum præterea scripsit in horum librorum nota, quem postea in vnum caput
reduxit, his verbis: ¶ Annus austrinus, pluuivs, à ventis in totum silens. Iam alium statum initio
secundi scripsit ad hunc modum: ¶ Erant Cranone carbunculi æstiu, pluerat per æstum largo im-
bridq; afflue. Acciderant autem magis Austro spirante. Nam hic vt est calidissimus & modice
humidus, in vno scilicet anni tempore, quo accidit, æstate, ita ille de quo in tertio libro agitur, per
totum annum. Iam vero sunt alij status proditi in Morborum vulgarium libris, de quibus in
Aphorismis verbum nullum fecit. Cæterum quatuor illos, quos scilicet aliis sequentes intel-
lexit, ita vt essent exemplum, adiunctos cum causæ declaratione, quam in libro de aqua, aere, &
locis

† ἐν δὲ τῷ δ
τῷ τρίτῳ ἐ-
πεὶ τοῦ δ ποί-
ουσι δὲ τὴν εἰ-
λίσσω. Τὴν
δὲ τοῦ. Νῦν
quæ enim ali-
bi, quod scri-
tatum est,
mensem illum
anno quarto si-
eri 33 dierum,
sed februarii
29 dierum.

3^a. Aph. 11. Ex.
ord. 10. h.
3^a. Aph. 12. Ex.
ord. 22. c.

3. Epid. cō. 3.
c. 1. 3^a. 140 f.
2. Epid. cō. 1^a.
I. ipso lib. prin.

A locis expedi in aphorismis tradere voluit. Quin etiam si vel præterit præterit præterit præterit præterit
tionem, liceret inuenire nobis eam ex ijs quæ in aphorismis tradit, quæ viro sunt satis rationem
meditato ad ante dicta inuenienda. Neq; enim hoc te velim ignorare, id quod tametsi frequenter
multisq; locis abunde ostendimus, nihil minus nunc dicemus, quatenus eius meminisse res pos-
stular. Singule in omnibus artibus complicationes medicamentorum simplicium, quæ tantus
est numerus, experimentis cognosci non valent: sed omnium harum vna est via inueniendi, catq;
per sua cuiuscq; elementa, vt fit in Grammatica. Proinde & quæ statum elementa sint, ab ipsa rei
ingressi essentia, cōtemplemur, vt in libris de demonstratione didicimus. Quare sermonem à ca-
pice arcelemus, exponemusq; tibi ordine omnia, re prætermissa nulla. Humiditate, calore, fri-
gore, & siccitate tempora anni mutuo distant. Nam Hyems quidem humiditate alijs frigoreq;
præstat: Æstus item calore ac siccitate: Ver planè in medio est vtriusq;: nam in vtraq; oppositio-
ne neutrum alteri illi præstat, neque sicco humidum, neque calido frigidum, verum est quasi am-
barum æquilibrium oppositionum, æquabilitasq; horarum omnium totius propè diei & noctis,
atq; nulla in illis fit magna inmutatio aut exuperantia, cuiuscemodi conspicias in autumno: Hic
enim de maturino frigus viget, circa meridiem magnus æstus, qui rursus ad crepusculum vespere-
B
tatum transit in algorem: dominatur tamè in eo siccum humido, & frigidum calido. Habes tem-
porum anni temperamentum: quorum serè mutatio fit paulatim, vt à nemine toto tempore sen-
tiatur: Sin tē conferri, tenatur: non tamen æstatim aut immoderate in humidum tempus
& naturalium mutationibus. Igitur oriētē Arcturo pluit serè, simulq; spirant venti frigidi: quod
tum autumni est principium, tum finis æstatis. Deinde tempore sequente paulatim, ita vt non
perceptur, fit mutatio in frigidum: quom viciissitudinem facit Vergiliarum occasus sensibilis.
Dehinc vnde quaque similiter ad æquinoctium vernale venit, ac interim par fit adiectio vsque ad
Vergiliarum ortum: Sæpius vero etiam manifesta quædam sub tempus æquinoctij, at modera-
ta tamen. Iam ab ortu Vergiliarum augetur calidum & siccum vsque ad Canis ortum modice &
pedetentim. Qui vbi adit, aliquantisper regnabunt austru. Mox succedent pluuiæ tantæ, quan-
tæ spirant Etælia ad ortum vsque Arcturi. Itaque experimentis & ratione didicimus, vbi in hunc
modum anni tempora procedant, & in se mutuo conuertantur, non existere neque pestem villam,
neque quicquam alium morbum vulgarem, sed solos dispersos, quos vocat, morbos, qui vtrius
comites sunt. At quia singulis anni temporibus singuli vigent humores (vt ab illo accepimus)
hyeme pituita, sanguis vere, æstate bilis, autumno bilis acida, ideo fit, vt qui præterit ratio-
C
ne victus, non idem eos tentent omni tempore morbi, sed, vt ipse docuit, Vere melancholici, in-
sanias, morbi comitales, & sanguinis profluuiæ, alijsq; morbi, quos secundum hos recenset: Æsta-
te alijsq; autumno: Item alijs hyeme: qui ex offensione quidem in ratione victus proficiscuntur,
cæterum inmutantur eorum formæ pro anni tempore, ætate, & natura. Nam quia pro naturis &
ætatibus tum corporum alterantur temperamenta, tum humorum exuperantiae distident, pro-
inde pro harum etiam ratione commutatur nunc species morborum. Ac de differentijs quæ in-
D
sunt in ætatibus, in hunc modum scripsit: ¶ In ætatibus autem exerceant paruos pueros & infan-
tes oris vlcera, quæ aphthæ vocantur, & vomitiones, & reliqua quæ subiunxit his per omnem æta-
tem. De naturis hoc pacto: ¶ Inter naturas, hæc ad æstatem, illæ ad hyemem bene aut male com-
parate sunt. ¶ Quo fit vt obtineat parem vim laborantis corpus ad concitandam causam, ac aer:
quæ vbi ambo coeant, acquisitissimum efficiunt temperamentum, cuius comes est vulgarium mor-
boru ortus. Iam si videamus, quid in corpus humanum calor possit aeris, quid autem frigus, sic-
citas, & humiditas: videamus item ipsam patientem materiam, qualis sit: facile iam sit inuenire
præterite futuros morbos: immo vero ante hæc etiam illud rectè dictum cognoscemus: ¶ In cō-
stantibus temporibus, cum tempelstatas protentur, morbi constantes & boni iudicij
¶ D sunt: in inconstantibus inconstantibus & difficultibus iudicij. Itaq; quæ nam sint qualitatibus earum sa-
cultates, quarum meminimus, humiditatis, siccitatis, caloris, frigorisq;, audiamus ipsum Hippo-
cratem in aphorismis dicentem: ¶ Ex anni autē tempelstatibus in vniuersum licitates imbribus
¶ sunt salubriores, & minus lethales. Morbi autem in imbribus magna ex parte sunt febres longæ,
¶ alij profluuiæ, putredines, morbi comitales, apoplexiæ, & angine. In siccitatebus vero tabidæ lippi-
¶ turdines, articulorum morbi, strangurie. Hæc ille de productis in longum spatium tempelstatibus
retulit. Atque vt hic de differentiæ humiditatis & siccitatis docuit, sic quæ calor sit & frigoris dif-
ferentia, ibi tradit, vbi de aquiloniis & austrinis scripsit statibus. Nam in nostro tractu aquilo fri-
gidus est, calidus austro: nisi forte (id quod rarum est) ineunte vere frigidus sit, aut alio quoptam
anni tempore aliquantisper talis spiraret: arqui ne tum quidem est aquilione frigidior. Quare atten-
de sequentia, vt scripsit de his in aphorismis, sic ortus: ¶ Austru auditum hebetantes, caliginosi, ca-
put grauant, pigri, distolentes: quando huiusmodi tempelstatas dominetur, cuiuscemodi vigent
¶ morbi. At si aquilonia fuerit, tusces, fauces, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, laterum do-
lores & peccoris: a quibus hæc tempelstatas dominetur, talia in morbis expectanda sunt. Habes
quæ de vehementibus australibus & aquiloniis statibus, qui multo tempore durant, ab eo dicta
sunt.

* capudis
sed sine
substantia

* Arab. C. a.
X. d.
† v. r. a. d. p. s.
Gra.

A 3^a. Apho. 24.
Exord. 15. a.
B 3^a. Aph. 2. Ex.
ord. 20. a.
C. ad. 209. fit
in labor. in cor-
pus pare vni
causæ efficien-
in obtemer. ut
aer.
D 3^a. Apho. 8.
Exord. 10. f.
E 3^a. Aph. 15.
& 16. Ex. ord.
22. g. h.

3^a. Apho. 8. Ex.
ord. 20. c.

funt. Ostendit enim per verbū *δυναστεύειν*. i. dominari, nomina hæc non esse eius, qui vere aut mo- dico tempore spirat: nec ei, qui pluribus quidem diebus, sed imbecillus est, hoc se nomē tribuere. Iam de temporarijs austrinis & aquilonijs ventis accipe, quæ dicat. || Temporarij autem tēpēstates, aquiloniæ quidem corpora densant, contendunt, colorantiora, auditū iuuant, alios excitant, oculos mordent, & si pectus dolor aliquis obsecerit, eum augent: Austrina remittunt corpora, & humectant, auditum obtundunt, caput grauant, & vertiginēs creant, & oculis atque corporibus difficilem motū efficiunt, & alios lubricant. Porro prodita sunt ab eo in Aphorismis & alia, de natura temporum, & conuersione inter se subita: quorum singula suo loco citabimus. Hic fat erit, si didicerim us primas elementares statuum virtutes ab ipso esse Hippocrate proditas. Quarum veltigij in quibusuis qui incidit in statibus, nos via oportet & ordine progrellos inuenire, cuiusmodi impendit morbi, & quemadmodum eis sit occurrendum: aut si iam inuale- rint, qua ratione curandi. Hic scilicet huius est commentationis maximus fructus. At in elemen- tis horum locus est et, qui etiam ad prouidendos morbos non nihil coindicat: vt itē natura vniuf- cuiusque, ætas, vitæ fors, vitæ ratio. Ostensum autem ab eo est dilucidè in libro De aqua, aere, & locis, qui cuique regioni frequentes sint morbi. Poteris itaq; hinc, quam ob rem aeris nūmum fri- gidus & humidus itatus morbos, prout postulat ipsius natura, ab eo ostēditos parturios est, simile indicium sumere a loco, ac ab ætate, natura, vitæ insitutus, & vitæ tota ratione. Etenim qui & na- tura sunt frigidi & humidus & externis circumstantijs, facilius morbis, quos humidus & frigidus sta- tus parit corripientur: contrarij, ægrius. Si igitur plaga humidus & frigida per se talem statum ha- beat, morbi generabuntur facile ei statui familiares, faciente ad hoc etiam plaga. Quemadmodum sanè rursus si aliquando calidior fiat & humidior status, qualem in secundo de vulgaribus morbis libro descripsit in principio: || Pluebat, inquit, per æstum largo imbri assidue. Intereit certe ad di- ciorum putridorum generationem morborum aliquantulum ipse locus, præsertim si vtrinq; in- temperatus sit, calidior scilicet, & humidior. Referet etiam, si alterutra parte intemperatus sit, vt Cranon, in loco concauo sita & meridionali: vnde maxime morbis putridis, vt carbunculis, infe- sta est: atq; præter cætera incommoda, auersa est etiam a ventis aquilonijs, ventorum subiecta tranquillitatibus, quas *πνεύμας* appellant Græci. Atq; Cranon huiusmodi est. Thasus aliter cō- parata est, exposita est enim ventis aquilonijs & frigidis, Thraciæ ex aduerso. Vnde cū ad austrina spectaret totus status, adiunctosq; haberet squalores, sua sponte quidem relicta statui locus hic: qui certe si meridionalis & in conualli esset, pestilentissimus ei fuisset hic status. || Pluuiæ erant multæ, continentes, lènes. Tribus modis pluuiæ multæ fiunt, interim ob ipsum imbrem cōsertim G. decidentem: interim diurnitate temporis, licet guttatim tantum singulis diebus decideret: inter- dum ambobus coniunctis: quorum habes omnium in libris de morbis vulgaribus scripta exem- pla. Primi modi statum quem aspiciatur in hunc modum: || In Thaso ante Arcturū pluuiæ erant multæ. Significat enim has fuisse magnas multitudo pluuiæ confertæ. Alterius modi exemplum id est, quod modo est dictum: || Pluuiæ multæ, continentes, lènes, nam aquæ erat collecta multitu- do, propterea q̄ longo tempore perpetua pluuiæ esset, & non prorsus larga vno tempore. Tertij modi exemplum est, quod initio libri secūdi de vulgaribus morbis proditū est: || Pluebat per æstū larbo imbrissidue, largum enim cum superiore modo conuenit: assidue, cum secūdo. Sed illos status alia explicabimus, suo vtrunque loco. Is vero, de quo sermone institutum, qui incidit in tra æquinocetium autumnale & hyemis principium, imbrem, quandū vigeret, lēnem habuit, vt est ab eo dictum: quod oppositum est his, confertim, large, vehementer.

2 Hyems Austrina.

Non se latuisse finem esse Autumnū Vergiliarum occasum, quem nomine breui Vergilius ap- pellat, non obscure indicauit. Nam postquam ante dixisset, circa æquinocetium addidit, & sub Ver- gilius: scripsitq; deinde hyems austrina, quasi nullum intercesserit peculiarem requirens declara- tionem tempus, sed coniuncta sit cum Vergiliarum occasu hyems.

3 Parui Ventis Aquilonij.

Paruos, inquit, ventos fuisse hyeme: q̄ si in natura sua hyems constitisset, omnino fuissent ma- gni. Atq; ijs hoc duplici nomine accidat, vti & nunc parui videntur fuisse, cum sua ipsorum ma- gnitudine, tum temporis prolixitate. Spirant enim diebus paucis aquilonij, atque hi non vehe- mentes: cum habere hyems magnum aquilonem, & longo soleat tempore.

4 Squalores.

Tempestatem iusto sicciorem appellauit parum vitate *ἀνυμν*. i. squalorem, cū soleam nos non simpliciter sicciorem, sed extreme siccam ita nominare. Qui autem fieri potuit, aut cui proba- tur eo siccitatis deuenisse hyemem, vt iuxta ac æstas squalidam terram redderet? Neque enim eiusmodi

1. Aph. 17. Ex. ord. 1. e

1. Epid. sect. 1. statum in prin- cipio.

Supra. not. h. a. 1. μαλθακῶν.

1. Epid. c. 1. 1. 60. 3. 113. e supra. not. h. a. 1. μαλθακῶν. 2. Epid. sect. 1. statum in prin- cipio.

μαλθακῶν.

A eiusmodi fiat in vere status, cui nunc fuisse affimilem omni ex parte hyemem dicit.

5 Omnino Similis Veris Hyems fuit.

Sicciorum quidem, quàm in eius natura postulare, hyemem ait fuisse, non tamen æque siccam at- que æstatem. Inaque squalorem, quem esse nuper diximus improprie vsurpatum, accipere par est non absolute hoc loco esse ab eo dictum, sed ad aliquid, sicut formicam magnam aut montem par- uam. Nam vt hyems erat in præsentem, non simpliciter squalida: quemadmodum nec magna for- mica est magna simpliciter, sed vt magna formica, quæ sanè paruo etiam est monte minor: nec nō hyems squalida, est humidior ætate: Sicut hyemem præsentem comparando ait: Omnino simi- lis veris hyems fuit.

6 Ver Austrinum, Frigidum, Paruæ pluuiæ.

Videtur quidem dixisse ver austrinum, non quia oino in eo fuerint venti aquilonij: sed quod paucissimi in initio, atque adeo pauci, vt temporis illius statum totum austrinum appellaret.

7 Aestas serè tota erat Nubilosa, Nihil pluit: Etesia pauca, parua, sparsim spirant.

Siquis, quæ dixit de ætate, omnia colligat, dicat et hanc austrinam simul ac squalidam fuisse.

8 Cum esset autem Totus hic status austrinus cum squaloribus.

Non quia aliquando pluerit toto anno, dixit cum squaloribus, sed q̄ quàm paucissime. Nam dempro primo tempore ab æquinocetio autumnali, vsq; ad Vergilius, quicquid successit tempo- ris latis caruit imbribus. At *αἰθρῶν* Hippocrates aeris appellat statum. Quare si verum est cū æ- re simul alterari animalium corpora, per imbres fiet humidiora, per squalores sicciora. Est cum vi- gent calores, caput erit firmum: cum frigora, erit ipsum quidem leuissimum, cæterum thorax & pulmo laborabunt. Vnde quæ corpora commemorato statui, qui propositus nobis est, mediani obtinenti naturam inter serenum omninoq; clarum, & pluuiosum, affimulantur, medium statum habebunt temperamenti: quæ mihi nubilosum, da, vt appellè. Nā hoc aeris statu existit, cōstitur- toq; simul alterari corpora nostra, atq; affimulari huic, quod euadat sermo clarior, nihil fuerit causæ, quin statum in ijs genitum appellem veluti nubilosum quendam. Vt igitur cum hyems ser- uet temperamentum, non potest non generari humor frigidus & humidus, pituita: ætate contra Calidus & siccus, pallida videlicet bilis: ita cum nubilus sit aer, aliquis dominatur humor, in pitui- tosis quidem naturis nebulosa ac nubilosa, vt ita dicam, pituita: in biliosis vero, nebulosa ac nubilo- sa bilis. Etenim semper aliquid ē corpore nostro vaporosum emanat: sed in siccis statibus pluri- mum, in humidis paucissimum. Atq; cum in corpore accuratum hoc sit, similem reddit nebulæ et caliginis innatum nobis spiritum. Emulatur enim in ambiente animantes aerē spiritū vapor. Vnde ne hic dubitemus dicere, in tali statu talem generari inlitum nobis spiritum. At qui vbi eodem tempore duo hi affectus, aut nebulæ aut caliginis accidunt, vt & attollatur & itpetur, alba efficitur nebulæ: nam quando planè vacat humiditate aer aquilonius, nequeat constitui vnquam thorax. Effi- citur ea aut spicidida aut atra, causa raritatis vel spissitudinis. Aer rarefcens nubes in se Solis lucem suscipit, quo fit, vt splendescat, illustrante videlicet eam Solis splendore, qualem in corporibus pellu- cidis cernas. At si contringatur nubes condenseturq; quia nullus est Solis luci transitus, atra me- rito hæc apparet. nō aliter ac nocte ipse aer desitutus lumine solari. Sanè videtur manifeste in ter- ram subinde nebula decidere, qui ros appellatur: Interim supra petere planeq; nubes fieri vel cā- dida vel atra: Candida, vbi intra fe totum radios admittat solares: Atra vero, cum eos plane exclu- dat: Medios inter hos colores nubes pro quantitate splendoris, qui ipsis admittetur, accipiunt.

D Sed videbitur fortitū hic sibi sermo minus constare, eleuari in altum dicens humorem & conspici- fari. Sustollit enim calor is opus est, frigoris conspissari: non potest porro idem simul esse & calidū & frigidum. Sed si ipsum animaduertas, qui supra petit, vaporem esse calidum, atq; eius gratia in sublime subuehi: frigidum autem esse aerem, qui vaporem excipit: desines dubitare, qui fiat, vt li- mul & sursum feratur & consistetur. Nam vt sustollatur, sua sponte habet: vt cogatur ac coactum gatur, per excipientem aerem, qui quo erit frigidior, hoc ascendentem nebulam cōspissabit magis ac coget. Vbi itaque nec calfacit magnopere aer, nec perinde refrigerat, eleuata nebula necessario in eo commorabitur talis, qualis erat a primo: euadetq; plane per se cādida nubes, vbi a Solis eia- tur splendore: media vero inter albam & nigram, quando eam Sol nō vndequaque irradiat. Pro- inde nos mirari, qua de causa animalium corpora huius aliquando caeli similem habeant intus affectionem: quin potius crede dicenti Hippocrati, || Austrini austrinum heberantes, caliginosi, caput grauant, pigri, dissoluentes. Persequitur enim his verbis corporis vitæ, quibus est obnoxium in austrinis statibus. Vnde vt hæc, caput grauant, dissoluentes, & pigri ad ea que ab Austro pari- tur in corporibus nostris plane referuntur: ita est ensendum, caliginosum esse dictum, vt indicet eam quæ ab illo in nobis coaceruatur, & non aeris caliginem.

1. Aph. 1. Err. ord. 1. c.

Aute

9 *Arte V. ex priore caelo, quod hinc subditur, si fuerat, aequiliumque, paucos Ardentis febres corripuerunt, eosque E admodum stabiles, paucisque; Sanguis erupit, N. ex his peribant.*

Non fuisse aequiliam tempestatem ante ver diurnam hinc constat, quod nuper totum temperamentum vocauerit austrinum: non ita dicturus, si multos dies Aquilo spirasset. Attamen cum aer fuisset vel paucis diebus aequiliosus, corripuerunt paucos morbi ardentis, atque hi admodum lenes, & qui statim confisterent: air enim / eosque admodum stabiles. Scribunt autem alij *tr. an. ex. ca. 10. 11.* alij Ionice *εὐσθησία*, in aequali tenore & nullo periculo consisti. Ad haec paucos aut sanguinis eruptionem habuisse: quod vehementibus erat febribus ardentibus peculiare, vt etiam delirare, et mori. At illa ijs, quae tum vigeant, non erant adiuuata, sed cum moderatissima fuerunt, tum minime multos inuaserunt: quod vehemens & quasi germana ardens febris a flaua bile, quam quidem etiam pallidam vocant, sit oriunda. Hanc, vt ostendebamus, in proposita tempestate superioraestate tantum habebant qui natura erant biliosa: eamque non multam, nec postea, eo quod cum humidus ante dictus esset status, etiam atque etiam caliginosior ac nebulosior euaderet. Optimo ergo iure pauci in ardentem febrem inciderunt, qui perquam essent biliosi: neque tamen hi in exquilitam neque vehementem, sed lenem ac discutibilem. Itaque quos corripuit, haec de causa corripuit. **F** Sanè enim praecesserat vltima autumnum, quae secundum naturam comparata fuerat. Oritur enim Hippocrates enarrare tempestates inde, vbi de natura sua primò aer delixerit. Sed necessario per aestatem naturalem accruabatur multum biliosus plenior hic succus. Vnde qui succedebat status per totam hyemem vsque ad ver, hunc humorem nec auxit, quippe quae calida non esset magnopere aut sicca, vt estas: nec inminuit et, neque enim satis erat frigida, vt quae in statu est naturali hyemis: at nec per halitum digessit, nam non erat exacte sicca. Restat igitur integrum illum permansisse, ac formam sibi quasi caliginosam comparasse atque nebulosam, propter modicam aeris humiditatem & calorem, qui cum vapore coaluerat. Verum ante ver, cum subito praeter morem Aquilo spirasset, isque in interiores corporis partes impulisset humores, tenuissimus primus fluxerat, itaque febrem ardentem induxit. Neque enim in quibuslibet corruatus partibus corporis, febrem potest humor hic excitare ardentem, verum circa ventriculum & huius praecipue os, circaque iecinis partes simas. Itemque non prorumpbat sanguis. Sanè proprium est, siquid aliud, si necris febribus ardentibus, per sanguinis eruptionem iudicari. Appellat autem Hippocrates *αἰμορρῆσι* i. eruptione sanguinis, non adiecto ex quo vacuatur sanguis membro, eam quae ex naribus fit. A quo nihil habet admirationis, si recludantur & dirumpantur huius regionis venae a sanguine, qui sursum incitatus calore effertur: quo necesse est ipsum inflari, ac ut reterari venas, ac rumpi ob spiritus copiam, qui dirumpit vel vires ac dola, cum in unum feruente accumulatur. Ceterum hoc symptoma, praesentes febres ardentis non est comitatum, quod essent, vt est dictum, moderatae.

A. l. 4. r. 1. l. 1. c. 40. 41. d.

10 *Tubercula vero Multis secundum alteram autem, plurimis secundum alteramque exierunt, Febre cavebant, Erant recti. Nō nullis parum Accendebantur, sed eximie etiam omnibus sunt circa incommuni: Nenimque Suppuratum cuius quoniam, ut solent, quae alij ex occasionebus extuberant. Erat eorum hinc natura, Laxa erat magna, diffusa, citra phlegmonem, atque citra dolorem, Obscure omnibus euascebant.*

Omnia quae dicta sunt, ob dominantem acciderunt caliginosam materiam, a qua alia solent esse pituita existeret, vt oedematosa: alia cum flaua bile, vt erysipelatosi: non nulla cum sanguine, vt phlegmonosa. Quae tamen omnia resistent facile, quod promp te eiusmodi materia digeratur: E diuerso quae crasso consistant, & lento humore, xgre discutuntur. Porro quae acciderunt in tempestate praesenti, laxa erant, id est mollia, & digitis cedentia, & quae ad eorum impressionem curabantur. Citra phlegmonem, hoc est citra phlogosin, i. inflammationem. Citra item dolorem, quod vtroque scilicet, quod dolorem parit, vacarent: quae sunt, corporum contentio, & intemperies magna. Contentio fit ob crassos humores & glutinosos, adeo partibus impactos afflicti, vt resoluti citra negocium nequeant: Intemperies autem valida, quod ferueant illi nimium, aut frigidissimi. Quare sunt merito tumores laxi & sine exulceratione, a dolore liberi: qui quia essent eiusdemmodi, facileque resideret, ideo non suppurabant, vt solent qui alijs ex occasionebus exurgunt. Hoc autem nomine *πρὸ φλόγης* Hippocrates (nos vertimus occasiones) aliquando (vt vulgo solet) in causis vsurpat coisicis: interdum causas manifestas sic vocat: non nunquam simul omnes. Hic appellauit suppuraciones alijs ex occasionebus prouenientes, quas euenire ipse in febribus docuit, in quibus humores sunt accurati multi, crassi, & crudi, qui propter vehementiam & acuitatem & copiam febrilis caloris caput petunt: hos deinde in adnibus aurium deponit natura: vnde Parotides, quas vocant, exoriuntur. Verum enim vero non erat in hoc statu ea humorum affluentia: & qui confisterant ad aures tumores, quia materiae erant spirituosae, statim digesti sunt. Patet ergo morbos ardentis in principium incidisse veris, cum spirassent Aquilones: istas autem parotidas toto viguisse reliquo tempore: sed erant moderatissimae, ob causas nimium quas recentius, vt

A. l. 1. c. 1. d. 1. s. l. 1. c. 10. 41.

A sui, vt homines ab ijs *ὀφλοσ* ad id est recti affligerentur, hoc est vt illas absque dolore sustinerent obambulantes, ac folita munera obeuntes: neque, vt in morbis grauioribus, necesse haberent decumbere: etenim praeter cetera neque insigniter februebant. Quod si quis esset etiam ex illis calidior, non diu hoc patiebatur. In causa erat exuperatis, vt est dictum, natura humoris, qui maiore ex parte aerius erat & frigidus.

11 *Accidiebant haec Adolescentibus, Iuuenibus, Adultis, atque praeter caeteros Luclatoribus, & Athleticis, Mulieribus vero parum multis.*

Communis haec causa in omnibus attendenda est decubitibus humorum, quam alia Hippocrates exposuit. Humores calidiores in subtiliores partes corporis decumbere, frigidiores in infernas. Quando igitur dominans hoc status humor subfrigidus esset aeriusque ac mediam teneret naturam inter eos qui facile ascendunt, & qui deorsum vergunt, ideo solis his in caput inuadebat, qui erant aut propter aetatem, aut vitae genus, temperamento calidiores. Nec praeterit nos, adolescentulos ob aetatem esse non ob vitae sortem calidos, vt etiam adultos: qui vero in palatris ac gymnasijs versantur, hos ob vitae institutum. Quo sanè pauciores infestauerunt mulieres, easque B iuuenes, & natura calidiores, & quae non vixerant in ocio.

12 *Multri praeterea Infestabantur Arida tussi, Nihilque excreabant, Nec multo post Rauescebant.*

Quae nam tusses aridae sint, ipse aperit hisce verbis / nihilque excreabant. / Haec sunt autem, interdum exasperatis modo faucibus & gutture, nullaque pulmonem tenente affluentia humorum: atque hi nihil expuant, neque enim superflui habent quicquam, quod reijci vel expelli oporteat. Aliae etiam sunt aridae tusses ob intemperiem respiracioni seruientium instrumentorum: at ne hic quidem est, quod expui desideret. Praeterea aliae, vbi illis inharefcunt humores, qui euacuacionem requirunt: qui quidem non excrementur tamen duabus de causis: Vel quod lentu sint & crassi, & pulmonis firmiter chartilaginosis infixi fibris, quas bronchos appellant Graeci: quod in lateris doloribus (quos *ἀσθμα* hoc est in quibus nihil expuitur, vocant) accidit: Vel quod humor, qui a capite deliuit, non aliter atque aqua, sit subtilis. Etenim prius hic per guttur & asperam arteriam delabendo in pulmonem funditur, quam a spiritu concitato per tussim subduci possit. Quod accidisse tum Thaliis videtur, quorum esset ab austrino statu caput repletum, & hoc destillationem transmitteret omnibus regionibus thoracis: nam talem tum tussim fuisse, symptoma huius comes testatur: Rauci inquit enim, qui eo modo tussirent, curaserunt. In causa humor erat destillans, a quo vocis instrumenta irrigabantur, vt in libris de voce declaratum est.

13 *Non nulli multo post, Quibusdam Testiculus alter, alijs V terque, cum dolore Inflammabatur.*

Illius pars, qui in pulmonem decidit ex capite, pro eo quod inter se consentiunt instrumenta, ad testiculos peruenit. Quatenus autem cum genitalibus conueniat thoraci, in alijs libris tractauit. Ceterum quod in testiculos decubuit, erat id malignius, neque iam primo illi simile, vt quod in thorace diurnitate computruisset. Recte ergo erant testicularum inflammationes cum dolore coniunctae, neque perinde vt parotides a dolore immunes. Nam quod aut alteruter, aut ambo testiculi humorum exceperent abundantiam, in causa erat copia illorum. Siquidem quibus paucus proueniret, his in alterum: quibus amplior, in vtrumque impedit.

14 *Quidam Febricitabant, quidam non.*

D Qui tum abundabant humores, hos neque magnopere calidos esse, neque nimium frigidus diximus: sed inter vtroque tum natura, tum temperamento intercedebant. Vnde pro aetatum & naturarum temperamento vitaque laboratum, alijs ad calidius inclinauerunt, itaque febricitarunt: non nullis quod a primo habuerant, retinuerunt temperamentum, febrem excitare impotens.

15 *Plurimis haec Laboriosa fuerunt.*

De omnibus quae commemorauit, hoc dixit: praedixit autem tusses, raucedinem, & in testicularum abscessus, & quosdam tenuisse illorum etiam febres. Haec ergo, inquit, symptomata maxima agrorum parti laboriosa acciderunt, hoc est molestae, neque vt recti incedentes facile sustinerent, sed plurimi ipsorum decumberent, quod longitudine temporis in dies collecta excrementa euaderent etiam atque etiam acriora atque maligniora. Nanque austrinae tempestates, si diuturna sint, putredines inducunt, potissimum vbi sint humidae: verum quando hic status humidus non esset, diutissime nihil erat molestum corporibus: tempore vero molestiam afferebat. Est haec quibusdam de illis tandem euenerunt, quae mox ab initio omnibus accidissent, si austrinus status humidus fuisset.

16 Cetero quantum ad Interpneion, Sine morbo debebant.

Bisariam dictionem... Bisariam dictionem... Bisariam dictionem...

17 At vero ante Inuentem estatem... At vero ante Inuentem estatem...

Quos dixit superius tussire quidem... Quos dixit superius tussire quidem...

18 Quibusdam autem cepit primum: Atque his vergebat ad Tabem naturam.

Tabidos graece phthisis appellant veteres medici... Tabidos graece phthisis appellant veteres medici...

* quibusdam autem cepit primum...

19 Mortui vero multi sunt... Mortui vero multi sunt...

De tabidis scilicet: nam id intelligendum est... De tabidis scilicet: nam id intelligendum est...

20 Interiorum Celerius, quam talibus esset consuetum.

Tabidos inquit solito vitam finivisse celerius... Tabidos inquit solito vitam finivisse celerius...

A teris tardius accidit. Neque sane erat mirum... A teris tardius accidit. Neque sane erat mirum...

21 Nam Alios quidem... Nam Alios quidem...

Alios inquit morbos praeter tabificos... Alios inquit morbos praeter tabificos...

22 Sola enim... Sola enim...

Huius causa est non ita dudum dicta... Huius causa est non ita dudum dicta...

23 Insestant illos proles... Insestant illos proles...

Plerosque omnes tabidos... Plerosque omnes tabidos...

24 Salsabant semper quidem... Salsabant semper quidem...

25 Alii Turbat... Alii Turbat...

D Excretionibus... Excretionibus...

26 Urinis... Urinis...

Et de urinis didicimus... Et de urinis didicimus...

27 Tussiebant, ac pauca, coctis, coctis paulatim, vix excrebant. Quos vero violentissime urgebant, His minime concocta erant, sed perpetuo cruda spuebant.

In tabibus malignissimis, quibus proxima est mors, sputa ne paululum quidem concoquantur: In alijs vero, quae moderatae sunt, & quae in longius tempus extrahuntur, haec ipsa de causa commode concoquantur humores in pulmone superflui, excreanturque facile. Ceterum ij qui in praesentia tabescerent, istorum habebant nihil. Nam aut semel inconcoctum expuebant: aut coctum quidem, paucum tamen, & quod paulatim vix excrebatur. ¶ At meminit in praefigijs huius sputi.

in Prog. cō. l. i. c. 45. 4. 2. 2. c.

28 Plurijq; horum Fauces adhaere a primo dolabant, & cum Inflammatione rubebant. Destillationes paruae, tenues, acres, sicutiq; liquefiebant ac affluebantur.

Simul vt symptomata, quae ad tabescentium conspiciebantur fauces, praedixit, causam adscripsit his verbis / destillationes paruae, acres. Nam quia malignae erant destillationes quae a capite manabant, dolebant fauces: q̄ vero ab ijs vellicarentur, ruborem & inflammationem habebant. Quia vero ipsa etiam calida erat destillatio, non erat mirum in Thalo, si praeter ceteris tabescentibus, qui ita haberent, ad extremam devenirent fragilitatem.

29 Cibos Quosvis perpetuo Fastidiebant.

Appellant Graeci appetentia carentes, qui cibum non sumunt, ἀποσφύγες: qui vero oblatos fastidiunt, ἀποσφύγες. Constat autem hoc fastidij symptoma tabidis accidisse, eo q̄ destillationis, quae fauces & pulmonem infestabat, pars aliqua in ventrem deflueret.

30 Non Sitiebant.

Non ex malignitate destillationum, quas appellavit ipse acres, hoc tabescētibus symptoma accidit. Quo factum est, quantum equidem iudico, vt cum fuisse illas Hippocrates novas et absurdas indicare velle, ascripserit / non sitiebant. Est. n. maxima signum malignitatis, vbi calida & adurente febre, aut fluxione delabente in ventriculum acri, non sitiant. Atq; hoc symptoma, partis virtutem sentientem, deperditam indicat & extinctam, siquidem particulae affectus non sentit.

† clarum, vt cum rei nominatē (hoc est τὸ παραλόγιον) indicare vellet Hippocrates, ascripserit, vide hinc modis loquēdis in libro de comate cap. 2.

31 Plurijq; circa mortem Delirabant. Sed de Tabidis haec tenus.

At ne hoc quidem accidere alijs tabescētibus consuevit, sed quae erat febrim tum vigentium & malignitas, huius status morbos comitabatur.

32 At vero Aestate iam & Autumno Febres multae, continuae, non vehementes, diu quidem tenebant aegrotos, qui caetera minus incommode habebant.

Nam ante etiam retulit, vnam fuisse tabem exitialem, nosq; adiunximus causam. Ergo conueniunt cum illis, tum quae hic agit, tum quae ijs subdit, vbi sic ait.

33 Plurimis erat Alius turbata sine molestia tamen, & prope nihil offendebat. Vrina item Plurimis boni quidem coloris erat, & pura, sed tenuis, & post tempus circa indicationem concocta.

* Et reliqua, quae de vrinis in medium attulit. Nam, vt quae de tabidis nuper recensuit, erāt maligna, ita quae nunc dicuntur, admodum sunt moderata.

34 Non valde Tussiebant: neq; Difficultatem, quae tussi excrebantur, praebant: Nec solum Cibum non fastidiebant, Sed etiam valde licebat offerre.

Eorum, qui hunc librum sunt interpretati, maxima pars, hoc eum loco ad tabescētes autumat H transtulisse. Ego vero adhuc de caeteris censeo, de quibus disputat, febribus hunc haberi sermonem. Qui enim, cum antea de tabescētibus dixit eos perpetuo quosuis cibos fastidiuisse, hic iam dicat / nec cibos solum non fastidiebant, sed etiam valde licebat offerre. Cur ergo hoc loco scripsit / non valde tussiebant? Nempe hoc est, quod istos adduxit in eam opinionem, vt haec existimarent dici de ipsis tabescētibus. Ego sic statuo, cum etiam num de alijs febribus fierent verba, ascriptum illud esse. Infestantur enim tussi, quae incidit ratione symptomatis: non tamen tabidi omnino sunt hi. Quare nihil habet admirationis, simul & coepisse Thasios quosdam febricitare in ante dicto statu: & quia erat id temporis ipsum caput repletum, accedente ad statum febre, tussi esse molestos. Sed nec erat hoc illis nimium molestum symptoma: nec quae per tussim reiciebantur, negotium praebant, neq; enim hi tabescēbant.

35 In summa, qui T abescēbant, Lewisicula aegrotabant, non more tabescēntium, a febribus horrificis parum excedentes, alijs alijs, vt quos inuaderent febres erraticae: & in summa, quos nunquam febres relinquerent, sed inuaderent more febris, tertianae naturam referentis.

Hoc

A Hoc rursus capite praecedenti annexo, multo magis adducti sunt interpretes quidam superiorem etiam orationem de ipsis tabescētibus habitam. Verum nulla ratione ad eos referri illam potuisse, planum est factum, cum ostendi fastidiosos ab eo vocatos esse tabescētes, non fastidiosos, hos. Sequens oratio, quae nunc nobis proposita est, duobus modis exponi potest. Primo, vt hoc modo dicamus. Sed faciam vt repetam superiorem orationem, ac mox huic aptem, vna et syllaba, quo euadat clarior, interserua. Non valde tussiebant: neque difficultatem, quae tussi excrebantur, praebant: nec solum cibum non fastidiebant, sed etiam valde licebat offerre. Nam in summa, qui tabescēbant, leuissime aegrotabant, non more tabescētium. Verisimile est autem hoc pacto illum dixisse de ijs, qui alio modo febricitarent, scribentem commune symptoma morborum habentium comites tusses, & non ipsorum tabescētium. Nam videtur sermonem de tabescētibus habitū, retrahisse, vt in memoriam reduceret dfferre hosce egros, de quibus nunc agit, ab superioribus illis tabidis. Etenim eadem illa hic commemorat iterum symptomata, quae nuper retulerat. Atque hanc quidem vnam afferas causam hoc loco sermonis de tabescētibus repetiti.

Altera est, quam saepe & multis in libris accidere scimus. Siquidem cum interdum super eadem re dupliciter scribamus, vt sit altera scriptura in cōtextu, altera in alterutro margine, quod per occit expediamus & iudicium faciamus de altera, qui primus descripsit librum, vtraque scripsit: quod deinde, quia admiffum non animaduertimus, nec emendauimus erratum, postquam in multorum manus venit, mansit incorrectum.

* παραμύδιον .i. confusio, seu ex cōfusione.

36 Indicabantur autem, Quibus inter hos breuissimae essent, circa vigesimum diem, Plurimis circa quadragagesimum, Multis circa octogagesimum. Non nullas ne sic quidem, sed erraticae & circa indicationem, deferebant: Quorum plurimi non diu a febre intermissi repetebantur, atque hi a recidua iisdem circuitibus indicabantur: Multo vero sic producebantur, vt sub hyemem languerent.

At qui erāt isti, quorum ait iudicatum esse morbum ad vigesimum diem? Nempe reliqui aegroti, de quibus faciebat verba, vt ego sentio, non tabescētes: cui assentuntur, quae consequuntur omnia. Etenim quibusdam de illis id octogagesimum diem ait esse extractum morbum: atque alios erraticae & circa indicationem defuisse: & ad hos ipsos plurimos rediisse, quas quidem febrim reciduas iisdem iterum circuitibus iudicatas fuisse: ac non paucis horum in hyemem morbum esse protraxit. Haec sane omnia cum superius dictis plane conueniunt, vbi dixit: At vero aestate iam, & autumno, febres multae, continuae, non vehementes, diu quidem tenebant aegrotos: qui caetera minus incommode habebant. Haec cum ijs symptomatibus congruunt, quae hoc loco ille recenset: quae vero de tabescētibus adduxit, non assentuntur: quod perspicies, si tecum partem eorum, quae de his tradidit, animo reuolueris, cum ait / interierunt celerius, quam talibus esset confectum / quod ab eo de tabidis pronuntiatur, quos ait esse celerius mortuos. At de ijs, qui aliter laborarent, statim post haec in hunc modum scribit: Nam alios quidem & diuturniores & cum febre continuos facile ferebant, nec moriebantur: de quibus iam scribemus. Haec igitur ijs concituit, quae proposito nunc nobis sermone de febricitantibus per autumnum & hyemem disputantur. Immo vero, quod praedixit / de quibus iam scribemus / alium autem, si a praesente de ijs habito sermone discesserimus, ab eo scriptum de ijs producere nullum queamus, necessitas exprimit, de ijs qui alio morbo, non tabifico, affecti fuerant, totum hunc habuisse Hippocratem sermonem.

37 Inter Omnes, quorum fecimus mentionem in hac tempore, solis Tabidis lethalia acciderunt: † Febricitantibus alia febre, nequaquam.

† Al. quādoquidē alios omnibus relet. ibi liter. nec lethalia in alijs febribus eueniunt.

D Eorum, quae de primo statu ille fecit, postrema sunt haec verba: quae nihil praecipiant amplius, sed tantum ante dicta in summam colligunt: quod facere ille frequenter solet.

Tertia Classis. o o o iij Galeni

GALENI IN LIBRVM PRIMVM
HIPPOCRATIS DE MORBIS VVLGARIBVS
COMMENTARIVS SECVNDVS

ARGVMENTVM

Dux describuntur Tempestates, Altera humida frigida, aquilona & procellosa:
Altera frigida secca, & secundum partem inaequalis.

Vperiore volumine de mutua anni temporum cōuersione dictum est. Ex-
politum est præterea vniuscuiusque temperamentum natuum: tum autem
principij eorum, item ac finis, stata dies. Itaque velut in memoria illis habi-
tis, vbicunq; præfens sermo interpretem requirat, exponam, comparans me
non ad profus imperitos tantum, neque solum ad eos, qui multum profe-
cerunt: nam omnibus erit is sermo mediocriter accommodatus. Ex alijs ve-
ro, is qui extreme rudibus conuenit, doctis propter longitudinem stoma-
chum faciet: qui vero his aptus erit, indoctis sit obscurus. Sed non debent
in huiusmodi commentariorum lectione acquiescere: verum accipere aliud ab alio atque alio,
latius sepe eadem poterunt, itaq; si attendere animum velint, aliquid addicere boni.

TEMPESTATES SECVNDA

IN Theso ante Autumnum Frigora non secūdum tempus, sed repente, spirante multum Aquilone & Austro,
humida, præerumpentia.

Autumnum dixi incipere ab exortu Arcturi, qui antecedit æquinoctium autumnale. Eo tem-
pore inquit, antea q̄ oportebat, magna fuisse frigora. Nam hoc illi non secundum tempus & præ-
erumpentia / significat. Atq; / nō secūdum tempus / anticipasse tantum indicat: / præerumpentia /
autem, etiam cum pluujs largis ea fuisse coniuncta.

2 Hec autem Durabant vsq; ad Vergiliarum occasum, & sub Vergilijs.

Vergiliarum occasum finire autumnum, antea diximus: Præterea etiam duos esse menses ab
Arcturo ad Vergilijs: Atq; vnam esse significationem in aere ab arcturo, duas à Vergilijs: alterā
quando autumno hyems committitur, cum in fine sit: alteram, quando ver estati. Arcturi autem
mentionem non nisi solius ortus facere Hippocrates solet, quando quidem sub eo incipit autum-
nus, æstas terminatur. Diximus autem iam superius, de totius anni in quatuor partes diuisione,
& de diuisione in septem: Et æstatem Vergiliarum & Arcturi ortu circumscribi: atque hanc esse
diuisionis in septem totius anni quandam portionem, cum in duas secatur partes æstas, in tres
hyems. Dicitur etiam est, *πλειάδα* numero singulari grece dicas, an *πλειάδες* plurali (quas nos
Vergilijs appellamus) nihil interesse.

3 Hyems Aquilona.

A Vergilijs, Hyemis meminit, Autumni esse Vergilijs terminum clare innuens. Itaque quæ
Hyems illa fuerit, differentem eum attente audiamus.

4 Imbres erant multi, largi, magni: Nives mista. Suda plurima. Atque hæc habebat omnia, Frigora vero non
admodum crata in tempestibus. Iam vero post Brumale solstitium, et vbi Favonius spirare cepit, Aspera erat extrema
hyems, Aquilo multum spirabat, Ningebat, Pluebat multum & continenter, Cælum procellosum atq; nubilum.
Que durauerunt, nec remissa sunt ad Æquinoctium vsque. Ver autem frigidum, aquilonium, pluujsim, nubil-
osissimq;. Æstas non admodum fuit seruens, Etesie perpetuo spirant. Mox circa Arcturum spirante Aquilone
permultum Pluebat.

Multas fieri pluujs dicimus aliquo tempore propter diurnitatem, licet non largæ tum de-
cidant. Appellamus etiam multas, si vel breui tempore incessant largæ: quæ quidem & magnæ
appellantur. Verum vbi quis continenter pluujs ait largas fuisse & magnas, vt Hippocrates
scripsit, Largas intelligamus, repentinas, vehementes, & breues: Magnas vero, neq; repentinas,
neque breues omnino, nec etiam diurnas. Sed, quod omnia clariora euadant, nihil cause est,
quin paulo vtamur narratione prolixiore. Fiat igitur subito admodum multa pluuia horas tres
aut quatuor, deinde mox cesset, largam hanc appellabimus: Alia vero paulatim incipiat, paula-
tim item increseat, atque ita fiat totum diem & noctem: deinde à vigore, detrahatur paulatim de
eius abundantia non nihil sequenti toto die, postea consistat: eiusmodi pluuiam non largam, ce-
terum

Aterum magnam vocabimus. Ergo, quam narrat, hyems modo largas pluujs habuit, modo m-
gnas per interualla, atque interea non raro erat sudum: quippe hoc significat, quod est ab eo scri-
ptum *μυζαδεια τα πλειάδα*. Præterea hæc hyeme niues ait fuisse, nec adscripsit, nec multas, nec par-
cas, vt quæ neutrum admodum obtinerent, sed quæ magis consuetudini vrbis responderent: ideoq;
ipse adiecit: Et frigora non admodum erant intempestiua. Et reliqua, quæ sequuntur, omnia fri-
gidam fuisse & humidam eam hyemem testantur, ac pro eo naturaliter solum ipsam habuisse, at-
que adeo plus æquo fuisse humidam. Iam etiam ver pluujsosum, algidum, & aquilonium fuisse di-
cit, præterea nubilosum: Æstatem vero quodam modo moderatam: Post hæc omnia, circa Ar-
cturum, spirante non nihil Aquilone, multum pluisse. Sub hæc totius tempestatis summam in
oratione profert: Cum totus fuisset humidus annus, & frigidus, & aquilonius. Cælum procel-
losum, nubilosumq;. Cælum more vulgi appellauit aerem, qui supra nos est vsq; ad nubium re-
gionem: illud vero quod appellant astronomi pariter ac philosophi Cælum, à Lunæ regionibus
incipit. Procellas autem (græce *λάπαι*) ventos repentinos & vehementes vocamus, præcipue
cum coniuncti sunt cum pluuia largæ.

5 Cum Totus fuisset humidus Annus, & frigidus, & aquilonius, per Hyemem ferè commode habebant: At sub
Ver multi, adeoq; plurimi laborabant.

Demonstrauimus ante institutum esse Hippocratis, sibi incipere narrare tempestates, quæ aeri
acciderent, vbi primum de naturali deflexerit temperamento. Neq; id ab re facit, qui cum ambien-
tis nos aeris intemperie vulgarium morborum instituit genera contingere. Quando igitur est ab
autumno exorsus, vtique cum præcedit æstas, illiq; succedit, quod ipsi præit. Autumnus igitur
frigidus & humidus, corpora, quantum ad anni tempora pertinet, secundum naturam habentia
excipiens, tantum aberat, vt mali attulerit quicquam, vt fortasse etiam quibusdam corporibus ma-
gno adiuuamento fuerit, quæ temperamenti calidioribus & siccioribus æstate à iusta temperatura
deflectere solent. Itaque his instar fuit medicinæ autumnus, frigidum habens & humidum ita-
tum. Quinimo ne hyeme quidem vulgabat morbus explanatione dignus. Nam hoc innuit,
cum dicit / per hyemem ferè commode habebant / erat enim humidior quidem hyems, at frigidior
nihilò, quam eius postulabat natura: quocirca agens de eius statu dixit / frigora vero non admo-
dum erant intempestiua. Porro sibi primum morbos emergere oportebat, vbi plurimum aer de-
generaret, cum dicat / ver autem frigidum, aquilonium, pluujsosum, nubilosumq;. Nam decet ver
C temperatum non frigidum esse, sicut nec nubilosum aut pluujsosum. Veris autem initium esse
æquinoctium, quod hyemem sequitur, superiore commentatio exposuimus, atque adeo ipse hoc
sermone Hippocrates dilucide ostendit: qui cum dixisset, extremam hyemem fuisse asperam: ac
deinde adiecit / quæ durauerunt, nec remissa sunt ad æquinoctium vsque / postea adscripsit / ver
autem frigidum, aquilonium, pluujsosum, nubilosumq;. Age iam videamus qui hoc sunt cæ-
lum comitari morbi.

6 Primum igitur ceperunt Lippitudines manantes, dolorificæ, humida, inconcocta: Lemia parua, eque multis
erumpentes, plurimis redibant: Tandem sub Autumnum recesserunt.

Quam ob rem vere morbi vulgares generari ceperint, supra est dictum. Cur autem lippitu-
dines præ cæteris vigerint morbis, si eius statum memoria teneas, cognoscas: fuisse enim dicit
frigidus, aquilonium, pluujsim, & nubilosum. Si quidem igitur à ventis tantum oculi fuissent
verberati, citra fluxionem eos lippitudines arripissent: quia vero multa erant coniuncta humi-
ditate aquilonij venti, recte sanè manasse ait lippitudines, hoc est fuisse humidas, vt ab humido
generatas statim. Dolorificæ erant vrobique, & vbi cum fluxione constarent, & absque fluxione,
D propter frigoris diurnitatem, cui profecto nihil ad dolorem oculis inducendum deest. Nunc
vero auctos dolores esse par est, quando frigus oculorum cum eorum fluxione coniunctum est
set. At inconcoctæ erant, & longo tempore durabant, tum propter humiditatem, tum frigus:
siquidem maturationem fluxiones, cum ab insito calore superantur, consequuntur. Atqui mi-
nore superantur negotio, vbi paucus sit humor, & minus frigidus: cum autem multus est & fri-
gidus, difficulter concoquuntur. Iam vero naturalis animantium calor si sit validus, humores ca-
rum superfluos celeris concoquit: sin imbecillus, vix longiore interuallo superior euadit, & vin-
cere humores valet. Quo magis, si qui fuerint curati, de integro inciderunt in illas: nam debili-
tatos quidem lippitudinibus oculos frigidus aer, aquilonius, & pluujsim, nubilosusq; iure læde-
bat. Huiusmodi lippitudinibus lemia ferè obuient parua, ægre ob densitatem tunicarum, quæ
ex frigore contraxerunt aeris, erumpens. Quare toto vere necessario oculi deteriores euadebant:
æstate vero, quam comparauerant, scirrhosa affectio ad concoctionem pedetentim deducebatur:
siquidem non potuerunt, qui longo tempore collecti sunt morbi, ijsq; præcipue ab algoribus &
humiditatibus, statim depelli. Merito itaque dixit Hippocrates oculorum incommoda esse au-
tumno penitus sublata.

Fortè vtiq; &
æstas q̄ autum-
num, & ver q̄
æstas præcessit,
suam ipsorum
naturam facta
uerunt.

7 *Aestate iam & Autumno Lienteria, & Dysenteria, Tenefini, Alij fluxiones biliofe, tenuis, multae, crude, & morbi: non nullis etiam aquofae. Multis praeterea Offufiones dolorificae, biliofae, fragmentofae, purulenta.*
 † in quibusdam codicibus additur id id est rades id est aquofae.

Non hi tantum morbi Thafios, et symptomata tentabant, sed etiam alia, de quibus posthac ager: nam varie admodum aegrotabant, quod in diuersos incidissent morbos. Quare communem rationem, quae ad id conducit, quo non omnes, qui in ea fuerunt tempestate, aegrotarent, primo loco exponam: deinde ad singulos morbos descendam. Attendes omnibus in statibus aetatem & naturam cuiusque hominis, ut sit ad statum appositus: nam vel facile vel difficulter illi cedentem, vel modice ad illum comparatum inuenies eum. Mox genus vitae applicabis, atque salubrem vietus rationem vniuersam statui ipsi aduersariam. Atque, ut vel facile vel aegre corpus externis causis sit inferius, aut similitis aut dissimilitis ratio temperamenti in causa est, ut est saepenumero dictum. Cum enim consistat sanitas ex symmetria quatuor elementorum (siue qualitates, siue facultates velis appellare) humiditatis, siccitatis, caloris, & frigoris: quaedam corpora, naturae ipsae in temperata sunt: quibus quidem similes tempestates sunt insalubres, & contrariae ipsae proficiunt. Temperatis corporibus salubres sunt temperati status, intemperatiq; noxii. Sed ut nullus est intemperatus status commodus temperatis, ita nec nocuus perinde ut in temperatis. Etenim status magnopere humidus & frigidus, corpora maxime laedunt intemperata humiditate & algore: itidem humidus & calidus status temperata humida & calida offendunt: Eadem ratione calidus & siccus, similia. Quae enim corpora iam prope sunt, ut tali morbo aegrotent, ex propria intemperie coarquantur. Quae vero contra sunt, ac aere, temperata, cum nullam iniuriam accipiunt, tum vero multo efficiuntur meliora, cum ab excessu vindicentur: Contraria enim contrariorum remedia sunt. Proinde calidis & siccis temperamenti humida tempestas & frigida, pro eo quatenus ad contrarium cogit, atque ita efficit temperamenti mediocritatem, commodo potius quam nocuamentum est. Atque id erat causa, quo minus aegrotarent omnes in statibus intemperatis. Quod qui cognoscit, applicando victu contrario, corporibus sanitatem tribuit. Nam humidus & frigidus si sit aer, calefaciens corpora sunt, maxime frigidiora & humidiora: quare exercitationes plurimae his profunt, & vinum modicum, quod calidior sit natura atque aquam ferre possit, tum cibi calefacientes. Atque etiam vniuersi cuiusque quantitatem cum ex corporis, tum ex coeli cognoscemus temperamento, si quatenus de optimo temperamento diuerterit alterutrum, consideremus. Nam pro diuerticuli magnitudine, victus est etiam mutanda quantitas: ut quod longissime discesserit ab optima temperatura corpus ad humiditatem & frigus, hoc plurimum quod nos in hoc statu & excitebimus & calefaciemus: quod si mediocriter ad id, absurdum sit omnino huic idem facere, sed portione. Itaque siccis & calidis corporibus multo minus victus adhibendus est vehementer calidus & siccus, nam id sua sponte obtinent. Hoc autem duntaxat obseruandum est, quatenus aer deflexerit a iusta temperamenti mediocritate: Qui si parum, omnino non est committendum nobis, ut mediocrem victus rationem corporibus calidis & siccis immutemus: sin amplius, fat erit mediocriter mutasse. Haec quisquis perpexerit, generandi morbi cuiusque in quacunque tempestate causas obseruabit. Quintus vero, dum id inficias cum Empiricis, non posse eorum, qui sic existunt, affectuum cognoscere causas, refert autem eas ad vnam experientiam, conuenientium inuentione praesidiorum deficitur: est vel ob id ipsum generatio morborum vulgarij sit cognitu utilis. Itaque praesens caelum inspiciamus, ac primo repetamus. Fuit hoc, ut significauit Hippocrates, humidum & frigidum, ab autumno ingressum: quae causa fuit, ut ipso in autumno & hyeme proxima, haberent Thafii mediocriter. Sed vere quando hoc etiam frigidum fuit & humidum, omnium primi oculi laborarunt, quod non solum esset aer humidus & frigidus, sed & aerea fuisset procellifera. Oculis ergo cum frigidus feriret ventus, non mirum sane erat, si ante partes corporis caeteras laborarent, pro natura causa efficientis. Itaque hi non temere fluxiones eos humidae & frigidae corripuerunt. At vero quia non deuenit ad extremam status humiditatem, ideo nullus aliorum affectuum quisquam, qui dominante tali statu in aere apparere solent, est consecutus, apoplexias dico, conuulsiones, palpitationes, tetanos, peripneumonias, lateris dolores. Verum postea, humoribus iam ob nimiam in corpore moram putrescentibus, morbi cum corruptione plethorici prouenerunt. Etenim frigidae causa cutem consistantes, humores prohibent digestionem: tum autem humiditas aeris non modo non remouet a corpore quicquam, sed adiecit. Quae cum vna in hac tempestate ambo fuissent, superfluitas est in aegrotantium corporibus congesta non eadem omnibus. Nam quibus erat in corpore excrementum biliosum, hoc non digestum, creauit affectum biliosum: quibus pituitosum, aut melancholicum, aut sanguineum, continuo humoris erat non euacuati affectus similis. Atqui cum tale excrementum corrumpi in corpore & putrescere solet, alios in alios incidere morbos consonium erat. Cui accedebat non omnium corporis partium similis status: quippe huic infirmus iecur erat, illi lien, alij venter, non nulli intestinum, alij aliud. Quare cum ex validioribus excrementum partes exciperent imbecilliores, consequebatur pro natura membrorum ex Thafii alium aliter

A aliter laborare. Vnde dysenteria, tenefini, fluxiones alui, lienteria, fluxiones superfluitatibus in intestina existerunt: vniuersae difficultates, in vesicam defluentibus: vomitiones, ad os ventriculi peruenientibus. Caeterum pro aeris frigus haec quidem intro in corpus irruerunt. Aestate vero corporum temperamenti calidioribus, & internas partes robustiores obtinentibus, sudores par erat cito esse: atque hoc quibusdam citra febres accidisse, cum haud satis computruisset superfluitas: non nullis etiam cum febre. Iam etiam temporis progressu variae febrium formae existerunt: nam & putrescentium erat diuersitas humorum. Nec enim ab aere erant generati, caeterum coaceruati, scilicet quod frigidus esset, non calidus status: ut, cum sua ipsius ratione corpus excaescauit. Carnis ortus, semper solent vigere febres ardentis. At nunc quidem non ab ipso statu istud praecipue accidit, immo vero quia consiliatio intercedebat cutis. Habes malorum compendium, quae in praesentia vulgabatur. Nunc ad singula conuertar, simulq; verba Hippocratis, sicubi obscuriora sunt, interpretabor.

8 *Stranguriose non nephriticae, sed his Alia pro alijs.*

Et per sedem excretiones sunt praeuere saepius, cum liber quidem ab affectu venter sit, per eum vero purgetur totum corpus, aut abscessus in illo sit ab effluxione aliqua. Nam vult Hippocrates ipse non solum decumbendo, sed etiam effluendo fieri abscessum. Ita etiam per renes non numquam & vesicam, nullo illos laborantes suo affectu, repurgatur totum corpus: quemadmodum in hoc accidit statu. Quam ob rem in progressu sermonis dicit ad verbum: Solum vero bonum maximum, quae inter signa quae fiebant, quod quae multos maximis periculis liberauit, hoc fuit, quibus ad stranguriam diuerterent, & in hoc abscessus fierent. Atque id ipsum est, quod hic commemorat non nephriticae quidem, sed his alia pro alijs: etenim totius corporis excrementa in renes & vesicam defluerunt: atque ita excretiones sunt nephriticis excretionibus assimilae confectae.

9 *Vomitiones pituitosae, biliosae, & Ciborum inconcoctorum Reiectiones.*

Ex humorum exuperantia, quae intro vergebat, quod ad sedem defluxit, fluores alui, tenefinos, dysenteriam, lienteriamq; coecitavit: Aliud excretionem per renes & vesicam habuit. Itidem iam superfluitas in supremum fluxit ventrem: ac innatas per vomitiones est reiecit, ita ut naturis pituitosis pituitosa esset vomitio, biliosis biliosa. Est enim dictum, congesta per statum superflua suis. Cui, a se inuicem qualitibus pro naturis corporum distincta. Neque certe mirum, si inconcoctos cibos vomitione reicerent, humoribus in ventrem pituitosis & biliosis confluentibus.

10 *Sudores.*

Quibus, inquam, multum per cutem effluxit, id temporis valebat excrementum huic reicere natura, itaq; sudarunt hi.

11 *Omnibus vnde quaq; multus Placos, (id est nimia humiditas.)*

Superfluum humiditatem πλάσος vocare solet. Cum igitur alijs aliter, ac quibusdam multariam collecti longo tempore humores euacuarentur, ob id merito dicit: Omnibus vnde quacumq; nimia humiditas.

12 *Multis Iaec accidebant Reictis, & febre liberis: Multis vero Febricitantibus, De quibus iam scribemus.*

Quibus coaceruata abundantia, aut quid biliosum, facillime putrescens, in febrilem conuersum iam putredinem fuerat, hi sunt statim febre correpti: quidam vero non decubuerunt, aut non prius in febres inciderunt.

13 *Quibus autem, Quae ante dicta sunt, cum dolore acciderunt, Autumno iam & sub Hyemem T abidificabant.*

De altero scilicet autumno loquitur, hyeme quae altera: quandoquidem de priore supra dixit in hunc modum: Per hyemem ferè commode habebant: at ante ver multi, adeo quae plurimi laborabant. Deinde ita, quae vere acciderunt, commemoratis, mox aetatis meminit: a qua alterius autumni, de quo in fine totius tempestatu dixerat, Statim vero circa Arcturum cum Aquilone permulta pluuia. At quos tabidos dixerit, parum constat. Nam solet eos, quorum quocumq; excrementum modo & tabescunt corpora, illo vocare nomine, nedum eos, quibus ob pulmonis excretionem totum liquefecit corpus. Et sic hoc loco, tabidos accipi ab eo est verisimile, quorum attenuaretur quocumq; modo corpus, nullo certe de pulmonis morbis verbo prius factio. Nam cum neq; sanguinem ex eo praedixit esse reiectum, neq; fuisse peripneumoniam, neq; in vltis hoc de stillationem inuasisse, quae causa sit verisimilis cur existimes tabidos euasisse dicere cum agros in praesentia ex pulmonis vitio. Veruntamen potuit certe, ut ad ventrem et renes superfluitatis peruenit ex toto corpore portio, & in membra spiritus item decumberet.

Febres

14 Febres Continue.

Quod, sub hyemem, inter nouissimam orationem est & hanc dictum, alij illi, alij huic assignat. Ego vero totum sermonem esse statuo hunc: Et autumno iam tabidi febriant aliqui, similiter hyeme. Jam vero etiam continuæ febres, & autumno viguerunt, & hyeme. At constat alterius illum hyemis non conscripsisse statum, ut quæ proprium hyemis temperamentum conseruasset. Itaque didicimus, quibusdam temporibus anni per accidens prouenire morbos, quæ nihil ipsa affecta, offensiones exceperunt priorum.

15 Et eorum paucis Ardentes.

Non propria tempestatis ratione ardentes inciderunt febres, sed per accidens, ut supra comme morauimus, quæ acciderunt. Quia impedita totius euaporatione corporis, illa quæ naturæ cuique prouenire excrementa solent, vacuatione prohibita, peculiare sibi morbos excitaerunt. Nam qui erant magnopere biliosi, hi quod naturæ illi erat solenne, in ardentem febrem inciderunt. Quo fit, ut postea de his dicat: Ardentes vero febres quam paucissimos corripuerunt, & minime ex ægris hi laborauerunt. Neque enim calidus has, & torridus, squalidusque generauerat status: multæ enim viguissent, & in multis, simulque cum magnis doloribus.

16 Diurnæ, Nocturnæ, Semitertianæ, Tertianæ, Quartanæ, Errantes. Singule autem ex iam descriptis febribus multos arripuerunt: Ardentes vero paucissimos, & minime ex ægris hi laborauerunt.

Qua de re omni contigerit febrium generi in prædicto statu existere, ante dictum est. At dictio /syncere/que inter tertianam & quartanam est posita, utriusque videtur tribuenda.

17 Nec sanguis de Nervibus, nisi paucis, & admodum paucis erupit: Nec delirabant: & alia cum illa erant leuia.

Habet hoc Hippocrates, ut obiter vtilia præcepta doceat. Nam peculiaria morborum symptomata, quæ tum non fuerunt, hoc solet interpretari modo, ex eo quod non acciderunt in præsentia, frequenter ea ut esse doceat. Nam in germanis, ut ita dicam, ardentibus febribus, quia ob caloris copiam humores ad caput attolluntur, sanguinis fiunt eruptiones, & delirant. Nunc vero, cum vera non esset ardens febris, optimo iure symptomata non habuit propria febrium ardentium.

A.L.I. E.L.L. 641-648

† in septemdie
cim diebus, cum
intermittenti
bus.

18 Iudicabantur his plerisque statim admodum ordine, ut ac Intermittebant septemdecim dies.

Iam hoc quoque ardentium febrium est illius status proprium, non commune cum alijs, quas vocant germanas. Illæ enim ut febres habent vehementes, ita liti etiam, & vigilijs, molestia, ac non nunquam conturbatione mentis vexant. Quia vero tam sunt acuta, ideo etiã celeriter decernunt. At febris ardens, quæ in præsentia vulgatur, ut mediocriter acuta erit, ac a dolorificis remota omnibus symptomatibus, sic nec certum habebat iudicium, sed quasi medicæ sortis, ut à repetitione iterum iudicaretur. Nam cum dicat /fac intermittebant/ præiudicatam quidem fuisse imperfecte, verum à repetitione iudicatam iterum ostendit.

G

† cum inter-
mittentibus.

19 Nullumque tunc Febre ardente vidi Mortuum, neque in Phrenitum incidisse.

Nullus hac febre ardente perijt, quæ esset moderata: cuius est ante dicta causa. Phrenitis vero non viguit, quia cum totus esset status frigidus, non replebatur ijs caput. Ostensum autem est constitui phrenitidas, ubi cerebri calium regiones.

20 Tertianæ vero febres Numerosiores erant Ardentibus, grauioribus: Stato tamẽ ordine à prima accessione in omnibus his Quaternis circuitus habebant, in Septem autem absolute iudicabantur, Nullaque harum recidivam habuit.

In commentarijs de differentijs febrium, et de iudicijs, cum alia tum hoc declarauimus, propter flauæ bilis exuperantiam febres & ardentes & tertianas oriri: atque hoc conuenire inter illas: locis vero, in quibus superfluus contrahitur humor, distare. Etenim si ardentes febres sint, in venis abundat, præcipue ictericis & ventris: Tertianæ sunt, cum in totius corporis carnibus dominetur bilis flaua. Proinde spiraculis impeditis eorum, qui natura biliosa sunt, quantum bilis in carnoso congestum genere ante vacuabatur, in hoc statu non vacuatur, tertianas generauit ardentibus frequentiores. Nam hæc quidem non perinde trahunt originem ex biliosis retentis excrementis, sed calore in vasis & visceribus aucto ab inflammato statu præter modum calido: quo modo in ijs qui se plus fatis exercitaerunt, fit, aut in magnopere sollicitis, aut qui multum apricati sunt, vel cibis sunt adurentibus vsi liberalius, vel qui de his plurima vel omnia fecerunt & passi sunt. Verum præsens non erat nimum calidus status, quo minus corripuerunt multos febres ardentes, quin potius admodum biliosos, atque hos moderatissimæ: ac hos ipsos magis etiam febres tertianæ tentauerit, quæ pristini impediti effluxus erant biliosorum excrementorum. Quocirca merito acciderunt illis hoc grauioribus quæ ardentes, quo germaniores erant, & iudicia habuerunt sua.

Quartanæ

21 A Quartanæ vero Multis ab initio ordine quartanæ coeperunt. Quibusdam nec ijs paucis, Ex alijs febribus & multis Abscessus in quartanas fiebant. Atque Diu hos, ut solent, atque adeo diutius Temuerunt.

At ne hæc quidem ob statum per se orta sunt: sed, quia melancholicis naturis non vacuabatur atra bilis affluentia, contigit in eiusmodi eos incidere morbos. Longius autem produci accidit ob humidum & frigidum statum, in quo omnes causæ quam diutissime in corpore manent sine concoctione ac sine digestionem. Tu vero fac memineris, ut hic versetur rursus hoc nomen ab Hippocrate, cum dicat Abscessus in quartanas factos esse. Videtur non tantum abscessus quosdam per effluxionem appellare, verum etiam cum alius transsit morbus in alium.

22 Quotidianæ vero Nocturnæ ac Errantes multæ, Multos diu exercitaerunt, tam Reotos quam Decumbentes.

Hæc cum non modo ex humorum copia, sed temperamento etiam status prouenirent, non mirum si multæ, & multos detinuerunt. Siquidem status humidus & frigidus, ut hiems, pituitosum generat humorem: ex quo generati quotidianas docuimus febres. Errantes diuersorum humorum soboles esse ostensæ sunt. Nec quicquam habet admirationis, si hæc febres longæ fuerint, ubi B status humidus esset frigidusque & eo magis concoctione prohiberet humores: quæ alioqui propter frigus diuturnæ atque concoctur difficiles essent.

23 Horum plurimos Febres sub Vergiliis & in Hyemem usque comitabantur.

Constat non harum cum meminisse, quæ in hoc erant statu, Vergiliarum, sed earum quæ post alterum statum in secundo erant anno, ut supra diximus. Nam scripsit in fine illius status: Mox circa Arcturum cum Aquilone permultæ pluuie, Ac loquitur postea, quasi ad naturalem iam statum ordo sit temporum anni reuersus, tum reliquum totum quod exceptit Arcturum, tum quod hyemem. Quo factum est, ut quæcunque essent prioris reliquæ status, concoctæ sint autumno, & hyeme nullus iam Thalsijs reliquus esset morbus.

24 Multos Conuulsiones, & maxime Pueros, ab initio tentabant, & Febricitabant, febribusque Conuulsiones succedebant. Erant hæc Plerisque Diuturniora & innocua, Præter eos, quibus etiam alia cum illa perniculosa essent.

Conuulsiones fiebant, quod frigidus esset humidusque status. Pueri autem propter nervosi generis infirmitatem, conuulsionibus sunt opportunissimi: quo facilius etiam paruis de occalio-nibus hoc ijs mali accidit, minusque est periculosum. At dicit à primo statim quosdam conuulsionibus fuisse affectos: aliquos vero ubi præcessisset febris, ut cunctis scilicet ad alterutrum comparatijlli essent, qui conuulsionibus & febre arripiebantur. Nam ad quod quisque erat parator, hoc prius inuadebat: cui successit alterum. Atque conuulsiones non iniuriã diuturnæ erant, cum secundus autumnus iterum, de quo in fine scripsit totius status, humidus esset & frigidus, atque aquilonus.

25 Continuae vero Febres omnino nunquam intermittebantur, sed Inuadebant omnes more febris naturam tertianæ reuerentis: & Vno die aliquantum remittebantur, Altero ingrauescebant. Omnium erant, quæ in id tempus incidunt, violentissime, longissime, laboriosissimeque: Lenes à primo, de cetero in totum semper incredebant: ac Decretorij diebus accedebant, ac peiores inuadebant: Aliquantum remittebantur, citiusque versus ex intermissione violentius incredebant: Diebusque decretorij multo deterius reddebantur. Rigores autem Omnibus inordinate & erraticæ fiebant, ac paucissimi his, minimisque: In alijs vero febribus maiores.

† clarus. Quæ vero continua quidem in totum erant, & nihil intermittebant, immidebant autẽ omnino more febris naturam tertianæ reuerentis, vno die aliquantum remittentem habentes, altero inuadentes, omnium erant etc.

Nisi ipse, quemadmodum febres quæ tum vigebant, ordinatas accessiones faciebant, adscriberet, magnam nobis hesitationem reliquisset, inuestigantibus, quas nam vocet τριτακοποις id est tertianæ naturam referentes. Sed cum dixit /more febris naturam tertianæ referentis/ nulla restat de re quaestio, sed de significato huius nominis τριτακοποις. Huic autem contingitur, quid significet tertiana, & semitertiana: tum vtriusque differentia, syncera tertiana, & non syncera sed aliquantum remissa, aut magis aut plurimum: & quousque producantur harum singulæ: tum quæ magna semitertiana, quæ media, quæ parua. Agathinus certe integrum scripsit librum primum de semitertianis, dum, quid hoc denoret vocabulum, interpretatur. Iam vero, si velim quæ de hoc nomine sunt à methodicis prodita, quæ postea ab Archigene non semel sunt sed pluribus in commentarijs relata, simul que quæ bene vel male tradiderunt, discere, tria sanè volumina vix capiant. Quatenus autem interest ad artis opera, disputauit iam in commentarijs de febrium differentijs. Hoc loco status est hoc febris genus, quod hoc statu dicitur fuisse, describere. Ipse igitur ait, Altero die ingrauescere: altero aliquantum remitti, quod grace τριτακοποις & δειξαι dicit. Quod quia verbum cum præpositione τρι scriptum, aliud par est nos accipere significari à simplicidictione, ac à composita: τριτακοποις enim quæ intelligere insignem denotari remissionem febris: ab τριτακοποις & δειξαι, moderatiorum. Veruntamen non distribute, nec clare exposuit, verum qui eum in modum febricitauerunt, hos posttridie altera inuaderet accessio leuior ea, quæ prædicte: an illa

illa perpetua, post ridie remitteretur. Equidem contextum cenſeo innuere vnam fieri tertio quo- que die acceſſionem, remiſſiorem poſt ridie. Addit rigores iſſis erratici fieri: quod denotat non in ſingulis acceſſionibus, cæterum interdum, hos que paruos: lam etiam ſudores paucos, & vero etiam frigus extremitatum tale, vt caſſerent agere. Ex quibus omnibus liquet crudis pituitosis putrefcentibus humoribus talem exiſtere febrem, admiſta iſſ ſua bile. Ac que ex ſola quidem cuiſcemodi bile generatur, ei tertianæ nomen eſt: que vero parem aſſumpſit crudum humorem, exquiliſta eſt ſemiter tiana, Romæ illa incolis frequentiffima, vt que illius ſit vrbis familiariffima. Hæc quidem horriffica eſt, atque cum reduplicationibus, quas vocant, fit: accedens non tantum priori die, ſed & poſt ridie: que quidem acceſſio præcedente minor eſt, minus que horriffica: tum repetitionem vel minorem, vel certe proſus habet nullam. Nunc de ea que tertio quo- que fit die, mitigaſt autem in his alterum diem, ſermo habetur: que propinquior eſt videtur na- turæ tertianæ, acceſſionem iterantis, ac longius à ſemiter tiana eſt remota: ¶ multum enim intereſt, nam inuadat poſt ridie, an ſine reduplicatione fiat. At enim paruus rigor parum diſtat ab horro- re: tamedſi ne hunc quidem perpetuo acceſſioni eſſe adiuſtum dixit, ſed erraticæ: niſi certe erratice de alijs dixit febribus, & non de tertianæ naturam referentibus. Etenim cum miniſnos his & pauciſſimos rigores ait accidere, horrorem indicauit: non priuaui tamen penitus iſſ acceſſiones. ¶ At vero, quo hæc cognoscas, ſic ſe res habet. Febriſ hæc iure τριτακοφής id eſt tertianæ naturam referens vocatur. Neque enim eſt ſemiter tiana, vt que ſecundo die non inuadat, nec reduplicatio- nes faciat: neque producta eſt, ſi quidem nunquam febris hominem relinquat: quare erat æquum huic tribuere nomen illis finitimum. Erat porro rationis nullum inſtituere aliud nomen, ac τρι- τακοφής id eſt tertianæ naturam referentem. At vero deteriores fieri ſere diebus decretorijs, ter- tianæ naturam referentium eſt proprium, non commune omnium: nam in libris De diebus de- cretorijs didicimus, vſu venire iſtud morbis malignis. Aliquantulum remittebantur, citoq; rur- ſus ex intermiſſione violentius inceſſebant. Si in memoria habeas, que in libris ſunt de iudicijſ di- ctis, & decretorijs diebus, & diſſerentijs februm, non eſt quod repetam: illic enim ea ſunt explana- ta omnia, cuiuſcemodi eſt, quod hic dicitur remittebantur. Sanè generantur iſta febris, non ex ſucco vno, ſed pluribus: quorum calidior febrem acutam ſuccendit, ſtatimq; diſſerunt: que dum corpus tenet, contingit frigidioribus corrumpti ac putreſcere: itaq; iterum accendi ex illa remiſ- ſione (επιτροπική vocat) quod eſt veluti reque, & imminutione febris: atque iſta febris deterior cura- dit priore, videlicet quod vires à prioribus moleſtiſſas deſatigatas offendat. Nam non obſcurum eſt, ſi vel pari ſit magnitudine, quàm qui viribus ſunt inſirmioribus, quàm qui ſunt validioribus, G magis moleſtabit.

† mactone. n. di. ſtatuta eſt, no. candore poſt ri- die, & ſine re- duplicatione fieri.

* arbitrar legē nū eſſe in Gre- ces eod. τριτακοφής id eſt tertianæ referentem. De diebus decretorijs didicimus, vſu venire iſtud morbis malignis. Aliquantulum remittebantur, citoq; rur- ſus ex intermiſſione violentius inceſſebant.

26 Sudores Multi.

Sanè in alijs febribus conſpecti ſunt multi ſudores. Potuerunt & alijs citra febrem vitijſ, vt contumilioſius, accidere multi ſudores ex collecta in corpore multa humiditate frigida propter ſtatum, que à conuulſione vi expellitur. Cæterum quibus id dixit acciditſe, hi, vt erat contenta- neum, multum ſudauerunt.

* Al. iſſi aut minores: pū hē tā aberat eic. & ita omnino legendum videretur. vide ſi- pra in hac eadē pag. e.

27 Iſſi tantum aberat vt recreant, vt etiam contra ledent.

Has, inquit, febres, de quibus verba ſunt, tertianæ naturam referentes, ſudores comitabantur inanes. Cauſa in promptu eſt: nam attribuiſmus in concoctis morbis nec prodeſſe ſudores, nec ſi- gnum eſſe bonum. Nam vel copiam denunciant humorum, vel virium inſirmitatem.

28 Frigebant his multum Extremitates, ac vix calor his reuocari poterat.

Cum ob inſignem inflammationem viſcerum in acceſſionibus calfacti efficiuntur difficiles extremitates, tum propter frigidorum multitudinem humorum: vt de vtriq; in ante citatis com- mentariis demonſtrauiſmus.

† Al. Non vi- giles erat, om- nino maxime vero hi.

29 Non Dormiebant proſus hi, & ruſus Comatoſerant.

Rurſus vigilēs ait eos fuiſſe, ex parte potius, & non omnino: nec contrarietas magna eſt. Di- cit enim ex parte comatoſum quoq; ſymptoma acciditſe, hoc eſt, vbi in ſomnum delabuntur, nec vigilantium queunt ſubire munera, vt oſtendiſmus.

30 Ventres Omnibus Turbati erant, & prau, at multo Hiſ peſſimi.

Humorum in ventrem fluente abundantia, vt ante dixi, par erat eum turbari. Hiſ itaque natu- ram tertianæ referentibus, de quibus hic diſputat, vt præter cæteros morbos malignis, neceſſario etiam ventres deprauabantur.

31 Vrinæ autem Plurimis horū erant. Aut tennes, crude, decoloræ, ac tempore non nihil concoctæ & decretoriæ: Aut craſſitudine

A craſſitudine quidem prædite, turbata tamen, nec conſiſtentes, nec ſubſilentes: Aut parue, crude, vicioſe, & que ſubſidebant peſſimæ.

Cuncta hæc in vniuerſum, in libro præſagiorum docuit: que quidem etiam hic tanquam per exempla priuata ſidem accipiunt. Quæ quando ante in præſagijſ enarrauiſmus, non eſt q; de con- ſenſione horum cum illis, cum ſit conſpicua, dicamus amplius: nam ibi oſtendiſmus, ea crudorum eſſe & inconcoctorum ſigna humorum.

32 Tuſſes comitabantur, ſed Quæ vſum vel detrimentum tunc afforret Tuſſis, non habeo quid ſcribam.

Vbi humores nimij expurgantur, ſolent ſequi tuſſes.

33 Itaq; Diurna hæc erant, moleſtiſq; & valde Inordinate & erraticæ, atq; ſine iudicio plurimi horum permane- bant: quibusſdam pernicioſe habentibus, quibusſdam non. Si quos autem eorum paululum deſererent, ſtatim redibant. Quibusſdam autem, iſſq; paucis, circa Octidogefimum cum breuiſſime iudicabantur: Atq; horum non nullos repetitio- runt, vt etiam Hyemem plurimis eorum morbus protraheretur. Plurimos vero abſq; iudicio reliquerunt.

B Nulli dubium eſt, quin ſecundam hic hyemem Hippocrates appellet, non etiam primam, quam in principio retulit totius ſtatus. Quos enim hic commemorat, morbi omnes altero poſtiſſimum autumno vigerunt: deinde in eunt hyeme, quidam horum diſceſſerunt, non nulli longius ſunt producti. At vero quod inordinati eſſent atq; repetent, frigori id quidem, & copiae morbos ex- citantium humorum, merito referendum eſt acceptum. Quo factum eſt, vt ex re quo ea etiam ſu- perſtitibus euenirent.

34 Ex Aequo hæc iſſ qui ſuperſtites fuerunt, & qui non, acciderunt: Multaq; ſuit Acriſia in morbis, eaſq; varia. Ac Maximum Signum & peſſimum ad finem vſq; plurimos perſecutum eſt, quod Omnes cibi ſiſtī drent, præter cæteros, quibus cætera quoq; exciſalia erant. Siſtēbant autem non admodum intempere in his febribus.

¶ Mente conſtare, & oblatos cibos libètem admittere, optimum eſt. Aliaſ Hippocrates dixit in vniuerſum, & hic ſingulari confirmat exemplo. Quod porro non perinde ſitibundi eſſent, nimi- rum abundantium humorum qualitatem eſt conſecutum.

35 Cum autem Diu hæc durarent, Multiq; eſſent dolores et mala colligatio, Hiſ ſuccedebant Abſceſſus, aut maiores Cquam vt ferri poſſent, aut minores quæm vt prodeſſent quicquam: ſed Statim redierunt, & Deteriores euadeſerunt.

Vbi multa ſit inconcoctorum humorū copia, abſceſſus ſunt: qui parui ſi ſint, nihil conducunt: ſi autem magni, vires iſſ non ſunt pares. Quod autem etiam hoc loco vacuaciones per eſſluxum, abſceſſus vocet, proxima oratione clare ſignificat.

36 Quæ hoſ inſeſtabant, hæc erant: Dyſenteria, Tenefmi, Lienteria, et Fluxiones alii: Non nullos etiam Aqua in- ter cutem, que vel hæc habebat adiuncta, vel non habebat.

Quos ſuperioribus verbis extititſe ſummam ait abſceſſus, hic nunc ſigillatim exponit. Supe- rius diximus merito tales fuiſſe morbos, conſtuentibus in ventrem excrementis: Dyſenterias ſcili- cet cum cruentis excrementis quocunq; modo ortas: Tenefmos vero, qui ſunt tenſiones vehemē- tes ex vlceratione in recto inteltino facta: Lienterias, que celeres ſunt ciborum non mutatorum tranſitus. Fluxiones ventris vocat, cum ſine diſctis his affectibus deſciantur & ſemper & aſſi due- humida excrementa. Aliquos etiam in aquam inter cutem ait incurriſſe, propter copiam humo- rum frigidorum & humidorum: hos quidem vna cum prædictis ſymptomatibus, illos citra hæc.

D 37 Quæ autem ex his Violenta erant, ſtatim Opprimebant, vltimus nihil Proderant.

Qui procedunt morbi à concoctionis difficultate & copia crudorum humorum, nullū ab ex- cretionibus conſequuntur emolumentum. Dixit enim multas quidem & violentas coſectim op- primere vires: at que tales non ſunt, nihil ſuare: Que cum etiam duplices ſint, nihil proficient, que concoctionem non habent adiunctam: ¶ quia ſcilicet hi etiam multi relinquuntur, nihil com- modabit abſq; concoctione quicquam.

38 Papule parue, que non eſſent excernendus morbi, ſtatimq; euaneſcebāt: Aut ſecundum aures Tumores nigri- cantes, qui nihil denuntiarent.

Omnium que tunc inciderent in commodorum erat caput, inconcoctio humorum. Quod ſi- quando per vim natura ad aliquos eorum excernendos aggregata eſſet, nihil proficiebat: immo ve- ro ab iſſ ſuperata aut in profundum recurrere permiſit, aut propter paucitatem excretionum, ab- ſceſſum moliebat.

† Addit in quibusſdā exi- pluribus τριτακοφής id eſt iſſis febris.

* Al. vigeſi- mum. Vide e- Gal. 2. de diſt. decr. cap. 5. el. 4. p. 18. 133. d.

* Aph. 33. Ex. 021. 17. a.

† Addit i aliquibus eod. manuſcriptis & impreſſis εἶρα i. ſuſt: dit. in aliquid non eſt, nec in eod. expla- natione.

B † eic dēt. 10 v dēt. i. in aquam iter cutem acuta, habent Græci codices omnes, quos viderunt. interpres 14- me dictionem acutum conſul- to etiā ſubiſſe omiſſi.

C † Al. quæ doquidem etiā ſi multæ ſint excretiones, ni- hil tamen con- ſerunt, ſi abſ- que concoctio- ne eueniant.

D * μακροί- μενα. i. nigri- cantes. Al. μη λιόμινα id eſt: que non ſolu- rantur.

Quibusſdam

39 Quibusdam in Articulis, praesertim in Coxendicem decumbent: Paucis decretorijs cessabant: Statimq; super-
nati ad priorem statum redierunt.

A † Graece
mendose legi-
tur. nam orti
pauca. Sed
forte addendis
eis supra ve-
sic veritatem.
quodq; in pri-
mis ad articu-
los.
B † Ex xpi-
vov-
to. i. ex cerne-
bunt, sed in
vniuersum in-
vovto. i. mul-
cabantur. &
sic etiam ve-
ditur esse le-
gendum.
C † tumores
cum cessarent
facti. i. iustum
latiore, redi-
rent, ad prio-
rem & c.

Quod igitur abscessus, qui decumbendo fit, maxime in diurnis accidat morbis, *in primis] ab illo docti in vniuersum sumus, & hic exemplo priuato testatum habebimus. Quod vero multa esset affluentia crudorum & frigidorum humorum, & incoctorum, ideo in maximum articulum multis decubuit. Ceterum propterea quod essent difficilis concoctionis, non excernebatur. Qui sicuti etiam disculli viderentur, confectum redierunt. Scilicet hoc est, quod indicatur, * tumores cum ad cutem propellerentur, redirentq; ad priorem relapsi statum sunt. Etenim hoc significatur ab eo, cum dicit: Statimq; superati ad priorem statum redierunt.

40 Moriebantur autē Ex omnibus, sed omnium plurimi Pueri ablaetari iam, & qui Natu maiores essent, Olet-
nes & Decennes, & qui Pubertatem iam attingebant. Accidebant ijs haec, non sine illis, quae ante dicta sunt: Super-
nata vero multis sine his.

Cum in hoc statu potissimum dominaretur humiditas, quippe quae modum naturalem plurimum excederat, minus erant obnoxii huic malo ab humiditate & frigiditate profecto, frigidi & licci. Nam esse obnoxia magis corpora illis caulis ostendimus, quae cognata sunt ipsarum intemperie.

41 Vnum vero Bonū maximumq; Inter signa quae se habent, quodq; multos a maximis periculis vindicant, hoc fuit, quibus ad Stranguriam diuerent, & in hoc Abscessus fierent. Accidit autem pleriq; Stranguria in his art-
ribus potissimum: Item alijs multis, qui non decumbant, & in morbis. Et subita his magna q; omnium multo se-
bat. Etenim Vires, & si forte huic illi essent, statim multo modo se habebant, Cibosq; omnes libenter sumebant, & posthaec leniter Fabricabant. Sed diuturna his Stranguria, ac laboriosa erat.

Dixerat etiam antea stranguriosa his & non nephritica symptomata accidisse, etsi communi-
tatem quandam habeant, sed alia pro alijs. Nosq; diximus, vbi per renes excrementa purgantur to-
tius corporis, vrinam illos stillicidium corrumpere, cum ob alia, tum praecipue propter constituentium
vriinarum acridinem: quae etiam nunc in causa fuit. Tendendumq; rursus memoriae est, hic quoque
abscessus dicere illum in stranguriam factos, licet per effluxionem, non autem decubitum, de toto
emanarent corpore infesti humores. Vt enim repurgatur non raro per ventrem vniuersum cor-
pus, & item quoq; per renes & vesicam. Sed erat his stranguria diuturna, & cum dolore per stran-
guriam repurgabatur totum corpus. Has autem partes erat necessarium, per quas acres excerne-
bantur vrinam affici: quia vellitabantur scilicet, continuaq; excretionem sollicitabantur: vnde etiam
in ipso vriinarum transitu offendebantur. Eiusmodi autem symptomata ob excrementorum, quae
expurgabantur, copiam longiori tempore illis perdurabant.

42 Erant his Vrina copiose, crasse, varia, rubentes, purulente, cum dolore.

Omnia haec accidebant, quod superfluitatem humorum vitiosorum totum corpus deponeret.
Quo factum est, vt saluarentur omnes. Cui autem varia ea esset (vbi superius docuimus, aliud enim
alij abundabat) non mirum si varietas quaedam fuit vriinarum, vt haec omnes similes non essent,
sed alijs alia.

43 Atq; hi Superflites omnes fuerunt, nec vllum horum perisse cognoui. Quae cumq; vero non periculose.

Quam ob causam omnes superflites essent, praedictum est: nam per vrinam purgati sunt. Hoc
autem /quecumq; vero non periculose / quidam sequenti orationi praeponunt, vbi hoc interpreta-
binur post secundum statum.

44 Maturaciones Excrementorum omnes vndiq; Tempestiuas aut bonas, et Decretorijs Abscessus Considerandi sunt.

Sunt qui finem prioris status constituent huius narrationis initium, vt talis sit: Quaecumque ve-
ro non periculose maturaciones excrementorum omnes vndique tempestiuas aut bonas, & de-
cretorijs abscessus considerandi sunt, vt orationis hic sit sensus: Quicumque vero sine periculo ex-
oriuntur affectus, in ijs animaduertendae concoctiones sunt. At nihil tamen cauae est, quin per se
proposita oratio legi possit, vt oratio illi semel de omnibus morbis qui sine maturacione sunt,
in vniuersum habeatur. Concoctio enim quaedam eorum quae praeter naturam sunt, est ipsa ma-
turatio morbi. At ipsa concoctio in coquentis substantiam deductio quaedam est eius, quod con-
coquitur. Ergo vbi corpus bene habet, cumq; ei, quod concoquitur, naturae intercedit familia-
ritas cum concoquente, mutatio fit & alteratio totius concoquendae materiae, aut maxime par-
tis eius, minimumque superat semicocti. At vero quando praeter naturam affecta sunt (quod ac-
cidit, vbi sinta natura immutantis & alterantis aliena) id quod assimilatur, paucum est, semicoctum
vero excrementum multum. Iam sicut in corporibus sanis concoctionem indicant excrementa,
non

A non secus in corporibus affectis indicabunt. Itaq; eorum quae in ventre coquantur, deiecta per al-
tuum excrementa in concoctionem & concoctionem ex sua forma arguunt: eorum quae in pectore
& pulmone, nulli excreta: eorum quae in cerebro, per nares excreta: eorum deniq; quae in venis,
cum vrinis effluentia. Sed haec in commentarijs sunt de facultatibus naturalibus declarata: atq; in
ijs libris, quibus de iudicijs egimus: praecipue autem in libris de temporibus morborum, in quibus
concoctionis morborum indicia sunt descripta. Id ipsum hic quoque iubet Hippocrates facere, mor-
borum considerantes concoctiones ex ijs quae excernuntur. At in fine orationis quidam pro /con-
siderandi / scribunt / sermonem esse non dignotionis, sed actionis volentes, & curationis,
consilijq;. Si enim considerare iubet concoctiones, ad dignoscendum & praesagendum pertinet
oratio: in autem facere, ad medendum. Iam maturaciones efficere calfacientia mediocriter omnia
obscuro non est, tum cibos, tum fomenta & cataplasmata: frictio item modica, & balneum, huius
sunt generis. Verum istorum singularum in libris est methodi medendi explicatus vsus. At qui
non modo concoctiones par erat morborum respicere, aut facere ipsum, vt unq; enim verum est:
sed abscessus etiam ex effluxione, id quod in primis est elaborandum: aut abscessus ex decubitu in
partes ignobiliores, nam alterum est hoc propositum, vbi abscessum per effluxionem assequi ne-
queamus. Quare siquidem ad ventrem excrementa contendunt, his praesto esse debemus clysteri-
bus, qui eo attahere valent: adeoq; ijs quae tota in vicijs ratione ad hoc conferunt: Sin autem ad
renes, vrinam cientibus: Quo dicit ad colon, acribus medicamentis illud calfaciendo.

45 Concoctiones Celeritatem portantur iudicij, securitatemq; salubrem.

Superiori capite quosdam dixi considerare concoctiones iubere: non nullos etiam facere: &
vtroq; finem orationis dupliciter scribere in enarrando: alteros considerare medicos, alteros face-
re. Equidem ex vsu esse vt unq; dixi medicos meditari. Itaq; si /considerandi sunt / scriptum sit, om-
nino comitatur id etiam facere: nam / Emulum Hippocrates pariter ac administrum vult medicum
esse naturae. Verum tamen in priore oratione /considerandi sunt / satius scribi planum fecit, cum di-
cat hic concoctionem celeritatem portendere iudicij, securitatemq; salubrem. Non profecto /por-
tendunt / dicitur, sed /faciunt / si consulisset ipsis medicis concoctiones efficere: sed istud quidem,
vbi morbos curat, dat consilij. Nunc in commentatione morborum vulgari dignotiones illis
& praesagia proponit: interim eadem opera medendi ratione generatim simul innuit, non tamen
C exprimit. Nam quod simul innuat, liquet illud quidem. Etenim si, quae probe a natura sunt, vult imi-
tari medicum, concoctiones autem naturae opus sunt, clarum est eas celeritatem iudicij, & securita-
tem, & sanitatem significaturas: tum vero nos ijs vna auxiliando, concoctiones effecturos.

46 Cruda vero, & Inconcocta, atque In malos abscessus commersi, aut Acris, aut Dolores, aut Diuturnitatem,
aut Mortem, aut Reciduas.

Vt sunt concoctiones naturae causas noxias superante, ita non superante, contraria. Itaque ei
quod est in concoctionibus dictum /celeritatem iudicationis / aduersatur morborum diuturnitas:
ei quod illic /securitatem / repugnat acris, mors, & recidua: ei deniq; quod illic /salubre / in com-
muni quidem nunc dicta omnia, separatim vero dolores. Nam corpora sana, siue acriora, siue acrio-
dura, siue acriora, hoc est doloris carentiam, indolentiam, molestiae vacationem appelles, pro-
prium habent perpetuum. At acris vocabulum bisariam in mentem mihi venit ab illo vsurpa-
ri: cum aut omnino iudicium futurum nullum, aut praetium sit: atq; in vtroq; hoc significato sunt
incoctionum morborum comites acris. At qui meministis omnem concoctionem morbo-
rum fieri in alteratione humorum. Etenim protensa est per solida corpora natura, quae illorum est
D virtus, concoctionemq; a solidis corporibus sanis humores conflaguntur: nam si haec ipsa agro-
tent, in habitu iam hic est morbus, ac non nullos in extremum adducit discrimen. Curari autem
prius nequit, q; suam virtutem solida ipsa recuperauerint corpora: quae in symmetria posita est ca-
lidi, frigidi, licci, & humidii. Vnde ipsa etiam sanitas solidorum corporum in horum posita symme-
tria est: vt nihil interesse videatur, bonam simularium temperaturam dicas sanitatem esse: an elemen-
torum, ex quibus generati sumus, symmetriam. Verum qui morbis solidorum corporum mederi
conueniat, in libris methodi medendi exposuimus. Neq; enim omnia vbiq; debet persequi. Satis
enim sit eorum, quae sese obiter de curationibus consideranda offerunt, hic capita tantum annota-
re, quemadmodum in curationibus, dignotionu. Etenim quod vniuersum est tractationis pro-
prium, id decet omni ex parte elaborare: quod vero obiter incidit, hoc indicare summam.

47 Quid autem Horum erit potissimum, ex Alijs Considerato.

Quorum fecit de arte praesagendi mentionem, ea in opere de Praesagij tradidit. Nam singula
quae sunt commemorata, ex eo libro citata sunt, quem nos commentarijs tribus sumus interpre-
tati.

ex hoc concoctione dicitur
calacitas iudicij, de
tant statum: iudicij il-
quo est se. Praesagium
se de praesagium est in
vniuersum in quo est
Paulo inferius
51.

Ab eo dicitur esse coctum
quod ab eo per propriam
virtutem immutatur, ut in
mors. benigna, & alia
ita, utel plurimum dicitur,
Ab eo in mors na genit
n, cuius est nihil est
mimmi alij.

Ab eodem

A ¶ Corrupti tati: Et ad finem offendimus libros Vulgarium morborum sequi post praefagiorum librū: ¶ Prae- E
sunt cod. graeci. tera esse scripta a nobis in illum librum commentaria, propter libros de iudicijs, quorū sunt pra-
Arbitror autē sagia explicata & in perniciosis & lenibus morbis: & quae constituta sunt iudiciorum in vno-
hinc esse huius quocq; & quae iam bona iudicia, quae vero mala: ac firma, atq; non firma: deniq; de omnibus alijs,
loci sensum. quae ad praesentem speculationem pertinent.

48 Præterea dicit, Praesentia cognoscito, Futura praedictio.
Et in praefagiorū libro statim a principio dixit: ¶ Presentiens enim et praedicens praesentia, pra-
terita et futura. q; scilicet circa tria versetur tempora praefagatio. Quod quemadmodum sit praestan-
dum, per commentaria in illum librum scripta apertum est.

49 Haec Meditator.
Hoc loco μελέταν id est meditari, pro ἀσκείν id est exercere, dixit: Alibi sepius τὴν ἐπιμέλειαν
id est curam, vocat μελέτην id est meditationem.

50 Excerceto Circa morbos Dno, Vt profis, aut Nequid nocuis.
Hoc ego tenuē duxi aliquando, nec Hippocrate dignum: siquidem omnibus hominibus cen-
sui esse perpicuum, quod debet spectare in primis medicus, vt aegris commodet: sin minus, vt cer-
te ne incommodet. Posteaquam vero non parum multos vidi claros medicos iure ob id repre-
henfos, q; vel in mittendo sanguine, vellauando, vel medicamento dando, aut vino propinando
aut frigida, offendissent, cogitavi mecum fortasse etiam ipsi Hippocrati tale quid vsu venisse: ne-
cessario itaq; multis etiam alijs eius aequalibus medicis. Atque exinde omnibus anteuertendum
duxit, vt si quando magnum afferam aegro auxilium, ante peripiciam apud me, non solum quantū
profuturus sim, si ex sententia cadat, sed etiam nequid laedam. Nihil itaque vnquam institui, quin
apud me prius periculum facerem, ne quid, si votum non obtinerem, offenderem aegrum. Quidā
vero medici perinde ac iaculam qui faciunt, solent egrotantibus remedia asserere, quorum assertor
medicantibus iam, non dubito, quin eius vis appareat. Quod si quando per vehementis medica-
menti vsum temerarium, perimū contingat aegrum, maxime tum sentiens, cuius nunc Hippocra-
tes vim ante oculos propoluit.

51 Ars his Tribus constat, Morbo, Aegro, et Medico artis administro. Aegri est vna cū medico morbo Reluclari.
Tria esse vniuersa inquit, in quibus & per quae curatio conficitur. Primus morbus, deinde me-
dicus. Oppugnant sese mutuo, & vt ita dicam, inter sese depugnant ac dimicant, medicus & mor-
bus: Morbum enim studet medicus euertere: illi cōtra, vt ne sit inferior, propositum est. Tertius
est praeter illos aeger: qui si quidem medico sit audiens & faciat imperata, locius in certamine effici-
tur huic, morbo hostis: Qui ab eo si desciverit, ac quae dicat morbus exequatur, duobus nomini-
bus medico facit iniuriam, vno quidem q; destituerit solum: altero, quod duos fecerit, qui erat ante
vnus: enim vero duo necesse est, vno praesent. Porro aperte imperata facit morbi, deserto medico
aeger, vbi cum ei interdicit medicus frigide potione, ille a febris ardore adducitur, vt istud commit-
tat: itidem si lauet, aut vinum bibat, aut eiuscemodi aliud, a quibus abstinere eum volebat medi-
cus. Nam morbum ille scilicet auget, factundis ijs, quae illi placent: atq; medicum proder, faciundo
quae nō vult. In multis itaq; est exemplaribus scriptum / medicus artis administer / in quibusdam
non artis, ceterum scriptum est, naturae. Nihil tamen ad orationis totam sententiam interest.

52 Capitis & Colli dolores & grauitates, Cum febribus, & Sine febribus sint.
Hoc tituli vim obtinet, per quem recipit Hippocrates, quod capitis solent & colli dolores atque
grauitates tandem erumpere, ac quas habeant differentias, sub hac diciturum. Proinde cum hoc
agentem in sequentibus, attendamus.

53 Phrenitidis Conuulsiones.
Conuulsiones inquit phreniticos infestant, capitis & colli permanentibus doloribus & gra-
uitatibus.

54 Sed & virulenta Vomunt, & Ex his quidam Subito Moriuntur.
At demonstrauimus nos talia alui excrementa & vomitiones, vbi aduritur flaua bilis, fieri:
quare subdit / subito quidam moriuntur / hoc est, statim a vomitionibus intereunt, ipsum cerebri
scilicet eiusque membranas tenente phrenitide a flaua bile profecta. Quo minus mirandum, si
deficcatis,

ex hoc com. satis
constat nihil me
dicamentis annexa
nihil fieri ac
vnde:

de morbo...

A deficcatis his partibus, existat conuulsiones. Atq; quidam simulatq; contracti sint & vomuerint
virulenta, e vestigio agunt animam. Aliqui ob robur vitium vnum superfuertunt diem aut alte-
rum, aut tres, aliquando quinque.

55 In Ardentibus autem, Ceterisq; febribus, quos Colli dolor, Temporum grauitas, Caligo oculorum, vel Hypo-
chondrij etiam contentio neque cum dolore corrumpit, his e Naribus Sanguis erumpit.

Cum enarrarem librum Praefagiorum, de sanguinis eruptione, quae ita fit, verba feci, interpre-
tans orationem, cuius est initium: ¶ Quibus tali in febre dolet caput: & pro oculorum caliginibus
caecutiunt, ac splendor obuersatur: & pro ventriculi dolore in hypochondrij aut dextra, aut laeva
parte, aliquod tenditur, neque cum dolore, neque cum vomitione expectandum est. At scripsisse illic de his illum absolutus, si ca-
pita inter sese componas, plane videbis. Tantum igitur criticae me adiciendum, eo quod in praesentibus
capite scripsit Capito, Et hypochondrij contentio cum dolore. Neq; enim recte negationē
/ non / detraxit, tum ob veritatem ipsam, tum quod in praefagijs dixit Hippocrates: ¶ Cū in hypo-
chondrij aut dextra aut laeva parte aliquid tenditur, neq; cum dolore, neq; cum inflammatione
ne, sanguinis his e naribus profluuium expectandum est. Est enim impetus humorum in caput,
hypochondrij sine dolore contentio, signum. Quod quidem si ei accedat dolor, inflammationem
sequitur viscerum. Quando vero calore capitis sursum sanguinem trahente, & iecore impellente
contentio fiat, sanguinis est expectanda eruptio.

56 At vero Quibus totius Capitis grauitates, tum autem Cordis dolores, & Fastidia sunt, Bilis, spissa ac Pituita
tota Vomunt.

Hunc etiam sermonem his docuit verbis in Praefagijs: ¶ Sicuti in febre non exitiosa, inquit, ca-
put dolet, aut etiam caligent oculi, vel ventriculi huic dolor accesserit, biliosa vomitio imminet.
Sin rigor praeterea apprehenderit, & subter hypochondrium partes algcant, adhuc citius vomitio
aderit. Si vero bibat edatq; hoc tempore, perquam cito vomet. Si quibus horum cepit dolor
primo die, quarto assilicantur magis q; quinto, septimo vindicantur. Pleriq; tamen eorum inci-
piunt dolore assiligi tertio die, quinto laborant grauius, deinde liberantur nono aut vndecimo.
Quod si quinto die eos dolor inuasit, & alia in his antecedentibus respondeant, ad quartum deci-
mum morbus finietur. Haec accidunt viris & mulieribus potissimum in tertianis: minoribus na-
tae accidunt cum in illis, tum vero maxime in febribus cōtinuis, & in germanis tertianis. Haec ora-
tio de iisdem, quae hic docet, in Praefagijs scripta est: quam nos in tertio, quem in illum librum con-
scripsimus, commentario interpretati sumus. Quare cum exactius totum hunc sermonem in praefagijs
videamus scriptum, nihil est, cur eadem hic retractemus. Sin autem noui quid in hoc
libro, id in sequentibus capitibus interpretabimur. Atq; hoc memoria tenendū est, quod proprie
interpretari vocatur, id circa orationes obscuras versari: at nunc interpretum instituto, per abu-
sum etiam causarum declarationes eorum quae dicta sunt minus clare, interpretationes appella-
mus: Id quod & nos, morem, qui iam inualuit, consequētes, hoc loco facimus: etenim dictionem
per se apertam ac nullum quaerentem interpretem, componentes cum eo, quod ab illa significa-
tur, causas aperte exponere conamur.

57 Pueros sepe In eiuscemodi incommodis Conuulsiones potissimum Corripiunt.
Pueri propter infirmitatem simul ac molliem neruosi generis conuulsionibus sunt opportu-
nissimi.

58 Eadem etiam Mulieribus accidunt, Tum ab Vtero dolores.
Quae ante diximus, accidunt omnia foeminis iuxta atque maribus, quatenus & homines sint,
& omnia habeant eadem ac viri membra. Quatenus vero eximia illis pars vterus suppetitat, ha-
ctenus huius etiam morbis corripiuntur, ac praecipue in quibus stomacho consentit.

59 Natu Mtoribus autem, & Quos iam calor deficit, Paraplegia, aut Insania, aut Caecitates.

Sermo illide his erat, quibus caput grauatur, dolet cor, & fastidio laborant, quos ait postea vo-
mere biliosa & pituitosa, maxime si pueri sint, quos etiam plus quam iuuenes conuulsionibus
tentari. Quin etiam ab his mulieres dicit & ab vteri doloribus vexari. Inde iam seniores dicit pa-
raplegias, insanias, & caecitates exercere. Addidit autem sermōi / quos iam calor deficit / causam,
quare haec eueniunt, reddens. Paraplegias vocat, resolutiones ex apoplexia in partem aliquam
decumbentes: Insanias, deliria citra febrem. Haec solent accidere senibus naturae imbecillitate, quae
excernere vomitur, aut eruptione sanguinis, excrementa in capite collecta nequit. Vnde non nun-
quam proueniunt caecitates, vbi in oculos irumpant.

60 **I**n Thaso paulo ante Arcturum & sub Arcturo multi & magni spirant Aquilone imbres. Circa Aequinoctium & vsq; ad Vergilius, astitim imbres parui, modici. Hyems aquilonia, squalores, frigida. Veni, magna niuis, non sub Aequinoctium frigora maxima. Ver aquilonium, squalores, pluuia pauca, frigora. Circa Solstitium astitim, imbres parui, magni frigora vsq; ad Canem. A Canem ad Arcturum vsq; aestas calida, aestus magni, non illi ex intervallo & sensim crescentes, sed perpetui vehementesq; non pluit: spirauerunt Etesia. Circa Arcturum vero pluuia ad Aequinoctium vsq; verum astitim. Tunc in tempestate Hyeme Paraplegia coeperunt, paulatimq; conuenerunt: ex quibus non nulli subito moriebantur, etenim hic morbus satis vulgaris erat, & cetera incoluimus constabant.

* Nihilio hac in cod. quibuslibet graecis non est: nec, in alijs edis est de equo natio autuma hinc quod erit infra eo. 72. et 75 & 74 mi. in septe apparet.

* Aph. 15. Ex. ord. 22. f.

Frigidus est & siccus status, quem hic exponit, ac etiam ex parte inaequalis. In omnibus igitur his cum autumno ellet similis, morbos etiam habuit, qui maxime solent in autumno vigere. Atque fuisse inaequalem hinc constat. Nam circa Arcturi emersum cum aquilonijs ventis pluuias ait magnas fuisse: Deinde secutum totum hinc contrarium statui autumnum: pro aquilonio autstrinum fuisse, pro pluuioso paruas habuisse pluuias. Mox hyemem aquiloniam & siccam fuisse: postea item ver totum vsq; ad Canis ortum. Vnde planum est, in hoc statu siccum & frigidum factis valuisse. Iam etiam patefactum est, principium eius vsque ad hyemem fuisse inaequale. Inde rursum post Canem ex aquilonijs & frigidis astitit subito fuisse magnos & vehementes: Sub hec imbres iterum astitim. Manifestum est igitur totius finem status, qui post Canem fuit, perquam fuisse inaequalem. Itaque morbos ordine exponit clare omnes, qui tum viguerunt, ac nulla est hic obscura, nisi raro, dictio posita. Caterum quando morborum, qui inciderunt, commemorare causas institimus, factum est, vt illas ad verba eius applicemus: verba autem ipsa in breuia fecimus capita, quae assequuntur, qui ea, quae tum primo sunt libro, tum supra in hoc exposita, memoria teneant. Ergo paraplegias dicit in hyeme fuisse, capite scilicet laeso veterum astitim, qui ea tempestate spirauerunt, frigidorum: maxime vero quod totus autumnum astitim calcereat & rarefecerat ipsum, simulq; repleuerat: nam caput quod sic est ante affectum, plurimum laeditur flantibus ventis frigidis & aquilonijs. Haud tamen alius hyemem sollicitauit morbus, quod esset sicca: liquidum in aphorismis est dictum. Squalores esse imbribus salubriores. At ex paraplegijs tamen peribant: liquidum ipse dicit Hippocrates, etenim hic morbus satis vulgaris erat: perinde ac insolentes, propter paraplegiam, quae praeter consuetudinem accidit. Si quidem illa quae frequens est, in membri resolutionem decumbit: veruntamen hominem non perimit. At vero quae in praesenti statu viguit paraplegia, lethalis erat, vt pote multum refrigerato capite.

61 **A**n te Ver Febres Ardentis coeperunt, ac ab Aequinoctio ad Aestatem vsq; perdurabant. Itaq; qui Vere & Aestate inuente statum coepissent aegrotare, Plurimi superflues fuerunt: Paruum multi moriebantur.

In propatulo est non hoc eum dicere, quancq; ex ipsis febribus ardentibus, quae ante ver coeperant, in estatem vsq; esse productam, sed quod ipsarum generationi toto eo tempore, vulgari contigerit, ut vt modo hoc tempore, modo illo, Thasij ea febre corriperebantur. At non est in omnibus exemplaribus eodem modo haec scripta oratio. Equidem optimam censuerim scripturam secundum sequentem orationem: vt hoc significet, tota aestate perdurasse ortum febrium ardentium: ac tota fuisse hac tempestate moderatas, nec exitiales: initio autumni, qui his corripiebantur, perisse multos. Itaque quod diu essent febres ardentis lenes, rationi videtur consonum, erant enim moderatae, sicuti quae antecessissent hunc statum: nec syncere, vt non a mere calido & sicco statui genitae: nec omnibus etiam inestlerant temperamenti, ceterum ijs, quae iam pridem bilis copiam collegerant. Omnino quid in causa fuerit, cur tum febres ardentis inciderent, est inuentum obscurum. Hic quoque aetate praecedentem profusus praeterierit Hippocrates, atq; ab autumni initio narrationem sic auspicatus: & vero longe implicatius, quod sit verisimile aetatem illam tenuisse naturale suum temperamentum: quae prolecto si omnino aliqua ex parte degeneraret, declararet Hippocrates eius statum. Ergo calidior fortassis fuit, ac non ita multum natium statum inflexit: vnde nec scribendam duxit illam, quali praeter naturam iam affectam. Veruntamen quando aetate, vt etiam in natura sua consistet, amarae bilis succus increfcit necessarius, hac de re, cum ea aetate esset non tantum solito, sed longe etiam copiosior, ab insequente est gelu in corpore confertus, quominus distaretur & digeretur: qui postquam diu delatasset, ac diuturnitate computruisset, febres excitauit ardentis.

62 **I**n Autumno iam, ac cum pluuie coepisset, Lethales erant, Plurimiq; peribant.

Retiocemus ad memoriam, quod in exitu sermonis, quem de hoc habuit statum, scripsit: Pluuia multae vsq; ad aequinoctium verum. Dixit praeterea de tempore post Canis exortum, vsque ad Arcturum ad verbum sic: Aestas calida, aestus magni, non illi ex intervallo & sensim increfcientes, sed

infra. 60.

A tes, sed perpetui vehementesq; non pluit: vnde liquet eum statum bilem generasse. Quare cum pluuia illam astitim exciperent, iure ardentis febres complures exq; lethales viguerunt: quando Auster dissoluit corpora conficitur, humoresq; fundere, adeoq; putrefacere simul, vbi cum largioribus sit coniunctus imbribus.

63 **F**ebribus autem Ardentibus haec accidebat. Quibus vite & largitor Sanguis per Nares erupit, ea de causa maxime Seruabantur. Nec vllum noui, si recte ei erupisset sanguis in hoc statu quicumq; mortuum. Nam Philiscus quidam, Epameion & Silenus, quibus paruum quarto die & quinto de naribus stillauit, mortem obierunt.

haec citat in textu in tractu de pueris

Cum alioqui est ardentibus febribus peculiare, per narium eruptiones ferè iudicari, tum eo tempore ait multis sanguinem de naribus erupisse. Atq; de singulis agris omnia, quae postea prodidit, vnum hoc habent caput: Quibuscumque abunde erupit sanguis, fuisse hos superfluos: quibus parce aut profus nihil stillaret nares, solos hos perijisse: Alios iam non nullos, quibus aliq; fierent naturales excretiones, vel per ventrem, vel per vrinas, seruatos esse.

64 **P**lurimi igitur aegrorum circa iudicium Rigeabant, potissimum ijs, quibus Sanguis non erupisset: Qui quidem iudem B postea Superuenerunt, ac Exdurant.

In sermonibus de rigore ostensum est amaram bilem, quae cum impetu per sensibilia & carnea corpora ad excretionem fertur, conseq; rigorem. Declaratum est praeterea motui huic sudorem comitari consentaneum esse: interim vero biliosas etiam vomitiones, & alui deiectiones.

65 **E**rant qui Sexto die Morbo Regio afficerentur: sed his Purgatio profuit per Vesicam, vel Turbata alius, vel Larva sanguinis eruptio: Vt Heraclides, qui apud Aristochidem decubebat: Cui per naves sanguis erupit, aliusq; fuit turbata, & per vesicam est purgatus: Vigesimo autem die indicatus est longe aliter, ac Phalangoreon seruis, qui, cum ipsi horum eueniret nihil perijit.

Quibus non valuit bilem natura excernere, his collecta ad cutem morbum regium excitauit. Prauum erat autem, vt etiam in aphorismis est dictum, ante diem septimum exillere illum. Atq; horum ipsorum illi soli fuerunt salui, quibus alia ratione natura recrementum excernere valuit: quas tres commemorauit, excretiones vinarum, ventris turbationem, ac sanguinis eruptionem. C Quosdam autem omnia ait hec habuisse, vt Heraclidem: huncq; vigesimo die iudicatum fuisse.

66 **S**anguis autem Plurimis erupit, praecipue Adolescentulis & Adultis: Quorum perijt maxima pars, quibus sanguis non erupit. Senioribus vero ad Morbos regios, aut Turbatas alius, aut Dysenterias res deuenit: Vt Bionis, qui apud Silenum decubebat. V ulgabantur vero Dysenteria & Aestate: ac Non nulli qui diu aegrotarunt, quibus etiam acciderunt eruptiones sanguinis, in dysenteriam tandem inciderunt: Vt Eratonis puer & Atilius, qui post sanguinis multam eruptionem in dysenteriam statum delapsi sunt.

Adolescentibus ex ratione sanguinem erumpere e naribus in confesso est, ac post hos adultis quoq;. At vero qui his seniores essent, imbecillis iam viribus, inlitoq; calore immunito, in morbum regium magis bilis abundantia decubuit. Etiam quibusdam ventris contigit turbida excretio, aut dysenterica, quibus hinc excrementum ventris exijt. Quare ex ijs, quae ante dicta sunt, & quae deinceps dicentur, non addubitabis sanguinis eruptiones in ardentibus febribus ob dominantem fieri statum bilem: quae sanguini permitta, postquam eum deusserit, eum eo multum ad caput calorem subuehens, venis narium diruptis, sanguinis efficit eruptiones.

67 **C**opiosus igitur Hic humor fuit, maximeq; abundabat. Etenim Quibusdam circa iudicium Sanguis non erupit, sed Turbercula ad aures excitata emanauerunt: Quae cum emanassent, secundum Sinistra illa, in Summanij, coxam grauitas decubuit. Cumq; post iudicium Dolores incescissent, Vrinaeque tenues redderentur, f sanguinis paucillum erumpere cepit. Ac circiter quartum & vigesimum diem Antiphonti Cytobuli filio Abscessus fiebat in sanguinis eruptionem: Quae sedata est, & est indicatus profus circa diem quadragessimum.

* Al. utrius igitur hic humor maxime abundabat. * Al. sanguinis paucillum erupere cepit circiter quartum & vigesimum diem. Et Antiph. is & C. n. l. 2. de del. ca. 5. d. 13.

Certe propter periculum. Etenim magno erant in discrimine: nihilq; propius factum est, vt non seruetur: cum vix vigesimo quarto, et quadragesimo die, auxilium hinc a sanguinis eruptionibus consecuti.

68 **M**ultae praeterea Mulieres languerunt, Non tamen ita ut Viri freques, minusq; multi perierunt. Plurimae autem Grauem partum habuerunt, & A partu in agritudine inciderunt: quae quidem potissimum moriebatur: Vt Telebuli filia, quae sexto a partu die desuncta est. Plurimis itaq; Menses in febribus apparuerunt. Quibusdam e Naribus Sanguis erupit: & multis Vnguis id tum primum accidit. Non nulli simul & Sanguis e Naribus & Menses apparuerunt: quod in Deharis filia virgine tum primum animaduersum est, longeq; ex naribus sanguis profus. A. Tertia Classis. ppp h Atq;

neque ad medendum. Sin autem non de omnibus morbis, verum de quibus verba faciebat, so-
lis phreniticis hac interpretemur, maximo vel sic negotio inveniatur causa, quare ex commo-
moratis perierit plurimi. Huc accedit, quod ipsum plurimos perisse duplex sit: Alterum,
posteaquam multi tales phrenitico sunt morbo correpti, qui ea tempestate passim mortales peri-
mebat, propterea dictum est multos eorum esse sublato: Alterum est, eorum, quos inuasis phe-
nitis, partem maximam interisse accipimus. Quo fit, vt etiam cause euadat declaratio duplex:
vt omnes, quos retulit, opportuni essent in hoc statu phrenitidis: atque declarandum nobis, inter
eos qui phrenitide laborarent, hos potissimum interisse. Atque sermonis obscuritas ea est & tan-
ta. Et autem anteuerendum est, vt vniuscuiusque commemoratorum temperamentum inue-
niamus: nam absque hoc nequit hic sermo tempestate aptari. Videtur autem Hippocrates in sua
oratione, statum calidissimarum meminisse: liquidem adolefcentes inquit, iuuenes, & adulti:
Naturarum vero, quibus acre digeritur habitus corporis: naque, glabros, & qui cute sunt albida,
item qui capillis rectis, capillis nigris, nigris oculis, & qui domi in ocio inertem vitam egerunt,
ostendimus cum in alijs commentarijs, tum in his quos de temperamentis conscripsimus, minus
digerere habitum, quod frigidiore sint temperamento: Et eadem de causa mulieres, quas propter
menstruam purgationem minus status offendit, vt supra diximus. Quod si que morerentur, ex
hoc erant illa genere. Reliquum igitur est, vt de ijs qui gracili sunt voce & aspera, item de blefis
& iracundis videamus. Ac primum de ijs qui sunt gracili voce, qui primo sunt loco relati. Igitur
ἰσχυρόφωνοι significat gracilem vocem habentes: ἰσχυρόφωνοι enim sunt, qui etiamnum appellentur,
vt etiam ἁπλοφώνοι id est exili voce. Vtrunq; itaq; nomen idem significat: nihil minus hi ab illis
qui voce sunt gracili, differunt, vt est in libris de voce dictum: vbi demonstrauimus illam fieri ob
angustiam asperae arteriae gutturis: at gracilem vocem, propter multum guttur mouentium
innatum vitium. Vtriq; in prima conformatione contrahunt ea vitia ob calorjs innati infirmita-
tem. Et quemadmodum deteriorem a principio guttur mouentium musculorum figuram gracil-
es voce consecuti sunt: ita linguae musculorum, blaesi. Aspera vox fit propter asperitatem vocis
organorum. Vocis organa, vbi laeua sint, seculum ostendimus vocem reddere, aspera asperam. At
qui asperitatem ex facilitate docuimus oriri. Ita quae post eatem haecenus diximus omnia, signa
sunt temperamenti frigidij: sola vero siccitas vtriq; temperamento coniungitur, & frigido, & calido.

Nulla sit men-
tio in comento,
eorum qui son-
ta sunt voce.

A. l. 3. f. 10. 1. 1.
C. 1. 2. 6. 7. b

† Per ἰσχυρό-
φωνοι videtur
intelligi eos,
quos Hippo-
crates in con-
ferenti appellat
nerat ἰσχυρό-
φωνοι.

Quare qui simul cum sicco temperamento frigidi sunt, his acre digeritur corporis habitus,
vt antedicta: qui vero his sunt calidiores, non statim adest hoc. Vnde hos ab oratione exceptimus:
alios relinquimus, quibus est consentanea oratio. Erat porro propositum multos mortuos esse,
inter quos etates recensuit, & naturas. Ego etates calidas dicebam esse, in quibus amare bilis fue-
cus viget: naturas, quae difficilem habent habitus digestionem. Itaq; ex ijs, quorum ab initio ha-
bitus meminimus, reliquum est, de iracundis hoc est ἰσχυρόφωνοι, vt agamus: quos maxime con-
trarios ait esse iratis, id est θυμώδους. Magnamini enim irati sunt, & humillimum rerum contempto-
res: contra iracundi pusillanimes, q; genoroso virilitq; animo non sint. Quare iracundi tempera-
mento frigidiore erunt, vaporesq; digerent difficulter. Ceterum quod ad exitum est capitis di-
ctum / mulieres quoq; plurimae ex hoc genere peribant / non constat, an ad finem sit modo referen-
dum, an ad ea quae ante sunt dicta. Postremi autem sunt illorum iracundi, & mulieres huic generi
affines plurimas interisse subicit. At tamen potest vtroque modo vera esse oratio, siue ad omnia
referat supradicta Hippocrates, siue ad postremum tantum. Quod si ad omnia referre sit verum,
rectius sic interpretetur. Pueris enim, quod vltimo est loco dictum, etiam attribuitur. Ceterum ad
hunc modum non sunt omnia dicta: sed tamen mulieres huius generis dicit mortuas esse, compa-
rans eas viris. Nam superius est dictum: Multae praeterea mulieres, non tamen ita vt viri frequen-
tes, minusq; multae perierunt. Verum hoc nunc vult dicere: Mulieres his captae morbis, magis
interibant, quae praedicti generis essent.

At vero hoc statim Quatuor his praecipue Signis Seruabantur: Quibus enim aut ex Navibus probe Sanguis
eruptisset: Aut qui per vesicae Urinas multas & multo bonoq; praedictas sedimento reddidissent: Aut per Ventrem
turbida, biliosa, tempelline: Aut qui in Dysenteriam incidissent. Multis vero Vsa Venit, vt non ab vno illorum
iudicarentur, sed per omnia plurimi excernerent: Qui quidem grauius habere videbantur. Verum tamen omnes,
Quibus haec acciderunt, Superstes erant. Paucissimi Viginibus eueniebant etiam mortuus esse, compa-
rans eas viris. Quibus autem Aliquod ex his rite seruet, aut Menses laeuis superapparerent, per haec Seruabantur, & iudica-
bantur: Nec harum, quibus istorum quid recte eueniret, Mortuam vllam vidi. Nam Diphilosis filia, cum ex mari-
bus ei sanguis capiose fluxisset Septimo die in tempellinis coenata, desuncta est.

Tum hoc caput apertum est, tum sequens, vbi de mulieribus agit. Nam summa quidem, quam
tradit,

79

A tradit, haec est, aliquos per sanguinis eruptionem, alios per vrinas aut per alium, non nullos de-
cumbentibus in dysenteriam causis, incolumes esse potuisse.

80 Quibus in Febrisbus Acutis, atq; adeo acutioribus, Spontanea effluunt Lacrymae, his est (siquidem reliqua non
sint exitialia) e Navibus Sanguinis eruptio expectanda. Qui incommode habent, his Non sanguinis eruptionem, per
Verum portendunt Mortem.

Et hoc etiam portendit sanguinem erupturam, quod in superioribus praeteritum hic profert. Porro est ipse
satis sermo clarus, si memoria teneas ea, quae supra tum hoc ipso in libro dixit, tum in
praelagiorum & in libris de iudicijs a me dicta sunt.

81 Tubercula secundum Aures, quae in Febrisbus cum dolore extuberant, Non nullis, cum febris decretorie sedatur,
non resident, neq; suppurant. Haec, Fluxio alui biliosa, vel Dysenteria, vel in crassis Urinis Requentia dysenteriae:
Id quod contingit Hormippo Chazgmenio.

In primis haec refert cum modo praedictis meminisse, vt ne arbitremur semper signum esse pra-
B tum parotidas non suppurare. Nam hoc ait in statu, febrisbus quidem decretorie quosdam libera-
tos, hoc est die decretorio, & cum sudore, vel quopiam alio sic iudicantur: at remanisse paroti-
das tamē: Deinde diuturnitate temporis resedisse, per quas dixit vrinas, & per alui excrementa, et
dysenteriam expurgatis morbum constituentibus causis.

82 Iudicia vero, Ex quibus cognoscimus, aut Similia, aut Dissimilia sunt.

Quaecumq; Hippocrates de iudicijs & de decretorijs diebus docuit, haec habes duobus in volu-
minibus a nobis collecta, in libris de decretorijs diebus, & iudicijs. Nihil minus nunc etiam hu-
ius sermonis caput breuiter dicam. Iudicia partim dicit similia, partim dissimilia fuisse. Deinde
adiicit, multos in recidiam incidisse, eosq; isdem constitutis temporibus plane die decimo se-
ptimo iudicatos fuisse: Deinde alios a recidiam die vigesimo, eosq; non similiter. Exempli gratia, pri-
mum meminit duorum fratrum in hac oratione.

83 † Vt duo Fratres, qui habitabant prope Theaurum, simul eadem hora ceperunt egrotare: erant autem Epige-
nis fratres. Horum nam Maiori decreuit morbus die sexto, Minori septimo: Reperit simul ambos eadem hora: In-
termisit Dies quinq;. Ab recidiam, Ambobus simul est decimo septimo die in totum iudicatus. Plurimus vero iudic-
catus est ad diem quintum: intermisit die septimo: ab recidiam, iudicatus est die quinto. Aliquis iudicatus est se-
primo: intermisit septimo: ab recidiam, iudicatus est tertio. Quibusdam iudicatus est die septimo: tertio intermisit: se-
primo iudicatus est. Nihil minus reliqui die sexto: intermisit die sexto: tertio inuadebat. Aliquis reliquit die primo:
intermisit, & iudicatus est die vno: quod factum Eugegni est Diphilosis filio. Euenit, quibus iudicatus est die sexto:
reliquit die septimo: & ab repetitione, iudicatus est die quarto, vt Aglaide filia. Plurimi itaq; egrotatum in hoc
Statu, hunc in modum languabant. Neq; quemquam notum Superstitem fuisse, quem Recidiam euenire suae non repa-
rim: Omnesq; seruabantur, quos equidem notui, quibus hoc genus Recidiae eueniret. Neq; egrotatum hoc mo-
do Quenquam notum, quem Recidiam iterum reperit. Plurimi, qui perierunt egri, Sexto die sunt desuncti, vt Epami-
mundus, Silenus, & Phyliscus. Antagoras filius.

† Alio modo
causam hanc
datur a Galie.
lib. 2. de dieb.
decr. cap. 3. cl.
4. pag. 122.
† Iustus ex
alio cod. grae-
cis, tertio inu-
ast, intermisit
die vno, et non
intermisit, ac iu-
dicatus est:
quod &c.

Quod huius orationis est vtile, clarum est ex superioribus: inutile vero, obscurum: quare inue-
stigare ipsum non conueniebat. Ceterum qui vtilibus student, elaborant inquirendo, quo nam
modo Hippocrates, cum dixerit seniore habuisse die sexto iudicium, iuniorum septimo: & ruri-
us rediit simul ambobus eadem hora / mox adiunxit / intermisit dies quinq;. Neq; enim he-
ri potuit, vt vtrique intermitteret dies quinq;, sed alteri soli. Et quidem hoc ipsum quod dicit, pos-
D sis de solo vno intelligere, secundo in hac narratione, qui primo iudicio est septimo die iudicatus.
Iam si huic dies quinq; intermisit, constat illi, qui sexto die fuit iudicatus, intermisit die sex. Po-
test etiam a primo statim corrupta scriptura a librario, permansisse: id quod alijs multis accidit
tum apud Hippocratem, tum apud alios non paucos. Quod esse librarij erratum dico, hoc est:
Potuit haec fuisse scriptura: Intermisit alteri dies sex, alteri quinq;. ille vero lapsus scripsisse, In-
termisit quinq; dies. Est et verisimilium maiori intermisisse dies sex, minori quinq;, cum inci-
derit recidiam ambobus in duodecimum diem. Post haec itaq; dicit: Plurimus iudicatus est die se-
primo, intermisit quinto: vt conicias ipsos etiam fratres exemplum esse iudiciorum, quae plurimas
contigerunt. His expositis alia descripsit iudicia varia, quae omnia die septimo decimo circunferi
buntur: ceterum huic scemum nullum, quale in duobus fratribus intelligendum confirmo, vt re-
dissent ambobus duodecimo die, cum iuniori quinq; dies intermitteret. Neque ab re sic est de illis
dictum, vt & id quod cum alijs his conueniebat, conseruaretur, quod a repetitione die septimo
decimo iudicarentur: & etiam peculiare, quod ad diem duodecimum repererentur. Sed, quod
dixi, cum id quod vtile est teneas, non est quod sis curiosus. Itaq; de iudicijs, quae deinceps reculit,
omnia praetercamus, quoad capita habemus, partim similia ea fuisse, partim dissimilia. Nam cum
prima

prima iudicia aut sexto die tollerent agros, aut essent incerta, ita vt redirent morbi ad vltimum & E absolutum iudicium, die septimodecimo inuadentes, in hoc simile fiebat & dissimile. Post haec alia commemorat iudicia & reciduas, quae in diem incidebant vigesimum, vt ibi perfecte iudicarentur. Decumbebant circa Theatrum. Scribunt quidam non θειτρον, sed θειρατρον, vt habeant locum, quem interprentur ita esse θειρατρον id est ardendo nuncupatum. Ad praesentem speculationem, quemadmodum scribas id genus voces, nihil interest. Nec vero an Perigenis, an Dionis, an Theonis fratres essent, quicquam refert. Veru qui ea, quae artis sunt medicę, probe nequeunt enarrare, ad tales defleunt curiositates.

84 Quibus autem Tubercula secundum Aures essent, His die vigesimo iudicabantur: Resistentibus omnibus sunt, quibus non suppurationem sed ad vesicam dislexerunt. Cratisthonaeten, qui apud Heracium habitabat, & pictoris ancilla suppurationem. Obijt et quidam pictoris ancilla, suppurationem. Quibusdam die septimo iudicatus est, intermisit noue, redijt, iudicatus est abreclinatus. Indicabatur die septimo Pharioctus, qui aegrotabat apud Cnatonem pictorem.

84 Quibus autem Tubercula secundum Aures essent, His die vigesimo iudicabantur: Resistentibus omnibus sunt, quibus non suppurationem sed ad vesicam dislexerunt. Cratisthonaeten, qui apud Heracium habitabat, & pictoris ancilla suppurationem. Obijt et quidam pictoris ancilla, suppurationem. Quibusdam die septimo iudicatus est, intermisit noue, redijt, iudicatus est abreclinatus. Indicabatur die septimo Pharioctus, qui aegrotabat apud Cnatonem pictorem.

Quia quiddam dixi nuper esse memoria dignum, referam hic, quod singularis est illo, & ratio. Nam parotidas curatas esse circa suppurationem, excretionibus per regionem inferiorem, F exemplum parum frequens est. Eius tamen nouitate excedit, quod in hoc sermone scripsit Cratisthonaeten, & pictoris ancillam, cum tubercula secundum aures suppyrascent, perijsse: nam cum hoc pugnare videbitur. Concoctiones celere iudicium, & securam sanationem promittunt. Sed ne nunc quidem causae febrium, quae intra venas continentur, erant concoctae: Cratisthonaeten, & ancilla pictoris, nam non obirent. At parotidas erant tamen maturae: quod infra, quens esse, & debere memoria teneri dicebam: Nam posse fieri quapiam in parte priuatim concoctionem, toto morbo non concocto. Quicquid est reliquum, quod est hunc in modum de iudicijs traditum, exacte sumus executi in commentarijs, quos de Iudicijs & Decretorijs diebus conscripsimus.

85 Eryeme sub Solstitio brumale, et vsq; ad Aequinoctium, Febres Ardentis perdurabant, et Phrenitides: Multi diem suum obibant. Iudicia tamen variatur: & Plurimis die ab initio quinto indicabatur, quarto intermittebat, repetebat, ab recidua quinto indicabatur: Numerus dierum totus quatuordecim. Atq; Pueris plerisq; Aetate etiam prouocatorijs indicabatur. Non nullis indicabatur undecimo, repetebat quatuordecimo, iudicabatur exacte vigesimo. Quod si qui superviguerunt circa vigesimum diem, his indicabatur quadragesimo. Superviguerunt autem plerisque sub iudicium primum. Aliqui superviguerunt a principio sub iudicium, & in reciduis vna cum iudicio.

Meminit hic hyemis anni secundi, non primi, quam in ipso statu exposuit. At dixi superius causam, cur phrenitides non primo, sed postea vigerint. Insuper iudiciorum constituta tempora esse dicit innumera, quorum varietatem recenset: quibus hoc cum superioribus conuenit, quod cum reciduis fieret. Atque pueris quidem, & his etiam aetate prouocatorijs penitus iudicatum quatuordecimo die morbum refert: nam ocyssime his digeritur & concoquitur morborum causa. Ceteris non tantum in diem ait vigesimum, verum etiam in quadragesimum productum ex recidua vltimum iudicium. Et quid habet admirationis in varietate morborum insignes extitisse iudiciorum diuersitates?

86 Vere supervigebant iuicissimi, Aestate frequentiores, Autumno etiam plures, Hyeme longe plurimi: at San- guinis eruptiones cessabant.

Veris hic meminit, quod in primo statu commemoratum est, non in secundo anno. Neq; enim eo narrationem produxit morborum, qui vigeabant, verum ad secundam vsque hyemem extendit. Cur autem temporis longitudine in dies etiam atque etiam numerus aueretur rigiditium, iam ego supra quali inui eo loco, cum admonerem. Ostendi fieri rigorem, cum flaua bilis corpora permeet solida, non autem in vasorum contineatur cavitatibus. Cum igitur primum ciceretur, febres ardentis generauit. Deinde in carnem transiens, vbi per eas foras impelleretur, rigorem induxit. Paulatim vero sanguinis eruptiones sistebantur, quod bilis non amplius in venis, sed in totum esset diffusa corpus.

Galeni

GALENI IN LIBRVM PRIMVM HIPPOCRATIS DE MORBIS VVLGARIBVS COMMENTARIVS TERTIVS

ARGVMENTVM

Docet Praecepta quaedam ad Morbos dignoscendos ac ad Praefagiendum vtilia: Ac ad finem Quatuordecim Aegrotos describit.

Orbus Dignoscimus, docet et Communi omnium Natura, & cuiusq; Propria: Ex Morbo, Aegro, Oblatis, Offerente: Nam facilius ex his vel difficilius: Fraxera ex vltimo et singulari Caeli statu, & Singulis locis, ex Consuetudine, ex Vitae ratione, Vna genere, Aetate cuiusq; vna cum Seruone, Modis, Tactu, Tactu, Inguinationibus, Somnis, Vitijs, Infirmis, quibus et quando, V elicationibus, Perspirationibus, Lachrymis, Accetionibus, Diacritibus, Vitis, Sputis, Vomitionibus: et Quae ex quibus in quas Successiones morborum, et qui Abscessus in exitum vel iudicium: Sudor, Rigor, Algor, Tussis, Sternus tamentum, Singultus, Spasmi, Ructus, Flatus silemes, Stridentes sonus, Sanguinis eruptio- nes, Haemorrhoides. Ex his Consideres, quae per haec accidunt.

Quidam haec existimant esse ascriptita, qd eiusdem interpretationis & sententia sint, atq; illa, quae in libro de humoribus sunt scripta, quae alij ante commentarijs sumus interpretati. Sunt quidem haec praefagiendi praepcepta, quibus auctor tradit communia propolita, a quibus sumenda sunt praefagia. Communem itaq; vocat naturam, omnium hominum: propriam, vniuscuiusq; nostram naturam. Quod autem ex vtraq; sint constituenda dignotiones & praefagitiones, certior vero sit, quae proficiscitur a propria natura, in libro praefagitoru didicisti, & in libro de fracturis, & articulis, atq; de capitis vulneribus: quos item libros ante interpretati sumus. Iubens igitur semper affecta partem cum suo statu priore nativo conferre, adiecit suo sermone, aliena non esse negligenda. Simili etiam modo cum dicit: In acutus morbus sic considerandum, in primis quidem aegri facies an valentium, maxime vero (saepe ipsius, similis sit: ea enim optima censenda est. Atq; si proprium teneamus colorem cuiusq; aegri & magnitudinem, non est qd quaeramus communem. Quia vero omnium hominum ante non cognoscimus naturam, sed nec opinantes sepe ad ignotos accessimus, principium cognoscendorum morborum praefagiendorumq; a cõibus institimus. Quoru enim nasci non acutus, nec oculi concaui, nec collapsa appareant tempora, nihil rogamus quentij de aegro. Quod si nasus acutus, oculi concaui, ac tempora videantur collapsa, tunc qua esset facie valens, querimus. Atq; ita consequentium sunt etiam ex Morbo praefagia. Pluribus enim planum tibi factum est in libris de iudicijs, & in commentarijs in aphorismos, subito tertianam exequitam iudicari, quartanam esse diuturnam, vtranzq; vero a periculo remotam: phrenitim autem & lethargum periculosos esse & acutos: duritiam licens perniciosam & diuturnam. At ex ipso Aegro bifariam futura praesentimus. Alter modus hic est: Modestus, inquit, si acerbè responderet, malum est: contra turbidus in aegritudine non solum si loquatur aspere, sed neli deliriat quidem in exurente febre, in discrimen venerit. Alter est ille modus: Si eger omnia officia praesulerit, inq; audiens medico, ac ne sic quidem profecerit quicquam, grauius is aegrotat. Omnino sit contrarium, si cum nulloquam in officio sit, atq; tamē mediocriter habeat. Itidem ex Oblatis praedicere licet. Nam praetis oblati, si nihilo habeat deterius, morbus mediocris est. Verum cum recte omnia administrantur, si praeterq; qd nihil commodetur, etiam exacerbetur, est hoc malum. Me quidem non tantum morborum modos, verum formas etiam ex oblati cognouisse sepe numero conspexisti. Verum, vt dixi, pluribus alijs de his omnibus egi. Cum vero ex Offerente dicit etiam praenosci promptius vel difficilius, in morbis intelligas. Quod subinde conspicientes, siue sit diuturnus morbus, siue affectus febriles longi, etiam ex eo qd sciamus, qui curabat medicus, notitiam augemus. Si enim clarus sit, parum de curatione speramus: nam morbum constat caeothae esse, vbi cum recte omnia administrantur, nihil fiat mitior: Sin autem ille imperius sit, probatur nobis, si omnia probe instituantur, hominem incolumem fore. At etiam ex Statu ait, hoc est ex peculiari aeris temperamento, fore praefagia. Istud autem vniuerso & singulari caeli/ est tale, si, quae in statibus supra descriptis tribus expolita, memoria tenemus: vbi ipse Hippocrates, quae in aere accidebant per calorem & frigus recensens, ad finem illorum praepollens temperamentum pronunciauit: verbi gratia, vbi dicit: Cum esset totus hic status aultrinus & cum squaloribus, tamen si totum annum nec Auster spirauerat, nec squalor fuerat. Iam etiam cum dicit: Cum totus fuisset humidus annus, & frigidus, & aquilonijs, pro excellentia pronunciauit. Nam, vt nullus fuerit toto anno, neq; calidus dies, neq; siccus, neq; aut strinus, haud fieri potuit. Ita etiam morborum formas sanemulto conuenientius erat tales esse, non tamen

de 518 et 519

in Peop. cõ. l. c. 347. 1905

1. Peop. cõ. l. c. 347. 1905

Supra cõ. l. c. 104. b

Supra cõ. l. c. 108 a

Supra cō. 1. t. 37
107. d

tamen quā alij intercurrerint. Hic ergo cum statum primum omnem exposuisset, in eius fine ad E
verbum sic scripsit: Inter omnes, quorum fecimus mentionem in hac tempestate, soli in lethalia
tabidi incurrunr. Cetera commode habebant, neq; alijs moriebantur febribus, neq; vna vulga-
batur morborum forma, neq; vna fuit perpetua toto anno tempestat. Per excellentiam vero nos
temperamentum, vel frigidum, vel humidum, vel aliud temperamentum dicimus. Hippocrates vero
scripsit, Vere nancq; alijs morbi, astate alij, autumno & hyeme alij atq; alij incidunt, in singulis,
quos descripsit, statibus. Sed tamē per totum annum hoc statum hic dominabatur morbus, alio ille.
Atq; illud est quod dicitur, Ex vniuerso & singulari caeli statu. Addidit autem ad orationem /coe
li / quod scilicet si nude sine adiuncto proferatur, status nomē & loci formam possit indicare, rei q;
cuiusvis. Ac nimirum connectens dicit, Ex vniuerso & singulari caeli statu, & Locis singulis, &
Consuetudine. Nam ad futura praefagienda magnopere loci formam facere, crebro est ostensum.
Hoc loco satis sit, q; ad librum vos remittam de aere, aqua, & locis: vbi tradit qui morbi quibus lo-
cis vigeant. Nam est horum generatio indigenis congenita: minusq; habent, tanq; familiares, di-
scriminis. Immo vero vel Consuetudinem ad praefagendum conducere docet. Itaque in praefagi-
giorum libro, cum notas ascribit ex consuetudine, Alia ad hunc dicit modum: Si primum faciat

In Prog. cō. 1. t.
37. 4. 193. h

is, qui per bonam valetudinem sic cubare non consuevit, aut delirium aut ventris dolorem porica F
dit. Alia sic: Stridor dentium in febribus praeter consuetudinem a teneris contractam, infantiam
significat & mortem. Sed ex Vicijs quoq; ratione, quam eger feruauit, quae quid sit quantiq;
humorum, qui exuperant, scite cōijcere: quibus perspectis, facilius cognoscitur praesens status cor-
poris, expeditiorq; euadit de euenturis praefagitio. Iam & praefagiri ex Vite institutus vult. Vo-
cant autem vitae instituta, hoc est *ἡσυχία*, omnia quae obeunt homines, aut vtilitate addu-
cti, aut necessitate, siue nauigent, siue terram colant, aedificent, fabricentur, venentur, aut colat exer-
citationem, vt saepe in calida vel frigida lauent. Est igitur ex ijs, ad quae studia sua conferunt, de mor-
bi coniectare conditione. Nam ruri qui egit tempore aestiuo apricatus, duriter & tenui victu, ama-
ram bilem potius, quoad huius est, q; pituitam coaceruauerit. Qui cōtra ac ille, vrbem colit in vni-
bra, laurans bis quotidie, tum autem in ocio perpetuo cibis se ingurgiat, hic pituitam citius. Eadē
est in caeteris ratio. Aetatem vero praesentibus cognoscendis, & praefagendis impendentibus, nō
paruum vsum praestare cognosces ex aphorismis, in quibus de praesentibus sermonem habuit: quem
quidem nos librum iam pridem sumus interpretati. Sermo praeterea aegri, praesentium notitia,
& consequentium diuinationi, potest adiumento esse. Verum est coniunctum hoc signum, eiq;
cum iudicio conuenit, quod proficiscitur a consuetudine. Si enim eger suo more loquatur, quo so-
let ante integra valetudine, nihil expectabimus mali: Sin vero contra morem suum eger verba fa-
ciat, est illud prauium signum: nam esse eius suspicamur hinc offensam mentem. Quod deinde
Hippocrates *Ἰσορροπία* dixit (nos modis veritatis) videamus quid denotet. Vtupant hoc vo-
cabulum veteres duobus in significatis: ac modo pro animi moribus vtuntur, modo pro differen-
tijs aut formis eius, qua de re sermo habetur. Exempli gratia, si habeatur de vicijs ratione oratio,
hic scriptor si modos dicat rationis vicijs, differentias ipsas aut formas significat. Iudem si febrium
esse modos multos dicat, differentias harum aut species interpretat. Itaq; hac dictione /modis/ aut
animi significat mores, aut sermonis differentias, quandoquidē de sermone meminit, quasi ad huc
modum orationem institueret: Ex sermone, & ipsius formis, aut differentijs. Nam, differentias, an
species, an formas dicas, nihil interest impraesentiarum: siquidem haec sunt omnia dissectandis ijs,
quae generatim sunt mente concepta. Vt autem de statu eegri doceret aliquid sermo, sic & Taciturnitas
in solita, aut natura aegri. Nam vt est ea taciturno sua sponte secundum naturam, ita loquaci
praeter naturam. Quocirca hunc aut soporans torpor tenet, aut est melancholiae initium. At si ta-
citurus non taceat, sed amplius consuetudine loquatur, delirium denunciatur. Sub haec cum
Imaginationes seu cogitationes (hoc est *ἰσχυρά*) dicit, nullā rem sensibilem indicat, aut appa-
rentem, sed quam argumentis seu coniecturis assequimur. Argumentum autem est quod aegri vel
eloquuntur, vel agunt. Nam cum de nobis quidam mane de more agrum inuiseret, totam ait no-
ctem somnum se non vidisse, dum cogitaret, quid sit nam futurū, si lassus Aetas non duceret amplius
sustinendū coelum: ex cuius verbis intelleximus principium esse quoddā melancholiae. Ex Gestu
ite agrorum animi mores produnt. Post haec auctor dicit, Somnis & Vigilijs: de quibus mihi
certum est hoc loco nihil dicere, q; ante in aphorismis & in praefagijs, somnos et vigilias exposue-
rim. Et vtro de somnijs etiā mihi ante explicatum est, cū alijs, tum ijs quae corporis aliquid affe-
ctum indicant, sicut et in libro de victu valentium est traditum. Nam si quis per insomnium videat
incendia, hunc offendit flaua bilis: Si imbrēs, abundare frigidum humorē declarat: Sic sanē, si ni-
uē glaciem & grandinem, pituitam frigidā. Siquis in fœtido se loco esse putet, putredinem humo-
rum: Si gallorum gallinaeorum cristas habere, aut rufa quaedam, sanguinem exuperare: Si caligi-
nosa cernere, aut in locis esse caliginosis, status indicat. Vnde etiam huius verbo /insomnijs/ adiecit
& Quādo tempus denoret, quo insomniā fiunt, hoc est, si aut in principio accessioni, aut in vigo-
re, aut

In Aph. 2. 4. Ex
ord. 23. 2. & c

re, aut alio tempore: Atq; si a cibo ac tali statim, aut sine cibo: Sumitur enim non nihil ex his indi-
cij. Itaq; qui se nunc putet conspergi, idēq; sub accessionis initium, vna cum rigore vel horrore vel
algore accideret sibi imaginetur, tempore id potius, q; affectui corporis, est attribuendum. At vero
si eiusmodi insomnium videatur febri remissione, fidelius praebet argumentum frigidorum succo-
rum: Longe etiam magis, si nihil comederit ante ciborum pituitosorum: nam dum illi in ven-
tre continentur, potest talem habere quis imaginationē, vt affinis non sit corporis totius status.
Quod deinde est dictum /vellitationibus/ alias in commentarijs de succis exposuimus, vt etiā
alia, quae hic sunt commemorata multa, quae de floccos carpentibus dicit, & testucas colligentibus va-
lent: aut et de vellitationibus aliquam sui partē, vbi subest in profundo dolorificus affectus. Et saepe
partem, quae pus aut alium continet acrem humorem, vellitant: quae quidem etiā est non numquā
nota delirij. Iam quod est deinde scriptū /perfrictionibus/ mordaces esse ad cutē humores signi-
ficat, qui ad scalpēdū irant. De Lachrymis iam docti sumus tam spontaneis q; inuitis, quid nā
denotare soleant vtrūq;. Iam & de Forma accessionū, Immo de deiectionibus quoq; vrinis, spu-
tis, vomitionibus, est in praefagijs sat superq; declaratum. In aphorismis et non raro est de illis facta
mentio, vt item in praedictionum libro. Postea dicit, Et quae ex quibus, in quos morborū succef-
B siones, & abscessus in exitum vel iudicium. Hic ea sunt, quae ante sunt tradita, quae tum enarraui-
mus, ad memoriam reuocanda. Nam sunt successiones morborum pernicioles & decretoriae, pro
iporum differentis morborum & locis affectus. Nam in morbos successio leuiorē, & locos igno-
biliores, est salutaris: in morbos grauiorē, locosq; principaliorē, perniciofa. Eodem modo absces-
sus, qui cum effluxione fiunt, sunt illi meliores: qui vero cum decubitu, minus commodi: A cho-
ran ipsorum quidem remouissimū quicq; a loco affecto, & in partes ignobiles aegri, boni sunt: con-
trariū horum mali. At vero in ijs quae post haec sunt dicta per totum opus, plurimum elaborauit
in libris, quos olim sumus interpretati. Etenim in aphorismis & praefagijs de rigore, sudori-
bus, urssi, sterutamento, singulis: At aliis in lucubrationibus, quas conscripsimus, de his alia di-
ximus, & de caeteris omnibus quae ad gnationes referunt, & praefagia. Quod autē Algoris iam
facit mentionem, animaduertēdum est, num vniuersi corporis frigus, vt profunditas inardet, in-
repretandum sit, an partium extremitatum, an potius sit de omnibus illum his arbitradum dicere.
Siquidem aliud, quod est initio accessionis, significat frigus: aliud in remissione: sicut sanē si per
totam commoretur accessionem, quod quidem haud bonum est signum: sic si tali frigore interiora
perpetuo ferueant: de quibus oibus in libris, quos narrauimus, & in opere de iudicijs verba feci
Mus. Spiritus vero cum dicit, respirationis intelligimus differentias. Quā vero flatuū inde me-
minit, sunt illi quoq; in genere spirituum. At de his et in cōmentarijs in praefagia est tractatum: &
in opere de dyspnoea, & de voce, de spirituum in respiratione differentijs: quemadmodum de fla-
tibus in libro praefagiorum. Iam Rictus quoq; in genere spirituum sunt: eiq; illis res quodā mo-
do cum respirationis spiritibus conuenit. Quatenus vero in statuolorum sunt spirituum genere,
haecenus cum flatibus etiam habent commercium. Proinde & hi spiritum in superiore ventre illa
tiosum generari indicio sunt. Quod vero in fine capitis dixit, planum est. Sanguinis nancq; eru-
ptions, & haemorrhoides, quemadmodum haec eadem asserunt, ille praesent vsum, iudicium.

Ad dicitur ex
antiquis, si su-
mit, vel caligi-
nē, vel profun-
das tenebras,
atra bilis, vide
et libro de di-
gnositiōe ex in-
somnia. cl. 4.
pag. 213. c

Inter Febres, quaedam Continuae sunt: quaedam Interdum tenent, nocte intermittunt: vel Noctē tenent, die inter-
mittunt: nonnullae Semiterdianae sunt, Tertianae, Quartanae, Quintanae, Septimanae, Nonanae.
Bisariam veteres vt continui nomine & intermittētis videntur. Nam continuas vocant fe-
bres quandoq; omnes, quae ad integritatem non delinunt: quandoque non omnes, quae non de-
linunt ad integritatem, sed solas praecipuae illas, quae omni carēt vsque ad iudicium mutatione. Ita
intermittentes interdum appellant illas solas, quae in integritate finiunt: interdum eas, quae non fi-
niunt in integritatem, sed in lignes faciunt mutationes singularium accessionum, in initium, inere
mentum, vigorem, & remissionem: At medici quidam iuniores, quae nullam magnam mutatio-
nem habent, non continuas, sed synoches, caeterum synochos id est continentes, nominant: cōtinuas
autē has solas, quae non veniunt ad integritatem, & inmittunt singulis accessionibus. Has vocant
antiqui interim continuas, interim intermittentes: nam sunt certe inter continuas & definites in
integritatem mediae. Proinde recte, vbi cum synochis conferuntur, intermittentes appellantur:
cum ad integritatem venientibus, continuas. Hoc loco differentiam febrium Hippocrates scri-
bens, aliquas esse earum continuas dicit, & sunt quidem in vtroque continui significatio continuas
multae: quaedam autē aut nocte intermittere, aut interdū. Ex quibus quae ad integritatem non deli-
nunt, iuniores quidam medici *μειζυνοειδēs*, vel *καθημεροειδēs*, id est diurnas vocant: illas, quae de-
linunt, *αμφίμεροειδēs*, quod est quotidianas. Qua vocum arguta obseruatione vacabant maiores.
Nam cū intermittere intelligatur & dicatur bisariam, quemadmodum supra retulimus, quae singulis
diebus & noctibus inuadunt, intermittentes dicemus, siue integritatem, siue remissionē quam vo-
cant, assequant. Inde ordine recēset a superioribus diuersas febriū differentias, semiterdianas, tertia-
nas, quartanas, quintanas, septimanas, nonanas cōmemorans. Tertianae & quartanae clare ad inte-
gritatem

A. 1. 1. 4. d. 3
su. 1. 67. 4. h

A. 1. 1. 1. 1. c.
1. 1. 1. d.

Inter Febres, quaedam Continuae sunt: quaedam Interdum tenent, nocte intermittunt: vel Noctē tenent, die inter-
mittunt: nonnullae Semiterdianae sunt, Tertianae, Quartanae, Quintanae, Septimanae, Nonanae.

Bisariam veteres vt continui nomine & intermittētis videntur. Nam continuas vocant fe-
bres quandoq; omnes, quae ad integritatem non delinunt: quandoque non omnes, quae non de-
linunt ad integritatem, sed solas praecipuae illas, quae omni carēt vsque ad iudicium mutatione. Ita
intermittentes interdum appellant illas solas, quae in integritate finiunt: interdum eas, quae non fi-
niunt in integritatem, sed in lignes faciunt mutationes singularium accessionum, in initium, inere
mentum, vigorem, & remissionem: At medici quidam iuniores, quae nullam magnam mutatio-
nem habent, non continuas, sed synoches, caeterum synochos id est continentes, nominant: cōtinuas
autē has solas, quae non veniunt ad integritatem, & inmittunt singulis accessionibus. Has vocant
antiqui interim continuas, interim intermittentes: nam sunt certe inter continuas & definites in
integritatem mediae. Proinde recte, vbi cum synochis conferuntur, intermittentes appellantur:
cum ad integritatem venientibus, continuas. Hoc loco differentiam febrium Hippocrates scri-
bens, aliquas esse earum continuas dicit, & sunt quidem in vtroque continui significatio continuas
multae: quaedam autē aut nocte intermittere, aut interdū. Ex quibus quae ad integritatem non deli-
nunt, iuniores quidam medici *μειζυνοειδēs*, vel *καθημεροειδēs*, id est diurnas vocant: illas, quae de-
linunt, *αμφίμεροειδēs*, quod est quotidianas. Qua vocum arguta obseruatione vacabant maiores.
Nam cū intermittere intelligatur & dicatur bisariam, quemadmodum supra retulimus, quae singulis
diebus & noctibus inuadunt, intermittentes dicemus, siue integritatem, siue remissionē quam vo-
cant, assequant. Inde ordine recēset a superioribus diuersas febriū differentias, semiterdianas, tertia-
nas, quartanas, quintanas, septimanas, nonanas cōmemorans. Tertianae & quartanae clare ad inte-
gritatem

In Graeco legi-
tur *καθημεροειδēs*
καθημεροειδēs, sed
forte legendum
καθημεροειδēs
interdum.

gritatem veniunt: At ex semitertianis, quaedam vtriusque incedunt via, quaedam altera statum earum habent ad integritatem non veniunt. Si vero consideres ut, sicut inter cas quae occupant quotidie, haec ad integritatem veniant, illae ad remissionem: ita earum quae tertio aut quarto quoque die inuadunt, quaedam dissoluta sunt: planè carnes nihil de re, sed de significato nominis semitertiana queri. Quae quarto quoque die incedunt, has integrum corpus scimus plurimum praestare: ac quae quarto quoque inuaderet die, quae ad integritatem non veniret, rarissime visa est. Non eadem in illis ratio est, quae tertio quoque die accedunt: complures enim sunt differentiae. Igitur in his, inquam, non de re, caeterum de significato habetur & nomine quaestio, quas de istis febribus tertianas conueniat, & semitertianas, & tertianas naturam referentes, appellare. Iam cum esse aliquas dicit febris quintanas, aut septimanas, aut nonanas, non de dictionis significato, sed de ratione significati. Nam sunt medici, qui confirmant ultra diem quartum, circuitum se nullum conspexisse: quidam assentiuntur Hippocrati. Equidem inde usque ab ipsa adolescentia obseruauit ad haec diem, sed septimanam, vel nonanam omnino non vidi, nec clare, nec obscure. Quintanos certe vidi circuitus obscuros, sed non exacte aut aperte, ut quotidianos, tertianos, & quartanos. Sed res (quantum equidem censeo) quando quidem ex experientia de ipsa iudicium fit, ratione non querit demonstrari. Si enim sit, qui exacte conspexerit, & crebro, aut septimo quoque aut nono die accessiones fieri (neque enim iterum aut ter sit velle scire) sit ille inductus, esse non nullos etiam tales circuitus. Sin autem non viderit ab initio status ad senectutem usque, quos vult egros, frequentes eo febricitare autem, iam illi hoc constat è diverso, non incidere eiusmodi circuitus. Quam obrem in Hippocratem cum ratione disputare, quod Dioecles fecit, valetis. Nam quibus dicit ex signis, aut humoribus oriri, vel quintanum, vel septimanam, vel nonanum circuitum, non habebis. Quinimmo nec scripsit quemquam ita agrum laborasse. Et quidem erat hoc eius officij, ut communia praecipua alia non parum multa priuatis planè fecit exemplis, iam idem quoque in his praestare. Sanè sciendum est in multis exemplis esse scriptum intum huius capitis, genere orationis, quod *ἀσθένειον* vocant, ad hunc modum: febris continua interdum tenent, nocte intermittunt: nocte tenent, die intermittunt. Quod cum dixi vocari genus *ἀσθένειον*, simul explicauit eius interpretationem. Oportet autem tanquam in numero motu doctorum adiuuans intelligamus, quae praetermissa sunt in orationibus, coniunctiones.

- 3 Sunt autem Acutissimi, Maximi, Grauissimi Morbi, ac praeter ceteris omnibus Lethales, in Continuis febre. Absolutissima omnium horum disciplina in commentariis est de febrium differentiis tradita. Hoc loco, ut iam saepe restatus sum, non constitui veritatem demonstrare: neque omnia singularia, quae ut nihil praetercam, docere: sed sentis interpretari verba. Summam vero singularium, quae commenda incident, non praeteribo. Igitur acutissimos aut, & maximos, & grauissimos esse in febre continua morbos: acutissimos dicit eos qui pauco tempore decernunt: maximos, validissimos: grauissimos, qui cum periculo sunt coniuncti: quod interpretans ipsemet, mox praeter ceteris omnibus appellauit illos lethales. Et quoquo modo continuam febrem accipias, vera dixit: nam morbi acutissimi, maximi, & grauissimi, tum in febris eueniunt, quae vocantur proprie synochi: tum in alijs iuncta, quae singulis progrediuntur accessionibus, ac initia efficiunt, incrementa, vigores, & inclinationes manifestas, nec ad integritatem veniunt tamen: de quibus hoc loco fuerit satis interpretari, quando quidem synochis contingit in his non his in synochis contineri. Quod si quis orationem intelligat de solis synochis habitam, eximie videatur alias continuas, ceu non periculosas, nec vehementes, aut acutas.

- 4 At vero Omnium est Quartana Securissima, facillima, longissima. Haec enim non est ipsa quidem tantum per se talis, sed etiam a magnis alijs indicat morbis. Facillimam esse dixit quartanam, quod est perinde ac leuem. Etenim continua, quia nullam habent usque ad iudicium remissionem molestiarum, sed perpetuo infestant, merito graues & dicuntur, & sunt. In quartana, maxime vbi sit moderata, licet diebus, qui inter accessiones intercedunt, prodire, ac non nunquam solita munera obire. Caeterum mos est tibi veterum, vbi de febribus disputantes audias, cognoscédus. Nam si tacinoris inflammationem, aut lateris alius ue partis, febris consequatur, pleuritum, vel peripneumoniã, vel hepatitum, nominant morbum, non febrilem. Qui vero citra inflammationem febricitat, febre hunc dicunt laborare. At nunc quoque de quibus agit febris, sic accipie institutam orationem: quãdoquidem ex aliene sepe numero grauitè vidimus homines febre laborasse quartana, ac deinde collecta aqua inter cutem, esse defunctos. Verũ ipsa sua sponte quartana periculo vacat, quae quidem alijs etiam morbis liberat. Atque ita nouimus morbos comitiales fuisse a quartana diu infestante discusso. Sed eius didicisti originem in commentarijs de febrium differentijs, & de iudicij.

- 5 In febre quam Semitertianam vocant, cum morbi eueniunt acuti, tum praeter ceteris haec est Maxime lethalis. Ac Tabidis, & Qui longis alijs morbis detinentur, Haec praecipue egrorant.

A. I. 4. f. 1. h. c. 97. 43. h.

A. I. 4. f. 1. h. c. 61. 42. h.

A. I. 4. f. 1. h. c. 61. 42. h.

Non

A Non possum medicorum vulgus adducere, ut a uocum & significationum consideratione, ipsam rerum diligant consideratione: quibus iure quidem ignoscendum est. Vbi. n. Agathinus, ne alios appellem, solidum liberum primum scripsit de semitertiana, in quo nominis significationem inuestigat, quid erit cause, per minus veniam his des? Tameci erat illud minoris eodem negotij, de ijs quae cernimus, separatum institutum tradere continuam, separatim de eorum nominibus, id quod nunc ego faciam. Nam febrium, quae tertio quoque die inuadunt, haec ad integritatem veniunt, illae secus. Rursus vtrarumque harum ea est differentia. Ex venientibus ad integritatem, quaedam accessionem habent horis duodecim circumscriptionem, quaedam longius productam. Earum vero quae ad integritatem non veniunt, quaedam cum horrore venientes, cum a primo impetu ad incrementum quod vocant, se conferunt, tamen esse iam medicoriter praegressae videantur, alterum horrorem cum constrictione inducunt: ab hoc alterum incrementum, deinde aliam constrictionem & horrorem: nam iterum haec ter repetunt. Postmodum aliam habent priore minorem accessionem, sine priorum repetitione: isque illis est perpetuus deinceps orbis, ut binae, quas dixi, binis fiant diebus accessiones. Praeterea aliae habent tertio quoque die accessionem citra horrificas illas quas diximus inualesiones & repetitiones: vnamque habent accessionem tertio quoque die, atque accessione carent secundo die. Vnum haec & continuum habent & aequabile ad inualesione ad vigorem incrementum. Habes iam febrium, quae tertio quoque die inuadunt, differentiam semper conspicuam in agris. Ostendimus autem a bilioso & pituitoso succo febrem cum horrore venientem proficisci: cum vero quae caret horrore, a bilioso quidem, sed lentiore, & concocti difficile, quod serunt esse principum partium inflammationem. At quae cum rigore inuadunt quidem, caeterum ad integritatem cum biliosis vomitionibus, aut dejectionibus, aut sudoribus veniunt, harum est causa totum corpus permeans flaua bilis. Quare cum haec febra, quas dixi, habeant, siquis causam singularum inuestiget aut curationem, ossequium medicum illi, simulque opem praestare fecerit: querere vero quo quodque dictionum commode nomine appellet, haud dum medicinae interesset: alioqui tamen res cognitae est necessaria, vbi alios docere instituat legere. Nam ad morbos quidem in agris cognoscendos nobis, & futura praedicanda, videmus nominum exactam rationem nihil referre, quando vulgus non ex his de medicis existimat: verum cum a languinis missione conspiciat agrum commodius habere, cibumque in tempore sumere (nam vel de hoc potest plebicus, cum vidit, iudicium facere) deinde non statim cibum accessiones principum excipere, sed longiore post tempore, tum medicum collaudat, iam etiam Cui frigidam cum porrexisset lauillaeque, itaque febre aegrotum liberauisset cernat, continuo illum suspicit. Sic etiam, siquid de sequentibus praedicat, profecto haec illa sunt, quae illustrant praefatus & vere medicum. Sophistes vero, dum de uocibus & significatis contedit, tempus corrumpit & sumum & discipulorum. Nos autem non institutum docere hoc loco opera artis (nam hoc quidem alias abunde effecimus) caeterum breuibz mentem inspicere Hippocratis: quod ut faciam, hic facultas datur. Etenim supra etiam ipse Hippocrates dixit: Infestabat illos plerisque haec incommoda: horricae febris, continua, acuta, omnino non intermittens: modus erat semitertianus, vno die leuiore, altero grauius iterum inuadentes. Rursus hoc loco dicit: In febre semitertiana cum morbi eueniunt acuti, tum praeter ceteras haec est maxime lethalis. Lethalem igitur semitertianam esse, aperte Hippocrates ipse dixit: febrium vero ad integritatem venientium lethalem esse nullam, in aphorismis clare docuit, his verbis: Febres quae non intermittentes tertio die ingravescent, sunt periculosae. Quocumque autem modo intermiserint, periculum abesse significat. Qui itaque in venientibus ad integritatem semitertianam esse, Hippocratem sequens, dices? At qui sane qui aiunt, si horas quatuor & viginti quis febre vacet, mediam cum semitertianam habere, in numero habent talem febrem intermittente. Sic etiam, qui mediam & parua in magna distare horarum numero ferunt, student vtranque ad integritatem deducere, ab Hippocratis sensu discedunt, dum in febribus intermittentibus ponunt semitertianam: quia nihil haec periculi habebit, quãuis ab illo lethalis dicatur. Satius igitur sit, uti censuimus, uocabula repudiare, atque citationes diuoriones praefagiaque cuiusque febris meditari. Sed enim quia clarior per uocabula & compendiosior doctrina euadit, prius exponemus oratione febrium differentias, quae tertio quoque die inuadunt, ut modo faciebat tribuens suum cuique earum nomen, id quod facere semper soler, ad constitutas febris, quae tertio quoque die inuadunt, differentias: Deinde quae intra duodecim horas cessat, breuioris institutionis gratia appellabimus exquisitam tertianam: Quae diuturnior nomen haec accessionem habet, adhuc ea tamen remissionem longiorem, uocabimus illam simpliciter tertianam: Quae vero accessionem plurimum productam, paruum autem interuallum, cum iam tertianam nominabimus productam: Quae ad integritatem non ueniat, sed horrificas primo quidem die faciat repetitiones, altero simplicem vnam accessionem, semitertianam hanc appellamus: Sin autem simpliciter tertio quoque die inuadat, τριπλοσύν hoc est tertiana naturam referentem. Omnia in hoc sermone distincta habes, tam uulgia, quam inutilia. Haec igitur semper tibi sunt memoria tenenda, & eorum habenda expedita nouitia: ita ut nihil nugae iuniorum medicorum, Tertua Clallis. q q q

... διπλοσύν ...
... τριπλοσύν ...
... παλαιά ...

* πηλιο ...
... διπλοσύν ...
... παλαιά ...

... πηλιο ...
... διπλοσύν ...
... παλαιά ...

Supra. 106. a. c. 1. l. 25.

A. I. 4. f. 1. h. c. 61. 42. h.

... πηλιο ...
... διπλοσύν ...
... παλαιά ...

ribus diebus iudicantur, primum dicit circuitum esse (sed satis, ut indicauimus, erat dicere non de principio) tertium, deinde quintum, mox septimum, ab hoc nouum, sub quem undecimum, ab hoc septimum undecimum, tum primum & vigesimum, postea septimum & vigesimum, postremo primum & trigessimum. Ostendimus vero in lucubratione de diebus decretorijs, omni esse decretorium va-

15 Porro sciendum est, ut si dicitur iudicentur extra hos prescriptos, significant Recidivas fore, sicutq; Pernicidas. Predictos dies bene & firmiter iudicare, tum iudicatos morbos omnino esse firmos, euadere autem non nunquam exitiales, illis commentarijs est declaratum.

16 Insuper est Animaduertendum, & cognoscendum, Quae sint his temporibus futura iudicia ad Salutem, vel ad Perniciem: aut Admota ad Melius, vel Peius.

Hoc loco significatio dictionis iudicij docet, quod breuiter dicas morbi repentinam effemutationem. Nam fieri mutationem quadrupliciter, ipse dilucide significauit: ad salutem vel perniciem: aut momentum ad melius, vel peius, in signe quidem. Praetermisit vero dicere, in signe, ut quod in communis significatio dictionis iudicij contineatur.

17 Praeterea Errantes Febres, quartana, quintana, septimana, & nonana, Quibus iudicentur circuitibus, Considerandum.

Nec de his quidem in libro praefagiorum disputat. Etenim errantes singulas accessiones hnt inordinatas: verum signis tamen, quae decretorijs diebus animaduertuntur, illarum praeficit iudicium. At de circuitibus, qui ad integritate veniunt, cuiusmodi tertianarum sunt, & quartanarum, ostensum est vulgo medicorum praecipuum incognitum, quod semper nos in egris sumus experiti. Non enim sunt dies primi attendendi, neq; isto ordine numerandi simpliciter, ceterum accessiones: ut ille de exquisita tertiana in aphorismis dixit: Exquisita tertiana, septenis circuitibus, vel longissimi, iudicatur. Na vt haec septenis circuitibus iudicatur, eadem ratione alia nouenis circuitibus, alia videntis, atq; ita deinceps pro numero decretoriorum dierum. Ac de quartanis eadem est ratio. Vnde in libro praefagiorum ait: Fit autem quartanarum etia status hoc ordine. Ego vero et hanc speculationem cum apud Eudemum philosophum praedicerem, qui tribus tenebatur quartanis, primum de illis recelluram primum, quae certis diebus inuadebat: & post totidem circuitus ab hac depulsa, altera certo die: similiq; modo cum postea tertiam praenunciarem, ex diuinandi arte haec praedicere factabant, non ex medica speculatione: tametsi vates nunquam vidissent vera Roma de egris praedicentes. Na illorum, qui alij in verbis sunt, nullum feci periculum. Nos (quod Deo approbante dicam) nulla re vnquam, praedicenda offendimus. Atq; si ea quae de iudicio sunt expolita mediteris, Hippocrate eris arteq; dignus. Sed haec obiter mihi dicta sunt. Nunc iam ad propositam interpretationem reuertamur. Nam vt in libro praefagiorum omnem absolutum de diebus decretorijs disputationem, ita de circuitibus quoq; At nusquam de quintanis meminit, vel septimanis, vel nonanis, non modo in praefagijs de ipsis quicquam praedicens, sed ne in aphorismis quidem. Etenim cum in libro praefagiorum dixit, Fit autem quartanarum etia status hoc ordine. & in aphorismis, Exquisitam tertianam septenis iudicari circuitibus, poterat eadem opera de quintana, septimana, & nonana idem pronuntiare, si ita scripsisset: Fit autem quartanarum etiam status, eodem modo quintanarum, septimanarum, nonanarum status, hoc ordine.

DE QUATVORDECIM AEGROTIS

Qui hoc Primo Epidemiorum libro sunt scripti.

Sed priusq; enarrare singulos aegros aggrediar, interesse mihi tum ad claritatem, tum ad breuitatem videtur, in comune vt de illis omnibus aliquid dicam. Ostendi cum in alijs operibus, tum in medendi methodo, duplicem esse quaestionis inuentionem: vnam, quae ratione assequitur cognitionem vniuersalis & communis singulorum forma: alteram per singularia ad communem & vniuersalem peruenite: Atq; haec quidem complere vniuersitatem: opera vero artificum circa formas versari indiuiduas, ad quae debere exercitari, qui vniuersale iam ante inuenit: iam etia ad confirmationem eorum quae sunt generatim inuenta, singularia conducere: Ad discipulorum praerea captum, haec veluti exempla sunt generalium praceptorum. Qua de causa ego quoq; in lucubrationibus oibus meis, non vniuersalia tm, sed & singularia ex Hippocratis libris collegi: praecipue vero capita ex libris de morbis vulgaribus adscripsi, in quibus a principio vsq; ad finem est omnia, quae egris acciderunt, persequutus. In libris de dyspnoea hoc est difficultate respirandi, oes commemorauit, qui in libris morborum vulgarium difficultate spirauerunt: In libris de diebus decretorijs, iudicatos, similiq; in alijs modo. Quare prolixioris explanationis nihil opus sit ijs qui ad artis opera

A opera proferant. Sed quando contextus Hippocratis non nullis est in locis obscurior, ideo operae precium visus mihi sum facturus, si eas ego lucubrationes explicarem. Nam omnium symptomatum, quae singulis narrat morbis accidisse, si statim totam naturam declarandum, aut generationis causas, quaequid vnquam scripsi, cogar huc omne transferre: simulq; eo mihi res deueniat vt in singulos aegros singula habeam scribenda volumina. Quod si, quae in libro praefagiorum sunt plene tradita, eorum hic exempla tantum indicem, reijciens summam disciplinae ad libros, quos conscripsi, in spem venio fore mihi fermonem compendiosum.

AEGROTVS I

18 Philiscus propter moenia habitabat. Haec morbo decubuit. Primo die Febris fuit. Acuta, sudauit: laboriosam Non Estem habuit. Post hunc omnia sunt exacerbata, usq; ad chylitrem alius bene reddidit: Nocte quiescit. Die Tertio mane ad meridiam vsq; febris fuit liber esse: sub crepusculo vero febris cum acuta corripuit, vni cum sudore: sribuntibus erat: lingua proeterea exaruit: nigrae vrinae reddidit: Noctem grauem habuit, non dormiuit, omnino delirauit. Quarto cuncta exacerbata sunt, vrinae nigrae: Nox tolerabilior, vrinae melioris coloris. Quinto ad meridiem parum de naribus, idq; merum stillauit: vrinae raris, in quibus erant suspensiones quaedam rotundae, geniturae summes, disperse, non residebant: subito balano, pauca veruimenta statuosia exierunt: Nocte se gemitu habuit, summis paucis, verba, delirantia: extremitates vndeque frugebant, nec iam ad calorem ille amplius redibant: minxit nigra, aliquantulum dormiuit: Sub diem obmutuit, frigida sudauit, extreme partes liuescebant. Die Sexto ad meridiem est Defunctus. Spiritus huic erat perpetuo quasi reuocato, rarus & magnus: Lien in tumorem rotundum elatus erat: Sudores perpetuo frigidi: Accessiones diebus paribus.

In hoc aegro, tertio die mortem impendere, qui generalium praceptorum meminit, clare perspicat. Nam primo die inualit acuta febris, quem sudor excepit: vnde febris non est discussa, sed nox etiam grauis fuit. Secundus omnia exacerbauit. Inde tertius dies excretionem habuit nigram vrinarum, itaq; etiam quod die accidit, statim perniciose erat. Nam decretoria non ita dicata, aut lethalia, aut difficilis sunt iudicij: Lethalia, si qua ijs symptomata vel signa lethalia acciderant: Difficilis iudicij, si absq; his signa permaneant inconcolorum humorum. In Philisco vero signum accidit lethale, qd ad ludorem non discutietem febrim tertio die nigrae vrinae & sitis accesserint, linguaq; in super inaruerit, & implacidus fuerit tota nocte, vigilauerit, delirauerit. Haec cum ita essent facta, quarto ait die omnia exacerbata fuisse, & vrinas iterum nigras fuisse. Quare fac memineris, vbi quartus perinde vt tertius grauis habeat symptomata & signa in morbo acuto, breui expectandum iudicium esse: si paribus diebus potius inuadebat, in paribus: si vero imparibus, in his: Atq; vbi iudicium, illic scilicet et mors, in morbis quidem exitialibus. Ex vero ad sextum diem Philiscus perijt, qd accessiones paribus diebus haberet: nam hoc ipse declarauit Hippocrates, qui ad exitum totius narrationis ad huc modum scripsit: Spiritus huic erat perpetuo quasi reuocato, rarus & magnus: Lien in tumorem rotundum elatus erat: Sudores perpetuo frigidi: Accessiones diebus paribus. Alius fortassis aeger paribus symptomatibus & signis, non die sexto, sed octauo obiret, si & viribus esset Philisco robustioribus, & minus symptomata sunt & signa perniciose. Nam cum hic tertio & quarto die nigrae vrinas redderet, a parte qd esset caeothese morbus, predebat. Sudores proeterea frigidi & sanguinis stilla quinto die comprobantur impendens exitium in propinquo esse: multo id magis, quod adiecit stilla /merum/ hisce verbis: Quinto ad meridiem parum de naribus, idq; merum stillauit. Ergo cum vel defectionem alii dicit vniuersalem meram, intelligit non nullam, deiecta vel cuomtra, aut flaua nictura bili, aut atra, aut virulenta. In stilla vero si accipiamus purum sanguinem, rubrum (quando eius hic est peculiaris color) falsi quippiam cogitemus. Rubri enim stilla haud est in morbo exitiali visa vnquam, sed atri semper. Proinde vniuersale est hunc ipsum atrum dicere Hippocratem merum, intelligereq; vehementer atrum. Itaque clare apparuit die tertio morbi exitium: non tamen quando erat moriturus, constabat. Atqui vbi quarto die vrinae nigrae permanerent, & accessiones fierent diebus paribus, si quidem aetate & robore virium repugnasset, ad octauum diem aegrum suscecurum probabile erat: sin secus, die sexto diem suum obiturum esse. Jam cum praeter illa quintus dies haberet sanguinis stillam meri: tum frigidus sudores, quos per totum morbum euenisse affirmat: optima ratione expectes aegrum accessioni sexto die instanti nequaquam fore perferendam. Haec itaq; assentiri illis videtur, quae in vniuersum de decretorijs diebus, vrinis, ac sudoribus tradita in libris sunt decretorijs, ad haec in libris de dyspnoea, & delirio. Nam cum in libro praefagiorum dixerit: Spiritus frequens, aut doloris, aut inflammationis supra septem transuersum, iudicium est: Magna respiratio, & ex longis intervallis, delirij nuncia est: Et modo deliriale Philiscum ostendat, nulla facta difficilis respiratio mentione per totam narrationem: recte in exitu orationis addidit, Spiritus huic erat perpetuo quasi reuocato, rarus & magnus. Liqueat autem perinde esse rarum dicere, ac ex longis intervallis. Quali reuocato, significat, vt admonito: siquidem in commentarijs de dyspnoea, ob offensionem mentis fieri spiritum rarum & magnum ostendimus, quali obliuiscence actionum aegro, vt nesciat, nec quando cohibere eas, nec quando auspicari debeat.

Tertia Classis,

999 iij

Aegrotus

in Prog. c6. l. 1. 2. 4. 194. h

4. Aph. 19. Ex. ord. 31 g

in Prog. c6. 3. l. 7. 4. 207. f

g h o z i a t h i c a u t o m a n i q m p d i c e n d o x x a t e . i d e m c o t a t x i o d e d i e b u s d e c r a t i s i n f i n e : 2 3 x c o i s 3

19 Silenum, qui in Platamoniæ adibus prope filios Eualcidi habitabat, Ex lassitudinibus, potationibus, & exercitationibus impellens, ignis corripuit. Cœpit simul ex lumbis laborare, & capitis gravitate tenebatur, collumq; contendebar. Primo die alius biliosa, mera, spumosa, affatim colorata, multa deiecit: Urina nigra, in quibus nigra subsiderent: sibilandus erat, lingua arida: Nocte nihil dormiuit. Altero die febris acuta, retinenda plura, tenuiora, spumosa: Urina nigra: Nox grauis, aliquantulum delirauit. Tercio cuncta exacerbantur, hypochondrij contentio submollis vrinæq; promissa ad vmbilicum: deiectiones tenues, subnigra: Urina turbida, nigra: Noctem in somno duxit, multa verba, visus, cantus, moderari sibi non potuit. Quarto die eadem erant. Quinto deiectiones mœra, biliosa, leues, perquam pingues: Urina tenues, perlucide, pauca: mentis consistit. Sexto caput parum exsudauit, extremitates algebat huc sequebant, multum sese iactauit, alius nihil exerceuit, Urina resititit febris acuta. Septimo die obmutuit, extremitates non amplius redierunt ad calorem, nihil minxit. Octauo frigidus toto corpore sudor: papule cum sudore rubentes, rotundæ, parua, vasis similes permenebant, nec abcessum efficiebant: alius paruo iritamento stercorea tenuia, veluti inconcocta, multa, cum labore reddidit: Urinas reddidit cum dolore mordaces: extremitates parum reculescebant: somni tenues, comatosi, obmutescibat: Urina tenues, perlucide. Nono nihil mutabatur. Decimo potum non sumebat: comatosus, & somni tenues: similia alui excrementa: minxit multum, quod subvirescit in matella eadebat: quod subsidebat, erat simile farinae crassioris, album: extrema membra iterum frigebat. Vn decimo Obijt. A primo hic ad finem usque Spiritum magnum habuit, & rarum: Hypochondrij perperam palpitationem. Annum ætatis agebat circiter Viginti.

* Alcomatosus.

In hoc egro, quod non fecit in primo, gratem adscripsit. Ille enim merito perijt die sexto, quod in acuto morbo, exitalia continenter ab initio haberet signa & symptomata. Hic non aliter atq; ille a principio affectus, tamen ad diem progressus vndecimum est per virium robur: quod verisimile erat cum aliquo suppeditare: tum vero, quod adiecit ætatem, declarauit: quia in Philisco non addidit. Vnde eo quod illam præterijt, significauit illum fuisse ætate matorem, ita ut minus valide viris essent. Alius autem æger isidemi ab initio signis & symptomatibus, validis viribus si non foret, periret ad septimum diem. Adcoq; hic ipse, nihil est factum propius, quod eo die moreretur, de quo scripsit septimo die obmutuit, extreme partes non amplius redierunt ad calorem, nihil minxit. Quare planum ex his est proxime illum mortem deuenisse. At quia viribus erat robustis, potuit ad diem proximum, qui decretorius erat, vndecimum perdurare: quoniam tertio & quarto die in pessimis veratum signis & symptomatibus, septimo oportebat vita excedere, quod scilicet essent magis accessiones diebus imparibus: id quod hinc verbis significauit tertio cuncta exacerbantur & postea iterum quarto die eadem erant. Cum igitur robore virium septimum diem, ut dixi, potuerit superare, octauo papulas cum sudore habuit rubentes, rotundas, paruas: natura eius morbo repugnante, et humorum superfluitatem malorum ad cutem propellente. Idq; fuit causæ, cur die non non sit mortuus, sed vndecimo. Quod si die octauo nihil tale accidisset, restabat, vt nono ille obiret, cum is certe septimus, quem dixit, fuisset. Quia vero egger etiam in morbo delirauit, idcirco fini adiecit narrationis, spiritum eum rarum habuisse, & magnum toto morbo. Iam etiam hypochondrium illi perpetuo palpitate affirmavit: quod quidem turbationis vel delirij esse signum in libro præsigniorum est dictum. Videtur homini inflammatione aliqua fuisse in sepro transverso: quæ obrem dum tertium diem exponeret, scripsit hypochondrij contentio submollis vrinæq; promissa ad vmbilicum. Submollis autem est subuacua, hoc est citra tumorem: qui fit vbi hypochondria inflammantur. Sed vbi inflammatione septi transversi hypochondrium per continuitatem sursum trahitur, contenditur absq; tumore. Etiam in totius narrationis initio dixit, ex lumbis illi laborare, & capitis gravitate teneri, collumq; contendi: quæ morbo ad exitum spectante, delirij notæ sunt: quæ quidem si coniuncta vigilijs sine grauitate essent, phreneticus euaderet. Nunc capitis grauitas abundantiam declarans contineri in eo humorum, non admodum calidorum, aut biliosorum (nam prorsus in somnis esset) egrum significauit comatosum fuisse. Verum de his affectibus, in quibus simul comatosi sunt, & delirant, cum primam exponemus orationem libri prædictionum, latius agemus. Neq; hoc loco prætereundum id mihi est, quod & melius est, quod et sæpe diximus alia, vbi quis manifestis ex causis febricitare cœperit, siquidem nequaquam sit morbo corpus opportunum, diaria corripit febre. Atq; prorsus Sileno id accidisset, qui ex lassitudinibus, potationibus, & exercitationibus intempertius erat correptus febre, nisi corpus iam ad morbum esset comparatum: quod cognoscere symptomatibus & signis, quæ primo statim die & secundo apparebant. Primum itaque eum, inquit, ignis corripuit, ita suo more febrem vehementissimam appellas. Deinde, primo die alius biliosa, mera, spumosa, affatim colorata, multa deiecit. Postea vrinæ, in quibus subsiderent nigra. Post rursus, sibilandus erat, lingua arida: nocte nihil dormiuit. Sileno mox primo die per multa acciderunt symptomata, & signa exitalia, vt intelligere aperite posses, lassitudines, potationes, & exercitationes morbi occasiones fuisse. Nā appelles præter ceteras proprie occasiones, quas Greci προφασεις vocant, manifestas causas. Cum vero alia præterea accesserint,

in Prog. c. 1. r. 28. 4. 195 G

A accesserint, quæ homini impendere morbum arguant, multo tamen tempore præcesserint, verisimile tum fit, potuisse & Silenum hunc, quod longo tempore vixisset illa ratione, ea de re in morbu commo parasse. Nam siquis laborando & operando sese ad lassitudinem vsq; affligat, potest autem largitum intempertius exercitationes subeat, id est aut a cibo, aut vbi tardius concocti sint cibi, antequam probe sit in sanguinem versus nutrimentum, hic tum partim bilem propter labores acceret, partim crudos & inconcoctos humores, ex potu & intempertius exercitationibus. Sunt autem morbi hi multo grauissimi, in quibus vritusq; magna colligitur copia.

20 Hypophantem Febris Acuta corripuit. Per initia alius pauca, et cuiusmodi in renfimo solent, deiecit: deinde tenuia, biliosa, subvirescit, non dormiebat: Urina nigra, tenues. Quinto die mane obsurdiebat, omnia exacerbantur, lien intumescit, hypochondrium contendebar, pauca & nigra alius excreuit, desipuit. Sexto delirabat: Sub noctem sudabat, frigebat, in delirio persuebar. Septimo circumscribebat, stiebat, desipiebat: Sub noctem ad mentem redijt, obdormiuit. Octauo febricitabat, lien residebat, omnia intelligebat, doluit ei inguen primum secundum lienem, deinde in vtraq; tibiam dolores demigaurum: Noctem facilem habuit: Urina erant melioris coloris, & residebat in ijs pauca. Die Nono sudauit, iudicatus est, intermisit. Die Quinto redijt, simulq; splen intumuit, febris acuta, sordida iterum. Post Recidiuam, tertio die residebat lien, imminebat in sordidus, crura dolebat, nocte sudauit. Iudicatus est Die Septimodecimo: Neq; in recidiu delirauit.

Aligri, cu vena nigra egru
causit ut ar hie de vna
de c. 2. q. carat sed hoc
debet inuelligi vaxissimè
quando de morbo acuto: cū
git aut. et qdæ rō morbi
nel qd. et qdæ morbi
vicitas cōspiciantur at
tis: vel qd. vna bilis hie
tur ad pæsigniorum ut ex hie
com. c. 1. r. 28. 4. 195 G

Hic præter expectationem superstes fuit, quem scilicet primis diebus merito moriturum suspicatus esles. Et enim nigra minxit. Et excrementa alui biliosa, repressa, infecuta sorditas est, vt quæ in caput ascenderant: vnde non immerito desipuit. Nihil vero erat boni, quod vrinæ nigra, quæ quidem erant prauæ, compensaret, nisi quod lien die quinto intumuit, excepta parte malorum humorum. Deinde, die octauo cum ex liene in crura transirent, hic diminuebatur quidem, cæterum ad crura dum transirent, primum ei inguen doluit in iusitrum, hoc enim positum est secundum lienem: postea transierunt ad vtraq; tibiam dolores. Post quæ symptomata commode noce habuit. Etiam minxit vrinam coloris melioris, quæ paucam haberet & album sedimentum. Mox die sequenti, qui nonus erat, cum sudore est iudicatus. Tanti scilicet erat decessisse quæ molesta erant ad partes imas, vrinæq; concoctio. Veruntamen nec quidem potuerunt hæc a morbo prorsus egrum vindicare, qui die nono sudauerat. Quare reliquias quædam habebat prauorum humorum, quæ recidiuam quartodecimo die excitabant, a qua omnino est die septimodecimo iudicatus. Seruabatur etiam in hoc agro iudicium diebus decretorijs.

21 Philini Vxorem in Theso, quæ filiam pepererat, purgatam ex prescripto nature, & cetera recte habentem, decimo & quarto a partu die, ignis inuasit cum Rigore. Hinc cor primum dolebat & hypochondrium dextrum, multibrium dolores, purgatio desita est. Subdito autem, hæc quidem facta leuiora sunt, cæterum capitis, colli, & lumborum dolores permenebant: nulli erant somni, extremitates frigida, siticulosa erat, venter ambustus est, pauca excreuit: Urina tenues, & decolores per initia. Sexto die noctu multum delirauit, deinde resipuit. Septimo erat sibilandus, alui excrementa syncre biliosa. Octauo superviguit, febris acuta, convulsiones multe, dolorificæ, multum delirauit, surrexit, balneo supposito multa bile iussa deiecit, non dormiebat. Nono convulsiones, Decima aliquantum mente cõstabat. Vndecimo dormiuit, omnia meminit, sed statim in delirium recidit: Urinam vero rediebat vna cum convulsionibus affatim multam, vno admomentibus, crassam, album, qualis est que in matellis subsidit, cū agitata fuerit: reposita multo tempore, non subsidebat, color & crassitudo assimilis iumentorum vrinis: hæc illius erat Urina, quæ eo vidi. Circa diem Decimum et Quartum palpitationes, totum corpus dolebat, multum loquebatur, aliquantisper mente cõstabit, D breuius desipuit. Circa diem Septimumdecimum obmutescibat. Vigesimo Obijt.

Duo sunt huius narrationis: quorum alterum est cum superius & postea descriptis agris commune, decretorijs dies: alterum huius proprium. Mulier, in hunc ex retenta a partu purgatione, & morbus constitit, & mors. Obijt die vigesimo: cum diem quartumdecimum, & septimumdecimum cæteris esset peiores experta. Subdito, cum sit cum dictione / balanus / scriptum, constat quid denoter: Vbi vero nihil sit additum, intelliges balanus, vt voluit quidam, aut pestum, qui mitigat, & inflammationem discutit. Illud certe in omnibus mulieribus, quarum impedita a partu est purgatio, sciendum est & memoria tenendum, esse, quæ in extremum mortis discrimen veniant: per paucas admodum, quæ modice infestatae sunt, propterea quod plurimis veteris inflammationis, alijs virulentis, aut pituitosis, aut mediocriter bonis: sed exquisite inculpatis haud vnquam, nã eius optima portio in foetus incrementum est in sumpta. Demonstrant naturam eius, symptomata, quæ consequuntur colibitam a partu purgationem: id quod huic accidit de qua hoc loco verba sũt. Rigor, acuta febris, sitis, biliosus asthuxus, delirium, vigilie, biliosi sunt humoris indicia abundantis. At vero convulsiones, & palpitationes, & similis vrinæ iumentorum, crudi ea sunt & crassi species.

Ph. Aph. ut. Ex. ord. 10 a. Et in lib. Humoib.

quibus de naribus erumpit sanguis, nisi minus iusto fluat: nunc vero erat iusto minus, siquidem E perperuabat vigilias & deliria. At etiam, Quae ducere oportet, educenda esse, quo potissimum vergant ad loca accommodata, recte in vniuersum dictum ab hoc casu fidem accipit. Non est negli gendum praeterea, quod est, cum tertium diem exponeret, dictum, grauitas capitis: vnde capitis re plectio significatur. Iam memoria teneas etiam die quarto, qui decretorius erat, coepisse sanguine erumpere: die quinto vbi profusus sanguis eruperat, sudaueratque, esse iudicatum. Sed haec in libris de decretorijs diebus plenius persequi sumus. Quod vero in exitu totius narrationis scripsit: In hoc non erat recidua, sed crebro sanguis etiam post iudicium erupit, eo est dictum, quod absque vrina tum concoctioe esset iudicatus. Didicistis autem hoc ipso in libro, concoctioe celere iudicium, & certam sanitatem promittere: at cruda & incondocta in malos abscessus desistere, aut in acrilias, aut labores, aut interitus, aut diurnitates, aut reciduas. Atque cruda adhuc erant, & incondocta, non tamen in malos abscessus conuersa fuerunt. Itaque abscessus ipse optimos esse docuit, qui efflu xione fiunt: ab ijs, qui remotissimi sunt a locis affectis, & ad inferiores corporis partes.

AEGROTVS VIII

25 Erasimus, qui prope Boeae in orientem habitabat, igni est a caena correptus: Noctem habuit molestam. Die pri mi qui cre: Noctem laboriose transiegit. Altero die omnia exacerbata sunt: Noctem delirauit. Tertius dies labo riosus fuit, multum delirauit. Quartus fuit molestissimus: Noctem nihil dormiuit, in somnia, imaginationes: deinde perora, magna, & periculosa, timor, implacuitas. Quinto die mane recreatus est, & omnino resipuit: Multo autem ad meridiem furore percussus est, sibi imperare non poterat: extremitates frigidae & sublimidae, vrima cruda: Ad So lis occasum Obijt. Habebat hic Febrem perpetuo cum sudore: hypochondria sublimia contenta cum dolore: vrima nigra, suspensiones continebant rotundas, non subsidebant: ventris stercus excreuit: stibebat continenter non valde conuulsionibus multo cum sudore, & sub mortem continentes.

Απεπτα. 1. inconcoctae, seu ut ipse verius, cruda. in ali quibus tamen eod. vπεση 1. substituitur seu suppressa sunt.

Erasimus hic δια τελεος hoc est semper, sudauit, id est per totum morbum sine iudicio. Hypo chondria admodum male erant affecta, & vrima nigra. Quam igitur habebat salutaris spes et itaque, quia omnibus est perspectum, quid de hoc homine futurum sit, merito quis existimet nequicquam scriptum de eo esse. Verum fortassis hunc hominem exemplum adduxit celeris inieritus. Nam in libro praefigiorum primum dixit: Febres, siue sanus quis ab his euadat, siue pereat, pari diei non micro iudicant. Deinde, Omnes, inquit, quae benignissimae sunt & firmissimis fulciuntur signis, quarto die vel ante iudicantur. Ac postea: Et malignissimae, & quibus periculosa adsunt signa, die quinto vel citius perimunt. At Erasimus, quantum omnino grauius haberet, ad diem tamen quintum mortem produxit, quod die primo mediocriter haberet. Vnde est de eo sic scriptum ad verbum: Dicam primum quiete transiegit. Quintus itaque ab initio quo decessit, non ad numerato primo, quartus efficitur.

in Prog. 66. 1. 1. 4. 206. d Ibidem. c. 2. Ibidem.

AEGROTVS IX

26 Critoni in Thesio, recto ambulanti, pes dolere ex pollice vehementer cepit: Decubuit eodē die, horrescens, fistuloso sus parui calens: Noctem desipuit. Altero die tumor toto pede & ad talem subrubens, cum contentionē pustula nigra, febris acuta, valde insanij: detractiones merx, biliosa, subcrebra fuerunt. Perijt Posthodie, quam agerare coeperat.

Ager hic, quia tam perijt subito, memoratu dignus est. Quod si ratio sit mortis adscripta, tum sermo nobis vnde quaque accommodet. Nunc ex illis quae scripsit, copia humorum permulta fuisse videtur, quos natura est a principibus partibus ad crura molita deponere. Cum autem id membrum omnem capere non valeret superfluitatem, residuum recurrens ad caput ascendit: quod, qua erat malignitate, furiosum delirium excitauit. Malignitatis excrementum statim erat iudicium, quod pustulae nigrae generaretur ad talem. Vnde mireris, quid cause fuerit, quod minus huic initio morbi secue rit venam. Sed scimus ad plurimos eum, quos descripsit, morbo iam progressio accessum esse.

AEGROTVS X

27 Clazomenium qui iuxta Phrinichidai puteum decubabat, ignis imasit. A primo illi caput, collum, & lumbi dolebant: statim furidus effectus est, somnis carebat, acuta corripuit febris, hypochondrium in tumorem attollebatur, co tentio parua, lingua arida. Die Quarto de nocte desipuit. Quintus Dies laboriosus fuit. Sexto omnia exacerbata sunt. Circa die Vndecimum fuerat remissiora. Detractiones ab initio ad die vsque decimumquattuor multae, tenues, aquae coloris: quod ad aluum exoneranda attinet, commode habebat. Inde aluus restitit: vrima perpetuo tenues quidem, ca terum boni coloris, & multum habebant suspensionu dispersarum, non subsidebant. Die Decimo & Sexto mixxit paulo crassius, habebat aliquod sedimenti: aliquantum recreatus est, magis mente constitit. Septimodecimo iterum tenues, secundum vrimaque aures tumor cum dolore, nulli erant somni, delirabat, crura illi dolebant. Vigesimo Die febre liberatus est & iudicatus, non sudabat, profusus mente constitit. Circa diem Vigesimum septimum coxae dextrae vehementis dolor subito sedatus est: at tubercula auri non residebant, neque suppurrabant. Tenebatur dolore die Primo Trigesimo: ventris stibebat multus aquosis excrementis, ac qualia esse in dysenteria solent: vrima reddidit crassius: tubercula auri resederunt. Circa Quadragesimum die oculus dexter illi dolebat, obfuscor erat visus: ad statum suum redijt. Vir hic

A Vir hic vel testimonium, vel etiam exemplum est non paruum generalium praecceptorum. In stituamus autem orationem ab vrinis: de quibus scripsit. Die vndecimo vrinis perpetuo tenues quidem, ceterum boni coloris mixxit, & multum continebant suspensionum dispersarum, non subsidebant. Perinde enim quasi ab initio tales fuissent, & permanissent eodem in statu ad diem decimum & sextum usque loqui videtur. Die sextodecimo earum mutationem indicauit, vt tum primum incidere: nam haec sunt eius verba: Die decimo & sexto mixxit paulo crassius, habebat aliquid sedimenti. Planum ergo est, tenues, sed boni coloris vrinis, ob coloris bonitatem promittere salutem: Quatenus autem erat tenues, haec tenus tempus requirebant concoctioni. Ceterum eorum quae molestiam creabant, non vnum erat genus. Nam cum prius die decimo & sexto vring commutationem declarasset, postea dicit: Die septimodecimo iterum tenues. Eodem die dicit, se cum dum aures eius tumores caecos. Quod si aditus habuisset vrinis crassas, vigesimo die cum nino redisset ad sanitatem, quod dies decimus septimus sit vigesimo indicatorius. Itaque quo die est prius iudicatus. Non erat tamen constans & absolutum iudicium: immo vero tubercula secundum aures non resederunt, neque suppurrunt. Dolore praeterea infestabatur, et alui fluxio incepit vna cum excrementis dysenteriae: hoc est ramentosis, quae a credinis erant humorum, qui descende bant. B nota. Quibus cum vrina accedent crassa, tumores iuxta aures resederunt. Quae cum ita proce derent, solida morbi decessio in diem quadragesimum incidit. Quare memineris in eiusmodi iudicijs, non tantum vltimū, quod sit in circuitu decretoriorum dierum, sed etiam eius, quod in medio est. Etenim in omnibus agris, non his solis videas iudicia diebus decretorijs fieri. In decretorijs diebus tumores sunt ad aures exorti. At septimodecimo extiterunt parotides. Die vigesimo septimo coxae dolor dextrae inualit, natura excrementum deorum protrudente, nec dum excretio nem valere per aluum efflicere, quam ab hinc quadragesimum excauit. Nam habuisse etiam diem vigesimo iudicium non absolutum, antea didicimus. Quo sit, vt testimonio eorum, quae dilucide in agris conspiciuntur, constituantur circuitus dierum decretoriorum.

AEGROTVS XI

28 Dromedari Vxorē, quae filiam erat enixa, ceteris vite cosectis, postvultu Rigor cepit, Febris acuta. Primo die circa hypochondrium laborare cepit, fistulosa, horrens, implacida. Sequentibus diebus somnum non cepit: spiritus rarus, magnus, statim rediit. Postvultu eius diei, quo rigore cepit, alius commode reddidit: vrima crassa, alba, turbida, cum simodi sunt, quae in matellis subsederunt, cum aqua et fuerint, resipuit, multo tempore, non subsidebant: Noctem non dormiuit. Tertio die circa meridiem superuiguit, febris acuta, vrima eadem, hypochondry dolor, fistulosa: Noctem magna cum molestia non quieuit, sudor vltimū: frigiditas, enesigio calor illi redijt. Quarto dolor hypochondry remissus est, capitis vna cum dolore exortus, aliquantulum soporata est, parum nares stillauerunt: lingua per arida, sibilunda erat: vrima pauca, tenues, oleose: paulisper dormiuit. Quinto fistulosa, sibilunda, vrima eadem, nihil deteuit: Circa mediam noctem multum delirauit, statimque ad mentem aliquantulum redijt, surgebat, ac deinde mox aliquantulum soporata est, paululum frigebat: Noctem dormiuit, delirauit. Sexto die mane superuiguit, cito per aluum, toto corpore sudauit, extremita membra frigida, delirauit, vrinis magnis, raris: paulo post, conuulsionibus a capite ceperunt. Sibilno Obijt.

Hanc primo statim die laborare morbo acuto fuit clarum. Die secundo, ex symptomatibus, que recitauit, cum iam praecesserāt ex vrinis signa, optima ratione potuit aliquis celere eius mortem expectare. Vrina lauis mala, conturbata, & nequaquam subsidentes. Quin die etiam tertio vrima & symptomata cuncta permanerunt, confirmantia expectationem mortis. Quarto autem nares preterea stillarent, vrimaque oleose viderentur, sure sane die sexto est defuncta. Hanc ipsam quoque dicit spirituum habuisse rarum & magnum, quod qui deliraturam annunciat.

Ad ista haec non habebat in aliquibus cod. autique graecis, nec etiam in ceteris lib. 2. de diff. respir. cap. 10. claf. 7. pag. 68. c. 2. est quidem iudicium, sed non est in contextu. Haec de sperna enim reuoluo, qui spatio significat, sermo hic habetur: vt clarissimi a. G. u. 2. claf. 2. de diff. respir. cap. 10. claf. 3. pag. 68. c. 3. claf. 9. pag. 73. c. 1. substituitur.

AEGROTVS XII

D Quidam calefens coenauit, & potauit largius, vomuit cuncta. Noctem Febris acuta, hypochondry dextrae dolor, submultis in partibus extebris inflammatio, noctem moleste transiegit: vrima primo rubra, crassa, desipuit, non cum subsidebant: lingua per arida, non valde erat sibilunda. Quarto die febris acuta, vndique cum affligebant dolores. Quin to mixxit laeue, oleosum, multum: febris acuta. Sexto vespere multum delirauit, nec nocte dormiuit. Septimo omnia irritata sunt, vrima similes, multum loquebatur, sibi imperare non poterat: aluus irruens, liquida, turbida, cum hono raris excreuit: Noctem similiter laboriosam habuit. Mane riguit, febris acuta, sudauit multum, febre carens visus est, non multum dormiuit, a somno frigit, spuratio: vespere multum delirauit: non multo post vomuit nigra, pauca, biliosa. Die nona frigebat, magnopere delirabat, somnum non cepit. Decimo crura doluerunt, omnia exacerbata sunt, delirauit. Vndecimo Desunctus est.

Haec nos historia primum docet operapretium esse attendere, vt primum inquadam morbi, & non temere, & citra iudicium cibum exhibere, etiam si parui viderantur morbi. Hic naque vt quia intempestiue coenatus erat in initio febris quae parua esse videretur (hoc enim declarat nomine calefens) laesus sane etiam est, quod intempestiue cibum sumpserat. At largius etiam inquit, potauit

potavit, nescius magni esse principium morbi. Non iniuria igitur hanc vomuit: febrisque una cum E symptomatibus non leuibus acuta inualit, sed intolerabilibus. Tum vrinae crasse non subsidentes. Die quinto conspicuum erat illi instare mortem, praeter praedicta symptomata redditis vrinis oleosis, quas etiam die septimo excretas dicit. Perijt autem & hic die decretorio, vndecimo.

AEGROTVS XIII

30 Mulierem quandam, quae decumbat in litore, trimestri foetu gravidam ignis corripuit. Mox ei coeperunt dolere lumbi. Die tertio dolor colli, & capitis secundum claviculam, & manum dexteram: statim lingua obtinuit: dextera manus cum consensione elanguit, ut prospicere soler: profus delirabat: Nocte cum molestia non dormiuit, alius turbata est biliosis, meris, paucis. Quarto linguam voce desecit, eadem contellebantur, dolores omnium perdurarunt, & hypochondrium cum dolore est consensum, somnum non cepit, profus delira erat, alius turbata: vrinae tenues, non boni coloris. Quinto acuta febris, hypochondry dolor, plane deliravit, excrementa alui biliosa, nocte sudavit, febris liberata est. Sexto mente constitit, ab omnibus est releuata, ceterum clavicula sinistrae dolor non est sedatus, stridula, vrinae tenues, non dormiuit. Septimo tremuit, aliquantulum est soporata, non nihil deliravit, dolores claviculae & brachij sinistrae permanserunt, reliqua remissa sunt, mente constitit plane. Tres eam dies febris reliquit. Vndecimo redijt, superiegit, igni est correpta. Circa Decimumquartum vomuit biliosa stana subcrebra, sudavit, febre liberata est. Iudicata est non citra dolorem ab illis ipsis affectibus.

† Al. in hypo chondrio elenuo cu dolore. r'ide et Gal. in li. 2. de diff. re spir. cap. 10. pag. 68. d

31 Aph. 29. Ex. oia. 40. c. Arbitror legendum esse graece αἰτῶν ἰ-tennes, non λευκῶν ἰ. alba, cum sit et ἰ-tennes Hippocrati legitur.

32 Clarim leum hic intel legitur, si graece legat, ἰ-tennes ἰ. ἰ-tennes, quibus die nocte conferuntur contextu Hippocratis.

33 Addidit ego, quatuordecima die. Nam ἰ-tennes Hippocratis habetur. Legero ego negatiue, non addito: quatuordecim die. etiam Hippocrates addidit. Et legero ego De hac et, non scripsit etc. nam in principio nihil de vrinis, sed in septima die.

Superfuit haec, et si graues commemorauit morbos omnes, vel etiam periculosiores. Nec possum non mirari, quid de aetate illius nihil conscripserit. Operae pretium sane est doctorum habere memoriam, ut cognoscas esse exemplum rarum, praegnantem aliquas praeter abortionem talibus morbis defungi. Iam illud quoque meminisse par est, foetum trimestrem & quadrimestrem praeter ceteros iniurijs resistere. Cuius non ignarus Hippocrates, in aphorismis dixit: ἰ-tennes purgatae sunt, si materia turgeat, a quarto mense vsque ad septimum mensem, minus vero has. Minores & prouociores cauet. Itaque foetus vincula, quibus adherent vtero, imbecillia habent, & vniuersum corpus tenerum. Qui vero prope partum sunt, quia sunt iam magni, multo indigent alimento: quo si deficiantur, crebro in morbis acutis percunt. Quo fit, ut bonam victus rationem his praescribere difficillimum sit, quae acuto morbo laborant, si conceperint. Nam si ut non praegnantem parca nutrias, perditur foetus: si in huius habita ratione, liberalius illas cibus, in discrimen ipsa praegnantem adducitur. Quamobrem foetus trimestres & quadrimestres magis ac alij seruantur. Huic ergo mulieri, cum vel essent vrinae albae & coloris non boni, tamen propter naturae robur, contra sit superfluum esse, ut nocte per sudores febrem discussisset: verum morbus diebus consequentibus vsque ad vndecimum non poterat validus esse, quo die cum rigore cum redijisset, vomitum est & sudore: et perfecte iudicatus. Nam a die quinto ad vndecimum, quae intercesserunt symptomata, ad neruorum pertinebant, & non venarum, aut arteriarum genus. Itaque die, inquit, septimo tremuit, aliquantulum est soporata, non nihil deliravit: nam in venis quae essent, melius post quinti diei iudicium maturabantur. Quare de sexto die scripsit vrinae tenues, et addidit, non boni coloris. Haec memoria tenenda: praeterea istud quinti diei, ut certaminis plena adducit iudicia. Si quidem alium nuper aegrum sanguinis eruptione iudicabat: & mulierem, de qua nunc verba facit, sudore: quamuis morbus vtrique inconcoctus esset ipso illo die: quae causa fuit, cur minus faceret absolutum iudicium.

AEGROTVS XIII

31 Melitae, quae decubuit iuxta aedem Imonis, cepit caput, collum, & pectus, vehementer dolere: statimque febris eam acuta corripuit, menses pauci apparuerunt, dolores omnium horum perpetui. Sexto die comarusa, fistulidiosa, horrida, malorum visor, aliquantulum deliravit. Septimo sudavit, febris intermisit, dolores permanserunt, reperijt, somni pauci: vrinae perpetuo boni quidem coloris, ceterum tenues: deiectiones tenues, biliosae, mordaces, admodum paucae, mox, foetidae: in vrinis subsedit album, leue: sudavit: iudicata absoluitur est die vndecimo.

† De hac etiam scripsit initio vrinarum speciem. At in vltima parte narrationis ait: Vrinae perpetuo boni quidem coloris, ceterum tenues, nam plane quae tenues sunt, natium bonum colorem non habent. Etenim modice sunt pallidae, quae boni sunt coloris: at prolixius tenues, albent. Quatenus vero valet bonus vrinarum color cum tenuitate coniungitur, caetenus interpretari debes cum, cum dicit vrinam perpetuo boni quidem coloris, ceterum tenues fuisse. Sed videtur haec quoque mulier naturae firmitate, conseruata.

Galen

GALENI IN LIBRVM TERTIVM HIPPOCRATIS DE MORBIS VVLGARIBVS COMMENTARIJ TRES

Hermanno Cruserio Campensi interprete

Ab Augustino Gadaldino ad antiquissimum exemplarium Graecorum fidem diligentissime emendati.

COMMENTARIVS PRIMVS

ARGVMENTVM

Liber Legitimus, in cuius priore parte Describuntur, quae ab Hippocrate in Tribus Aegrotis obseruata sunt.

AEGROTVS PRIMVS

Thion, qui propter Telluris Aedem habitabat.

Pro titulo id scriptum seorsum puta esse, Pythonem qui propter Telluris aedem habitabat. Ac in altero principio lege historiam eorum, quae illi acciderunt. Nam sic fatius dictionem existimes scriptam esse, quae statim Hippocratem initio solocessimum consulto commisit: cum nullam scripserit toto in libro eiusmodi figuram, nec cum egrorum, nec cum pestem exponit. Sunt tamen, qui datusu casu scripserunt, Pythoni, qui propter Telluris aedem habitabat, scrupulum studentes solocessimi vitare,

Caepit Primo die Tremor a Manibus, Febris Acuta, Nigredatur.

Primo statim die Pythonem ait una cum acuta febre in symptomata incurrisse duo, in tremorem manuum, & insipientiam quandam paruam. Nam hoc illi est familiare, ut alijs atque alijs nominibus quantitatem subijciat desipientiae, ἀρῆσαι, & παελυρῆσαι, & παεφροῆσαι, & παρενεθῆσαι dicens, i. nugatum esse, delirasse, delipuisse, dementem fuisse: alias παεκαῖσαι, & εὐσῆσαι, μαῖνας, & εὐμαῖνας, i. vesanum fuisse, vel amentem, insanuisse, & furore esse exagitatam. Quare si nugatus sit Python, constat modice delipuisse. Atque didicimus tremoris causam esse musculorum infirmitatem: Desipientiam vero fieri cerebro ob inflammationem, vel copiosum biliosum succum, offenso: Et acutam febrem putredinis esse humorum comitem. Si igitur quae morbum praecesserunt, quod in alijs fecit, item in Pythone ascriberet, ex illis forsitan indicatio quaedam nobis fieret praeparationis morbi: Nunc quia omisit, conabimur nos ex ijs demum, quae ascripta, eam indagare: cum si vel eo quod nihil totiderit de ijs, quae morbum praecesserunt, affectio indicetur corporis. Nam si vel ex inuestiua exercitatione, vel potu, vel venere, ut scribere solet, vel ex aliquo alio, quod longe ab instituta victus ratione recedebat, febricitare Pythonem coeperat, haud erat praeserturus. Vnde longo tempore morbum liquet clam fuisse praeparatum. Cum itaque tremores causam habeant, vti ita dicam, continetena, virium imbecillitatem: illae autem imbecillae reddantur aut per se, aut per humorum exundantiam grauatam: non existit tremor, qui virium cosequitur offensam, in principio morbi citra validam aegritudinem, aut famem, aut lassitudines, aut vigilias, aut sollicitudines, ad haec immoderata venerem. Quorum si quid sit factum, omnino id Hippocrates, vti solet, meminisset. Quia igitur tale nihil scripsit, vires existimes sane opprimi plenitudine. Quia vero iam intremisceret manus, quarum oriuntur nerui ex medulla ceruicis: tum vero quod nugaretur homo: cerebrum etiam ipsum aliquem excipere infectum humorem indicio esset. Oportebat igitur Hippocratem, cum hominem animaduerteret in periculo esse, ad sanguinis missionem

Tertia Classis.

111 accedere,

accedere, aut primo die, si nullum contineret venter inconcoctum cibum, aut omnino altero: hoc est magis q̄ primo die exposito, ipse scripserit,

3 Altero die Cuncta sunt Exacerbata.

Videtur enim increſcere morbus, non quali parvus, aut a qualibet profectus affectione corporis, sed cum ipse ingens, tum causam habens non leuem. Quia vero non in Pythione tantum, sed in alijs agris multus, qui sanguinis missionem, quatum nos ex ipsius scriptis conuincimus, videbatur querere, non inuenitur ascribere eam, alterutrum necesse est cogitamus, aut non detractum illis hominibus sanguinem, aut hoc cum auxiliij in narratione omisſisse. Atqui nemini eorum qui id requirerant, nullum fuisse est improbabile, cum ille vir remedium illud amaret: vt in germanissimis suis libris significauit, in aphorismis, & in libro de victu in morbis acutis, in libro de articulis, ipsoq; adeo in hoc tertio de vulgaribus morbis libro, vbi de quodam agro in hunc modum scripsit: ¶ Octauo die cubitum secui: multu, vt debebat, hucbat. Nam cum octauo die sanguinem illi detraxerit, multo sane prioribus diebus magis hoc vsum preſidio ceuſeas. Quod autem linguis non ascripserit, quibus hoc adhibuit remedium agris, cum meminere eo minorum, ipsiusq; adeo suppositionis balani, improbabile est. Ergo si quando vt inq; est oratio absurda, minus absurdu est eligendum est. Censeo equidem auxilium in multis esse assumptum, sed pratermissum in narratione vt clarum. Quo me adducit potissimum, quod in ijs praedictum est, quibus octauo die missus est sanguis. Etenim hoc vt rarum scripserit, & sanguinis ante diem octauum missionem vt conſuetam praeterijt. Quod si in veris suis operibus, magnis instantibus morbis, semper sanguinis missione vitur, simul cum ea duo haec respiciens, aetatem pariter & aegri vires: & his ipsis in libris de vulgaribus morbis octauo die curam ait missum esse sanguinem: nihil aliud excogitare possumus, quam quod in agris quidem non praeteritum fuerit hoc remedium: in narratione vero, vt clarum, praeteritum fuerit. Quare de sanguinis missione, quia oratio ad egyptos spectat omnes, semel dixisse sufficiat, vt & caetera quae sunt communia. Verum haec, quae ad vnumquenq; pertinent separatim, exponemus, initium a Pythione, vt inſtituimus, facturi.

3. Epid. cō. j. r. 79. 3. r. 150. b

4 Tertio eadem erant. Quarto alius pauca, mox, biliosa deiecit. Quinto omnia exacerbata sunt, tremores manibus, somni erant terribiles, alius consiuit. Sexto sputa varia, subrubra. Septimo as est distortu. Oculo omnia exacerbata sunt, tremores etiam omnia permanebant. Vrina a primo ad octauum usq; diem tenues, decolores, quae suspensio habebant subilosa. Decimo insulant, spura subcocta, iudicatus est, vrinæ circa iudicium subtenues. Quotidie primo ab iudicio de Suppuratio circa sedē, et Straguriolus factus est Abscessus. Π. Π. Ο. Τ. Μ. Τ. Ρ. Μ. V. Q. S. Idej, Probabile Multitudine Vrinarum Quadragesima Sanatum.

Caetera huius orationis narrationē continent symptomatum & dictione & sententia apertam: frequentia naq; sunt acutis agrotantibus. Quorum & in libro praefigiorū perpersimum facultates, & in libro horum ipsorum vulgarium morborū primo. Praeterca non pauca in secundo sunt dicta, quae conferunt ad explicandos agros. Caeterum cū sextu die exponeret, quia spura dixit varia, subrubra, neq; ascripserit vel pleuriticum Pythionē, vel peripneumonicū fuisse, inquirendū restituit nobis, an ēt possint alia ratione incidere acutis agrotantibus ea spura, an peripneumonicis suis & pleuriticis. Et arbitratu, vt videtur, etiā alia ratione fieri ca, cum in pulmonem vitiosi succi conſtant, caeterum hi prorsus pauci, vt viscus nō inſlametur. Nam nō fuisse nec pleuriticum nec peripneumonicū hinc liquet, q̄ Hippocrates nō meminere, nec nominatim horū vitiorum, nec ab inseparabili eorū vilo symptomate. Meminisset, n. doloris lateris, vel dyspnoeae, hoc est difficultatis respiciendi. Neq; ēt capite offenso aliqui animaduertit eiusmodi spura sunt: at ea tulle, dyspnoeae, & lateris dolore aliqui ceruunt talia spura. Ac duos vidi citra febre, q̄ talia spura colore pallida extruſſerūt. Sed alterū paulatim febricula parue exceperunt: quo factū est, vt in longum ipsa duca affectio pmanentibus febribus, tabidū hoīem indicaret. Alterū absq; febre, cū talia expueret cotinuis diebus paucis, nihil est mali cōsecutū. Quamobrem est pbabile in primis thoracis regionibus, vbi est cōtūens ad vitimas occitius vertebrae, affluentiā aliqua humorū cōstituisse non multā, quae dyspnoeae nō esset excitanda, q̄ nō referat magnopere ad officiu respirations primū intercoſtale: Sed cum istud esset vituū in nervorū radicibus, qui ad manus pertinent, neruūq; degraurentur, et emulas effecisse manus. Nam ex primo intercoſtali & vertebri ei superpositis nerui enascuntur, qui musculos manuum mouent. Haec inde cōfirmantur, q̄ tremores vna cum spuris, quae succellerūt, permanerent: & etiā q̄ vbi aliquod in his signum apparuit concoctionis, non amplius fierent tremores, morbusq; tolleretur, cum iudicium consequeret per sudores. Et quāquā in concoctae essent vrinę, sputorum tū concoctio iudicauit, & iudicium adduxit, vt neutrum signū quod solet denotare, falleret. Siquidem aeger quādo gemina teneretur affectione, vna febrili in succis, quae continent vena: altera quā modo diximus, in thorace: prior in totum non est depulsa sudoribus, nā inconcoctae etiam nū erat: sed recessit altera, q̄ nihil esset, prius in thorace residua. Itaq; hūc ille in modū scribit: / decimo sudauit, spura subcocta, iudicatus est, vrinę circa iudicium subtenues / indicās quae in praefigiorum libro de tenuibus vrinis, quae duplices sunt, tradidit. Prima sunt haec: Quo ad

A ¶ Quo ad vrinā rufa tenuisq; sic, inconcoctū morbū significat. Altere hę: ¶ Si vrinās tenues et equibiles diu reddat, & reliqua salubria sint signa, his abscessus in locis portenditur scripto tranſuerso subiectis. Quare ad finem eorum, quae acciderūt Pythioni, ad verbum sic scripsit / quadragesimo a iudicio die suppuratio circa sedē, & Straguriolus factus est abscessus. / At quia & tremoris manuum & nugarum primo statim die meminit, & in frequentibus scripsit / omnia exacerbata sunt / acin septimo die addidit / os est distortum / discutendum venit, vtum increſcēte cerebri malo, an deorsum diuertente, os sit detractum. Atqui videtur ex ijs, quae subdidit, migrasse in regiones inferiores, non consensisse cum cerebro illas: fortasse q̄ homini missus sit sanguis, itaq; mixtura confectus opem sit. Sed nec dum primis diebus quicq; apparebat (sputorum eius quae in lateres effe sectionis, nō propter ipsius malignitatem. ¶ Scimus, n. grauissimas peripneumonias esse & pleuritidas τας απίθους i. in quibus nihil expuitur, vt etiā ipse docuit Hippocrates: Ceterū hūc nō ob morbi grauitatem cōsēndū est nihil primis esse diebus spuri reddidit, verum quia ad primū solum intercoſtale constabat affectio. Quod si ēt ipsa difficilis erat, in eo tū loco facta erat, ob idq; nihil expuebat. Itaq; potuit auxilio missi sanguinis succis reuulsis, qui hoc loco affuebant, in itū ha huille concoctionis affectio sexto die, vbi meminit primo sputorū. At quod de die decimo com B memorādū produxi, id est: Neq; in his vulgarium morborū libris est planē quicq; iudicatus die decimo, neq; ipse afferunt vsq; esse decretoriū diem decimū: sicut dixit non raro vndecimum. Habes capita in cōmentarijs de diebus decretorijs collecta eius oīa, vbi ēt quadragesimus ostenditur, nō quadragesimus secundus, mox bos iudicare: vt quorundā fuit opinio, qui circuitus dierū decretoriorū fieri integris septimanis dicebant. Quod si ob id solum arbitretur quis non esse morbū iudicatum in totū, q̄ die decimo sudarat nō vndecimo Pythion, nō recte exiſtimet. Nā iudicium nō integrum eo, q̄ haud dum sit concoctus morbus, necessario fiat. Multos enim cū ipse conscripserit Hippocrates, tū non conspexitur diebus decretorijs nō extoto iudicatos per solā vrinę concoctionem. Hęc si ambo coniuncta sint, imbecillitas decimo die, & vrinæ inconcoctio, nō oportebat fortassis hōiem iudicari, aut nō salubriter sanē & decretorie. Potuit igitur cū vndecimo esset scriptū, nō decimo, statim ab initio in eo esse offensum, q̄ in alijs multis cernas: quae ab ijs, qui primi descripserunt, neglecta in perpetuū manent. Sed de die decimo haec satis sint. Iam animaduerte interest nō obiter, quā nubilosam esse suspensionē sit cōsēndū. Nam in praefigijs est scriptum: ¶ Nubes in vrinā peruectē si albae sint, sunt bonę: sin atre, male. Neq; igitur vrinā nubilosa in praefigijs, neq; suspensio dicta est, quā eo libro accurate vniuersam sit in acutis morbis praesensionem Cex vrinis peruectus. Ac ne interpretum quidē quisquā, quam esse nubilosam vrinā Hippocrates velit, enarrauit. Equidem, quae mihi probantur hoc inquirenti, referre non dubitabo. Nubis non men solent medici ab aere ad vrinam transferre, siue Hippocrates hoc nomen primus pro aliqua eorum, quae pcedit in vrinā, specie, vel vrinarū: siue his alius attribuerit. Vt ergo in acre interim tēpeltas sit, vbi nubibus cōdemfatus sit atris, caliginosa: interim purus apparet & serenus, videnturq; nubes per eū quaedam dilicte, ac tum aer nubilosus dicitur: quo quidem tpe nubium certum colorē non exquisite atrū, nec lucidum, sed inter hos medium: Haud aliter vrinam mihi & suspensionem appellare Hippocrates nubilosam videtur, quae nec colore sit albo, nec etiam planē nigro, ceterum horū medio. Quaedam modū igitur alba quidē suspensio bona est, nigra vero praua: sic quae inter has mediā, neq; exquisite bona, neq; praua est, sed mediā. Quare Pythionē talem est suspicadum habuisse suspensionem. Nam alba si esset, iudicium non efficeret non completum: si iam atra, non probū. Quā vero inter albū & atram intercedebar, bonum est factū iudicium, sed nō absolutum. Quod erat reliquum, quadragesimo die in duplicem erupit abscessum, quem ēt non probe interpretantur, cum per consensum abscessus in sedem purēt Pythioni stranguriam accidisse: cum ipse scribat Hippocrates, simpliciter interim factam esse stranguriam, interim non simpliciter, sed adiungat illi abscessum nomen: vt primo de vulgaribus morbis libro, in secunda tempeſtate, vbi ita scribit: ¶ Solum vero bonum, maximumq; inter signa quae fiebat, quodq; multos a maximis periculis vindicauit, hoc fuit, quibus ad stranguriam diuertent, & in hanc abscessus fierent. Nam appellat etiā abscessus, qui excretionē noxiarum humorum sunt facti, nedū qui decubitu: & merio: quo modo in dysenteriam alio loco, sic hoc loco in stranguriam, factos ait abscessus. Nam mali humores, quos habet vena, vtrāq; expurgatur excretionē. Ergo id in ipsa secunda tempeſtate de vrinis, aliquāto ante locū, quem modo protuli, hoc pacto scripsit: ¶ Straguriose nō nephriticę, sed his alia pro alijs. Cum, n. per morbum ob renum affectionem stranguria fiat, hanc ipse ab ea quae in secunda tēpeltate facta fuit, separans, ratione abscessus, adiecit stranguriosā non nephriticę, sed his alia pro alijs, i. pro vinarum vitioso humore, ac febrilibus huic succedentibus, inciderūt purgationes, per velicam excretis vitiosis humoribus, vt non nunquā per intestina. Mordicatio itaq; ab excrementis, quae acta erant, profecta stranguriam inducebat. Velicā enim, vt est offensum, ad reddendam vrinam in stranguria prius properat, q̄ iusto sit eius modo impleta, quibus de causis, vel q̄ eius non erat qualitate iam mordacis: vel q̄ per debilitatem prius, ff sit vrinā coactata, vt pauca plane sit, grauetur. Eiuscemodi igitur Pythionē dicit abscessum habuisse: nec scripsit simpliciter hoc pacto, stranguriosus, sed adiunxit, abscessus. Habet, n. in hunc modum

in Prog. cō. 2. r. 30. 4. 1200. h Ibidem. c. 34. 201. b

† decimi diei imbecillitas.

Ibidem. t. 29. 1200 g

† Additur in antiquis, nota de ut sic uertatur: interim vero ēt uulgariter nubes ē c. et ita oīno uidentur legendum.

† Epid. cō. 2. r. 41. 3. r. 111. f

Ibid. t. 8. 109. a

secundum naturam. Sed hoc loco secundum appetitum dicas, an secundum voluntatem, nihil interest. At vero motum, qui circa voluntatem sunt in voluntariis instrumentis, quæ ad motum sunt coparata, hæc conuulsio, illa vocatur palpitatio, alius rigor, inter se diuisi. Sed plene de his integro volumine differemus. Iam motus voluntariis, qui non secundum naturam, obitur, vna est forma, quæ tremor appellatur: de quo necessarium est, quam alios huius gratia attrigimus, hic verba facere. Fit ergo Tremor non tantum in musculis affectibus & neruis, sed etiam bene valentibus, ubi quis vitra vires onusatollere moliat, aut manibus batiado, aut imponendo humeris. Itaque nonnulli conspiciuntur robustissimi adolecentes, dum onus portant prægrauæ, cruribus tremere, maxime ubi ascendere scalas tentent. At illis quod in maximis molibus, hoc sensibus & alia ratione infirmis vltimè venit in minoribus: nam sunt hæc etiam gratia inbecillibus. Sunt iam etiam certe affectus animi, quæ tremorem inducunt. Nam in libro de humoribus dictum est, per abruptum trāsferunt, metu scilicet vires deiciente crura tremere: nec non liquor alius in se inuadente conspicuus bestiam sit, aut latrones aut hostes metuat. Recte igitur in commentario de tremore conuulsione & rigore, ex infirmitate viri semper tremorem fieri demonstrauimus. Quæ quoniam sua sponte interim sunt infirmæ: interim propter affectum animi: aut etiam haudquaquam per se affecta, ab onere graui hoc patiuntur: tres eius causas esse diximus differentias, instrumentorum intemperiam voluntati attributorum, affectum animi, grauitatem oneris. Quare si, nec metuat, nec molem sustineat, tremat, alterum certe, aut organorum esse interperias, aut in ipso corpore pōdus circa musculos aut neruos. Verum sermoni nonnulla subest dubitatio, de qua in commentario De tremore conuulsione palpitatio & rigore, verba feci. Nam quibusdam videas manus & caput tremere præter eorum membra studium: ac ideo esse falso videtur dictum, si instruerit quis aliquid agere, euenire. Ceterum si intelligas reclinata in cervicali ceruice sili capitis tremorem: manusque depositas, sic ne has quidem tremere: credes esse recte dictum, quibus ocia quod etiam membra, hoc esse a tremore immune: sin atollat, aut sublati illud seruât, tunc symptonia illud incidere. Tamen, abest ut qui ita agunt, musculis quiescant, ut oppositos inter se musculos simul moueat. Ut in manu, qui atollunt, & qui hoc membrum detrahunt, extendunt eam & flectunt: & validiorum virium est opus ipsi, qui manum in angulum ductam sublimem seruât, qui extendunt aut flectunt. Nam qui extendunt, vno genere musculorum operantur, quod comparatum est ad id operis, sicut tibus interim ipsi, qui flectunt eam. Atque cum flectat, agunt ipsi qui ad flectendum sunt accommodati: & in ocio sunt, qui extendere possunt. Quod si eleues in angulum ductam, & sublimem retineas manum, nec flectas, nec extendas, vtriusque musculis æqualiter operaris, ut in tetanis quos vocat. Est igitur non minori robore opus ipsi, qui in eadem figura vel crus, vel collum, vel manum seruât circa futuram solidi cutis ipsa corporis vehementer sustinetisque membra. At cum longè partem ponderi, que vehuntur, vires motrices præstat, circa negotium atollunt, circa negotium eas sublimem seruât: At vero si multo sint inferiores, sicut in resoluendis, haudquaquam possunt eleuare: Quæ si pares sint, vicissim succedunt: vna centes seruât immota manum sublimem, superata, delabi sinunt. Hoc mihi cogita continenter in huiusmodi fieri, ut simul ac superiores sint, membra sustollant: mox victa: a mole eorum que eleuantur, permittat pellunt ire: simulque vires illorum rursus victrices corripientes ipsa iterum erigere succedunt. Deinde cum singulis temporis momentis fiat hæc vicissitudo, ut quod est infra, confestim atollatur: & quod membrum alleuat, exemplo detrahatur: non proflus in eadē casu seruetur & stabile membrum, tum nec motus habeat in vtriusque parte insignes, ut qui breuibus interuallis & temporum & locorum seruentur. Atque talis est motus tremor, ut que longius sum in libro supra commemorato perlecutus, paucis complectar. At que fit in morbo rigore partium conuulsio, absque voluntate obitur & contrariorum motuum magnis interuallis sese mutuo excipientium vna cum frigoris sensu. Huius alius affectus est quodam modo germanus, musculorum & neruorum, que conuulsio appellatur: ac in eis per totum similis illi atque ipsè organis fit motus, qui cum de voluntate moueatur, fit: ceterum in eo tunc differt, quæ præter voluntatem, ubi conuelluntur, mouent. De palpitatione necesse hoc loco non habeo differere, ne cogar simul de pulsu dicere, qui aliquid habere cum palpitatioe communem videtur. Satis, namque vel de tremore productus mihi est inuito sermo in explanatorio libro. Qui autem ad vnguem volent oia predictorum symptomatum perspicere dignotionem, & originem, legat librum, ubi illa exacte oia tradidi: quoniam & de singulari, nulli, sternutamento, & nonnullis id genus alijs motibus egi in causis symptomatum, ubi dignotiones & differentias motuum, tum vero etiam causas, a quibus procedat, percurrit. At Sabinus in oibus illis nunc plus nunc minus præterit, itaque contra Quintus & Lycus vtriusque saniores probandi sunt, quæ ne aggressi quidem de his sint dicere, sed vt empirici interpretationes fecerint. Tametsi empirici quidam, vt dixi, in fabula impositam performant, Hippocratis librum enarrantes vt Hippocratici, Brasistrati aliquem & Herophilum & Asclepiadem atque aliorum istorum, perinde ac si de cuiusque sint eorum secta. Igitur quod semper dico, ubi hic quoque conuenero, aliud transibo. Singularum, que scire medicus debet priuatum esse discipula tradenda, ac tum ad enarrandos accedendum libros Hippocratis: & conclusiones demonstrata de singulis locis memoria gratia, at ipsa tamen demonstrationes non commemoranda: quod quidem nos præstitimus. Ex his vero qui in opera Hippocratica scripserunt explanationes, nemo quidem, ceterum lapsi sunt in his oēs. Etenim alia est, que ipsas res tradit institutio, absolutum constans suscipit explanatione:

Al. 3. f. 1. c. 11.
208. d.

A explicacione alia, que in explanatione consistit librorum: cuius non est vtriusque idem institutum. Nam que que per se sum explanationem fit, spectat veritatis inuentionem: in explanationibus propositum est sententiam sensus, cognoscere. Qui ergo ante singula exacte didicerit, hunc denique ad veteri librorum explanationes accedere oportet: vt tamen primum sensus sensum valeat inuenire: secundo loco, recte ne ille, an secus sit assertus: simulque admoneat demonstrationum in opibus de vnoquoque medico precepto. Qui vero interpretis suis dictis nequeunt demonstrationem inferre, audientes loquacitate obtundunt: itaque a scriptoris sententia retrahunt, volentes sua verba ex illis fide habere: quæ obrem de capite ad caput transeunt, que ne ipsa quidem quicquam ad rem propositam referunt. Porro fieri non posse, vt in explanationibus demonstrationes disputationum, quibus parium tur sciencia, seruantur, ex iam dictis planum est. Nam quoniam Hippocrates non in Pythonico modo verum in multis etiam agris predictorum symptomatum meminit, si quidem nusquam demonstrationibus coprobes placita, nullam animis discipulorum, que scientiam pariat, doctrinam infundens. Quod si tradas in quibusdam agris demonstrationes, in quibusdam prætercas: atque in primo morborum vulgarium, verbis gratia, eas oēs persequare, in alijs ad illas reicias: facies tu quidem, quod diximus, vno in libro absolutissimam tradendo cum demonstrationibus doctrinam, in cæteris eius conclusiones adducendo. Sed id ipsum tamen vnoquoque modo absurdum. Nam in primum vulgarium morborum librum, si hunc enarras, primum quinquaginta commeteria sit necesse scribere, & lingua aut lingua in singulos alios. Itaque cogeres, si aut præfagia aut aphorismos legere velis, ante quinquaginta illos libros euoluere interpretantes primum librum morborum vulgarium. Haud secus si ab alio quopiam ceperis commentaria scribere, in illum quinquaginta scribes: qui autem aliam legere volent, ante oia necesse habebit quinquaginta illos libros legisse. Atqui multo præstabat singulas quaestiones, vel præcepta, vel quolibet noie appelles, esse singulis descripta libris, atque hos tamen consulere, vbi firma imbuere scientia de ijs volens, que in ipsis prodita sunt. Ideoque nos cum de tremore conuulsione palpitatioe & rigore, tum de alijs oibus, lucubrations adidimus separatim: & demonstrationum in interpretando vltimam conclusiones. At Sabinus, cum neque demonstrauerit vsquam, quid inter hos quatuor inter sit affectus, tremor palpitatioe conuulsione & rigorem: neque vllam, si non planè veram rationem & demonstratiuam, aut verisimilem adduxerit: primum esse tremorem afferit partium conuulsione, paulo post speciem esse tremorem conuulsione dixit. Verum quod me oculus his reprehensionibus, quas inuisit institui in improbos interpretes, explicem, esto tremor conuulsio, aut conuulsione species: iam ab eo discamus, quo modo Pythoni incidere. Stomachum, C inquit, homo affectum habebat: atque manus, que cum illo haberent confortium, tremebant. At nec incōmodum illi vllum fuisse ad stomachum, docere quisquam potest, quod nullum sit symptoma notatum in narrandis Pythonis accidentibus, quod indicare stomachi valeret vitium. Nec stomacho esse quicquam esse manibus communc offendunt. Nam ipse ait fieri tribus modis confortia, aut pro viciniam, aut pro familiaritatem vel generis vel operis: Generis, ubi neruolum neruolum, venosum venosum, arteriosum consentiat arterioso: Operis, cum manum & thorax partibus genitalibus. Sed in nulla harum comunicatum consentire manus possunt cum stomacho: neque, officium his est commune, neque neruorum consensus, quæ obrem in manibus neruolum genus in consentum veniat stomachi affectu. Nam stomacho a sexta deducta de cerebro propagine tribuuntur nerui: manibus a spinalis medullæ regione ad sextam, septimam, & octauam vertebram. Itaque que a sexta coniugatione partes sunt neruos consecuta, has stomacho consentire, non manus, conueniebat. Atque de tremore hæc nungantur, qui propter abstinentiam veneris ducunt nimiam humorum copiam Pythonem coaceruasse. Quamquam venus vt vacuatione plenus fieri non permittat corpus (tribuamus sane hoc illis) stomachum certe labefaciat non mediocriter, cum veneris abstinentia, etiam corpus impleat, consistet vt quod maxime. Nam non parum absurdum sit cedere, si quis moderate viuat repleti humoribus vlet: neque, non. D his, sed ociosis corpus impletur. Quod si quis a venere se contineat, exercitetur tamen more athletarum, sollorū, & mellorum, aut artem agerit aliquam manuariam, non colligat humorum copia. Verum quia que sciunt, hæc nequeunt reticere, vltimè sero discentibus dicere planissime pugnatia, diu importune verba funditant. Quid, n. attinebat scribere, dixisse Democritum partium morbum comitalem cōcubitum esse: & Epicurum, nunquam prodesse veneris vltimè, præclare agi si non officiat nã illa oratio ad ægotantes ob immodicam veneris pertinet, non ad eos qui diuersam instituerunt rationem viuendi. Et quidem Sabinus hæc scripsit, non videns que inuit in verbis pugnatia. Iam vero absurdissimum est ob continentiam veneris delirasse Pythonem. Ferunt enim accuratam in cerebro genituram, multitudine id opprimemem, delirij symptoma efficere: vt solet os premens in capitis fracturis, & nostra manus, creare delirium. Quare iam monstrat, non se cuiusque, cui cerebrum adigeretur, affuisse. Cum, n. aut digitis premas vnam cum membranis cerebrum, aut per vocatas membranas custodes, aut etiam ante perforationem os cōpreffum has premat partes, deliria non existunt, sed capthoræ opprimunt, motusque & sensus perit: nã soporantur interdum magnopere ita affecti, vt in vehementibus apoplexijs. At vero cum etiam varia sputa dicant genitura retenta accidisse, præstat illos nihil confutare. Nam qui reprehendit sedulo, que nulla sunt digna sedulitate, se ipsum afficit contumelia. Atqui non hæc modo, sed longe protulerunt plura haud dissimilia illis: de quibus est Tertia Classis. rrr iiii hoc

Al. 3. f. 1. c. 11.
211. 3. a.

hoc unum: Abcessum ad sedem aut ortum Pythionii pro loci vicinitate, quo genitura excernit: Et abcessus in sede comite fuisse straguriam. Denique alia et aserunt, quibus adducaris veneris continentiam non paucorum esse nec paruorum auctorem morborum. Et haec cum scribant in propositis exponendis agris, Democritum proferunt & Epicurum nihil vniq; proficere affirmantes venerit. Et quod omnium est sapientissimum, vt couulio, inquit, comitatur repletionem & inanitatē, ita coequum tur libidinem & continētiam cōia symptomata rationis & nervorum affectorum. Proinde horum nos sapientia inducit, ac fidē eorum verbis habentes, ne Athletis quidē a venere permittemus abstinerere, ne forte hinc conuellant, aut despiciant. Haec scilicet omnia, insuperq; cetera, quae narravit Hippocrates accidisse Pythionii, iactant, perinde quasi illius morbo coitus abstinentiam praecessit se plane ipsis sit certum: tamen in initio dixerint verisimile esse a coitus abstinentia (quā illi *απορνου* vocant) haec accidisse Pythionii: deinde oblitū eius, quod initio modeste dixerant, verisimile esse: ac si plane ita se haberet, orationē instituit. Et quidem vt apud Telluris eodem commemoraretur, cur a venere sese contineret, nihil erat causa, qui nec sacerdos nec aedituus esset deus. Omnino enim de eo Hippocrates ampliorē mentionē faceret, q̄ iuxta Telluris templū habitabat. At si et aedituus aut sacerdos esset, nō erat illi in perpetuum necesse, vt a venere abstineret, quo modo si Dianae esset vel Palladis sacerdos. Ceterum quod dudū dixi, reprehendere sedulo, quae sedulitate sunt indigna, est absurdum. Quare iam finē eorū faciam, quae interpretes in Pythionem commiserunt errorum, ac me ad proximum agrum conferā Hermocrate, meoq; instituo interpretabor parua habitū illorum ratione, quae scriperunt quidā perperam, nisi multum res vigeat. Sed prius de notis dicam.

De Notis, Quae sunt Singulis Aegrotis Adiectae.

Miror huius libri, vt aliorum etiam Hippocratis multorum infelicitates, quorum hi sunt disceptati, illi aliquid habent scriptis Hippocraticis adiectum. Rectius dicē fortasse infelicē nō fuisse librum, ceterū eius nos lectores, qui tempus in re pdimus inani. Ad exitū igit narrationis euentorum Pythionis a scripta est, Primum II litera nota, rectam habens in medio lineā sic III, vt quidam scribunt nōn ingentorum notā. Deinde scripta est II litera nota, nihil in medio habens. Mox OT, sub quam M, postremo T. Coacti igitur sumus, note hae quid significēt, inuestigare: idq; incerti, Hippocratis ne sint, an alius ista lingulis ascripserit agris. Verum nobis cum hoc ipsum copullū indagarem, in mētem venit, Si vt hoc in libro eas inuenimus notās, nihil in alijs etiam libris vulgarium morborum omnibus compersissemus narrationi eorū, q̄ agris acciderunt, ascriptas, non sit fortassis absonum ab Hippocrate dicere adscriptas: Nunc cum neq; in alijs libris inueniantur, neq; etiam in ipso hoc tertio in omnibus aequē exemplaribus, merito in suspicionem non nos tm veni. Gmus, sed maiores etiā nostri, ab aliquo esse ascriptas, fortasse qui discipulos detineret, vt p oset de clarare quasi quid mirificū, quod vnaquaque carū denotaret. Potuit et compeditum sibi quis solū facere vtilitatis, quā caperet ex lingulis agris: Vt in hoc ipso, quē commemoramus Pythione, quod deductam per medium lineam habet III, videt *πληθύν* i. verisimile significare: Sequēs II *πληθός* id est abundantia: a quo statim OT, scriptum, *υρον* id est vrinam, significare videt: vt ex ambobus significet *πληθός υρον* id est abundantia vrinae. Deinde M quadragesimum nobis dicē ob oculos ponere: *υγιείας* id est sanitate: atq; haec ambo interpretari, quadragesimo die hoīem conualluisse. Et collectam ex omnibus notis hanc esse sniam, Verisimile esse ob abundantia reddite vrinae propulsatum ipsum morbum esse, & per sanatum hoīem quadragesimo die. At haec nō inueniri ascripta hoc modo in omnibus exemplaribus ante dixi. Nunc dico, nec in quibus inueniunt, in ijs omnibus primū agrū habere talē notam. Ergo quae exemplaria notas habent in sine ascriptas narrationis de Pythione, hunc habent in modū scriptas, III.Π.Ο.Τ.Μ.Τ. Porro q̄ rationis consensum sit vnaquaq; notā, quod modo dixi, significare, confirmat illa, quae alijs sunt agris adiunctae. Nam ubiq; adiacet III lineā habēs mediū interfecātem: Ad finē vero superscriptibus T additū est, *υγιείας* denotans id est sanitate: Defunctis ⊙, quod scilicet *θάνατον* i. mortem indicat. Prima H igit q̄ ea significare vident quae diximus: & media sint pbabilia, quippe q̄ Hippocratis de agris orationi esse cōsentanea possint: nobis quidē inanis labor in Pythione cōfessus est, & in alijs cōfiteciē, ipsi frustra terentibus. Sophista vero talibus exponendis vt vates qdā suspiciunt a discipulis.

AEGROTVS II

5 Hermocrates qui ad nouum murum habitabat, igni est correptus. Caepit Caput illi, lumbusq; dolore, Hypochondrium m oclitur in endebatur, lingua initio adusta sunt, statim obsurdit, somnum non habuit, situbundus non admouum: Vrimo crasse & rubentes, deponitq; non subsidebant. Ab alio, combusita & non pauca exibat. Quinto Die reddidit tenēs vrimas, suspensionem habebant, nec subsidebant: Sub noctem delirauit. Die Sexto auiq; mofus enasit, omnia exacerbatā sunt, mente non consistat.

Nec desinunt hic nugari quidam interpretes huius libri: sed ideo esse aut scriptum ad nouum murum, quod recens calce inductus homini obsuerit. Alij ab his dissentiunt, seduloq; student ostendere non propter calcem appellasse eum nouum murum, verum quod prater morem ex clausis ventis, & cum iam aedes, in quibus Hermocrates commemoratur, non bene persisterent, morbus hominem corripuit. Verum de loco satis, ac potius, vtid quod est dicam, nimium. De

A ijs iam quae illi acciderunt, porro videndum est: ac eorum quae altis demonstrauimus, reuocanda memoria: de quibus hoc est, Tria esse prima februm genera: vnum earum, quae diaria appellanti: alterum hecticarum: tertium earum quas acutas vocant, comites putridorum humorum. Atq; ex tertio horum genere febreum afflixit Hermocratem hinc constat, q̄ cum incipit de illo facere verba, statim dicat Hippocrates, igni est correptus. Nam, vt in alia huiusmodi scripta, Quādam incalens coenauit/ vt hoc vocabulo calens, febris mediocritatem ostenderet, quae coenatum tenebat, ita hic ignem appellauit validam febre. At caput quoq; illi cepit dolere vna cum furditate. Itaque ex his in caput liquet inualuisse quādam humorum abundantiam. Declaratum iam est frigidioribus & pituitosioribus succedere somnos veterinos lethargiaq; mala: calidioribus aut profus mordacibus vigiliae & deliria. Proinde cum vigiliae cum tenerent cum furditate, & capitis dolore lumbiq; suspicari repletens caput humores consentaneum erat mordacioris esse. Vt venis porro his, vbi cum calida febre & flagrante cerebrum ostendā, sequi, vt didicisti, deliria. Quod si duos dies aut tres aut quatuor hae symptomata durent, certius praecias delirium. Id quod hic accidit Hermocrati: nam exponendo quinto die scriptū delirasse hominē. Iam vero febreum fuisse qualis dicta est, vel linguae indicat symptoma. Quid nāq; dicit? Lingua in principio adusta fuit. hoc enim B nomen eam omnino siccam significat fuisse: potest etiam nigram. Atqui in tali lingua, febreq; talis abstingens litas, alterutrum indicat, aut mentem laesam aegri esse: aut ventris naturalem facultatem, qua subinde cibos appetimus, emori. Porro cum narrationi haec sunt adiecta, Hypochondrium molliter intendebatur, in tectiore conicias febrilis affectionis originē extitisse. Quia enim singulari numero quem vocant, dixit hypochondrium, alterum tantum indicat non vtrūq; fuisse intantum. Quando autem aut dextrum sit necesse aut sinisterum hypochondriū nos accipere, dextrum fuisse intantum sit verisimilius propter excellentiam, qua praestat alteri. Siquidem talia citra appositum & distinctiones proferunt. Atqui etiam modus ipsius febris, & ipsius adustio linguae, satis tectiore affectum indicare possunt. Nam intentionem, quae dicitur fuisse mollis, hypochondrii constat veluti vacuum indicare: nam vacuum significatur ex molli: huic est oppositum cum tumore, quemadmodum tensum laxo: Ac si ita diceret, dextrum hypochondrium intendebatur, sed citra tumorem, vel quā non magna fuerit inflammatio tectioris, vel in limis partibus duntaxat quibus ventriculum amplectitur, cum gibba non dum vna cum limis in tumorem essent eleuata. Iam ventris combusta excrementa etiam ignitionem huius visceris indicant. Quare si vrina ad hae lethales accessissent, celerrime perisset homo. At quia vt talibus, erant mediocres, fieri speres C polle vt producat morbus. Nam bona quidem vrinae haudquaquam in isto affectu incidunt: Rubra vero spatio longo laboraturū hoīem, non tm plane morturum arguunt: vt in commentarijs in librum praefationis & praedictionum planum fecimus, vbi eius libri reprehendimus auctorem. Nam quae alia de occasione aegri tantibus acciderit, quia ad aliud referat, errat. Iam in ijs cōmētarijs prolixius sumus tm phrenitidis peculiaris signa persecuti, tum q̄ in libris Hippocratis citra eorum uersiam germanis, de quibus praefagia sunt, vniuersiulq; facultatē signi exacte & sigillatim expla nauit. At de rubris vel rubris vrinis verbū nullum fecit: sed de subrubra vrina cum mētionem facit, simul prubratū vim indicauit. Atq; adeo de subrubris vrinis haec scribit verba: Si vrina fuerit subrubra, ac subrubrum quod subleder, diuturniorem haec quidē morbum q̄ prima significat, sed admodum tm salubris est. Cum ergo sit subrubra, praeter ceteras salubris quidē, longius tamen q̄ praedicta trahat, quas ocus dixit morbum exoluere, quae magnopere sunt rubre, longius signi ficatum spatium, ceterum non mortem quantum ex se ipsis, neq; delirium. Siquidem per flatum bilē in cerebro exundantem deliria oriunt: quemadmodum si ca lit adusta, vt iam tranferat in atā, pariat q̄ id est furiosa. At vero sanguine abundare in cōcoctiorem & feroliosiore rubra indicat vrina, qui in venis videlicet tectioris & profundī corporis continetur: vt flatum bilem ruffa & atra. D Quid igit venit in mētem cum alijs non nullis, tum Lyco, vt hunc approbarent, qui in praedictionibus scripsit: Sorditas vrinaeq; prubra, in quibus suspensiones non subsideant, delirium nūciant: qui morbo regio si corripiantur, malum est. Apparet enim ex ijs, quae hoc sunt loco de Hermocrate tradita, auctorem illius libri vniuersale collegisse praecipuum: sed longe aberat & ab rei ipsius natura & Hippocratis sententia, tum vero ab ijs, quae in aegrotis obseruantur. Nam rei naturā demonstrat siccos temperamentum humores & virtute mordaces in cerebrum elatos concitate vi gulas & phrenitis: id quod in commentarijs de locis affectis ostendit. At Hippocrates tales humores cognouit, flatum & atram bilem: humidum vero succum & frigidum, pituitam: mitillimam autem simillq; nobis familiarissimum, sanguinem: praeterea vrinam, serum esse humorū in venis contentorum nos ille docuit. Quare ratio conuincit, vbi amplior semicoctus sanguis per vrinas expellatur, rubras cum has efficere, atque ideo diuturnum fore morbum, quod requirit scilicet ad concoctionem longius spatium sanguis: liquidum spatio temporis sunt concoctiones. At non erit talis morbus, vt ab vrinis exitiosus, neque phrenitidis obnoxius. Sed non oportet hic nos longiores esse, posteaquam istarum iam orationum in commentarijs in praedictiones importunitatem prodiderimus. At enim cum crassas etiam fuisse indicet nec subsidisse vrinas, planē sunt illae ex conturbatis & turbidis, vt solet hic appellare, quae semper turbationem crudam

1. Epid. cō. 2. t. 293. c. 115. d

** rapponitur di stromen ante pres hic modo sporum, modo veterum ventis.*

in Prog. cō. 2. t. 27. c. 200. c

1. Proff. cō. 1. t. 31. c. 167. f

de Natu. hum. cō. 1. t. 25. l. 30. c. Ec 3. l. h. c. 32.

rim repente haberet belle, adeo vt & laurare: illuderetq; non a plebeis tantū, sed & a medicis qui- E
 buldam: in p̄dictione tamen confarem: Postea cum repeteretur ille a morbo, qui videbatur re-
 cte habere, morereturq; ex diuina re non medica speculatione habitus sim praedixit, cum hac
 praecleari istu ipsi medici nusquam esse affirmauerint literis mandata. Equidem vnde mortem qui-
 buldam in vndecimum diem, aut salutem praefaguerim, abunde scripti de eiusmodi praedictioni-
 bus omnibus in commentarijs de iudicijs, & in libris etiam de diebus decretorijs: quorum est om-
 nium princeps diuinus ille Hippocrates. Sed caetera in illis quos citauimus modo libris, & vero etiam
 non nullis alijs profectus sum. In praesentia qui illos reuoluerint, huius planam faciam propositam
 dissertationē. Vndecimo die Hermocrates melior esse visus est, quartodecimo perfecte liberatus.
 Constituto iam hoc & praecognito reciditum omnino fore, & periturum cum, diem septimum de-
 cimum consentaneum erat ijs quae die vndecimo et quartodecimo euenerat, reciditum attulisse.
 Nam morbi mutatio in dies incidit decretorios. Didicimus namq; in praefagijs & aphorismis die-
 rum quaternarios orbes in vigesimum, non in primum vigesimum incidere, atq; idcirco vndeci-
 mum quartidecimi esse indicem, decimum vero & septimum vigesimi. Ergo tum morbu rediisse
 die septimodecimo Hermocrati in primis est consonum, tum consecutam aliam esse mutationem
 vigesimo: Non tamen iam lectis Hippocratis scriptis, quae die vigesimo mutatio futura esset, con- F
 flat. In causa est, q; nos lateat, quo modo vires laborantis haberent, atq; certissimum earum signū,
 ipsos nimium pulsus ipse praeterit. His enim simul percipit facillimū erat dicere vigesimo ne
 die moriturus esset, an in spatium longius protrahendus morbus: Ignoratis vero obsecrum.
 Itaq; audiamus, quae de die septimodecimo, quae item de vigesimo, Hippocrates dicat.

9 Circa diem Septimodecimum rediit. In Sequenti diebus incoluit, Vigesimo erat acuta: vrinae tenues, delirauit.

A.I. 4. f. 1. r. f.
C. 82. n. 45. C

Alia quidem sunt symptomata reciditiae. At vrinae tenues morbum esse inconcoctum signifi-
 cant. Itaq; vt non sine magnopere signa, quae apparebant, exitiosa fore incolumem hominē dicere
 nequeas, conspiciens septimodecimo die eam vrinam inconcoctam. Nam Hippocrates ip-
 se dixit in talibus, vt aeger diuturnitatem morbi sustinere possit, esse periculum.

In Prog. c. 11.
§ 1. 4. 1. 00 h

10 Item Vigesimo die est iudicatus, a febre liber non sudauit.

Quo die rationi consonum fuisse febrem exacerbari, siquidem natura omnino aggressa conco-
 ctionem humorum esset, qui inconcocti erant vt ostendebant vrinae quae tenues permanebat, eo-
 dem die febris perfecte cessauit. Neq; enim septimodecimo accessit natui caloris ratione, sed sola G
 putredinis, succentis febriliter humoribus. Itaq; eorum feruor digestus, a febre hominem vindica-
 uit. Sed quia exitalia symptomata manebant, vt postea dicit, Hermocratem clarum erat obiturū.
 Sicuti autem in die quartodecimo scripsit / non sudauit / ita & in vigesimo idem addidit, admo-
 nens remissionis, quae sine signis aduenit. Quod autem permanserint symptomata, extingui egri
 naturam, ex his perspicias, quae vigesimi diei subiunxit narrationi: Quibus iam animum adhibe.

11 Perpetuo a cibo abhorrebat, omnino mente constabat: loqui non valebat: lingua inuauit, non sinitabat: obdormis-
 bat aliquantisper, comatosus.

Haec, q; resultit, oia sunt emorientis vitalis facultatis signa: vt, verbi gratia, ciborum fastidium inap-
 petentia significans, interim a vetriculi ore p̄sticte ab aliqua humorū aliena qualitate affecto: in-
 terim ob ipsius facultatis extinctionē: cuius erant in secunda valetudine munera indigentia senti-
 re, & q; sunt se curatura appctere. Eiusdē sunt munera, humide materię indigentia & repletionem
 sentite. Vt ergo in his se habuit, aperte Hippocrates declarauit hūc verbis / non sinitabat: et huic
 / perpetuo a cibo abhorrebat / subiunxit / mēte constabat: illi / lingua inuauit / hoc / non sinitabat: Et
 / mente constabat / ad eōdem vtriusq; declarationē allumpit: / non sinitabat / vero, ad alterum. Cōis H
 itaq; declaratio hoc dicit, non sentiebat indigentiam vel sicca materia, vel humida: non quin ani-
 ma uerteret, sed quia extingueret ipsius facultas. Huic vero / lingua inuauit / adiecit / non sinitabat /
 vt declararet nō humiditatis gratia nō sinitabat hoīem, vt quidā, qui humidū & frigidū succū accura-
 runt: sed cū sticulisissima esset affectio, facultas eam nō emorientis non sentiebat, necdum sermonis
 defectus ex huius noxa euenerit. Quare si symptomata illi haec & vigesimo die, & p̄ totā pp̄ egri
 rudinē inerant, febrē planū est calore emorientis natuo hoīem vigesimo die deseruisse. Huic alien-
 tis etiam hoc / obdormiscebatur aliquantisper, comatosus / non. n. vt sani dormiebat, sed facultatis im-
 becillitate inuitus conuiebat, adeo vt aptos oculos nō valeret tenere, nīc labatq; & parū dormie-
 bat. Adiuuauit. n. verbo / obdormiscebatur / aliquantisper / q; hęc esset facultatis nota infirmū, nō som-
 norum naturalū. Quare est probabilis hoīem somnolento comate tentatum fuisse hoc tempore
 pp̄ facultatis imbecillitatē, q; p̄ primarij sensus instrumētū humiditātē. Proinde mireris, nō cur pe-
 rierit Hermocrates, sed qui attingere diem vigesimū septimū poterit: nā non multo post vigesi-
 mum diem esse consecuturam mortem verisimile erat. Vnde iuuenem liquet, et valida fuisse natu-
 ra: quo factum est, vt morbo resisteret paulatim marcescens. Est enim coniectari ex omnibus,
 quae homini acciderunt, quem vocant medici iuniores marcorem torridum fuisse. Atque ipsum
 die

*

A die vigesimo septimo peremit febris, quae vigesimo quarto ex putredine humorum concitata erat,
 quae explicat proximo capite. Porro operaretur est indicare, quid hoc loco scripserit / oīno men-
 te constabat / liquet non oīno videt compos mētis fuisse, qñ ipse Hippocrates illum in quinta diei
 narratione scripserit delirare: & addiderit deinde in sexto / mente non constitit / mox in septimo-
 decimo / delirauit. Quare quod alterum, aut hīs eū tm diebus delirasse, reliquo tpe sui fuisse compo-
 situm significaret, scriptū / omnino mente constitit: aut vigesimo die, quem propositio capite ex-
 plicauit, omnino mente constitisse, hoc est, ne paululum quidem desipuisse. Quod cur adscripserit,
 paulo ante exposui. Nam, qñ non sinit nec cibum appetant quidam in morbis, vel propter deli-
 rium non sentiant quae patiuntur, aut propter extinctionem naturalis in ventriculo facultatis, si
 id citra delirium habeant, facultatem relinquatur eorum naturalem extingui.

A.I. f. 1. r. c.
4. 44 f

12 Circa diem Vigesimoquartum incoluit, alius lubrica cum fluxione tenui & multa. Proximi diebus Acuta
 Febris, lingua combusta est. Vigesimo septimo Desinētus est.

Hoc in agro vigesimus quartus vnus, vt ostēdimus ex decretorijs circuitibus, vigesimusq; septi-
 mus longe hoc etiam magis portione inuouationes quasdam attulerunt. Nāq; vt septimodecimo
 die repetitus, vigesimo vius est commodius habere, cum re vera non ita haberet, sed falsa specie il-
 ludo vulgo, q; calor insitus extingueretur, a febre relinquebatur: ita vigesimo quarto cum febricitare
 ex reliquorum humorū coepisset putredine, & alio inde deiecerit multa tenuia & maligna:
 vigesimo septimo perijt, q; ipsa acuta esset & sicca febris. Vnde etiam combusta fuit lingua.

13 Hic perpetuo obsiduit. Vrinae aut crasse, et rubentes, non subsidentes: aut tenues, decolores / suspensionem habent
 ter. Cū stare non poterat. III. E. A. K. Z. Θ. P. D. S. V. S. M. Hoc est, Probabile Deuentionis suppressi V-
 gesimo septima Mortuum.

Declarato vigesimo die, subdidit quod nunc est dictum / gustare non poterat / quod idem signi-
 ficat ac fastidiosus cibi. Vrinam dixit septimodecimo die ad vigesimum vsq; fuisse tenues. Praedi-
 xit autem, siquid meminimus, & de ijs, quae rubentem suspensionem nec subsidentem habet. Atq;
 hic quidem vtriusq; omnibus, simul ijs quae demonstrauit, hoc inuuit, alias aliam illū reddidisse
 vrinam, at bonam haud vllam vnquam. Iam etiam fuisse illi egrotanti perpetuam surditatem, an-
 tea haud dicta, recte hic ascripti. Ceterū miror non de auriginosa perfusione quicquā meminisse,
 cuius par erat etiam mentionem facere: itaq; fortasse, quasi apertum sit perpetuum fuisse, reticuit.
 Nam cum nec sudor Hermocrati euenisset, nec vacuatio bilis vel per ventrem, vel vrinam, vel vo-
 mitus, consecuta fuisset, non poterat submoueri aurigo. Vnde ex his collectis quae dicta sunt, est
 periculum mire fuisse iecur affectum principium vegetatricis & naturalis animae: cuius ostēdit
 est quatuor esse virtutes, attracticem, retentivam, alteratricem, & expultricem, quae suppeditant
 corporibus & nutrimentum & augmentum. Et hac affecta miuim in modum appetitus perit, vt
 mori citius, quam gustare quicquam, sustineant aegri.

De Notis, Quae sunt Adiecta.

Vetustiora exemplaria habebant notarum aegris adiunctarum a muliere apud Bitonē
 angina correpta quae septima ab initio descripta est. Et sanē qui ascriptas huic libro sunt interpre-
 tati notas, ab illa omnes incepterunt, primis aegris dicentes eas non additas esse. At tamē in quibus-
 dam, quae nunc in manibus versantur nostris, etiam primis aegris offendimus notas esse ascriptas.
 Et vero etiam eas habet annexas Dioscoridis additio. Atq; huic quidem Hermocrati primum est
 subcriptum III, in medio habet lineam, primam oīum notarū, quas reperiri ascriptas diximus in
 omnibus aegris: deinde B scriptum est: mox Δ cum linea recta deorsum signata veluti subcripta:
 sub hoc K, & Z, postea Θ, ad hunc modū, III. E. A. K. Z. Θ. Prima itaq; nota, vt ante πιδανδρ id est
 verisimile est, designat. Quem admodū extrema litera, quae nunc T nūc Θ est scripta, vγ ειας qui-
 dem i. sanitaris T: θαν άτοι vero i. mortis signum Θ est. Quae hanc antecedit, dierum numerū, qui-
 bus aut perijt homo, aut oīno conualuit, denotat: quae interiacent, rationē qua hoīem contigit aut
 seruari, aut interire. Nunc ergo qñ B cū signato infra Δ scriptis πρισχεδέρον των διαχορηματων,
 id est alio compressa, vigesimo septimo die probabile ait esse, Hermocrate perijt. Sume ex inter-
 pretibus, qui q; profuerit vigesimo quarto die venter, morte illum dicat affectū esse: ac ex p̄dicto
 nibus p̄ferunt, quod habet haec verba: || Surditas & vrinae praerubrae nō subsidentes, & quibus sur-
 s̄p̄siones insunt, delirij portendunt. His si regius morbus accedat, malū est. Malū item, si morbo
 regio superueniat fatuitas. His mutos, verū sentientes, fieri cōtingit: & alius, mea quidē sententia,
 fuit, vt Hermippo, vnde perijt. Hoc est illud ex p̄dictionibus caput, de quo, cum librū illum enar-
 raremus, disputauimus: hoc loco tantum sit satis dixisse, quō in memoriam reducam, quae illic su-
 mus interpretati, & in hoc libro haecenus. Nam Hermocratem quidem neque per astrictam con-
 rigit alium, neq; per solutam perire. Verū hac symptomata ipsi affectui superapparere, sicuti
 cum excerneret antea combusta: quorum vtrunq; iecoris affectiones sequitur, vt ostēdimus cum
 alius in locis, tum in commentarijs de locis affectis. At perijt potissimum hic iecoris videtur vi-
 tio, iam etiam q; caput non commode habere. Quin etiam hunc agrum interpretari absurdū,
 qui ob id scriptū dixata a iunioribus, quō vim examinarem diē decretoriōrū, quali vero non id sit
 in

1. Protr. c. 5. 1.
1. 3. 7. 4. 1. 67. 1.

in oibus obseruati agris. Quae singulis seorsum incidit, p affectibus, qui eos tetaret, exoriebant, E

AEGRORVS III

Qui in Dealcis Decumbat horto.

14

Et hic adiectum quoq; Sabinus hortum ait, qui et ad morbum faciebat homini excitandum: et scribit sic ad verbum: Ideo forte hortum apposuit, hinc in nuens morbo aniam excitasse. Neq; vero est animal ad herbas edendas natum homo: itaq; alieno victu veluti in nouatione quadam sustinuit. Hec sunt, quae ille scripsit. Ego, quoniam praeter institutum meum scribere aliquid in hisce commentarijs ab amicis sum adductus in absurdum fugillationem interpretationum, facia vt & hoc loco pauca eiusdem generis adiungam. Ac primum, ac semper hominem dixit in Dealcis horto habitasse, sed decumbere tantummodo scripsit: qui dudum, dum integra sanitate esset, potuit alibi commorari: morbo autem affectus accommodatus tabernaculum requirens, id in Dealcis esse horto nactus. Deinde in horto diuersantem nihil est necesse oleribus, vt animal, quod nihil in esca praeter herbas habet, semper vesci. Vt nec si prope eos habitet, qui caprinam vel ouillam vedunt, has esse quotidie, vt oratores. Neq; enim si lanforuis vicinus, statim multas carnes deuorare necesse habet, quemadmodum athleta. Tertio iam, cum multa suppeditaret ad hortorum calumniam aerem, totam hanc repudiatu partem, ad olera vero delinquit. At qui et cloacarum poterat meminisse, vt quae latinas ferre in hortos repergant, omnemq; eius generis foetorem: olerum item & arborum halitum, fruticumq; vt brassicae, carcae, & buxi: nam manifesto vicinus aer ab horum inficitur consuetudine. Sed satis istas iam interpretationes confutari: Nunc ad vitia transibo, ac ad Hippocratis me verba accommodabo.

15

Diu Capitis conflictabatur grauitate, atq; dextrum tempus dolebat: Cum occasione Igne est correptus, decubuit.

Supra 130. h. 15.

Igne Hippocrates, vt ostendit iam saepe ante, vehementer febre appellat. Ad hec q; proprie magis, vt oes et mortales solent paruas causas vocare & propositas, i. occasiones, ita appellet ipse quoq; interdum, declarat vt hoc. Si quidem quaedam sunt, quae committere se se ipse morbum nequeat: quae ad corpus si accesserint morbo opportuni, totius causa morbi existimant sustinere: vt in proposito hic nobis agro. Nam capitis diuturna grauitas, & tps dextri dolor, hominem iam ad morbum demonstrabat fuisse comparati. Sane recte sibi consulisset, si prius, q; de tenui externa causa agrotaret, quae esse ad morbum, p dicit se accommodat, medico se ipse, qui occurrere impediti valisset morbo, commisit.

16

Secundo Diemodicum Meri Sanguinis de sinistra manabat.

Non e directo dextri teporis, de quo praedixit, vt dolore laborante, modicum dicit profluxisse meri, sed ex sinistra. Meri vero i. & p p r o v o i, vbi de flatu, aut atra bile, aut aeruginosa dicitur, in aperto est, vt iam docui frequenter, quid significet. Nam proprium vbi colorem quicq; humor & formam retineat syncera, ibi cum dicimus merum ed. In sanguine vero foras se contratio accipit dum est ab eo dici merum i. male mistum. Sanguinis autem naturalis constat rubrum esse colore: decolorem vero, non eum, ceterum vel nigriorem, vel insigniter rufiorem. Et quidem meri sanguinem solemus frequentius nigrum appellare, qui simul est crassiore consistens. Ergo sibi prius huic agro, si quidem validis viribus erat, mittendum sanguinem liquet. Nam q; Hippocrates remedium non prodidit, eadem erit quaestio tibi ac illa, quae de primo est agro scripta.

17

Alius stercorarecte Deiecit.

Hoc vnum in morbi principio fuisse mediocre videtur: cetera cuncta praua, quae in proximo sunt capite scripta.

18

Vrinae tenues, cum varijs suspensionibus minutim dispersis, perinde ac farina crassiore semen referente. Tertio die Febris acuta: Deiectiones nigrae, tenues, spumose, quae in retrimenis subsidebant, lunda erant: non nihil Vterino tenabatur, egre defurgebat: in Vrini quod residebat, liuidum erat & subsiditum.

19

Oia fuisse haec symptomata & signa praua, qui sunt memores eorum quae in praesagijs sunt prodita, non ignorant. Iam in commentarijs quoq; in primis de morbis vulgaribus libris pauca diximus.

19

Quarto Vomuit biliosa, flaua, pauca, postea virulenta: de sinistra aliquantum fluxit meri sanguinis: alius eade, & item Vrinae quoq; exiuit circa caput & clauiculas: Lien intumuit, femur e directo doluit, hypochondrii dextrum submollior contendebatur: Nocte non dormiuit, delirauit aliquantulum.

Sunt & haec mala omnia symptomata, quae commemorauit, praeterq; abscessus, qui in lienem & in sinistram femur fieri videbatur.

20

Quinto Deiectiones plures, nigrae, spumose, in his nigrae subsidebant: Nocte nihil dormiuit, delirauit. Adhuc perniciosa sunt haec omnia: itaq; sequentia attendamus.

21

Sexto die Retrimenta nigra, pinguis, spumosa, viscosa, graueolentia: Dormiuit, mente melius constabat. Ex his, dormiuisse, & mente melius constasse, mitia sunt: cetera vero & ipsa praua.

Septimo

22 A Septimo, Lingua arida, subundus erat: non dormiuit, delirauit: Vrinae tenues, haud boni coloris. Octavo Retrimenta nigra, pauca, compacta: dormiuit, mentis fuit compos, non admodum subundus erat.

Haec tenus omnia illi symptomata fallacia fuisse videntur.

23

Nono superuiguit, Febris Acuta, sudauit, infrixit, delirauit, dexter oculus distortus erat, lingua arida, subundus erat, sponius. Decimo, eade. Vndecimo oino meie colabat, febre erat liber, sudauit: Vrinae tenues circa mictum erit.

* V p p r e v e s t i aliquibus grae cu imprefis: i alus u r r a - o r i d o r m i - u i t.

Apparet hunc virum fuisse validis viribus, vt quae cum grauissimo morbo lucentes resisteret. Itaq; cum nihil illi haec tenus accidisset boni, videtur die nono rigore decretorio confectus, et dein de, quod solet, febre acuta, & post eam sudore, non continuo pp morbi magnitudinem febre fuisse explicatus: verum tam, cum eade maneret (na decimo, inquit, eadem) vndecimo statim fuisse a febre liberatus. Nam q; delirauerit in nona, et dextro oculo strabo fuerit, res sunt quae solent in iudicijs euenire. Neq; vero repete de illo videtur nono die esse decretum, verum in vndecimum diem esse protractum, quo iam, dicit, oino mente constabat. Porro adiunxit /vrinae tenues circa iudicium erat/ vt fidem apud nos ne habeat, & putetur firmum, sed recidiuam expectemus breui. Nam cum alio B qui, tum qua erat morbus magnitudine, in tali expectatione erat consentaneum esse.

24

Duos Dies a febre integer Interuixit. Redijt Quarta decimo: statim nocte non dormiuit, profusus delirabat.

Cofectio dimidio & infideli ad die vndecimū iudicio, duos illi dies ait in terminis, hoc est, duodecimū & tertium decimū: Deinde repetijt quartodecimo, isidēq; iterū collatū symptomatibus.

25

Quintodecimo, Vrina turbata, cuiusmodi ex ijs, quae subsiderunt, fit, vbi agitantur: Febris Acuta, profusus delirauit, non dormiuit: Genua & riba dolebant: Alio subiectis Balanis reddidit nigra stercora.

Recidua iterū euasit acuta cū ob morbi magnitudinē, quae illi inerat a primo, tum quia vndecimo die, quo primum fuit iudicium, haud adessent vrinis coctionis signa. Ceterum genuum quidem dolores & ubiarum, qui ad partes imas efficietes morbi humores vergere nunciunt, in bonis certe erant. At balanis suppositis nigrorum stercorum exitus, malus est propter colorem.

26

Sextodecimo, Vrinae tenues, quibus inerat nubilosa suspensio: delirauit.

Et vero haec etiam de integro inaccessis illum acutae febris & signa & symptomata sunt, siquid meminimus corum quae in praesagijs & in primo morborum vulgarium demonstrata sunt: nempe sexcentes dicere non oportet eadem.

27

Septimodecimo mane Extremes partes inspergebant, cooperiebatur, Acuta Febris: Toto corpore sudauit, alenarius est, melius sapiebat, non tamen febre liber, subundus: Vomuit biliosa, flaua, pauca: Vterino stercora deiecit paulo mox nigra, pauca, tenuia: Vrinae tenues, non boni coloris.

Rursus septimodecimus dies sudorem attulisse videtur, qui valetudini non erat exacte profulganda propter humorum cruditatem, ex quibus homo agrotasse videtur.

28

Octauodecimo Mens illi lababat, comatosus. Vndecimodecimo in eodem erat status.

† in aliquibus codic. additur vrinae tenues.

Videtur homini nihil plane septimodecimus dies magni aditimenti attulisse: nihilo minus eius certe naturalis facultas cum morbo certare videtur, & fortalle victoriam obtentura.

29

Vigesimo Dormiuit, plane mente constabat, sudauit, liber erat a febre, non sitiebat. Primo vigesimo parum delirauit, non nihil sitiebat, hypochondrium dolebat, & ad umbilicum perpetua erat palpitatio. Vigesimo quarto Vrinae habebant subsidentiam, profusus mentis erat compos. Vigesimo septimo dextera coxa dolebat: Vrinae tenues, in quibus subsidentia erant: cetera mirissima habebat. Circa vigesimo nonum dexter oculus dolebat, vrinae tenues. Quatagesimo alius pituitosa, alba, subcrebra deiecit: multum toto corpore sudauit, absolute est iudicatus.

† in aliquibus codic. additur vrinae tenues.

Tertium quidem est hoc iudicium, vbi molita nunc est natura p sudorem excretionem in die decretorio soluere morbum, vt & in prioribus, qui q; decretorij erant, et Coacis praesagijs. * Addidi aut illud nulla alia de ca, q; vt demonstrat auctores praepertorij, q; in praedictionibus sunt lalia, labi, & loge lateq; ab sensu Hippocratis & praesagitione in agris abesse, ideoq; logiatri sunt (eo. n. noie appellat vulgo docti inepros in obedijs opibus) medici vero non sunt, qui agris credentes, qui in libris Praedictionum sunt & Coacis descripti praesagijs, alia pro libito p hos confirmat, citantes q; in libro Praedictionum & Coacis praesagijs errata sunt: & generalia in praesagijs & aphorismis tradita praeperta, iteq; in libris vulgarium morborum negligentes. Na qd in Praedictionibus, & Coacis praesagijs habet veri, hoc vniuersum (id quod ego in commentarijs in praedictiones ostendi) ab aphorismis, praesagijs, & vulgarium morborum libris, auctores istorum librorum mutauerunt, & in istos libros retulerunt. L y c i vero nescio quo modo & ipse similis nequitate plenus Quinto ea assignat, cui tñ non fuit vel vnus anni cum Quinto constitudo: cū Satyrus & Fecianus, qui cū eo diu vixerunt, nulla Quinto tale adscriperint interpretationem. Equidem hanc rem, cum vtroq; sum praepertore vsus, habeo competam Galeni

GALENI IN LIBRVM TERTIVM
HIPPOCRATIS DE MORBIS VVLGARIBVS
COMMENTARIVS SECVNDVS

ARGVMENTVM

Explicatur Observatio Symptomatum quæ Nouem Aegrotis accidere.

Nillum ego librum vnquã, nisi requisitus ab amicis, vel familiaribus, sc̄ip̄e longam profectiõnẽ suscipiẽtibus, scripsi, qui commentariũ habere eorum, quæ a me acceperant, aut q̄ ipsi in animantibus demonstraeram insecãdis, atq; agris, auebant. Quorũ quidã euulgati, etiã probati alijs sunt. Qui a me ipsi quoq; vt artem medicam suis absoluerẽ oibus numeris, contederunt, eodẽ vt iam dedi quibusdã modo: ac id quidẽ plititi. Cũ vero cognoscerẽ in oibus me, quæ conscripserã, Hippocratis semper interpretatũ sententiam esse, f̄ simulq; dictiones citasse eius accõmodatissimas qualq; visus sum mihi, si singula capita cõmentarijs explicarem a capite ad calcem oium eius librorum, operæpretiũ nõ facturũ. Verum qm̄ & hos habere quidã ex amicis efflagitasse sibi, a germanissimis Hippocratis ac vtilissimis ingressus sum, idem tenens in hisce libris propositum, ac fecerã in prioribus. Est aut hoc, Quæ perpetuo, aut sape in agris spectant, hæc literis sola mandare, citra vllam horũ vigilationem, qui aut rara, aut nunquam visa tradunt, & falsa omnino. Sic cõmentarios in libris de fracturis, & articulis: sic et in libris de vlcibus, & vulneribus capitis, & in aphorismis, atque præfagia scripsi. Deinde amicorũ exhortatione persuasus, cõmentarijs libri de victus rõne in morbis acutis partem exposui primã ad balnearum vsq; vsum, quæ quidẽ germanissima habet: A qua secunda, nam & hæc multa videt ex sententia Hippocratis præcepta complexi. Deinde sum librum de humoribus fucinẽte quidem & paucis diebus interpretatus, qd̄ discedere, qui ad eos me cõmentarios induxerat scribendos, properaret. Qui cum doctis placuissent (vulgari enim erant) inde vsũ venit, vt non iam necessarij tantum me mei, sed & alij medici, quibus familiariter vtebar, vt Hippocratis interpretaret omnia scripta, frequentes adhorrent. Et feci sane in libris *τὸν νότον ἰντερίων* id est de officina medici, & in primũ & in morborum vulgarũ. A quibus cum in tertium eilem explanationes inchoaturus, forte quidã me obnix, vt in prædictionibus tum scriberem, erarunt. Acciderat autem vt id contendere, cum deambulantes in sermonem nos aliqui venissemus. de

**in 119. d. 1. vide hanc dictionem sup. pag. 119. d.*

his, quæ in præfagijs sunt & aphorismis tradita. Nam hæc omnia multum valere in agris demonstravi: si vero, quæ sunt in prædictionum libro omnia scripta, quis accipiat pro generalibus, iõge hunc lateq; erraturum. Huius etiam generis esse partem eorum plurimam, quæ in Coacis præfagijs sunt prodita, demonstrabam, commixta cum quibusdã, quæ in aphorismis dicta vel in præfagijs sunt: cum quibusdã item, quæ in libris de vulgaribus morbis, quæ profecto illorum, quæ libri illi habent, vera sunt sola: quæ reliqua sunt in Prædictionibus & Coacis præfagijs, erroribus sunt plena. Et quidem in librum secundum & sextum de morbis vulgaribus interiecta sunt quedam, vt etiam ad finem aphorismorum: cætera omnia libri secundi & sexti vulgarium morborum, sunt Hippocratis magna ex parte in commentarijs reperta: partim vero eorumis, qui ea contraxit, adiecit, vt aiunt. Erat ille Hippocratis filiorum clarissimus, Thellalus nomine, qui exacte sententiam est patris amulatus. In primum librum vulgarium morborum & tertium, aut nihil, aut sanẽ per pauca infarcta suspicis. Communia præcepta hisce libris sunt pauca scilicet mandata: qd̄ hic persequatur demum, quæ acciderũt aut omnibus in communi tempestatibus vulgaribus, aut cuiq; priuatim. Peractis iam commentarijs in secundum librum, tres interea forte scripsi, a postulantibus inductus, quod dixi, commentarios in librum prædictionum: quibus in eo libro ostendi plurima vitiose dicta esse: multa pro vniuersalibus dicta esse, cum sint infrequentia: non pauca indistincta, quæ requirant distinctiones. Et quod sermo sit apertior, asseram vnum de his, quæ male quidã conscriperunt in commentarijs & in prædictionibus & in agris in libris vulgarium morborum. Scriptũ quoddam est in prædictionibus huiusmodi caput: ¶ Febres ex hypochondrijs malignæ sunt. Hic quidã huius libri interpretes subiiciunt in libris vulgarũ morborum descriptos agros, hos solos proferentes, quibus defunctis Hippocrates in agritudine hypochondriorum dicit accidisse contentionem, vel dolorem, vel palpitationem, vel si quid sit tale: prætereunt, qui de illis conualuerunt. At vero Hippocrates tradidit in præfagijs cum alia quæ ad morbos acutos referunt, tum de hypochondrijs, eo loco libri, cuius hoc est initium: ¶ Hypochondrium optimum est, si dolore vacet, si molle & æquabile sit dextra ac sinistra parte. Hoc totius dictionis, quæ quidem est proluxa, initium est, vbi de hypochondrijs Hippocrates docet. Qui vero simpliciter febres ex hypochondrijs esse malignas confirmat, conuenientibus neglectis distinctionibus, quas in præfagijs scripsit Hippocrates, mentitur aperte. Quippe longe erat verius dicere

1. Prolog. c. 6. l. 1. 2. l. 4. 172. d.

in Prolog. c. 6. l. 1. 2. l. 4. 195. c.

A dicere, Febres a cerebro affectio malignæ sunt: febres a membranis, quæ cerebrũ cõtinent, affectus maligne: febres a pulmone affectio maligne: iam præ his etiã febres a corde affectio malignæ: Aut febres quæ ab hypochondrijs proficiuntur (si proprie vocabulũ hypochondriorum accipiamus) omnium febrium acutarum sunt mitissima: Sin minus proprie, & hac voce etiã ventrẽ complectamur, iecur, lienem, & septũ transversum, quedam maligne, quedam etiã mites sunt: vt in libris de terminatibus de locis affectis. Atq; hoc ubi vnũ sit male scriptorũ in prædictionibus exẽplũ: & interpretum, qui, vt modo dixi, libros inuicem alterum per alterum enarrant, & sic in prædictionibus interpretantur: Recte dixit, febres ex hypochondrijs sunt malignæ: in libris. n. de vulgaribus morbis ille & ille, qui ex hypochondrio laborarent, interierunt. In ipsis vulgarũ morborũ libris, vbi ad eos ipsos accelerant, merito aiunt hunc agrum perisse: nã proditũ in vniuersum esse in prædictionibus, febres ex hypochondrijs malignæ sunt. Atqui si interpretandũ in istum modũ est, primũ contrariũ illi, q̄ in prædictionibus est, enũciationẽ producas licet: Febres ex hypochondrijs sunt moderatæ. Deinde eos potes pducere, qui libris vulgarũ morborũ superflites fuerũt legis hypochondrijs. Hoc itaq; habes vnũ (vt dixi) malarum interpretationũ exemplũ. Alterũ est mutuo implicatorum affectuum, quod quidẽ frequẽter vt auctor prædictionum videtur: id quod in commentarijs, quos in eas conscripsi, aperat. Implicatos voco affectus, in quibus multæ sunt affecte partes: nam potest idem homo nõ solum laborare ex thorace, sed etiam ex pulmone, & ex capite: his addas licet, et ex ventre & ex iecinore. Proinde si quando symptoma scribat, quod phrenitum denunciat: & mox illi aliud adiungat peripneumoniae propriũ, & iecinoris inflammationis, aut ventris, aut membri cuiusquam alius: deinde difficiliõri dicat affectione eos mortales deueniri, qui duobus aut tribus affligantur partibus: peruersam tradet doctrinã. Nam hic sermone modus erit: ¶ Qui in principio comatosi sunt cum capitis, lumbi, hypochondrijs, colli dolore vigilantes, sunt ne phrenitici: Nares his si stillent, perniciosum est: maxime si quarto ab initio die venter sit rubra proluues, iecinoris hoc symptoma est, & potest et prædictis existere: vt si pleuritis vel peripneumonia comatosos istos arripuisset, non etuldem tamen est affectus signum. Quod si errata instituit, quæ in prædictionibus sunt admilla, & eos qui illius præcepta libri, egrosq; in libris vulgarium morborum interpretantur vicissim alterum per alterum rescilere, legas cõmentarios in prædictiones. Equidem in primo & secundo libro agros descriptos citra vllã malorum interpretationem confutationem ante exposui: sed quia multi a me amici in paucis agris contenderunt, vt scriberes interpres detegerem, necesse habui in tres dumtaxat egros integrum cõmentarium conscribere superiorem. Nunc iam fatius duco esse, eodem vt modo enarrem residuos, qui supra in primo vulgarium morborum libro enarrabam: vereor enim, vt ne in alterum incidam vitium, vt apud hos male audiam, quos magni cõmentarij longiq; ostendunt.

ÆGROTVS IIII

In Thaso Caput Philistie diu dolebat, et tandem veterno aliquantum arreptus decubuit. ¶ Cum vero pocula febres continuas excutisset, dolor nocte grauior esse cepit, incaluit primum. Primo die biliosa, pauca vomuit, staua illa primum, sed deinde virulenta, pluraq; alio stercora excreuit: Noctem habuit molestam. Altero die surditus, acuta febris: dextrum hypochondrium contentum est, ac intro inclinabat: Vrinae tenues pellucide, suspensionem habebant parua genitura dissimilem: Circa meridiem vehementer insanuit. Tertio die grauior se habuit. Quarto conuulsiones, omnia sunt iriata. Quinto summaluce Defunctus est.

† A Ex huiusmodi. Ex potantibus aut contentis dolens curatus. Ne de incaluit pri mum.

Nequid sum longior, non aliter ac ad eos, qui memoria tenent, quæ in præfagia aphorismosq; interpretatus sum & prædictiones, præterea in primum & secundum vulgarium morborum librum, sermonem habeo. Vir hic cum nõ decumberet lecto, egrotabat capitis (quemadmodum qui ante ipsum est descriptus) dolore: verum non vulgare in hoc symptoma adiunxit, veterno ali quantum tandem correptum illum. In illo addidit etiam morbi initium: huic ex maximo errore ait accidisse: nam capite grauior affecto portio vini larga maximum est malum. In illo ex occasione dicit incepisse morbum: proinde illi haud dudum censet lasum cerebrum fuisse, sed abundantium tantum in capite symptomata humorum esse: At Philistie huic ipsum etiam caput in tempore in prauum deuenisse statum. Cum huc iam noxa a potu accessisset, ita excitauit magnos atq; validos affectus, vt quinto illum die raperent. Quæ hisce aut diebus symptomata Hippocrates extitisse, partim ad acuitatem pertinet morbi, vt si neq; cerebrum lit offensum: partim ad cerebrum ipsum. Ac acuitatis quidem morbi sunt vomitus symptomata, qualitasq; urinarum: ipsius cerebri, surditas, conuulsio, vehemens insania. Quod vero est ab auctore dictum dextrum hypochondrium contentum est, ac intro inclinabat: illud sic, vbi a septo transuerso vicina partes velluntur. At ipsi tenditur septum transversum interim in pleurite ob inflammationis magnitudinem succingentis membranae costas: interim ob originẽ neruorũ ad se neruos, qui ad septum transversum pertinent, attracti: interim vero per suam ipsius inflammationem. Sed de his tribus memoratis verisimilitudo est a septo transuerso ob neruorum tensionem attractio hypochondriorum quoq; retractum fuisse. At qui ferẽ in his affectibus vtraq; hypochondria intro consistend: nõ nunquam alterum tantum, vbi principij neruorum pars altera sit grauius affecta, altera nihil, vel modice.

Tertia Classis.

III

Cherion

Charionem, qui agrotabat apud Demanetum, ex Potu tenui corrumpit: Statim est capitis dolorifica gravitas conse...

Videtur homo ex abundantia & maxime biliosorum humoru ægrotasse. Quod si in ipso quæ de diebus sunt decretoria & vrinis monstrata examines, offendens consentire, & rite cum de vige...

Euryanactis Filiam virginem Ignis inuasit. Hæc perpetuo nihil sciebat, nec quicquam sustinebat gustare: deiecit...

Vt percurrit, que huic ægre ad mortē vsq; acciderūt, morbi totius adiunxit hypothefin, ex qua iure interit. Nam a capite aut huic in pulmone malas fuisse destillationes faucibus ac gurgitioni nocentes...

Illius Anginosæ que apud Bitonem agebat, primum à Lingua cepit obscura esse vox, lingua rubens, desiccata erat. Primo die horrida, incaluit. Tertio rigor, Febris acuta: tumor colli & pectoris ex vtriusq; parte subrubet...

Neque in exemplaribus reperitur omnibus hoc modo finis descriptus orationis, neq; scire interpretes

Interpres huius libri videntur omnes. Sed etiam quidam ex his pro quinto scribunt septimo, alij octavo. Capito vero haud scio qua re adductus, diem & anginosæ, detrahit, atq; paulo ante ex hoc...

Terria Classis. Illam

Text in margin on the right side of the page, partially cut off.

Desūt hic qd ad balani & clytere spe...

fuerit aliquid etiam exempli gratia de illa nota scribere, quae πῆλον id est probabile significat. E Nam quis fortasse illorum librorum admirabitur magnitudinem, quos Zenonis Apollonijque se-
 ctatores conscripserunt. Si igitur in vna tantum nota intelliges, quo pacto ipsis in prolixitate
 paulatim denenerit controuersis, causam quoque longi sermonis facile perdiscere poteris: caue-
 bisque (si mentis compos fueris) ne tu ipse quoque in eiusmodi nugacitates incidas. Itaque in pri-
 ma statim nota, quae πῆλον significari dicebant, inquit in nullo alio libro solere vniquam hac vo-
 ce πῆλον uti Hippocratem: ob idque non decere nunc vnico in libro signo eius vocis sepepene-
 ro uti, qui nunquam alibi vsus ipsa fuerit. Hanc autem rationem euertere, qui cum Zenone sen-
 tiunt, in germanissimo illo libro qui est de fracturis inscriptus, dixisse aiunt, vbi de Solene instru-
 mento disputat, πῆλον dicitur. Cum enim prius dixisset Hippocrates Solenis instrumentum non esse
 utilitatem, subiunxit: Ἄτι πῆλον dicitur id est probabilis est, vulgo minus accusabilem fore medi-
 cum, si Solen subiiciat. Scit ergo cum probabilem responsum visum fuerit inuenisse Zenonis
 nis fautores, tres ipsi ab aduersarijs obuiationes factae fuerunt, duae quidem litigiosiores potius quam
 veriores: tertia vero idonea admodum est, omnibusque illis audientibus satisfaciit, quotquot grae-
 cis literis bene instituti sunt. Prior itaque ex litigiosis responsonibus haec est. Hippocrates il-
 lic πῆλον dicitur, non πῆλον: at illi ex hac nota indicari aiunt πῆλον. Quibus Zenonis adu-
 tores respondit: Si quis apud Apollonium scriptum inuenit primitiuum nomen non iam ita
 tim ipsi concedimus deriuatiua vsurpare, nisi prius quendam nobis ostendat ipsi vsu fuisse:
 quia tamen deriuatiuum inuenit, is audacter & primitiuo uti poterit. Nam quod ab aliquo ge-
 nitum est, id eius quod generauit substantiam indicat: quod vero a nullo, aliud generet nec ne,
 dubium est. Prima sane fabula pars hinc finiat, cum nimirum ex praedictis apertum iam sit, quo
 modo in longissimam loquacitatem produci ipsa possit. Ad secundam vero (iam enim semel in
 fabulam nosmetipsos introduximus) accedamus. Aiunt igitur qui contra Zenonis sectatores di-
 cunt, posse quidem aliquando quae semel scripta est dictio, & ipsum scribentem latere, quippe
 qui moris graecae lingua exquisitae loquentium oblitus, ac sola multorum consuetudine adductus
 sit: vno vero in libro deinceps quoddam vocabulum sepius vsurpare soli non possum, qui alias eo-
 demmet ipso vti consueuerunt. Quae vero ad haec respondeant Zenonis conscribentis, narra-
 re superuacaneum est, quippe quae frigidiora longaque sint. Mihi enim facta fuerit ad tertiam fabu-
 lae partem accedenti responsonum duntaxat principia tegerere. Tertia autem haec est. Placere qui-
 dem posse & vulgo & antiquioribus, si & δυνατον & εὐδαιμονιον, & εὐλογον & εὐκός dicas (id est
 possibile, contingens, rationi consentaneum, decens) & ipsum etiam πῆλον, cum forte tunc in
 vsu esset haec dictio, sed rariori sane, & apud idiotas potius: Contra vero, vocem secundam conse-
 rendi modum, quod grammatici comparatiuum nuncupant, ab εὐκός formatam antiquis inuisi-
 tatam esse: vere enim diceremus εὐκότερον: rariuscque omnino hoc comparatiuum inuenies quem ad-
 modum & ipsum πῆλον. Constat autem antiquorum multa admodum volumina voluenda il-
 li esse, qui has controuersias diiudicare voluerit. Neque enim aliter cognoscere potest, an πῆλον ab
 ipsis vsuatum non sit, sed πῆλον dicitur: secus vero insolens εὐκότερον, tritum εὐκός. Si vero quispiam
 ex ijs qui artem medicinalem discere decreuerunt, adlectionem se conuertit antiquorum omnium
 librorum, quos rethores, aut historici, aut medici, aut denique philosophi conscripserunt, conteret
 certe in hoc tempus, seque artem assequi posse diffidet, cum hoc ad morborum nec dignotionem
 nec praenotionem conferat. Quamobrem satius fortasse fuerit fabulae in tres diductae partes finem
 constituere, ne longius tempus consumamus in duorum deinceps dierum appositione: cum pra-
 fertim tragœdiam vel comœdiam agamus. Ad reliquos igitur egrotos venientes (super sunt enim
 adhuc quatuor ante statum pestilentem descripti) hic secundum commentarium absoluiamus.
 Tertium vero aggredi erit vtilissimum.

AEGROTVS IX

6 Apud Tifanenum Mulier decumbebat, cui Voluulus cum molestia excitatus est. Ciebantur multae uomitiones,
 potum non conuiebat, hypochondria dolebant, & infra secundum ventriculum dolores, tormina perpetua, non erant
 sitibunda, incalcebat. Extreme partes perpetuo frigida, fastidiosa, insomnis. Urina pauca, tenues: deiectiones cru-
 dae, tenues, paucae. Nec erat remedio locus. Desumpta est.

Male scribunt quidam in hac muliere εὐλαδία per u, cum εὐλαδία sit πει, scribendum. Εὐλαδός
 enim id est voluulus, appellatur affectus, cuius habuisse symptomata scribit mulierem, multos vo-
 mitus, potum continere non posse, dolores esse ad hypochondria, & tormina cum doloribus in ventre: quae
 omnia voluulosis assident. Quod postea scripsit, non est ex ijs quae eis assident, ceterum ex illis,
 quae malo ad malignum tendenti superueniunt, potissimum perpetuo esse extremas partes frigi-
 das. Prorum item, fastidium est. Quin & urinas adscripsit tamen in venis non continetur &
 succis affectus, verum in intestinis: quod cum in his coeperit magna inflammatio, praedicta inci-
 dere symptomata soleat. Vocatur autem εὐλαδός i, voluulus, affectus. Parua igitur ex urinis, ut sint bo-
 nae, salutis sic habentium est spes: sed non paruum ad exitum momentum, si praesint. Nam cum,
 qui eo

de Fracturis,
 c6.1. t.64.7.
 239.c

Abidec. 31 b

A qui eo modo afficiantur propter intestinorum inflammationem in praecipiti sint, si alia videatur
 praeterea esse in corpore affectio prava, increseter vna egro malum. Atque sic consuevit Hippocra-
 tes, vbi aliquid instrumentum spiritus sit lacum, inspicere urinas. Quae si secundum naturam ha-
 beat, in solis spiritus instrumentis versatur periculum: Sin haec quoque praue appareant, offensum
 iam significat etiam nutritionis instrumentum: quo modo nunc, quamquam sit affectus venter,
 eiusque ex deiectionibus perspicitur affectio, nihilominus vinarum fecit mentionem, ut tenuium,
 quae succorum significat in venis incoctionem. Atqui urinas semper memineris ut simul in-
 spicias in ventris affectibus, thoracis, pulmonis, neruorumque. Nam bonae si appareant, haud mag-
 num praebent momentum ad salutem: contra si pravae, amplificat simul aegri periculum. Et cum
 sit periculosus omnis voluulus, qui in sublimibus intestinis consistunt, ijs, qui in crassis sunt dete-
 rentia, vt qui contagio iecur afficiat & lienem. Discernes eos vomitionum assiduitate, & vehem-
 entia, & quod potum continere non possint: Adhuc magis ex eo, quod nihil per alium deiciatur: Prae-
 terea tormina & dolores faciunt ad notitiam, quando teneantur alta intestina: Qui illeucus si vo-
 mant (adueritur enim hoc etiam fieri) clarissimum sit signum tibi esse subtilia intestina affecta.
 Est autem acutissimum hoc malum: quare id hic proposuit Hippocrates: simulque adscripsit nec
 erat remedio locus. Sed mihi hoc fac memoria comprehendas ad commentationem de sanguinis
 missione. Cum enim nullum scriptum aliud remedium in egris horum librorum, tum nec illa: non
 quin praesto fuerit laborantibus auxilio, sed quod ascribere auxilia singulis aegris non oporteat: nisi
 quid forte noui incidit, vt in eo, cui fuit octauo die sanguis detractus. Porro diem praeterijt, quo
 haec agra deceffit, vt quae secundo statim die mortua fuerit, aut longissime tertio ob morbi acuta-
 tem, quam in narratione ipse ostendit.

AEGROTVS X

7 Quaedam Mulier quae apud Panimedem degebat, ex Abortione infans Primo die Igni est correpta: lingua arida,
 sitibunda, fastidiosa, insomnis: alius erat turbata, multus, tenuibusque, & crudis. Posthinc supervenit, Febris acuta,
 alius copiose reddidit, non dormiuit. Tertio die intendebantur dolores. Quarto deliravit. Septimo interijt. Alius
 erat perpetuo lubrica, eiusque multae, tenues, cruda deiectiones: Urinae paucae, tenues: Febris ardens.

Si qua de causa externa mulieri huic abortire contigisset, declararet Hippocrates. Itaque ex mor-
 bo constat vitiosis collectis humoribus abortijisse. Adiunxit huic ex abortione dictionem ἰννητι-
 C. infantis/indicans, nisi fallor, hoc adiecto paruum fuisse elisum partum. Appellat enim homines
 infantem pueros non ita pridem natos. Quare per metaphoram videtur Hippocrates valde pur-
 sillos foetus sic appellasse: quippe hi potissimum eiciuntur. Acutam igitur fuisse & magnam fe-
 brem, cum quod dicit /igni est correpta/significat: tum quod addit /lingua arida, sitibunda, Ac
 vero /fastidiosa/febris demonstrat, qua tenebatur, malignitatem. Attende diligenter excreto-
 rum speciem. Nam cum scripsit /alius erat turbata, multus tenuibus/que & crudis: tamen ipse in
 fine narrationis dixerit febre ardente illam laborasse, memineritque febris, quae die primo coepit, at-
 que exacerbabatur secundo die: tum addiderit /lingua arida/ & /no dormiuit/ ac /sitibunda erat/:
 cruda tamen deiectiones ait fuisse: Ardentem autem febrem ex humoribus nasci biliosis scimus. Igi-
 tur consentaneum est in tota mole corporis huic mulieri biliosum fuisse acervatum humorem, in
 primis autem venis lactium & simis iecinoris cruda contenta. Iam etiam urinas illius crudas di-
 cit fuisse, iuxta ac crudas deiectiones, non solum in primis venis, sed & in gibbo iecinoris crudis
 humoribus abundantibus. Porro /febris ardens/ in fine narrationis huius egregie adscriptum est in
 multis exemplaribus. Quaedam non hoc habent tantum scriptum, sed adiectum etiam A. Itaque
 suspicatur aut quod prima haec agra ardente febre fuerit correpta: Aut quod haec fuerit prima spe-
 Dies ardentis febris: secunda autem quae deinceps sequitur, in muliere, de qua sic orditur. Alteram
 ex abortione. Ego vero in octavo aegro, cuius est principium, Adolescentulum, qui in Mendacium
 foro decumbebat, plenius ostendi me de hisce adscriptis verba faciurum, cum decimum
 aegrum enarrarem: praestaboque nunc duabus de causis suspicans ab alio esse non ipso auctore hoc
 /ardens febris/ adscriptum: Primum quod non vni egro aut alteri, morbi formam subtexisset ad
 exitum narrationis, sed (liquidum & has nos docere volebat, vt quidam fecerunt eius successores)
 omnibus aut plurimis: at ille scilicet tanquam his qui cognoscere morbum valerent, exponit
 aegrorum accidentia. Videas item alios veteres in lucubrationibus suis non respicere hos, qui dur-
 dum ad libros accelerant, sed qui iam in illis profecerunt. Hanc meam sententiam ultra id quod
 dixi, hoc praeterea confirmat, quod tertio duntaxat Vulgarium morborum libro adscripta sunt.
 Omnibus igitur, qui hunc sunt librum interpretati, probabatur ab alio, qui notas illas sententiam
 complectentes adscripsit, etiam haec esse adiecta. Nam in muliere quidem anginosa concedas sane
 esse ab Hippocrate adscriptum /anginosa perijt/ qui ex ipsa angina velle perisille mulierem: In hac
 quae nunc dicitur obiisse, non possis ita accipere. Nam vt dixit /septimo interijt/ subiicit /alius
 erat perpetuo lubrica, eiusque multae, tenues, cruda deiectiones: urinae paucae, tenues/. Mox adie-
 ctum est /febris ardens/. Non nullis etiam A est additum. In quibusdam pro eo scriptum est pri-
 mus:

Altoceptes.

Grate ad-
 praedicta
 ut etiam ha-
 betur in cer-
 textu Hippo-
 cratis.

A. 1. 3. 16. 4.
 c. 30. 350. b

- 7 *Sub Arcturum Rursum spirante Borea multum Pluit.*
- Rursum ad pluuatiam exundatiam, non ad Boream refertur. Nam superiore Arcturi ortu multum pluerat, & subinde postea, Boreas vero rarus spirauit.
- 8 *Cum esset totus Aënis Australis, humidus, et lenis, per Hyemem quidem Salubriter egerunt, praeter Tabidos, de quibus modo scribentur.*
- Integrum statum, quod parui omnino aquilones fuissent, ab dominantibus in eo humidum appellauit, & austrinum: nam quod tranquillum & calidum, lenem appellet, antea didicisti. Verum haud dum ea tempestas, licet esset repentina, mortales magnopere offendit propter superioris anni squa lidi temperamentum. At ceperunt affectus quibusdam tabifici, qui scilicet huic vitio patebant. Ipsaque adeo posthac se recipit scripturam quae illis acciderunt.
- 9 *Ante Verum cum frigorebus consecutus, Sacri Ignes multi hos cum occasione affecterunt, illos non: Qui maligni cum essent, Multos interemerunt.*

Sacrum ignem didicisti à biliosa fluxione oriri, at non illa semper tibi praua & putri. Planè. n. cō tra, ubi mitis sit fluxio bilem pallidam obtinens, quae in nobis naturaliter gignitur, solet quidem sacrum ignem facere, nullum tamen ex eo dare damnum, si quidem recte tractes. At non erat nunc talis, qui sacrum ignem excitauit, humor, sed malignus, qui eroderet putrefaceretque, ab experiente humida ventorum tranquillitate generatus illis potissimum mortalibus, quibus cum sua ipsi specie alijs essent thiboliores, et victus biliosam magis eis succū cōgessisset. Siquidem morborum proficiscunt differentiae ab aeris circūflui temperamento, pro natura cuiusque, & victū quae sanus seruat. Victū (græce δ'ισχυρ) appello, non hunc tamen, qui cibo & potione constat, verū etiam qui oibus alijs, ut ocio, exercitatio- ne, balneo, venere, somno, vigilijs, & vero oibus, quae quouis fiunt modo in corporibus humanis.

10 *Multi è Faucibus laborabant, Voces erant vitiosae.*

Quibus caput sua sponte prompte replebat, his in praesentia exundantia humorum plenū, in pulmone cepit & ventrem per fauces fluxiones demittere. Porro iure dicit voces etiam his affectas fuisse, nempe & hoc assidue fieri videt desillationibus, ubi abunde fauces & guttur irrigauerint.

11 *Febres Ardentes, Phrenitici.*

Ardentes febres extiterunt inuadentibus in iecur & ventrem biliosis excrementis: Phrenitici vero caput petentibus.

12 *Oris Aphthis vitiosa, Pudenta tuberculis: Lippitudines, Carbunculi.*

Singuli hi affectus ferè non sunt cacoethes, vti de sacro igne diximus paulo ante: non nunquam vero etiam sunt cacoethes, vti nunc, quod putridus esset, qui abundabat, humor. Quare in omnibus quos recenset morbis, hoc mihi semper memoria teneo, neque aphthas puta egros tenuisse, vel quodcumque aliud incommodum de more, sed simul cum membrorum putredine. Memineris etiā hanc communem rationem, ab eodem statu genitum omnibus hanc esse aliam, sed esse aliam alijs dare partes, quod nec per naturam omnium in eadem conditione corpus esset eo statu, sed esse aliam alijs pars inharior. Aphthae itaque frequentissime sollicitant puerorum ora, quae exulcerationes sunt in summo, quia omnia eorum sunt mollissima membra, & quasi muscosa: insuper os est omnino ceterum unctum cibarijs & poculis. Vbi ergo acrimonia quapiam lac sit mammae praeditum, aphthas generat: quae facile sedantur, si infantis os modice atringas. Si vero humor affluat prauus, semper aphthae prodeunt cacoethes. Iam carbuncolorum perpetuo est periculosus affectus, H nam ex vitiosis constat humoribus. Quare nunc erat verisimile fuisse perniciosissimum cum, qui vitri naturam malignitatem, etiam quam status assererat, adiuuam habere. Verum satis de hu- ius est affectus origine dictum, cum principium secundi Vulgarium morborum enarrabam. Reliqua huius capituli clara sunt.

13 *Alii Turbatae, Cibum fastidiebant.*

Ex vitioso humore, qui à capite defluerat in fauces, quod in pulmone inuaserat, tabificos constituebat affectus. Quod vero in ventrem deriuatum erat, quia subibat mordicando, ventris profluuium concitabat: quod significauit haece verba /alui turbatae/. In transitu item, ventris facultatem ciborum appetentem affixit, vnde cibos fastidiebant.

14 *Quidam Sitiundi erant, Quidam non.*

Pluribus de causis nec siti caruisse omnes, nec fuisse sitibundos probabile est. Videtur humiditas omnibus putredinosa fuisse collecta, verum non pari quantitate, aut aequè praua. Quamobrem fieri potuit Aliquos non sitire, vti illi qui cibum fastidiebant, ob facultatis potus appetendi offen- sam:

† codex graecus nihil habet extra- hē dicitur ē- cōtētos. Vē- tris exturba- tionē (inter- pres uerit pro fluuium) cōti- tabat. Alder- verba haec non habet, sed vo- cū est locū, ac si aliquid hic deesset, in alijs tamen cod. antiquis grae- cis nec ea ver- ba adfunt, nec locus videtur manere. Atq; ita possit ita haec sententia verū. Quod ve- ro in ventrem descendebat, duo sūm sub- bat cum mor- ditatione, id quod significauit etc. Atq; ita omnino ar- bitror legēdi- nez. n. turbata hic in loco videt esse pro- fluuium, sed trāstus mate- ria (paucē nel multa) tū mor- dicatione et do- lore. Vt clare etiam mox trā- frā. con. 15. ap- paret.

A sam: liquet autem pessimam fuisse horum affectionem, nec malignam illis humiditatem in ven- trem confluisse: Alios vero sitibundos fuisse, quod conflueret in ventrem vitiosus humor, nec dum adeo lesisset eius os, ut potiois appetens facultas iam corrupta esset.

15 *Lotia turbata, multa, mala.*

Lotia fuisse turbata ita accipe, ut dudum, cum diceret /alui turbatae/ nam ad renes quibus vitia- tus humor defluxit, his necessario lotia turbabant, hoc est cum mordicatione & dolore pertrāsabant. Quod huic est annexum /multa, mala/ potest et de locijs dictum esse: Potest et ipsum seorsum, ut vna hac oratione multitudinem indicet symptomatum prauorum fuisse id tēporis aegrotantes affectos.

16 *Comatosi diu, Rursumque insomnes erant.*

Coma vigilijs vacās ab humiditate didicisti, et refrigeratione feri cerebri: Vigilijs comati non committas, a siccitate & calore. Nunc ergo cum, qui increuissent humores, humiditatem obtine- rent exuperantem, verum non eam tamen vniuersam acrem, humiditas comatosum affectum credo ex putredine induxit vigilias. Itaque causae contrariae contraria merito symptomata peperere.

17 *Multi profusus Non indicabantur morbi, Quidam aegre.*

Quae erat humoris vitiositas, quidam morbi haudquaquam decreuerunt, aliqui praeue.

18 *Aque intercutem.*

Vel hoc pathema quosdam dicit ex abundantia prauorum humorum affecisse. Omnem enim haec potest morbum concitare, alium alio in corpore, pro eorum naturalibus differentijs & viuen- di dissimili ratione, ut paulo ante est dictum.

19 *Tabidi multi.*

Retuli etiam supra, quod ex capite in fauces defluerat, ubi per guttur in asperam arteriam & pulmonem venisset, eiusdemodi vitia produxisse.

20 *Tabes adorbos, qui vulgabantur.*

Vnus de vulgaribus morbis, & ipse pestilens est, ut in libro quoque de vitiosis genere acutorum didicisti huius verbis: Nam siquē nulla morbi pestilentis forma cōis vulgetur, ceterum dispersi sunt morbi. Neque enim certi est morbi nomen vulgare vel pestilens, ceterum quicumque vno in loco multos simul inuaserit, vulgaris hic vocatur: qui simul si hoc habeat ut multos perimat, pestis fit.

21 *Ex Qualibet morborum, quos recensimus, specie Complures aegrotabant & moriebantur. Acciderunt autem eiusque horum in hunc modum.*

Cum dicit, & complures moriebantur, pestilentes fuisse morbos, qui vulgarentur, demonstrat. Qui quando diuersi fuerunt, de singulis separatim infra acturum promittit.

22 *Multi quidem Sacri Ignes cum occasione ex quibuslibet & admodum paruis Vulneribus in toto corpore accide- bat, praecipue vero sexagenarius, secundum caput, si vel in morem paulo quis curam adhiberet. Magna pars in ipsis etiam curatiōibus, magnis Inflammationibus corripiebantur: Sacrique ignis multum celeriter vniuersa depascebatur.*

Cuius praeter omnibus meminit primi pathematis, iure nunc primi etiam singulas reddit differen- tias: quod accidisse quibusdam dicit paruis de causis, quas vocauit occasiones: et multos quia a me- dicis curabantur, magnas esse inflammationes consecutas, quod facer ignis scilicet plurimum de palce dretur. Plurimis iam caput hunc sollicitasse, quando repletum hoc maxime in austrinis esset & cali- dis ventorum tranquillitibus. Cur autem sexagenarius hic praeter ceteros tentaret, hoc in cau- sa est. Foris ambiens praeter naturam calor causa, quamobrem corporis putresceret humores, sicut, sicut natiuus calor, ubi suum natium exacte temperamentum seruat, plus alijs humoribus sangui- nis efficit: quando vero in magis igneum versus fuerit, pallidam & flauam bilem. At calor exter- nus putredinis auctor humorum est: nam materia quidem humiditas est: causa efficiens calor praeter naturam. Quare senes, qui superfluos semper humiditates ob naturae imbecillitatem coacer- uant, ut his accessit acris calor ex illa effectus tempestate, humorum putredinosque corruptioni fue- runt iuuenibus opportuniore.

23 *Plerique itaque horum in Suppurationes Abscessus contigerunt: atque Carnis multū et ossium nervorumque decidit.*

Malignitas abundantis humoris ex magnitudine consistit putredinis: atque dicitur subtexēs dicit,

24 *Erat aut illa Fluxio, quae collecta erat, non dissimilis puri, uerū alia quae epia putredo: ipsaque Fluxio multa et varia.*

Hippocrates aperte tibi indicauit, quod nos sepe iam diximus, corporis humores propter hu- miditatem & acris tranquillitatem computruisse: atque idcirco pus non generauit. Computrescebant

* in impressis legitur dicitur. n. dicitur v. t. ali quibus dicitur eos dicitur t. m. m. r. r.

de Viti. rat. in morb. acut. co. 1. 1. 7. 109. a

Al. 1. 1. 1. 4. 6. 4. 10. e

E

G

treſcebāt vero ob prauos humidos humores ſolidę partes. At variam eſſe fluxionem propter putrefcentium diuerſitatem, ratio erat: nam à communi putredinis cauſa ſingula putrefcētia peculiarem obtinent corruptionis ſpeciem.

25 Quorum ergo Caput horum quid teneat, His caput totum Glabreſcēbat et mentum: Oſſaq; denudabantur, decedebantq; Multiq; exiterum fluxiones. His adimēta aliquando, aliquādo non, erat Febris. Erant autem hæc formidabiliora, quā deſideriora. Quibus enim ad Suppuraciones hæc ſpecēs deſcendit, plurimi Sympliciter horum erant: At vero quos Inflammatio reliquit & ſacer ignis, nec talem abſceſſum efficit vllum, hi frequentes Perierunt. Et ſi vſquam loci alterius in corpore obſeruet, enouent hæc. Etenim multus Brachium vel totus Cubitus decidit. Quibus hæc Anteriora latera afficiebant, vel poſteriora. Non nullus totū Femur, vel Tibiæ demadabat, peſq; totus.

Humorum putredo, cuius eſt commune munus, vt illas partes, in quas impingat, corrumpat, terribiliorē in capitis partibus ſpeciem præbuit, propterea, q̄ licet vel paulum de natura hic deſlectant, maior fiat ſurgillatio, q̄ cæteris in partibus multum à natura diuerſentibus. Nam, à femore vel brachio vel tibia vel cubito ſi cutis reſceſſerit, minorem præbet mali ſpeciem: at ſi capitis vnā cum cute crines defluxerint, atq; adeo mēti cum illis, vitij ſit faciēs magna, periculum vero minus, quā ſi is pudenda affeſtus teneat, aut guttur, aut thoracem, aut aliam principem partem. Neque tamen, quæ caput ita tentabant, formidabilia magis erant quā peiora, verum etiam quæ cuculibet alia parti decidebant. Peiora enim erāt, in quibus in profundum ſeceſſit humor ignem ſacrum efficiens, cum in viſcera ſe & in principes partes conferens, præter alia ſymptomata febres etiam acutas generabat. Quibusdam tamen, quibus in ſuperficie erat cuiſcēmodi putredo, partes etiam citra generabat. Quibusdam tamen, quibus in ſuperficie erat cuiſcēmodi putredo, partes etiam citra generabat. Quibusdam tamen, quibus in ſuperficie erat cuiſcēmodi putredo, partes etiam citra generabat. Quibusdam tamen, quibus in ſuperficie erat cuiſcēmodi putredo, partes etiam citra generabat.

26 Erat omnium id Grauiſſimum, cum Pubem & Pudenda vgeret.

Etiā abſque peſtilente ſtatu, vbi hæc regiones inflammatio vel ſacer ignis obſederit, facillime putrefcunt, vnaq; partes ſuperiores afficiunt. Vnde nobis eſt ſæpe neceſſe, vt putrida præciderimus, locum veluti radicē inuere. Nilil habet ergo admirationis, vbi ſi eſſet ſtans, vt brachium, cubitus, femur, tibia, latus, caput, computrefcant, ſi plurimum offendantur pudenda.

27 Atq; Vlcera, & eorum quæ occaſionem habuerunt, hæc ſunt conditio.

Hæcenus verba de ſacro igne ſecit, qui ex vlcere, aliam uita paruum ob cauſam externam conſtitit. Poſthac de ijs, quæ ſine tali cauſa inciderunt, tractabit.

28 Multos autem vnā cum febribus, & ante febrē, atq; A febre arripuerunt.

Non ob vlcus his, aut alia de cauſa externa quæ ſit maniſeſta, ſed vt cōſueuimus dicere, ſua ſpon te prouenit ſacer ignis: atq; partim ſimul cum febre inuadebat, partim cum febres aut conſecutæ ſunt, aut præceſſerant.

29 Habebant hæc illud, vt Quæ per ſuppuracionem abſceſſum multa eſſent, Aut ſi cōmode turbata eſſet alius, Aut vrinarum bonarum extuiſſet excretio, hinc ſoluerentur: Quibus horum Nilil acciderat, obſcureque euaneſcebant, vt Leithia eſſent.

Paulo ante etiam cauſa reddita eſt, cur ſympliciter eſſent magis, quibus per putridam partem malus humor vnā cum illa de corpore decideret. Nec eſt obſcurum, quin ſi & per ventrem & vrinas expurgatus fuiſſet, moleſtus, dum exerneretur, fuerit, profuerit tamen vniverſo corpori.

30 Vere longo Plurimos exercebant Sacri ignes: tenebantq; Aestate & ſub Autumno.

Genuit quidem, vt dixi, vitioſos humores ſtans difficulter transpirans, qui humidus calidusq; erat & ventis carebat, quos in corpore ſtatorum conſeuerunt, vt etiam in primi libri vulgariū morborum prima tempeſtate eſt dictum. Merito itaque vere varij morbi inceperunt paulo ante commemorati: nam hoc loco illi eſt de ſacro igni ſermo: quem, quando emicuit primus, primū quoq; deſcripſit. Itaq; de his, inquit, ſacris ignibus, qui inceſſerunt initio veris, quidam totam æſtatem durauerunt, & autumnum. Cum autem viroque modo hæc verba intelligi poſſint / tenebantq; æſtate & ſub autumnum / & quod, quamuis ipſi in vere generarentur, eorum tamen ſubſiſtētia vſq; ad autumnum duraret: & quod, cum adhuc generarentur, eorum generatio vſq; ad autumnum duraret: ita vt alij quidem vere generarentur ac deſinerent, alij æſtate, alij itidem autumnum generarentur ac deſinerent: rectius ſecunda hæc ſignificatione accipias. Neque enim rationi conſentaneum eſt inuēte vere natum ad autumnum vſq; productum eſſe ſacrum ignem. Omnino enim interea hominem interemerit, ſi magnopere eſſet cacothetis: vel per putrefcētes partes putredine expurgata diſcuſſus ſit.

Non

31 A. Non nullis multa erat Turbatio, Tuberculaq; ad fauces, Lingue inflammationes, Abſceſſusq; ſecundū dentes.

Affectus hoc loco perſequitur partium, de quibus antea non meminif.

32 Voces multas ſignificauerunt quod eſſent Vitia & κατελθσαι, Maxime ijs quidem, qui cepiſſent tubiſce: Tamen etiam aduente detentis febre, phreniticisq;.

Equidem etiam quod eſt ſupra in agro, qui ordine eſt vndecimus, ſcriptum, vbi ſic ait, Ἰλλαινοί (quod nos, dexter oculus erat diſtortus, vertimus) ſuſpicabar eſſe ab alio inductum. Etenim Heraclidis filius Hippocrates, cuius etiam Aphorifmos eſt & Præſagia autumnæ, vſitatiſſimis eſt vſus et proinde claris vocalibus videtur, quæ vocare rethorici ciuilia ſolēt. At vero Ἰλλαινοί non eſt iſtiſus generis: eoq; minus κατελθαινοί, vel κατελθαινοί, maxime cum de voce, non de palpebris dicitur. Ad hæc propter dictionis formam, quæ actiua, non paſſiua eſt: rectius enim (ſiquidem proſus vocatiuerat adaptare hoc nomen) erat κατελθαινοί ſcripturus non κατελθσαι: & multo quidem rectius hoc, κατελθαινοί. Nam de Ἰλλαινοί particiſium ea deducas figura: appello autem hoc ſcilicet particiſium more grammaticorum. At qui nullus ſi ſenſus, ſi de vocibus dicitur κατελθσαι, vt quidam intelligere nos interpretes voluerunt, tanquam tendat verbum Ἰλλαινοί ad diſtortuere. Nam κατελθσαι ſignificat diſtortuere, κατελθαινοί vero diſtorta. Multi itaque vna in dictione errores commiſſi videntur, dum κατελθσαι accipere, vt multis eſt vſum interpretibus, volumus, quali a dictione Ἰλλαινοί deſcenderit. Etenim actiuum eſt Ἰλλαινοί, Ἰλλαινοί paſſiuum, & adiecta propoſitione κατελθαινοί. At qui eilθσαι & κατελθσαι ab Ἰλλαινοί deriuari non videntur: nec vero etiam eilθσαι & κατελθαινοί. Per autem raro inuenias apud veteres hoc genus verba & nomina, Ἰλλαινοί dico & Ἰλλοί a quo videtur Sophron comparatum quod vocant grammatici, feciſſe, Ἰλλοίγονοί γυναικονοί. Quare rectius dixeris, ſi quidem de his velis nugari, non ἀπὸ τῆς Ἰλλοίως deducit eilθσαι, ſed ab alio quodam, quod cum Plato, tum Antipho vſurpaſſe videtur. Plato quidem, cuius hæc ſunt in Timæo verba: Hanc igitur circūtur totam cutem? Jdeurebat ſulſur: qua vulnerata, cum humor per eam efflueret, humidum & calidum, quod quidem ſincere erat, emanauit: miſtum vero, in quibus cutis erat, foras à corruptione productum, longum fiebat, & ſubtiliter extenſum ab impullu. Quia vero ſenſim impellebatur ab aeris frigore, intro iterum ἵπρὸ τοῦ ἀέρος eilθσαι, & κατελθσαι, id eſt ſub cutem coactum firmabatur. Videtur enim pro concluditum vel repullum Cin alium, eilθσαι hic vſurpaſſe. Quo ſignificato videtur etiam hæc ab eo eſſe ſcripta oratio: Ter tam vero nutriticem noſtram eilθσαι, id eſt quæ reſtringitur ad rationem in perpetuum conſtituta. Eſt item apud Anriphonem in ſecundo libro De veritate inuenire hoc ſcriptum vocatulum eo loco: Vbi ergo in acre imbres & venti ſibi mutuo aduerſentur, ſibi cogitur aqua, & multum ſpiſſatur. Quod autem eorum, quæ committuntur, ſuperius ſit, hoc denſatur & cogitur ἵπρὸ τοῦ πνέματος eilθσαι, ἢ ἵπρὸ τοῦ βλάς, id eſt a vento contortum & a vi. Sanè & hic concludum vel contractum in ſe denotare per dictionem eilθσαι, tale quid ſignificari inuui, voces quem explicare inſtituimus, qui de vocibus ſcripſit κατελθσαι, tale quid ſignificari inuui, voces quali occluſas & coactas offendent? vt accipiamus de vocibus eſſe dictum, quæ eſtre nequeunt: quod incidit ijs, qui gracili ſunt voce. An hoc minime conuenit? Potuit enim ſiſtentes, vel impeditas, vel tardas, vel aliquid tale ſcribere, qui ſignificare volebat adeo in pedira eſſe voce hominē, vt vix loqui poſſet. Iam etiam à vinculo licet veluti vincitā accipere vocem eſſe dictā hoc loco: adeoq; indicat de vinculis ſe Poeta dixiſſe.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem.

31 A. igne rugebat dem. n. Al. igne rugebat dem. c. Al. igne rugebat dem. propter tarditatem vero spiritum encephalite reuulsum intro est.

in Prog. 65. 12. 4. 193. c.

est scire. Primum discernendi causa, utrum alia causa hoc aegris vitij induxerit, an ex vulgaribus sit E morbis: Deinde ut occurras ne in tale quid incurras: nam offensiones ex aere si proijdas, ubi & quemadmodum fiant, toto victus genere a temperate dominante diverso insituendo, declines, Praeterea si praedicere consequentia velis, id quod certe ex vfu nobis est, vt in praefatione Praefagiorum ostensum est, vel ad hanc rem hoc commetabere, vt corporis in omnibus ambientis aeris statibus affectiones cognoscas. Quare contenti (vt diximus) hoc laetas voces fuisse, praeteritaq; di- ctione *καταδύσσει*, quod illi proximum est, inspiciamus. Primum enim hos ait, qui coeppissent ta- befcere, incidisse in id symptoma: secundo loco ardente detetos febre phreniticosq;. Proinde cen- seas tabidis hoc, affectus ratione accidisse: nam cu multas alias causas & corporis itatus tabes con- fecit, tum praecipue distillationem capitis, quam potissimum vocis vitium comitatur. Verum febribus ardentibus & phrenitidi per se tale vocis vitium non succedit, vt incipientibus tabidis. Quia vero in hoc statu, qui calidus & humidus & sine ventis fuerat, caput contigit affici, phreni- ticos & ardente detentos febre consecutum hoc est communi de causa symptoma, non propter pri- uatam morbi modificationem. Desiccantur enim potius in illis, non irriquantur, partes voci attributae: vt accidit in hac temperate. Quamobrem vox clangosa & acuta a licitate efficitur vocalium or- ganorum, rauca ab humiditate. F

33 *Quia Febres etiam Ardentes, & Phrenitis, ante Vt coeperunt post illa frigora, quae praecesserant: ac Plurimi tum diu Aegrotabant. Acuta autem his & Lethalia contingere.*

Humorum putredinem, quam pridem pepererat aeris temperamentum, versimile erat a frigi- gore succedente in extrema hyeme impulsam in altum, morbos concitaturam sacro igni assimi- les. Alios igitur quosdam, qui fuerunt huius generis exponet, hosq; ordine ab sacro igni primos iam scribit: haec febres sunt ardentes & phrenitis, ab eadem illa quidem profecta causa, sed differen- tes locis affectis. Nam quibus in tectinoris & vetricis regione maximeq; in eius os prauus humor decubuit, hos febres ardeates sollicitauerunt: quibus in cerebrum peruenerit, phrenitis.

34 *Febrium Ardentium, quae vigeant, Haec erat natura. Initio comatosi erant, fastidiosi, inhorrescebantq;: Fe- bres non acuta, neq; magnae erant sitibundi, neque deliri.*

Quae symptomata propter eam quae tunc erat temperate ardentibus febribus euenirent non pro- pria morbi ratione, haec annotat. Quare quidam pro *καταδύσει* id est comatosi, male scripserunt, *καυκαδύσει* i. astuosi: nam est hoc febribus ardentibus peculiare, vt et perpetuo sitire. Nullumq; G prope dixeris eximium esse aliud febrium ardentium in ligno, verum abude ex hisce duobus affir- maueris compleri, sitim assiduam atq; exurentem calorem aegris sentientibus. Verum hic status cum caput multa humiditate impleret, comatosum aut oibus, aut plerisq; vt cumq; laborarent, sympto- ma attulit, sub morbi inuasionem, ubi prauis humores non dum eo decenerant acedentis, vt vigi- lias vehementes, deliria, phreniticisq; concitare possent. A coma peraro febrium ardentibus est ad- iunctum, fastidium per sepe: non est perpetuum tamen, vt praedicta duo, assidua sitis & deirens calor. Horrent vero, qui febre ardente tenentur, raro: quare hoc etiam annotauit. Quod iam sequi- tur /febris non acuta/ aliqui simpliciter, absq; negatione /febris acuta scribunt/ alij cum negatione in hunc modum /febris non acuta/ diuersam vtriusq; scripturam, ratione inducti probabili, habentes: Qui omittunt negationem, q; diuelli ab ardente febre acuta febris nequeat, vti nec sitis: Al- teri ideo scriptum cum negatione confirmantes, q; raro ijs & nouo exemplo acciderit cum coma, tum haec febris. Quippe his quoq; illi aiunt subiunxisse /neq; magnopere erat siticulosi/ tamen sit etiam febribus ardentibus hoc peculiarissimum: Esse itaq; consentaneum, sicut erat non perinde sitibundi, sic eos non valde febricitasse acute. Potuit etiam, quod Hippocrates scripserat /febris non valde acuta/ esse ab eo qui primus excipit corruptum, errorq; mansisse. Hic se offerit non par- ua de omnibus Pathognomonicis signis questio. Nam si remotis ipsis, affectus potest species co- seruari, alia his pathognomonicis signis erit nobis ad affectus cognoscendos certiora: quod qui constituar, velle illa merito pathognomonica indicia appellare, & quae ante vocabantur indicia pathognomonica, assidentia. Quorum separari illa non possunt, & affectus (vt ita dicam) consti- tuunt essentiam: Assidentia vero, ex ijs sunt, quae saepe illis accidunt. Si aeger ergo non sitibun- dus sit, nec magnopere febricitet acute, qua iam nota esse morbum illum febrem ardentem dice- mus: Quamq; enim permulsi febre ardente affectis esse fastidiosis contingit, non est in hoc affectus propriu: qui ppe cum multi et alij quomodocunq; aegrotantes fastidiosi fiat. Quare neq; quod vi- sum quibusdam est, qui sese duxerunt huiusmodi dubitationes declinantur, etiam nobis est pro- nunciandum, ab excrementis cognosci in primis febrem ardentem. Neq; enim mera in solis arden- tibus febribus biliosa alui reddunt: neq; his solis syntexis id est colliquatio, accidit: veru sunt hac quide symptomata maligna & exurentiu febrium: ista tui qui excernunt, multi modice situnt, & calores febris ferunt. Verum in praesenti statu ne tales quide erant deiectiones. Na alius, inquit, his plerisq; turbata erat, atque deiectiones crudas excernebant, & multas, & tenues. Videtur ergo Hippocrates febrem ardentem assiduitate cognoscere sitis, calorisq; exurentis: sicut phrenitum perpetuo

Paulo inferius 40.

A perpetuo delirio. Sic enim, quamuis non perinde sitiat aegri neq; valde exurantur, per totum aut morbum dicta duo sint symptomata, febris ardens esse dicitur morbus: existetq; alia febris hac ca- lidior, vt & corpus fundat, reddatq; deiectiones biliosas, & colliquatuas. Sed non appellabitur ar- dens febris, nisi adiuuncta perpetuo habeat per totu morbu paulo ante comatosam duo, irrequie- ram sitim, quantulibet biberint: ac inuocundiu, & ardentem, fastidiosumq; calorem. Proinde adesse febre illis intentissima sitis, & febris feruidissima. At raro, vt nunc, cum febris non esset plane acuta, et non perinde aegri erant sitibundi: quae ob id ipsum signaui, sicut et hoc, nullo pacto fuisse deliros eos, qm hoc et ardentibus febribus accidit. Na parua esse signu dementiae deliriu, ante docuimus.

35 *Naves Pauca Stillarum.*

Hoc in comitibus est malignarum ardentium febrium, vt sanguinis eruptiones lenium, Et vt breuiter dicatur, omnis de naribus stilla, vt docuimus, prauum est signum.

36 *Accessiones pleriq; Diebus Paruis habebant.*

Et hoc quoque inter rara est. Nam febres ardeates solent, adcoq; omnes, ita vt illa, morbi mul- tum acuti, accedere diebus imparibus.

37 *Oblitio sub accessiones, Languor, Vocisq; defectus.*

Eroblitio manifesta est: & monstrata frequenter est de exitalibus esse. Languorq; id est *ἀφρον*, veluti dissolutionem & remissionem omnium corporis partium ipsum dicere par est, cum non aliter ac resolutis proiectae appareat. Quod quidem inter signa esse perniciofa didicisti, vt de alijs quoque symptomatis omnibus, quae hoc libro recensuit. Quare hic interpretanda sunt ea tantum, quae obscura videntur: & quae demonstrauimus alia, solum ad memoriam reuocabo, non autem absolutam tradam eorum doctrinam.

38 *Extrema Pedum & Manuum his frigidiora erant, & multo maxime circa accessiones: Quibus calor pedeten- tim nec probe redibat: Redibantq; ad montem, & loquebantur.*

Varietatem symptomatum, quae morbi eius temperatae habebant, commemorat, quae sunt omnia praua.

39 *Detinebantur aut Comate perpetuo, non somnolento: aut Vigiles erant cum laboribus.*

Nec hoc quidem obscurum ei est, quia ea habet in memoria, quae in libro de comate tradita sunt & in prioribus commentarijs. Cum enim vigilare aegri apertis oculis non valent, sed conuincunt spe somni conciliandi, & vigilantes tamen manent, vocitamus illud, non somnolentum coma. Qui- bus si quis adit dolor manifeste vigilabunt magis ita affecti, adeo vt ne in phantasiam quidem te- nus somni deueniat. Si quidem istis, qui eo comate tenentur, vbi venit eiusmodi quiddam vt me- dij inter plane vigilantes intercedant & dormientes.

40 *Alius his plerisq; Turbata erat: atque Deiectiones crudas excernebant, & multas, & tenues.*

Vel hinc liquet, non attendere Hippocratem in dignoscendis ardentibus morbis speciem deie- ctionum. Cruda itaq; dicit & tenuia, qui tum tenebant febre ardente, deiecit: nec verbum fecit de meris biliosis, vel colliquationibus, quae quidam indicia esse febriu ardentiu maxima existimant.

41 *Vrinae Multae, tenues, Nihilq; decretorij quicquam, vel boni.*

Vbi de vrinis agit, quae acciderunt his solet tradere, nec addere, bonum an malum denunciant, D nos putans, quae in praefagijs didicimus in vniuersum de vitio vel bonitate vrinarum memoria te- nere. Hic adiuxisse puto, quamqua eas praedixerat tenues esse, q; illis adscripserit /multae/. Nam me- mor docuisset se multitudine vrinarum interim iudicium fieri, indicauit hoc loco quamuis multae essent, nihil tamen decretorij fuisse, neq; boni. Neq; enim quo purgaret corpus & infelantia amo- ueret, videtur nunc molita natura multam vrinam: sed quemadmodum didicisti sudores & deie- ctiones interdum vt superfluitatis humoru in corpore malorum symptomata, excerni: interdum expurgante natura: ita nunc abundatis in corpore serpsit humoris sunt vring symptomata. Ideoq; eis addidit /nihil decretorij quicquam, vel boni/ siquidem reddebantur, quia ob nimiam copiam eas vasa sustinere non poterant: vel q; mordacitate vehementi offenderentur, itaq; ad excernend- dum contenderent. Huiusmodi etiam hac ipsa temperate erant quae per ventrem excerneban- tur, vt est supra dictum: & vero etiam sudores illis erant consentanei.

42 *Nec vero Decretorij aliud in ita habentibus ullum apparebat: Neq; Sanguis rite profluxit: Neq; alius consue- tus fiebat Abscessus decretorius. Monentur quisq; salicet Erraticae: Plerumque tamen circa indicia: Quiddam lon- gius prodicebantur, qui largius iudicant.*

Qui perniciose habebant, haec ijs accidebant, quae tibi hic collegit, nimirum symptomata co- Tertiam Classis. t t t ij rum

† Additur in quibusdam con- textibus Hippo- cratis haec ver- ba, is quide qui perniciose habebat, haec accidebat, po- stea sequitur, & explanatio Ga- leni, qui perni- ciosae esse dicit.

rum, qui febre ardente laborantes perniciose habebant. Quorum symptomatum quodq; iam au E diuisti ante frequenter, cur sit perniciosum.

43 Similia & Phreniticis.

Finita de ardentibus febribus oratione, transiit ad ea, quae phreniticis acciderunt. Itaque & hic eius verba attendamus.

44 Sanè hi Nihil Sirebant.

De phreniticis agit. Fuisse eos dicit non sitibundos, non tam quod illis multa humiditas in ore ventriculi afflueret, quod quae patiebantur non intelligerent, & facultatem haberent stomachi appetitricem, quae extinguebatur.

* Eapost id est graniter, est inter Peribant.

45 Nec Phreniticorum valde insaniuit quisquam, quod usu uenit alijs: Sed alia quapiam Cataphora signi grauer uter Peribant.

Si non praediceret nec phreniticorum valde insaniuit quisquam / sed simpliciter dixisset, praesentes phreniticos cataphora signi perisse, non erat absurdum accipere, eos conuersione in lethargum facta, ita defunctos esse. Nunc cum sit praedictum / nec valde insaniuit quisquam / probabilis est perisse cum cataphora manentes phreniticos hoc est dementes: hoc enim discrimine solo, cum febre, phreniticum accipimus, nulla re alia distantem a mania in insania, quae febre. Mentis siquidem utraque noxa est: sed proprium insanientium est febre liberum esse, ut febricitare phreniticorum. Non est igitur mirum in corpore crudis collectis humoribus, ut excreta monstrarent esse, comatosos illos simul & demetes euasisse: comatosos quidem ex multitudine & frigore succorum crudorum: Dementes, quod putrescentes acridinem partebant & calorem.

46 Erant praeterea aliae Febres, De quibus iam Aetura sum.

Reuocemus ad memoriam, quod postquam supra dixit febrium ardentium, quae uigebant, haec erat natura: utque hanc narrauit, & quae illis acciderunt ordine omnia: & deinde rursus dixit / similia & phreniticis: postea iam disputatione de his peracta intulerit / erant praeterea aliae febres, de quibus iam acturus sum. Nam his verbis febrium esse species, febrem ardentem, & phreniticum ostendit: Febrem ardentem, quod perpetuam habeat sitim cum perpetuo & multo ardore: Phreniticum vero, ut quae sit afflicta, uitaque dementiam perpetuam habeat.

47 Os multis Aphthis uisatum uiciorumque, Fluxiones ad pudenda multa, Exulcerationes, Tubercula foris & intus secundum uagina.

Et ante quidem de his fermonem habuit. Verum quia de uino quoque eos sum agit, posteaquam ad autunnum usque generationem productam sacri ignis dixit, plane de his, quae nunc post eum describuntur, omnibus idem ostendit. Haec ergo de causa eorumdem iterum meminit.

48 Lippitudines humidae, longae, diuturnae, laboriosaeque: Palpebrarum foris & intus Germina, quae multorum perderent aciem, quae uocantur Ficos.

Abundantis humoris superfluitas uidetur duplicem habere speciem in crassitie & tenuitatis differentia, ut ferè in humidis & tranquillis tempestatibus fieri semper solet. Nam nisi peculiaribus utens exercitationibus uentiles corpus, & totum iustres concitesque, copiam acerbis crassorum humorum & tenuium: crassorum, propter socordiam: tenuium & aquosorum, quod uacuum non sint. Tenuitatis igitur eorum coniecturae sunt, ea quae per alium excernuntur tenuia, similesque urinae: Crassitiei, quod omne producit, & plurimum est assidens coma. His ergo merito, quibus Ha ad oculos affluentia uergebat, humiditas lippitudines fecit ob tenuitatem, & palpebrarum germina causa crassitiei. Nam quod ex humore in oculis manente humidum exiit, fecit lippitudines, hoc est cum fluxione humida & aquosa: Crassius uero partibus adhaerens affectus, tubercula exciit, collatum modo. Quod uero crassi humoris in profundo oculorum erat, dolores peperit.

49 Expullulabant cum alijs in Ulcibus multa, tum in Pudendis.

Quae materiae crassitudine in palpebris exercebant, non hic tantum, uerum in pudendis quoque extitisse ait, & si qua pars alia forte esset exulcerata: humorum crassitie, ut dictum est, eiusmodi efficiente excrementis, quas fungos uulgo uocant.

50 Carbunculi Aestate multi, & alia quae Putredo uocantur.

Atque quod comoraretur in corpore prauus humor, putredo increfcebat: estate uero excipiente, neque ipsa Etesias habente, multo magis euahit. Ideoque calidi morbi plures, & prioribus maligniores uiguerunt. Ostendimus enim carbunculum ex calido quidem feruore, uerum crassa materia constitui.

Papula

51 A Papulae item Magnae.

Apertum est ab *αἰθέριον*, quod est *ἔξορμα* id est erupere, deriuatum esse *αἰθήματα* id est papulis, nomen, in his quae sponte extuberant in cute. Haec constant superfluis scilicet humoribus. Atque qualitate etiam non iniuria subsequuntur, cum tenues humores exulcerationem potius, quam tumores creent: at crassi in tumorem pellem attollant. Liqueat autem, quae nunc in cute sponte sunt genita, eiusdem esse generis cum illis, quae in palpebris & uiceribus praedixit excrecere.

52 Herpetes multis Magni.

Magnos, aut quod multum occuparet loci, aut quod ad adiunctam malignam exulcerationem haberent, appellauit: utrunque autem succedit dicto humorum uitio.

53 Quae ad Ventrem atinebant, multis multa incommoda euenerunt. Primum Tenesmi multis cum dolore plurimis uero Pueris, omnibusque Impubribus: Quorum plurimi Peribant, multi Lienterici erant.

Tum humiditate atatis, tum quia plus cibi sumentes pueri, nutrimenta saepe corrumpunt, merito tenesmo corrumpiebantur. Qui cum alioqui dolorificus est & molestus affectus: dolorificus, propter retentionem: molestus, quod assidue desiderium sit: Tum uero in hoc statu, quem plethoricum simul et prauis humoribus fuisse exundantem diximus, multo magis lienteria tenebatur: Nam debilitata facultate retentrice, fieri lienterias didicisti. Est porro consentaneum, sicut extincta ferè erat facultas uisus nutritiua, unde cibos prorsus ait paulo post eos fastidisse, sic retentrice et fuisse laesam.

54 Dysenterici, Neque hi admodum Dolorose.

Consentaneum erat inferri hoc praedictis quibusdam, qui non dolorose aegrotarant. Sed nullus is est praedictus. Immo uero contra magis, & priores oes, & qui ante lientericos dicti sunt tenesmo laborasse, dolorose aegrotarunt. Quare est fortassis scriptura corrupta: quo modo in multis libris aliae mendae multae, a primo librario commissa, manserunt. Nam rectius scriptum sit / hic admodum dolorose / Quidam uero dictum aiunt / neque hi admodum dolorose / perinde ac / multi dysenterici non fuerunt / uolente indicare Hippocrate ex hoc / dolorose / generatione morbi, non modum. Quidam quod dysentericis nullo dolore affectis adiunctum sit, ideo dicunt / neque hi admodum dolorose / ab eo esse adiunctum: ut intelligamus lientericos necessario esse dolore uacuos.

55 Biliosa, pinguis, tenuis, aquosa: Atque ipse morbus multis eo decubuit citra febrem, & in febre: Tormina cum doloribus, maligne item reuolutiones: Multorum, quae in corpore inuadunt suppressaeque erant, exitus: Quae autem exitus, dolores non soluebant: Multaeque erant corporis Partes affectae.

Praesens sermo omne genus continet morbi, quatenus natura inter se homines, aetatibusque, & uictu distant. Ergo cum alijs altius abundaret succus, a statu aeris hunc, ut demonstrauimus, auxit: tandem putredine excipiente, putrefactio pro humorum densa collectorum uariabat. Iam quia haec in locum se cuiusque aetate natura imbecillimum conferebat, multis, quia satis multi hoies essent, contigit partibus laedi. Proinde erat probabile natura biliolis, & his qui in aetate erant flore, & sollicitis, ipsaque qui laboribus sese & administrationibus conficerent, haec abundasse. Pinguis colliquationis esse ipse signa docuit: A quosa, tenuis & serosa humiditatis. Porro multos dicit hoc morbo laborasse, hoc est, deiecit illa: etenim etiam citra febres hoc dicit quibusdam accidisse. At exitus, hoc est uacuationes, illis ait contigit multorum, quae inerat in corpore, et suppressa erant: quod fortassis significat, cum etiam multa in corpore retinerentur, tum multa exitisse, quo minus exitu dolores soluisse. Nam quod soluere illa, cum quae supprimerentur essent etiam multa, possent.

56 Oblata eger admittentur. Nam Purgationes multos offendebant: Quorum qui sic habebant, cito multi peribant: multis malum producebatur.

Oblata potest dicere tum omnia in communi remedia, tum priuatim cibum et potionem. Purgationes, quarum fecit mentionem, utrisque possunt annumerari. Nam nihil cotulisse ita affectus remedia, et si ille nihil dixisset, in aperto est. Siquidem cum multum morerent, nullus erat usus oibus illis auxilia.

57 Vnoque uerbo, Qui longis morbis, uel acutis tenebantur, Ventris uisio omnes praecipue Mortui sunt. Cunctos namque Venter fistula.

Et pestis quoque illa longissima, quae nostra aetate uulgata est, ex his quae per alium uacuantur, oes prope peremit. Quae euacuabatur, erat colliquatio: Quod quidem esse symptoma uidetur in perpetuum febris, quam pestilentem priuatim uocitant, cum mortales uel citra pestem corripit.

58 Omnesque, in quos quidem tunc incidit, Cibum, quocumque detinerentur praedictorum morborum, Fastidiebant. Multi autem, maxime hi, qui ex his erant, & qui ex alijs, Perniciose se habebant.

Etiam hoc symptoma oes cepit, qui in peste diuturna, quae modo uiguit, laborabant: quare facta Tertia Classis. r t t iij Cum

Al. 4. 13. 15. 4. 10. 1. f.

Al. 4. 11. 1. 4. 4. 1. 4. d.

Etum est, vt multi morerentur. Fortiores ergo, qui vim sibi ipsi afferentes, cibum oblatum assumpserunt, E. A. sibi.

99 Erant hi sitibundi, illi non.

De ijs hoc loco, qui ob alui turbationem, vt ipse appellauit, citra febrem afficiebantur, sermone habet: quod est ex his verbis clarum, quae subdidit/ex ijs, quos febres tenebant aliisq, nemo circa potum intemptius erat.

† In aliquibus cōtextibus est potatio hanc adduntur, sed licet circa potū dicitur in istis, ut 70 lebas.

60 Ex ijs quos febres tenebant aliisq, Nemo circa potum Intemptius erat. †

Postquam priori capite dixit de ijs, qui ex ventre laborarunt, q partim sitibundi, partim non essent, hic nunc de egrotantibus simul cum febre ait, non magnopere vltum fuisse sitibundum, neque vt medicis non esset audiens. Quod hinc est factum, quoniam non perinde his tatum putredinosae lanici in ventrem, quantum praedictis, conflueret.

61 Vrinae Multae erant: Neq, erant ille ex potu ingestio, sed illi excedebant: Multumq, et Vitiöse erant urine redditae: neq, enim inerat crassitudo, vel concoctio, vel purgatio proba. Nam Purgationes per Vesciam comoda, bonum multum portendeant: Plurimis vero colliquationem, turbationem, dolores, diurnitates, & nulla iudicia.

Quae sunt dicta, clara omnia sunt, & memoriam, non interpretationem postulant. Ipse nanque superiori sermone, quem ego exposui, non obscure ostendit, quod aliquando vtriusq, symptomatis ratione vacentur, sicut sudores, vomitiones, & deiectiones.

62 Comas astant in primis Phrenitici, & Qui febre ardente tenebantur: Tum etiam in Alijs morbis omnibus maximis, quod febrem adiunctam haberent.

Coma creauit materiae crassitudo, & praeter ceteros ijs, quibus erat affectum caput. Est autem phrenitidis affectum per se, sed in ardentibus febribus per accidens. Nam febris calor prauos humores, ad caput subuehit: abundabant autem tunc crudi & frigidi.

AL. J. Et. L. 4. c. 1. 1007

63 Perpetuo Plerisq, Vel graue Coma comas erat, Vel Tenues atq, parui Somni.

Grave coma, a quo egre quis excitetur, accipiendum est: cuius contrarium est, quod tenues & paruos somnos habeat. Quorum accidit primum ijs, quibus crassitudo & copia exuperabat frigidae materiae: alteri, quibus putrefacta tenuitas.

64 Multa praeterea Febrium alia genera vulgabantur, Tertianarum, Quartanarum, Nocturnarum, Continuarum, Longarum, Vagarum, Fastidiosarum, Inconstantium.

Quia humores noxij erant diuersi, ideo cum alij morbi, tum plura iam inciderunt febrium genera. Meminit autem intermittitium, quae numero tres sunt, quotidianarum, tertianarum, quartanarum: Tertianarum quidem & quartanarum nominatim primum: quotidianarum vero dicendo, nocturnarum. Nam, carū ex quo duplex est differentia, quatenus haec interdiu accedunt, illae noctu, inde diuersa nomina inueniunt. Hippocrates earū, quae tum vigeant, mentionē fecit, quae erant nocturna. Memoria itaq, repetamus etiā, q cum & primo libro & secundo morborū vulgarium, tum multos separatim aegros adduxerit, tum integras sit tēpestates persecutus, nusquam nec quintanam, nec septimanā scripsit, vel aliā febrem multorum dierum. Nec vero etiā in tertio libro vulgarium morborū, neq, ante, neq, post haec ad finem vsq, vnde mihi in mente venit, illa quae primo libro vulgarium morborū tradita sunt, infarsita ab alio suspicari, vbi alias esse pluriū dierū q sit quartana statuit. At in praedicta oratione intermittentiū genus ppria appellatione non noiauit, quae admodū cōtinuarū, sed est tū oēs eius species persecutus. Deinde cōmuni noie cōtinuas indicauit, quarū febres ardentes praedixit, & phrenitidas. Postea longarū nomen & vagarū praedidit: vbi mihi memoris eius, quod est initio, opposita orationis dictū, ipsum oīa quae collegit, febriū species appellare.

65 Omnes Haec cum multa Turbatione erant conuēte. V entres enim plerisq, turbati, Horrores, Sudores non decretorij: Vrinae et, quae supra descriptimus. Haec erant illorum plerisq, Longa. Nam qui ipsi Abscessus fiebant, non indicabant, vt in alijs. Omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, Vel omnino non iudicabantur, Vel producebantur: his vero multo maxime. Tamen horum pauci circa octagesimum diem iudicabatur. Maximam partem temere reliquerunt. Horū pauci moriebantur ex Aqua inter cutem, qua non decumbant. Multos etiā in alijs morbis Tumores exercitabant, praeter ceteros vero tabidos.

Praedictas dicit omnes febres adiunctam habuisse multam turbationem: mox ipse, quae esset turbatio, exponit: describitq, earum symptomata. Reliqua, nisi priora exciderint, clara sunt.

Maxima

66 A Maxima erat et grauiſſima Tabes, haecq, plurimos peremit. Nam cum multi Hyeme cepissent, magna ex parte decubuerunt: partim reſti eſſe ſiſtunt. V erū ante Ver, qui decubuerūt, ſere perierunt. Reliqui uero Tuſſes nonnē reliquerunt, remiſſiores tamen A ſtate fuerunt. A ſub A ſtate omēs decubuerunt, atq, multi obierunt: quorum egrotabant plurimi diu. Caeperūt enim horū plurimus ſubito ex his eſſe deuoſos, tū Horrores erant, ſaepe Fibres continuē, acutae: Sudores interpeſſi, frigidi, multi perpetuo. Multū vero erat ſiquis, & Vix eis calor renouari poterat. V entres varijs modis ſuſſitu erūt, viſuſq, ſtatim humeſcēbant. Quae Pulmonem inſeſcēbant, per diū omnia reddebantur. Copia V rinae non bonā, colliquationes mala. Multae Tuſſes tenuerunt perpetuo, et multa ex vena, res coctae & liquidae, minus tamen labore: quae ei ſiquando eſſent diſſiciliores, ruſſus lenius omnibus purgabantur, quae pulmonem incommodabant. Fauces non admodū mordaces, neq, ſuſſigines quicquā moleſtabant. Lenita uero & alba & liquida ſpumofaq, multa a capite veniebant. At multo maximi hos & alios comitabantur multū, Faſſidium ciborum, vt ſupra diximus: nam ne potum quidem libenter cum cibo ſumebant, ſed valde citra ſitim debebant.

* Επιπεραντο. † Adhuc in antiquis multis exemplaribus est de tūe τὰ λευτίν τῶν βλαστῶν καὶ ὑαλῶν. Sub morte ut oibus viderent humectabantur.

Dixi etiam supra, repleto in calida & humida ventisq, vacua tempestate capite, ex destillatione in pulmonem descendente tabidam affectionem constituisse: cuius etiam per stomachum portio in ventrem delata eum turbauit. Quae deinde dixit de tabidis, est ijs, qui praedictorum meminerunt, B clara sunt, faciam tū vt quae videbuntur referenda, haec declarem. Primum hoc inter ea est, inueniunt vere plerisq, tabidos obijisse, ex aeris immutatione. Dixit enim extremam fuisse hyemem asperam, & circa aequinoctium iam Aequilone spūate ninxille: quae tabidis mutationes in seſtillimae sunt. Atq, ob id autumtus etiam perniciosus est: vnde in Aphorismis, Iam ipse dixit tabescētib, aduersarium esse. Et alioqui quidem Aquilo partibus thoracis officit vniuersis. Quare in Aphorismis ait, Tuſſes, fauces, laterum dolores & pectoris exſistere, ſtante Aquilone: multo vero magis quibus iam sunt haec vitioſa, et caput repletum destillationem tranſmittit. Vnde aſtate tuſſes dicit remiſſiores fuſſe, hoc est imminutas & moderatiores. Nam ſuit, vt ipse scripsit, ſerena aſtas & calida, vt e diuerſo principium inſequentis autumti tabidis inimiciffimum. Dixit enim: Sub Arcturum ruſſus ſtante Boreca multum fluit. Quod autem longo ſpatio produceretur, nō ſolum tabes, ſed & alij morbi, in cauſa craſſitates huius materiae nihil habentes ſua ſponte aereditis & caloris, ſed tempore a putredine mutantis. Planiffimum hoc fecit hiſce verbis, fauces non perinde mordaces, neq, ſuſſigines quicq, moleſtabant: lenita uero, & alba, & liquida, ſpumofaq, multa a capite veniebant. Quod reliquum est huius capitis, omne memori ſuperiorum clarum est.

† Ὁρῆνα 220. v. 6. e. 3. Aph. 10. Ex. ord. 20. 31. Aph. 9. Ext. ord. 12. c. 2. Epid. c. 6. m. 2. 160. 3. 1. 13. e

67 C Grauitas corporis, Comati.

Saepe est dictum comoriente ſiſtente matrice & morrice corporum facultate, quae pridem ab ea vt leuia ferebantur & mouebantur, grauiā videri.

68 Quibus ſere omnibus Oedemata ſubant, quae in Aquam inter cutem eruperunt.

Non mirum, ſi pp abundantiam in cōcoſtorum humorū ad hunc affectum quiddā deuenerunt.

69 Horrebat, & Sub mortem Delirabant.

Cum prauitas humorum ex putredine parta increſceret, horrore corripiebatur & delirio progreſſu temporis, in quo etiam moriebantur.

70 Genus erat Tabidorum, glabrum, ſubalbum, pituitiſſum, ſubrubicundum, caſum, leucophlegmaticum, ac quibus ſea pulſa in morem aliorum prominēbant, mulieresq, tridem Melancholicum genus & Subſanguineum. Fibres Aſtantes hos & Phrenitides & Dyſenteriae tenabant: Tenefm Iuuenes Pituitioſae exercitabant: Diuurna alui Profluuiā, & acria excrementa pinguiſq, bilioſa.

D Corporis deſpae eorum, qui tabiditate morbis corripiebantur, narrat. Glabrum igitur graue leōn, quod est depile, indicat iuſto frigidius temperamentum. Nec hoc ad pueros referitur, ſemper ſunt enim hi propter gatem calidi: ſed ad adultos, vt in commentarijs de temperamentis declarauimus. Itidem albus color: vbi quidem miror, quid pro poſitionem ſub/ addiderit ſubalbum/ dicens. Nam in rubicundo recte ſane dictum est ſubrubicundum. Didicisti namq, rubentem colorē calidum denotare temperamentum: ſubrubicundum non perinde ac album frigidum, non tamen etiā calidum. Qui uero alba pituita affluunt (quos Graeci λευκοπλευματίας appellant) ſi quam habemus traditorum in libris de temperamentis memoriam, citra controuerſiam ſunt frigidū temperamenti. Est his molle corpus & tumidius quodam modo, propemodum vt aqua affectis inter cutem, quam Leucophlegmaticam appellant. Itaq, omnes hi ſunt plane frigidū temperamenti: pituitioſi uero vt audiſti, temperamenti malorum pleni humorum. Praeterea de caſijs, ſemelq, de oculorum coloribus, in commentarijs de temperamentis didicisti non eſſe exiſtimadum pro certo ex tali ſigno de totius temperatura corporis, niſi ſolorum oculorum, ſed neq, horum quidem euidenter in praedictis. Nam primum oculos, qui λευκοί hoc eſt caſijs, vocantur, qui ſunt conſideradum, reuocandūq, ad memoriam, Poeta quae ſcripsit, vbi ait,

Αργεοισι, ἀργυροειρε, σῦες, χαροποιε λεόντες, id eſt vrſiq, agreſtioresq, ſues, charopiq, leones. Tertia Clafſis, etc iij Deinde

Deinde ubi videris multos leones, ita memoria color oculorum mandandus est, ut valeas, cum E in hominibus conspicitur, facile agnoscere: cumque videantur illi tales esse, temperamentum quoque, quod ad oculos attinet, calidum & siccum dices. At huic non parum, multa in presenti oratione repugnant. Primum enim cum frigidiore temperamento caesium collocatur. Postea picrocholos i. biliosos appellavit, quasi ab his discedentes, cum aperte sint hi temperamento calido & sicco. Immo vero ipsi morbi, quos descripsit a corporis formis, significat primo loco relatas esse omnes frigidiores, rubicundiores, biliosos abunde calidos. Nam haec tempestas in corpore videtur humores acruisse, & replese caput, idque omnibus morbis commune fuisse, sed fuisse sicuti quibus morbo alium alio correptum, pro sua cuiusque natura: Alui profusius, acerbis prodeiectionibus pinguisque, biliosos, Na ipse in praesagis dixit, pinguitudines innatas similes arancarum telis reprehendendas esse, indicant enim colliquationem. Quare biliosi merito in febres colliquationis inciderunt, offendebanturque alui deiectionibus. Rubicundi vero, & ad melancholiam appositi, & crasso sanguine calidiorum praediti, non iniuria phrenitide sunt, & febri ardente correpti, & cum currentis dysenterijs ut par erat maxime. Duplices enim eas scimus esse, Intestinis exulceratione erosas, alteram differentiam: Alteram, cum copiosus sanguis per venas, quae ad intestina pertinent, evacuat. Quae autem essent naturae vel calidiores tantum, vel frigidiores simul & humidiores, has par erat, ut & quae nec facile febribus cedebant, nec biliosis affectibus, in solas incidisse capitibus distillationes, ideoque intabuisse. Quia vero scripsit Hippocrates / genus tabidarum erat galbrum, subalbum, pituitosum, subrubicundum / & sermoni etiam caesios inferuit, dignum nihil hoc quaestione visum est. Consentaneum erat non caesios, sed glaucos potius dicere, quod hi frigidum, illi humidum, alij pariter frigidum & humidum temperamenti esse videantur: quorum nihil cum praesente disputatione pugnat. Comparemus iam cum his infantes, Scythas, Gallos, & Germanos, qui plane temperamento sunt humidiora, frigidiora vero non citra controversiam. Mihi igitur visum est operae precium, ut de colore oculorum habere quaestio. Interpretes libri huius Empirici quidem, vnaque cum his Lycus, ut alia multa, sic hoc missa causa inquisitione praeteriunt: Hippocratici vero quidam temperamenti esse calidi signum caesium, quidam sicci dicunt. Sunt qui neutrum iam addant, Sabinus quidem hoc demum satis habuit dicere: Caesium vero, quia est valde siccum, opportunum est tabi. neque causam, cur id scripserit, adducit: neque alia quibus hoc est adiunctum, esse omnia frigidioris temperamenti & humidioris signa. Num ergo pro glauco Hippocrates caesium salus vocabulo scripsit? nam quid dices aliud? Sed hoc in communi sit considerare propositum. Ad reliquam iam orationis partem accedamus. Nam in G morbis tabificis vna cum praedictis etiam *πρεπουδεις*, id est quibus scapulae in modum alarum prominent, commemoravit: qui non propter temperamentum, sed propter vitiosam thoracis figuram, obnoxij tabi sunt. Probabile tamen est eius figuram nativum calorem sequi. In fine, ubi de tabidis tractat, quando Hippocrates adiecit / & mulieres / animadvertendum est, vtrum hoc modo dixerit, quasi dicas, mulieres perinde ac viros tabe fuisse correptas, quae erat eorundem generum: an, licet his notis carerent, frequentes tamen dicat in hunc affectum mulieres incidisse, cum humidiores sint & frigidiores, ut, qui affectus quosdam viros ex suo cuiusque temperamento tenuit, ille idem permultas mulieres ex communi. Equidem vtrumque censo consentaneum esse. Nam est verisimile frequentiores viros mulieres, propter temperamentum suum commune, tabe captas esse: ac praeter ceteras illas, quae eius erant generis, citius recensuit viros. Quia vero subdidit melancholicum genus & sublinguineum, febribus ardentibus praecipue fuisse & phrenitide affectum, ad memoriam, quae didicimus, reuocemus, Quibus multus sanguis & calidus generatur, prope in melancholicorum humorum hos vitium deuenire. Quare accipere non hos, qui atram sanam multam bilem acruauerunt, sed qui ad generandam eam essent appositi: qui sane, ut calidis arriperentur morbis, quod natura essent calidiora, merito factum est. Posteaquam autem supra dixit pituitosos esse tabificis capros morbis, nunc addita his aetate dicit / tenesmi iuuenes pituitosis exercitabant: nempe quod non tantum naturae temperamentum esset ad commitendum tenesimum pronum, sed aetas quoque calida esset: ut ex acris & putredinosa pituita tenesimum intelligentiam ortum. Si quidem meatum ad ielunum intestinum ea pituita exulcerans, ad excretionem afflicta aegros irritauit. Tenesiones autem & desidendi cupiditatem tenesimo laborantes vehementiorem habent, quam dysenterici, propterea quod aegre pituita excerni potest: corporibus enim praerassitie & viscolitate inhaerescit, non ut flaba bilis, statim permeat. De naturis autem biliosis antea dicebam, merito illis acres deiectiones esse propter pallidam, flauam, & amarum, quam vocat, bilem: pinguis vero propter colliquationem: quibus deiectionibus ob collectorum copia vitiosorum humorum longa successisse profusiva ventris.

in Prog. c6. s. 1. 35. 4. 101. c

† siquidem, ad ad rectum intestinum pertinet, ut ea pituita, laesione ultero san partu efficit, ad excretionem etc.

71 Omnis, quos supra descripsimus, & ex erat infestissimum, plurimosque sustulit: Aestas commodissima, Paucissimique perire. Autumno rursus, & sub Vergiliis Multi interierunt Tetraptioi.

Vitioso humore, qui collectus erat, in corporis profunditate recluso ab aeris frigore, quo extrema hyeme & ineunte vere erat infestus, haud iniuria maxime quidem tabidis, vtrante dixit,

Al. 4. 1. 1. 2. 61. 496

Axit, & vero etiam alijs vere contigit perire: astate, quae serena erat & sicca, oēs releuari: iterumque aere sub Arcturum in humidum vertente, merito multi toto autumno vltimo ad occasum Vergiliarum in fine praesentis status *τετραπτιοι* i. quartani perierunt. Quaedam exemplaria adscriptum habent *τετραπτι* i. quarto: alia *τετραπτιοι* i. quartani: & quae his sunt vetustiora, literam Δ quae alijs literis est maior. Sunt quibus nihil est oino adscriptum. Qui itaque cum scribunt *τετραπτι*, hoc est quarto, quare dativo casu esse id dictum iudicent, hoc modo interpretatur: multi die quarto perierunt: Qui sine Δ esse id additum: similem esse huc ante expositis in primo libro Vulgarium morborum volunt, & quartum esse statum, commemoratis scilicet cum eo tribus illius libri statibus. At quibus in exemplarijs pro quarto, Δ tantum est ascriptum, idem significatur ac quarto: quod quidem non aliter, atque nota a Pamphilio Mnemone scripta, symbolice videtur positum esse: atque hanc veteres vnam lectionem agnoscunt. Quidam qui haec desistere studebant, commutata scriptura fecerunt *τετραπτιοι*, hoc est quartani: atque hanc esse totam orationem statuerunt / Autumno rursus & sub vergiliis multi quartani interierunt. Itaque tantum legit in suis exemplarijs Capito: cui tamen subidem videtur mendacium, siue de aegrotantibus, siue de febribus accipias. Nam de aegrotantibus quidem profus est absurdum: necque enim probabile est praesentem humoris statum adeo esse consetutos acutos morbos, ut quarto die perirent egros: De febribus vero verisimile erat, tum quoniam deus iam diuturnitate crassam materiam probabile erat in melancholicum transisse extremum: tum quod anni erat tempus Autumnus. At febribus tamen vigentibus quartanis, non perissent multi: securam etenim scimus esse per se hanc febrem, ut de ea Hippocrates dixit.

De ijs Quae ad Exitum Libri sunt Adscripta.

A pestilente tempore sedecim narrat aegros ad finem vsque libri. Inde sunt adscripta quaedam, de quibus videtur recte Dioscorides statueri, qui vult ea statim tempore subtexta: huncque illis libri locum in sua additione attribuit. Itaque ea hic nos exponemus, si prius hoc tamen dixerimus, quod videtur mihi haec quoque alius adscripsisse, non ipse scripsisse Hippocrates: Verum illa mihi aetas videtur sim ratione profuisse. Nam aestiuos morbos hyems succedens soluit: hyemales aetas inaequens tranfmutat. Quamquam ista per se aetas haud stabilis fuit: sed subito calida, austrina, & a veteris silens euasit: profertur ad aliam tempore tranfmutata. Enimvero reuocemus ad memoriam, quae de aestate in narranda tempore scripsit in haec verba: Aestas serena erat & calida, magni erat aestus: Etesiae parui dispersim spirauerunt. Quare par erat moderatioris aetate morbos esse, ex humorum, ut est dictum, ortos exuperantia, qui ineunte vere potissimum prodierunt. Quia illud frigidum humores in alio corpore repulerat: iam aestas, quae illud squalida & calida excepit, simul & ad cutem malum traxit humorem, & digestis eius portione non paucam. Quo tpe si Etesiae spirassent, morbosum humani corporis ita tum oem absterissent. Quia vero eius supererat pars, moxque sub Arcturum flante Borea multum pluebat, humores qui nimis per cutem manabant, rursus impediti sunt, & in profundum corpus impulli. Hinc de integro aegrotare, multique mori coeperunt. Haec ergo de causa aegrotantibus id tpsis, aetas non nihil profuit: non quia morbos, qui hyeme coeperunt, cessare sit probabile aetate. Tamen illi ita se habeat res, ut qui hyeme emerferint, aestate prolifigent: & quos produxit aestas, hyeme. Aestiuo quidem & hyemalis morbi intelligendi sunt, qui estate, quae in natura sua constat, et hyeme, praeter ceteris existunt. Ita enim in Aphorismis Hippocrates dixit: At morbi omnibus oēs temporibus anni & existunt & exacerbantur. Sunt tamen, qui certis anni temporibus praecipue emergunt exacerbanturque. Sub haec, quae vere regnat aegritudines, quae estate, & autumno, hyememque, recensuit: nimirum ubi nihil in aeris temperamento innouetur. Nam si vere eodem modo calor, modo algor intendat, morbos aut autumnales impendere. Neque enim temporum *anata nomina*, ceterum temperamta, certas morborum formas committunt: quae ubi variant, non possunt non vna secum morbos commutare. Iam vero proposita oratio morbos vult, qui hyeme existerunt, estate repellunt, vel tibi vitioso sit est temperamento: cuiusmodi cum aliqui in Cranone fuisset, carbunculos statim excitauit. Qualis si in presenti esset, plurimos malorum succorum & putrescentium abundantia auget, & iam putrefacta peremisset. Quamobrem mendacium esse apparet, & praeter Hippocraticam mentem, hyemales morbos profus estate discuti: cum qui hoc propositum, nescierit quos nam morbos ducat Hippocrates singulis anni temporibus esse proprios. Nec vero est necesse quae post haec deinceps ab ipso scripta sunt, hoc loco referre, cum alibi ab ipso in vniuersum tradita sint. Quare illa omnino praeteribo. Plana namque sunt omnia, & in libris, quos antea enarraui, abunde de his disputauit.

De Aegris Post Tempore.

Sedecim post tempore egros descripsit Hippocrates, qui, ut quidam censent, in ea laborauerunt: quando ipse, ubi finem facit de ijs, quae tum acciderant, narrandi, sic dixit / omnibus *νοϊς* *δασογυραμμενονις* ver erat infestissimum. Potest tamen de supra descriptis dictum esse verbum hoc *δασογυραμμενονις*: qui vsus apud multos est. Nam sedecim hos aegros aliquid tenebat morborum genus, ac commemoratos ab eo in tempore pestilenti. Verum quae de his aegris prodidit, non solum iam requirunt interpretationem, si memoria, quae ante exposuimus teneas. Nam omnium prope symptomatum & signorum, quorum Hippocrates meminuit in aegris, de quibus verba sunt

† δὲ γὰρ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀποκρίσει δὲ λέγει τὸν γυμνοὺν οὐ τὰς ἐξίας γὰρ τῶν τὰς ἰσχυρῶν.

Infa. t. 28. 151. h

† Aph. 19. Ex. out. 13. h

fient, reliquum, quod non sitante dictum, est nullum. Itaq; summam percurremus ea quae in his E sunt scripta: sicubi quid se offerat, quod antea non habuimus, illud solum elaboraturi.

AGROTVS I

72 In Theso Parium quondam, qui supra Dianae Aedem decumbat, Febris corripuit acuta, primo continua et ardens, In principio subundus erat, comatosus, rursusq; infornis. Inter initia uer turbatus, vrina alba. Die Sexto erat oleosa vrina, deinde hinc biliosa, pinguis: delirauit. Septimo omnia exacerbat fuerit, nihil dormiuit, ceterum similes erant vrinae, & mens perturbata, ab alio item biliosa pinguisq; reddidit. Inde die Octauo parum ex naribus stillauit, non ut vrinae a pauca, parum dormiuit. Nono nihil est mutatum. Decimo coniecta fuerunt ventris iura. Vndecimo sudauit, at non toto corpore: circumfixit, statimq; reciduit. Duodecimo Febris acuta: deiectiones biliosae, tenues, multae: vrina suspensionem habebat, delirauit. Septimodecimo grauior laborauit: necq; enim vel somni, vel febris producebatur. Vigesimo vndiq; sudauit, infornis, deiectiones biliosae, at cibo abhorrebat, vel somni, vel febris producebatur. Vigesimo recidua. Trigesimo quarto febre fuit liber, alius non substiuit, atq; calor re comatosus erat. Quarto & Vigesimo Recidua. Trigesimo quarto febre fuit liber, alius non substiuit, atq; calor re comatosus erat. Quarta & Vigesimo Recidua. Trigesimo quarto febre fuit liber, alius non substiuit, atq; calor re comatosus erat. Quarta & Vigesimo Recidua. Trigesimo quarto febre fuit liber, alius non substiuit, atq; calor re comatosus erat.

A. Neg. n. admi. aderat & febris inte debatur. et na oino legedi e. nide vti libro de comate. ca. 2. pag. 49. B. & p. 49. i. infornis, sed legendi videntur & p. 49. i. febre liber, in mox dicit, quarto et uige simo recidua. C. Al. alium no multo tempore substiuit. D. & a cibo co miter abhorrebat. E. febris ardens.

in Prog. co. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Al. dicitur qd. vrinae ardens, & febris in mox dicit, quarto et uige simo recidua. C. Al. alium no multo tempore substiuit. D. & a cibo co miter abhorrebat. E. febris ardens.

Curiose & hoc in loco rursus interpretum quidam aunt, egri patriam non esse temere adiecit. Etenim dictum esse ab Asclepiade, Paris maximum consequi a sanguinis missione emolumentum. Absurdum vero sit, quando nihil hic de sanguinis missione dixit Hippocrates, ideo egro putare patriae adscriptum esse nomen. Multo iam facilius absurdus hic interpretes, qui nunquam intelleguerunt, cur in tanto numero agrorum semel Hippocrates sanguinis missionem meminerit, quod nos, sinus commentati. Quare istis repudiatis, quae inuenimus inter se audiuisse, haec referemus. Verbi gratia, quod de vrina scripsit oleosa in praesente agro sexto die. Nam quidam pinguem vrinam ita censuit ab eo dictam esse, quae liquecente pinguitudine per morbum fertumidum & adurentem sit: Non nulli colore & crassamento olei similem. Equidem talem saepe vrinam nullo aegri detrimento redditam conspexi, immo vero interim plane e contrario, ex morbi concoctione. Haud tamen est ita visa prolixi, vt oleum, pinguis vrina. Nam ea, quam modo narraui, vrina oleum & colore & crassamento representans, minime pinguis videtur. Et ipse autem in Praesagijs Hippocrates dicit, Pinguitudines telis araneorum similes innascentes esse considerandas, nam colligationis sunt signa. Nos vero pinguitudines fluitantes vidimus frequenter, verum nunquam excretam talem prolixi vrinam, neque in medio pingua pedere, quo minus subside re: nam ita est comparatum natura, omne pingue vt reliquis humoribus inuehat. Ac ne in Praesagijs quidem Hippocrates verbum de his vrinis fecit, quamuis omnia sit, quae in acutos morbos cadunt, sedulo & aperte persecutus. Iam etiam die eodem sexto agrum dicit, de quo hoc loco agimus, biliosa atq; pingua deiectione: quae videntur aperte liquant pinguedinem febris esse consequentia. Atque videbitur ijs, qui pinguem putant esse vrinam olealam, suffragari. Potest autem ad contrarium et referri. Nam omnino Hippocrates vrinas pingues diceret, si quidem he quoq; oleo similes sunt. Iam cum diuersa in vrinis & excrementis nomina vstruauerit, in nui videbitur, suam vtriusq; significationem illum tribuisse. Mihi ergo probabilis videtur, vrinas olei referetes colorem & crassitiam, hic oleosas dici. Explanationem vero viroq; modo faciam. Etenim si pinguitudinem quandam habuissent vrinae, quemadmodum & deiectiones, sint ille censendae quidem praue, at non omnino exitiales tamen: q non perinde sit carnem colligescere ac adipem. Nam calor est feruentissimus, qui carnem fundit: moderator, qui pinguedinem: nempe & colligationes quae per ventrem excernuntur, putant oes medici, a pinguis deiectionibus distare. In peste quidem longissima nostrae aetatis, colligationes cuncti prope excreuerunt, quidam mere fuluas, quidam moderatas, omnes certe putidas. Verum enimvero ex excretionibus lethales sunt, nec tem pus perferunt. Parisius autem hic viginti dies ultra centum egrotauit, idq; cum mala haberet ratione victus. Nam ipse de eo Hippocrates scripsit / & ferulis etiam multis vitatisq; vtebat / quo est factum, vt pinguem vrinam redderet die sexto et proximis. Non erat ergo eum cito mori necesse. Quod si non fuit pinguis vrina, sed olei colore & crassitie assimilis, vtrab vrina oino erat et probabilis hoiem non moriturus. Sed quod in eiusmodi obseruauit vrinis, re multo vtilissimam, iam praesertim. Nam vt non est ipsum oleum exquilitate vnus neq; coloris, neq; crassitudinis, sic nec oleosa vrina: pallida gaet omnino existens, sed aut plus aut minus. Quicquid igitur ipsius ad candidiore redit colore, exluto colore pallido, humorum denotat cruditatem: quod vero vehementer pallidum est, vt ad flauum accedat, biliosum calore. Periculum igitur his vrinis non ob malignitatem subest, sed ob vim febris. Eorum aliqui, si reliqua sunt cuncta salubria, breui iudicantur. Nihil habet ergo admirationis, si in talibus vrinis quis logo tempore morbu traxerit, viro modo oleosas accipias.

Al. i. f. d. 3. s. a. c. 1. i. c.

Accipias. Non enim sunt illae quidem salubres vrinae, non tamen magnopere perniciosa. Porro ex ijs quae in exitu scripsit historiae, prauitas humorum quadam tenebat Parium biliosa, & ventris fecinoris quae extinguebatur facultas. Nam vbi finem imponit his narrandis, quae illi acciderunt, scripsit, perpetuo vltq; ab initio turbatam alium fuisse, deiectionibus biliosis & humidis: Interim etiam suppressam fuisse feruentibus in concoctionibus deiectionibus. Hinc tibi humorum, qui morbu incluserunt, liquet vitium. Itidem ex eo q toto fere morbo comatosus fuit et infornis, iam q extinguebatur naturalis facultas, eius signum proprium est ipsa, quae in morbo euenit, inappetentia. Neque enim latet, Hippocratem a ὑπονοστικῶν more antiquorum Graecorum eos, qui appetentia caret, appellare. Atqui videtur imbecilla fuisse natura, quae iudicium saepe moliretur, nihil tamen proficere, sed morbo elicit inferior: huc accessit malus hominis victus, qui quidem non leue asserit ad exitum momentum. At vero dierum decretorum ratio exacte & hic obseruata videtur. Omnes enim decretorij motus & recidit in hoc dies agro inciderunt. Etenim vndecimi meminuit, & quartidecimi, a quo decimi & septimi, postea vigesimi, & vigesimi quarti, & trigesimali quarti, atq; quadragesimi, postremo omnium caelestium vigesimi, quo defunctum esse hominem ait. Quod vero dixi ante, non praeterito hinc. Si quis errores interpretum huius libri refuter, in crimen incidet B loquacitatis. Itaque vt illic quaedam sum exempli gratia referre compulsi, ita hoc loco faciam. Sabinus ergo quid de agri patria attulit, supra indicaui: Quae vero de oleosa ille vrina, hoc loco omnem memorabo: non parum enim refert huiusce rei consideratio. Itaque de ea in haec verba scribit: Oleosum igitur sunt qui bilem dicant esse, verum non est bilis, quando quidem non ita elicit perniciosisum: nam bilis frequenter exit, neq; offendit quicquam. Alij neurosum, olsum, & chartilaginium dicunt liquationem esse, huius enim coloris omnia haec esse. Sed fallitur ij, qui colorem oleosum olsum ferunt & chartilagibus nervisque esse similem: neq; enim tanta fuisset vitio tractio solidis partibus marcescentibus. Vigesimo enim die supra centesimum vita excessit, & neque perijt quicquam: nisi vrina reddita. An vero propterea potius hic est egger descriptus, vt ideo ostendat, oleosa reddita vrina nullam esse mortis expectationem, sed aliquid vitio succurrit posse acuitatem, deinde mortuam esse, itaque salutis spem fuisse nullam superata morbi acuitate. Hic praedictis Sabinus modo adiungit: Quid est ergo oleosum? Vt oleum ignem externum alit, ita non itra naturae, quae assimilis est igni, alimentum est eorum ciborum adeps. Proinde oleosa vrina nutrimentum est natura: offenditq; naturam cibum non sentire, ideoq; iam interijisse, quia non nutritur natura. Longius vero hic morbus iure erat, q pars tantum detraheretur, non vniversum C nature alimentum. Haec verba sunt Sabinus, cuius est sententia: Quemadmodum externus hic ignis oleo nutritur, hic inlitum nobis calidum: itaq; aliquando oleum est ijs ex vlr, qui corpus recuperare volunt. Ad haec, vt colore & crassitie sit similis oleosa vrina oleo, non pinguitudine tamen, vel olfactu, vel gustu. Quare miteris sane hos, qui cum aliena male reprehendant, sua placita nullo iudicio literis produnt.

AGROTVS II

73 Mulier quaedam, quae apud Frigidam aquam in Theso agrabat, postquam Filium peperisset, nec esset purgata, Tertio a partu die Febre correpta est acuta, horrida. Multo tamen ante partum febricula decubuerat, cibumq; fastidierat. Vt riguisset, febres fuerunt continuae, acutae, horridae. Die octavo, Proximisq; Diebus multum delirauit, redijt; statim ad mentem: alius turbata multibus & aquosa bile mltis; non simebat. Vndecimo mens erat copios, sed erat comatosa: vrinae multae, tenues, & nigrae: infornis erat. Vigesimo aliquantulum circumspectu, statimq; reciduit, non nihil delirabat, infornis erat, alius eadem erat: vrinae aquosae, & multae, mltae. Vigesimo septimo febre vacillat, substiuit alius: non multo post dextra coxendae grauior diu doluit: febres rursus comitabantur, & vrinae aquosae. Quadragesimo coxendae dolor remissus fuit: tusses vero astiduae, humidae, multae: alius est repressus, cibum fastidiebat, in vrinis nihil est innotatum: at febres vero omnino non intermittebant, erratae, nunc accedebant, nunc non. Sexagesimo tusses sine signis euauerunt: neq; ulla enim sputorum erat concoctio, nec alius cistius abscessus: dextra macula duratila est, comatosa, iterum delirauit, statimq; resipuit, sed ad cibos averso animo se habuit, macula ad loci suum redijt: alius biliosa, pauca reddidit: acutius febricitauit, inhorruit: Sequitibusq; Diebus obmutuit, redijtq; ad mentem, & est locuta. Octogesimo Obijt. Vrinae huius perpetuo nigrae erant, tenuesq; & aquosae: Comaq; consequelatur: Cibum non sumebat: Animo erat deiecto, infornis, inuacunda, implacida, animo melancholico.

Al. dicitur qd. in antiqua dicitur qd. cibum fastidiebat.

Annotandum puto, qui factum sit, vt nihil de hoc apud frigidam aquam / Sabinus dixerit: cum ille dicere posset, hac de re mulierculam refrigeratam in valetudinem incurrisse. Nam hoc multo erat probabilis ijs, quae in Parium sum dicta, & in eum qui in horto decumbat, & qui prope aedem Diang, eumq; qui propter nouum murum habitabat. Itaq; videtur suppressa a partu purgatione incidisse mulier in morbu: quippe mēstruorum suppressio offendit, tamen non perinde, vt si a partu suppressantur, officit: q non abundantiam modo, sed insignem etiam humorum partu prauitatem. Nam meliore sanguinem ad foetus nutrimenti causa alliciens, relinquensq; de terioram, causa est vt praegnates prauis humoribus impleant, quos a partu euacuat natura. Quod cum maiores animaduertissent, λογίων κείων idest puerperarum a partu vacationem, excretionem

Al. i. f. d. 5. c. i. c. a

tionem sanguinis vocauerunt. Est vero etiam mensura vacuatio, non solum vacuatio, sed & purgatio: verum non est equabilis tamen multitudo vitiosorum humorum, neque pari spatio mensuris circuitibus congeritur, quanta dum partum gerit. In vniuersum vero melancholicus apparet sanguis, quem à puerperio euacuant. Proinde etiam conspiciuntur vrinae omnibus infectae esse, vt in fulgore quaptiam in eas incidisset. Quod vtiq; Hippocrates & de hac scripsit muliere: vnde decimo die, dicens, vrinae multae, tenues, nigrae. Equidem quandam noui, quae talibus vrinis magna copia euacuatis auxilium percepit. Alia non est huic talis euacuata, nam in aquosam conuersa fuit ei vrinae multae, tenues, nigrae. Quare in vigesima die scriptum est narratione /vrinae aquosae, multae, magis: postea quadragesimo die /in vrinis nihil est innotatum. Quin nec aliam est illa vacuationem consecuta, nec abfcessum. Itaq; postquam diu laborasset, octogesimo die obiit. Nam ipse sic Hippocrates scripsit. Neque enim vlla sputorum erat concoctio: nec alius solutus abfcessus: licet fudere illico natura redundantiam ad coxedicem deponere, sed hac videtur reciprocata: na ille dicit /quadragesimo coxendicis dolor remissus est: uisus vero assidue, humidus. Enim uero sapius iam audimus, quod thoraci consortium cum genitalibus sit. Habes eorum, quae huic mulieri acciderit capita. De his vero, quae in proposita oratione sunt separatim scripta alui excrementa id est cholera, quidam per x & lambda scribunt, quidam per x & lambda: atque esse illa quidem tenuia, vt aqua est (nam te tunc vt runq; nomen indicat) ceterum colore diuerso: id est cholerae tunc cholae i. graminis, reddere colorem, id est cholerae tunc cholae id est bilis. Iam tertia etiam scriptura est per x & rho, id est cholerae tunc cholae id est aquae color, quae nec in antiquis & fidelibus exemplaribus, reperitur, etiam plane mediosa. Nam aquosae vrinae ex nominis argumento, & materiam representant tenuem, & colorem albu. Porro in historia huius agrae Hippocrates est affectata quadam abusus dictione, aliqui clarissime hoc libro omnia locutus. Scripsit ergo dictionem in hunc modum /προς δὲ τὰ ζύματα ἀπονωμένης ἐργασίας, hoc est, sed ad cibos auerso animo se habuit /maximo appetitus defectu, et eorum odio ex voce illa indicatio: quod signum esse prauum, frequentiumque autem mirari, cur nihil Sabinus de noctis cuiusque agro subditis dixerit: de quibus quia secundo commentario fati disputauimus, nihil est etiam quod hic de eis faciam mentionem. Atqui ille in singulis agris instituit, & detegere conatur interpretum ineptias.

AGROTVS III

74 In Theso Pythionem, qui supra Herculis sanū decubebat, ex Laboribus, lassitudinibus, parum habitae victus ratione, magis cepit Rigor, & Febris acuta. Lingua inuauit, sitibundus erat, biliosus, non dormiuit. Vrinae subnigrae, suspensio sublimis, non subleuatur. Altero Die sub meridie extremae partes frigebant, praeter ceteras manus & caput: obmutuit, voce defectus est, diu breuispirus, redijt calor, sitijt. Nocte quietus, circa caput modicum sudauit. Die tertia interdiu quietus: Vesper sub Solis occasum aliquantulum fixat, inuatio: Nox laboriosa fuit, nihil dormiuit: ab alio paucis, compacta stercoia descendunt. Quarto mane quietus: Ad meridiem omnia vitata sunt, frigus, mutus, sine voce, in deterius, calor redijt: post paulo vrinae nigrae cum suspensio reddidit: Nocte placide dormiuit. Quinto releuatus visus est esse, ventrem tamen cum dolore grauitas tenuit, sitibundus: Nocte laboriosam habuit. Sexto mane quietus: Ad uesperum dolores inuenerunt, exacerbatus est: Vespero in dextro Chylere comode alius redidit: Nocte dormiuit. Septimo die fastidiosus, placidior erat, oleosum minxit: Nocte est multum turbatus, delirabat, nihil dormiebat. Octauo mane aliquantulum dormiuit, moxq; frigus eum cepit, ac vox eum defecit: spiritus exilis & immutatus: Vespero visus calor redijt, delirauit: Iam antelucano aliquanto lenius habuit: deiectiones menses, paucae, biliosae.

† Al. Nono comatosus erat, Etenim incommodatū habuit. Decimo mane sine voce, multum frigus, febris acuta, multus sudor, obijt. Diebus huic fastidiosus cum Paribus Labores.

Vel huius offensus omnia ab initio symptomata & signa lethalia fuisse, & accessiones diebus paribus, vt ipse indicauit Hippocrates, cum in decimi diei narratione, quo obijt illum dicit, addidit /diebus huic paribus labores / etenim mortem generale iudicij significationum amplectitur, vt est ostensum. Iam seruatum in hoc etiam est agro, vt iudicia ipsa essent fere diebus, quibus grauiore labores: nam cum in dies pares incidere, mors quoque in die est consecuta pari. Porro in narratione symptomatum huius duo sunt, quae interpretem requirunt, quorum in respiratione est alterum. Nam /βραχυσπυρος id est breuispirus / est in diei secundi expositione scriptus: & /spiritus exilis immutatus / que in octaui enarratione. Didicisti autem tum in primo de dyspnoea commentario, tum secundo in praesaga (vbi hanc dictionem sumus interpretati: // Spiritus si frequens sit, dolorem significat, vel inflammationem supra septum transversum) paruum esse quendam pariter & rarum spiritum, qui, cum refrigeratur & emoritur iam vitalis facultas, fit: quod symptomate quodam separabili indicauit, hinc verbis: // Si frigiditas e naribus & ore expiretur, exitiū iam est admodum. Eundem puta eum hic dixisse, secundo die breuem, octaui exilem & immutatum. Nam quidam est alius praetera spiritus breuis simul & frequens dolorem denotans, vt demonstrauimus, aut in respiratorij partibus, aut illorum vicinis. Verum ambos li inter se comparemus, pauciore multo fortis aerem attrahi intro in altero offensus, quem paruum simul & rarum dixerit fieri. Nam frequentia si ad breuitatem accedat, assiduitate defectum cuiusque in inspirationis facit,

in Prog. c6. r. 1. 24. 4. 194. h

Ibidem.

A facit, vt qui assidue bibunt modicum: siquidem hos βραχυσπυρος id est modicum potantes, appellabis, qui & parum bibunt, et magno interiecto spatio. Nam si parū quis, & assidue bibat, hunc simpliciter non βραχυσπυρος sed μετὰ βραχυσπυρον i. paulatim bibentem, appellaueris. Haud aliter qui proprie breuispirus vocatur, quoties spiritum trahit, non paruum tantum, verum etiam interuallo longo interposito externum per guttur aerem attrahit. Quis ergo fortassis cur cum Hippocrates primo die febrem praedixerit acutam fuisse, altero die hominem breuispirum fuisse dixerit: nam nos in vehementibus febribus demonstrauimus magnum spiritum & frequentē esse. Respondemus, primo quidem die calorem per putrescentes humores succensum febrem, ipsum quidem digestum esse, vltimum vero natium tantum adeo iam infirmum, vt iam prius extingueretur, quod febris de integro accenderetur calor, veluti seruē factis, qui computrescerent, succi: Alterum vero diem frigidus dominantis atulisse signum. Cuius quidem est maxima demonstratio, quod breuispirum dicat tum hominem fuisse, & fraxisse. Nam de secundo die ita scribit / altero die sub meridie extremae partes frigebant, praeter ceteras manus & caput, mutus, voce defectus, diu breuispirus. Rursus de octaui die haec tradit / octaui mane aliquantulum dormiuit, moxq; frigus cepit, & vox eū defecit, spiritus exilis & immutatus: Vbi mihi hoc quoque attēde: Cum est refrigera mutus, vna cum vitata respiratione, voce esse eū defectū dicit, quod solet ē in interim extinctionem nam iura comitari. In quarto die cum scribit / frigus, mutus, sine voce, in deterius / ostendit, adiecto / in deterius / etiam breuispirum illum fuisse. Reliquum ergo est, hic vt declauremus, cur post / σύν αὐδῶν i. mutus / addiderit / voce defectus / Cuius haec est ratio. Sermonem (graece αὐδῆ) nec oē quod aut ditū proprie sentitur, antiqui vocare vident: nec illud species eius sit sola, quod de industria per animantis emittit os, in quo continet flexus, sibilus, luctus, tussis, & id genus alia: sed vna hominis vocem, qua inter nos colloquimur, sermonem (graece αὐδῆ) nomināt. Itaq; et Poeta, vbi suos equos alloquentem inducit Achillem, ibi alterum eorum ait respondisse lingua humana. Inquit enim,

Αὐδῆντα ἔθης θεὰ λευκώλενος ἦρον, id est, Hunc regina loqui fecit dea candida luno.

Nō quānta voce careret, neque communem equorum vocem haberet, ceterum quod non illam, quē sermonem (graece αὐδῆ) appellant. Sic deam dicit loqui, quae humana vteretur lingua: quae eam ē humanam esse forma ferant, cum dii eius figurae omnes non sint. Nam Sol plane & Luna, reliquaque sidera longius ab humana forma recesserunt. Vnde etiam Hippocrates obmutuisse quidem dixit, quod loqui non valeret: voce defectum esse, quod nec lugere, nec clamare: quod certe multo liquet esse deterius, quod obmutuisse. Nam quibus sola est resoluta lingua, possunt interdum clamare altissime, tamen loqui non valent: qui si ne vocem quidem mittere queant, extrema est hoc extinctionis facultatis signum: vbi, qui eo in statu sunt, neque lugent, neque gemunt, neque sonare omnino possunt. Sabinus, ita vt alij, qui nullam omnino habent vocem, hunc arbitratum mutum esse dicitur: voce vero defectum perinde ad Hippocrate ait scriptum esse acatonitum: quasi vero ita affectum, attonitum vocare non potuisset. Atqui nec reliqua, quae in hoc sunt affectu dicta, consentiūt, praesentem agrotum attonitum fuisse.

AGROTVS IIII

75 Phreniticus Primo, quo decubuit Die, virulenta vomuit, & multa, & tenuia: Febris horrida: copiosus sudor, assiduis toto corpore: capitis et colli dolorifica grauitas: Vrinae tenues, suspensioes paruae dispersa, non respiciunt. Alius steruus affatus reddidit: multum delirauit, nihil dormiuit. Postridie mane vocem amisit, febris acuta, sudauit, non intermisit, palpitaciones per totum corpus: Nocte conuulsiones. Tertio die canela exacerbata sunt: Defunctus est.

† Est quide in omnibus coarctatibus et peractis quos viderim, quare defunctus est. Galenus tamen in commento videtur legisse, tertio.

Acutissima phrenitidis hic aeger est exemplum, primo statim die vna cum febre incessentis. D Omnes que certe vidimus, qui quidem ita phrenitide perciti essent, intra septimum diem mortuos esse: Perpauci, huiusmodi rari, hunc certum morborum admiranda generatio, quo nam pacto in commode valentes subito inuadat. Neque enim sicuti ipsorum generatio subita est, ita & generationis causa, vt illi medicamentum homo lethale simpliciter, vel bestia cum virtute vtilissima momordisset: sed pedetentim in corpore causa, quae sunt excitandis huiusmodi malis, crescunt: quod morbus vni venit a rabidis canibus. Nam apertum est quod canis venenum in ceteris in morbis non occidit nec conquefacit nullam sui ipsius notam prodit multis interim proximis mensibus: Subito autem illis, cum viderint aquam, formido incellit, posteaque breui moriunt. Longo enim tempore causa, quae rabiem efficit augetur: quae vbi eo tandem peruenit, mortem afferit repentinam. Item in hac phrenitide vitiosus in corpore humor coaceruatus fuit, veneno lethali asimilis, in corporibus vicinis aliquid paulatim agens: quae quando vitio iam aliquo pacto opportuna erant, humorque ipse euaserat malignissimus, lethale repete apparuit symptoma. Naque sic phreniticus initio statim vomuit virulenta: quod febribus adurentibus fere est consequens. Itaque vt veneno epoto lethali quidam postridie vel tertio die moriuntur, qualitate eius, non copia mortem afferente, & ite hic quoque aeger statim tertio die cessandus est obijt, a qualitate succorum virulentorum, non a phrenitide, percipuit: at phrenitidis illi esse subsecuta, symptomatis vice. Equidem

dem quarto die & quinto acuta à primo statim correptos phrenitide vidi exanimatos esse: tertio E non vidi: sic nec vigesimo die accidisse. Quare hunc videtur Hippocrates vt velocissime perem ptum, ob oculos nobis proponere: & alterum paulo post, qui præter omnium expectationem diu vitam produxit. De quo suo loco differemus.

ÆGROTVS V

¶ Aliqui cod. graeci post dictionē ardens interpungunt. postea sequitur ἀπὸ πυρός, ἔστιν οὐδὲ πῶς ἂν περιέστωτο, ἢ quiete se habuit, verum dolores comitantur.

Larisse caluo Dextrum Femur doluit repente: nihil ex ijs, quæ offerebantur, iuuabat. Primo die Febriß Acuta, ardens & paulatim, neq; comitabantur dolores. Altero die femoris remissus sunt dolores, febris vero increuit, implacabilior erat, non dormiebat, extremæ partes frigide: multa vrina, neq; ea bona reddebatur. Tertio femur desuit dolore, mentis alienatio & turbatio, multumq; sese iactauit. Quarto ad moridicam Perijt. Acutum.

Hoc lecto egro, si quidem animū dictis diligenter nō aduertat, in quouis dolore timidus eris: si vero diligenter attenderis, non precipitater timidus eris neq; temere lecurus. Sed si qua forte pars doleat primum, nunquid ob externam quandam causam dolor euenierit, animaduertas. Namq; in moribus quibusdam imprudentes quidam læli sunt: & dormiendo qui minus cōmode partem aliquam composuerint: in conuertendoq; & contorquendo subito, partes rigentes, & ante refrigerata, contruisionibusq; & elisionibus correptæ, dolores maximos creant. Et vero rupturæ etiā quibusdam dolore afferunt, præ cæteris, qui sicco sunt temperamento, atq; adeo magis si in clinata gata te, vel senes sint. Quod si nulla talis doloris videat causa esse, proximū est considerare, quæ præcepserit ratio victus, ecquid ignauior præter institutū sit, aut cibo sit homo pleniore vltus magni nutrimentis, aut solite illi excretionibus subsisterint. Nam liquid tale sit, aut si oīno plenitudo causa doloris antegressa videtur, q; primum hominem vacuato: tum enim securifissimæ fluxionis reprimētia partibus dolentibus applicueris. Nam, si ante vacuationem id tentes, humorum abundantiam ad maxime principēs partes retorquebis. Immo ne calefacere quidem & lenire ante corporis vacuationem partes dolentes licet: nam sæpe ad partem affectā omnino ob ea remedia allicitur humorum affluentia. Ita alterū homini discrimen accedit, vbi nimium sit inflammata pars. Etenim etiā ipse, vt iam nos, verba fecit de istis abcessibus, quorum aut capax pars non sit: aut si sit, non ferat. Sina nulla ex præcedente victus genere esse affluentia in corpore apparcat, remedijs ad dolorem facientibus tuto vtaris licet, sōmētisq; ac medicamentis humidis, & calidis facultate, quorum in commentarijs de medicamentis materia didicisti. Qui si his non cedat, relinquatur vt totum corpus vacuetur. Etenim sæpenumero in eo abundantia paulatim est coaceruata, vbi apud se ciborum homo non animaduertat neq; quantitatem, neq; qualitatem. Aliqñ vero etiam cutis se ipsa densior reddita ab aliquid causis hominem idiōram latentibus, perspirationē cohibens, causa euasit plethoricæ affectionis. Quare dolorem si remedia non sedent, ager primo quoq; tempore est vacuandus. Ego vero in caluo hoc certe, detractus ei sanguis sit, nec ne, nō habeo consicere. Nam quatenus dicit Hippocrates nihil ex ijs quæ offerebantur, iuuabat, possit aliquis dicere, inter ea quæ offerantur, Hippocratem sanguinis missionem commemorasse. Alius dicat nō esse de oblatis illa auxilijs: verum quia mente excidit, in quatuorq; diebus obiit, relicta auxilia esse. Porro ad finem in exemplaribus cōcinnatis, tum huic agro, tum proximo, est adscriptum primum quidem /acutum/ deinde vero nōrē illa, de quibus vt dixi, prudenter Sabinus nihil dixit. At Zeusis in vnoquoq; egro ma ius interpretes reprehendit. Nobis vero adscripta illa præsentis sermone visum fuit perire. Scribam enim, si visum fuerit, ijs, qui in istis libenter curioli sunt, separatim in eorum libris, vbi de notis cuiq; additis agro sermo habebitur. In præsentis vtilibus admiscere non decet inutilia.

ÆGROTVS VI

¶ Est quidem i graeci impres sit et in manu scriptis, que ut derim, pedis uen τοι ο πν περδς etc. i multa tamē febris etc. Gale nus tamē videtur legisse πρῶτον οὐδὲ μὴν τοῦτο δὲ οὐδὲ ἴν ἱερα ἦν. παρὶ ταύτῃ hoc refert.

Periclem Abdera Febriß corripuit Acuta, continua cū dolore: multum sibi erat, fastidiosus erat, potum nō poterat continere: erat subliens, grauatusq; capite. Primo die ex sinistra nare Sanguis erupit multus, tamē febris incresecbat: mixta multum iurbatum, album: reposita vrina non consistebat. Secundo die omnia exacerbata sunt: ac vrina crasse quidem erant, verum magis subsidebant: fastidium leniatum est, dormiuit. Tertio febris emollita fuit: vrina mixta & concocta, in quibus multum subsidebat: Noctē quiescit. Quarto corporis meridiana Sudor proripuit toto corpore multus & calidus: sine febre iudicatus est, neq; redijt. Acutum.

Exempli hæc ager est acutissimi morbi, horrendi illius quidem rudibus, cæterum breui iudicandus, prudētibus. Nam cum subliens primo statim die de sinistra nare copiosius erupisset sanguis: vrina item crasse essent, & non consistenter, & albo colore essent: tum altero die consistenter: melior erat de agro spes. Ad hæc, vbi secundo die hominem fastidium reliquisset, & dormiuisset, certior iam breui fore hominem incolumem spes erat. At postq; tertio die essent optimæ & copiosissimæ vrina, clarum iam erat quarto die liberatum hominem iri morbo.

ÆGROTVS VII

Abdera Vrginē q̄ in vesibulo tēpi decūebat, Febriß cepit Acuta et ardens: sicutulosa erat, et insomnis: mem- fess autem

A fies autem ei primum profusserunt. Eo Sexto die multum cepit fastidium, rubuit & colore phænico, & languiebat. Septimo die eadē erant: vrinae tenues, sed boni coloris: venter non vexabat. Octauo iurditas, febris acuta, insomnis, fastidiosa, horrebantq; mens erat compos, vrinae similes. Nono nihil est mutatum, nec Proximis Diebus: vniuersi nem iurditas. Quartodecimo mens perturbata fuit, febris remissior. Septimodecimo multum fluxit ex naribus, iurditas est non nihil immixta. Sequentibus Diebus eam fastidium iurditasq; tenebant, eratq; deliria. Vigesimo a pedes dolebant, iurditas & delirium eam deseruerunt, aliquantum ē naribus erupit, sudant, febre fuit liberata. Quarto & Vigesimo repetijt, redijt iurditas, pedes assidue dolebant, mente excidit. Vigesimo primo multum sudauit, febre caruit, iurditas eam reliquit: Reshabat pedum dolor, cætero fuit exacte iudicatu.

¶ Al. horrebant.

Ex humorum hæc abundantia videtur agrotasse: & quantum portendebant prima sympto- mata, mortem certe huic timere. Sed bonus vrinarum color in ijs, qui humorum copia laborant, maximum est signum: quæ quia crassa non erant, fore longinquiorē morbum denuntiant. Porro vt in omnibus agris, & ita etiam videtur hic seruari decretoriorum dierum esse circuitus, iam natura quoq; in hæc decretoria signa & symptomata videtur prætulisse.

ÆGROTVS VIII

79

Abdera Anaxion, qui ad Thracias portas decumbebat, in Febrem Acutam incidit: Dextri lateris assiduis cū dolor cruciabat, tussim habebat arida, neq; primis diebus exiuit: siccus huiusmodi erat, & insomnis: vrinae boni coloris, multæ, & tenues. Sexto die delirabat, siccus huiusmodi fuit, nihil remittebat. Septimo magis laborabat: quippe febris incidebat, nec imminebant dolores, simulq; tussis infestabat, difficulter etiam spirabat. Octauo cubitum secui, multū, vt debebat, effluebat: leniores ibi euaserunt dolores, sed tussis arida permanebat. Vndecimo febris succurrit mitiores, aliquantum circa caput sudauit, etiam tussis durabant: & quæ a pulmone exibat, liquidior erant. Decimo et Septimo cepit pauca concocta expuere, lenitius est. Vigesimo sudauit, febre liberatus est: a ducedo restus habuit, siccus huiusmodi vero erat, & a pulmone non bona purgatione. Vigesimo primo redijt siccus, tussis, multa excreuit concocta, in vrina multa subsidebat alba, desuit siccus, dormiuit. Trigesimo quarto toto sudauit corpore, cessauit febris, in totum est iudicatus.

¶ In antiqui codicibus græcis, quibus in derim, non habetur hæc dicitio, sicutus est. Nec est i com. 12. primi aph. nec in 1. de crisi sibus pag. 18 dicitio hæc examinat, quatenus in quibuslibet cōtextibus illic legitur. Ad- duntur pterea hoc in loco in cod. graecis post dictionem se- natum siccus, qui tussis vero erat. & a pulmone non bona purgatione. quæ iamen a Gal. lib. de crisi bus referuntur ad vigesimo, & in lib. aph. 17. 2. 1. sed Galen cod. et in aphorismis, & in libro de crisi bus habet eorum id est bene spirant. c. 1. Al. ex aniquis uñ zard. tauron tōn apicocov dōi, cia etc. i. & q̄ vilitas ex hoc egroto capitur, sicut lib. 1. de crisi bus.

In hoc vno agrorum, primo & tertio libro descriptorum de sanguinis missione Hippocrates fecit mentionem, non vt solo, cui sanguinem misisset, sed vt octauo die solo. Nam tum etiam medici quasi lege certa vltra quartum diem venā non secabant. Quando igitur huic octauo die missus sanguis est, multo certe plus centenas sanguinis missionem requirentes, secundo, tertio, quarto die auxilio hoc esse vfos. Reticitur autem Hippocrates, licet remedia alia omnia: tamen necesse interdum habuit scribere, nihil eos ab ijs, quæ offerrebantur, adiutos fuisse, vt malignitatem fugerent morbi: neq; enim lubricationem hic curationis instituit, sed præflagitionem conscribere. Non nullis etiam agris videtur non fuisse ab initio præsto: quare adscribit interim, huic herpium, postquam ego ipsum vidi, hoc & hoc accidit exacte. Ego vero ignorantibus, & etiam horum agrorum libro primo de iudicij præscripti vsum: Vbi quo modo inconcoctum exquisitile morbum cognoscas: quo modo eum, qui iam primum maturefecit: quo pacto, qui progreditur in concoctione: quem admodum qui iam perfectæ concoctioni proximus est: dilucide studij oblectere. Ideoq; Anaxion hic, dum semper tussire, nihilq; planè expuere, inconcoctissima conflictabatur pleuritide. Cum vero die vndecimo expuere cœpisset, morbum lignificauit concoqui: deinde pe detentim tempore progrediente, ita scripsit Hippocrates in vigesimo primo die multa excreuit concocta: in vrina multa subsidebat alba, Quam ob rem trigesimo quarto est profus iudicatus.

ÆGROTVS IX

80

Abdera Heropyto Caput dolebat, nec decumbebat, quod tamen fecit paulo post. Hic ad superiorē viam habita- Dbar. Caput est Febre Ardente & acuta. Primo vomuit multa biliosa: siccus huiusmodi, multum implacabilis: vrinae rem- mes, nigrae, suspectio sublimis interdum, interdum non: Noctem habuit laboriosam: febris alius dicit exacerbata- tur, sed fore moridicæ. Circa diem Quartumdecimum iurditas, febris creuerunt, vrinae eadem fuerunt. Vigesimo multa delirauit, itemq; sequentibus diebus. Quadragesimo multum ex naribus sanguis erupit, mentesq; consistit magis: iurdus quidem, sed non perinde fuit: febris succurrit remissa. Proximis diebus cerebro ex naribus sanguis & paulatim erupit. Circa diem Sexagesimum ē naribus quidem subsisterunt eruptiones, sed dextera coxæ vltis admōdi dolebat febrisq; increuerunt. Hæc multo post partes inferiores omnes dolebant: siccus autem, vt vel febris maior essent, maiorq; iurditas: vel hæc quidem remitterentur, allenarenturq;: Verum partes inferiores ad coxas decies ita vehementius dolebant. Iam vero circa diē Octogesimum cum etiā remissa sunt, nihil tamen destitit: etenim vrinae boni coloris, & copiosiores subsidentias habentes exierunt, deliriasq; immixtae sunt. Circa diem Centesimum alius fuit turbata multus biliosis, durabantq; diu multa alia, deinde dysenterica cum dolore. Reliqua lenta succurrit. In summa, febris eum reliquerunt, discorsitq; iurditas. Centesimo est absolute iudicatus. Febriß Ardens.

Hic vir memoratu dignus est, qui morbum grauem virum robore excepit, alioqui tanto morbo futurus impar. Et omnino pulcherrimus eius inerat robor, simul que reliqua omnia secundum naturam constabant. Dixi vero & alibi Hippocratem præterisse hanc partem in febricitantibus præflagitionis

præfagitionis. Iam etiam respiratio videtur, & appetitus laboranti inculpatus fuisse: quæ magni sunt, ut ille ipse docuit, ad salutem, poteris. At febris primo quidem acuta in ualid, verum eius potest esse acuitas retusa. De qua scripsit Hippocrates: Febris alias aliter exacerbabatur, sed ferè inordinate, vnum vero habebat æger periculosum signum, vrinarum tenuitatem & nigritiem. Vnde natura vix longo tempore morbum debellauit, sanguinis concitata eruptione, die quadragesimo ex decretorijs vno: coxendicisq; dolore, & omnium inferiorum partium, postea creato: Nempe enim magna morbi etiã quarunt, quæ iudicent se, egregia. At neq; hoc planè est discussus morbus: sed circa diem octogelimum signa eluxerunt ex vrinis eius maturationis: postea usq; ad centesimum diem paulatim concoctus, omnino est proligatus.

ÆGROTVS X

81 Abdera Nicodemum ex Venere & Poru corripuit Febris, Initio fistidiosus erat, cor ei dolebat, erat striclosus, lingua excissa: vrinæ tenues, ac nigre. Postridie febris exacerbata est, horrebat, fistidiosus erat, non dormiuit: vomuit biliosus, stauæ urine similes: noctem quietam duxit, dormiuit. Tertio die sunt cuncta relaxata, et remissio fuit: Sub solis occasum vrsus grauius habuit: Nox laboriosa fuit. Quarto rigor febris multa, omnia dolebant: vrinæ tenues, suspensionem habentes. Sexto multum delirauit. Septimus dies lenis fuit. Octavo alia fuerunt omnia remissa. Decimo, Proximusq; Diebus tenuerunt illum quidem dolores, cæterum omnes illi leniores. Hinc Accessiones et Dolores præcipue Diebus paribus semper incesseunt. Vigesimo albam vrinam reddidit, quæ crassa erat, sed reposita nõ desidebat: multum sudauit: nixus febre liber est esse: Vespere redijt calor, ijdemq; dolores, horror, sitis, aliquantulum delirauit. Vigesimo quarto multam vrinam & albam reddidit, in qua multa subsidebant: sudor ei toto corpore copiose calidus emanauit. Sine febre iudicatus est.

* & ipse Hippocrates significauit dicēs, Accessiones & dolores diebus paribus. Quare etiam a vigesimo die sudore est iudicatus. Sigillatim vero qui omnia tenet memoria, quæ ante exposuimus hoc libro, & superioribus duobus, atque ante hos in præfagijs & prædictionibus, inuenire omnia ipse poterit.

ÆGROTVS XI

82 In Thaso Mulier quæ dicit morosa ex Mæore cum occasione, recte stans, insomnia est facta, cibo abstiniuit: eratq; stribunda & fistidiosa. Habebat hæc probe filios Pylade in Leio. Primo die circa initium noctis, timores, verba multa, mæstria, leuis febricula: Mane multa conuulsiones: Sicubi multa illa conuulsiones desinerent, delirabat, & loquebatur contumaciter: multos dolores, magnos, fistidiososq; habebat. Altero die eadem permanserunt, somnum non cepit, febris magis acuta. Tertio conuulsiones conquiesuerunt: coma & in somnum inclinatio, vrsusq; virgilia, exercitauerunt eam: contimere se non potuit, multum delirauit febris acuta: Sub hac noctem sudor multus toto corpore & calidus prorupit: liberata febre dormiuit, planè mète constitit, iudicata est. Circa Tertium diem vrinæ nigre, & tenues: suspensio multum erat rotunda, non subsidebat. Sub iudicium Menses copiosi prouenerunt.

Quid dictio διαστροφος id est morosus, significet, docuit Critas: cuius sunt hæc verba: Morosus est, qui vilibus de rebus stomachatur, & de magnis, plus cæteris mortalibus diutiusq;. Erat ergo tristis vel tetrica, quam hic morosam Hippocrates vocat, quæ diu in tristitia perlitabat: Quod iterum paulo post de ea dicit, quæ Cyzici gemellas filias enixa erat: Tacta vero & tetrica, nec ad animi æquitatem perducipotuit. Verum non possum non mirari, cur in hac muliere non addiderit, vel cohibitos omnino fuisse menses, vel non perfecte profluxisse. Nam acute simul & ex humorum abundantia videtur laborasse, atque tertio die sub noctem per sudores esse & mensium excretionem iudicata. Quin etiam multi menses post iudicium euacuat, morbi decessione confirmauerunt. Vrinæ vero color, licet esset niger, nihil attulit periculoli: quod retenti menses essent magis melancholica. Vnde mulier merito morosa euasit, & timida, interimq; delirauit, & comate est detenta.

ÆGROTVS XII

83 Virginem quandam Lavissa Febris cepit Ardens et acuta. Insomnia: stribunda erat: lingua fuliginosa, & arida: vrinæ boni coloris, sed tenues. Secundus fuit dies laboriosus, non dormiuit. Tertio alius multum reddidit aquei coloris, proximusq; diebus talia commode. Quarto vrinæ tenuis & pauca, habebat suspensionem elatam, non subsidebat: Sub noctem delirauit. Sexto ex naribus largiter multum fluxit, inhorruit, ac mox sudauit toto corpore multum & calidum: sine febre est iudicata. Dum febricitaret, & iam iudicata esset, Menses tunc illi primum prouenerunt, quippe virgo erat. Perpetuo autem fistidiosa erat, et horrebat, facies rubicunda erat, oculi dolebant, caput graue erat. Hinc non repetijt, sed iudicata est. Dolores diebus paribus.

Ærat er puellam attingisse mensium, ex ipsi liquet Hippocratis verbis / menses tum primum prouenerunt / & ipsum etiam fuisse morbum ex humorum copia, iudicatumq; die sexto esse, quod dolores in dies pares incurissent, ut ipse scripsit. At mirum non reuertisse, cum sextus dies non iudicet

A dicit vnumquodam fideliter. Quare nouum hoc & rarum illi accidisse indicauit, cum scripsit / huic non repetijt, sed iudicata est / tanquam debuisset repetere. At vero causam etiam cur non redierit, scripsit addendo / dum febricitaret, & iam iudicata esset, menses primum illi prouenerunt. Nam vacationis perseueratio diebus post iudicium, satis erat, ut fumum seruaretur iudicium, quod die sexto præcesserat per sanguinis eruptionem & sudores, maxime quod nulla esset princeps pars inflammata, neque maligna humorum abundantia. Ipse certe plethoricum vitium esse significauit, cum dicit, perpetuo in facie ruborem infulisse, in oculis dolorem, in capite grauitatem. Planum ergo erat, solam requiri vacationem, quam natura tertio die incepit, consummauit sexto. Nam per naturam, non ut morbi symptoma, ventris vacationem accidisse ipse dilucide his verbis indicauit / tertio alius multa reddidit aquei coloris, proximusq; diebus talia commode: hoc adiectum denotat, quæ offendeant, excernit. Porro ex ijs, quæ sunt in eius historia exposita etiam hæc duo ad prædicta, declaranda duxi, primum quod initio est scriptum / lingua fuliginosa & arida / alterum hoc / quarto vrinæ tenuis & pauca, habebat suspensionem elatam, non subsidebat, delirauit. Nam horum Præteritatum, vtile tibi est, ut ne omnino putes fuliginosam linguam esse signalem: sic autem appellat tinctam quasi fuligine quadam, quæ siccata erat ex vaporibus: Alterum, quia etiam in alijs egris cum dixerit / suspensio elata / statim subiecit / delirauit / inuenies quod eius modi suspensiones delirium comitatur: Quamquam in præfagijs, ubi omnia, quæ accidunt vrinis, est persecutus, nullum fecit præfagium ex eis delirij. Quare signum hoc videtur per se ipsum, delirium nunquam denunciare, sed casum non nunquam monstrare, quia flatuosorem esse sanguinem indicat. Nam, nullus planè illi status insit, deferuntur ad ima vasa suspensiones.

ÆGROTVS XIII

84 Apollonius Abdera morbum rectus diu sustinebat. Magna autem illi erant vrsora, ac circa iecur consuetus dolor multo tempore consequatur: & sunt tunc etiam turbus cum regius cepit, euasitq; statuosus, ac subalidus. Cum aquam bibisset: & esset interpostulans bubulam, cum parvus calor primum inuasit, decubuit. Deinde, cum lacte vrsus fuisset cotto crudusq; capioso, caprimo & ouino, dictaq; malo, omnia multum offensa sunt: nam febres exacerbatae sunt: ventor nihil ingestorum effatu dignum reddidit: vrinæ tenues reddidit, & pauca: somni non adueniant, insatio mala, magna sitis, comatosus erat, hypochondrij dextri eleuato cum dolore, extreme partes multq; subfrigida, aliquantulum delirabat, omnium obliuisceretur quæ locutus esset, mente monebatur. Circa diem Quartum de cinnam cū a vigore incaluisse, decubuit, & valde insanijt: clamor, perturbatio, multa verba, vrsus quietis: ac tū deniq; coma incelsit: Postea alius turbata multis biliosis, meris, crudis: vrinæ nigra, pauca, tenues, multū implacida erat: detectiones variae erant, nam erant vel nigrae pauca & virulenta, vel pingues cruda & mordaces, tandem etiam lactis similes reddere visus est. Circa diem Viginti quartum leuius habuit, cætero nihil immutatum: aliquantulum mentis sui compos, ex quo autem decubuit, meminit nullius: vrsusq; subito desipuit, omnia in peius vertebant. Circa diem Quartum & Trigintum Obijt. Hinc semper, postquam hominē ego vidi, alius turbata fuit: vrinæ tenues, et nigrae: comatosus ipse, & insanus: Extreme partes frigida: Delirus perpetuo, Phreniticus, frigidus, multus.

Iam in hoc etiam Hippocrates, ut in alijs multis, in fine ipse narrationis breuibus capitibus symptomata & signa quæ acciderunt, docuit: ex quibus instare mortem præuideas. Habet autem dictio sic: Hinc perpetuo, postquam hominem ego vidi, alius turbata fuit: vrinæ tenues, & nigrae: comatosus ipse, & insomnis: extreme partes frigida, delirus perpetuo. At singula clara sunt, si quæ ante exposuimus, meministi.

ÆGROTVS XIII

85 Mulier Cyzici, quæ Gemellas filias Difficiliter pepererat, & minus erat purgata, Primo Die in Febrem incidit. Horridam & acutam: capitis suberat, & colli dolorifica grauitas. Insomnia initio, tacta & tetrica, nec ad animi æquitatem potuit perducij: vrinæ tenues & striclosa, fistidiosa sæpenumero: alius erraticè turbata, vrsusq; constitit. Sexto die sub noctem multum delirauit, non dormiuit. Circa vndecimum valde insanijt, vrsusq; ad mentem redijt: vrinæ nigrae, & tenues, deinde aliquantulum post oleo: alius multa, tenuia, & turbata excreuit. Quartodecimo multæ conuulsiones, extreme partes frigida, nihil amplius sapuit, vrinæ restiterunt. Perijt. Phreniticus.

Non tantum, quia non probe fuit a partu purgata, superfuit mulieri huic sanguis magis melancholicus (quæ causa erat, cur initio tacta esset & tetrica, nec posset ad animi perducij æquitatem: & postea multum deliraret, ut valde insaniret) verum etiam propter difficilem enixum inflammato vtero febris est acuta. In conspectu porro est vitiosus humoribus ad caput sublati delirium furiosum extitisse, simulq; conuulsiones consecutas esse. Decretorijs diebus circuitus, ut in oibus egris, ita & hic conseruatur. Sicubi videatur raro quicquam esse labefactum, illud solum adnotamus.

ÆGROTVS XV

86 In Thaso Dealcis Vxor, quæ in Leio decumbens, ex Mæore Febris horrida acuta corripuit. Ab initio cooperiebatur & perpetuo: semper tacita villos straguli captabat, vellebatq;, & scalpebat, plorabat, maxq; ulebat, non se. Tertia Classis. uuu dormiebat:

dormiebat: alius iracundus nihil deiecit: admodum paululum bibebat: vinum tenues, & pauca, non habentes E
substitutum: febres ad manum tenues, partium extremarum frigus. Nono die multum delirabat, rursusq; ad men-
tem rediit, tacita. Quarto decimo spiritus rarus, magnus, per intervallum, rursusq; brevispira. Septimodecimo al-

¶ dicitur ut
et ita et paulo
post. Vide Gal.
libro 2. de diff.
resp. ca. 6. cl. 3.
pag. 65. a. ubi
hæc verba obi-
ter declarat.

A primo hæc fuisse phrenitica videtur. Sunt autem tales, ut prius dixi, gravissimæ phrenitides:
ac occisime quosquos inuadunt, tollunt: sed hunc quidem hæc febricitans acute, ad diem vigesi-
mum primum se sustentavit, fortasse quia modice febricitaret. Proinde ut insinuaret hoc, scripsit
in hac vna regra / febres ad manum tenues. Sanè videtur hæc delirij speciè ex melancholia & phre-
nitide habuisse mistam: nam hoc / aut multa loquebatur, aut perpetuo tacebat / ostendit eiusdem
di mixtionem. At nescio, cur Hippocratis interpretes nihil scripserint in hæc verba, vbi ait / spi-
ritus rarus / quod est perinde ac per intervallum: atq; sanè videtur deinceps idem dixisse. Forte er-
go aut ut raritatis augmentum indicaret per intervallum, addidit: ac si ita dixisset, per magnum F
admodum intervallum: est enim interdum consuetum, ut magnum relinquatur, solusq; vlti-
mus per intervallum. At non perpetuo (quemadmodum in alijs) immo nec dicit mulierem hæc ita
toto morbo spirasse indicat. Itaq; subdit / rursusq; brevispira / indicans etiam hic, ut antea, ex frigore,
non paruo tantum, sed magno intervallo etiam, mulierem respirare: qui re vera est brevis
spiritus. Nam rarus & magnus, quatenus rarus est, minor est frequente & magno: quatenus ve-
ro magnus, hæcenus præter paruo & raro. Secundum vtrumq; igitur paruos est brevis spiritus
& rarus. Videturq; nunc quidem quasi etiam ea refrigeratione fuisse muliercula hæc, quæ quæ
aproxia i. suffocatione, præhenduntur, tenentur. Itaq; de ea scribit / vigesimo die multum locuta est,
redijtq; ad mentem, brevispira. Vocis vero defectus ferè aditus est cum brevis & raro spiritu.
At vero per intervallum cum raro scriptum, pro longo admodum intervallo est accipiendum.
Nam pauco morbi tempore significare non potest, quando in fine historie scripsit hæc / huic per-
petuo spiritus rarus & magnus erat / nam perpetuo (græce δὴ τῷ ἄεθρι) dicere pro toto morbi spa-
tio ad finem vsq; solet. Et quemadmodum hoc / perpetuo / sic illud dicit / semper cooperiebatur,
aut multum loquebatur, aut tacebat perpetuo. Nam multum loqui phreniticorum est: tacere
melancholicorum: & cooperiri est commune vtriusque, nisi quando & ex frigore coopererentur. G

ÆGROTVS XVI

87 Adolescens Meliboeæ ex nimio Potu & Venere diu castus decubuit: horrebat, & erat fastidiosus, in formis,
nec sibi. Alius Primo Die multa stercore reddidit cum multa offusione. Sequentibus Diebus multa diluta, quæ
bilem referebant: vinum tenues, pauca, decolores: spiritus rarus, & magnus per intervallum: hypochondrij contem-
tio submollis, ex vtriusq; obliqua: perpetua cordis palpitatio, reddidit oleum vrinam. Decimo deliravit modice, mo-
destusq; & tacitus erat, cutis arida & distenta: deiectiones vel multæ & tenues, vel biliosæ & pingues. Quarto-
decimo desipuit, cum Etia exacerbata sunt, multum deliravit. Vigesimo valde insanivit, sese iactavit, nullam vrinam
reddidit, modicum potionis continebat. Vigesimo quarto Obijt. Phrenitis.

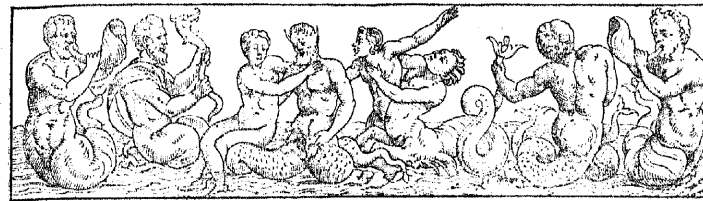
Multa quidem pocula neruis nocent, & origini eorum cerebro. Venus vero cum hæc satis læ-
dit, tum vires elidit, & debilitat. Itaq; adolescens hic vitiosa collecta humorum abundantia meri-
to à modicis febris cepit: qui cum indices peius haberet, in phrenitim tandem exquissimam inci-
dit. Nam oriri illam magnus & rarus spiritus indicabat: & eius modeltia, & perpetua taciturnitas
modice ægrum delipere. Nam leues & turbulenti homines, delirij leuibus de causis fiunt: qui con-
trarijs sunt moribus, de magnis. Cur aut raro spiritui / per intervallum / addiderit, in superiore egro
tractauimus. Et de hypochondriorum palpitacionibus & alibi, & in præfatijs egi: licet de sub-
mollis hypochondrij contentione, illum eam quæ tumore caret appellare: quæ fit, vbi nullo melle
li in vitio sunt, sed offensæ sunt partes, quæ intra peritonæum sitæ sunt.

88 C Verum illa mihi Aestas videtur secundum rationem profuisse. Næ aestivus morbus Hyems succedens soluit, hyema
superius
memini Gal.
pag. 147. b

Ex hoc loco
in arte
propere
est in
dicando ita
in extrando

se. Singulos autem Temporum Anni Status perdiscere est operæ pretium, et Morbos: Quid boni habeat status vel
morbis commune: & quid mali, statui sit vel morbo commune: Et qui longus morbus & lethalis, qui longus & sa-
nabitur: qui acutus & lethalis, qui acutus & sanabilis. Series hinc Dierum Decretiorum observanda est, et Præ-
dicandi hinc facultas scienti datur. Hinc scire est, quibus, quando, & quæ sit Vitis præscribenda Ratio.

Galenus

GALENI IN SEXTVM HIPPOCRATIS
DE MORBIS POPVLARIBVS
LIBRVM EXPLANATIONES

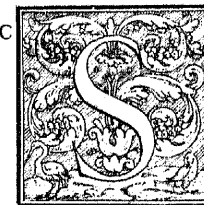
à Iunio Paulo crasso Patavino in linguam latinam versæ

Denuo rursus ab eodem diligentissime recognite.

TOMVS PRIMVS

ARGVMENTVM

Liber Nihil ferè quod ad Vulgaris morbos attineat continens, sed multis quasi Aphorismis
ab Hippocrate forte ad memoriam collectis, per Thesalum
vel alium quempiam constatus.

Extum Hippocratis librum de popularibus morbis multi explanato-
res corruerunt, alij aliter (ut quisq; se verissimè explanaturum esse
sperabat) ipsius verba permutantes. Quamobrè & propter hoc ego ve-
teres codices indagare, & eorum commentaria qui primi librum hunc
explanauerunt, euoluere coactus sum. Inter quos & Zeuxis Tarenti-
nus, & Erythreus Heraclides censetur: ante quos etiam Bacchius, &
Glaucias extiterunt. Isti sanè si veterem prius scripturam edocentes, lo-
cum esse mendosum postea dicerent, consentaneum esset propterea & ip-
sos verè Hippocratis scripturam hæc aut illa esse cogitare: eorumq; mi-
hi diligentia probaretur, si post loci calligationem eos aliquid vna &

& veteris magistris opinionioni cõsentiens edocere perspicerem. Quapropter, cum illi non nunquã
in vtroq; aberrant, illud mihi longe satius fore visum est, si antiquam lectionem seruans eam sem-
per interpretari studerem. Quod si hoc interdum facere nequiverim, ipsam aliqua verisimili ca-
sitatione emendauero: quemadmodum Heraclides in secundo libro de morbis popularibus fe-
cit loco illo, vbi scriptum est, Ad Aphroditium autem vræ (græce δὺπαί) spectabant. Quoniam
ab explanatoribus hæc dictio δὺπαί minime probabiliter declarata est, forsã (inquit) prius.
D δὺπαί per literam θ scriptum erat: linea vero, quæ in ipsa media erat, abolita, librarius δὺπαί scri-
ptum fuisse existimauit. Fieri nanque hoc modo potuit, ut membrana tenui deleta simul &
hæc linea deleteretur: & ab initio protinus ipsam debilius obscurius que scriptam temporis lon-
ginitate prorsus euanuisse. Inter omnes autem, qui veteres scripturas peruerterunt, Capito-
nem & Dioscoridem ad hoc faciendum audacissimos inuenio. Ego itaque cõsiderans, num om-
nium istorum, an eorum tatummodo qui recte scripturas commutarunt, an nullius prorsum, me-
minisse æquius foret, mecum ita constitui, si nullus eorum, qui commentaria hæc lecturi sunt, ip-
sorum longitudinem ægre laturus esset, omnium meminisse rectius fore: Sed, multi cum sint, qui
non huiusmodi solum commentaria, verum etiam moderatiora vituperent, solusq; vtilibus sur-
deant, mediam quandam inter vtraque hæc extrema explanationem facere. Atque id statim ab
initio testatus sum, vrab hisce commentarijs recedant, qui ipsis non delectantur. Ego etenim,
quemadmodum alia multa rogantibus amicis obtemperans confeci, ita & hæc explanationes il-
lorum causâ facere aggressus sum. Ea vero, quæ à me scriberentur, in vulgus exire considerans his.
proxijs opus habui. Quemadmodum igitur hæc præfatus sum, ita & istud præfari necessum est,
locutionis videlicet genus hoc in libro longe ab eo esse diuersum, quo in primo & tertio de mor-
bis popularibus libro Hippocrates vsus est: quos ferè oēs consentiunt, solos ab Hippocrate, vt
Tertia Classis. .uuu ij emittentur,

emitterentur, fuisse cōscriptos: ex alijs autem quinq; quintum & septimum proculdubio spurios esse ac subditios. Sextum vero hunc, quem in præsentiā habemus in manibus, & ante ipsum, secundum librum, ex illis quæ sibi ipse Hippocrates collegerat, Thesalum eius filium a sum confrauisse: quin & non nulli ipsum Thesalum aliquid ex propria sententiā adscriptisse opinantur: non nulli vero post ipsum alios. In primo sanè atq; tertio libro quadam aeris constitutionibus Hippocrates exponit, post quas morbi in vulgus gratia enumerantur: hanc. n. dictionem *ἐπιδημιουσα* illis attribueret Hippocrates conspicitur: & hanc ob causam librorum inscriptionem talem fecit, populares ipsos appellans (græce *ἐπιδημιους*) quia de morbis in populum passim squibilibus in ipsis agitur, nō autē *περὶ τῶν ἐπιδημιῶν*, hoc est, de ipsius Hippocratis peregrinationibus, quibus multas ciuitates peragravit. In duobus autem his libris hac est exigua portio: sed plurima doctriæ portio aphorismi quidam esse videntur, singuli propria circumscriptione separati. Quare duo hii libri cum propria inscriptione carerent, aliorum communem suscepisse dicuntur, ut & ipsi videlicet populares vocarentur, cum minimum in ijs contineretur, quod ipsi inscriptioni consentiret. Quartus autem liber istius locutionis forma per similes, contemplationis vtilitate longe superaret. Quicunq; vero librum hunc sextum Thesali constitutionibus appellauerunt, manifeste falluntur. Hac mihi prædixisse satis sit, cum & alia non pauca à quibusdam explanatoribus scripta fuerint, quæ, ne longior esset, congruens fuit prætermittere.

I *Quibuscumq; ex Corruptione.*

Communem aliquem sermonē de re cōmuni semel tm̄ facere constitui: cuius autem lecturo, secundum propriam linguam, ut liberit, scribere liceat. Non nulli quidem *ὄσσηι* primā dictionē ex tribus syllabis constantem scripserunt, alii vero *ὄδὸσσηι* ex quatuor: quidam nō per *κ* scribunt *ὄδὸσσηι* sed per *π*, secundam syllabam: quemadmodum Capito non in hoc modo, verum etiam in omnibus alijs huiusmodi nominibus fecit. Nihil autem artis operum, hoc, an illo modo scripseris, interest. Quocirca melius esse mihi persuasi, si eas solus scripturas in meis cōmentarijs attulerō, quæ sententiæ significationem permutant: quæ vero solum verbis, sententiā minime violata, dissentiunt, eas cuiuscūq; arbitrio scribendas ac proferendas permiserō. Rursum igitur ab altero initio supra positam dictionem reperens ad ipsius explanationem me conuertam.

2 *Quibuscumq; ex Deperditione circa Vteros, & Tumoribus in Capitis grauitate permittitur, in sincipite dolores, & quicunq; alij ab vteris, istis, oculo aut decem mensibus in Coxendicem finiunt.*

Quod Artici *ἀμβλωσις* id est abortum vocant, id Hippocrates *ἀποφθορὰν* hoc est deperditionem, appellare consuevit: & verba vero huic appellationi congruentia, & à grammaticis vocata participia, ipsi proportione quadratā scribit: *ἀμβλωσκειν* autem, hoc est abortiri (fortassis enim quispiam & id ipsum ignorat) de imperfecta foetuum emissionē, vicinjs facta fuerit, pronūciat: medicamenta quoq; id præstata, ambolica, laboritū facientia, nūcupant. Significatum quidem dictionis semel nunc dixisse abunde sit: mox vtiliora incipiemus. Illud tantū prius admonebimus, veteres explanatores dictionem illam in hac parte ita scripsisse / quibuscumq; a perditione circa vteros, & tumoribus in capitis grauitates conuertitur / perditionem, non deperditionem, volentes ipsum abortum nominare. Alij vero / de / prepositionem adiungentes, deperditionem scilicet ipsum appellare voluerunt: atq; ita sepius Hippocrates appellauisse deprehenditur: num vero & hoc loco ita fecerit, obscurum est. Quemadmodum autem in hac dictione, & si varijs modis scribant, eadem tm̄ orationis sententiā retinetur, ita si quis vteros plurali numero aut vterum singulari, & capitis grauitatem aut grauitates dixerit, orationis sententiā minime variat. Qua de causa & ego Galenus has in locutione dissensiones, quæ rerum significaturam nullam permutant, recentendas examinandasq; nequaquā iudicauit. Quod igitur ab Hippocrate dicitur, hoc est: Quibus H mulieribus ex foetu abortu oedemata i. tumores, in vtero passis, per cōsensum grauitas capitis acciderit, his in sincipite dolorē excitari: nec non & alias capitis grauitates, quæcumq; ex vteri affectibus oriuntur, eadem ratione sincipiti inhaerentes dolores cōcitare. Primum igitur quid oedematosis nomen significet, considerare opus est. Videtur. n. semper Hippocrates (ut plerūq; ostensum est) oēs præter naturam tumores hoc vocabulo notare, siue dolore careāt, duriq; sint, quos proprie scirrhus Græci appellant: siue dolorē inferant, quos phlegmonas i. inflammationes, proprie vocat: siue absq; dolore laxi atq; molles sint, hos vero solos oedemata Græci noiant. In præsentiā sanè videtur eorum tumorum meminisse, quæ diutius permanere, & capiti i grauitatem inferre valeant. Quod in abortibus quidē id euenire soleat, res ipsa sensibus apparet testat: verū quid sit in causa, quare inter alias capitis partes sinciput magis dolore afficiatur, quidam huius libri explanatores indagare conati inter se dissentiunt. Alij. n. litum ē regione, quem Græci *κρητὴν* vocant, causantur: lumborum nāq; & planē dorsi partibus affectu aliquo diuexatis in posteriores cerebrum situs recititudinem pertinere affirmat: non nulli & ipsius vteri posterioribus partibus affectis occupat, prioribus sinciput, affectum participare testatur. Verum alij situs recititudinem, quam & *κρητὴν* Hippocrates nominat, dimittentēs, cerebrum in cōsensum vteri affectu duci contendunt, ut potest, quæ

A quæ neruosa particula sit, cerebrum vero neruis originem præbeat, atque iccirco capitis grauitates oriri: sed cum plurima cerebrum pars in sincipite locetur, propterea eo maxime loco dolorē sentiri. Alij partem hanc capitis infirmillimam esse dicentes, ideo & magis q̄ alias obnoxiam esse vitijs affirmant. Cæterum qui ex medijs cerebri partibus in sincipite politis in vterum neruos descendere aiunt, neq; ut ipsorum mentio fiat, digni sunt: sicut neq; etiam illi fortasse, qui afferunt, quia neruos vterus est, ideo ipso patiente simul & neruorum principium affici: cur nāq; peritonæon vtero viciniss, intestina, ventriculus, & septum transversum, quæ & ipsa neruosa sunt, non in affectum vteri participationē trahuntur? Quam isth, adhuc illi magis dammandi sunt, qui vna cum testibus cerebrum affici tradunt, qm̄ & ipsi ex eadem materia, ex qua & cerebrum, creati sunt: atq; ideo nihil mirum, si & vteri affectus cerebrum sentiat, quandoquidem & vtero testes inhaerescat. Quod si adhuc ruidores istis recentiuero, forsitan me quispiā increpauerit, & eorum, quæ supra posui, immemorem appellauerit. Satiū igitur fuerit ipsorum nugis senel posthabitis nequaquam amplius eorum, quæ dixerint, meminisse. At eorum sermo, qui neruosum esse vterum prædicat, secundum aliquam significationem verus, secundum aliquam falsus esse putandus est. Tria enim similitarum corporum in animalibus genera sunt, quæ & ex aqua & limu carentia videntur: horū B aliqua ex ossibus, aliqua ex cerebro & dorsi medulla, aliqua ex musculis procedit. Horū primum genus ab Hippocrate quidē oino copula noiatur, secundum neruus & stonus, tertium vero sten do. Sed certi quidā hoies oia hæc neruos appellantes ob eam, quā dixi, similitudinē, primum ipsorum genus colligatorū esse aiūt, secundum autē sentitiōs atq; electorium, tertium aponeurosim hoc est nerueam propaginem, cognominat. Ex nullo istorum trium generum vterus neruos multos suscipit. Sed qm̄ ipsius corpus latissime distendi, contraq; in breuissimum spatium contrahi cernitur (quod a nullo carnoso mēbro, aut pingui, præstatur) hac ratione vteri neruosum esse ex quædam similitudine dicimus, deriuatum à neruis nomen ei quoq; imponētes: quemadmodum sanè & vesicam & reliqua oia alba & exangua materia ita nuncupare soliti sunt, qm̄ plurimum extendi, rursumq; in se ipsa retrahi & subsidere videntur. Hac eadem itaq; ratione & vocatū eolem in marium genitalibus, & vteri ceruicem, neruosos esse confirmant: nō nulli vero et cauenosum neruū penis eolem appellat, ab eōq; penem & ipsum totum neruosum dicunt. In hunc itaq; modū non secundum proprie neruorum potentia, verum secundum corpoream substantiam similitudinem accipientes deinde quaerunt, quid est quare colis affectus neruorum principia non simul vehementer affici: principia neruorū autē cerebrum dorsiq; medullam appello. At qui in vterum neruū C quidā planē inseruntur: alioqui enim quo modo sentiret? sed admodum pulillissimi sunt, si cum membri magnitudine comparantur. Quamobrem nō leui consideratione dignum est, si quis ista physice speculari voluerit, quid nam aliqua ex istis mulieribus, quas ob frequentes vteri affectus vterarias vocant, contractionibus ac dissentionibus neruorum conuulsioni similibus corripiantur: cum tm̄ in vteri phlegmone haud ita multum id accidere cernatur, licet febres valde vehementes & calide concitentur, ob quas lingua (ut ipse deinceps hoc in libro narrabit) veluti à fuligine denigrescat. Oportebat igitur eos hac prius explorare, quicunq; de capitis vteri q; in affectibus societate dicere aliquid aggrediuntur. Calidas autem vehementesq; febres ab vtero prouenire neminem in artis operibus versatum præterit. Nam in Alexandria sophisticam artem edocentes, à quibus potissimum libri iōgys fallisq; sermonibus referti sunt, inter adolefcentulos à gregibus & armentis venientes, & ad ægros nunquam accedentes, ipsi quoq; hac in re minime exercitū perunq; versantur: ab omnibus enim istic hominibus victus ratio valde neglecta est. Quisquis igitur ex vteri phlegmone laborates mulieres cōspexit, quo modo calidæ magnaq; febres omne corpus occupantes caput haud aliter exurant, atque illa, quæ sine vteri vitio similes oriuntur, apprimē nouit. Ceterū, etiā nec adhuc euidenter illa febricitent, quibus menstrua purgamenta suppressa D sunt, periculū tamen impendet, ne cito in febrem incidant: istarumq; caput graue redditur, & halitibus scaldisq; humoribus repletur: quocirca & ipsarum non nullas, febrem habeat postea, aut nō habeant, sopore opprimuntur. Hac sanè ita fieri sensu percipitur. Quæ causa vero sit, propter quam ab huiusmodi vteri affectibus caput repletur, postea quaerere oportuit votis quidem iuvenire experientem, sin minus, at illud saltē quod experientia ostendit, obseruantem, memoriterq; tenentem. Igitur nos aliquas id genus effectuum sensibus apparentiū causas assignare conabimur, atq; hinc initium capere decreuimus. Inter oēs corporis partes plurimas gradū limasq; venas vteri habet. Cumq; eos aut menses, aut à partu purgamenta suppressa, aut phlegmone aliqua vteruq; orta, male accipiūt, ipsos sanguine cōpleri necessum est. Quo deinde putrescētē si febris exierit, inter synochorum species ipsam cōnumerari opus est, nā id genus febriliū ex putrescētē sanguine accēdi ostensum est: hæc vero calentiū vaporū vim haud parum in caput submittit. Verū capite quatuor de causa horū vaporū pleno grauitates maxime in sincipite hominē vexates apparete, illi quibus artis opera cure sunt, prius quam à me audierint, notū habuerunt. At quæ huius euenti causa sit, forsitan scire aues: tibi igitur eā, quæ mihi verissimillima visa fuerit, exponā, neq; hæc vnicā, sed plures. Primum quidē vapores illos calidos proxime dictos per arterias in caput subuolare ratio ostendit: ipsas quoq; arterias per collū ab vtraq; vocati infundibili parte rectā in sinciput discurrentes

Al. neruosi
 Oibus huiusmodi vitijs est Hipp. in lib. de natura visum, & ubi alibi, tum in lib. de Articulis cō. l. 1. 2. 4. 47. 48. 52. 53. 54. 7. 256. c. 258. c. l. 259. a. b.

Al. conuulsio nes.

Al. tum calidū siugidis.

Al. 4. l. 1. 2. c. 41. 44. h.

videre licet. Præterea & omni sanitatis tempore tenuia & halituoſa cerebri excrementa maxime per ſincipit diſtillari ſolere affirmamus: liquidè in ipſo futura laxillima ſunt, & ipſa caluaria ſubtiliſſima plurimiſq; meatibus peruia: Ad hæc & multa ſentientia corpora iuxta futuras ſunt: mēbranula. n. quadam craſſum cerebri inuolucrum pericranio vocata tunica connectunt, & multitudine tenuium conceptaculorum per futuras exiliunt: æquos autem magnitudine affectus magis ſenſoria naturaliter corpora magis p̄cipiunt, magis vero ſententiā ab inferiōribus dolōre cauſis magis eruciantur. Hiſ ſanè de cauſis in ſincipite dolores ſunt. Modo illa inueniēda cauſa ſuperſt, p̄pter quā octo aut decē menſibus mulieribus ita male habitis in coxendicem finit, hoc eſt, irruit morbas. Verū q̄nt nō nulli nō octo aut decem mēſibus, ſed octauo aut decimo, ſcribendū cēſent: dicuntq; in multis & poſſiſſimum vetuſtiſſimis codicibus hoc græcum elementum n̄ & hoc i reperiit, n̄ quidè loco huius dictionis octo, loco decem, ſcriptū eſt: vltimus quæ & in iſtis ſit differentia, p̄pendamus. Si. n. ita legamus, octo aut decem mēſibus in coxendicem finire, ab abortu, nō à conceptu mēſes numerabimus: ſi vero octauo menſe aut decimo, ſic à cōceptu ipſi ſignificari affirmabimus. Mihi ſanè id fieri poſſe videtur, vt ſecundū vtrūq; lectionē vtroq; modo ſententiā accipiat. At huius, quod dicitur, iudiciū experitiā cōmittendū eſt: quæadmodum ego & in oibus id genus, & in eo, de quo nūc loquimur, ſemper feci. Atq; obſeruati mihi, nō nūquā quadrageſima diebus, nō nunquā duobus menſibus, aut quatuor, morbus finiri atq; aboleri viſus eſt: quibuſdam vero & in plures menſes p̄ductus fuit: & nō nulla re vera ad octauum menſem, alia & ad decimū perueniunt. Vidi quoq; ex vtero in coxendicē migrare colligētiā materiā: id vero haud in multis, quāuis multas ex vtero male habēte diu laborātes ſpectauerim. Eius itaq; inueſtigare cauſam gra uabar, q̄ nō dum an re vera ita eueniret, certior factus eſſem. Ariſtoteles naq; an eſt, prius firme cognito, deinde, p̄pter qd eſt, queri oportere præcepit: q̄ ſiquis antequā, an eſt, firma notiſſa perceperit, propter quid ſit, inueſtigauerit, homo iſte nugari garrirēq; maſuiſſe, q̄ veritatem explorare, aperte videtur. Igitur qui & nunc p̄poſite rei cauſam reddere conati ſunt, hæc in mediū allerunt. Quicunq; n. à tempore abortus vſq; ad octo aut decem mēſes numerare dignum putant, vterum duobus hiſ rēporibus, octauo ſcilicet menſe & decimo, malis tolerandis allucuiſſe dicunt: octauo enim mēſe ſærum conuerſi, decimo autē in lucem eſt: ſic igitur et in præſentia iſdem ſtatū rēporibus contriſtates humores excerni, qui in locum vicinū, ſulciperēq; tranſmiſſa potētem, irruerunt, aſſeuerant. At, qui à conceptionis rēpore numerandū eſſe iubent, rationi magis cōſentaneum eſſe dicunt, vt, quemadmodum eſt tempore intermedio foetus nullo vito tentatus lit, nouum tamen aliquem motum vterus circa ipſum temporibus iſtis, dum aut conuertitur aut partū eductur, rit, ita & nūc habeat. Ceterum vtrūq; falluntur, qui foetus motiones vtero tribuant. Q̄n enim octauo menſe conuertitur, hūc ſanè motum oīno ex ſe ipſo ciet, atq; tunc paritur, cum vehemētius cōmotus, aliq̄ ex continentibus membranis effregit: hoc n. & in libro de pueri natura hiſce verbis teſtatum eſt: || Cum vero mulieri partus tempora adueniunt, tūc puero cōmoto manibusq; & pedibus ſeſe agitant, aliquam inſtimarū mēbranarum dirumpere accidit: vna eſt rēta reliqua imbecilliorē facultatem habent: atq; prima foetum ambiens laceratur, deinde vltima. || Igitur nec dum vtero foetus per abortum eiectus continetur, neq; vt motus ipſius incolumes ſeruentur, fieri poteſt. Perinde vero, atq; iſti, neq; illi ſide digni ſunt, qui ſeptimū mēſem ac nonum factuum partus efficere: octauū vero ac decimū egreſſiones præter naturam vno menſe naturalibus tardiores efficere aſſerunt: quod ſecundo popularium morborum libro dictum eſſe volunt in illis verbis, vbi dixit, || Poſtero, ac ſi dixiſſet poſteriore tempore aut menſe: ſed hoc prius in eo libro declarauimus. At ego ſi hoc dictum ita ſe habere prius vididiſſem, perquiſuiſſem vtrūq; ipſius cauſam diligentius: ſed, q̄m per multa ſtata tempora vteri affectus iudicari, & iudicatoriorum dierum circuitibus conſonare perſpexi, vt ipſe in libro de præſagijs docuit, cauſa inuentionem relinquo, cum neq; ſemper, neq; plerumq; ita fieri videam. Verum ſcriptorem hunc, ſiue Hippocrates ſit, ſiue Theſſalus, ſiue alius quiſpiam, in duabus forſan aut tribus mulieribus ita eueniſſe fortuito conſpicatum, inconfuſtus de re neq; ſemper neq; crebrius incidēte (vt diximus) in vniuerſum pronuntiaſſe exiſtimo. Sed de hiſ hæcenus à nobis dictum eſto. Eorum autē meminimus, qui in narratione Hippocratis conſiſtentiā / & / interiecerūt, inter eā partem / in capitis grauitatē verti / & eam / in ſincipite dolores / toramq; ſcripturā ita conſtituimus / quibuſcunq; a perditione circa vterum, & tumoribus, in capitis grauitatem cōmutatur, & in ſincipite dolores, & quicunq; alij ab vteris, iſs octo menſibus aut decem in coxendicem delinūt. Medicinalem ſanè quandā præſcriptio nem ad præſagiendum vtilem, non cauſas reddentē priori ſermoni adiungunt, talem iudicantes eſſe ſententiā: Quibuſcunq; mulieribus in vtero ex abortu tumoribus excitatis in capitis grauitatem ſit cōmutatio, & in ſincipite iſdem dolores ſunt, iſtis octo aut decem menſium ſpacio in coxendicem vterum vexantia decūbunt: tanq; non omnibus vteri tumoribus ſincipiti dolorem inferentibus, neq; oibus in coxendicem abſcedentibus, ſed illis, r̄tum modo, qui in ſincipite dolores creant. Verum cū id quoq; ego obſeruauerim, haud ita fieri compertum habui. Quin etiam neq; ipſi huiuſce rei aliquam rationem aſſerūt: cur. n. ſoli illi vteri mores, qui ſincipiti dolores intulerunt, in coxendicē ab hiſ migrare putētur, aſſignari cauſa nō poteſt. Quamobrem neq; nos ipſiſ crediderimus,

In lib. de Natura pueri circa finem libri.

2. Epid. ſect. 1.

A crediderimus, vtpote neq; ab experientia, neq; ex rei natura, indicatorie ſermonis huius affirmatiōne cōſecuti. Illud quoque in cōſeſſo eſt eam partem, quam ita ſcripſit Hippocrates / & quæcunq; alia ab vteris / duobus modis explanari. Quidam ſanè ad vteri affectus ſermonem referūt, tanq; omnibus ipſis haud minus, q̄ prædictis, capitis grauitates & in ſincipite dolores euenientes habentibus. Alij vero ad capitis affectus ſermonem referunt: ac ſi ita omnem verborum ſeriem ſcripſiſſet: Quibuſcunq; a perditione & tumoribus in capitis grauitatem vertitur, in ſincipite dolores ſunt, & alij quoq; capitis affectus ab vtero exorti in ſincipite maxime ſeſe oſtendunt. Alios affectus intelligamus capitis grauitati proportionē reſpondentes: aliquos autem ex ipſis cephalæas vocant, aliquos hemictanias, aliquos cephalalgias. i. capitis dolores ſimpliciter.

Acutum habentes Caput, ſi quidem v. alida ceruice ſunt, & alij robuſti ſunt, & oſibus, Caput autem dolentes: Quibus etiam ex Auribus fordes manant, iſtis Palatum concuſſum eſt, & Dentes male poſiti.

Hoc loco etiam nihil reſert, vtrum craterauchenæ græca voce per quinq; ſyllabas, aut craterauchenæ per quatuor, quiſpiam ſcripſerit: robuſtis enim ceruicibus homines vtrūq; vox ſignificat. Macrauchenæ vero i. longicollis, vt non nulli veterem ſcripturam permutantes ſcribunt, non eandem rem ſignificat. Valida enim ceruix robuſta nominatur, ob duritiā magnitudinemq; oſſium plerumq; talis exiſtens: ita quoq; ſe habent ipſi circūpoſiti muſculi, tendones, & copula: At longæ ceruicis, tantum abeſt, vt ſi aliqua polleant, vt etiam proſus vitioſæ ſint, perinde atq; anguſtum longumq; pectus: quandoquidem id amplum eſſe, non latum duntaxat aut longum, oportet. Amplum autē in latū profundiq; dimenſione, pectus collum & aliud quodq; membrum conſiſtit, cum proportione inter ſe congrua ea aucta fuerint: in ipſis vero proſus & longitudo aut maior eſt, aut æqualis iſs, quæ moderate ſe habent. Hominum quidem nobis obuiam venientium pectora non prius apparent, q̄ eorum corpora nudata fuerint: ſed caput illico aſpicimus, & quod nam in formatione ac magnitudine vitū habeat, cognoviſſimus: In magnitudine, ſi minus ſit, aut maius q̄ cōueniat: In formatione, ſi exquiliſte rotundum ſit frontis occipitiq; prominentia carens penitus: aut acutum productiores, q̄ deceat, eminentias habens, aut vtrūq; aut alteram tantū: aut vna duntaxat eminentia præditum, altera vero priuatum. In maiore itaq; capite & acuto & excelsus quantitas cōſideranda eſt, & ipſius ceruicis excellētia, vt ipſis melius ne an deterius caput formatum ſit, dignoſcere valeamus. Declaratum eſt enim in libris de tuenda ſanitate non mediocrem vtilitatem medicos ex huiuſmodi cognitione percipere & ad ſeruandam membri ſanitatem. Scad futuram vitij emendationem, ſi quando didiciſſe prius acciderit. Sed in capite cuiuſque paruo partem quidem nouiſſe opus eſt: & ea præterea, quæ ad collum pertinent ex abundantia conſideranda: quoniam perinde ac triticeus, dorſi ſpina ex capite tanquā ex radice progerminat. Alibi enim didiciſſi medulla dorſi à cerebro, & ortus initium & facultatum copiam ſuggeri: hanc medullam vertebre includunt tenuem quidem, puſillā: craſſiorem autem factam, ampliores. Quemadmodum igitur magnum pectus ampla interiori cauitate inane eſt, in qua duo magna viscera pulmones ſcilicet atque cor nulla ex parte compreſſa continentur: perinde & exiguum pectus proportionē ſibi reſpondentiā hæc viscera continet, exigua videlicet & in anguſtiſſis verſanda: haud aliter caput & dorſi ſpina magnitudine reſpondentiā & cerebrum & medullam includunt. Cum enim membra hæc grandiora ſunt, & cerebrum & medullam ampliores, latioresq; ſpiritus caernas in ipſis efficiunt: ac ſi puſilla fuerint, contrarium euenit. Vis præterea cogitandi iſs, qui aut nimis magna capita, aut nimis exigua, euidenter poſſident, oblaſa eſt. Sed exigua capita ſemper praua ſunt: magna vero, licet raro, nō nunquam tamen & bona fuerint, & ob facultatis eorum for matricis robur, & ex materiæ, vnde creata ſunt, vbertate: Quali capite Pericles Athenienſis vir prudentiſſimus fuiſſe traditur: vnde & comici eius capitis magnitudinem diſtictiſſis laeſſunt. Præterea vero magis grande caput bonum ſit, ſi & naturalem figuram retineat, & ceruicem validam, & oculos acute cernentes habeat: tunc enim optime huiuſmodi caput ſeſe habere ſciendum eſt. Verum acuta capita (nam & ex hiſ quadam non eſſe improbanda affirmauimus) optima figura aliquantulum permūtata fieri dicimus. Optima enim capitis figura oblongo orbi vtrūq; compreſſo ſimilis eſt: deficit autem acuto capiti aut occipiti, aut frontis eminentia: aut vltra, quam deceat, productam habet. Plerumq; igitur (vt dixi) quemadmodum magnū caput, ita & huiuſmodi acuta, mendoſa improbaq; reperies: raro t̄n & ex hiſ aliqua bona fuerint, facultate materiæ, ex qua homo in vtero creatus eſt, efformante admodū valida, neq; ſanguinis in vterum deſluentis multitudine ſuperata: ſed contra eius vim ſuſtinere, reſiſtere, eleganterq; effingere potens fuit. Q̄n igitur ob alterutrum eminentiæ deſectum aut exceſſum acuta capita redduntur, primum quidem te il lud animaduertere deceat, vtrum aucta aut diminuta prominentia acutum caput eualerit: vitioſum enim ſemper eſt ex cōminuta mucronatum caput: nō ſemper malum ex adauſa. Verum tūc præterea conſiderare conuenit, In primis quidem decoram incrementi formam: deformia enim incrementa praua ſunt. Secundo, vtrū capitis excelsus, qui in occipitio eſt, plus quam ea, quæ a facie eſt, pars excreuerit: melius enim putandum eſt occipitiū eminentiam maiorem eſſe, ſibi namq; & nobiliſſimum cerebri ſinus, & dorſi medullæ exortus, locat ſunt. Poſtea deinceps ceruicē con-

*Alloquuntur.

Acutus hic eſt... quæ ad collum pertinent ex abundantia conſideranda: quoniam perinde ac triticeus, dorſi ſpina ex capite tanquā ex radice progerminat.

Sanctus hic... in me... quæ ad collum pertinent ex abundantia conſideranda: quoniam perinde ac triticeus, dorſi ſpina ex capite tanquā ex radice progerminat.

siderato, imbecilla ne sit an robusta: nam, si eminetia neq; indecora fuerit, neq; vltra modum gran...

4 Quibuscumq; Os a palato recessit, His Medius nasus Subsider: Quibuscumq; vero inde, unde nascuntur dentes, Extremus nasus Sinus efficitur.

Os nasi duo foramina interseprensio alio quodam tenui offe nititur initium superius ab offe fron...

5 Infantium Fulgures cum Pubertate non nunquam Mutationes habent & alia: Et in Renem dolor grauis, cum cibo explentur.

Hanc omnibus explanatoribus scripturam agnoscentibus, & omnibus antiquis codicibus eam...

A se vsq; ad pubertatis annos: non eos tantum, qui nuper nati sunt, ad quinq; vsq; vel sex annos, vt...

de Aere, aquis, & locis, cap. 2. 2. 2. f.

Al. p. 11. 2. 2. 497. 1. b.

In Renem Dolor grauis, cum cibo impleatur. Vomuntq; pituitam: Cum vero dolores abunauerint, vomunt q...

Dolorem grauem aut tanquam alicuius rei grauis loco incumbens sensum inferentem, aut acer...

de Natu. hum. cõ. 2. t. 18. 7. 180. f.

de Vit. morbo. 1. 2. 2. 2. f.

multitudine ponderet; excrementorum premantur, onerenturq; simulatque ista deiecta expul-
 saq; fuerint, remittitur atque plane finitur. At dolor ex sanguine in venis contracto proveniens,
 quando in renes incurrit, etiam si venam caederis, haud illico discutitur, & ob renum corpo-
 ris densitatem, & quoniam ob multa ipsi superiniecta corpora, exterius appositorum remedio-
 rum facultas ad renes iam debilior effecta pervenit. Soluti autem ipsorum dolores non id solum,
 verum etiam & per superiorem ventrem facta excretio: quae tam coli quam renum dolore vexa-
 tis commune quoddam symptoma est: continenter enim renes laxo intestino, & laxum intesti-
 nubus, per tunicum peritonaeum vocatam copulantur. Inter ista itaq; pituitosi vomitus sunt:
 huiusmodi enim succus in ventriculo creatur plerumq; ex ciborum multitudine, ac multo magis,
 si isti crassi naturaq; pituitosiores extiterint. Quod si increvit perseverent que affectus, his ita pa-
 tientibus vomitus rursus supervenit, ob dolores ac vigilias corrupto sanguine, id que maxi-
 me, cum vna febricitaverint, & inedia macerati fuerint. Et melius quidem (inquit) a vomitibus
 habent: ab accessibus quidem liberantur, sed non ab affectu, cum cibis vacuati sint. Vtroque
 autem modo & nunc cibi nomen accipere possumus, sed potius de ventris intestinorum que ex-
 crementis intelligere debemus. Arenulae autem ruffae (inquit) subsident, hoc est in vrinis: id enim
 accidere evidens est: si ruffum colorem talem esse intellexeris, qualis est & sandaracha quae voca-
 tur. Quapropter & non nulli in artis operibus diligenter versati, subsidentias oroboides appel-
 lant, hoc est, erui similes: alij sandarachodes, id est sandaracha colorem referentes: interdum & re
 vera ruffas nominant. Nempedurae priores & iccinoris affectus comitantur: tertia renum morbos
 sequitur: quemadmodum & quando veluti arenae colore subsidentiae evadunt. Nam in vrinis sub-
 sidentium colores maioris minoris que ratione inter se differunt: verum ex materia crassa tena-
 cicule modo crassitudinem maiorem, modo tenacitatem, modo vitranque paribus omnino por-
 tionibus habente, plane sunt. Itaque si ex sola pituita crassa & viscida subsidentia facta sit, color ci-
 nereus erit aliorum topiorum, color similis, qui in aquis sponte calidis multis in regionibus lapi-
 dibus adnauci accrescere que cernuntur: & in vasis alioqui, ubi aqua calescit. Quin etiam in ani-
 malis corpore ex purulento humore, aut ex purulento pituitosolq; composito, huiusmodi topus
 non nunquam creari potest: quemadmodum & in articularum morbis accidere cofuevit: eodem
 enim profus modo in his & renum affectibus lapides concrefcunt. At si quibusdam parum san-
 guinis cum pituita crassa lentatq; mistum sit, vrinarum subsidentiae color pro succi maiore copia
 evadit, non nunquam veluti ex pallido alboq; mistus, aut ex rubro & albo, aut ex flavo & albo.
 Non nunquam vero & ruffus erit, & ipso sanguinis colore ad colorum differentias faciente: ne-
 que enim sanguis hominibus exquillite ruber semper est, sed interdum quidem ad atrius, inter-
 dum ad flavius & ruffius vergit. Aut igitur omnes, quas modo recensivi, colorum differentias
 praeter cinereum ab hac voce /ruffum/ significari putandum est, ipso dicente arenulas ruffas sub-
 sidere: aut adiectam illam vocem /sanguineum/ ex communi sensu dictam fuisse accipiendum est.
 Dico autem, non nunquam: quemadmodum enim cruentum ipsis interdum lotium emittit, non
 semper tamen, neq; in omnibus renum affectibus, patiter & interdum arenule ruffae in vrinis sub-
 sidentes apparent. In commentarijs namq; de naturalibus potestis, quicquid in venis levis tenuisq;
 cum sanguine permixtum est, renem ad se ipsum atrahere demonstravimus: meatibus autem id
 in renis ventriculum percolatibus latius patefactis, aliquid etiam ex crassioribus succis simul illa-
 bitur. Quando igitur istud calefactum in renis cauo ad topi consistentiam redactum fuerit, si re-
 num vis expulsoria omne id vna cum lotio extruserit, arenosa in ipso subsidentia sunt: q; si renis
 cauo impactum tenacius inhaereat, aliquid aliud eiusdem materiae ex vena caua suscipiens sibiq;
 apponens, plus augetur: semper enim quod recens influit, priori circumaffigitur: atq; ita insigni
 magnitudine toplus grandescit. Verum non nulli inquit, cur sanguinem meunt: quoniam
 calculus egradies cum angulosus sit, proximas particulas vitserat, & cruorem euocat. Quod si ex H
 vena caua in renem pertinens meatus patentior fiat, sanguis aut liquidius sit, neq; multus, neq; vi-
 scidus, cruentum ita lotium reddat. At dolorem stupidum in crus descendetem, propter vasorum
 dorso incumbentium, cauae venae magnaq; arteriae, cum renibus & cruribus coniunctione, ortu
 habere putandum est. Maxima namq; in ipsos renes expulsiunt: post eas quaedam haud magna in
 lumbos inferunt: postea vtrunq; conceptaculum bipartito diuisum in vtrunq; crus delabitur, per
 ipsumq; totum distribuitur. Quicunq; vero per meatus vrinarios, aut quasdam membranas, aut
 nervos, vel etiam peritonaeum, renes cum cruribus sociari asseuerant, dissecandorum corporu pla-
 ne imperiti sunt. Quae nam igitur renum vitio laborantibus accidant, haec tenus narravit Hippo-
 crates. Deinceps vero de ipsorum curatione hisce verbis loquitur: quiescere non conducit sed exer-
 citationes, non impleri: iuvenes veratro purgare, poplitem cadere: vrinarijs euacuare, tenuare, &
 mollire. Sibi ipsi formulam quandam renu curationis hisce verbis per capita constituit, non nulla
 quidem omnis aetatis, corporisq; habitus communia, non nulla iuuenem & robustiorum proprie
 scribens. Coia sunt aut que primo scripta sunt, & quiescere (quod ipse *λνθύνειν* vocat quod ociose
 vivere significat) quod ipsis non conducere ait: & exercitationes, has n. conducere arbitrat tanquam
 multitudinem euacuantes, & pituitosum, crassum, immaturumq; oē ad maturitatem ducentes & at-
 tenuantes

A. l. 111. l. 1.

A tenuantes, & corporis omnes particulas roborantes. Sed te anfractuere oportet, ipsum non pror-
 sum magnas exercitationes in praesentia dicere, veluti equitationes, aut armis aut lucia aut pancra-
 tio certare, aut humum fodere, aut id genus aliud facere, sed oem absolute motione, que pro aetate,
 habitus, roborisq; rebus agrotatis ratione, corpus exercere valeat. Veru etiam non impleri curiulq;
 aetatis & corporis habitus communem documentum est. Quae sequuntur, iuuenibus, vt ipse ait, co-
 gruentia scribit ita dicens /iuuenes veratro purgare, poplitem incidere/. Veratro quidem purga-
 re, si valde antiquos affectus sit, & ceu vectibus (vt ita dixerim) extrudendus: ad huiusmodi enim
 morbos veratro vrinarij: Venam autem cadere, vbi sanguis multus aut crassus in venis abundet.
 Quod si viroq; auxilio ipse homo indigeat, a venae sectione incipiendum esse patet. Alias autem
 didicisti membra supra securi, cubiti venae sectionem postulare: infra vero cruri, in poplitis venae
 nobis caedentibus, aut omnino saltem iuxta malleolos. Quod deinceps dixit /vrinarijs mun-
 dare/ omnibus vile est: neq; simpliciter dixit vrinarijs vtendum esse, sed hoc verbum /mundare/
 adiciens modum adiumentu ab ipsis provenientis declaravit, non solum tenacia & crassa renibus
 inherentia purgantibus, verum etiam cum ipsis & ea, quae in venis praeter naturam sanguini mi-
 fla innatant, educētib; . Quod autem in calce narrationis dictum est /tenuare/ omnibus renum
 B vitio laborantium vsui est, & quos ad veratri sumptionem preparamus, & quos sine hoc per san-
 guinis missionem curamus, vel etiam post eius assumptionem. Dicitum est autem /tenuare/ de hu-
 moribus, hos enim tenuare conuenit: /mollire/ de membris solidis: siquidem vtrunq; veratum
 haufuris percommo dum est, vt tuot purgatio fiat. Igitur nisi humores praetenuati fuerint: Sc me-
 bra, per que fit vomitus, mollia reddita sint: & ad distentiones distractionesq; antequam damus
 veratum, tractabilia esse: in suffocationis discrimen ob humorum crassitatem egru adducemus:
 aut neruorum contuisione in suffocationibus ob membrorum in dilatando duritiam, qui purga-
 tur, capietur: aut vasculu aliquod dirumpet. Quin etiam licet veratum non praebeat, optima res est
 humores tenues esse et renum ipsorum corpora mollia, vt per ipsa trahere facile humores possint:
 nam ab initio neq; calculus in ipsis vnq; generabitur, liquis haec ambo diligenter obseruet.

7 Muliebria Aqua laborantibus Diu permanent: Cum vero Non celeriter ferantur, Intumescent.

Aqua laborantes non nulli intelligunt eas, quae vt aqua inter eorum corripiantur, idoneg sunt:
 non nulli eas, que tenuem naturaliter aquosumq; sanguinem habent. Potest aut & de vtriusq; dictum
 esse intelligi, sed magis de illis, quarum sanguis natura subtilis est, nullo alio morboso affectu cor-
 pus infestante: in istis enim melius purgatio, quam muliebria vocati, diu permanet. Duplitem
 enim & id ipsum /diu/ intelligi potest, aut de diebus, quibus huiusmodi mulieres purgant, aut de
 ipsarum aetate: si de diebus intelligas, significabit, pluribus deinceps diebus istas, q; alias mulieres,
 purgari: si de aetate, per plures annos menstrua excrementa durare: nam re vera in istis multus te-
 nuisq; sanguis colligitur, quemadmodum contrario modo affectis paucis & crassis. Albae qui-
 dem sunt priores & molles: nigrae autem durae & graciles omnino ea, que atriliarium sanguine
 procreant. Clarumq; est istas ab initio contrarijs inter se temperaturis constare: nam quae ab ipso
 nunc aqua laborantes vocantur, humidioris sunt ac frigidioris temperamenti: his contrariae licet
 cioris atque calidioris. Quod si ex morbo aqua abundauerint, non omnibus menses pluribus die-
 bus feruntur: interdum enim ipsa suppressio morbi earum causa est: rursus suppressio ob oscu-
 lorum vteri obstructionem sanguinisq; crassitatem efficitur. Quapropter non nulli arbitantes di-
 ctum hoc de mulieribus ex morbo aqua abundantibus accipiendum esse, loco verbi /permanent/
 permanere legunt, sic /muliebria aqua laborantibus permanere diu/ subintelligere nos, conueniens,
 iubentes: ac si & ita dixerit /muliebria aqua laborantibus diu conuenit permanere/: vt consulto-
 rius iuxta & curatores sermo sit, eius tantum, quod fit, narrationem in se continens. Hinc sen-
 D tentia consentire aiunt id, quod in calce sermoris dictum est /cum vero celeriter non ferantur, in-
 tumescunt/. Velle enim ipsum dicunt, vt pluribus diebus, ita & breui tempore, huiusmodi mulie-
 res expurgari, quoniam tarde excretionibus mensuribus purgantibus tumores fiunt. Atqui hoc etiam
 & in habentibus aquosum sanguinem contingere ait: istis etenim carnes aquosiores generantur,
 haud itatis temporibus accedente purgatione.

8 In Cranone Vires dolores frigidi, Recentes vero calidi, Sanguine autem plurimi, et Quae ex Coxcedice frigida.

Haec quoq; sibi ipsi scripsisse videtur Hippocrates reminiscētia causa sub breui compendio:
 propter quod et obsecuro oratio est. Dubium est enim dolores ne ratum in Cranone factos fuisse
 dicat, eosq; in ventre, ne, et etiam in alia quapiam parte: an vero affectus cu dolore coniunctos.
 Illud autem antiquos dolores frigidos esse, novos autem calidos, & si clare dictum esse videatur,
 obscurum tamen non nihil atq; ambiguum est. Aut enim antiquos dicit, qui iam pridem excitati
 fuerunt, aut diu perseverantes: quemadmodu et recentes aut nunc excitatos, aut cito desinētes: &
 frigidus, aut frigidus sensum inferentes, aut qui a calidis mitigantur: patiter & calidos, aut caloris
 sensum facientes, aut qui a frigidis sopiatur. Quidam etiam dolores frigidos vocatos esse dicunt,
 qui leues sint: calidos, qui vehemens: haud secundum vltimum Grae cis loquendi morem signi-
 ficationes

ficationes has accipientes. Verum, quo anni tempore Hippocrates hæc facta fuisse scripserit nos ignorantes, neque etiam quæ excitati sint, aut quo modo, aut quædum permanerint dolores, euidenter inuenire possumus. Sed nos quidem dolores prorsus sanguine creatos esse idem est, ac si dixisset ex sanguine calido videlicet ac multo: at de antiquis doloribus loquens, cum succum non adiecerit, signum est ab altero quodam succo frigido ipsos ortos fuisse: et ea tunc excoctice frigida ipsi oborta esse ait, aut affectus dicens aut dolores, frigidus scilicet & istos humore cõcõtante. At multa sine demonstratione demirari licet in huiusmodi locutionibus, de quibus nihil affirmari potest, multa sine demonstratione scribentes: ubi vero aliquid demonstrari, & vtiliter inueniri potest, aut nihil penitus aut pauca & sine demonstratione tanquam mandata scribentes.

9 Qui in Rigores Validos tendunt, Non admodum mitigantur, sed prope statum.

Ita scriptum esse hunc sermonem antiqui explanatores agnoscunt. At recentiores ipsum in clariorem permittentes ita scribunt rigores validi existentes non admodum mitigantur, sed prope statum: hæcque locutionem id nos docere voluit, omnes validos in morbo rigores non admodum vlllo alio morbi tempore mitigare, præterquam cum prope statum est. Secundum priorem autem scripturam / qui in rigores validos tendunt / hoc est perueniunt affectus (subintelligendum est enim affectus) oportet ipsum intelligere, hos ante statum non mitigare. Quidam sane ipsum statum, quæ vniuersi morbi pars est, meminisse dicunt: alij vero eius, qui in priuatis exacerbationibus inuenitur: ut rigor, cum vehemens est, antequam tempus status adueniat, non declinat. Id quidem non nullis euidenter accidit: vhemensque appellamus rigorem anæthermanton græco vocabulo, hoc est calefieri nequeuntem, non autem validum. Contingit autem & vi rigorem ipsum fortem dicere: multo enim malignior est, quæ quæ immodice vehemens sit & celeriter declinat. Quod si vniuersæ egritudinis statum intelligas, maxime in quartanis febribus sermo iste vtilis fuerit. Nam si cum validis rigoribus accessiones inuadant, si nihil remittantur rigores, fieri non potest, ut ad statum morbus perueniat: quin etiam multo minus huiusmodi quartanæ declinationem fore sperandum est prius, quam rigor sedatus fuerit. Quare sermo prognosticus est de febribus ad rigores vehementes accedentibus, quæ prius, quam rigor sedatus sit, discutit nequeunt: id autem prope statum efficitur. At id genus rigores est frigidissima pituita vitrea nominata, aut ex atra bilis succo, progeniunt: verum ex prægelida pituita rigor sit non vehemens, sed ægre incallescens: ex succo autem melancholico non nunquam vtroque modo, non nunquam alterutro: sed huiusmodi succus quarto quoque die accessionem facit, vitreus vero quotidie. Nihil planè huiusmodi rerum, in uerpretis declarant, sed illa vberissime accuratissimeque persequuntur, quæ nullum penitus fructum auditoribus ferunt: nam & in sequenti sermone plurimum medicinalis eruditionis cõtinentem nullum ex celeberrimis præceptis scire deprehenduntur.

10 Ante Rigorem Vrina suppressiones, si ex bonis fluxerint, & Aluus excreuerit, & Somni adsint: Forasan uero & Febbris modus: Forasan & quæ ex Lassitudinibus.

Per deos quid dicere debeam, nescio, quando vtilissimum præceptum millies que in laborantibus deprehensam libri huius interpretes ignorant. Sed alios quispiam minus demiretur: Sabinius vero, & Iussusque Ephesius, viri in libris Hippocratis diligentissime versati, magna profecto admiratione digni sunt, nisi frequenter iudicatorio rigori vrinæ suppressionem antecessisse viderit: de qua in præsentia Hippocrates meminit, nos iudicatorium rigorem in morbo futurum præaugere edocens. Si in acuta febre & alia signa tibi salubria videantur, & iudicationem paulo post fore speres, te scire oportet suppressio lotio iudicatorium rigorem necessario futurum. Quod si & nox difficilis antecesserit, & dies iudicatorius sit, certius futurus rigor prædici poterit. At si nota ex arteriæ pulsatur (ut didicisti) idè tibi ostenderit, non rigorem modo, verum & acerbissimum rigorem, in dubitater fore expectato. Illud igitur / ex bonis / aut vrinis solis, aut et ex alijs bonis signis vna cum ipsis vrinis, te intelligere oportet. Tãta nempe signorum ab vrina in acutis febribus vis est, ut & si ipsi credendum sit: alijs vero accedentibus etiam diuinitio tibi erit firmissima perpetuoque veridica. Verum vrina etiam aluo multa excremente suppressitur: illuc enim serosam humiditatem vergere signum est: cuius redundantis triplicè euacuatione esse didicisti, per aluum, per lotium, per sudores. Igitur si aluus plura deiecerit, vrinæ suppressæ ad futurum rigorem præsentendum fidere non conuenit: at si aluus fluxa non sit, proximamque esse morbi iudicationem prænoxeis, egrorum rigere iudicet, necesse est. Quid sibi volunt autem verba illa / & somni adsint / nam si vt vnum quiddam ex bonis signis adductum est, maxime dictis in præsentia quadrabit. Illud vero / si ex bonis fluxerint / velut exemplum quoddam dictum est. Quod si & hoc tanquam futuri rigoris signum sit, non simpliciter id à te intelligendum est: plerumque enim nox iudicationem antecedit, antecedit in qua rigor & iudicationi post ipsum factæ, molesta est: quæ firmissima cum antedictis rigoris futuri præsentione habebis. Interdum autem, sed raro cum somnis placidis trauilla nox est, atque in istis non rigorem, sed excretionem significans pulsus apparet. Sed de istis abunde in voluminibus de pullibus actum est. Te præterea iubet Hippocrates & modum febris cõtemplari, hoc est, an calida

An calida sit & biliosa & ardens, an ex alijs quæpiam: nam quicumque in acutis & febribus & potissimum ardentibus rigores iudicatorij sunt, hos ex bile flaua extra venas per sensoria corpora delata excitari didicisti. Propterea & febres ex lassitudinibus provenientes temperatura biliosissima, ad præsentionem tibi & ipsæ conducent. Hæc itaque est ab externis causis ad diuinationem percepta vtilitas vntico quidem veluti exemplo explicata, tibi autem & in alijs externis causis, quæcumque biliosus corpus efficiunt, futura percommoda. Hæc sunt autem moræ sub Sole astitio, vigiliae, cogitationes, angores animi, ira, alimentum inopia, biliosorum ciborum nimius vsus. Primam sanè vtilissimamque naturæ febrium notitiam ex ijs, quæ in corpore apparent, acquires: quemadmodum in commentarijs de differentia febrium didicisti: Secunda vero & ab externis causis notitia ad eorū, quæ inuenisti, certiorē fidem haud parum expediet. Mirandum est igitur quo nam pacto hæc vtilissima contemplatio explanatores latuerit.

11 Abscessus Non admodum, Quibus Rigores.

Raro abscessus illis, qui cum rigore febricitant, eueniunt: quemadmodum in quartanis tertianis que febribus videre licet. In istarum enim accessionum remissionibus excretionibus multitudine nem educunt: propter quod permultam esse oportet vexantium humorum abundantiam, vt natura abscessum facere necesse sit.

12 Crurum Effeminationes, veluti Aut ante morbum iter facienti, Aut à morbo illico, Eo quod sortasse id, quod ex lassitudinibus, in articulos decubuit: ex quo crurum effeminationes.

Euidenter cognosci nequit, vtrum solas imbecillitates effeminationes dixerit, an eas, quæ cum penuria nutrimenti omnium crurum fiant. Quantum enim ad prius ex antedictis exemplis pertinet, & eas, quæ per inopiam alimentum fiant, intelligere licet: quantum vero ad secundum spectat, cum dicit / eo quod sortasse id, quod ex lassitudinibus, in articulos decubuit / extenuationes quispiam recte intelligere nequeat, sed absolute imbecillitates, quæ & citra maciem crurum actiones debilitare, vel etiã abscessus excipere queunt. Quod in calce autem sermonis adiectum est / ex quo crurum effeminationes / dictum fuit & ab initio: quæ propter non nulli eorum, quæ deinceps scripta sunt, istud antecedit faciunt, primum quidem hæc verba / ex quo / auferentes, vnaque cum his aliqua ex sequentibus permittantur. Verum quod ab initio dixi, & nunc repetam. Hoc est autem, huiusmodi sententias varie ac multifariam scriptas esse, quemadmodum & hanc: quarum præterea non nullæ haud credite diluuntur sunt: aliæ contra haud congrue copulatae. Quorum omnium si meminere, simulque errantes consutare velim, in immensam longitudinem produceretur oratio.

13 Tubercula Foras extumescunt, & acuminata, in turbinemque gracilescunt, æquabiliter maturescunt, non circundura, declinua, & non bifida, Meliora: Contraria vero Mala: & si Quam plurimum Contrariis, pessima.

Ab ijs, quæ ex terra progerminant, Græci homines phymata vocauerunt hoc est tubercula, eos præter naturam tumores, qui prorsus sine causa externa, proueniunt: sed potissimum eos hoc nomine vocant, qui extra corporis superficiem extuberant. Verum ob nomine alterius inopiam interdum & latos, paulo que naturalibus partibus elatiores, hoc eodem nomine appellant: quod & Hippocrates hoc loco fecit, bona esse tubercula extumescuntia dicens, hoc est, quibus insignis tumefactio inest, aut quæcumque non introrsum sed extrorsum versus augetur: quemadmodum in libro præfagiorum scribens dixit. Quæcumque exterius vergunt, optima sunt quam maxime extrorsum spectantia, & in aciem turbinata: sed quæcumque, ait, introrsum rumpuntur, optima sunt, quæ externas partes minime attingunt. Melius quidem est extrorsum vergere: sed si introrsum declinant, melius rursum in istis omnibus est ipsorum eruptionem in interiores locos fieri. Tuberculorum sanè generatio in abdomine atque etiam pectore est: istis enim inanes cavitates subsunt tuberculorum introrsum spectantium præter naturam tumorem excipientes. Sed ex ijs, quæ exterius intumescunt, acuta ac turbinata latis meliora sunt, vt potè ex calidioribus tenuiorisque materia succis procreata, & iccirco celeriter suppurantia: nam ex crassis tenacibusque constantia, vt potè frigidis & lata sunt, & ægre coquantur: quin etiam putrescunt potius, quam coquantur longiori tempore. Præterea laudat & æquabiliter suppurantia. Nam quæ ex aliqua parte suppurat, reliquum vero totum non suppurans habent, primum quidem eo quod alijs istam suppurantibus diuturniora sunt, secundo vero quod difficiliter curantur, peiora censentur: alijs enim auxilijs suppurantes partes agent, alijs non suppurantes. Non circundura autem circunduris vitiora sunt. Circundura vocat autem, quæ in medio mollia suppurantiaque sunt, circum vero dura, & ægre aut nequaquam suppurantia. Laudat præterea & tubercula declinua: hæc sunt autem deorsum versus aciem suæ suppurantis habentia. Hoc enim loco ad aperta facile deluere materias sinunt: nisi ea ex inæqualibus esse te latuerit, in ijs enim aliquid boni inest, aliquid mali: verum quæcumque æqualiter suppurantia aciem in inferioribus habent, hæc omnium optima. Non bifida etiam bifidis meliora esse nos admonet: in bifidis enim medium non sine vitio inuenitur, sed crudum atque durum. Atclare patet, ex tuberculis, quæ diximus, contrario inter se modo habentibus, quæcumque plurimum in

docet in feb. putredis
de similitudine & flagrandi
transiens signis sumi
ex hisse. Sicuti qd ex
mala

in Prog. c. 1. 1. 4.
40. 4. 1. 9. 6.

ter se

ter se formis diffidit, hac viribus ac moribus etiam longe distare. Nam satis magnam latitudinem E prædictis differentijs habentibus aliquod inter contraria medium esse necesse est: & a medio aliud magis, aliud minus recedere: vt in duris ac mollibus (in vna siquidem oppositione tanquã exemplum sermonem facere satis erit) durum quidem molli peius est: inter dura, magis durum: durissimum vero pessimum est. Ita sanè mediocriter molle mediocriter bonum est: & perfectè molle, est perfectè bonum. Quare itaq; in hac oppositione audiuit ad prædictas omnes applicare poteris.

14. *Feruum Autumno, & Cordis dolores, & Horridum, & Melancholicum.*

Seu ventris vermiculos, qui ascarides dicuntur & lumbrici, feruum vocet: seu elephantem, & canerum: seu phthisin, vt non nulli voluerunt: seu omne malignum vitium: iure autè hanc omnia procreantur, & ob mali succi tunc temporis abundantiam, & ob aeris inaequalem temperiem. Nihil igitur mirum, si & cordis dolores, & horrores, & atra bilis autumnali tempore abunde generantur: omnia enim hac antedictas causas comitantur. Ceterum in enarratione secundi voluminis de morbis vulgaribus latissime de omnibus autumno grassantibus morbis disputauimus.

15. *Ad initia Exacerbationes Considerande sunt, & In omni morbo: V eluti vesperi exacerbari, & omnis ad vesperam, & ascarides.*

Et in secundo de morbis popularibus libro hoc modo scriptum est: || Ad initia morborum considerandum, si confestim florent, vitur enim interdum Hippocrates hac voce ad initia/ quemadmodum & hoc in sermone vsus est: Ad initia morborum refer considerare, num statim floreat, quemadmodum & in dicendo, quod & ad calefaciendum, & refrigerandum, & siccandum, & humectandum, multa sanè quispiam huiusmodi inuenit: neq; enim vt aduerfians, neq; vt contradiens, his verbis vitur, sed vt ad calefaciendum, refrigerandum, siccandum, et humectandum iuuantia multa, inquit, huiusmodi inuenire quispiam possit: id vero et a nobis in illis commentarijs declaratum est, quibus fm librum de morbis vulgaribus explanauimus. Quod nisi quis ita veliti dictionem accipere, ita necessario intelligenda hac verba sunt / ad initia / hoc est, secundu initia, aut, circa initia. Neq; tñ in solis initijs id considerandũ esse nos admonet, sed in morbis vniuersis. Deinde exemplum adiecit, quod bifariam legi potest, vno quidem modo / ad vesperam exacerbari, & annus, deinde ab altero principio / ad vesperam exacerbari: Alio item modo / vt ad vesperã exacerbari, & annus ad vesperam / deinde ab alio principio / & ascarides. Diem naque toti anno proportionem respondere cenet, vt matutino tempore ver simile sit, meridiei æstas, vesperi autumnus, & nocti hyems. Dicitur est autem & de his vberius, vbi secũdũ morborum popularium voluminis eam partem declarauimus, cuius initium est, Ascarides vesperi.

16. *Infantibus Tussicula cum Ventris perturbatione & Febre continua significat post iudicationem Bimestri, prorsus V igesimo & Tumores in articulis.*

Omnes enarratores scriptis similiter credunt, nec eorum, quae laudant, quae piam intelligunt, si quidem non nulla (& si affectate dixerim) veluti artis sunt, alia per exiguam vilitatem afferunt, alia vero neq; exigua: quemadmodum id, quod in præsentis parte proponitur. Etenim ego, quacumq; in ægrotantibus eodem semper modo fieri videntur, memoratũ digna cenfeo, & ex his ipsis ea potissimum, quae magno vsui sunt: quemadmodum paulo ante de præsentione ex rigore dicebam. Interdum namq; in vehementissima febre adiuuata vigilia, fastidio, siti, impatientia, nonnunquam & delirio, omnibus ægrotantis domesticis perterritis ac flentibus, quempiam licet rigorem & sudorem morbiq; solutionem scienter prædicentem, Esculapium esse videri. Sed in proposta sententia primum quidem quid dicat, obscurum est: deinde & si omnes ipsius scriptoris verissimi miles intellectus habere quispiam se crediderit, nihil tamen ex ipsis prædicere poterit. Isto enim H infans aliquis tussiens, ventre perturbato, cum febre perpetua: deinde vtcunq; , quo die veliti, die iudicetur, siue octogesimo a partu, siue sexagesimo: Duobus enim modis sermo iste declaratus est / bimestri, prorsus vigesimo, non nulli quidem ab ortu bimestrem esse volentes, quo die infans iudicatur, vigesimum autem a die, quo egrotare incepit: at non nulli autem duos menses nato morbum accidisse, atque viginthi dies post initium iudicatum esse: his que hunc in modum habetibus nos prædicere posse, puerulo isti a iudicatione abcessum aliquem in articulis impetum esse factum. At qui neque semper, neque plerunq; istud eueniet. Prædictiones autem aut veraces esse in perpetuum decet, aut raro mentiri: nam raro veritatem assequi & plerunq; aberrare nequaquam artificosum est.

17. *Si Infra Vmbilicum quidem Superiora constiterint in inferioribus articulis, Bonum est: Sin Supra, Haud perinde morbum discurrunt, nisi suppurauerint oedemata.*

Quod de pueris adhuc ista loquatur, ex inferioribus dicendis constat. Verum sermo iste non de particularibus est, sed de communibus, & in secundo de morbis popularibus, & in aphorismis, & in libro præfagiorum repetitus: quos omnes locos dudum explanauimus. Vult enim Hippocrates

A crates ex superioribus locis in inferiora vmbilico factos abcessus salubres esse: non huiusmodi autem haud salubres, sed eorum malignitas aliquantulum obtunditur, si oedemata suppurauerint. Vnus est autem & hoc loco oedematis appellatione in communi significato omnium præter naturam tumorum, vt & antea dictum est.

18. *In Humeris autem Suppurantia tantulis, eis Breuiorem Humerum reddunt.*

Quod de infantibus adhuc disputet, ipse declarauit inquit / tantulis / dignum censens nos & modo dicta ad initium sermonis referre. Verum quomodo isti breuiori humero reddantur, in libro de articulis, nostrisq; in ipsum commentationibus didicisti.

de Articulis, com. 1. c. 60. 7. a. 259 h

19. *Soluerit autem & Vlcuscolorum In inferiora eruptio, nisi rotunda profundaq; sint: Huiusmodi enim alioquin Perniciosa sunt, & puerulis maxime.*

Ab hoc Graeco verbo *εξέρχων*, quod erumpere significat, vocabulum *εξέρχων* hoc est eruptione deriuauit Hippocrates media syllaba producta: perinde ac si cum impetu exitum dixisset, ipsa vero affectus abcessu egentes discutere inquit, nisi rotunda & profunda sint, hoc est, nisi summo opere maligna fuerint. Intestã namq; infantibus sunt, neq; dolores, neq; curationem ferre potentibus: quin & alioqui ægry sanabilia huiusmodi vlcera sunt.

* Al. infans-bilia.

20. *Soluerit autem & Sanguis emanans, Frequentius autem Perfectioribus id incidit.*

Sanguinem profecto emanantem omnibus id genus vitij prodesse sæpius iam didicimus: in infantibus autem, de quibus sermonem facit, ab initio neq; sanguis apparet, præterquã raro. Ideo & ipse addidit / frequentius autem perfectioribus id incidit / hoc est, his qui sunt adultioris ætatis. Qui affectus autem sint, qui per abcessus quos dixit, & sanguinis profuuita, & vlcuscula, in infantibus iudicantur, non clare admodum aperuit: initium enim sermonis erat / infantibus tussicula cum ventris perturbatione, & febre continente / potest autem ex ijs, quæ dixit, symptomatis, et de lateris, pulmonis, iecoris, atq; ventriculi affectibus intelligi.

21. *Lachryma in Acutis male habentium Spontanea quidem Bonæ: Inuoluntarie autem defluentes Malæ.*

De lachrymis huiusmodi dictum sanè est & in libro * præfagiorum, & in * aphorismis: sed acuratus in primo volumine de morbis popularibus vbi ait, * Quibuscumq; in acutis febribus, ma-
 " curatus in primo volumine de morbis popularibus vbi ait, * Quibuscumq; in acutis febribus, ma-
 " gis autem in ardentibus, inuoluntarie lachrymæ cadunt, his de naribus sanguinis profuuitum ex-
 " pectandum est, nisi alia perniciose habeant: in male autem habentibus nō sanguinis profuuitum, sed mortem significant. Et nos in eius libri explanationibus hunc sermonem declarauimus.

A in Prog. c6. 1. 1. 10. 4. 16 a. b
 B 4. Apho. 1. 2. Ex. ord. 33. d
 C 1. Epid. c6. 2. 280. 3. 116 a

22. *Quibus Palpebra Circumtenditur, Malum est.*

Idem affectus talem palpebram efficit, qualis in præfagiorum libro descriptus est: || Cutis circa frontem dura & prætenta. Quod autem de acutis morbis hoc & alia deinceps in prognosticorum volumine dicta sint, ab ipso declaratum fuit & hisce in verbis dicente, Lachrymæ in acutis male habentium voluntarie quidem emanantes bonæ sunt, inuoluntarie autem malæ.

in Prog. c6. 1. 1. 7. 4. 191. b

23. *Malum est autem & Inarescens veluti spuma.*

Id quoq; in morbis acutis fieri cernitur, cum summe aridi sunt, & vires imbecillæ, perexiguus lachrymæ ab oculis excidentibus, deinde ibi inarcescentibus.

* AE lippiudibus.

24. *Et Obscuratio Malum est.*

" In acutis morbis obscurari oculorũ aciem infirmitatem & interitum visorij potètię significat.

Al. 4. 62. 1. 1. 63) 443. a

25. *Et Squalidum Malum est.*

Erat quidem & habens veluti spumam squalidum: sed nunc, etiam si sine spuma sit, malum esse significauit.

26. *Et qui Interius Corrugantur.*

Quando membrana musculus oculum motentibus agnata ad circulum vsq; coronam appellatum perfecta dissoluta relaxataq; fuerit, tunc oculos interius corrugari accidit: nam, si exterioris corrugati fuerint, erit sanè cutis ipsius hæc affectio. Imbecillitatis autem ac refrigerationis hoc signũ esse testimonio est id, quod in valde senibus contingit: ipforum enim oculi rugosi esse cernuntur.

27. *Concreti, & Vix vesiles, & Obtorti.*

De oculis hæc quoque diseruit. Nam concreti, hoc est immobiles, perfectissimam eius potentie extinctionem significant, a qua musculi, cum naturaliter affecti erant, mouebantur. Illud autem, & vix vesiles / proximum isti affectum declarat: obtorti autem oculi aut delirium, aut tremorem

morem ipsos moventium musculorum indicant. Hęc omnia vero in acutis & periculosis morbis E ob principis membri noxam oboriuntur.

28 Et Quęcumq; alia Omiffa sunt.

in Prog. cō. r. t. 10. 4. 192. 0

Quę nam sunt hæc, quę oculis euentientia omiffa esse dicitur, an scilicet ea, quę in præfagiorum volumine per hæc verba enumerata sunt: Si lucem enim fugiant, aut lachrimantur, aut inuentantur, aut alter altero minor sit, aut alba rubra appareant, aut in ipsis venulas liuidas aut nigras habeant, aut lippitudines circum oculos, aut si suspensi videantur, aut prominentes, aut valde caui. Prius autem in eo libro cum alijs omnibus & hæc explanauimus.

29 Febres Alia quidē mordaces sunt mimi, Alia vero mites: Alia nō mordaces quidē, sed post insurgētes: Alia vero acutę, sed q̄ a manu uincuntur: Alia statim peruerentes, alia in totū debiles, aridę: Alia falsuginosę: Alia pēphingodes, aspectu terribiles: Alia tactui humectę: Alia ualde rubrę, Alia ualde pallidę, Alia liuidę: et id genus Alia.

Rursum & hoc loco in fine sermonis adiecit et id genus alia / quoniam ab ipso sole febrium insignis differentie designate sunt. Primas itaq; differentias scripsit ab ipsa propria febrium essentia acceptas. Essentia uero febrium est non sicut Hippocratem modo atq; præclarissimos medicos, sed etiam sicut communem omnium hominum notionem, præter naturam caliditatem, maxime quidem in totum animal effusa: sicut minus, at omnino uel in plurimis partibus, uel in nobilissimis, accensio. Sæpius namq; uniuersa cutis nullam euentientem præter naturam caliditatem neq; nobis extrius tangentibus, neq; ipsis laborantibus, præ se ferre uidetur: Sed in profundo corpore ipsam exortantes sentiunt, uisceraq; sibi incendio flagrare aiunt: non nulli præterea & fastidio afficiuntur, & siticulosi sunt, atq; perungiles. Nunc igitur Hippocrates febrium differentias, quęcumq; a medicis dignoscuntur non ex ijs, quę laborantes referunt, sed ex ijs quę ipsi tactu uisū que euentienter percipiunt, enumerat. Primas autem sunt & præcipuas & ex propria (ut dixi) febrium essentia acceptę, quę per calorem traduntur: neq; enim arteriarum motu febrium essentiam continetur: hæc in re nãp quo modo Erasistratus & Chrylippus hallucinati sunt, alijs didicisti. Febrilis igitur caliditas feblicitantia corpora tangentibus aut acrem mordacemq; aut mediocriter molestant, sese ostendunt: suauiter enim illud atque familiare, quale naturali calori inest, nequaquam habet. Quemadmodum igitur & alia pleraq; maioris minoris que ratione inter se differentia adstantibus gratiora loquendo, quam ueritatem explicamus: ita & caliditatem parum molestant interdum nihil molesti tristięq; habere dicimus, ipsam scilicet calori ualde infesto comparantes. Itaq; non nunquam caliditas plurima iuxta atq; acerrima uidetur: plerunq; uero non pauca quidem, sed ab acerrima differens: aut rursus acerrima quidem, sed non multa. Et hæc singula, quas dixi, interdum aliquo tempore post, non primo statim manu impositu apparent: quemadmodum & quę primo tactu manū acresq; uisę sunt, tibi non nunq; per longū tempus iniecta in agrotantem manu dimittunt uidebuntur. Igitur squalida interdum atq; ualde arida caliditas apparet perinde, atq; si lapidem aliquem calefactum tangamus: plerunq; uero roridam se, humectam & halituosam representat, ut halitus quidam permultus ex laborantū corpore emanans percipie sentiat. Atq; horum rursus ipsorum, quemadmodum & prædictorū, quedam statim ab initio apparentia perseverant: non nulla uero aut augetentē, aut decrecentē, quę ab initio apparuit, qualitatem habent: nō nulla & alteram nequaquam a principio uisam, ac penitus ab ijs, quę a principio apparuerunt, differentem.

Differentię itaq; ab ipsa febrium essentia acceptę huiusmodi sunt. De reliquis autē posterioribus uidebimus: prius enim bene est enumeratas differentias Hippocratis uerbis accomodare. Cum dicitur igitur febres quidē alia manu mordaces, alia uero mites / tibi significat ab ipso de febribus in totū mordacibus, aut mitibus apparentibus, sermone fieri. Subiciens igitur inquit / alie non mordaces quidē, sed post insurgētes / per hæc uerba significans febres initio mordaces non uisas diutius in hærente manu mordacitatis sensum inferentes: Contra uero, atq; ista, illa se habent, de quibus dicitur / alia acutę quidē, sed a manu uincuntur / initio enim acutę cum apparuerint, paulatim remittuntur. Eam autē dictionem / acutę / de caliditate celeriter manu occurrente, situmq; ipsius uelocē motum ostēdente, te intelligere opus est: quemadmodum acutos aliquos & acres / nominamus, quod idem est, ac si celeres dixeris. Acutos etiã morbos dicimus, quicunq; propria tēpora uelq; in fine uelociter pertranseunt. Siue autē manibus siue manu dicas, ac cognoscendas prædictas differentias, nihil refert: quandoquidē mentem sanam habenti clarum est id genus differentias non oculis, sed manibus sensibile esse. Adijcitur autē & omnes homines quę huiusmodi appendices, ad hoc natura ducti, quę dictionum euentiam augcant, & in illis rebus maxime, in quibus per cōiecturas qualdam & signa, non per sensoriam cognitionem, quod quæratur, inuenire licet. Ita ergo & Hippocrates non solum febrium initio manuum meminit, sed etiam cum dixit / alia acutę quidē, sed quę a manu uincuntur / At deinceps febrium in magnitudine differentiam demonstrans, inquit / alia statim peruerentes, alia in totum debiles / Per quid igitur huiusmodi imago tangentibus sese offert, ut multa aut pauca caliditas uideatur, in posterum respiciamus: nūc solum, quod ita appareat, dixisse abunde est. Quemadmodum enim in externis si oculis quis uelatis flammam tetigerit

1. Al. curiores.

A tetigerit, aut multam sentiet ipsius substantiam, aut paucam, nullam in caloris qualitate differentiam percipiens. Hoc itidem modo in febribus habet: interdum nanque caloris secundum qualitatem dignotio eadem cum illa apparet, quę in alio corpore fit, sed multitudine inter se differre uidentur. Ex uerbis autem sequentibus illud / aridę / satis clarum est: sed illud / falsuginosę / obicium: neq; enim falsum tactu, sed tñ gustatu, sensibile est. Est uero adhuc magis obscurum, quod sequitur, cum dicit / alia pēphingodes aspectu terribiles: nam hoc loco diuersam scripturam reperimus. In plurimis quidem codicibus huic uocē / πεινηγώδες / adiacet hæc / aspectu / in paucis post hæc uocē / aspectu / & hæc / terribiles / adiecta est. Solum autē inter explanatores Sabinū inueni, qui exemplar ita scriptum agnosceret: quem Metrodorus secutus est, & quicunq; ab ipsis usq; ad derivati sunt: nihilo minus tamē in paucissimis codicibus simpliciter scriptū inueni / alię πεινηγώδες / neq; hac uocē / aspectu / neq; hac / terribiles / addita. Salsuginosę autē febres ad tactum aliquis redigens eas esse dicit, quę pruriturum aliquem ac morsum tangentibus inserunt, ut a muria & reliquis salis corporibus excitari solet. Pemphingodes autē febres, hoc est, spiritibus affluentes interpretatur: sentimus enim plerunq; per febricitantium cutem aerem quandam halitum effluētē. Quod nisi tales, sed eas, quę cū pustulis sunt, pemphingodes febres quis esse uellet, aliquam ex necessarijs differentijs prætermiserit ex prædictarum uidelicet genere, quas ab ipsa maxime febrium essentia assumi diximus. Ut enim mordax ualde, aut uehemens, aut arida, aut squalens in multis febribus caloris species esse uidetur, ita etiam fluuosa, manu quandam in ipsam spiritum exsulentē non nunq; halituosum, non nunquam aridum, percipientē. Verum cum plura hoc uocabulum pemphinx significet, aliud aliis explanator accipiens, tantū uim illud solum, quod ipse posuit, significet, probabilis audientibus esse uidetur. Forſan igitur satis elicit dixisse, pemphingodes febres fluuofas esse: sicutq; in genere hæctenus dictarum differentiarum ceteri: & eum qui non ita intellexerit, hanc differentiam prætermisisse uideri. At cum in plerisq; exemplaribus hæc uocē / aspectu / isti / pēphingodes / adiecta sit, necesse nobis est grāmaticam garrulitatē interdum & ipsam ad hæc uilem attingere. Sed exactius quidē de obscuris apud Hippocratem dictionibus alibi proprio opere egimus. In præsentia uero satis erit me grāmaticorum dicta sequentium secundum eorum placita de uocis huius / pemphinx / significatis aliquid dicere. Uidetur enim Sophocles ipsam in Colchis pro statu accipere ita dicens: Abduxit pemphinx, non prope uerū secūdit. Et idem in Salamine satyris: Et fore utique certūtia pemphingibus tonitruū & terri odoris occupauerint. Aeschylus autem in Prometheo: Deuicte recta, rependo autem, et q̄ primū quidem boreæ ueneris ad status, caue fremitum irruentem, ne te rapiat procellosa pemphingē conuertens repente. Et pro radijs ipsius ut uidetur hac uocē, pemphinx, Sophocles in Colchis hæc carminibus: Et utiq; admiratus sum hæc contemplan pemphinga auream intuitus. Ita & Aeschylus: Ex aduerso neq; pemphinx Solis aspicitur, neq; syderei os Latonię puellę. Pro gutta autem idē accepit in prometheo: Bene caue, ne tibi in faciem incidat pemphinx: amara enim & nō pro uita halitus. In Pentheo quoq;: Ne sanguinis uero pemphinga in solum sparseris. Pro nebula etiã posita esse uidet hoc in carmine apud Sophoclem in Salamine satyris: Pemphingē omnē tarde ridens ignis. Et apud Hibicum, densas pemphingas e poti. Dictus est autem ab eo sermo iste per quandam comparationem de ijs, qui procella iactantur, dici solitam. Ictico & plurimi ex ijs, qui futura præfagiunt, de istillis, quę per imbres cadunt, dictas esse pemphingas aiunt. Sed Callimachus hunc in modum ait: Ne per pemphingas inducentibus permittē. Sed Euphorion ita inquit: Floribus pēphinges admurmurāt mortuis. Pēphingis itaq; significata iam recens sumus: deq; duobus ex istis supra mentionē fecimus, q̄ omnes uidelicet optimi explanatores Hippocrate secundum illa sermonem suū fecisse uoluerunt. At nunc modo dictis significatis, & aliud tertium adiecit conuenit, ut pemphingodes febres eas intelligamus, quę ueluti scintillarum exitulentium manūq; nostrę occurfantium imaginem reddunt: atque huiusmodi febres ex duabus simplicibus iam prædictis compositę fuerint, fluuofis scilicet atque igneis. Huius autē declarationi solum illud aduerfabitur, si huic dictioni / pemphingodes / adijciatur hæc / aspectu /. Non immerito igitur quidam hanc abstulerunt. Qui non abstulerunt autem, aut febres cum tuberculis intellexerunt, aut eas, quę animam uitiānt. Et qm̄ cum tuberculis febres a symptomate cognominantur, probabiliter sanē a symptomate ipsum pestilentes febres denominare intelligere possimus: est enim re uera & hæc uia febrium species. Quod autē in ipsa tubercula oriantur, & Thucydides testatur ita scribens: Et exterius quidem tangenti corpus neq; ualde calidum erat, neque uiride, sed fibrubrum, liuidum, tuberculis exiguis & uiceribus efflorescens. At quicunq; febres animam lædentes pemphingodes appellatas esse contēdunt, longe a propolita febrium diuisione aberrant: non nulli enim ueteres medici & febrem quandam phreniticam appellauerunt: quemadmodum sanē & lethargicam, & pleuriticā, & peripneumonicam. Sed febrium enumeratio nūc in præsentī sermone propolita a differentia calor accipitur: sub qua & pestilens febris putridum calorem habens contineri potest: phrenitica non potest, cum non, ut alijs, ita & Hippocrati mos sit febris speciem phreniticam asserere: neque a symptomate nuncupata, qualis ea est, quę pustulas excitat, in dictis differentijs ab ipso includitur: quemadmodum neq; alia, quarum proximē mentio

† Licet in Grecis lib hoc loco nihil sit, ut aliquid deinde natur quod hoc talis appellabis, si adita, hoc est pus.

* Al. salmina.

rio facta est. Phreniticorum namque febris calorem habere mordacem inuenitur in omne corpus E
 aequabiliter, & omni insectae manus tempore profusum: quare prima omnium ipsarum dicta est.
 Itaque neque eorum interpretationem admittimus, qui falsas febres a qualitate in aegrotatum ipsorum
 ore sensu percepta nominatas esse confirmant. Hippocrates namque omnes, et ipsam febrium
 spectant, notitias secundum caloris differentiam, in quo genus febrium uniuersum atque essentia
 consistit, deinceps enumerasse visus est. Etenim si pestilentem febrem pemphingodea nomina-
 tam esse probauerimus, appellationem quidem ab accidente, speciem vero ipsam secundum pro-
 priam febrium essentiam sortita erit. Eadem quoque ratione & falsas febres eas esse dicentes, quae
 omnia, quo quot gustet aegrotans, falsa videri efficiant, neque illi propolitarum in praesenti doctri-
 na febrium differentiarum meminerunt. Quod si inter febrium differentias & istas Hippocrates col-
 locasset, omnino & illas una cum his enumerasset, in quibus & ipsa salua, & omnia quae gustet fe-
 bricitans, amara videantur. Has quidem differentias non inter febrium, sed potius inter saporum
 notitias collocare satius est: febres autem inter caloris differentias enumerandae sunt: quemadmo-
 dum enim saporibus gustatur, ita & febres tactu sentiuntur. Verum quod neque Sabinus recte hanc
 vocem / terribiles / adiecit, ita feriem verborum scribens / aliae pemphingodes aspectu terribiles /
 antea dixit, & nunc in memoriam reuocabo, nempe terribiles aspectu ipsos dictos esse, a nobis qui-
 dem, si cum pustulis & vlcibus sint: ab ipsis autem, si insanant, & torue intueantur. De his au-
 tem ambobus quid sentire oporteat, ante retulimus. Pari modo peccauerunt et illi, qui febres istas
 spirituosas dictas esse voluerunt non ad tactum notitiam referentes, sed ad difficilis spirationis
 speciem, in qua magnus creberque spiritus redditur. Igitur verisimilimum est febrem pemphingo-
 dea dictam esse aut spirituosam, quae ad tactum referatur, aut pestilentem. In sermone autem
 cum huic voci / pemphingodes / hanc / terribiles / adiecit sit, sola pestilens febris denotatur: cu-
 tus ab alijs calor per putredinis excellentiam differt: sicut in hac nostra tempestate longissima pe-
 stilentia visum est. Atque iccirco neque calidi et perurentes, qui peste laborabant, tantummodo vide-
 bantur, quamuis interius magno flagrarent incendio: quemadmodum & Thucydides aiebat. Et
 "exterius quidem tangenti corpus neque valde calidum erat, neque viride, sed subrubrum, liuidum,
 pustulis exiguis & vlcibus efflorescens: interiora autem ita virebantur, ut neque valde subulium
 vestimentorum, neque sinteolorum velamenta, neque aliud quicquam praeter nuditatem ferre possent.
 Dicta est sane pemphinx & in Cnidij sententijs, quas Euripodu medico attribuitur haece verba:
 Mingit parum subinde, & vrit, & supernat pemphinx vt olei viridis instar araneae. Videntur sa-
 ne illi pemphinga vocare non totam ampullam, sed solum id, quod ipsam exterius araneae instar
 circumscribit. Cum absoluisse igitur Hippocrates maxime proprias & principes febrium diffe-
 rentias, deinceps ad eas, quae a colore sumuntur, transgressus inquit / aliae valde rubrae, aliae valde
 pallidae, aliae vero liuae. Valde rubras dixit, non simpliciter rubras: & post has deinceps iterum, val-
 de pallidas, non, pallidas: liuidas vero simpliciter, nihil ipsis incrementum significatum adiciens,
 vt si & ipsas liuidissimas dixisset: semper enim color iste malus est, sed ruber ac pallidus vilitati &
 familiaris sunt. Febres autem valde rubentes vehementissimam caliditatem indicant, & materiam
 esse sanguinem, quemadmodum valde pallidae pallidam bilem reserant. In ipsis vero deiectiones
 consideranda: nam si cas bile tinctas inuenieris, ex eius effusione naturalem colorem permutatum
 esse cognoueris. In differentia febrium colorem ponito. Huiusmodi febres profecto,
 nisi cum rigore atque sudore aliquando praedudicatae fuerint, tabem inferunt. Valde rubrae autem
 inter synochos numerantur & vena sectione ad animi vsque defectum ducente iuuantur, vt in vo-
 lumimbus de arte curatrice didicisti: vbi & magna vtilitas ex huiusmodi dilectuarum cogniti-
 one percipitur, ipsis videlicet singulis propriam medicationem requirerentibus. At liuidae febres
 a colore sane & ipse cognomen adeptae sanguinem suum deficere nunciant, & cum ipso ite-
 dem ingentium calidum: atque iccirco mortiferae sunt: ex quibus non nulla synopas euacuatione
 sequentes efficiunt: de quibus in libris de arte curatrice notitiam accepisti. Id genus febres Eurip-
 phon liuidas nominat ita scribens: Liuida febris habet, & incipit alia & alia caput dolet: & vi-
 scera dolor torquet, & vomit bilem: & cum dolor cruciat, in tueri nequit, quoniam grauat: & venter sic-
 cus redditur, & cutis tota liuida: et labia, qualia exelis moris esse solent: te oculorum alba liuescit:
 aspicit perinde ac si stranguletur, interdum vero minus id patitur, spiritus etiam comitatur. Quin
 etiam & in libro de morbis Hippocrati adscripto, quem Dioscorides ab altero Hippocrate The-
 salis filio scriptum esse voluit, de quodam morbo liuido metio fit: libri autem initium tale est, Mul-
 tam vrinam facit, quoniam caput excalcatum fuerit. Sed de liuido morbo ad verbum haec scribit: Mor-
 bum liuidum febrium arida comitatur, & horror alia, & alia capitis dolor: & viscera dolor male ha-
 ber: & bilem vomitu rejicit: cumque dolor vexat, nequit in tueri, sed grauat: & venter aridus red-
 ditur, & cutis liuida: & labia & oculorum alba liuent, aspicitque ac si stranguletur: interdum & co-
 lorem mutat, atque ex liuido subuiridis efficitur. Alij vero rursum hoc loco liuidam febrem male in-
 terpretati sunt, eam scilicet, in qua liuidae deiectiones apparent: istis namque pari ratione conueni-
 ret & nigram febrem eam appellare, in qua nigrae materiae expulsio fit. Superest nempe adhuc
 extremum dictionis Hippocraticae explanandum, vbi inquit, & alia similia / praedictis scilicet similia.
 Recensuit

† Al. na si cas
 sine bile inue-
 neris.
 † Al. si vero est
 ea, p. differentia
 febrium colorem
 ponito.

Libro 2. d. Mor-
 bis.

A. l. 4. Et. l. 4.
 G. 2. 4. 12

A. l. 4. Et. l. 4.
 G. 2. 4. 12

A Recensuit autem postremas secundum colores differentias, non secundum ipsam febrium essen-
 tiam, alijs tamen quae ab aliquo accidente proueniunt propinquiores: quemadmodum cum aut
 inermittentes, aut continuas febres esse dicimus: & intermittentium hanc tertianam, illam quo-
 tidianam, aliam vero quartanam: at continuarum aliam semitercianam, aliam ardentem. aliam
 gelidam, aliam succensam, aliam pestilentem, aliam palustrem, aliam heptalam. Ceterum Praxa-
 goras inter acutarum febrium differentias, & phreniticas, & lethargicas, & ictericas
 quasdam nuncupauit. At recentiores medici non solum continuam, sed etiam synochum febrem
 quandam appellauerunt: eiusque differentias posuerunt omotonomam videlicet seu acamasticam vo-
 catam, & epacmasticam, atque paramasticam. Item secundum aliam diuisionem alijs quoque mor-
 bis communem non nullas acutas febres appellamus, non nullas diurnas. Alia quoque diuisione
 boni moris febres & mali moris dicimus: Quin etiam alias ordinatas, aut inordinatas: Praeterea
 quasdam statum circuitum seruantes & erraticas. Quidam autem veteres a diuersis membris accen-
 sas febres ab illis cognominabant, lateralem febrem aliquam vocantes, & iccorariam, & lienariam:
 Alias vero a symptomate soporificam, somnolentam, lethargicam, phreniticam, auriginosam. De
 quibus omnibus in proprijs de ipsis libris late notitiam adeptus es: sed in praesenti sermone que
 ad explanationem pertinent abunde tractata sunt. Non meam enim solum sententiam protuli, verum
 etiam illustriorem interpretum mentionem feci, alios omnes silentio inuolens, quicunque de febrium
 differentia scorum ad explanatorijs commentarijs aliquid prodiderunt: inter quos est & Archi-
 genes: de quibus in alio volumine sermone faciam.

Al. oleosam.

30 Contentiones Corporis, & Articulorum duritia, & ipse dissolutus, & Articulorum contractiones, Malum.

Contento relaxatum contrarium est, duro molle: quare ipse deinceps dicitur est / cutis dura
 mollitio, contenta relaxatio. Siue cutem contentam, siue articulum, siue corpus dicat, ad naturali-
 ter affectum ipsum conferentes ita dictum fuisse intelligemus. Secundum naturam autem se ha-
 bet, quod neque contentum, neque laxatum, sed mediocriter se habet. Contenta sane interdum
 per proprium affectum contentantur, interdum a quibusdam alijs attracta: per proprium qui-
 dem affectum, cum aut vehementi frigore congelauerint, aut ab aliqua exiccante causa arefa-
 cta fuerint, sunt enim vt nouisti, plures: distenduntur autem quaedam a continuis particulis, cum
 ardent, aut inflantur, aut congelantur. Contra quaedam ultra naturales fines relaxantur multo
 humore sine frigore madentia. Obdurescunt autem quae dura sunt frigore liccescunt, aut scirrho,
 Caut siccitate: phlegmone namque non durum sed resistentem tumorem efficit, perinde atque vtres
 sunt liquidae materig, atque aeris pleni. Quaedam autem renites duro simile apprens ob com-
 mune accidens (nam durum quoque renitens est) longe tamen secundum propriam naturam dif-
 fert, ita & molli corpori exolutum simile cum sit aliquantulum, quantum ad sensibilem apparen-
 tiam pertinet, non eodem tamen affectu praeditum est: siquidem aegrotantium corpora potentia
 muscularum motrice debilitata exoluta & abiecta caere cernuntur. Hunc itaque affectum manife-
 stauit dices / & ipse dissolutus: deinceps vero manifeste subdidit / & articulorum cataclias / hoc
 est contractiones. Sed quidam tertiam syllabam non per a scribunt, cataclias, sed per i cataclias
 hoc est decubitus. Vtro modo autem melius fuerit scribere, facile inueniemus, si eorum reminisce-
 mur, quae in libro de praesagijs de decubitu per haec verba tradidit: Aegrotantem vero a medico
 deprehendi oportet in dextrum latus aut sinistrum decumbentem, & crura manusque paulum in-
 flexas habentem. An imaduerte vero hic / crura & manus paulum inflexas habentem / nam aut ne-
 quaquam, aut plus quam conueniat, inflexas esse, vt runque malum est, quia praeter naturam sint. Ipse
 igitur dixit, Ita enim & plurimi recte valentium cubant. iccirco postea subiunxit, Supinum au-
 tem facere manus cruribusque extensis minus bonum. Tibi vero declaratum est facultatis infirmi-
 D tatem ab huiusmodi decubitu indicari: et adhuc magis ab eo, qui deinceps his verbis exprimitur:
 At si pronus fuerit, & lectuloque ad pedes delabatur, grauius est. Tales igitur decubitus in praesenti
 sermone per haec verba significauit / & ipse dissolutus / siquidem manus & crura parum inflexas
 habere laudabile est: quod ultra hos fines transit, maiorem articulorum fractionem indicat: Ita nan-
 que ipsam appellauit: at in libro de praesagijs in his verbis, Mortiferum est autem ore aperto dor-
 mire, cruraque supini iacentis inflexa esse & explicita, quod significat latissime distantia. Siue autem
 inflexa, siue explicita scribat, vtroque modo articulos contractos esse indicat. Atque ideo melius hoc
 loco fuerit cataclias articulorum per a scribere, hoc est contractiones: nam per i scribere, cataclias
 hoc est decubitus, non admodum recte articulis quadrat, vniuerso corpori huiusmodi appel-
 lationem non articulis Hippocrate attribueri solito.

in Prog. c. 6. r. 1.
 1. 4. 19. c

Ibidem.
 Ibidem. t. 14.

Ibidem. t. 15.

Ibidem. t. 17.
 & 18.

31 Oculi Audacia Delinctoria: & Abiectiones, & Infractiones, Malum.

Audacia quidem nota est delirij, maximeque cum impudens est, sicuti pluries dictum est. Oculorum autem
 abiectione audaci inspectui contraria est: declarat namque praefacultatis palpebras regentis imbecillitate
 oculos diutius aptos patere non posse. In fractione vero oculorum appellat cum palpebrae inuertunt, vt
 in libro de praesagijs narrat, ingens, Sin icurua fuerit, aut liuida palpebra, aut labium, aut nasus, malum
 Tertia Classis. xxx ij Galeni

Ibidem. t. 12.

GALENI IN SEXTVM HIPPOCRATIS
DE MORBIS POPVLARIBVS
LIBRVM EXPLANATIONVM

SECTVM SECVNDVM

Dilatate, Constringere Aliud quidem, Alia vero non.

Dilatationem & istiusmodi sunt contrarijs affectibus conuenientes: dilatare namque densata oportet: densare autem, que ultra decens amplificata sunt. Ideo secundam syllabam huius vocis *επιπλάσσει* cum tenui spiritu non cum crasso legendum est: neque enim cum hac dictione *επιπλάσσει*, ut quis forsitan putare posset, composita est: nam ignorat iste ab Ionibus angustum stenygrom appellari. Huius autem rei testis locuples Simonides fuerit in his carminibus ita scribens: Non sane quisquam sic umbrosis in montibus vir leonem timuit, neque pardalium, solus stenygro id est angulo, occurrens in tramite: idem enim significat, quod arcto. Arctan autem & dilatatur ultra naturalem modum interdum vasculorum quorundam aut membrorum sensilla oscula: plerumque vero & ratione visilla tam in cute, quam in profundo corpore posita: Atque densata aperire & rarefacere mediocriter calefaciendo: patentia vero cogere adstringendo ac refrigerando opus est. Sed perfectum de his sermonem, sicut & de alijs curatiuis preceptis in libro de arte curandi faciendum habebitis.

2 *Succos Hos quidem expellere, Istos vero exsiccare, illos autem addere: Ac partim quidem sic, partim vero non.*

Et in libro de succis istorum doctrinam accuratius traditam didicistis, quemadmodum & in nostris de curatione libris proditum est, quod videlicet non nunquam redundantes humores sensibilibiter euacuare, conuenit aut vomitionibus, aut clysteribus, aut purgatorijs medicinis, aut per lotia, aut per sudores, aut per venarum seccionem, aut per amissionem sanguinis vocatas venas, aut per vterum, aut scarificando: interdum vero digerere exterius adhibitis medicamentis oportet: ex quibus modis hunc exsiccare appellauit, priorem vero expellere. Cumque vtriusque commune sit euacuare, quod tertio contrarium erat, scripsit, ipsum addere vel imponere nominans, hoc est deficientes humores creare. Clarum est autem nos per cibos potusque, ipsorum qualitates idoneas & modum feligentes, vitę concoquantur, digerantur, corporibusque apponantur, procurantes istos reparare. Illud autem / partim quidem sic, partim vero non / & si non dictum fuisset, manifestum erat: interdum enim vno in homine aliqua particula in tumorem clare euacuationis, aliqua nutrimento carentes repletionis indigent.

3 *Extenuare, Crassum facere, vna autem, carnes, & alia: Et hec quidem, ea vero non.*

Per vas totum corpus intelligendum est: nam ipsum immodice crassum extenuare, & emaciatum plentius reddere, haud raro nobis propositum est: plerumque vero non totum, sed aut carnes aliquas, aut cutem, solum: interdum & humores, quos significauit illa verba adiciens / & alia. Illud vero / & hac quidem, ea vero non / eo modo intelligendum est, quo proximum sermonem explanauit.

4 *Complanare, Exasperare, Obdurare, Mollire, aliqua quidem, aliqua non.*

Commune & in vniuersum medicaminum propositum cum ab ipso didiceris, singula omnia curationis precepta consequi poteris. Nam si contrariorum contraria sunt medicina, preter naturam exasperata complanare, lauia exasperare opus erit. Asperantur sane fauces plerumque sensibilibiter, & aspera arteria, & os, & vniuersa cutis in scabiosis leprosisque affectibus: & pustulis quibusdam milij granulorum instar, aliquibus minoribus, aliquibus maioribus. Asperantur quoque & ventris partes plerumque, cum per ipsas biliosus succus merus copiosusque excernitur, interdum vero & ex acribus erodentibusque alimentis id sequitur. Atque hinc evidens est per medicamina asperitatem tollentia curationem esse faciendam: quod ipse / complanare / appellauit. Contra autem, atque hanc, se habent, quibus exasperatio conuenit. In cute quidem & circa barbas capitisque pilos id accidit: circa pilos quidem capitis, ut in alopecijs vocatis, & ophiali, & mydriali: in barba vero, cum tarde vix que pili exoriuntur, in quibus & ipsi omnia medicamina ad alopecias faciendam experti sumus. At in alijs corporis particulis, vbi sunt caua vlcera & integri sinus, absterforias medicinas insidentes locos illos exasperamus. Et ventriculorum tenacitatem referunt exasperatibus medicamentis non nunquam detergemus. Eiusdem generis sunt & pelli per sanguifluas venas purgationes proritantes. Quia etiam palpebrarum tubercula, graeci sycoses vocant, prius aliquo exasperantes ita detractorijs medicamentis oblitimus: id que facimus, ut vlcerata tubercula in profundum vires medicaminum accipiant. Nouistis sane in istis me marinarum bestiarum,

* Alii ubi agglutinare vlcera labia aut inguinos sinus volumus.

Astiarum, quae cere vocantur, coriis asperis, & sepie testis, & punice vterent: hisque non presentibus ipso paruo cyatho scalpelli angustum non latum extremum habent. Verum et achoras, & vocatos fapos, & myrmecias verucas, & quaecumque id genus alia medicamentis discutere volumus, aut nostris vnguitibus, aut duriore linteolo, aut aliquo ex antedictis prius mediocriter fricatis, deinde ipsis medicamina superdamus. Obdurare, mollire: haec nobis quoque vniuersum, plerumque in omni corpore, non nunquam in parte vna. Nam eos, qui vniuerso corporis habitus subumido & in hydropem vergente sunt, duriores reddimus linteis prius fricantes, et aspera fritione vites, atque in pulvere exercetes: haec autem non ferentes medicamentis emplasticis arcfaciunt medici, & lauationis abstinentia & dictis fritionibus, pro viribus satque paulatim eas augentes. Verum vnam interdum particulam ita affectam sem ea quae dixi, curabimus. In extremis autem membris potissimum id fieri assidue cernitur. Vlcera quoque omnium, cum carne repleta sunt, cicatricem hoc modo facimus, duretes enim carnis naturam induit, cicatrixque efficitur. Iterum per contraria, callosa, & in scirrhum versus phlegmonae molliuntur: quaedam modum & obdurati licnis medela perficitur. Et crassescetem cutem in affectu, quae elephanti vocamus, & cicatrices, quae conueniat duriores, remollimus: sicut molliores induramus.

5 *Excitare, Stupefacere.*

B Excitare sensum & motum in ijs, qui eos debilitatos habeant, non mediocriter vsum medicis praebere omnibus notum est. At stupefacere in solis vehementibus doloribus interdum ex vniuerso, cum medicamentis ex opio, mandragora, & altero exhibemus: nam ipse dixit, Stupor vero moderatus dolorem soluit. Quod si quis potentioribus, aut pluribus medicamentis stupefactorijs vti tur, refrigerantur extingunturque corpora.

6 *Et alia, Quaeunque Eluissimodi sunt.*

Illud dicit, quae per contrarietatem antedictis similem sunt, aut refrigerando, aut calefaciendo, aut humectando, aut exiccando, aut in trusa expellendo: aut illud excidendo, quod toto genere inimiticum est corpori: aut abscedendo, quod magnitudine naturalem modum excedit: aut contrarium dirigendo, aut obstruendo recludendo, aut reliqua quaecumque in arte curatiua dicta sunt: Quorum omnium commune propositum est contraria affectibus adhibere.

7 *Deriuare.*

C Curationum modos ad succos pertinentes hic docere incipit, in libro de succis accuratius descriptos: sed nunc quoque reminiscantia causa narrabunt. Deriuatione sane appellare conuenit Hippocrates, quoniam succus aliquis euacuationis indiget, neque per conuenientem regionem ferri inderit, neque tamen valde procul a conuenientem, neque ad remotissimum locum: Vt si per lotij vias exire videretur vitia velica, aut renibus: tunc, n. per aliam deriuare satius fuerit. Quaedam modum et si per aliam vitiatas intestinis ferri inclinauerit: contra, n. in istis succum euacuandum ad vrinarios meatus dirigemus. In mulieribus vero non nunquam ad vterum, aut e contrario interdum vteri profluuium ad vring vias ac alium, deriuabimus. At si in aliqua id genus euacuatione vomitum citauerimus, reuulsionem hanc nominat: ut si vomitum etiam retraxerimus, ad vterum, aut velicam, aut sedem incitantes.

8 *Deriuare, Cedentem retrahere statim, Remittenti cedere.*

Consentaneum erat, ut deriuationi reuulsionem subiungeret, sicque deinde quo modo quis optime reuulsionem faceret, edoceret. Sed Hippocrates reuulsionem silentio praeterisset, illico ad illud se conuulit, quod bene reuulsuris humores male in membrum aliquod irruentes vtilissimum cognouerit. Neque enim semper in retrahentibus auxilijs permanendum est, sed aliquod tempus, quod retrahentibus vacet, interponere oportet: ut succum, qui in affecto membro prius inhaeserit, excerni permitamus: in membro enim remanens ipsum bifariam contrahit, & multitudinem distendit, & qualitate discrucians. At si humores in particulam prius illatos exire permiseris, ipsam dolore liberabis, faciliusque reuulsoris auxilijs aliquid proficiet, non amplius in se ipsum membro propter dolorem succos proritante ultra eam, quam a principio non recte acceperant, inclinationem.

9 *Alium succum, non qui exeat, ducere: Exeuntem vero vna effundere facere simile, ut dolor dolorem sedat: Dissimilia, se sursum vident elata, per inferna solvere: Et contraria eadem, ut capitis purgatio, vena inciso, quando non temere detrahatur.*

Alium quidem succum non exeuntem ducere, ex ijs patet, quae in aphorismis & in libro de succis tradita sunt. Nam si humor infestans excernatur, cum moderata est euacuatio, id nihil aliud curantem admittere oportet: quemadmodum si immodica fuerit, ipsum medicum aliquid facere necesse est, non nunquam euacuationis redundantiam supprimentem, non nunquam eius defectum incitantem, quod ipse non nominauit exeuntem *συνεχόμενον*, hoc est vna effundere. Conuenit enim ecchymoses appellare ex vasculis effusiones & inanitiones: facere autem, idem, quod permu-

tare aut miscere, significare didicisti. Ambiguum vero est, vitrum antedictis connectendum sit, E an deinceps dicto applicandum: utroq; n. modo non proprie dici videtur: Atq; ideo nō nulli ipsum tanq; consequens antedicta, cum illis coniunxerunt: deinde ab altero principio posuerunt / simile, vt dolorem dolor sedat, Verum alij sequentium principium hoc fecerunt / facere simile, Quā vero (vt dixi) utroq; modo dictum neutro verisimile est, multi ad ipsius scripturam permutadā se conuerterunt: quemadmodum & alia, quęcumq; vno in noie obcuritate continent. Et non nulli quidem per o & p primam syllabam, secundam vero per γ & ε scribunt, ὀφθαλμῶν, ἰτασκι: alij primam syllabam per ε & p, secundam per γ & α, ὀφθαλμῶν hoc est facere, Deinde aiunt, deinceps loco exempli additum fuisse illud / veluti dolorem dolor sedat, Sane ita in multis codicibus scriptum reperitur: sed recte in Dioscoridis exemplaribus scriptum non est: videtur enim ab aliquo explanationi adiectum fuisse, postea vero inter auctoris ipsius verba ab libri scriptore fuisse inferunt. Verum quod per γ & ε scriptum est, ὀφθαλμῶν id est itascki, affectatum admodum, & ab Hippocrate elocutione longe alienum est, siue de nobis ipsis, siue de ijs, quę curantur, membris, siue de humoribus dicatur: nam ipsa veluti ad iram coneitare, & ad expulsiōnem stimulare significari aiunt per hoc verbum, ὀφθαλμῶν. Sed hæc contemnenda exliatq; sunt, quemadmodum & reliqua omnia, quę in volumi rerum veritate de vocabulis disputantur. Quod si & ipsa res labefactentur, F huiusmodi a nobis scriptura fugiende sunt: sicut hoc loco omnibus ferē interpretibus curationes quasdam interdum per similia fieri concedentibus, & non semper a contrarijs: quod ipse Hippocrates suspicatus aliquando quosdā opinaturos, vnicō exemplo eorum deceptionem indicauit in Aphorismis scribens: ¶ Quandoq; in nervorum distentione sine viue iuueni carnoso, aestate media, frigida multa in sulio caloris reuocacionem facit: calor autem hæc sanat. Frigidum namq; affectum nervorum distentionem simili auxilio se curare quis ipsa putauerit, si frigida ipsum aqua conaspererit: id vero haud ita habet, nam retractionem caloris efficiēs iurat, quā nisi efficeret, summā noxam inferret. Atqui sicuti hoc auxilium frigidum esse cum videatur, calfaciendo non nunq; frigidum morbum nervorum distentionē tollit, ita alta contra calefactencia ex accidenti refrigerant, igneum calorem digerentia: de his vero mihi in omnibus de methodo curatiua libris late disputatū est, per auxilia affectui aduersantia semper curationem fieri declaranti. Sed qui maiori dolore minorem curari arbitrantur, misitice falluntur: neq; n. dolor dolorem curat, sed remedium, quod cum dolore affectum doloris auctorem delet. Nam alibi didicisti, nulli symptomati primario, led ipsum creati affectui, curationem semper deberi. Quod si quis neutiquam primo, sed interdum ex accidenti similia similibus curari per media illa, quę primo contraria sunt, dixerit, iste vera dicit: idq; G ita esse & ex libro de ratione curandi p scientia didicisti, & adhuc ex nostris in Aphorismos commentarijs, Quod vero aliqui dicunt quempiam coxa adusta, vt in coxendicis morbo cōtingit, dolore dolorem sanauisse, nimirum per ipicue absurdum est: neque enim a dolore, sed ab exultione, cui forte dolor adiunctus erat, agritudo sanata fuit. Nam si quispiam contudisset, aut secuisset, aut quocunq; alio modo dolorem membro inuulisset, nequaquam ipsum sanare potuisset: atqui si dolor sanitatis auctor esset, vnde liber ex creatis coxendicis morbum tollere debuisset. Eodem modo & dentem dolore vexatum si quis euellens hominem dolore liberet, non per dolorem in extrahendo dente concitatum, sed per extractionem, cui dolor coniunctus erat, id affectus fuit: quoniam si citra dolorem etiam dentem eximere potuisset, pariter agrotans a dolore liber euulisset quemadmodum si & absque euulsiōne quis dentem premens aut quatiens dolorem iritet, dolorem quidem acerbiorē reddiderit, nihil tamen leuamenti attulerit. Vtrinque apparet igitur, quantum in ipso est, inutilem dolentibus esse dolorem. Etenim per auxilia anodyna vocata, hoc est dolorem sedantia, multa dolentia membra sanantur: in alijs vero plerumque dolores magni per exteriora adhibita illati ex aliquo affectu dolentibus nullum laxamentum præbuerunt, vnum enim solum est, quod medeatur, quod affectum vteunque siue citra dolorem, siue cum dolore excindit: dolor vero supapte natura non dolorem sedare, sed cōtra omnino iritare idoneus est. Hoc igitur exemplum euidenter falsum est: verum ad alterum quoddam eorum, quę isti dicunt, transientes, illius quoq; absurditatem cōtemplemur. Dicunt igitur vomitum vomitu, & acri clysteri mordaces deiectiones sæpe curari. Est vero & in hoc casu vna sanē curatio affectum excindere, ob quem vel nauis abundi sunt, vel cerebro intestinorum morsu stimulatū ad exonerandum ventrem conserunt. Id autem, vt didicisti, bifariam fit, vno quidem modo nobis eos humores euacuantibus, qui & nauem stomacho, & intestinis morsum inferunt: altero autem eos cōcoquantibus, & in optimam qualitatem mutantibus, aut contemperantibus. Ostensum vero est & in his medicationem per contraria fieri: nā prorsus euacuare alienum naturęq; inimicum humorē, eiusdem retentioni contrarium est: & qualitatis mutatio per contrariam qualitatem fit. Ceterum huiusmodi quęstionis agitate hic locus non est, cum in oibus curatiuę methodi voluminibus semper a contrarijs curationē fieri demonstrauerimus. At, qm̄ sepius Empiricorū Methodicorumq; rationibus adducti quidam hoc medicinę fundamentum impugnare atq; euertere conātur, rationes proxime dictis similes afferentes, foras se melius fuerit, postquam presentibus libri explanationē absoluero libellum aliquem componere, in quo aperitissime demonstretur, contraria sola, primo atq;

5. Aph. 2.1. Ex. ord. 39. b

In lib. de Flatibus.

2. Aph. 10. Ex. ord. 2.8. c

A. 1. 3. 1. 1. 1. c. 3. 9. c

A atq; per se, contrariorum esse remedia: ex accidenti nāq; caluus medicus caluum egrotantem, simili similem medicari potest, & oblongi acutiq; capitis medicus oblongi acutiq; capitis egrotantem, & claudus claudum. Futuri autem libri inscriptio talis erit, Quod recte ab Hippocrate dictum sit ¶ contrariorum cōtraria esse remedia. Nūc iterum ad propolite vocis declarationem reuertamur, in qua per ε & p primam syllabam in veteribus codicibus scriptam esse, & hanc vetustissimos interpretes agnoscerē dicebamus. Hanc vero & Dioscoridis sectatores seruauerunt, quamuis multas ex antiquis scripturis permutarent. Hippocrates igitur vt per commentarium libri ipsi, quem admodum & alia multa coniecturaliter ac breuiter, ita & hoc forte scripsit / facere simile: cū praxidisset, non nunq; melius esse ijs, quę vacuantur, auxiliari, subdidit / efficere simile / hoc est, cōmiscere cum eo, qui bene euacuetur, humore alium similem. Possumus autem & quod sequitur / dissimilia / in eandem sententiam interpretari: etenim dissimiles quoq; humores vna cum ijs, qui cōgrue euacuantur, exhaurire conuenit. Siquis autē / operari, vel efficere / ita explanare velit, hoc est, mutare, & alterare, & concoquere, ita quoq; medicinalem sententiam sermo habuerit. Si enim ius cu aliquis merito excernatur, οὐνεκ οὐμοῦ αὐτοῦ τέρας i. isti similes reddere, vnaq; euacuationis indigentes succos excernere cōuenit, siue ipsi aliquo modo similes, siue dissimiles sint. Possumus quoq; B & sermonē diuidētes, sinē prioris facere / efficere simile: posterioris autē rursum principiu hoc ita tuere / dissimilia si sursum vergat elata per inferna soluere: / vt huiusmodi sententia sit, Humores mēbris in totum dissimiles sursum versus petētes deorsum trahere: si vero deorsum vergant, sursum reuellere: nobis ea dissimilia dicta esse intelligentibus, quę a locis aliena sunt. Eodem modo & altera scriptura explanabimus, vbi prima dictionis syllaba per o & p scripta est. Nā / iritare simile / id significare dicemus, vt f. vnulquilq; nostrū vt humores estundatur eque, atq; ijs, qui euacuantur, efficere debeat: pariter autē & dissimiles similes reddendi sunt. Sed forsā (vt non nulli crediderunt) hoc verbū iritare per translationē ab animalibus turgentibus, hoc est in venerē concitatis, dicum esse poterit: ita enim ipse vt videtur, cum dixit in Aphorismis, ¶ Meditari in valde acutis, si turgat, eodē die, nā in humoribus ad exitū paratissimis, & ad euacuationē properantibus, in proximē dicto et in alijs aphorismis hac voce / turgere / vt videtur. Ita igitur & hoc loco, autē, par est ab eo de humoribus / iritare / dictum esse, hoc est, ad expulsiōnem habiles ipsos efficere. Rursum itaq; ab altero initio ad aliquod vtile, quoad eius fieri potest, orationē conuertamus. Postq; n. dixit / sursum elata, deorsum soluere, & cōtraria iridem / elata quidem idem, quod concitata significare putandū est: vt de primo affectus exortu ipsi sermo fiat iubētū ad cōtraria loca libitū retrahere. Cre, deorsum quidem in ijs, quę superius ortum habēt, sursum vero in ijs, quę inferius: vt eadem regula vtētes opem seramus, & ad differētia loca abducamus. Igitur / si in pedes & crura fluxionem decubere senserimus, ex cubiti venis sanguinem nptemus, aut vomitu purgabimus: non (vt quidam putant) nequaquā sursum retrahendum est, licet ad inferiora proruentibus succis magnus aliquis in ipsis morbus futurus sit. Potest autē intelligi et illud / sursum elata / de humoribus superiora petētib; vt ea vox / elata / magis proprie dicta sit: snia vero & nunc cadē remanet. Humores nāq; sursum elatos, hoc est, sublimē petentes deorsum versus retrahere haud recte impetu facietes oportet, & contra decurrētes in oppositū ducēdi sunt: vt in capite vitiatō purgatione per aluū, & sectione venæ cubiti vtendū est: vtrunq; n. euacuat, retrahitq; deorsum. Verisimile autē fuerit & contraria ab ipso in huiusmodi sensum dicta esse: Superius elatos humores & creatos affectus ad inferiora statim ab initio retrahere cōuenit, & cōtraria his deinceps facere, quod est a loco euacuare: vt in capite, posteriora capitis dolētē recta frontis vena incisa iuuat: quæ locale remediū est.

10 Abscessus veluti bubones, signum quidem sunt Germiua habentium, tum aliorum, tum præcipue vesicorum: maligni autem sunt hi.

D Galeni explanatio desideratur.

10 ¶ Spiritus Parui, crebri: magni, vari: Parui, vari: crebri, magni: Extra magni, intus parui: Intus magni, extra parui. Sic extendens, ille vngens: Duplex intro Reuocatio, vt superius spirantibus. Calidus, frigidus.

¶ Spha hæc diffusæ explicatur in 3. lib. de diff. lib. resp. ca. 3. ¶ f. Prog. cō. 1. n. 2. 4. 194. h

* * ¶ Spiritus autem creber phlegmonem in partibus supra interseptum significat. Magnus vero, & longo temporis intervallo post rediens delirium offēdit. Frigidus vero li ex na so & ore perdit, iam valde perniciosus est.

10 Medicatorium Ofcitationum Continuarum Longæ Spiratio est. Hunc sermonem etiam in secundo de popularibus morbis libro declarauimus.

11 In Abstinētibus a Potu & Vix breuis Spiratio.

Quemadmodum in secundo de popularibus morbis plurimi codices verba ita scripta habent / in abstinētibus a potu & vix longa spiratio / ita hoc loco, scriptum est / breuis spiratio. Satis autem a nobis de vtraque lectione in commentarijs illius secundi libri actum est.

Tertia Classis. xxx iij Secundum

12 *Secundum Rectum & Costarum dolor, & Præcordiorum contentiones, & Lienis elationes, & ex Naribus Eruptiones, & Aures secundum rectum: Horum plurima huiusmodi & in Oculis.*

In plurimis exemplaribus lectio, ut nunc scripta est, reperitur. Raro autem & hanc inuenimus / secundum rectum & costarum doloris, & præcordiorum contentionis, & lienis elationis, & ex naribus eruptionis / quæ & ego lectione & medicinale & dilucidam approbo. Nihilominus tamen & quod ab altera lectione significatur, id est: & antea in secundo de morbis popularibus hinc sermone enucleauimus. Hoc loco quidem abundat id, quod de auribus et de oculis additum est, ut potest & his partibus regule / secundum rectum / dicenti subiacentibus, quemadmodum & alia membra, dupliciter: interdum enim ex se ipsis in alias quasdam partes materias secundum rectam regionem propellunt: interdum vero ab alijs membris patientibus in aures aut oculos humores transmittuntur.

13 *Vtrum igitur omnium, aut Quæ quidem ab Inferis sumuntur, qualis que iuxta maxillas, aut etiam oculum, aut etiam aures: Quæ vero à Superis deorsum non secundum rectum. Atqui & in Angina rubores, & costarum dolores secundum rectum.*

In secundo de morbis popularibus non est adiecta hæc distinctio per quam dubitat, utrum ex inferioribus in superiora abiectione facta semper membri rectitudo vtiliter seruetur: ex superioribus autem in inferiora corrumpantur ac fiant quidam non secundum rectam regionem abcessus. Ignoratum vero est, utrum secundi de popularibus morbis libri sententiæ prius, an ista, scripta fuerint: neque enim quod ille secundus, iste vero sextus liber inscriptus sit, ex eo illius sententiæ prius scriptas fuisse putandum est. In illis enim, quæ ab ipso, ut diuulgarentur, scripta sunt, rationabiliter huiusmodi ordo apparet: in commentarijs autem non itidem. Scripta namque ab Hippocrate in diuersis vel chartis vel tabulis eius filium Thessalum collegisse aiunt, duosque hos libros secundum videlicet, atque sextum integrale: non nulli & quartum addunt. Primum vero atque tertium, ut egerentur, compositos esse conitit. Atque ideo quidam dicunt, si que in secundo libro continentur, prius: ea, quæ in sexto, posterius scripta sunt: Hippocratem par est, cum postea abcessum in inferiora non e regione vtiliter factum vidisset, ita presentem sententiã conseripsisset: sin autem hoc loco dubitans, posterius ea, de quibus dubitauit, diiudicans, constanter in secundo de morbis popularibus libro sententiã tulit, illis potius credendum est. In his igitur, quæ nunc scribit / atque & angine rubores, & costarum dolores secundum rectum / de transmutatione non ex costarum morbo in anginam, sed ex angina in costarum vitium, sermonem esse intelligendum est. Hæc enim à superioribus in inferiora fit, de qua ambigens prædixerat / quæ vero à superioribus in inferiora, non secundum rectum / Hæc igitur cum sibi ipsi obiecta subintulisset, postea ea insert, quæ in sequenti oratione ita se habent.

14 *An ea, quæ in Infra Iecur, aut Supra distribuuntur, Vt quando in Testes & Varices.*

Angina laborantibus costarum dolores secundum rectum fieri præfatus, deinceps quarit, in abcessibus ad inferiora corporis depullis semper situs rectitudo seruetur necne, quemadmodum in proximo ante hunc sermonem in dubiis reuocauit. Sed ibi dixit / abcessus, qui ad inferiora / nunc dixit / abcessus infra iecur / superiorum inferiorumque omnium corporis partium iecur, ut videtur, terminum statuens. Ipsius enim deuexum transuerso septo adnexum est: quocirca & quæcunque supra iecur sunt, hæc eadem & supra septum extant, cor scilicet, pulmo, & hæc ambiens pectus, adhucque multo magis collum & caput: reliqua omnia in inferioribus corporis esse dicuntur. Eorum etiã, que superius sunt, si inter se conferant, aliqua magis supra sunt, aliqua minus. Nobis vero est cõsuetudo in oibus ita distinctis, interdum quod minus supra est, infra esse dicere, ut ad superius ipso cõparantibus: quod autem minus infra est, & id inferioribus cõparantes, superius esse diximus. Ac propter huiusmodi locutionis incuriam cõsuetudine longinqua confirmatam nois ambiguitas quædam atque confusio in sermonibus oritur: quã memoria complectens, cum Hippocratem dicentem audierimus ab hoc scellus in inferioribus corporis partibus obortos meliores esse, considerare debemus secundum quem significationis modum / inferioris esse / acceperit: simulque membrorum dignitates definiemus. Ideo namque ut plurimum abcessus in superioribus excitati difficiliores sunt, quod membra illa maius, & inferiora, discrimen afferunt, cum utraq; eodem affectu vexata sunt. Siue enim cerebrum, siue guttur, aut gula, aut pulmo, aut pectus, aut cor inflammata sunt, mortifera ægritudo est: membris infra iecur inflammatis pauci admodum pereunt, potissimum si recta curatio adhibeatur. Quin et iecoris ipsius detrexiu concavo longe periculosius est: & non nulli ipsum inter superiores corporis totius partes, quemadmodum & os ventriculi, reponunt. Hæc itaque à nobis obiter dicta sunt, & si non præter propositum sint. Reliquum vero explanationis in propositum sermonem deinceps abfoluamus. Quarere namque videtur Hippocrates, utrum quæ infra iecur ex superioribus delabuntur, ut in testes & varices, e regione fieri melius sit: aut, licet non e regione fiant, superiorum tamen partium vitijs æque auxiliari queant. In non nullis plane neque an e regione facta sint, dignosci potest, ut quæ varices e regione facta abcessu furorẽ curauerint: neque enim perficere licet, in dextris ne cerebri partibus, an in sinistris, affectu oborto in furorem acti fuerint: quemadmodum neque si diutius tussientibus sine lateris dolore abcessus in testiculum fiat. Atqui forsitan et in his locis

a. Epid. sect. 1.

Ac si recta oppositio seruetur, est vtra pulmonis aut cerebri pars affecta sit, haud certo sciamus: quin & melancholiam sanguinis per venas sedis effusio plerumque sanare potest, neque tunc nobis loci palli rectam oppositionem cognoscantibus. Sanguinis quoque ex vtero copiosum profusum multos curare morbos oibus in aperto est: sed neque an ex dextri vteri venis, an ex sinistris, an ex vtroque, excretio facta sit, agnoscere possumus. In his itaque affectibus cognitu difficilis est, aut omnino ignota, languentis membri recta oppositio: in quibus vero ipsam dignoscere licet, & in ijs Hippocrates, ut videtur, considerandum esse ait, num semper ex abcessibus ad inferiora transmutatis meliores illi sint, qui secundum rectam oppositionem fiunt.

15 *Consideranda Hæc, Quod, & Vnde, & Propter quid.*

Solis ne vltimis, an omnibus antedictis de abcessibus e regione & non e regione factis hoc subiunctum sit, incerto est. Quod dicitur autem, ipsum huiusmodi est: Considerandum esse inquit & locum, in quem abcessus decubuit: hoc enim ex ea voce / quo / significatur: et membrum, ex quo, et hoc ea vox / vnde / significat: præterea causam, propter quam abcessus oboritur, hoc rursum duæ illæ dictiones / propter quid / ostendunt. Scire namque oportet nunc quid à natura conuocatio morbo, aut vexante humore adhuc crudo ex vno membro in alterum delapsa, abcessus obortus sit. Possit item aliquis & hunc sermonem ab antedictis separare & deinceps dicendorum initium facere hunc in modum,

16 *Consideranda Hæc, Quod, & Vnde, & Propter quid Venæ temporum non firmæ, neque Viriditas splendens.*

Dicebam & hunc in modum totum sermonem diuidi posse, quemadmodum & alio quodam modo, eo videlicet / venæ temporum non firmæ, neque viriditas splendida, si spiritus in ipsis relinquatur / & alia deinceps. Nisi enim / viriditas splendida / in oratione interiecta esset, multiformiter diuidi posset, quippe quod commentarius, non liber sit: superius enim intellexisti de hoc. Hoc autem in reiecto / viriditas splendida / adhuc etiam magis obscura oratio reddita est. Alibi enim etiam superius diximus, ubi hæc vox / viride / scripta est, qualis nam per ipsam color significetur, non posse manifeste intelligi, quemadmodum neque si / chlorasma / scriptum sit, ut non nulli scribere consueverunt. Videmus enim etiam nunc hac tempestate, ut in Co ipsa Hippocratis patria, ita & in tota nostra Asia viridia quidem appellari olera, & arbores, & stirpes, veluti *χλωρα* id est herba: & pedunculi Graeci *χλωράκιον* dicunt, quod significet herbas verno tempore pabulari. Dicunt quidem & homines quosdam virides, non quod herbe similem colorem habeant, sed potius pallidum. Incertum est igitur, utrum Hippocrates subpallidum colorem viridem atque herbaceum dixerit, quod permultis accidere conspiciatur: an herbe coloris similem, quod perraro accidisse visum est. Igitur, cum vox hæc per se obscura sit, adiecta hæc distinctio / splendida / maior adhuc obscuritas oritur: difficile namque est excogitare, quid nam per hæc verba significare voluerit / viriditas splendida / Atque ideo non nulli interpretes hanc omnem obscuritatem euitare cupientes hoc modo scripserunt: neque color splendidus: intelligendumque esse aiunt splendidum de egypto tantis nativo colore: ita quoque & Sabinus opinatus est.

17 *Venæ Temporum non firmatæ, neque Viriditas splendens, si Spiritus intus relinquatur, aut Tussis arida, non serena, In Articulis decumbere. Exspectare secundum distentionem rectum incessum, quæ in ventre sunt.*

Iam dixi & sine prima huius sermonis parte, istam per se hunc in modum legi posse / si spiritus intus relinquatur / & quæ deinceps scripta sunt. Spiritum vero nunc intelligemus eum, qui, quam naturaliter conueniat, maior sit, ut oratio in hunc modum se habeat: Si in morbo aliqui subleuati temporum venas habeant non firmatas, hoc est latius distentas, & non genuinus color sit, ac reliqua deinceps enarrata, istis in articulis abcessus expectandus est. Quæ sequuntur vero huiusmodi sunt, primum quidem hoc / arida tussis: secundum autem illud / non serena /. Aridam tussim eam, per quam nihil expuitur, appellare mos est. Istud sanè ita in libro accurate composito conscriptum, auctorem enigmatica locutione gaudere aperte demonstrat: at sibi ipsi aduibrationem quãdam per commentarium scribentem nullus iure vitæ reprehendat: multa. nunc nobis ipsis per qualdam notas designare cõstruimus. Forsan igitur & nunc sibi ipsi hæc scripsit Hippocrates de pluribus affectibus / sermonem faciens, hoc quidem loco de tussi arida in pulmonum & costarum inflammationibus: nam & hæc vox / spiritus / illis aspiulatur: sed superius dicta, cum de ijs, quæ in facie contingunt, scriberet, de febribus calidis & peruentibus intelligenda sunt: ceterum & illa de pectoris pulmonumque affectibus dicta esse possunt. Integra igitur oratio talis erit: Si diutius vna cum antedictis tussis arida sit, abcessum in articulis expectare cõuenit. Sed cõditione quandã tussibus obscuris adscribendis questione alteram excitauit, quæ nam sint serena tussis. Nonnulli sanè libricos intestinorum, cum ad ostiolũ ventriculi repentes ipsum mordeant, aridas tussis excitare aiunt: quod si re vera ita accideret competum foret, nulla prætoris quæstio esset: sed millies absque vlla tussi lumbricos os ventriculi insistentes vidimus. Quocirca plures explanatores ad alias interpretationes se cõuerterunt: Quiddam hanc vocem / serena / de phthisicis dictã esse volentes, quoniam ipsorum vngues, ut ferarum, incuruantur:

rur: Non nulli de maligno morbo: in iudicatorijs nanq; abscessibus, vt crudum, ita & sanabilem esse morbum oportet: concoctus enim citra abscessum solutionem nunciat: perniciosus autē neq; vilius iudicatorum abscessum fore promittit. At si diutius et crudus morbus perduret neq; malignus sit, tunc aliquem fore abscessum expectandum est. Quod autem crudus vna & malignitate carens diutius morbus perseverare debeat, vt abscessum fore sperandum sit, manifeste ipse in libro de Præfagijs ita scribens manifeste declaravit: ¶ Quicunq; sane lotia tenuia & cruda multum temporis fecerint, sin alia perdurationis signa ad sint, in istis abscessum ad partes intersepto inferiores expectare oportet. Erit itaq; tota oratio huiusmodi: Si aliquis pectoris, aut pulmonis morbus crudus permaneat, nihilq; malignitatis habeat, abscessus expectandus est. Quod crudus sit, signum est arida tussis: nam liquid expuant, concoctionis indicium est. Id autem, quod expuitur, si liquidum ac tenue sit, mediocritas: si crassum, perfectæ concoctionis nota erit. Verum de his & in commentarijs librorum de ratione victus in acutis, & in libris de iudicationibus, vberius disputatum est, neq; minus etiam in libello de quatuor morbi temporibus. Sed quod in calce huius partis adiecit dicens/diffentionum, quæ in ventre/plurimi quidem cum antedictis copulant: non nulli vero & per se solum propriam habere sententiam asserunt. Igitur si quidem cum antedictis coniungentes legerimus sermo talis erit: Cum ex antedictis abscessum fore speraueris, ventris distentione prete rea conspicere: ex his enim comprehendere poteris, vturum in dextram corporis partem, an in sinistram, morbi abscessus futurus sit: huiusmodi nanq; distentiones secundum ipsarum rectum situm abscessus fore nunciant. Quod si iterum istud per se aliquis legat, secundum earum, quæ in ventre fiunt, distentionum rectum situm, sententia hæc erit: Quemadmodum in spirabilibus instrumentis crudo morbo, & sanabili, laborantibus abscessus fieri cernimus, ita & in ventris partibus incidere comperies: erunt autem & ipsi e regione passorum membrorum.

in Prog. c. 1. r. 14. q. 201. b

18 Ita vero se habent ex his Plurimi, & valde Rubentes, & naturaliter Albioris modi: Neque de naribus Sanguis erumpit, aut paucus erumpit.

Subintelligendum planè est ipsos in morbis facies valde rubicundas habere, ac naturaliter albioris esse coloris: si quidem multi in morbis salubriter longis, cum futurus abscessus est, facie diu rubescunt, præcipueq; si secundum aures excitari debeat. Quibus vero ita se habentibus facies valde rubescat, declaravit in quibus huiusmodi homines albioris esse coloris: nigrioribus enim natura, & si non nunquam sanguis in facie exuberet, non tamen euidenter apparet: at in alba corpora & in ista externa cum exiguum quippiam alterius coloris incidit, statim omnibus conspicuum est. Hoc quidem ipsi adiectum est. Sed orationis continuas talis fuerit: Istis valde rubentem faciem habentibus cum salubris ægritudo perdurat, per abscessus iudicationem fore sperandum est, nili de naribus sanguinis profluuium redundantem sanguinem euacuatione præuertat, qui in aliquid articulum impetum facturus erat. At quibuscumq; ita habentibus vt diximus, aut nihil penitus sanguinis, aut modicum, neq; morbi magnitudine dignum effluxerit, hunc in modum abscessus eueniunt.

19 Atq; si quidem effusus intus Relinquitur, Paratus est.

Nisi ea coniunctio/quidem/ scripta fuisset, perspicua narratio esset. Nam cum dixisset faciè valde rubicundam habentibus nõ effuso de naribus sanguine, aut paucò effuso, abscessus excitari, merito subiunxit, si effuso aliquid relinquitur, ad abscessum morbus paratus est. At quoniam ea coniunctio/quidem/ adiecta est, subintelligere præterea conuenit /sin autem intus aliquid non relinquitur, abscessus nõ erit/. Non solum autem in commentarijs, quos sibi ipsi homines conscribunt, huiusmodi locutiones inuenire licet, sed etiam in libris accurate scriptis, vt coniunctio /quidem/ præposita, nihil præterea ipsi respondens subiungatur. Id autem maxime Dioscoridis sectatores H animaduertisse nouimus: quippe qui se magis, q̃ alios, grammatice peritos esse iactant: & veterem sectionem tuerentur, quam omnes explanatores agnoscunt, & omnes codices retinent. Aut si coniunctio /quidem/ planè superuacua visa fuisset, ipsam expungere q̃ in hanc vocem /non/ conuerrere maluissent. Hæc enim locutio /& si non effusus intus relinquitur, paratus est/ secum ipsa pugnat, hac voce /intus relinquitur/ ea, quæ non in totum, sed ex parte euacuata sunt, significante: ea vero /& si non effusus/ contrarium indicante, sicut & hac, copiose fluxisse. Quemadmodum igitur hoc loco /intus relinquitur/ dicere non conuenit, ita et neq; vbi nihil prorsus effluxit. Nam nili de vexante humore, intus relinqui, dictum esse, vt non nulli voluerit, acceperimus (isti enim ad morbum orationem referunt) quod in sanguinis parcis effusionibus accidere solet, hæc pars /intus relinquitur/ in sinuat. Effusio enim sanguine, sed non quantum satis est, imperfectæ morborum iudicationes fiunt, in quibus istud /intus relinquitur/ dicere conueniens est.

20 Sitis intus relicta, & Oris exiccatio, & Insuauitas, & Inappetentia eadem ratione.

Quando finita febre aliqua symptomata remanent, aliquid intus relinqui morbi reliquiarum dicitur.

A dicitur, Hippocrates igitur eorum exempli causa meminit, quæ inter remanentia principatum obtinent, sitis videlicet, & oris liccitate, & insuauitate, & inappetentiæ i. priuationis appetitus. Quare huiusmodi sermo id, quod in antecedente comprehensum est, enucleat, vbi aiebat /et si quidem effusus intus relinquitur/. Bisariam enim intus relinqui intelligimus, vno quidem modo humorem morbi auctorem, altero autem morbosum affectum: nunc morbosus affectus intus relicti signa explanat.

21 Febres autem Non acutæ Einusmodi sunt sed Reuertentes.

Et hoc vnum ex iis est, quæ ad futurorum abscessuum præfensionem faciunt: si quidem acutæ febres cito iudicantur, & per excretionem ex toto consumuntur: non acutæ autem, quæ reuertentes nominantur, & diuturnæ sunt, & imperfectas solutiones habent: postea rursus exoriuntur, et per secundam in abscessum expulsiōnem integre soluntur.

22 Quæ Relinquitur post iudicationem, Recidnam facere consueuerunt.

Hic idem sermo & in secundo de morbis popularibus libro scriptus est, & post hæc alij ad cum B vsq; quæcumq; tertianæ naturam habent/ quos supra declaratos præteribimus.

23 Quæcumq; Tertiana naturam habent, Iis Nox ante accessionem Molestia est.

Quas nam febres tertianæ naturam habentes intelligat, explanatū fuit, semiterianas videlicet, & extensas tertianas. In vno enim folo recitantes medici cõcordat, dum prædicta vocabula enunciant, in exquisitis scilicet tertianis, q̃ intra duodecim horarum spatium tertianæ exacerbatio circumscribitur, reliquæ aut horæ febre vacant: de methodicorum nanq; monstro semiterianarum nominis abusu neq; vlla mentio facienda est. At si exquisita tertiana minorē, q̃ duodecim horarū, accessionem habet, cuius accessio quindecim horarum spatio continet, ea tertiana simpliciter absq; vlla adiectione vocabitur: ac, si quis accuratius loqui velit, tertiana non exquisita. At qui si ipse Hippocrates pronunciauit, /Febres, quæcumq; non intermittentes tertio quoq; die vehementiores curant, oēs malę: quocunq; aut modo intermittant, nulli instare periculū signū est, oēs tertio quoq; die exacerbant, in integritate aut desinentes, discrimine vacabunt. Quod si mentē Hippocratis sequentes has discrimine vacare dixerimus, semiterianā vero ipse non sine discrimine esse cognouit, ex intermitentiū numero febris ista non fuerit: Sed febres, quarū integritatis tps non breuius horis viginti quatuor est, oēs simpliciter tertianæ vocabunt: quibus vero integritatis intervallū hoc tpe breuius est, exacerbationes vero longiores, istæ protensa tertianæ dicunt. Verū cum quatuor oia intervalla sint, oino ad tria vsq; perueniunt em eū, qui tertio quoq; die fit, circuitum. Duo nanq; dies duarq; noctes inter duas accessiones interponunt in oibus illis, quæ tertio quoq; die exacerbantur: raro aut febrē vltra tria intervalla exacerbata, et ad integritatem finientē reperies: quam Agathinus magnam semiterianā appellare cõsuevit, quemadmodū illam mediā, cuius accessionis integritatisq; tpa æqualia sunt: cuius accessionis tps breuius est, & cui intra quatuor & viginti horarū spatium accessionis tps concluditur, hanc paruam semiterianā vocat: quare neq; tertianā, neq; protensam tertianā, vquam noiat. Nā si exacta tertiana duodecim horas non superat, has autem superans illico /longa tertiana/ est, nulla erit tertiana simpliciter: adhuc vero magis neq; extensa tertiana: quibus haud politis neq; exactā tertianam noiare necesse fuerit: cum nulla enim sit non exacta, adiectio hæc vana erit. Quo nam igit pacto /exquisita tertianam Hippocrates appellare consuevit, cū tertianam simpliciter appellare liceret, liquidē ea sola tertiana est, quæ duodecim horis breuiorem accessionē habet: Cõstat igit hanc ab eo exquisita tertianam esse vocatā, adhucq; magis eam, quæ et alias notas a nobis in cõmentarijs de iudicationibus scriptas habeat: simpliciter D vero tertianā vltra duodecim horas extensam accessionem habentē: q̃ si quatuor & viginti horas excellerit, tertianā longam, aut extensam hanc appellabimus. Quæ vero vltra tria intervalla exacerbationē producat, raro in vocatā integritatem desinere inuestitur: verū neq; semiterianā statim istam vocabimus, si neq; repetitiones horridas faciat, neq; altero die accessionē alteram sine repetitione habeat: hæc quiddē semiterianā appellabimus. Sed si qua febris tertio quoq; die exacerbet, neque p̃ minimū intervallū ita mitecat, vt in eo febricitas prope syncerā integritatē esse videat, hanc acutā febrē noiabimus id ipsū, quod est, de ipsa dicentes, q̃ videlicet tertio die exacerbatur. Sola igitur adhuc ex his, quæ tertio die exasperantur, tritæophyes, hoc est tertianæ naturam sapiens, non minabitur: quæ sermē in integritatem remittitur. Siquis vero & alias oēs acutas febres, quæcumq; alternis diebus iritatur, tritæophyes nominare velit, forsā & ipse non sine ratione in hanc sententiam descendisse videbitur: non tamen quampiam ex febribus in integritatem desinentibus ab Hippocrate semiterianam vocari concedemus: istæ nanq; secure sunt, semiteriana vero periculosa: inter quas tritæophyes appellatæ mediæ sunt, quas noctē ante accessionē molestā habere dicit: prorsus enim hoc ipsi proprium est, extensis vero tertianis non omnibus. Carterū vt ne molestia afficiat sepius de semiterianæ significato scribens, interrogantibusq; respondens, vnum hæc de re libellum separatum cõposuit. In libris sanè aphorismorum nullam de febribus, tritæophyes

† Al. Vbi cor de semiteriana, & de exquisita tertiana, disputatū est. Vide hæc pag. d. et supra pag. 110. e. f. & 119. d

4. Aph. 4. Ex. ord. 3. c

† Al. paruam semiterianam.

4. Aph. 59. Ex. ord. 3. g

quæ

1^a. Aph. 13. Ex. ord. 12. c

quæ vocantur, mentionem Hippocrates facies absolute dixit, Quibuscumq; iudicatio fit, his nox est molesta, quæ ante accessionem: subsequens autem, tolerabilior plerumq; iudicationem vero aliqui eam intellexerunt, in qua repentina quædam atq; insignis mutatio fit: aliqui simpliciter accessionem significari voluerunt. In omnibus autem ferme tertio quoq; die accessionem habentibus febribus præter exquisitas tertianas nox ante accessionem re vera molesta esse solet. Quod si & in exactis tertianis id non nunquam eveniat, iudicationem sequenti die futuram portendit, potissimumq; si & reliqua futuræ iudicationis indicia consentiant.

24

Tussis Arida parum iritantes in febribus ardentibus, & si non secundum proportionem, stituculose, neq; lingue ualde roseæ, non ferino, sed spiritu. Constat autem. Quando enim loquuntur, aut os hiat, tunc tussium. Quando non loquuntur, neq; hiant, non tussium: Hoc vero in febribus laboriosis maxime evenit.

4^a. Aph. 54. Ex. ord. 33. c

Et in aphorismis de iisdem hoc pacto scripsit: Quoscunq; diutius tussis arida parum iritât in febribus ardentibus, non admodum stituculosi sunt. Id igitur /non admodum stituculosi/ idem significat, quod non secundum proportionem stituculosi. In ardentibus namq; febribus sine arida tussis magno opere fitiunt: q; si tussis arida accedat, fiti quidem carere non possunt, sed ipsorum litis acrimonia retunditur, ut aliquantum planè, sed non secundum febris magnitudinem sitiant. Illud autem, parum iritantes tussis excitari, non frustra adijcitur: nam vehementes si fiat, pectoris pulmonisq; partes calcantur, atq; inde febrem sitimq; adaugent: ac, si pusillæ tussis sunt, et per longiora intervalla excitentur, tantisper membra commouent, dum in ipsa humor aliquis delabatur: atq; ita eue nit neq; tussis vehementer agitare, neq; febrem accendere, humoreq; particulas irigare, ad ipsas modica tussi commoras defluente, propter quem laborantes minus stituculosi reddentur. Sicis autem tussibus ex aliqua etiam morbi malignitate nascèntibus, quam deinceps qualis nam sit dicam, ab eis has, de quibus nunc loquitur, distinguens ait /non ferino, sed spiritu/. Aliqui vero non simpliciter ipsum omnem malignitatem ferinum vocare arbitrantur, sed alij quidem phthisim, quoniam curuelcentibus vnguib; feris, quantum ad hoc attinet, similes esse videntur: alij vero pulmonum vlcus, therioma proprie vocari contendunt: alij vero, cum in os ventriculi lumbrici acciderint, tunc ipsos tussis excitare aiunt: neq; tamen ratione hoc, neq; experientia demonstrare possunt. Ferinum igitur fatius est malignum intelligere, siue ex capite humore destillante, siue ex aliquo spirabilem viscerum vlcere, siue ex aliquo in iisdem orto abscessu, siue ob ea quæ vocantur empyemata, tussiant: aliq; vero tussis sunt ab eis diuersæ * * quæ maligne non sunt, aut ex instrumentorum spirabilem intemperie, aut faucium, arteriæ ue asperitate obortæ, non nunquam etiam ex alimentis potionibus ue exasperantibus, aliis vero & ex ambientis aeris qualitate concitata. In aphorismis enim ipse scripsit, Si vero aquilonia tempestas fuerit, tussis, fauces, ventres duri, difficultates urinæ, horridi, dolores costarum, pectorum, Aer nanque admodum frigidus in spiratus interdum faucium asperatq; arteriæ loca exasperatq; refrigerat, non nunquam & toti pulmone pectori que intemperiem affert, sæpius vero & ambo hæc contingunt, modice que ex his arida tussicula vexantur. Quod hæc ita se habeant, signum est ipsos, cum spiritum atrahunt ad tussim provocari, cum multus simul aer ipsi loquentibus & hiantibus & ore spiritum ducentibus intrauerit: sed cum per nares atrahunt, & aerem externum quispriam in aëdibus ipsorum calefecerit, tunc aut omnino parum, aut nequaquam tussium. Quo circa & ob nares quidam panniculum ponentes ita inspirant, exacerbari tussim experti, cum aer externus frigidus multus simul membris prius refrigeratis atque exasperatis obuius fiat. Maxime autem laboriosis febribus id accidere inquit: quas autem laboriosas febres vocet, ignotum est, num eas, quæ ex vehementibus motionibus accenduntur: an eas, quæ sponte lassitudinis sensum inferentes exoriuntur. Huiusmodi sanè differentias nullus ferè aut nostræ tempestatis medicus, aut antiquus obseruat, esse exemplum Hippocraticæ diligentie habeant: quam imitari eos deceret, qui veritatem ipsam propter se, non gloriæ aut lucri causa, consequi student. Ego vero, quod dictum est, experientia examinare fatius esse animaduerti. Laboriosis quidem febribus ab externis fatigationibus ortis huiusmodi tussicula accidere conspexi, alijs vero non omnino. Quin & ipsis febribus ab externis laboribus ortis non simpliciter, sed per frigus aut vehementem æstum, & maxime in via puluerulenta laborantibus. Quamobrem & ex accidente quodam potius, quam ex laborioso affectu, tussis mihi videbatur. Nam propterea, q; faucium loca ob frigus (vt dixi) aut puluerem, aut immo dicam ariditatem, ipsis ab aere circumfuso genitam exasperati sint, ad hæc etiam propter ipsorum instrumentorum intemperiem, isti tussis diuexantur: liquidem & propter intemperiem tussis existeret alibi didicistis.

3^a. Apho. 5. Ex. ord. 20. c

25

Nihil Contemnere, Nihil Temere.

Id quidè & ipsum per se dictu & scriptum nullo alio ex prædictis, aut ex subsequētibus indiget, vt intelligatur, aut ipsi fides adhibeat: hoc vero loco omnino appositè ad id, de quo agit hæc sententia collocata est. Huiusmodi nanq; præcepta pleriq; exigua, vilia, nulloq; pretio digna videntur, atq; propterea ab ipsis contemuntur, vt neq; ratione neque experientia, harum rerum naturam contemplantur.

A templantur. Quemadmodum vero, q; nihil despiciere oporteat, prædictus sermo exemplum est, ita etiam q; nihil temere nihil inconsiderate affirmandum sit, vt ego ipse in oratione quæ ante hanc est, & in alijs omnibus feci. Neq; id in Hippocratis solum scripsis, sed et in alijs omnibus anti quorum libris obseruo, vt non temere, quæ quicq; ipsorum dixerit, approbem: sed experientia et rone, verè ne, an falsum sit, quod scripserunt, examino. At, qui se vnus auctoris doctrinæ veluti scrus aut libertinos addixerunt, simul atq; ab eo scriptum aliquid inuenerunt, inconsiderate ac temere credunt: Vt in hoc dicto maxime, in laboriosis febribus aridas tussis excitari, neq; in quibus laboriosis id fieret, quæsiuerunt: nunquid ab fatigationibus & externa vexatione, an & citra hæc quoddem affectum habentibus: neq; vtrum simpliciter, an ex accidente, lassitudo ipsis euenerit. Quod vero in his, id etiam in alijs infinitis contingere sciatis, & ipsis, qui libros conscripserunt, & ips, qui eos interpretati sunt, & adhuc multo magis illis medicis, qui quotidie in ciuitatibus circueunt, sola irrationali exercitatione vtentes. Multa enim isti vt exigua despiciunt, nescientes multis interdum exiguis contumētis vnam ex ipsis summam haud contemendam integrari: temereq; aliquid vtri scriptis assentiūt, cui ipse se ipsum vnusquisq; seruum tradiderit. Sin autem quis id non fecerit, at alio certè modo ei non numq; quod primo imaginationis captu verisimile visum fuerit, B absq; longioris temporis & per se & vna cū alijs contemplatione assentiens, rem raro visam pertinacè ac si plerumq; aut assidue conspiceretur, temere celebrat. At qui sectarum dissidia hinc maxime orta esse par est, hominibus sapientia opinionem affectantibus, sibiq; nimium tribuentibus, quæ verisimilia visa fuerint, non sepius vna cum multis considerata vera esse credentibus. Quemadmodum vero nunc de significato præcepto exempli loco sermonem fecimus, ita quoq; in curatiuis nullum eorum, quæ pusilla esse videntur, spernendum est: neq; temere atq; inexplorate dictis ipsorum facultatibus credendum, vt in libris de methodo curandi percepimus.

26

Per Adiectionem Contraria adhibere, & Interquiescere.

Curatiuum consilium atq; salubre hoc tibi appellare licet, Hippocratemq; illud, quod prius dixerat nihil negligere, & nihil temere /in hoc sermone veluti exemplo declarare. Conluctudines igitur, vt rem pusillam non nulli medicorum despiciunt, nullam ab ipsis indicationem, quæ medelam commutes, oriri arbitrantur. At alij non contemunt quidem, a præuis vero conluctudinebus quosdam ad contrarias repente traducere conantes non modico errore tenentur: quandoquidem neq; ipsas negligere, neq; statim traducere conuenit, sed paulatim, et ipsos interquiescere permittendo. Bisariam autem verbum /interquiescere/ intelligere possumus, Vno quidem modo, vt non solum in contrariam conluctudinem paulatim aliquos trāseramus, sed & æqueam vniuersa mutatio facta sit, inter mutandum quiescamus: vt quando ex ocio ad exercitationes conuertimur, primum quidem a breuissimis incipimus, atq; paulatim has adaugebimus, deinde nō nunq; vnam, vel etiam duos ociofos dies interponemus: Altero modo hæc vox /interquiescere/ intelligenda est, tanq; illi verbo /adhibere/ contraria sit: vt in quos, quæ prius haud increta, conluctudine inducere volumus, ipsam paulatim inducamus: a quibus vero prius seruata remouere, paulatim rursum & istos quiescere, hoc est, delinere iubeamus.

27

Posteriora Capitis dolentem in Fronte Recta Vena incisa Inuit.

Veteres interpretes hoc verbum /inuit/ in tempore præterito scriptum agnoscunt, dicuntq; in aphorismis /inuit/ in præsentis tempore scriptum esse, antiquo magistro in eo volumine communem sententiam pronunciant. Hoc autem loco eum ad propriam memoriæ prædicti de vno quodam /inuit/ scripsisse, vt postea, cum in multis hoc remedium expertus esset, ipsum in vniuersum promulgare auderet. Constat autem remedium hoc locale esse, & ad cōtraria reuulsorium. Rectam autem in fronte venam & ante dissectionem euidenter conspiciere licet: istam vero vna cū ips, quæ vtrinq; adiacent, confluentem esse dissectio ostendit. Haud bene igitur quidam hanc vocem /recta/ de incisione dictam esse autumant, neq; enim propter sectionis figuram, sed propter sanguinis effusionem, dolentibus vilitas affertur.

28

Exceptiones Præcordiorum, ex qualibus, & alia, & Viscerum inflammationum, qualia possunt, siue ex iccore Lien, & e contrario, & Quæcumq; huiusmodi.

Non solum /ex qualibus & aliæ/ scriptum inuenimus, sed etiam /ex qualibus qualia alterant/ & /ex qualibus qualia faciūt/. Ac primam quidem lectionem veteres enarratores agnoscunt, & Rufus: hanc vero /ex qualibus qualia alterant/ Sabini, Dioscoridisq; lectatores: Lyci autem discipuli, /ex qualibus qualia faciunt/ legunt. Sed antiquæ lectionis sententia cōe quoddam edocet, aliæ vero priuatum: de exceptionibus enim solum, quæ in præcordijs fiunt, non de omnibus loquuntur. Satius est autem, vbi fieri potest, verumq; est, arbitrari Hippocratem commune potius, quam priuatum documentum tradere. Communis itaque sermo talis est: Exceptiones autem considerare conuenit, & in præcordijs, & in alijs omnibus membris ortas, ex quibus affectibus aut locis, in quos affectus & loca fiant, vt in iccore ac liene. Ipse enim istorum exempli causa meminit nobis

All. tussis.

ais 14. pp. 24. gals. sup. p. 2. Expositio aduocati...

3^a. Aph. 68. Ex. ord. 45. c

De 17. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

nobis scitibus ex liene in iecur exceptiones periculosas esse, discrimine autem vacare: potius que viles esse, quæcumq; morborum transumptiones ab iecore in lienem fiunt. Omnia vero, quæ ad abscissus pertinent, & quos natura sola per se, quosq; nos aut soli, aut vna cum ipsa, moliri confuevimus, & in libro de succis & in secundo de morbis popularibus superius explanauimus. Aliæ quoque lectiones sunt præter eas, quas in hoc, & in alijs multis locis acrispi: sed ego initio statim me paucas interpretationes lectionesq; memoraturum esse promisi, ne huiusce libri multa fierent commentaria.

29 *Reueller, si, quod non oportet, vergat: Sin autē, quod oportet, his oportet aperire, quemadmodum singulis vergunt*

In lib. de Humorib. statim in principio.

Alias iam & hæc didicisti, iudicanda planè esse quæ vergunt, per convenientes regiones: auertenda atq; reuellenda, quæ non bene vergant. Aperire autem dixi nunc, non vt in abscissibus dicere confueuimus, pro eo, quod est scalpro diuidere, sed in communiore significato accipit, sub quo & recludere continetur, & venas nobis in mariscis, & venas nasi atq; vteri, cum per hæc itinera euacuamus, recludentibus, & fistulas aliquas satis longo tempore patere confuetas sed aliqua de causa obstructas. Et aliquo per aures cerebri purgamenta eijcere solito, si repete euacuatio supprella sit, ac proinde vertigo oculorumq; tenebre superuenerint, si ad aures materiam per apertionem medicamentis incitemus, statim hominem subleuatum nouerimus.

F. l. i. f. 4. c. 730

30 *Late Pylule Non admodum Pruriginose, quales Simon Hyeme habebat: qui cum ad ignem inungeretur, aut calida lauaretur, iunabatur. Vt omnis non iunabant. Puto, si quis calida fomenta adhibuisset, reuultatem percepiisset.*

Vt de tuberculis dicebamus, quæcumq; ex calido humore nascuntur, celeris videlicet ea iudicationis esse ac minime lata: ex frigido vero, lata atq; diuturna: eadem ratione & de pustulis differendum est, neq; enim toto genere, sed humoris ipsas generatis qualitate a tuberculis differunt. Eggermant autem, natura corporis altiores sedes repurgante vt non nunquam per excretionem, ita et per depositionem ad cutaneas partes. Subtiliores siquidem diluioresq; succos extenuans natura discutit: crassioribus autem cuti, sed potius pellicula, epidermis quæ vocatur, vt pore densioris inhefentibus pustule exoriantur: idq; magis illis incidit, quicunq; densiore ac duriore cute sunt, difficilis est enim per ipsam pinguiorum tenaciorumq; succorum transitus. In hunc modum igitur & Simon hyeme latus pustulas effloruisse narrat, quo tempore corpus lauationibus vso aut propè ignem perunctio insigniter calefactum fuit: alio tempore autem succi, id genus pustularum auctores interius latitabant. Deinde inquit ipsam nullum ex vomitibus fructum percepisse. Vtrum vero ipse Hippocrates an alius quispiam vomitionibus vti consulerit non declarauit: verum neq; id iecur nobis necesse est: tantum illud nouisse satis sit, succos ad cutem vergentes per eam esse euacuandos: nam iterum ad intima corporis reuulsio ipsis valde longinqua est, vt per alium, aut vomitum euacuentur. Sed forsitan me dicere putabis nunquam purgatione per alium in talibus vtilè esse. Ego vero non id dico: nam in libris de arte curandi, in quibus corporibus per multa humorum copia est, ijs viles esse purgationes didicisti: priusquam enim ita redundatam materiam, aut venæ scissione, ac nocte putare me oia concoctur diffilia nulliq; pus habentia ita curari dicere. Non nulla. n. ex his ab emplasticis istis medicamentis putrefiunt aut pp humorum ipsa creantium prauitate, aut ob affectu mēbri imbecillitatem ingenitū calorem ita pusillum ægrumq; habentis, vt neq; humorum in ipsum delapsorū concoctionem aggrediat. Porro in horum curatione scarificationibus altissimis cutem rescindimus, & plerunq; vsq; ad profundum in multis affectu membræ partibus dissectamus, medicaminibusq; siccatissimis vtimur. Hmōi nanque inflammationibus gangræna impendat, ab ipsis deuictio iam ac propè ad perfectam extinctionem accedente calore ingenito. In quibus igitur inflammationibus, aut omnino quibus in tumoribus, innatū calidum, non vt extinguatur funditusq; aboleatur, periculum subit, atq; ideo remedio adhibito vincere humores potest, ad id genus vitia medicamentis emplasticis vtimur: quæ per hæc verba manifeste declarauit

H

31 *Quæcumq; Concoqui opus est, Occludi conuenit: Contraria vero Exiccare, atq; Aperire.*

Et de his sæpius nostrā sententiā audiuistis, & maxime vbi de ducentibus ad suppurationem medicamentis locuti sumus, nō oportere eorum facultatem discussoriam esse, sed retentoriā atq; inhaesoriam, a Græcis emplasticā appellatam: hæc. n. impediunt, retinent, atq; occludunt inlitum calidum, ipsum distillari non permittentia: ab hoc vero excrementa concoquuntur. Catēru ne rursus hoc loco obaudite, ac nolite putare me oia concoctur diffilia nulliq; pus habentia ita curari dicere. Non nulla. n. ex his ab emplasticis istis medicamentis putrefiunt aut pp humorum ipsa creantium prauitate, aut ob affectu mēbri imbecillitatem ingenitū calorem ita pusillum ægrumq; habentis, vt neq; humorum in ipsum delapsorū concoctionem aggrediat. Porro in horum curatione scarificationibus altissimis cutem rescindimus, & plerunq; vsq; ad profundum in multis affectu membræ partibus dissectamus, medicaminibusq; siccatissimis vtimur. Hmōi nanque inflammationibus gangræna impendat, ab ipsis deuictio iam ac propè ad perfectam extinctionem accedente calore ingenito. In quibus igitur inflammationibus, aut omnino quibus in tumoribus, innatū calidum, non vt extinguatur funditusq; aboleatur, periculum subit, atq; ideo remedio adhibito vincere humores potest, ad id genus vitia medicamentis emplasticis vtimur: quæ per hæc verba manifeste declarauit

Aclarauit iniquis / quæcumq; concoqui opus est. At que ad id deuenerunt, vt mox in gangrænam casura sint, & quæ iam putrefcunt, statim neq; concoctionem postulant. Iecicor alia quidem (vt dixi) euacuationibus per scarificationes & incisiones, medicamentisq; valentissimis curamus: alia vero iam purria recidimus atq; perurimus. Recte itaq; adiecit / contraria vero exiccare ac aperire / hoc est, suppuratione non egentia: opus est enim in non admittentibus suppurationem omnines exitus recludere, affeclatq; membra arefacere. Ex his itaque patet non recte a quibusdam scriptum esse / quæcumq; exiccari opus est, iacere oportet / hoc est, iacencia quiescere: præter id enim exiguum quoddam est, quæ manifestum, vt accurate de ipso Hippocrate scribere opus nō esset, & oppositio ipsa declarat, quæ non verbo / iacere / sed voci / occlusa esse / respondet: occlusis namq; et cohibitis contraria sunt quæ digeruntur atq; siccantur. Huic sermōi quidam sequentem copulant, & maxime qui post hunc vocem hanc / quemadmodum / scriptam esse volunt, vt tota oratio ita se habeat / quæcumq; concoqui opus est, occludi conuenit, contraria vero exiccare atq; aperire: Quemadmodum oculis fluxione laborantibus, si aliter videtur conducere, in fauces retrahere conuenit. At qui quod hæc verba docent, prædicto simile non est: siccare enim & aperire aliud est, q; retrahere. Quomodo igitur, cum prædixerit / contraria exiccare oportet & aperire / poterit exempli loco de oculis fluxione vexatis dicere / retrahere in fauces /

32 *Sicut Oculis Fluxu habentibus, si aliter videtur conducere, in Fauces Retrahere conuenit. Et vbi Emulsiō confort, & quæcumq; alia emulsiō.*

Auxiliorum reuellentium hæc vna quædam species est, ipso nobis consilente diuturnas oculorum fluxiones traducere, ad fauces videlicet per acra medicamenta retrahentibus: quibus palatum inungere, vtq; gargari, iudicium, subere conuenit, si nihil ex hoc peius esse clari sumus. Nam in quibus suspicamus, ne forte in asperam arteriam & pulmones fluxio diuertat, tunc ab huiusmodi reuulsione cauemus. Quemadmodum igitur hoc loco consuluit, ita & in alijs te animaduertere iubet, ne quod ex membris, ad quæ materiam retrahis, magnum detrimentum subire periclitetur. Alii qui vero de oculis vitio, quod rhyas vocatur, laborantibus ab ipso sermone hunc factum esse aiunt, quemadmodum & Lycus voluit: qui longam orationem contexens ab oculis in palatum vsq; meatum quendam pertinere dicit, illorum excrementa per hanc regionem euacuantes: hūc meatum autem prope maiorem angulum situm esse: Ac morbum eum, rhyada quem nominant, tribus modis suboriri, aut foramine aliquo modo clauso, aut obstructo: aut multo excremento in Coculo collecto, adeo vt estundatur, nequeunte meatu ob naturalem angustiam ipsum totum continere: alio item modo, cum cicatrix in angulo effecta meatum oboccauerit: quam & post emulsiōnem vocatarum excisionem, & aliter vlcerato loco obducta sit: Hæc insanabile esse, alias vero curabiles, nobis ad fauces materiam retrahentibus. Illud autem / & vbi eructatio confert / adiecit est, Hippocrate per notas quædam sibi ipsi conscribente. Quod enim, vbi eructatio conducit, ibi ructus citare conueniat, satis constat: quibus autem conducat, non dixit. Sed neq; in oculis rhyade laborantibus quicquam huic simile est: propterea & sine ordine interpolitum obscuritatem peperit: ad oculos enim rhyade vexatos reuulsium auxilium scripsit. Hæc autem verba / & vbi eructatio confert / aut de oculis rhyade tentatis dicta esse conuenit (sed nihil ad ipsorum medicationem eructatio conferre videtur) aut alterius esse orationis initium. Propterea & non nulli coacti sunt ipsa a superius dictis separantes alteram locutionem hunc in modum inslituere / & vbi eructatio confert, & quæcumq; alia eiusmodi, transitus aperiri / verum neq; item hæc, quæ subijciuntur / vt narres, & alia, quibus opus est / & reliqua, isti locutioni respondere, ac propria esse videntur. Itaq; quicunq; Hippocratem istud solum per se sibi ipsi notasse aiunt / vbi eructatio confert / ipsum cenlere putant, vt interdum ructus mouendos esse consulamus: hosq; illis, quorum venter inflatus est, condicere affirmant, atque illis potissimum, in quibus flatuosus spiritus per inferna exhalare non potest. Quin etiam & os ventriculi infirmum per eructationes, tanquam per propriam exercitationem corroborari aiunt: eructationesq; citare consulunt non per medicamina solum, sed etiam ipsum afflicto ructare studentem, cum quamlibet exiguum spiritum in ore ventriculi sentiat. At Sabinus ex vasculo angustioris bibentem ructus mouere iubet. Alij vero flatuosi spiritus expulsiōnes vndecunq; sanè & vtcumq; fiant, eructationem ipsum appellasse contendunt: secundum quorum sententiam tussis, sternutatio, singultus, ventris crepitus, atq; per omne corpus spiritus distillationes, eructationes vocabuntur. Non nulli autem et omnem excretionem non spiritus modo, verum etiam aliquorum humidorum, eructationem appellatam esse dicunt, poetæ verba in testimonium recitantes, vbi inquit, Eructante mari foras. hæcq; vitio sam explanandi viam aperit. Nam si a poetis raro & quodam poetico modo dicta vt proprie accepta quis interpretetur, etiam omnia dilucide narrata peruertere poterit.

* Al. eructatio.

33 *Transitus aperiri, vt Nares, & Alia, quibus opus est, & vt conuenit: & Qualia, & Vbi, & Quando, & Quomodo oportet, vt Sudores, & Alia planè omnia.*

Id per se quidem memoratu dignum est: conducit enim omnes superuactorum excretorios meatus

meatus aperiri. Et cum superioribus verbis coniungi potest, duplicem sic utilitatem prebens, pro E priam quidem in oculis rhyade morbo vexatis: communem vero omnium, in quibus retrahere, aut derivare convenit. Nam si reuulsione quidem opus sit, ipsam autem facere vercamur, derivare sanguinem, ac totum corpus inanire convenit: sed quae deinceps scripta sunt per se ipsam ab ipso in omni evacuatione commoda esse didicimus. Oportet enim, cum evacuatio requiritur, non simpliciter ad ipsam accedere, sed prius desinente, qua ratione facienda sit, & quae debeat esse evacuan da materia, per quam regionem, quo tempore, & qua mensura. Nunc vero etiam reminiscencia cau sa de singulis breuiter agamus. Illud quidem, ut conuenit, tale quoddam significat: Transitus re cludendi sunt, non simpliciter quidem ac vtrumque, sed ut conuenit: id vero modum significat, quo evacuationes facimus, ut in ijs, quae in ventre sunt, per clysterem, per glandulam, per subducens me dicamentum: & in horum singulis per quaedam certa, nam & clysteres, & glandulae, & subducen tia vocata medicamenta multiformiter componuntur. E igitur particulae /vt conuenit/ tale quid dam significant: haec vero /qualia/ evacuandorum qualitatem innuit, hoc est, nunquid aquosa & tenuia euacuare melius sit, an pituitosum succum, an biliosum, an melancholicum: & horum num aliquem, an & omnes. Ea vox /vbi/ partem corporis, per quam euacuare oportet, indicat. Esti namque per inferiora faciendam esse evacuationem cognoscimus, nihilominus, per quam ex infe rioribus partibus facienda sit, definire opus est. Propterea & quidam loco huius vocis /vbi/ qua scri pserunt, per quam partem significantes, vtrum per vesicam, an alium, an vtrum: item per supe riora vtrum per nares, aut os: est quaedam et per omne corpus evacuatio, & quae per sudores, & quae per latentem vocatam transpirationem. Ea vox /quando/ euidenter tempus, quo sit euacuandū, declarat, vtrum scilicet ab initio ante morbi concoctionem, quando, ut ipse inquit, materia turget, & natura animalia regens ad humorum excretionem compellitur: an post vexantium humorum concoctionem: nam & hoc ipse, quemadmodum & prius dictum, in aphorismis docuit. Illud ve ro /& quantum conuenit/ in calce sermonis dictū materiae euacuandae quantitatem ostendit, quam sibi proponere & coniectura percipere, medicū oportet. Deinde loco exempli illud ponit /vt sudo res/. Quiauis enim agrotantibus conducere sudor videatur, attamen & ipse modum eget: immodicus enim vires debilitat. Cum in sudoribus vero excessus multitudinis noxius sit, multo sanē magis in ijs, quae euomuntur, aut deijciuntur, aut per mariscas, aut vterum euacuantur.

34 In ingentibus malis Facies si sit bona, Signum Optimum: In Paruis autem Contraria bona significationi signi ficans, Malum.

Et istius orationis secundam partem ex libri enarratoribus alius aliter scribit: at si quis ipsi arti culum /r̄h̄/ addiderit, omnis quaestio tollitur, hunc in modum /in paruis autem contraria signifi cans r̄h̄ ἰσομενίη/, hoc est bonae significationi, malum /vt & integra oratio talis sit: In ingentibus malis, siue affectibus, siue symptomatis, si sit facies bona, hoc est naturali similis, bonum est signū: in paruis vero (rursum & hic affectibus aut symptomatis intellige) si facies fuerit significans con traria praedictae bonae significationi, malum aliquod significabit. Non nulli quidem palam, tanquam ab initio lectio articulum /r̄h̄/ haberet, ita explanauerunt, non edocentes vetera exemplaria cum articulum bonae significationi adiectum non habere, fortasse primo libri scriptore decepto. Alij non solum aliter scripserunt, sed etiam absurdam explanationem commentii sunt. Ego vero, vtab initio dixi, cauens ne longius commentaria producerem, multa minus recte dicta silentio prateri re decreui. Satis namque congruens explanationis propositum mihi esse videtur, si & vera quis in ipsa, & ad veteris mentem edoceat: quemadmodum & nunc facienti a loquacitate discedere licet. Nam in magnis affectibus pro eorum magnitudine facies collapsa non sit, bonum signum est: in paruis autem e contrario malum quoddam significat. Licet igitur & his, sicut placeant, vti: ego vero ad veterem lectionem, & ab omnibus alijs explanatoribus concessam me recipiam.

35 Apud magnum, Vbi mulier post heroum, Arquato superueniente.

Sive superioris locutionis finis est, haec particula /apud magnum/ aut loci alicuius index, illis quaerendum relinquam, qui medicinalia praeteruentes, vt grammatici quam medici interpretari maluerunt. Satis est enim de his vocibus /apud magnum/ illud tantum dixisse, quod veteres inter pretes dixerunt, aut theatrum, aut odion id est locum vbi poemata recitabantur, aut gymnasium heroum, aut domum aliquam, aut quodlibet aliud huiusmodi, ab hac voce magnum significari. Trans gressum aut deinceps ad artis opera, illa considerare vtile est. Quod post Heroum, aut post Menelaum (quidam enim ita scribunt) agrotus ille faceret, nihil quicquam utilitatis habet: quemadmodum neque quod deinceps dictum est /arquato superueniente/ & si quae maxime ipsi Hippocrati ad remi nisciam vtile foret, fortasse quidem praedictorum: forte vero & ipsum per se, affectus enim aut coloris arquati mulieris superuenientis memoriam reuocat. Et hoc loco apud veteres explanato res, & in vterius codicibus, verba haec in margine scripta sunt secundum alios quosdam et interpre tes his vocibus /arquato superueniente/: haec adiecta est /permanit/ quemadmodum & apud quos dam

A dam alios cum negatione / non permanit /: non nulli vero & hanc vocem / ipsi / apponunt. Sed istud quidem in locutione differentiam, non in sententia facit: at priora sensum in contrarium mutant: nam cum arquatum affectum aut colorem altera lectio permanisse significet, altera non per manisse affirmat. Per se igitur praefens sermo scriptus neque si / permanit / dicat, neque si / non perma nit / quicquam utilitatis nobis asserere potest, quo modo agrotaret, aut quo modo affecta esset, igno rantibus. At si supra scriptis annectatur, prorsum superuacuos est: satis est enim solum hoc / si so la dicta forent, viderentur: at ipse contrarium significauit, quoniam valde a naturali statu mutata est. Quod enim inferatur hoc me testari docebit, ad quod alias praefentis sermonis explanationes dimittentem transire iam tempus est. Fortassis enim & ea, quae nunc dicta sunt, praeter nostrum propositum longiora fuerunt: cum praetermittere decreuerim, quacunque legentibus ipsa adole scentibus nihil ad artem profutura sunt. Neque enim ad sophisticam facultatem, quam prorsus odio persequor, eos praeparare constituo, sed ad artis opera in praefagiendo atque curando, in quibus etiam me semper exercui.

36 Qui apud Timenei nepem, Iste nigro viridique colore suffusus.

Si ad ea, quae de facie dicta sunt, & hoc quis referet, aliquid utilitatis percipiet, ac si loco exempli dictum sit. Par est enim & hunc, cum alia essent exigua, corpore a naturali statu longe permutato, propter id solum aut mortuum esse, aut in mortis discrimine versatum. Quod si μελαγγλωπος scriptum sit, pro eo, quod est μελαγγλωπος, hoc est nigrae cutis, vt in quibusdam codicibus reperimus, adhuc etiam magis solus iste color magnam quandam noxam significare videbitur, quamuis alia in agrotante exigua forent.

37 In Perintho Seminis speciem referens, tale Indicatorium: Et quae circa abdomen talia, quia miclus liberant: quoniam neque flatu multo, neque stercore multo tenaci deiectione euacuabatur: neque enim magna erant praecordia. Brasidam Septimo die comedit adhuc aegre spirans, partes circa abdomine purgatae sunt, recte spiritus effectus est, alius ipsi expulit.

Non praefentis sermonis initium, sed prioris finem has voces / in Perintho / Sabinus esse cen set: hunc enim sermonem communem, illum priuatum esse dicit: consueuisset autem Hippo cratem priuatis sermonibus aut locorum, aut agrotantium, nomina adijcere. At qui praefens ser mo q̄ in parte sit, ex his constat, quae ipse Hippocrates subdens ait, q̄ neque multo flatu, neque sterco re multo tenaci deiectione euacuabatur. Multa vero in voluminibus de morbis popularibus in quibusdam particulatim visa scripta sunt, vniuersalibus autem praecipis aut perpetuo aut plerumque veris subiecta sunt. Sic igitur & nunc gonoides, hoc est seminis speciem referens, siue lotium, siue alui recementum eiectionem in Perintho iudicarium apparuit. Vtrum paucis, an multis, an vni, istud acciderit non est ex ipsius Hippocratis verbis definitum: sed verisimiliter est istud ea tempestate, qua haec Hippocrates scribebat, in multis grauians apparuisse. Quando enim aliquod in vno quo piam fieri scribit, aut locum ciuitatis, in quo hominem decubentem vidit, aut aetatem, aut nomen apponit. Ciuitatum autem nomine proprio meminisse in illis narrationibus solitus est, in quibus multos eade p̄allos conspicatus est: hoc vero, quantum ad artis opera pertinet, non multum referre: & hoc / in Perintho / cum quibus velit quispiam, coniungito. At seminis speciem referens lotium, vel etiam deiectione, fuerit sanē iudicarium, quando humor a Praxagora vitreus nominatus euacuatus est. Sed hoc / & quae circa abdomine talia / ad antedictum sanē referri debet: talia enim ad alte rum referri dicuntur, nihil autem de abdominibus praedictum est. Fortassis igitur cum primum exemplar ex Hippocratis commentarijs describeretur, aliquod huiusmodi scriptum omisium fuit: aut ipse sibi ipsi hoc, quod ad primum egrotum referatur, memorie causa scripsit, de quo id solum

D predixerat / qui apud Timenei nepem, iste nigrae cutis erat /. Verum non nulli propter hanc au biguitatem sic sanē / duplicem lectionem / explanabant, / iudicarium, & quae circa abdomem / perinde, ac si ita scriptum esset: Seminis speciem referens vrina, iudicaria est, & ab affectibus ab dominis extrahi oportet: iterumque ab alio initio dicitur / talia quia miclus sanant / vt intelligamus / talia / quae in abdomine sunt. Atque huius rei testimonium deinceps scriptum / q̄ neque multo flatu, neque stercore multo tenaci deiectione euacuabatur / hoc est, nullo alio effectu, quod abdominis tumorem dissoluere posset, per sola seminis similia lotia morbus iudicatus est. Fortan enim tale quoddam ab domen erat, quale in praefagiorū libro ipse per haec verba narrauit: Ex praecordijs dolores & tumores, si recentes sint, & ab aqua inflammatione, soluit strepitus in praecordijs ortus, & maxime lotium, cum stercore & lotio & flatu egressus: si vero ipse non transgressus sit, iuuat saltem & in inferiores partes descendens. Neque enim phlegmonem aut aliquod aliud ipsa etiam contumacius in tectore, aut intestinis, aut ventriculo coactum, seminis simile lotium solum redditum discutere potuisset. Propterea igitur ipse intulit / neque enim magna erant praecordia / quoniam si magna fuissent, non vtiq̄ per vrinae semini similis excretionem dissolui atque attenuari potuissent. Ceterum, quoniam quod subditur, cum ita praedictis non admodum concordare videtur, scicito non nulli ab alio initio ipsum legebat, hanc vocem / oō / cum spiritu crasso scribentes, & articulum masculinum genitium casus Tertia Classis. yyy facientes,

T. A. duplici- ter hae parti.

In Prog. cō. 2. 1. 3. 4. 100. A

facientes, vt si & eiusmodi oratio esset: Cuius enim hominis magna erant praecordia, brassicam E is septimo die comedit adhuc aegre spirans: postquam vero abdomen purgatum est, recte spirans fuit, hoc est, bene spirans, & naturaliter spiritum ducens. Non scripsit tamen, vtrum ducens aluum brassica subsidio fuit, an digestionis ratione. Sed quida hanc vocem / recte respirans / explanauit, vt orthonoicon vocati difficilis spirationis modum ab ipsa significari dicentes. In enigmatibus, n. sermonibus quocumque libuerit quisque dicere potest, nullam insignem vtilitatem nobis ex illis percipientibus, in quibus neque certam Hippocratis mentem, sed explanatorum, perdiscere licet.

38 De sanguine Ichoroide, quod in Pauidis talis, aut in Vigilantibus, & siue malus, siue bonus.

Non simpliciter tenuem & aequum sanguinem ab ipso ichoroidea vocari suspicandum est, sed eum, qui venenosus alique & maligna facultate praeditus sit. In secundo namque de morbis populatibus ipse scripsit, Et sub cute ichores creabantur, inclusi autem calecebant, & pruritus excitabant: deinde pustulae, vt ambulatis, exurgebant, & sub cute vri se putabant. Constat igitur, vt ex ichoribus haud exigua symptomata oriri dicat. Plato etiam in Timaeo per hanc vocem / ichores / tale quiddam significat haec in quibus: Ichor autem sanguinis quidem serum, mitis: nigrae vero bilis, sed acidae ferus. Ichoroidea itaque sanguis vocatur in se prauam ac tenuem humiditatem continentem, non aequam & morfu carentem, sed mordacem & erodentem. Dicente autem Platone, Ichor vero sanguinis quidem serum, mitis: nigrae vero bilis, sed acidae ferus, nobis declaratum est, quemadmodum in lacte serosa quaedam humiditas est, veluti colamentum & circumstantans crustiorem eius partem, eodem sane modo in omnibus succis & humoribus serosum quendam ac tenuem liquorem reperiri. Different autem inter se secundum eorum scilicet humorum naturas, quorum serum esse dicitur: & erit infestum illi atrae bilis serum: minus infestum flauae: minus item quam hoc, epituit: sed omnium miuillimum est sanguinis serum & ichor, nihil enim in praesentia referet hoc aut illo modo dicere. Verum quoniam bifariam sanguinem appellamus, interdum eum a nuper dictis humoribus distinguentes, interdum a superante omnes in vasculis succos sanguinem vocantes, ichoroidea sanguis nunc in secunda significatione accipietur est: quemadmodum & omnes medici in venae sectione dicere a solent, interdum serosum, interdum melancholicum, aut pituitosum, aut biliosum, non nunquam & naturalem, sanguinem effluxisse dicentes. Omnino quidem pauidos, hoc est cum terrore perturbatos, praeterea etiam vigilantes, ichoroidea sanguis efficit: quod si vitiosi alicuius succi non modo sanguinis serum in sanguinaris vasculis continetur, & deliria, & phrenitidas, & furores pariet: sed hoc loco sanguinei feri meminisse videtur, quoddam sibi ipsi memoriae subsidium scribens. Timiditatem quidem, pituitae serum facere par est, non tamen vigiliam, aut perturbationem, aut animi motum cum terrore: torpor enim ipsi & frigus inest solum, non mordacitas atque malignitas: nisi forte & ipsa plane vitiosa acida aut salia eua ferit. Sed illud profecto quaesitu dignum est, quod ipse inquit / siue malus, siue bonus / nam si quis absolute malum esse ichoroidea sanguinem asserat, recte dicere videbitur: omnis enim sanguis ita vocatus naturaliter comparatur. At si quisquam aliorum succorum ichoribus sanguinem comparans non prauum eum aut & bonum esse dicat, iste quoque verum dicere haud iniuria putabitur. Periculis autem & nostrae tempestatis homines, & antiqui, minus malum bonum, aut probum, aut laudabile, aut aliqua id genus voce appellare consueuerunt, & praesertim cum magnus quidam excessus fuerit valde prauum ab eo, quod modice a naturali statu discesserit. Quare & ichoroidea sanguis, quere Hippocrate, malus ne an bonus sit, possumus nos ita ferre sententiam: Optimo quidem sanguini comparatus, malus est: alijs vero omnibus, quibus alterius cuiusdam vitiosi succi ichor admixtus fuerit, longe melior & optabilior, atque circiter bonus est.

39 Quibus Lienis est decliuus, Pedes, & manus, & genua Calida: Nasus & aures Frigidae semper: Num propter hoc, quod tenuis sanguis? Num & natura talem isti habent?

Quod decliuus lienis deorsum vergens dicitur, & ex ipsa voce discere licet. Vtrum autem ob ipsius tumores in partibus inferioribus excitatos, an cum in ipsas inferiores corporis partes vitiosos in se contentos humores depellit, iccirco decliuem lienem appellauerit, hoc non item ex voce hac percipi potest. Possumus quidem, quantum ad rerum naturam pertinet, secundum vtriusque dictum modum, decliuem lienem ab ipso vocatum esse intelligere: pedes enim inquit, & manus, & genua calida: nasus autem, & aures frigidae. Genua quidem & pedes in decliuo liene calida apparere rationabile est, quemadmodum & nares & aures frigidas: manus autem in decliuo morbo calidas esse nulla ratio demonstrat, potius enim quisquam ipsas inter superiores partes collocauerit: nisi minus, at saltem neque inter inferiores. Quod igitur aures & nasus frigidi sint, inferiores vero partes calidae, causam speculans Hippocrates inquit, vtrum propterea, quod tenuem habent sanguinem, cum lienis decliuus sunt? Atqui vero non lienibus contra respondere istud auit / num & natura tale isti habent? / sed illi, quod postea scriptum est: totumque sermonem ita constituit / num & natura tale isti habent, vt suppurationibus? / Considerandum igitur deinceps exquillius de ipso erit an / vt suppurationibus / cuius praedictis ita scribens copulauerit: sed qui hoc deinceps scriptoribus inuitum esse

A esse volunt, hanc vocem / vt / auferunt, ac talem orationem faciunt / suppurationibus terminus, suppuratus ventres perturbantur / suppurationum indicium ventris perturbationem staterentes. No de oibus autem suppurationibus, sed de ijs solis, quae per intestinorum excretionem erumpunt, signum hoc scribit Hippocrates. Quod vero sine distinctione, de quibus intelligat, narrationem fecerit, nihil mirum, si eius, quod a principio dictum est, meminimus, ipsum videlicet sibi ipsi haec vt materiam quandam ad libros conficiendos prescribere: solum enim ad eorum, quae significare sibi ipsi vult, reminisceniam pertinet in scriptura propositum, istud scilicet / ventres perturbantur / ipso dicente ventres in huiusmodi suppurationibus perturbari, quae cum erumpunt sunt, ichor quidam tenuis ex pure prius exudat, a quo intestina demorsa conturbationem ventri inferunt, hoc est, morsus, & affidus excernendi cupiditates. Aliqui vero & hanc lectionem agnoscunt.

40 Suppurationibus Vmbilicis terminus: Quibus suppurationibus V entres turbantur.

Voluit breuiter docere, quod in praefagiorum libro clare dictum fuit: Minime vero, quae infra vmbilicum, in suppurationem vertuntur: at quibus eruptura est suppuratio, vntres prius conturbantur. Verum & aliter multis modis scribunt, ac diuidunt non haec solum verba, sed etiam alia

* B plurima huius libri interpretes, vt quis ad artis opera festinans multum retardetur: ac non nulli id facere videntur, quod Timon per similitudinem dixit, Quid vis? pauca caro, ossa multa. Quiddam autem & sequentem sermonem, cuius initium est / lienis durus non superius / cum praesenti coniungunt, vt de lienis differentijs oratio ipsi habita sit. Transcuntes igitur ad ipsum, differentias istas videamus, aliquis enim vtilitatis continent.

41 Lienis Durus Non superius, Inferius Teres, latus, crassus, longus, tenuis.

Tumorum lienis praeter naturam differentias his verbis scripsit sibi ipsi fortasse designans, quoniam decliuus lienis paulo ante meminerat. Prima igitur differentia huiusmodi lienis est, cum durus fuerit sed non superius, manifestum est, quod in ima parte durus est. Secunda vero ex ijs, quas in propositis verbis recensuit, differentia iterum ipsorum decliuum lienem propria est. Istorum enim decliuum lienem commune cum sit, superiores partes non duras habere, sed imas, aliquis teres est: aliquis latus: aliquis in longitudinem excreuit, aut cum tumore praeter naturam, aut sine eo, solum longitudo incrementum habes. Priorem quidem differentiam innuit dicens / crassus, longus: secundam vero, cum dixit / longus, tenuis. Nam, cum vox haec / longus / bis ab Hippocrate, vt quis conijcere potest, scripta foret, alteram exemplaris scriptores ademerunt, talemque orationem qualem nuper ante scripsi, reddiderunt. Rationi autem consentaneum est ipsum primae differentiae meminisse, vbi inquit / lienis durus non superius / hoc est ab ima parte durus, quemadmodum & decliuus est. Dein derursum ipsius quatuor differentias enumerauit, vnam, per quam teres est: secundam, per quam latus: quibus ambabus commune est, in longitudinem protensum non esse lienem: Duras reliquis differentias ponit, vnam quidem longi & crassi lienis: alteram longi, & tenuis. Cum bis enim vt dixi, haec vox / longus / scripta esset, par est eum, qui ex veteribus codicibus descripsit, hanc, vt superuacuum omisisset. Vetus quidem lectio talis est, in qua vox haec / longus / ab Hippocrate bis posita, semel a librario fuisse descriptam, ego contendo. Forfan autem, & si ab ipso Hippocrate semel inter has voces / crassus & tenuis / scripta esset, a communi sensu intelligi posset, & cum praedicta, & cum sequenti coniungi: nam & multa id genus alia apud veteres reperiuntur. Verum explanatores ego demiratus sum hanc verba multis modis aliter transcribentes. Siquis enim prorsum a veteri lectione discedere audeat, aliqua verisimili de causa id facere debet, sicut ego nunc rationabile esse dixi, cum dictio haec / longus / bis scripta foret, alteram esse omisitam. Quod huiusmodi autem lectionem omnes veteres explanatores agnoscant, & Zeuxis locupletissimus testis est. Ipse namque Glauciam vt potest male praesentia verba interpretatum, nihil, quantum ad lectionem pertinet, reprehendit, quauis & ista locutio ipsi ambigua videatur: sed quod dictis negationes addiderit, vitio vertit: ipsum, n. hesitantem, & proposita verba enucleare nequeuntem, oibus praedictis negationes adiecisse inquit, perinde ac si ita scripsisset Hippocrates / inferius teres, non latus, non crassus, non longus, non tenuis. Glaucias namque lienem oia haec vitia suscipere non posse arbitrabatur, quae vna contulere minime valeret: quali in vno homine omnia haec intelligenda esse necesse foret, & non sibi ipsi deinceps differentias memoriae causa Hippocrates persecutus esset, vt antea difficilis spirationis & febrium, ita & nunc tumorum praeter naturam in decliuo lienibus. Quod si affirmatiue dictis negationes addere licet, hoc modo aliquis omnia placita deprauabit, nullaque veterum sententiam itabilem conseruabit.

42 Minus capitis Grauedine Laborantibus.

Nihil aliud intelligere possumus, quod vitia lienis accidere dicta minus capitis grauedine laborantibus eueniant. Huius vero causam & Rufus & Sabinus dicit, quia sanguis per grauedinem repurgatur: propterea, n. putant nihil in lienem descendere. At si status fuerit ad communem rationem, non ad priuatam, haec verba redgere. Perrarum, n. est in omni corpore duo aliqua membra Tertia Classis, yyy ij aqualiter

equaliter esse debilia. Nam in plurimis vnum planè eiusmodi esse deprehenditur, in quod, seu ple-
nitudine, seu vitio humores in corpore cōtracti sunt, omnia superuacua feruntur: vnum autem si
hæc preoccupauerit, reliqua membra in naturali statu permanent. Non solū itaq; capitis grauedi-
ne affectus, sed et aliquam spirabilem partium, aut sem tenes, & iecur, & venter, infirmam na-
turaliter habentibus, eam magis, q̄ licentem, vitij obnoxiam esse reperies. Hoc vero cōmune cum
sit, & vniuersale, propriū eorum, q̄ nunc dicunt, aliquos adiectat. In quibus pituitosus humor, aut re-
nais & aqueus colligitur, quales profecto & illi sunt, qui capitis grauedine vexantur, illis haud ita
sepe præter naturam tumores, qui ex crassis melancholicisq; humoribus consistant, in licentia præcari.

43 Circa Agrotantem Administratio, & Demorbo interrogaciones. Quæ narrat, Qualia, Vt accipiens sermo-
nes. Quæ ad Agrotantem, quæ ad Astantes, quæ ad Externos.

Proprium dicendorum nomen inuenit, œconomiam s. administrationem inquit. Neq; n. vt
in alijs ferè oibus libris, aut affectuum notitijs, aut curationes, aut futurorū præsentiones scripsit,
ita & in præsentia fecit: sed quo quis modo medicinalibus, quæ didicit, præceptis cōmode vteret,
in proposito sermone declarat, non ipsa singula, sed cōmuna tñ capita describens. Atq; inter hæc
primo de interrogacionibus, quibus medicus lægotantem interrogat, mētione facit: secūdo de
laborantis sermōibus. Multa n. laborantes dicere cōsueverunt, quæ dicētis mentē patefacere pos-
sunt: vt, nisi prius ipsum nouerimus, ex ijs, quæ narrauerit, qualemq; sit ipsius ingenium, ita nos
ipsi accommodare sciamus. Nam si prudentem hominem hunc, præterea non timidū, esse cognoue-
ris, vera ipsi dicere conaberis, nihil eorum, quæ in morbo futura sunt, subtrahēs, neq; dissimulās:
at si stultū atq; timidū, oia ea, quibus ipse meliori aīo futurus sit, dicit, neq; tñ magno opere men-
tariis. Quod si interdum ob extremam laborantis formidinem ipsi certā salutem polliceri coactus
fueris, egressus saltem eius curam gerentibus vera dicit. Ipsi quoq; laborantibus, & si maxime tñ
midis, ne, vt aperte mētientes faciunt, salutē polliceri tentato, nisi illud addideris in primis, Sanita-
tem quidē a futuram, oia ipso recte agente, & medicorum præceptis obtemperate. Ita n. neq; ille
animum despondebit, & tu plerūq; vera retuleris: nam plurimi periculosi morbi egrotos medi-
cis morem haud gerentes necant: quoniam per pauci admodum profus mortiferi sunt, si neque
medicus erret, neq; egrotus, neq; ministri, neq; aliud quicq; extrinsecus fortuito noxium incidit.
Quicunq; enim in periculosi morbis plus, q̄ deceat, agrotantes hilares & bonæ spei plenos red-
dunt, in multo maiorem conijciunt tristitiam sequētib; diebus, cum aut in peius morbus cecidit
se vt, aut vltra promissa medicorū productū. Quin et plures hoies cōsili, perinde ac si sine pericu-
lo egrotent, medicis non obrepant. Itaq; laborantis ingenij prius, cū recte valebat, experire scire
melius est: at, si nūc primū ipsi occurrimus, de eius locutione, qualis nā sit, percipimus. Ex ijs vero,
q̄ præcimus, aliqd ad morbū vtile inuenire licet: nā si natura modestus audacter rīdet, prudēs itē
natura in loquēdo imprudēs deprehendit, hinc eius mētem legam esse nobis indicabit: quæ admo-
dum et si sobrius & cogitabundus, aut p̄sigil, & natura loquax, in locutionibus atq; resposionibus
tardus torpēsq; appareat. Itē ex ipsa voce aliqd de morbo cōiectura deprehēdi potest: quā n. vix
vocē edūt, alij qui rauca aut acuta ipso morbi tpe, nō nulli balbi ac blebi sunt: hæc singula qd signi-
ficent, alibi didicisti. Ex his planè medicus aliqd ad egroti notitiam pertinēs elicere poterit, qualis
videlicet sit eius mens atq; mores. & ipsius morbi quæ species sit. Rursum vero ipse & agrotus &
astantibus, qualis in arte medica sit, ex ipsis interrogacionibus demonstrabit. Nam quispiā in acu-
to morbo nasum acuminatum, oculos cauos, temporūq; subidentia intuitus interrogat, num cura
cuatio aliqua ipsi acciderit, aut vigilia, & moeror, num ciborum abstinentia, & fatigatio magna. Siu
autē faciem minime contabuisse inspexerit, sciscitabitur, num aliqua ex vitatis excretionibus sup-
pressā sit, num præter morem ociole & largo cibo vsus vitæ duxerit. Poterit itē & de frigore, estu,
nimio vini potu, & id genus alijs oibus apposite percunctari, vt in hoc ipso primū a præsentibus
laudetur. Etenim si præterita & agrotati astantibusq; præcisa medicus interrogado velliget, sta-
tia ipsum admiratur: quemadmodum cōtra dānare solent, qm̄ aliqua ijs, quæ facta sunt, contra-
ria perquisiuit. Verum et si eorum aliqua, quæ agrotis acciderunt, priusquam ab ipsis audiuit, in
media locutione in interrogando ac respondendo ipse forte dixerit, magnam sui admirationē con-
citāt. Hæc sanè oia a nobis alibi tradita sunt: & hoc loco, vt dictum est, hæc sola primaq; capita re-
censente Hippocrate, nos quoq; secundum primam quandam diuisionem ipsa narrauimus: q̄ si
oia singularim dicere voluero & in prognostica explanationes, & de iudicationibus commenta-
ria, huc trāsferre coactus fuero. Sed præterea ad œconomiam vsuq; conducunt quedam ab He-
rodoto scripta in libro, quem ipse medicum scripsit: a nobis vero, & vbi de præfatiōe sermōne
fecimus, dicta sunt. Igitur rursum ab initio orationis nostræ capita repetentes ad aliquod eorum,
quæ primo scripta sunt, trāseamus. Quemadmodum in vita omnia opportuna possident, ve-
stes dico, vtenilia, seruos, iumenta, & alias pecudes, aedes item, legumina, bellaria, vi-
num, oleum, aliaq; id genus omnia, ab eorum cōuenienti vsu, quem œconomiam vocant, longe
distant. Sic & in medicina artem didicisse, & ijs, quæ quis didicit, apposte vti haud idem est: vt ipse
in tempore interrogare & dicere sciat: in tēpore aliquid ab agrotate, aut eius familiaribus audire,
iplosq;

A ipsosq; edocere, vt ad feruita vtilissimi sint, & extrinsecus incidentia animaduertat, quæ a medi-
cis & agroti domesticis negliguntur. Inter quæ maxime vitia sunt, quæ ad decubitus pertinent:
vel ad cedes profus malas: vel ad cubacula, in quibus egroti iacent, propter odorem retrum, aut ae-
rem calidum seu frigidum valde, aut situ & putredine vitiatum. Præterea molestiæ ac vexationi-
bus, quæ a vicinis, aut ijs qui in publicis vijs versantur, agrotis exhibentur, medicum prospicere
conuenit, ac de his omnibus cum familiaribus amicisq; agrotantis differere. Hæc est enim atque
huiusmodi circa laborantes vocata œconomia, id est administratio.

44 Quoniam in Calidiorē firmiorum, in dextris & nigri. Iccirco & extra vena, & longe biliofiores.

Hoc quoq; loco id, quod maxime totam orationem continuat, omissum esse nihil mirum esto:
neq; enim liber iste, quod propositio est, vt diuulgetur, aedit, sed apparatus quidam, vel annotationes,
quales nobis ipsi conficere solemus. Nam, si integer liber esset, ita sanè incipiēs, vt in aphorismis
scripsit, quæ consequuntur adiecisset, totam orationē talē reddens: || Fœtus masculi quidem in dex-
tris vteri partibus consistere magis inueniuntur, foemina in altero eius sinu, sinistro videlicet. De-
cēs enim est in calidiorē vteri parte calidiorē fortum coalescere: calidior est autē masculus, vt ipsius
B venarum magnitudo & color indicat: nigriores n. plerūq; viri mulieribus sunt. Ita nāq; si ex-
actū opis scripsisset Hippocrates, quale est de fracturis, de articulis, de præfatijs, atq; id genus alia,
locutione vsus fuisset: qm̄ vero, vt dixi, hæc sibi ipsi veluti delibauit, iccirco orationis caput omis-
sum est, ipso non significante de masculis vero contentis hæc dicta esse. Marē sanè in dextra vte-
ri parte cōcipi & alij vetustissimi viri testati sunt. Parmenides n. ita inquit: In dextris quidē pu-
eros, sinistris vero puellas. At Empedocles sic: In calidiorē n. parte terræ masculus fuit. & nigri ic-
circo & viriliores viri, et hirsuti magis. At opinionem de maris temperatura vt calidiorē verā esse
exquisite in commentarijs de tēperamētis explicauimus: Nunc vero, vt sepius repetiuimus, Hip-
pocratica decreta, nisi obiter, ratione confirmare nō decreuimus, sed eius tantū verba interpretari.
Verum & hanc lectionem non nulli recentiores explanatores immutare ausi sunt, hæc dictionem
/firmiorum / in hanc / firmius / conuertentes: istis nanq; rationabile esse videtur dextram partem
vteri, vt calidiorē, ita & firmiorē esse debere: similiter enim quantum ad firmitudinem perti-
net, se se habere videtur. Atq; ideo scribendum esse aiunt / qm̄ in calidioribus firmius in dextris, &
nigri / hoc significantibus verbis, in calidiorē vulturæ sinu conceptum esse firmius, quod idē signi-
ficat, ac valentius & robustius, quandoquidem & calidius est natura. De veritate autē huiusce pla-
Cicit, in præsentia (vt dixi) non est tēpus differendi. Cæterum qm̄ non nulli aduersus dicentes om-
nes dextras partes sinistris ob iccirco situm calidiores esse ac valentiores, contradicentes inquitunt,
At in læua parte cor ponit: neq; dexter oculus exactius q̄ sinister cernere, neq; dextra auris audire,
aut dextrū crur melius ambulare, cognoscit: sed in dextra manu solum id vtilissimū esse videtur:
Iccirco pauca in istis dicentur: maxima nanq; demonstratio, q̄ plurimi mares in dextra parte con-
cipiantur, illud est, quod ex animalium dissectione conspicitur. Duos quidem sinus habente vte-
ro per certum ambobus communem copulatos, mares sanè plerūq; in dextro, foemina vero in
altero, concipi deprehenduntur. Quare satius erat huiusce rei sensui apparentis causam explora-
re, & non veritatem subuertere causa ignorantie conari. Sed vos & causam in libro de dissecan-
di arte didicisti, ad dextram vteri partem per renes sanguinem repurgatum, ad sinistram vero im-
mundum adhuc atq; serotinum, descendere intuitu: cor etiam in medio peiore non in sinistris col-
locatum esse vidisti. In hac autem parte quidam ipsum magis situm esse haud iniuria crediderūt,
quoniam pulsus hoc in loco percipitur nempe sinistro cordis vetriculo se se in ipso cōmouente.

45 Concretum est, Constitutum est, Citius motum est, Inquinatum est, & Tardius augetur, & per longius tempus.

D Crebrius dixi hoc in libro mille esse lectionū modos, propter obscuritatem alijs aliter ipsas con-
cinnantibus, vt cuiq; explanatio verisimilis fore visa fuerit. Sed ego veteres scripturas præpono,
est minime verisimiles esse videantur, maioremq; legentibus ambiguitatem præbeat. Ob id enim
ipsum quispiam eas ita dictatas fuisse credat, quoniam, licet sit explanatio dubia, nihilo minus in-
ter vetustissimos interpretes de his conuenit: sin ipsas autem mutare ausi essent, in clariorē locu-
tionem permutassent, vt ipsa interpretatio verisimilior foret. Propositis igitur verbis ita nunc in
antiquis codicibus scriptis, & vetulis explanatoribus huiusmodi lectionem agnoscentibus, plu-
rimi recentiorum hanc vocem / inquinatum est / exemerunt: aliqui vero ei voci / motum est / eam
/ tardius / addiderunt, vt locutio eiusmodi sit / concretum est, constitutum est citius, motum tar-
dius augetur. Item alij has voces / & propter hoc / orationi prepouerunt, vt talis fiat / & propter
hoc concretum est, constitutum est. Sententia quidem in omnibus his lectionibus haud ita mul-
tum diuersa est: volunt enim interpretes marem, q̄ foeminam, citius concretere atque constitui,
eo q̄ calidior sit: atq; ob hoc idem, ipsum citius moueri aiunt: quin etiam inter omnes ferè medi-
cos marem tēp foeminam non solum conformari, sed etiam moueri citius constat. De his autem &
in libro de natura pueri aperte narratum est, quemadmodum & apud Dioclem in voluminibus
de mulierum morbis. Ruffus autem solum Apolloniarem Diogenem in contrariam abire sententiam
Tertia Classis. yyy ij tiam

etiam inquit in secundo libro de natura: sed liber ille in manus nostras non venit. Quin etiam & ipsa vterum gerentes, mares & citius moueri incipere, & pluribus validioribusq; motibus agitari apparere, testantur. Dicitur autem in propositis verbis, qd citius concretus est, & constitutus est, hoc est, compactus & firmus factus est. Postea vero mas, quam femina, tardius crescit: incrementum autem, vtriusq; id, quod in vtero solum fit, an quod a partu, in praesentia dicat, in obscuro est: sed illud verum est, quod & a partu femina cum velocius adolescit, tum prius incrementum in ipsa finitur. Quod celerius augetur, corporis mollitudo in causa est: eiusmodi namque corpora in res distantias, longum scilicet, profundum, ac latum exporrecta, facile incrementum suscipiunt. Verum quod incrementum in ipsis prius, quam in maribus desinat ac fine sumat, non item ob corporis mollitudinem, sed propter imbecillitatem id accidit: facultas est enim in animalibus naturalis, quae ipsorum incrementum effectrix est, propter quam imbecilliores quidem plus augetur, sed citius crescere ob eius imbecillitatem desinunt. Si quidem igitur ipse Hippocrates hanc vocem /inquinatum est/ scripsisset, tale quiddam significare videretur, quale et in secundo de morbis vulgaribus, vbi ait, ¶ Secundum autem sinistram tumor, postero autem die & secundum dextram, minor vero iste: & complanabantur hi, & inquinati sunt, & non suppurauerunt: nam a celeri motu transmutationeque delinens ac refrigeratum ita nominauit.

2. Epid. sect. 2. no longe a prin.

46 Circo Solidus factus est, & Biliosior, & magis Sanguinosus, quia iste calidior est locus animalis.

Propter hoc inquit mare solidiorem, biliosorem, & sanguinis pleniorum creatum esse, quoniam locus, in quo gignitur, eiusmodi est: dicit autem dextrum vteri sinum. Haec quoque verba alius aliter scribit: omnes tamen eundem sensum seruant: quandoquidem & accurate nimis, quae nam sit vera Hippocratis dictio, inquirere superuacuum est: melius est enim, non hoc speculari, sed an id, quod dicitur, verum sit. Veritas autem, vt diximus, per dissectiones exploratur, maribus plerumque in dextra vteri parte conceptis. Causa quoque, quod hac pars calidior sit, tradita est & ipsa, per dissectionem cognita.

GALENI IN SEXTVM DE MORBIS
POPVLARIBVS HIPPOCRATIS LIBRVM
SERMO TERTIVS

Vt raritas, Ventris densitas. Cutis colligatio, Carnium incrementum, Ventris torpor, Omnium confusio, Vascularum immunditia. Cerebri consumptio, Ideo & caluities. Instrumentorum adstrictio.

Non nulli hanc a medicis dignoscendorum enumerationem esse putant: sed potius quaedam res inter se iunctae coniugatae dicatae esse videtur. Prima autem coniugatio dicta est, vbi inquit /cutis raritas, ventris densitas/: non nulli enim propterea ventrem densum, hoc est suppressum & astrictum habent, quoniam per cutem euacuatur multa: sicut contra alteri per superficiem aegre distillabiles multam vrinam faciunt, aliiq; exonerant. Item altera deinceps coniugatio scripta est /cutis colligatio, carniū incrementum/ vnde inuicitur cutis coitionem adstrictionemq; immodici carniū incrementi plerumq; causam esse: Tertia huic proxima coniugatio per haec verba scripta est /ventris torpor, omnium confusio/: torporem autem intelligemus in concoquendis cibis vetriculi infirmitatem omnium plane corporis vitorū causam esse. Sed quod deinceps dictum est /vascularum immunditia/ potest quidem & cum modo dicta coniugatione coniungi. Quod enim in ventriculo male concoctum est, plerumq; vascularum immunditiae causa fit: potest vero etiam praeterquam qd cum ventris torpore coniugatur, & de venarum deprauata concoctione intelligi, vt, quemadmodum ventriculi non recte cedens concoctio multa in toto animali confundit, sic & in venis non ad bonum finem perducta primum in ipsis immunditiam contrahit, hoc est vitorum succorum copiam, deinde & magnam noxam affert. Quare quod est inter hanc clausulam /ventris torpor/ & hanc /vascularum immunditia/ commune ambabus est, quod ipse appellauit, omnium confusio. Quod deinceps autem dictum est /cerebri consumptio, ideo et caluities/ nihil quidem significare videtur. Cum cerebrum se ipso longe minus euadit (istud vero ipsum naturaliter siccius habentibus euenit) tunc ab ossibus superiacentibus recedit, quae ab artis dissectione professoribus graeco nomine bregmata vocantur, Latini sinciput dicunt. Haec vero duo sunt, vtrunq; relictis quatuor lineis circūscriptum, vna quidem per futuram in longum porrecta vtriusq; ossi communē, posterius autē lambdalis futurae lateribus, anterior vero coronariae vocatae, vtriusq; autē parte squamosis commissuris. Verum ab alijs caluariae partibus potissimum quidem cerebrum non admodum recedit. Quod si & quandoq; recesserit, at saltem ob carnes ossibus subiectas haud prorsum cutis humiditas

A humiditas exarscit: quocirca neq; crines desurunt, quandoquidem in commentarijs de temperaturis didicistis, neq; ex praehumida cuti, neque ex valde arida pilos enasci. Capitis sane cutis pueris, mulieribus, & cunctis humida est, sed caluis immodice arida. Cerebrum quidem in iuuenibus molle cum sit atque humidum, caluariam tangere, omnemq; interiorum inanitatem complecti, in senibus vero siccescens subdensq; ab ea distare, saepius in animalium dissectionibus conspicistis. At nunc Hippocratis decretorum ostensiones altere, nisi obiter, non est propolitur, sed obscura verba illustrare, simulq; per capita interdum causas adiecere demonstrata placita consequentes. Consumptionem autem cerebri, hoc est perfectum interitum, vt ipsum ex toto absumptū sit, neque cogitari posse in viuo animante fieri omnibus in confesso est. Quamobrem si id non sit, hoc superest intelligendum consumptionem cerebri, comminutionem esse, quam ex licitate in caluescentibus fieri diximus: vt sincipitis ossa alijs fistulosiora & molliora ac super incumbētia ob cerebri defectum exarscant, cum ad ipsa vsque non pertineat, neque ea attingere possit: subiect enim in suamq; ipsius basim depressum cadit. Consequenter igitur ossibus istis relictae, & ipsi praeterea cutis inarescit, atque ipsi sensui valde sicca in caluis apparet, vt rationali demonstratione non egeat. Quando igitur valde cerebrum exaruit, vt quibusdam in extrema senectia contingit, B tunc & neruorum exortus inarescere necesse est: quare neque perinde, vt prius, videre licet, neq; audire, neque aliud quicquam per sensus & voluntarios motus valenter perficere: sed omnia illarum actionum instrumenta, per quae illa fiebant prius, exoluta, infirma, atque debilia redduntur: quod par est ipsum instrumentorum attritionem appellasse, per translationem a vestibus ariditas & vasis appellationem accipientem: & haec enim post diuturnos vsus se ipsis aridiora qualitate cernuntur, quando ipsa attrita esse dicimus. Quaedam sane haec scripta coniugatae intelligi nequaquam putantes, & singula praedictorum separatim accipientes, hinc verbis Hippocratem consistere autē, vt ipsorum facultates per se consideremus, Vt statim cutis raritas (prima enim haec scripta est) cognoscere quid valeat, conuenire autem, vt ipsam, cum vsus postulat, faciamus: cumq; opus non fuerit, amoueamus. Scripsum est quidem, inquit, & in libro de alimento, ¶ Raritas corporis ad distillationem: quibus plus admittitur, salubriores: quibus vero minus, morbosiores. Sed his repugnat quod inter haec scriptum est /ventris densitas, cutis colligatio/ si quidem erat rerum medico scitu vtilium enumeratio. Quin etiam & quod post haec ita scriptum est /ventris torpor, omnium confusio/ ipsum omnia ea scribere indicat, quae in vna natura coire apta sunt: & non simpliciter qui sint in corpore affectus orientes, quos cognoscere opus sit. Istud enim /omnium confusio/ non est affectus vilius, sed malorum ex affectu prauo nascentium indicatorium.

In libro de Alimento, post principium interpositis ferē quāda ginta verbis.

2 Detractio Cynsibus, Luclationibus, Quiete, multis Ambulationibus, velocibus: Ombus, elixa Maxa, plerumque Panis pascens.

Euacuatiois nomē de solis liquidis dicitur: Detractionis, de solidis quidem magis, interdum vero et de liquidis: nempe modo dicta liquidorum solidorumq; minutionis communia sunt, cum sine purgatione, aut sanguinis euacuatione, ipsam facere in sanis scilicet voluerimus. Agrotum enim nullus curibus & luclationibus curauerit: nam his alijsq; similibus exercitationum genus commune est, discorum telorumque iactus comprehendens, item saltus, halteras, armatorum certamina, & omnia vitae munia, praesertim quaecumque in agri cultura exercent arantes, merentes, ac fodientes. Omnes igitur exercitationes & carniū, & adipis, & succorum abundantiam minuunt. Vnum autem corpus omnibus istis vt non potest, sed secundum habitus, & aetates, & vires, & consuetudinem, singulis idoneam exercitationem inuenire conuenit, vt in libris de tuenda sanitate didicistis. Nunc enim ex Hippocratis voluminum explanatione medicinae precepta non didicistis, cum hęc prius ordinatim in proprijs libris didiceritis: in quibus omnibus & ipsius placita cum demonstratione cognouistis, & placitis consentanea particulatim omnia habuistis. Carterum vos doctorum ab ipso seriem assequi studentes haec me vobis commentaria conficere, et si id facere non statuissem, rogatum voluistis: obscura namque dictiones scientificam explanationem non admittunt. Nunc itaque statim hac voce deinceps scripta /quiete/ aperte cognoscere non licet, quid per ipsam Hippocrates significare voluerit: sed quemadmodum in alijs obscuris locutionibus, ita & in ista, per coniecturas agere opus est, vt hoc istud, illud alijs verisimiliter videatur, quemadmodum & visum est: & alius aliter quietem interpretatur. Potest enim & de cessationibus, quae exercitationibus interponuntur, dicta esse: sicut in aphorismis dixit, ¶ Cum inceperit lassescere, quietem agere, statim lassitudinem tollit. Potest etiam et de cessationibus per integros interiectos dies futuris intelligi. Potest autem & integram quietem aliquibus corporibus consuleri. Nam si ipse ita dixit, ¶ Motus roborat, octium tabefacit. potest sane & ociofa vita corpus attenuare: ita enim quibusdam ab exercitationibus ad octium traductis euenire cōspeximus. Sed certas distinctiones statuere opus est, vt sciamus qui nam sint, qui istis extenuandi causa indigeant: neque enim abunstantium humorum euacuatione opus est: nunquam enim id praestare octium potest. Iure itaque non nulli de carniū detractioe sermonem ipsi nunc esse aiunt, non de humorum inanitione, vt in plenitudine, & a quoslibet habitibus fit. Potest quidem de ambabus ipso sermonem faciente, Tertia Classis. yyy iij omnium

2. Aph. 48. Ex. ord. 19. a

de his q in medicat. sunt cō. 3. r. 2. 8. 7. 19. a est ibi legiur usus nō mor.

omnium auxiliorum enumeratio esse, & quae utriusque detractioni communia sunt, & quae alteri ipsarum propria. Potest autem & post exercitationes quietem scripsisse, de singulorum dierum exercitationibus quietemque ipsi succedente sermonem faciens, ne exercitati cibaria (ut moris est) illico assument, in corpore adhuc ab exercitatione calorem seruantes, sed postquam exacte refrigerati sunt: nam & hoc in libris salubribus & ab alijs & ab Erasistrato recte dictum didicimus. Resare & ex hoc constat multum coniecturae in dictionum ob breuitatem obscurorum interpretationibus inesse: praeter ea cum verba, ut lubet, scribere liceat, longe sane obscurior veteris sententia redditur. Nunc quidem in proposito sermone aliqui scribunt / quiete multa / neque vetustis codicibus, neque illis, qui primum volumen hoc interpretati sunt, huiusmodi lectionem agnoscuntibus. Siquis vero hanc non explanare cogat, quietem post exercitationes multam interponi debere ipsum praecipere dicemus. Verum haec omittenda est: & ab omnibus concessam scripturam declarantes, ut ambulationibus multis ac celeribus quis utatur, ipsum consilere affirmabimus: tarde enim, quemadmodum & tarda exercitationes, corpora pinguiora efficiunt. Atqui demoror, cur de illis loquens omisit hanc particulam / velocibus / siquidem veloces cursus, exercitationesque similes, & carniuum molem detrahunt, & succorum exuberantiam inanunt, ferè quae ab omnibus hoc & exercitatoribus & medicis conceditur. Hippocrates igitur deinceps detractione euentibus aptam alimoniam descripsit, ab uno exemplo (ut solitus est) eius, quod communiter omnibus conuenit, sibi ipsi commentarium faciens. Istis autem in vniuersum alimenta multum nutrimenta non danda sunt, qualis est uilla caro, sed parum nutrimenta, qualis est ouilla caro, quae sane pecudis est: & placenta sane, quae graece maza dicitur, inter modice alentia reponitur: quocirca ipsius quidem plurimum, panis vero exiguum accipi iubet.

3 *Detractionis Signum, Eandem horam diei seruare: Repente enim Trahitur.*

Præsentia verba cum ante scriptis, ubi detrahitio ut facienda esset, edocebat, coniungi clarum est. Vt igitur cognoscamus, num eius modum recte coniectura assecuti fuimus, huius rei signum nunc tradit. Sed iste sermo propter eam, quam sepe iam diximus causam, nobis obscurus redditus est, quod videlicet, non, ut emitteretur, hunc librum scripsit, sed ut formulam quandam & apparatus sibi ipsi moliretur: ad additionem enim scribens ut que omnino declarasset, quam diei horam eam dicat, in qua detractionis signum obseruare oporteat. Cum igitur ipse non scripsisset, quid aliud quisquam probabiliter intelligere possit, quod eadem diei hora eum ducentes ad exercendum, qui detractionis indigeat, obseruemus, ut iussit nunquid de repente subtrahatur, hoc est, moles quidem corporis concidat, cadat autem & debilitetur facultas: nam haud dubie hæc vox *επιβρα* trahi significat. Potest autem & ab illo ad hæc transferri, propter rerum naturam, de quibus verba sunt: quibus, ut scriptus dixi, in obscuris narrationibus, quae prius ipsi nouimus, adaptamus. At quidam loco huius vocis *επιβρα* hoc est trahitur, hanc scribunt *επιβρα* hoc est cadit, rei declarationem ex hac voce magis lucidam fore sperantes: sed antiqua scriptura hanc vocem *επιβρα* hoc est trahitur, habet.

4 *Remittito Labores, Aut desinet.*

Et hoc loco non nulli scribunt / subtrahito ex laboribus, aut desinet. Orationis autem vis hæc est, omnis euacuatio nisi paulatim fiat, vires prostermit, & corporis habitum subito valde digerit. Propterea igitur quidam scripserunt / submittito labores, aut desinet / copiosam repente euacuationem per hoc verbum / desinet / significare volentes. Alij vero scribunt *επιβρα* i, quatenus consumitur, literam *n* addentes, & circumflectentes, atque ita iota subscribentes, ut significetur, ita ex laboribus subtrahere, ut homo consumitur. Hoc verbum autem *επιβρα* de corporis consumptione, virtutumque casu ab ipso dictum fuisse aiunt: ut eiusmodi oratio sit, Minus labor es, cum vires prosteruntur, & corpus digeritur. Quin etiam & qui *επιβρα* hoc est labetur, scribunt, ad virium casum orationem referunt.

5 *Similiter enim Totum Concidit.*

Hanc partem post superiorem in antiquis exemplaribus omnibus inueni: quam ita se habere veteres etiam explanatores asserunt, nec non & ex recentioribus Sabini sectatores: nullam tamen eius interpretationem attulerunt. Totam enim antepositam dictionem cum adscriptis essent, deinde singula eius verba interpretati huiusce partis explanationem non dixerunt, quæ admodum neque Zeuxis ex antiquis interpretibus vnus & ipse. Quidam sane aiunt ab Hippocrate dictum fuisse / similiter enim totum concidit / tale quid innuere volente: Ut repletio nocet, ideo que ipsam detrahere oportet, sic & præter modum euacuatio aque, ac repletio, noxia est: ob ipsam enim corpus detrimens tabescit, sicut ex plenitudine mole nimia turget. Sed quidam hanc interpretationem vt incredibilem vituperantes, aut nullo pacto hanc partem scripserunt, aut in hæc verba transmutarunt / subito enim valde fluet / Hippocratem nobis præcipere volentes, vt diligenter corporis detractionem obseruemus. Repente enim ipsi magna digestio ac defluxio in

A in exercitationibus accidit, cum deinceps pluribus diebus aliquis ipsos valde exercuerit, tenuiterque cibos exhibuerit.

6 *Cum vero iam Contabuerint, Præbere Suillus assus oportet.*

Per antedicta immodicam detractionem cauere non iubet. Sed, quoniam interdum inuitum in eam incidere contingit, vult & ad ea medicum paratum esse debere, si quando repente magna detrahitio facta sit: tuncque suillas carnes tostas exhiberi consilium: suillas quidem carnes, quod multum nutriant: tostas vero, quod solidam & in exiguum molem astrictam, non humidam laxamque carnem creent. At quidam loco huius verbi / præbere / offerre suillas alias / scribunt, eandem quæ sententiam seruantes, sed vt magis proprio verbo / offerre / loco istius / præbere / vtentur.

7 *Cum Repletur autem, Signum rursus, Floridum Corpus est.*

Et id ipsum breuibus descripsit omnis refectiois commune signum. Floridum enim corpus euadit, & in exercitationibus, & illis alioqui, qui ex bono sanguine instaurantur.

8 *In Exercitationibus Signum, Sudor stillatim: ut ex aqua ductibus exit, aut Depressio ex elatione.*

Et hoc loco sermoni deest, casus, aut detractionis, aut id genus aliquid. Quocirca ipsum non nulli addentes, tanquam principio ita scriptum non dubitarunt interpretari, talem orationem reddentes: In exercitationibus collapsiois signum, sudor, vt ex aqua ductibus effluens: deinceps aut tunc signum aliud est, depressione magnam subito ex elatione: oportet enim et hic subintelligere, subitanæ ac magnam, licet modo scriptum non sit, ipso superius dicente / repente naque trahitur. Hæc autem corpore immodico digesto euenire palam est.

9 *Mulier, quam primo in Cranone curauit, Lienis magnis natura, Febris ardens, valde Rubra, Spiritus Decimo die, Sudor multus superius, verum etiam Inferius Decimoquarto die.*

Nihil notatum dignum ex his verbis discernere nobis licet. Admiratus autem essem, si & ipse Hippocrates omnia vix hæc mentione ita scripsisset: quoniam si eam adiecisset, aliquid plus ad remittere iam lucratus fuisset, ac nobis etiam eadem ratione profuisset. Et hoc quoque dictionis huius initio scriptum obscurum est / quam primo curauit: nam questio dignum est, vtrum sua ipsius causa, vt nominum & locorum, in quibus agroti facebant, meminisse consuevit, ita & nunc adscripterit

C / quam primo curauit / quo nominis mulieris memor esset: an nunc ex recidua hominem agrotat se significet. Ita vero & spiritus, qui decimo die accidisse scriptus est, obscuritatem parit, num quælibet simpliciter spirationis difficultatem, an solum incitatum & valde crebram egre spirandi speciem significet. Sed quidam & in ventre multum spiritum collectum esse per hæc verba significari putant. Hæc quidem, quantum ad verba pertinet, obscura sunt, Alia vero, quantum ad solam sententiam, non minus difficultatis continent. Vtrum enim ex solo male affecto liene mulieri acciderit & ardens febre, & spirationis angustia, seu ventris inflatione laborare, & colore perurbro esse: an & alius quispiam febrilis affectus ipsam vexauerit, ob quem in hac mala incidit, incertum est. Sed permagni (vt dixi) interest nos lotia, qualia vsque ad iudicationem fuerint, & cur decimo die sudores apparuerint, ignorare. Ipse naque, quibus diebus accessiones vehementiores sint, ascribere solitus est: vt ipsum sciamus ex multa in lingulis experientia peritiam acquisiuisse, ex qua in vniuersum sententiam de omnibus morbis protulit, Quorum accessiones imparibus diebus fiunt, eorum & iudicationes imparibus diebus absolui. Quod omnium vero in propolita parte absurdissimum est, id utique dicam, mortua ne an sanata sit mulier, prætermisum esse. Iccirco & eam vocem / minus / que inter hunc & sequentem sermonem scripta est, quidam sane huic adiungunt, alij sequenti præponunt. Profecto si scriptum fuisset, decimoquarto die mulieri bonam iudicationem factam esse rationi consentaneum utique foret huic orationi eam vocem / minus / non adijcere. Cum dixisset enim, decimo die sudores mulieri emanasse maiori ex parte superius: ac postea deinceps subiecerit / verum & inferius decimo quarto: quo modo profecto, si omnino liberata est mulier, hanc particulam / minus / adscribere potuit. Igitur verisimile magis est bona iudicatione facta per omne corpus effusos esse sudores. Rursum si quis mortua muliere perniciosos fuisse sudores crediderit, iure propositi sermonis calci hanc voculam / minus / adiecerit, vt oratio talis sit: Sudauit quidem, & decimo die superius magis, verum etiam inferius: sudauit autem & decimo quarto, inferius minus. Ad sequentem igitur dictionem iam descendamus: in ipsa enim fortasse aliquid clarius inueniemus, vnde, quo loco eam particulam / minus / ponere debeamus, an in propolite calce, an in sequentis initio, percipere valeamus.

10 *Minus is, Qui ex capite Græuedine laborant, & Raucitate, Cum febre correpti sunt, vt puto, Recidua fluet.*

Subintelligere oportet, finita febre: qui enim aliter ipsi reciduas minus accedere putabimus, nisi prius febris deserit? Quod si hæc vocem / minus / ab his verbis abstraxerimus, vt quibusdam ea sit perior

periori orationi subiungentibus visum est, huc cōtraria verborū sententiā erit, his videlicet, qui ex ca-
 pite grauedine laborant & raucitate, cum febre correpti sunt, recidivas fieri nobis intelligentibus.
 Igitur quod in oibus facimus, non orationis verisimilitudine, sed ipsi quae cuiusmodi in egroris cernit
 tur, qualita dijudicantes, si & nunc faciemus, hanc particulā /minus/ verbis istis recte fuisse prepo-
 sitam inuenimus. Febris nāq; post grauedines & raucitates veniēs, ipsas firmitus & certius conco-
 quit: ut non iterum facile reuertant, etiam si aliquid erroris cōmissum sit, alijs /sine febre/ ob aliqua
 cuiusmodi causam affectis, post cōmissos errores in morbum reciditibus. Sed cur in sermone hoc
 additum est /sine/, qui ex capite grauedine laborant, neq; n. ab alio membro grauedines oriuntur?
 An sermo iste ita dictus esse potest, vt in his verbis et dicitum fuit /verberare autem, quae in dorso/ ?
 Potest quoq; has particulas /ex capite/ addidisse, qm̄ raucitate laborantū in istis verbis memine-
 rat: nam & alia ratione raucitates fiunt. Potest quoq; /ex capite/ adiectū esse, ipso sibi ipsi remini-
 scentiae causa breuiter scribente, quod a grauedinibus, quae ab externa aliqua exigua causa proue-
 niunt, ipsas distingueret, vt indicaret de illis a se sermone fieri, qui ob naturā capitis imbecillita-
 tem eo vitio facile caperentur: hos enim quispā iure ex capite grauedinosos appelleret, non a fri-
 gore, aut aestu, aut aliqua simpliciter externa causa. Illud autem verbum /puto/ in quibusdam co-
 dicibus additum est, significans ipsum, de quibus rebus loquebatur, ambigere: sed consentaneum f
 est, & sine illo verbo /puto/ scribi posse, cum verum sit id, quod dicitur. In sequentibus autem ver-
 bis ea, quae recte dixerat, ratione corroborat. Ad ipsa igitur iam transeamus.

† fabrician-
 tibus absque
 eiusmodi cau-
 sa.
 * Al. spina.

11 *Quicquid Suppurat Non recidit. Ipsamet enim Concoctio, & Indicatio, simul & Abscessus.*

Haud obscura oratio est memoria tenentibus ea, quae saepius iam de concoctioe dixit. Nunc
 vero & eorum (vt dixi) superiorum verborum causa meminit: vt integra oratio talis sit: Et gra-
 uedinosi, & raucis ob desiccationes ex capite, cum superaddita febre, frigida iuxta atq; humida flux-
 uo concocta fuerit, & concocta fuerit expulsa, firmam morbi iudicationem fuisse, neq; hominem
 denovo aegrotaturum spera.

12 *Aliquibus, cui Venere incitum, Inflatum venter, ut Damagore. Aliquibus vero in eo Strepitus. Arcefilao Tumbat.*

Haec quoq; verba alius aliter scribit. Et quidā ipsi hęc addūt /cū incipiūt/, dictionē /aliquibus/
 initio positam adimētēs, & narrationē talem facientes /cum incipiunt venere vt, inflatur venter/.
 Volunt q; isti incipientibus venerea, hoc est primum aggregitū opus illud, ea quae in sermone
 deinceps tradunt, accedere: tamen si lectionē hāc neq; liber aliquis antiquus, neq; explanator agno-
 scit. Nihilominus Sabini sectatores de coire incipientibus ipsi sermonem esse aiunt, quāuis Hip-
 pocrates nomine proprio hominis vnius Damagore meminerit. Id autem facere conuenit, cum
 paucis res, quam narrat, acciderit. At qui praeter q; de his quicquam Hippocrates scriberet, expe-
 rientia oportuit, quid appareret, addicere: neq; enim primum venere vt incipientibus ventrem in-
 flari, aut strepitū in ipso personare contingit. Sed quibusdam potius raro, iam inclinante aetate, &
 affectu flatuoso vocato, praecordiali, & melancholico vexatis, cum venere vtuntur, inflari magis
 ventrem contingit: isdem quoq; ipsi, vt assidue coitum appetant, euenit. Quod igitur plerūq;
 iam antea dixi, siue scripturas varias, quas in his verbis fecerunt, omittam, siue oēs recentē, vt riq;
 multi reprehendent, ex suis ipsorum cupiditatibus, non ex rerum natura, modum in orationibus
 astringentes. Quin etiam si quadā ex dictis & scriptis dixerō, quadam praetermisero, sic etiam non
 nulli, qui accusent, inuenientur, q; aliqua dixerim praetermittenda, praesertim cum nugatoria sint:
 aliqua dicenda subtraherem, q; dictis deteriora non essent. In congressibus vtiq; quotidianis quā-
 cunq; explanationē, qui intersunt, audire velint, ab eis ipsi percunctati eorum voluntatibus nos
 aptare & assentiri respondentēs conamur, at in libro id facere nō licet: propterea mihi cōstitutum
 est in plurimis quidem Hippocratis sermonibus aut nequaquā meminisse veterē scripturā permittē
 titum, aut absurde prorsus interpretantium. In quibusdā vero, quae dicta sunt, non omnino a veri-
 tate abhorrentia, eorū commēntaria legentibus mentionē facere oportet: in singulis n. partibus ea-
 dē repetere per graue est. Quod igitur dicebant Sabini sectatores, q; primum venere vt expertis, in pro-
 politis verbis dicta eueniant, vt verū credentes, ipsius causam asserere conant. At alij contra, q; hi,
 verborū lectionē hanc faciunt /sunt, quibus, cum venere vtunt, inflatur venter/. Sabini quidē se-
 quaces non praeter rōnem coire incipientibus id accedere asserūt, primum quidem qm̄ magna in-
 novatio, ac permutatio in corpore fit (scribit enim sic ipse), ob quam immutationem, status, comi-
 talis morbus, renum affectus, aliq; longa vitia procreantur: postea vero quoniam & Democri-
 tus inquit, homo ex homine in coitibus profeminat: quin etiam qm̄, inquit, multū pruritum ac
 morsum ob feminis falluginem atq; acrimoniam patiunt. Cumq; foeminarū (vt aūt) & marium
 communis ratio sit, in foeminis euidētem causam esse dicunt: vtero nāq; intestinum subiicitur,
 vesica superiacet: par est itaq; ipsum distentum & in venem concitatum vtriusque excretionem
 retinere: flatu igitur incluso assidue inflari, atque lotio retento abdomen intumescere. Haec sanē a
 Sabini sequacibus haud verisimiles causas eorum, quae non sunt, assignantibus referuntur: neq;
 enim haec adolecentulis coire incipientibus, sed a trabile vexatis & flatuosis nominatis, quentur:
 qui

Al. s. 1. 1. 1. 1.
 ca. 101. h

A qui quidem et post declinante aetate huiusmodi vitij afficiuntur: prorsus enim flatu repleti ab
 ingenti caloris debilitate proueniunt, eo nāq; recte valente horum nihil exoritur. Nam Aristote-
 les in libro suo de Quæstis & causam quærit, ob quam melancholicis libidinosis esse cōtingit: di-
 citq; in ipsorum praecordijs haud paucum spiritum flatuosum excitari, atq; ideo eiusmodi vitia spi-
 rituosa praecordialiaq; nominari. Diocles etiam & Plitonicus aliq; multi medici sic ipsa vocari di-
 cunt. Verum haud malum fuerit & quaedam verba ab Aristotele scripta retulisse. Haec ita se ha-
 bent: Cur melancholicis libidinosis sunt an q; spiritu abundante semen enim spiritus excretio est:
 cū iste igitur copiosus sit, necesse est ipsius purgandi saepius incessat cupiditas, leuantur enim. Pro-
 pterea et Rustus * pro hac voce /strepitus/ maluit scribere /timor/ vt Hippocrati de me-
 lancholicis sermo sit, quorum maxime proprius timor est. Aliud enim alij formidolosum videntur,
 vnum quiddam saltem ipsis singulis omnino, quando planē modice contrahatur: Si vero immo-
 dice, & duo, et plura, et permulta: quibusdam etiam ipsorum omnia. Erit itaq; secundum Rustum
 lectio huiusmodi /quibusdā, cum venere vtuntur, inflatur venter, vt Damagore, vnde his timor/.
 Verum secundum veteres interpretes ita se habet, vt ab initio scriptum est: illorum enim scriptu-
 ram semper adicio, & si ab illis primis librarijs corrupta fuisse videretur: satius est enim, vt iam sae-
 pius repetui, lectionem, vt inuenta est, enarrantes, ita deinde ipsos aliquid vterius excogitantes
 addere, idq; ipsum nos facere admonere. Haec tenus Sabini explanatio tradita est. Capito autem
 ita scripsit /aliquibus non nunquam, cum venere vtuntur, inflatur venter, vt Damagore, aliqui-
 bus vero in his strepitus/. Dioscorides vero sic /aliquibus quidem, cum venere vtuntur, inflatur
 venter, vt Damagore, aliquibus in his strepitus/, iste enim eam particulam /vero/ abtulit. Quin et
 in nomine hoc /strepitus/ explanando, inter ipsos explanatores non conuenit. Non nulli quidem
 murmur significari dicunt, quidam ructū, alij flatu per sedem exhalantes: item alij quodlibet isto-
 rum simpliciter, qualiscunq; in intestinis motus sit, qui ab auribus sentitur: sunt enim & alij qui-
 dam praeter murmurā in intestinis motus ac strepitus, non nulli quidem sonis permissiles, alij ve-
 ro sibilis, aut alicui alij huiusmodi voci. At Arcefilao, inquit, non modo venter inflabatur, sed etiā
 tumbat, hoc est, oedema id est tumorē, habebat. Dixi autē aliā saepius oedema ab ipso vocari om-
 nem praeter naturam tumorem, siue phlegmonis, siue erysipelas, siue scirrhū naturam sapiat, cum
 recentiores medici solum laxum tumorem oedema vocent. Caterum qualem nam Arcefilao tu-
 morem excitatum esse dicat, quæstio haud parua est. Mihi sanē oedema proprie a iunioribus accep-
 tum dixisse videtur: non tamen incredibile est aut erysipelas, aut phlegmonem, aut scirrhū, aut
 Ceteri quidam aliquid coitus tempore, vel paulo post, exortum fuisse, rursumq; haud ita multo post id
 recedisse: ab interpretibus autem tota haec speculatio silentio praeterita est. Huius quidem Arcefi-
 lai et alio huius libri loco mentionem fecit Hippocrates, vbi ait, In accessibus, quibusdam strepitū,
 vt Arcefilao. Manifestum est igitur huiusmodi hominibus ventrem flatu esse repletum, huncq;
 praetentionem in coeundo factā excerni contingere. At Dioscorides ita haec verba scripsit /Ar-
 cefilao autem male olebat flatuosum/ pro eo, quod est, malū odorem exhalabat flatuosum, ita enim
 scriptum esse voluit. At reliqui omnes hanc vocem /flatuosum/ sequentis partis initium esse vo-
 luerunt, vt deinceps scriptum est.

13 *Flatuosum in Furfureis simul causae est. Etenim flatuosi sunt.*

Quos fursurosos dicat, inueniri difficile est, modo quis ne, velut Herodoti & Ctesiae, tanquam
 historiam, veterum medicorum libros euoluat, sed quo ad artis opera magis proficiat. Multi au-
 tem interpretes id negligunt, & maxime quicunque sophisticam doctrinā speciem emulati ad
 eam explanationem deueniunt, quae ad manum est, quamq; verba ipsa praefecerunt: neque praeter
 eam in aegrotantibus dictionum veritatis periculum faciunt. Igitur ita quoque nunc eos fursuro-
 sos dictos esse intelligentes, quibus assidue in capite fursures creantur, istius rei causam referre
 conantur, dicentes ab excrementis caput subeuntibus fursures prouenire, excrementaq; in substi-
 me a calido spiritu ferri, ob idq; istos flatuosos esse. At ipsorum improbus sermo est, Primo qui-
 dem quoniam euidētis rei testimonio caret: mille enim minime flatuosos nouimus, quibus in
 capite perennis fursurum prouentus est: Secundo, & si res ipsa testimonium ipsis fauens praebe-
 ret, omnibus calida excrementa contrahentibus communis haec ratio esset: Et tertio ad haec, quod
 ipsius capitis plerūque ob propriam eius temperiem symptoma est fursures creare, & si humo-
 res naturaliter affecti sint. Iure igitur quidam veterem lectionem commutantes scripserunt, fla-
 tuosum causa simul est alatis / medicis autem consuetudinem esse eos alatos nominare, qui scapu-
 las eminentes autum alatum instar, retrorsumq; productas habent, vos non lateat. Istis igitur in-
 quirit flatuosum simul esse causam, vt in affectum incidant, quemadmodum incidit, hoc est,
 electionem sanguinis, ipsos enim flatuosos esse. Quod quidem ad frangendum aliquid in pul-
 mone, adiuuans causa sit flatuosum, neminem praeterit: an vero & angustis pectoris homines
 flatuosi sint, id experientia nobis curiose inuelligandum est. Mihi quidem serē omnes eius-
 modi viti sunt, & forsā ob vitalis caloris penuriam, quem ex corde emanare didicistis. Igitur
 alati exiguum cor habentes, secundum quoque huius proportionem & calorem ab ipso in omne
 corpus

corpus emanantem imbecillum habent: ob huius namque ab ipsa origine infirmitatem cor (vt didi E-
cilitis) exiguum creatum est. Quidam autem non alatis sed febriculosis scribit locutionem hu-
iusmodi facientes /statuofum simul causa est febriculosis, etenim statuosi sunt: verum neque ipsi re-
dic sentiant, omnes febriculosos statuofos esse arbitantes. Dioscorides sane, vt paulo ante dice-
bam, in calce propolitis sententia hanc vocem /statuofum collocans, ita propolita verba scripsit
/simul causa alati: vt tota ipsa continuata locutio ita se habeat /Arcefilao autem male olebat statu-
ofum: postea deinceps ab alio initio /simul causa alati, etenim sunt statuosi. Abunde igitur de sta-
tuofis iam dictum esto: ne oratione in presentia & semper multa scribere deuitem, re autem vera
nimis verbosus esse deprehendar.

14 Frigidum Valde Venas frangit, & Tussim citat, vt nix, glacies: Et contrahit, vt Pherea, & Gongrona. Simul
causa Duritiae.

Et in libro de liquidorum vsu, & in aphorismis, fufius disputatum est, qualis nam frigidi facul-
tas sit: nunc quoque aliqua ipsius opera per quandam veluti designationem relata sunt ad eius com-
munem vim explorandam vitia futura. Quatum enim in ipso est, omnia, quae attingit frigidum,
cogit, densat, stringit, coarctat: quocirca & sensum lateutes corporum distillationes & sensiles efflu-
us intercludit. Sic igitur & in aphorismis scripsit: In istis vero frigido vt, cum sanguis eruptu-
rus est, non in ipsa, sed circa ipsa, vnde effluit. & quaecunque deinceps opera propria frigidi facul-
tatis, quae nullo intercedente medio agit, enumerauit: item cum dixit, Frigida, vt nix, glacies, pectori
inimica, tussium excitatoria, sanguinis profluuij prouocatoria, & destillationum inducitoria. Illud
quidem /pectoris inimica /secundum ipsius frigidi facultatem dixit: Illud autem /tussium excitato-
ria, sanguinis profluuij prouocatoria /per interuentum aliorum. Quoniam enim in se ipsa compin-
guntur atque coarctant vasculorum sanguinem continentium corpora, propterea non nunquam
ipsorum tunicae frangi contingit, vt quod a multo contento in laxis receptaculis sit, id a non mul-
to dissentiens eueniat. Ideo igitur in propositis verbis non absolute frigidum venas frangere, sed val-
de frigidum dixit. Eadem sententiam innuentia verba & in aphorismis scripsit inquit, Frigi-
da, vt nix, glacies, per exempla, quae nam sint valde frigida, interpretatus. Item cum in aphorismis
dixerit, Viceribus frigidum mordax, cutem obdurat, nunc dixit, Frigidum contrahendi vim ha-
bet, quod idem est, ac copulandi. Sic igitur & in neruosis membris tumores creat, & in neruis gan-
gria quae vocantur, & alias quasdam tentiones, alias oblongiores, alias rotundiores. Miliq; videt
oblongiores vocasse pherea, rotundiores autem gongronas, Pherea quidem eas vocans, quae phi-
pea similitudinem habent: ita enim quidam Iones satyros appellauerunt, quos pingunt finguntque
in quibusdam arboribus appendices sunt, quas gongros vocant: vt etiam Theophrastus in pri-
mo de stirpibus ad verbum ita scripsit: Non nulle vero habent & vocatas a quibusdam gongros,
aut ipsi proportionem respondentia, vt olea. Dicunt & aliqui nunc etiam in Thessalia se quosdam
audiuisse tales duritias, cum in collo creatae sunt, gongronas appellantes. Verum quenquam phe-
rea dicentem neque ipse vsquam gentium audiui: neque aliquem, qui audierit, noui: quamuis non
nulli explanatores Hippocrate dicant pherea vocare, quae Phieris peloponnesi ciuitate abundat.
Alij per e pilion primam syllabam scribentes vna cum ph scilicet, pherea, dicunt ipsum appellare
quae Phieris Thessaliae vrbe plerumque oriuntur. Atque ipse longiores excessus pherea nominat, illud
etiam quod in septimo de vulgaribus morbis ad verbum ita scriptum est, In vulgus grassabantur
tusses, maxime vero in pueros, quae secundum aures multis, qualia satyris, testimonium dictis no-
stris praebere videtur. Sed quod in calce propositi sermonis scribitur /simul causa & duritiae /id si-
gnificat, diciturum vitiorum a frigore creationes adiuuans causa est & corporis, in quo affectus oritur,
duritia, id est cum homo dura naturaliter cute fit: eadem enim ratione & frigidum, & dura cu-
tis, postiorum affectuum originis cause sunt. Nam quoniam (vt ipse inquit) frigidum cutem ob-
durat, ideo huiusmodi affectus creat, succis sub cute contractis per ipsam transire nequeantibus.
Quibus igitur natura cutis dura est, istis et ipsa adiutrix causa fuerit, vt ne crassi lentique humores di-
gerantur: sub ipsa vero congesti duros vocatos & scirrhosos tumores efficiant. Quod etiam ve-
narum disruptio ob frigidi vim natura durioribus euentura sit, nemini dubium est. Nam si a san-
guine in venis inclusio effractio vasculorum fit, in illis plus fiet, quaecunque pra duritia aegre vixque
dilatantur. Quae enim latius extendi apta sunt, & si, quod in ipsis continetur, multum sit, id tamen
citra scissuram includunt & cohibent. Item & tusses in natura durioribus corporibus iure excitantur:
siquidem dictum est, ea facilius, quam mollia, exasperari. Cum quidam vero in hoc sermone pro
hac voce pherea id est tusses excitans, pherea id est statuofum, scripserint aliquid & de hoc dice-
cere conuenit: quotidie namque refrigeratis corporibus statuoso spiritu ventris repleri cernunt. Ve-
rum antiqua lectio non pherea id est statuofum, sed pherea id est tussiculofum (vt verbum verbo
reddam) agnoscit. Atque in aphorismis (vt paulo ante retuli) frigidissimarum rerum, loco exempli,
mentionem faciens, ipsis non addit /statuofum: Frigida enim, inquit, vt nix, glacies, pectori inimica,
tussium excitatoria, sanguinis effluuij prouocatoria, et destillationes commouentia. Ac propo-
litis

5^a. Aph. 23. Ex. ord. 39. f

Ibid. Aph. 24. g

Ibid. Aph. 20. a

7. Epid. circa fi-
nem libri, versib.
sere 90.

5^a. Aph. 24. Ex. ord. 39. g

A fitis in verbis, & in narrato aphorismo, non simpliciter quae a frigido, sed quae a valde frigido fiat,
edocet, hoc loco dices /frigidum valde venas rumpit: in aphorismis /vt nix glacies. Quod autem
aliquam caliditatem participare debeant, quae inflantur saepe didicistis, sicut & quae

* Deficiunt aliqua. *

15 Post mictum Concretio Puerulis magis. Num quoniam calidiores?

Quod de calculosis pueris hic sermo sit, omnes libri explanatores asseruerunt: sed cur /post mi-
ctum /adiecerit, cum simpliciter scribere liceret /concretio puerulis /haud perinde contemplantur sunt:
sicut neque illud etiam, cur dubitatum coniunctionem adiecerit, non simpliciter dicens /concretio
puerulis, quoniam calidiores: iste enim loquendi modus /num quia calidiores: /pro certo affir-
mare non audent indicantibus est. At qui in aphorismis absolute protulit, Augescentes plurimum
habent insitum calidum. Nomen quidem concretionis, in solo septimo de morbis vulgaribus li-
bro inueni, eius libri scriptore dicente, Et concretio apparebat in aqua, qua manus lotae sunt. Sed
quare /post mictum /aut quare /num /adiecerit, deinceps considerabimus. Ac primum de dubita-
tione, & si secunda scriptura videamus. Aut igitur adhuc dubitans haec scripsit, temporis autem spa-
tio aliqua demonstratione comperta firmam de crescentium temperatura sententiam tulit: aut, quod
& melius est, & a nobis in commentarijs de temperamentis, & in aphorismis decretum fuit, non ab-
solute puer adultior calidior est, sed in isto calore calidior. Calidum autem non ingentium eo absolute
te calidius esse monstratum est, quo adulti plus abundant: quocirca par erat ab eo potius calido in
vesica lapidem coeferre. Propterea igitur haud iniuria anceps est. Veritas autem est calculos pueris
in vesica ob vrinam crassitudinem procreari. Porro vrinam crassissimas a pueris reddi, & ab omnibus
ante nos medicis concessum est: sed cur tales reddatur, ipsum quidem per se speculatione dignum
est, ad rem autem propositam nihil facit. Crassas enim vrinam externi & euidenter apparet, & ve-
rum testimonio declaratum est: huiusmodi namque crassitudo multa collecta & in vnum coiens,
cum semel aliquando non oportune excreta in vno diutius manserit, coagmentandi concrescen-
diq; initium capit. Eo vero principio facto facile postea quicquid iterum reliqui crassi in vesica dela-
bitur, priori agglutinatur, maiorque inde tophosus calculus redditur: quem admodum extra & in
calidis aquis sponte nascentibus, et in vasis, vbi calefit aqua quotidie, lapis coalescere cernitur. Igitur
vriinarum crassitudo creandorum calculorum prima potissimaque causa est, caliditas vero etiam
C medioeris ad huiusmodi materiam spissandam satis est: nempe & in calidis aquis scaturientibus,
& si moderatis tepidiores sint, tophi concrescere apparer. Haec itaque ratione Hippocrates eam
vocat /num /adiecit illi videtur, quoniam & tanta caliditas, quam ingentium pueri habent,
ad coagmentandum aliquid facit: verum non ipsa praecipue, sed materiae ex qua fit lapis, qualitas,
ipsius compactionis causa existit. Ceterum cur /post mictum /adiecit, & non absolute dixit /con-
cretio puerulis / quoniam de calculis in vesica, & non in renibus, nunc sermo fit. Fit autem
lapidum in vesica concretio post mictum, in renibus ante mictum. At pueris in vesica,
iam declinanti vero aetate hominibus in renibus, lapillos provenire nos haud praeiterit. Ergo
(quod dudum dicebam) rem ita se habere, quod sensibus apparet, manifestum est: quae nam vero cau-
sa sit, per ocium quaerere licet. Quare explanationi iam finis factus est: causam autem, vt in supe-
rioribus, ita & modo quasi superpondium asseremus, si prius illos reprehenderimus, qui propte-
rea in pueris calculos gigni allerunt, quod itinera ob vasculorum exiguitatem angusta sunt. Opor-
teret enim, si id ita esset, in renibus potius calculos pueris creari, angusti enim per illos transitus
sunt: vesicae autem ceruix lata adeo in pueris est, vt cuiusque materiae crassitudo per eam facile
transmitti possit. An forte neque in illis, qui iam progressa aetate sunt, meatuum per renes angus-
tata gignendis lapillis in causa est, sed & actionum infirmitas, & crassorum succorum cruditas:
quandoquidem in pueris omnes naturales actiones validae cum sint, humorum crassitudo fundi-
tur atque dissoluitur: in declinantis aetatis hominibus compacta est. Quin etiam in exterioribus
quaecunque natura crassa per aliqua angusta transfundere volumus, quae calore eliquata
sunt, facile peruadere: quae non fusa neque eliquata sunt, transire non posse cernimus. Huius ma-
teria exempla sunt opix, resina, seuum, cera, & mel. In pueris itaque cum multus sit insitus calor
& actiones robustae, materiae crassitudo attenuata in renes fertur, atque ideo facile in vesicam per-
colatur, haud parum & actionum vi ad egressus celeritatem conducente: vt potest autem vesica fri-
gida, quippe quae & neruosa sit, & pauci sanguinis, & amplissima interioris concavitate inanis, cras-
situdinem ipsam transmissa ibi iterum cogitur & conspissatur, vt praediximus, initium huius com-
pactionis accipiens, quando in vesica diutius commoratur. Quin etiam hanc crassam materiam
in pueris tenaciorum esse, quoniam magis ab insito calido elaborata est, rationi congruit: nam
quaecunque a calore in concoquendo mutantur, temporis processu lentorem quandam acqui-
runt, & si ab initio nullum habuerint: quocirca plane magis in vnum coeunt, consistunt, atque
coagmentantur: nam inter aequae crassa, quod tenacius est, ad coitionem, coniunctionem, &
concretionem aptius habetur. Quam ob rem cum cause quaedam praesenti sermone haud ne-
cessariae

1^a. Aph. 14. Ex. ord. 7. a

Al. p. fi. 1. a. 416. 160 g

cellarix tradite sint, de vrinae praeterea puerorū crassitudine causam adiciam: est autem cum ipso E rum edactas, tum q̄ a cibo ludentes prolificentesq̄ mouentur. Lactentibus vero et materia ipsa oc- calionem praebet: lac enim natura crassum est, & ad calculos creandos aptissimū. Porro et in adul- tis casco frequentius vescentibus lapillos in renibus crebro suboriri cognouimus.

A. l. j. f. 18. t. 1. c. 16. §. 6. c.

16 *Figurae subleuantes, Vt farmentorum manu plectens & contorquens, Præ dolore procumbens, Paxilli extremum su- pra deorsum corripuens inhaerit, & subleuatus est.*

Id, quod dicitur, admodum patet: sed ipsius causam inuenire difficile est, qm̄ & Hippocrates, est tamen posse, non scripserit, aut repente ipsi dolore coortum habuisse, aut paulatim incrementum coepisse, atq; in farmentorum plexu occupato initium habuisse, aut post ipsum illico, auralio quo priam diei noctis ut tempore. Sed nec que esset particula dolens, dictum est: manum autē fuisse existimant, eo q̄ ipse paxillo apprehenso dolore leuatus est. Quod si ipse farmenta intorquens fatigatus esset, haud incredibile foret ex huiusmodi figura ipsius dolorem fuisse mitigatum. Ma- nus enim figura dolorē sedans in libro de fracturis, & in libro de agēdis in medicina, qualis nā sit, descriptum fuit. Si qua vero in versanda manu tortura musculi in homine facta esset, aut & sta- tuosus spiritus inrer duos musculos exitum non habens inclusus foret, par erat in figura decenti po- situm, ob quam spiritum exhalare contingeret, dolentem hominem subleuari.

de Fracturis, c. 6. l. 1. f. 7. §. 2. 1. 4. §. 5. Et de his q̄ in re dicantur. f. 11. c. 6. §. 1. 19. & 20. 3. l. 21. §. 6.

17 *Quem ex Oritypia circa pontem vidi ego Iactantem crura, Altera tibia minime extenuabatur, Femoribus autem valde. Vrina, ac Genitura non retentae sunt.*

Oritypos Graeci nominant quodlibet ex montibus in ciuitatem deferentes, vt ligna, & lapides, & id genus alia. Scribente autem Hippocrate non simpliciter sic /oritypon vidi iactantem crura/ sed orationi praepositionem /ex/ addente & scribente /quem ex oritypia/ apparet quodam modo ab ipsa in montanis negocijs actione, a principio, dorſi circa lumbos hominis medulla, a qua ner- uū crura mouentes egerminant, offensam accepisse. Illud autem /circa pontem/ scriptum esse satis ipsi sunt, solum quod agrotantis reminiscatur, vt nulla arte indigeat. Verum forsitan superuacuum fuerit querere, qua de causa homo ille ex cruribus laborauit: quemadmodum & illud, quid per ea verba significetur /crura iactantem/ vtrum agrotans crura immobilia doluerit nihil patiens: hoc enim a quibusdam hūc omni carens dictum est. Illud quidem verisimiliter fuerit, impotentia crura cum essent, ipsorum in ambulando motionem talem fieri, qualem ipsa extorſum non vehemē- ter iactantes faciunt. Sed neq; q̄ tibia vtraq; aut altera, minime attenuabatur, femora autem valde, G audientibus nobis viliam vtilitatem asserunt, sicut neq; Hippocrati ad memoriam faciunt: haud ra- ro nanque, sed crebro haec fieri, & ab omnibus medicis aperte cognosci videntur. Quid nam igitur sit, cur ita scripserit, ego declarare tentabo, si totam rem prius alijs verbis clarioribus, ac pauciori- bus detrahis superuacuis, pronunciauero. Quidam resolutis cruribus secundum femora emacta- batur magis, q̄ secundum tibias: vrina quidem, ac genitura ipsi non suppressae sunt. Hoc igitur no- bis vtile cognitu est: sed forsitan quispiam interrogauerit, quid sibi vult illud, quod in libro de arti- culis scriptum est. Quoniam multo pluribus crura et manus debilitantur: & corpora torpescunt, & vrina supprimitur ipsis, quibus vertebrarum praeter naturam inuersio neq; extorſum, neq; ex- torſum excelsit, sed valde concussi fuerint secundum spinæ dorſi rectitudinem. Ex his verbis non nulli perſuali, ob neruorum resolutionem ex medulla dorſi affectu haec symptomata contin- gere asseruerunt: neq; animaduertunt, vertebris ex naturali sede transmutatis, et affectus commu- nicari ratione, phlegmonas primo, postea & praeditos tumores excitantibus circa vesicam & re- ctum intestinum quod vocant, naturales horum instrumentorum actiones deprauari: vnde quae prius ab ipsis exercebantur, supprimitur: neruis vero solis laesis, nullo praedictorum instrumē- torum per consensum affecto non actiones naturales, sed voluntarias, vitari contingit. Quocirca H & ipsi contra voluntatem vrina decurrit & sterces, cum eorum neruorum, qui ad musculos in fi- nibus vesicę atq; intestini recti politos protenduntur, & a quibus vtriusq; instrumenti osculū clau- ditur atq; constringitur, resolutio perfecta fuerit. Sed monticolae illi vrinae exitum obstructum nō fuisse proposita verba declarant: vtrum autem inuito ipſo, an volente exercebantur, non item adie- cit. Porro si liberiste accurate compositus ad editionem foret, ex eo, q̄ adscriptum nō esset, consta- ret quoq; non factum esse, proſus enim ipsum indicasset: sed eo modo scriptus non est, verum (vt saepius dictum fuit) per quasdam annotationes reminiscendi causa. Nam de deiectionibus quoq; nihil scripsit, cum tamen & has necesse sit aut nequaquam suppressas esse, sed perinde atq; vrinam, praeter voluntatem effluere, aut voluntate iubente excerni. At ipsum par fuit ad eorum, quae vi- derat, reminiscantem eo, quod de vrinis dixit, fuisse contentum, alui scilicet excrementorum eua- cuatione ita, vt vrinę, sese habente: nam si contrarium quid circa alterutram ipsarum factum esset, omnino significasset: eisdem autem eadem consequentibus vtriusq; meminisse necesse non fuit. Verum neq; genitura, inquit, suppressa est. Naturalis enim est & ipsius euacuatio, quemadmodū & vrinae, & stercoris: sed, quare venere vt volentes ad hanc deueniant, nolentes autem non, lon- giorē oratione & in libro de Dubijs motibus disputatum est.

de Articulis, com. l. 1. §. 1. 7. §. 27. §. 5.

Quocumq;

18A *Quocumq; Alatae mature Laterum, propter impotentiam occationis. Et in Destillationibus malignis. Et si ex- cretio sit, & si non sit, Malum.*

Quos nam medici alatos vocent, superius dictum est. Didicisti etiam ex tertio de morbis vul- garibus eiusmodi homines ad tabem esse expositos, Occasionem autem Hippocrates dicere con- uenit & omnes ferent antiqui medici omnem rei materiā, ex qua initium motus ad sequētes actio- nes prodit, siue argentum, siue aliqua alia supplex, siue potentia quadam sit, siue locus, siue fides, siue actio, siue causa, siue quicquid aliud simpliciter. Sed quidā putant ipsum locos prius affectos aliorum occasiones appellare: idq; ex eo sermone demonstrari aiunt, Occasionem, vnde incepta la- borare, consideranda. Si vero & hoc significatum (vt supra dixi) est, cum sit commune, multa sub ipſo erunt singularia. Oratores quidem, quemadmodum & historici, & philosophi, occasiones ho- minum actiones dixerunt, vapore & qui de illis disputant: ab Hippocrate autem nomen transla- tum est, quemadmodum & alia multa naturalium actionum, atq; affectuum in quibus omnibus commune est hoc, vnde inceptū fieri: nunc enim in proposita parte Hippocrates dixit, vnde ince- pit laborare. Postea autem similiter dicit et hoc, vnde inceptū navigare, bellum gerere, pacem agere, B pugnare, intrer se amare, odisse, tyrannidem exercere, & omnia id genus alia. Nunciatq; primum initium, quo quis alatus euadat, ab Hippocrate dictum est, occasionem vero quispiam non ab re dixerit. Quae nam igitur haec est /ingenitae caliditatis, quae ex corde habet originem, imbecillitas. Didicisti enim quemadmodum cerebro magno caput vna augetur, paruo exilente minuitur: ead- dem ratione & cum corde augeti pectus, & minui: verum cor ipsum exiguum ob vitalis potentie infirmitatem creati: cuius potentiae essentiam ingenitum calorem esse didicimus. Quando igitur im- becilla haec alicui natura fuerit, hoc est ab initio, a prima formatione et cor & pectus parua generari necesse est. At q̄ tria sint animal gubernantia principia, demonstrationes didicisti in volumine de Hippocratis Platonisq; decretis. Eos vero, qui occasiones dici putat prius affectos locos, multum & in explanandis propositis verbis delirare inuenies: et in eo, q̄ nos non dictionem aliquam vnā, sed integram orationem praeterea: subaudire debere iubent, ac si & hoc modo sententia dicta sit, Quae cumq; alatae naturae laterum ob impotentiam occasionis in destillationibus malignis, maxi- me phthisi capiuntur: & si excretio sit, & si non sit, malum est. Cum multa ab horum verborum explanatoribus dicta sint, satis esto, quod verisimum mihi, & artem medicam discētibis vtilissi- mum esse visum fuerit, solum, quam fieri potuit breuissimis designasse. Destillationes igitur a ca- pite in pulmonem descendentes tunc maleficas esse putandum est, si defluentia subtilia, & corro- dentibus viribus praedita sint. Haec sane neq; in pulmone morari tandiu conuenit, quoad conco- cta crassescant, quemadmodum alias fluxiones ex tenui quidem materia, sed non corrosiua, et egre matureſcente constant: neq; rursum statim expelli. Intus enim morantia non facile concoquun- tur, vilcosq; ipsum lacerare deprehenduntur: si excernantur autem tules violentas conuocant, ob quas caput repletur, ipsumq; rursus in pulmonem materias depellit: atq; ob tules vehementiā, ne aliquid in ipſo receptaculum frāgatur, metus est: Qualis planē tussis illis accidere solet, qui hu- mores tenues & aquae substantiae difficulter ex pulmonibus reiciunt: ascendunt enim isti a spiri- tu per tussim emisso sublati: q̄ si tenues & aquei sunt, disperguntur, & cōtra spiritus motum prius delabuntur, quam toram asperam arteriam egressi sint. Verum est igitur noxam sequi, siue in pul- mone humores isti remaneant, siue euacuentur.

19 *Rigores incipiunt Mulieribus quidem magis a Lumbis, & per dorsum, & tunc in caput: Verum & Viris Postle- rius magis, quam a priori parte. Florent Exteriora magis, quam interiora corporis, vt cubitorum, femorum. Sed etiam cuius rare: id vero pilus indicat. A quibus autem alijs Rigent, forte esse ulceribus, incipit ex vasculis.*

Reliqua huius sermonis verba & in aphorismis & in secundo de popularibus morbis declara- uimus. Sed quod in calce adiectum est, haud parum negocij libri huius interpretibus facillit: si- quidem alius aliter ea verba scribit, omnes innuentes sermonem verisimiliter interpretari nō pos- se, si antiqua lectio seruetur. Ea vero huiusmodi est, ex qua non nulli eam partem inuenerunt /for- talle vlcibus/ scribentes /vt vlcibus/ vt id ipsum aliorum sit exemplum: Neq; enim ab vlceri- bus solum, sed etiam abcessibus suppurationibus rigent: quin etiam non nulli vli & secti, ex vli- o- ne & incisione riguerunt: vidimus praeterea non nullos ob acre pharmacum vlceri superposi- tum riguisse. Verum omnes id genus rigores externam causam euidentem habent: alij vero sunt in tertianis & quartanis febribus, & plerunq; vna cum iudicationibus citra manifestam cau- sam exorientes: de quibus dictum fuisse aiunt /rigores incipiunt mulieribus quidem magis/ & re- liqua deinceps posita. Et quidem illud ipsum primo quispiam miratus fuerit, quo modo in apho- rismis, vbi maxime suam ipsius sententiam explicat, & de rigore sermonem fecit, in vniuersum il- lum protulit sine ea, quam in propositis verbis edocet, definitione. Videtur nanque si ea quis con- sideret, Hippocrates opinari, non omnes rigores vno tantum modo fieri, cum dicat /a quibus au- tem alijs rigent, forte esse vlcibus, incipit ex vasculis/, vltra id, q̄ hoc ipsum, ex vasculis inci- pere ri- gorem, dixisse, nullam oppositam antedictis diuisionem habet. Licet itaq; dicere, ex vasculis rigo-

res

res omnes ortum habere, id est ex malis succis intra vascula contentis: sed primum quidem lumbi, & dorsus partes horrent, deinde & reliqua. Propterea non nulli veterem scripturam permutantes ita lectionem instituerunt / a quibus autem alijs rigent, vt ulceribus, incipit ex vasculis / vt huiusmodi oratio sit: Quicunq; sine loco passio rigores fiunt, a lumbis & dorso initium fununt, alij vero ab affectis particulis exoritur, quae plane & ipsius rigoris causae sunt. Aliqui vice huius dictionis / vasculis / contrarijs / scripserunt: vt in quibus affectus locus rigoris auctor est, ad se ipsum, vt aiunt, eo quo rigent tempore ab omni corpore sanguinem attrahens, tunc rigor ex locis, qui passis sedibus contrarij sunt, prouenire videbitur, ipso superioribus inferiora, sinistris dextra, contraria dicente. Iam igitur animaduertentibus palam est, ex his, quae isti in scriptura transmutant, in maxime contrarias sententias orationem trahi, non nullis ab affectis membris, alijs ab istorum contrarijs, rigores oriri assentibus: contraria vero sunt, vt ipsi dicunt, quae longissime distant. De causa quidem, vt saepius dictum est, licet volenti, vt lubet, dicere, sed de ijs, quae euidenter apparent, non licet: ita enim omnes artes, hominumq; vita funditus euerterentur. Verum, vt in aphorismis prodidit, omnes rigores ex lumbis & dorso initium capere dignoscuntur. Atq; istud in praesentia in fine propositi sermonis adiectum libri auctor (vt aiunt) Theophrastus Hippocratis filius, in patris commentarijs repertum descripsit, & libro interseruit, male fecit: nam a patre longo tempore disiuncta, & per aphorismos in communem enunciationem redacta firmiora ipsam putare oportuit, quam illa, quae dum querebantur antea, non dum cognoscebantur. Quod si ipse ex se id ascripsit, longe maius peccatum commisit, patris communem enunciationem inuertens atq; deprauans. At si quispiam alius Theophrasto posterior librum hunc scripsit, male & ipse fecit. Vt enim saepe iteratumus, experientia rerum euidenter apparentium iudex est, non ratio, quam sibi vniuersitatis verisimiliter commentus fuerit. Nam cum aliquid fieri fama sit, ratio inuestigat, atque id ita esse contendit: cum quid autem plane fieri conspicitur, nugatoria & superuacua oratio est, quae ipsum fieri causam afferens dicat. Ceterum & alia quaedam ab interpretibus in hac parte dicta sunt: sed ego iam saepius omnium meminisse recusavi, & maxime cum ea, quae verisimillima esse videbantur, ad examen redacta falsa esse deprehenduntur.

1^a Aph. 69. Ex. ordin. 45. d. 1. l. Epid. sect. 3^a.

20 *Caput ex Ortus, & Occasione, & plurimis Sermonibus & paulatim cognitis colligentem: & perdiscentem, an similia inter se sint. Et si non similia inter se sint, ex dissimilitudinibus similitudo fiat vna. Sic vniq; sit vna, sic & Recte se habentium probatio: & Non recte, redargutio.*

Non, quae nunc dixit, praecipere, sed ea in aegrotantibus exequi difficile est: prorsum sane artis summa in ipsis est. Nam si quis accurate laborantis naturam a primo ortu cognouerit, & ex qua nunc causa laboret, & per multos sermones paulatim cognitos euidenter similitudines, & quae dissimilitudines esse videantur speculans, alia quoq; in propositis verbis enarrata bene inueniat, iste sane optime curare poterit. Omnia itaq; contemlemur singillatim, ea, quae per alia volumina vberius pertractauimus, in memoriam reuocantes: & ipsis, siquid deficiat, adijcetes. Igitur cuiusq; eorum, qui curentur, naturam a primo ortu sciri debere praecipimus: saepiusq; vt optime quispiam id faciat ostendimus. Ostensum est autem haud minus, quae de primario affectis locis, & per vitij communicationem laesit, scire & exquillite dignoscere in aegrotis oporteat: quemadmodum & de causis, quas ante incipientes vocant, & quas antegressas, & quas contentricas. Ostensum est praeterea & in hoc libro, cum tradita est circa aegrotantem oeconomia, quae vituliter quispiam ex aegri sermonibus ad artis opera colligere possit: Quin etiam quae ex singularibus in ipsa consideratis speculataem dissimilitudines ad vnam vniuersalem communemq; similitudinem redigere oportet. Plurima vero eorum, quae in his libris scripta sunt, vsu venire solent. At quod deinceps scriptum est / rursum dissimilitudines his / ab vniuersalibus, coibus, & similibus in differentias partitionem significat. Ostensum est autem hoc a nobis in omnibus partibus artis, in libro de differentia symptomatum, de communis symptomatis diuisione: ita quoq; & in libris de pulsuum differentia, de pulsus in vniuersum distinctione actum est. Verum & inter has differentias rursum similitudo est: iterumq; singulae differentiae, vt edocuius, in alias magis particulares differentias distinguuntur: item & istae quaedam habent similitudines. Idcirco igitur cum dixerit / rursum dissimilitudines his / subiunxit / & an similia inter se / vt intelligamus deficere haec verba / per quid / Vult enim nos cognoscere dissimilitudines, quae quidem sunt differentiae: per quid iterum similes inter se sint: vt ex dissimilitudinibus vna similitudo fiat: etenim ipsa per se vnaquaeq; differentia / communem similitudinem habet, omnesq; generalis complectitur. Recte igitur dixit / hae enim via recta / in omni scilicet artis constitutione, vt didicisti. Appellauerunt autem hanc viam posteriores Hippocrate non viam, sed methodum, ex qua recte inuentorum & factorum in artibus probatio est, non recte autem se habentium, redargutio.

21 *Sanguinis de Naribus profusio. Aut ijs, qui subuivides nigriq; sunt. Aut ijs, qui rubri et uirides. Aut subuividibus.*

Non est huic sermoni additum, vt rum magis in morbis fiat sanguinis e naribus profusio dictis hominibus, an magis, q; alios, istos iuret. Sed neq; quos intelligat subuivides & nigros, clarum est. Nam,

A Nam, vt saepius iam repetitum est, in stirpibus το χαλωρον id est viride, αρω τις χαλωρος id est ab herba, eiusq; colore Graeci plerumq; dicere consueverunt: abutentes autem, omne virgens & boni habitus ita nominant. Interdum vero & pallidos virides appellant: atq; nunc ita explanatoribus videtur Hippocrates virides & nigros accepisse, tanquam si pallidos & nigros dixisset. Hoc ipsos vero non nulli sanguinis profusio magis obnoxios esse concedunt, quod pallida bilis cum sanguine permixta sit, quae vasculum possit acrimonia sua recludere: alij istos magis iuuari, quoniam prauis humoribus euacuationem requirentibus affluant. Pariter & de rubris viridibusq; vocatis dissentiunt, alij ad sanguinis effusionem aptiores ipsos dictos esse asserentes, alij ea re iuuari magis. Sed vtriusq; commune quidem est bile pallida abundare: non commune autem, magis melancholicum succum ipsi admittunt esse in viridibus & nigris vocatis, magis sanguineum vero in rubris & viridibus. Non nulli sane scribunt ερυθροχρωμος per hanc litteram ρ, rubrum habentes colorem significari volentes. At tertio dictos subuivides & hoc loco intelligunt subpallidos: sed, cum vox indiget modicis ipsos habere pallorem, cui nam permixtum illum esse velint, silentio traiecit: nam, si nigritia, hos primos ab ipso dictos esse aiunt: si rubori, secundos. Forsan igitur, cum albori admixtus est pallor, istos subuivides vocat: verum albi coloris homo haud ita multum sanguinis e naribus profusio obnoxius est, neq; magis, quam praedicti, ab eo leuatur.

22 *Parum Remittentem, Crassum sacre oportet Aride.*

Hae quidem vetus lectio est. Sabini autem discipuli non legunt / βραχέα i. parum, sed βραχίονα i. brachium / dicensq; retractionis causa in sanguinis de naribus eruptione venae brachij sectione prodelle, non solum propriam scripturam interpretantes, sed et verisimiliter nos intelligere posse volentes / brachium remittentem / de venae in cubito solutione dictum esse. Ego vero huiusmodi venae sectione sanguinis de naribus immodice profusioni prodelle satis noui: retrahit enim ipsam, & ne fiat, impedimento est. Attamen Hippocratis locutione id exponere non video: sed haec verba / parum remittentem / in cum sentum (vt plurimi interpretes acceperunt) dixisse videtur, vt scilicet sanguinis fluxui parum cedentes, sic deinde & ad ipsum crassius efficiendum transeamus. At quia non simpliciter dixit, sanguinem crassum facere, non cum humiditate, sed cum siccitate, alij, crassum facere arido, in ablatiuo casu scribentes, subintelligi oportere aiunt, medicamento: id enim & ex ijs, quae subnectuntur, declarari. Sed qui volunt in praemissis verbis, ijs, qui sanguinis e naribus profusio continenter laborat, non in morbis, sed cum non decumbunt, consilium dari, his de victus ratione sermo intelligendus videtur, iubente ipso ex crassum reddentibus cum siccitate bonis succis corpus replere. Halicam & amyllum huiusmodi esse aiunt, & recentem caseum, & fillas carnes, & agnorum maxime lactarium, & haedorum praeterea. Alij de fluxu sanguinis in morbo vexatis sermonem factum esse volentes, consilium ipsum aiunt, vt sanguis sine cibus crassus fiat: id enim significat ea vox / aride / quoniam malos succos vult concoquere: ad concoctionem autem bene facit media. Concoquentium etiam medicamentorum vsum elidoneus, qm ipsa adstringentia sunt: nam & haec sanguinem crassum faciunt, sicut & concoctio. Deinceps vero ab ipso huiusmodi medicamentorum exemplum positum est. Quidam autem non scribunt / aride / voce in e delinente, sed in o / arido / Hippocratem iubere dicentes per nares exeuntem in profusio sanguinem arido medicamento crassum reddere.

23 *Alijs vero Manus Crassitudinem facere.*

Alios aiunt ipsum dicere, eos scilicet, qui sine prauis succis sanguinem assidue profundunt, quiibus neq; pallida neq; atra bilis cum sanguine mista est. Aliqui & hic scribunt, non / crassitudinem / sed / crassum facere / locutionem magis dilucidam reddere volentes. Sententiam quidem eadem D plane seruati, siquidem & isti ipsum subere volunt, alijs ob copiam mali sanguinis eius profusio laborantibus minus crassum facere, Hoc videlicet / crassum facere / iterum bifariam accepto, non nullis quidem ratione videtur: alijs vero per medicamenta naribus adhibita: quibusdam praeterea vtroque modo, sanguinem crassum reddere praecipientibus. Sed nullam firmam cognitionem ex his varijs lectionibus haberi iam saepius a me dictum est.

24 *Arido autem oportet Albo, vt Galla, Alumen.*

Hae est sane antiqua lectio, quam difficulter explanabilem non nulli permutarunt, hi minus, illi magis: magis quidem hoc pacto scribentes / arido autem albo ex naribus, vt galla, alumen / Ipsius vero sententiam hae esse volunt, immoderate sanguinem e naribus profundentes, vltra praedicta adhuc & localibus remedijs curandi sunt: localium vero auxiliorum exemplum dictum esse aiunt aridum medicamentum album naribus injectum. Sed galla cum alba non sit, non nulli ipsi adiecerunt & alumen, scribentes / vt galla, alumen /: eas autem voces hic, aut ibi, expunxerunt non inuita, tanq; ex illo quoddam atq; indignum Hippocrate: quippe significari hoc aiunt, per vtram nares sanguis eruperit, in illam aridum medicamentum esse injectum. At seruata veteri lectione magnopere obscura locutio reddit. Na quae ex naribus alba euacuare velit, aut purgare, aut concoquere,

aut sponte descendenti contemplari, omnino inuentu dubium ancepsq; est, cum ipse Hippocrates E hunc voci / albo / nihil plane adiecerit. Iure itaq; in hoc ipso primo interpretes discordes fuerunt, alius aliud subintelligendum esse existimantes: & quoniam omnibus illis, istud / vt *uulgo* i. galla / aduersatur, conueniens enim erat dicere, vt *uulgo* i. galla, in oblatiuo casu, non in rectio casu. Hoc igitur communiter omnibus repugnat, neq; cuiusque quis potest orationis incongruum, neq; emen dare, licet scripturam mutet. Sed non nulli dicunt etiamnum ipsi de sanguinis e naribus fluxu totum sermonem esse, consulereq; in huiusmodi astringenti medicamine vi, in naem sanguine manantem id immittentes, vsq; dum sedato sanguinis cursu alba exiuerint. Multa alia quoque perperam dicunt in verba (vt mihi quidem videntur) corrupta, & ab aliquo forsan interpolata. Ceterum mirari licet, vt alijs multis, ita & hoc loco eos, qui valde audacter Hippocratis verba in quicquid ipsi visum fuerit, interpretes in sermone Hippocratis scriptum esse sciant, ex naribus alba / ipsi mutantes scribunt / ex naribus albo /. Multoties autem dixi in perobscuris locutionibus verisimiliter verba mutare fas esse, sed prius id ipsum dicentem lectorem mutare deceat.

25 Cum Venere vti Incipiunt, aut Fervire, Sanguinis Profluvio laborant.

Sanguinem de naribus facile profundunt non solum aegroti, verum etiam sani, qui eam aetate agunt, in qua illud ipsis euenit, quod hircire vocant. Isti iam & venere vti plane possunt. Ac prius quidem, cum essent pueri, sanguine copioso abundabant, verum ratione incrementi haud etiam pariter copioso. Sanguis autem ipsis calidior est, propterea eius profluvio tentantur. At vos meminit ille puto, ex alijs membris sanguinis profluvia cum loci appellatione semper dici: ex naribus vero, non nunquam sine particulae appellatione sanguinis profluvium simpliciter nominari.

26 In Accessibus autem quidam Perspirent, vt Arcellaus. Aliqui accessivi Horrentes, rugosi. Alijs vero post Insatur Venter, quam accesserint, vt Damagora.

Saeptius repetiui, si valde male a multis interpretibus dicta redarguam, aegre omnes ferre commentariorum longitudinem: si vero non reprehensa dimittam mediocritatem tantum memorans, eos qui haud tardo ingenio sunt, ab illis excitatos et reliqua dijudicare posse: & nunc igitur ita faciam. Hanc quidem vocem / accessibus / omnes ferre de coitu cum muliere intelligunt, quemadmodum & eam vocem / perspirent / de emittendis per anum flatibus: atque de hoc etiam paulo ante dictum est. Sed quod deinceps scriptum est / accessivi autem horrentes, rugosi / quiddam tale significat, Aliqui venerea aggredientes, cum incallescunt, horrore tentantur: qua ratione iam saepius didicistis omnes masculi plenos, cum vehementius repente calefunt, horrore vexari. At non nulli pro hac voce / horrentes / rigent / scribunt: quod mihi perarum esse videtur, & maxime succorum prauitatis indicium: quare neque vllum initio coitus rigore affici cognouimus. Verum & hanc vocem / rugosi / aliqui in hanc vocem / rugosus / conuertunt. Alij vero interpretantur ob male habitum corpus *uulgo* dicitur: alij q; terrum odorem spirent. Quod quibusdam autem venter inhetur, supra positum est. Sed Dioscorides hanc partem, vt & alias multas, prout ipsi libitum fuit, commutauit, vt tota oratio huiusmodi sit, In accessibus sunt aliqui perspirentes, quemadmodum Arcellaus: vt foetidos ipsius crepitus esse intelligamus. Capito quidem & ipse in valde multa sermonem hunc conuertens talem fecit, In accessibus aliqui perspirent, vt Arcellaus, aliqui accessivi rigent rugosi.

27 Mutationes Cauende.

Et in alijs quibusdam, & in aphorismis id cautius dixit, his verbis praepositis / multum, & repente /. Neq; n. quae aeris mutationes, neq; quae a nobis ipsis paulatim fiunt, periculose sunt, sed hantum magnae ac repentinae sanitatis amittendae periculum inferunt: quocirca & ab his cauendum est. Euitabimus autem ambientis caeli mutationes, domi nos plurimum continentes, & contrariorum vsum adhibentes, in humidis quidem mutationibus corpus liceantes, in siccis humefactantes: eadem quoque ratione & calefacientes, & refrigerantes, cum huius viri vsu occasio fuerit. Sed in victus ratione mutationes cauere in nobis ipsis est, neq; ab exercitationibus subito ad otium, neq; ab otio ad exercitationes, transeuntibus: sed neq; a lauarii inuetudine ad lauationes, neq; a lauationibus ad oppositum: neq; ex aquae potu ad vinum bibendum, neque ex vini vsu ad aquae potum: & in alijs omnibus similiter. Hic sermo plane verus est iuxta & ab Hippocrate saepius repetitus. Caeterum ignoro, quid nam aliqui sentientes dicant subintelligendum esse huius orationi, / mutationes cauende / hanc vocem / etatum / in aphorismis enim ipse inueniens, Multum & repente euacuare aut replere, aut calefacere aut refrigerare, aut aliter vti que corpus mouere, periculosum est: & omne multum naturae inimicum, etatum nullam mentionem fecit. Neq; enim in ipsis paulatim labentibus nimium naturae inueniri potest: neque aliqua curiosiose obseruatione indigent, quantum ad communia tuendae sanitatis praeccepta pertinet: quemadmodum neque cum anni tempora paulatim mutationem suam faciunt. Verum haec interdum videmus magnas repente

27. Aph. 51. Ex. ord. 19. c

A te in contrarium mutationes pati: aetatem nullam repente elapsam nouimus, vt puer die postero in virum euaserit non paulatim per pubertatis & iuuentae annos transitu facto.

28 Cibi Paucitae, Lassitudinem non faciens, Nec Sitim accendens.

Cum in vniuersum mutationes esse cauedas dixerit, vnum quiddam, ad naturalem statum tuendum conferens deinceps scripsit, vt memoriae propriae consuleret. In vtraque enim mutatione cum circundantis aeris, tum nostrorum studiorum, & vniuersae victus rationis, cibi paucitatem, & sitis, & lassitudinis priuationem, in omnibus quae agimus, nobis esse proposita iubet. Sed exploratores cibi paucitae & sitim & lassitudinem tolli dixerunt. Verum id si ita vniuersim profertur, falsum est: nam pituitosos succos, aut multum & bonum sanguinem habentibus, cibi paucitae lassitudinem tollit, & sitim extinguit: sed biliosis, aut inopia sanguinis laborantibus neq; lassitudinem sedat, neq; sitim extinguit, vt ipse in libro de victus acutorum ratione edocuit. Adhuc vero peius illi senserunt, qui ita scribunt / inedia lassitudinem tollens, sitim extinguit: ac isti plane in extrema insecuta versantur, ea quae neq; vulgus hominum latere solent, ignorantes. Alij praeterea fini sermonis hanc vocem / surienti / adijciunt: aiuntq; cibi paucitatem eturienti lassitudinem & sitim eximere: eturienti vero eum dictum esse voluit, qui indigere cibo se sentiat. At qui melius est dicere, famem sentienti paucitatem cibi haud in tempore adhiberi, non sentienti autem conducere: signum est enim, ipsius corpus multitudine redundare.

Alia lectio, ad cautionem.

29 Omnis Extenuatio laxat cutim, deinde distenditur. Refectio contraria facit, cutis corruptio concidentis, extenuatio reserit. Horrens, leues, Vtriusq; signum, subtilissimum, subrubrum. Sic detrahi mammam, graciles autem sursum trahi, aut circuncelli: Et si quisquam non arbitretur propter hoc, sed carne creata id fieri.

Demiror exploratores obscuras locutiones, quas nemo intelligat, solos se intelligere profiterentur: quae cumque vero nobis omnibus perspicuae sunt, solos ipsos non intelligere. Propositum igitur sermonem minime ambiguum multifaria distrahunt alius aliter ipsius enunciationes scribes, atq; commutatis: & contra ea, quae omnibus euidenter apparent, interpretantur, quae maxime omnium ipsos obseruare oportebat: est enim Hippocrati sermo de ijs, quae in corpore nostro conspiciuntur per tenuationes, & enutritiones. Sed non nulli, neque quid sit tenuatio, nosse videntur: tantum abesse, vt omnia in istis euidenter apparentia, aut ipsorum causas percipiant: sed tamen fieri tenuationem per euacuationem praedicant. Aliqui siue euacuationem, siue tenuationem dicunt, nihil interesse opinantur. Verum hoc dignoscere (vt diximus) non est magne cuiusdam scientiae. Iam multi haud modica sanguinis copia redundant, gracillissimi tamen sunt: sicut alij e contrario crassius, sed paucum habent sanguinem. Atqui ego euidam mulierculae iam octo menses purgationis mensurae suppressione laboranti, extenuatissima cum esset, haud exiguum detractio sanguinis breuissimo tempore proprium habitum restitui: sicut & alias non paucas eodem modo ad sanitatem reduxi. Sed quod illi mulieri accidit (neq; enim erat ignobilis) fuit valde celebre, ipsi qui dem rescissa vena, & medicis ex eo remedio futura vilitate constanter polliceri verentibus. Quin etiam non nulli mihi aduersari audebant, non solum propter mulieris maciem, sed etiam propter inappetentiam, ex venae sectione secururam esse noxam affirmantes. Profecto haec melius est longiori sermone persequi, q; vtrius Prodicii Hippocrates mentionem fecerit, diligenter inuenire conari. Verum, vt supra iam dixi saepius, recentiores medici ad magis sophisticam doctrinae speciem dellexerunt, aegrotis euenientia diligenter obseruare, & ipsorum affectus, causasq;, ex quibus curationis inuentio acquiritur, indagare negligentes: quae & ipsa per experientiam dijudicant. In muliere sane, quam memoravi, primo die sanguinis sesquilibrium detraxi, rursum postridie libram, tertio vero non multo plus selibra, erant enim vnciae octo. Sophista quidem haec legens querere incipit quis ex Graecis vnquam libras, aut quis vncias nominauit. Medicus vero & quae alia signa praeter cohibitos menses, venae sectionem indicent, scire auebit. Illa igitur & ego recen sebo, subtilissimae, vt valeant, nunciandae, scilicet ipsius venae eminebant sanguinis plena, colore liuidae: rescissa autem vasculo, liquidae pici & colore & crassitudine similis sanguis emanabat: ob id ipsum sane multo magis visus fuit largiter esse euacuandus. Haec quidem a nobis obiter recte mederi cupientibus dicta sumo. Rursum vero ad propositum me recipiens non recte dicente interpretes affirmasse attenuationem corporis simpliciter in inanitionem fieri: distinctiones enim dixisse oportuit, quod scilicet attenuatio totius molis detractio quaedam est, & collapsus, aut subsiditudo, vel vtunque ipsam nominare velint: crassitudo vero e contrario in tumorem elatio est. Non nunquam igitur debilitata carnosae facultate, & vitioso sanguine in arterijs venis que incluso attenuatio fit: plerumque vero e contrario crassitudo, vt in vasculis quidem paucus sanguis remanserit in carnis nutritione distributus, illae vero bene habitae sint, & per eas totius molis corporis increuerit. Nouerunt autem vel omnes id quoque mangones, cutim scilicet carnosae particulis praecendi: & naturas quasdam corporum agnoscunt, quae in molem excrescere praeterea cute non valeant. Nam ipsam summis digitis sursum trahentes, quousque a subiecta carne discedat, considerant, & eouersq; singula emaciata corpora se reficere posse sperant, quousque cutis praecisa fuerit:

nota

nuntur, relaxatæ: cum vero crassescunt, magis extantæ: Sed processu temporis contrarium statum suscipiunt, breviores quidem arefacta cute euadentes: longiores autem in refectionibus, ut antea dictum est, humectata. Ita planè & in vetulis primo laxantur, postea contrahuntur. Ego quidem manibus euidenter contingentia recensui, & causas ipsi adieci: interpres aut nullus id fecit, sed prout quisque voluerit, scribès, propriam deinde scripturam interpretatur. Haud ab re autè & contrarias explanationes, et scripturas locutione mutilas & cõfusas attulerunt: ut quicquid dicat aliquis, partim verum, partim falsum dicitur sit, mammis utiq; cum lactis plena sunt, grandioribus effectis, cum vacat, minoribus: sine lacte vero, cum macrescunt, ab initio laxatis, deinde contractis: dum crassescunt autem, ab initio retractis, postea paulatim relaxatis, Imposita quoq; illi per cibum refectioni conditione, quod scilicet aliqui prius recreentur, quod ad tantam maciem deuenerint, ut præ ariditate cutis distendatur: aliqui post ariditatem enutriantur ac recreentur.

30 *Iugula mansessa, Venæ conspicuæ.*

Id genus locutiones obscuram habent scriptoris sententiam, quippe cum verbis, in quibus hæc apparere vellet, expressum non sit. Multi quidem natura macri, & iugula detecta habent, & venas extantes, plenasq; sanguinis: sicut è contrario alij neq; iugula, neq; venas habet extantes. Quem admodum autem naturalis huiusmodi corporum differentia conspicitur, eodem modo & in ijs, qui præter naturam, quam ab initio habuerunt, aut emaciantur, aut crassescunt: & abundant, aut egèr humoribus. Cõstat enim in extenuato corpore repletas venas sanguinis plerunq; corrupti intra ipsas inclusi copiam ostendere: sicuti de muliere, cui mensis retenti erant, paulo ante dicebam. Cæterum miror Capitonem solum huius partis verba ita scribentem / magna repletio patens est, venæ perspicuæ: nam si ita scripta inuenta esset, quid necesse fuisset omnes interpretes eam in clariorè transmutasse: siquidem eorum, de quibus ambigunt, scripturas facillioris notitiæ causa transmutant, quin etiam codicem nullum ita se habere inueni, cum multos tamen ob id ipsum euoluerim, antiquas scilicet lectiones, & in quibus omnes cõsentiant aut dissentiant, dignoscere cupiès. Cum omnes igitur explanatores, & omnes codices eandem lectionem habeant, haud recte Capito ipsam permutare auius est. Sed forsitan & ego male ipsius ab initio mentionem feci, cum omnes huiusmodi in scripturis mutandis ineptias me in explanando omisissimum esse prædixissem. In sequentibus igitur id faciam longitudini parcens.

31 *Prodicus Febricitans Interficiat Cuiuslibet, Inflationibus, fortibus calidis. Malum febriculofum, Inimicū Famam, circuitibus multis, cuiuslibet, frictioni, Laborem labore, ipsi.*

Et hæc verba alius aliter scribit, non nulli quidem verba hæc permutantes / circuitibus, Inflationibus: non nulli vero ab initio / Inflationibus, ponentes: aliqui eam vocem eximentes: aliqui initio / fami / adiciens. Circuitus sane vocat lentas deambulationes in longius tempus productas, ut in libro de ratione victus in acutis ipse inquit, || Tardum multum circuitu deambulasse: et Plato Prodicum meminit, ut multis deambulationibus utentis. Quem autem nunc Prodicum memoret, vtrum Leontium, an Selybrianum, querere superuacuum est: in alio enim sermone hæc omnino persequimur. Nunc vero historicas quæstiones tractare non est opportunum, quoniam non nullorum explanationibus non paucis prætermisissis satis habemus, si nostram octo voluminibus absoluerimus. Sed cur Prodicum accuset, ipse declarauit iniquiens, febriculofum inimicū esse circuitibus, & fami: constat autè, quod & reliquis enumeratis, nam & Inflationibus, & fomēto calido, & frictioni, febriculofum aduersarium est: ita, n. ea vox / inimicum / intelligenda est, quoniam & amicū per translationem dicere consueuerunt proprium ac domesticū. Inter utraq; autem dictionē hæc / malū / posita, ab aliquibus in calce prioris scripta est, ab aliquibus initio secunde, ut vna fiat oratio huiusmodi / febriculofum inimicum circuitibus. Quod autem febricitantibus & deambulatio, & cursus, & fortibus calidis, & Inflationibus, vndiq; calorē in corpore augentes efficiat, neminē eorū, qui in artis exercitatione versati sunt, præterit. Prodicus vero non rationali modo auxiliorum inuentionem, sed et empiricam obseruationē ignorare videtur. Negat, n. ratio labori laborem mederi, hoc est, noxam noxam, & malo malum: nam contraria, non similia, infestati vitio adhibere auxilia cõuenit. At ille similia adhibere videtur, siquidem & deambulationibus, & Inflationibus, & fortibus calidis, & fame vitur: per *uelut* aut id est fortū calidū, ois extrinsecus nos inuadens caliditas, siue ab igne, siue in balneis fiat, intelligenda est. Quin etiam fames prædictis aduersatur: vbi, n. fames est, labora non conuenit. Non solum autem locutionis initium, sed & ab initio vsq; in finem, vt libuerit, scripti sunt: cæterum ego veteres scripturas, & si difficiliter explanentur, semper eligo. Sed vocem eam, quæ vltima in propositis verbis scripta est / ipsi / aliqui sequentis sermonis initium faciunt: non nulli prorsus obliterant, siquidem nihil plus, quod antedicta, edocere videtur.

32 *Ventorum Rubor, liuor, viriditas: Costarum Dolores laxi.*

Dixi vocem / ipsi / in calce proximi sermonis positam isti posse præponi, ut oratio talis reddatur. Ipsi, quos prædixi: erant autem febricitantes non recte a Prodicò ad motiones bene valentibus

de Vici. rat. in morb. acut. c. 6. s. 1. 2. 7. 119. f

Abus contententes deducti. Hæc, quæ nunc dicit, habere contingit, non omnia, sed singulos homines: neq; n. potest rubor vna cum liuore & viriditate consistere, siquidem vnumquodq; istorum duo reliqua tollit, & affectus dissimiles sequitur. Nam vires mediocres & bonum sanguinem habentibus, cum exerceantur, aut per fortis calefuit, rubicundū corpus euadit: sed imbecilliores, aut vitiosus humoribus repleti liuidi sunt ac virides. Non nulli verbis his hanc vocem / tumores / præponunt, & locutionem talem faciunt / tumores, venarum rubor, liuor, viriditas. Sed quod in extremis verbis dixit / costarum dolores laxi / non nulli verisimiliter ita mutantur / lapare / i. v. t. r. i. s. dolores, / non in portu exercitatis suboriri volentes: veruntamen omnes interpretes hanc lectionem agnoscent / costarum dolores laxi: & intelligunt laxos, id est sine phlegmone & tensione dolores.

33 *Siti cauentem Os claudere, Taceo, Ventum cum potu frigidum introducere.*

Hoc scripsit Hippocrates ex ijs vnum, quæ totam febricitantium regendorum rationem in mentem reuocare queant, & id ipsum Prodicum in curandis febricitantibus inscitiam demonstrare valens. Neq; enim ea, ex quibus sitiant, velut calefacti, sed ex quibus sitis extinguitur, facienda sunt: hæc sunt vero, prima quidem motibus opposita laborantis corporis quies: secunda, omnia reliqua, ex quibus febrilem affectum comitanti magis miscant, & non exasperentur: inter quæ vnum est, ipsum a siti defendere. Per quæ autem quispiam sitim prohibeat, adiecit / clausum os habere, ac taceo, aut magis frigidum cum potu introducere / id est, ventum vna cum potu frigidum attrahere: quod si cum potu, patet etiam sine ipso per solā inspirationem. Quare & aeris inspirati attrahendi ratio habenda est, ut ne calidior sit, quod conueniat, idq; magis estatis tempore. Verum & hoc loco Capito acque Dioscorides audaciter veterem lectionem permutantes, hunc in modum verba scripserunt / ventum inter bibendum frigidum non introducere. Sed Dioscorides quidem, ut cõsuevit, secūdam scripturam addidit / ex quibus ventum frigidum introducere: At Capito lectionem in omnibus codicibus repertam, & a cunctis explanatoribus concessam, neq; secūdo gradu dignam putauit: sed eam syllabam / non / adiciens, loco horum / frigidum introducere / scripsit / frigidum non introducere / perinde ac si nunq; frigidum aerem febricitans inspirare debeat.

34 *Occasiones, Vnde coeperunt agrotare, Considerandæ, Sine Capitis dolor, siue Auris, siue Lateris: Signum dentis, Et in quibus Inguinum phlegmone.*

Hanc orationem & in secundo de morbis vulgaribus volumine in primo commentario explanauimus.

35 *Nascentia Vlcera et Tubercula febris indicantia. Quibus Hæc non accidunt, Iudicandis carentia. Quibus Aliquid intus relinquatur, Certissima & celerissima Recidua.*

Et hæc oratio priori contigua in secundo de morbis vulgaribus scripta conuenienti declaratione illustrata est per primum in eum librum a me aditum commentarium.

36 *Rotunda Sputa Delirium futurum significant, Vt in Pleno.*

Sputorum rotundorum veluti materialis causa crassitudo est atq; tenacitas humorum in fibris pulmonis collectorum: causa veluti effectrix est loci calor. Et in quibusdam febre vacantibus id fieri vidimus, qui per valde longum temporis intervallum nihil mali pati videbantur: at tamen isti omnes postea phthisi contabuerunt. Quod si sputa hæc non nunq; in febre vna cum alijs signis delirium porrendentibus adsint, aliquid & ipsa ad futurum delirium præsignificandum facient, aliter vero minime. Ne igitur hoc solo indicio ad prædicendam insaniam vnq; confidito. Porro insanie propriam notam frequenter audiui. Diximus autem & in nostris in librū prædictionū Cõmentarijs, quod calor illis aduocatus ad excitandam insaniam aliquid facere potest, caput scilicet repletus: sed ipse per se nequaquam idoneum insanie, & præsertim phreniticæ, signum est: præterea & in febrim summo impetu, quoniam caput repletum est, multi delirant. In proposito autem sermone in quibusdam codicibus, in fine additum est / vt in Pleno / & in alio / vt Pleno solū: & quicunq; interpretes lectionem hanc probauerunt, ut etiam Sabinus, loci cuiusdam nomen Pleno esse dixerunt: sed cuius ciuitatis locus iste esset, orationi non addiderunt.

37 *Mariscis laborantes Neq; morbo Laterali, neq; Pulmonario, neq; Phagedæna, neq; Euryneclia, neq; Therminibus, sortasse neq; Lepri, sortasse neq; Alijs.*

Deficit hoc verbum / capiuntur / & ideo prius subintelligendum est. Cur vero his malis non capiuntur, clarum est: vitiosus enim succis per mariscas depulsis quidam sane mali habitus in toto corpore accidit, & palliores, & hydropes, sed nullus cuiusmodi morbus. Quod phagedæna autem vocet corrodentia vlcera, quæ quidem & phagedænica veteres medici nominarunt, a nobis dicta est & in tertio super librum de humoribus commentario: siquidem & in illo iisdem verbis hic aphorismus scriptus est. Porro non nulli phagedæna multorum ciborum elus esse voluerunt: quos & ipsos a vitiatibus humoribus immodicos edendi appetitus excitantibus prouenire & a nobis

bis conceditur: non tamen huius malorum succorū copiae, sed melancholicæ potius, hemorrhoides i. mariscas, medelam esse statimus. Ceterum huiusmodi succorum frigiditas acor talem ciborum appetentiam excitans, interdum & in non nullis hæmorrhoidas habētibus inuentus est. Sed ter minthorum nomē nigras quasdam pustulas in tibijs maxime orientes significat, à figure, coloris, magnitudinisq; similitudine, quā cum terminthorum i. cicerum fructu habent, derivatum. Sed quod in extracris verbis scriptū est / fortasse autem neq; alijs / quidam legunt / fortasse autem neq; alphis i. viliginibus: quandoquidem & ipse ex quodā pravo humore cuti impacto ortū habēt.

38 *Medela quidem multis Importune adhibita, Tibibus non tarde capti sunt: Et perniciosa fuit.*
Importune eorum mariscis medentur, qui neque venam per circuitus sciunt, neque alium dycentibus vtuntur, neque per exercitationes euacuant, neque vnam ex ijs saltem relinquunt, sed omnes vna tollunt.

† Alij adiciūt hęc verba, alio rumi remediū.

39 *Et Quicunq; alij Abscessus, vt Fistula.†*
Sæpius ipsū non ea solum, quæ in aliquam partem corporis seponuntur, sed etiam ea, quæ expelluntur, abscessus nominare inuenimus. In quibus igitur ex his affectibus & fistula insunt, per eas humores superuacui expurgantur. Quemadmodum igitur hæmorrhoidibus, ita & his nō simpliciter, neque temere, curatio adhibenda est.

40 *† Decubitus quidem, in quibus facta Tollit, Hęc ante facta Prohibet.*
Cum vetus scriptura ita se habeat, multi explanatores in clariorem mutauerunt, loco harum vocum / facta, & ante facta / numeri pluralis, neutri generis, reponentes / factus, & ante factus, vt ad sceplm idem decubitum sermo referatur. Omnes autem decubitum pro abscessu dictū esse intellexerunt, fortasse et primo qui librum descripsit aberrante. Sed verba sensu non discrepantia in omnibus scripturis inueniuntur. Vult enim Hippocrates dicere, Abscessus in quibus morbis facti eos discutere queunt, si præuertant, isdem, ne fiant impedimēto sunt. Mihi autem & in hunc sensum oratio accipi posse videtur, si hoc modo verba scripta essent: Consideratio quidem est, omnia, que post aliqua, ora liberant, eadem, si anteuertant, fieri prohibere. Nam cum antiqui Græci hęc duo elementa, & eodē charactere notarent, qui nunc solus alterum elementum tantum, & scilicet, significat, multi errores librarijs commissi sunt, non secundum auctorum mentem literarum permutationem facientibus. Quocirca & accurate huiusmodi scripturæ considerandæ sunt, in quibus elementum in a transmutantes, aut e contrario scribentes, lectionem calcigare queunt. Idem & in elemento o & a faciendum est, quoniam vtriusque figuræ vno iam pridem caractere signabantur.

no ta locum distri
nem huiusmodi
pro circuitu ab
fanguinis

41 *Loci alterius, Loci excipientes, aut Dolore, aut Gravitare, aut Alio quopiam liberant. Aut Cum alijs Communicationes.*

Hic idem aphorismus in libello de succis ad calcē scriptus est, quæadmodum & ante ipsū positi: quorum primus est ille à mariscis tentati. Eo igitur loco ipsos accuratius enodauimus: verū & nunc per summam explanabimus. Sententia nāq; propositorum verborum hæc est: Ab alijs locis in alios susceptio morborum sunt, prout succi eos facientes migrant, aut ob membra, in quod vagantes declinantur, dolorem aliquem: aut ob suam ipsorum gravitatem: aut et ob cautam quandam aliam, vt medicamentum acre irritans, & frictionem, aut aliquem calorem extrinsecus incidentem: quin et ob nature membrorum communionem migrationes humorum fiunt. ¶ Testiculus igitur tumefactus in tussibus documentū est affinitatis cum pectore, māmīs, genitura, voce. Quidā vero ea verba / cum alijs communicationes / ita scribentes / diuersæ communicationes / sequentis aphorismi initium faciunt, dicētes, Hippocratem ad aliam communicationis speciem transiisse, eam scilicet, quæ secundum humorum cognitionē fit. Ipse igitur (inquitunt) dicit, ob inclinationem nō præterea sanguis exit, sed propter humoris cognitionem talia expuunt. Ita vero & Russus scripsit, distinxitq; verba, veluti propositū quoddā hęc verba esse putans / diuersæ communicationes: quæ sequuntur autem, veluti propositū explanationem. Dicit, n. cognitionem sanguini cū pure intercedere: quibus non amplius sanguis expuunt, cū ipse s. ad contraria inclinauerit, istis purulenta spūta sanguini esse cognata: atq; orationem hęc in modum scribit / sed propter humoris cognitionem pus expuunt. Cæterum Sabini discipuli veterem lectionē retinētes propriū dictorum initium illud fecerunt / propter inclinationē / ad quod iam transitum faciēmus.

42 *Propter Inclinationem Non item Sanguis exit, sed Pro humoris cognitione Talia expuunt.*
Olim exactius hæc verba interpretati sumus in tertio libri de humoribus commentario: sed in presentia quoq; ipsa breuiter explanabimus. Cum sanguis per aliquā partem extrorsus solitus, vt per sedem, aut nares, aut vterum, aut per circuitū ex ventre, aut fistula, aut ex qualibet alia parte in alia membra impetum fecerit, non item per priorem locum euacuatur. Hoc autem est priuatum exemplum

A exemplum sanguinis in pectus & pulmonem decumbētis. Ex hoc enim loco ab alijs alijs pro humorum cognitione expuunt, spumans quidem, cum pituitosus est: pallidus, cum biliosus: niger, cum melancholicus: sicut & ruber, cum sanguis eo cōstans purus est. Iure igitur quidam & iteram præponentes non *πορνῆ* i. inclinationem, sed *τροπῆν* i. conuersionem, scribūt, propter sanguinis conuersionem scilicet putantes eius conuersioni propinquum humorem expui: mutatur enim non nunquam ad biliosum, non nunquam ad melancholicum.

43 *Non nunquam Aliquibus Sanguis derahi conuenit opportune in talibus. In Alijs vero, vt in talibus, nō conuenit.*
Expedit, inquit, horum aliquibus sanguinem detrahi, quibus scilicet is copiosus est, & nō dum insigniter ad alterum humorem conuersus. Non detrahendus est autem, in quibus iam mutatus est, propolito à viribus sumpto antecedente, & si non nunquam in sermonibus omittatur, in quibus solas ab affectibus indicationes recensemus.

44 *Impedimentum in Cruenta Spuentibus Tempus anni, Phlegmone lateris, Biliis.*
Et hunc quidem aphorismum deinceps post antescritos in fine libri de humoribus alijs aliter B & scribit & explanat. Cum omnes igitur & scripturæ & interpretationes veritatis nō sint, alijs tolerabilior mihi visā est scriptura quæ modo in propositis verbis expressa, explanatio vero hæc: Cruenta spūta reijciētibz lectio venę impeditur, propter anni tempus aduersarium, aut affectum lateris, aut humorem biliosum abundantem. Quod propter anni tempus, clarum est, nam admodū calidis temporibus, qualia sunt prope canis ortum, à venæ solutione cauemus: nec non si valde biliosus homo sit. Verum quod de lateris morbo dictum est, solum refragari videtur: neq; n. scēdā venæ affectus ille repugnat, immo indiget, viribus non prohibentibus, aut anni tempore, aut ætate. Itaq; quod dicitur, tale quiddam esse videtur: Sanguineum spūtum reijciētibz omnino, quantum ad hoc pertinet, secunda vena est, nisi propter lateris morbum tale reijciat: istis namq; haud prorūsus, vt sanguinem spuentibus, venam aperies, sed proprijs lateris morbi regulis & conditionibus medicaberis, per quas ita affectus vel sanguinem detrahemus, vel non. Id vero mihi amplius animaduertere contigit, cum librum de humoribus explanarem. Inter explanandum enim quendam agrotum intutus sum, qui me vt sanguineo spūto vexatus accesserat, sed cruentum ob lateris affectum expuebat. Spūtum igitur ego conspiciat, ipsum interrogauit, num aliquem dolorem in costa sentiret: ipse vero exiguū se dolorem percipere falsus est. Talis autē erat eius habitus atq; vires, vt, si sanguinem expuisset, quoniam necessarium esset secandæ venæ auxiliū, ad ipsum accedere ausus essem: sed, cum morbus lateris mitis admodum foret, necesse nō erat. Ideo neq; id genus remedijs adhibuimus: atq; euidenter hominē hunc lateris morbo laborare cognouimus, quod & alijs huic morbo congruentibus remedijs citra venæ sectionem leuatus est: nihil enim illi sunt lateris morbi, in quibus cruenta spūta eijciuntur. Porro quidam interpretes vocē illam / impedimentum / nisi ante scripta sententiæ adijciētes, hanc modo propositam ita legunt / in cruenta spuentibus, tempore, morbo lateris, bile. Et aiunt, tempus de ijs dictum esse, quæ opportune & decenter fiant: ipsum enim velle significare in lateris morbis, cum sanguine spūta ab initio reddunt, etenim sic plerunq; contingit, post hæc in biliosam naturam mutationem in tempore fieri. Nā probum esse ordinem dicunt, morbo lateris ad indicationem tendente, post cruenta, biliosa expui. Alia præterea quædam ab huiusce loci explanatoribus haud sanè memoratur digna narrata sunt: verum ego malo, vt iam nouistis, in obscuris sermonibus tempus non terere, cum alia multa in arte habeamus, in quibus vtiliter nos exercere possimus.

D GALENI IN SEXTVM DE MORBIS
VVLGARIBVS HIPPOCRATIS
LIBRVM EXPLANATIONVM
TOMVS QVARTVS

*Q*uibus Secundū Aures indicationis tempore genita nō suppurauerint, hoc inuito Reuersio fit secundū vñem reuersionum. Reuersione facta iterū offeruntur, & permanent, quemadmodum febrium reuersiones in similem circuitum. In istis spes est in articulis abscedere.
Secundū aures præter naturam tumores in agrotantibus exortos eparmata notare cōsuevit, interdū locutione integra vtens, interdū mutila, quemadmodū & nūc: est, n. integer, sermo si ita dixisset: Scdm aures eparmata exorta agrotantibus, quæadmodū sanè & in primo de morbis vulgaribus statū initio primæ cōstitutionis scripsit: Eparmata vero fm aures multis i alterutā partē vergētia, & ab vtraq; aure

aure plurimis, sine febre munia sua obeuntibus. Scimus autem ipsum, sicut hoc loco eparmata dixit, ita & oedemata plerumque ea nominare. Declarauimus enim omnes præter naturam tumores ita ab Hippocrate nominari, non ut à posterioribus, laxos & dolore carentes, qui in totum & sine vlla inflammatione consistunt. Meminimus autem & oēs inflammationes, & si tumore præter naturam careant, ab hoc eodem phlegmonas appellari: sed ipso posteriore nomen phlegmones tumorebus præter naturam tribuunt, quando cum inflammatione, & resistentia, & pulsatore dolore consistunt. Inquit igitur, Cum in morbo aliquo iudicationis tempore tumores secundum autem exortu, priusque supparent, inaniantur, retrahantur & euanescunt, expectare oportet ita affectus recidivum fore. Olim vero ipsius consuetudinem sepius didicistis, hæc vocem, *κατασπασθαι* i. euacuari, ad omnia, quæ viciantur, retrahuntur, applicantis, quandoquidem ista magis vacua redduntur. Accidere itaque illis dicit morbi reuersione, quibus parotides non suppurauerunt: atque interdum ipsas (neque enim semper) denuo reuerti, arguere, ac iudicari secundum reuersionum rationem; quod idem est, ac si dixisset, perinde ut ipsæ, & secundum eisdem dierum circuitus. Spes est autem & ipsis in articulis aliquos esse orturos abscessus: nam sepius in longis morbis id euenire dictum est. Verum hunc aphorismum etiam in tertio commentario in librum de humoribus ad finem declarauimus. Sed cum prædixerit /secundum aurem/ atque subintulerit /hoc in anito/ iccirco videtur mihi Dioscorides præpositione /ex/ adiecta scripsisse /ex hoc in anito/: et inquit oportet re subintelligi /tempore/ aut loco huius /post hoc/ ex hoc /dictum esse. At licet veteris scripturas immutare liceat, ipsi licet eam vocem /hoc/ in istam /hac/ vertenti à molestanti liberari.

† et. hii.

2 *Vrina Crassa Alba, qualis Archigenis, in laboriosis Quartanis interdum exit, & Liberat Abscessum. Si vero vltra hoc & Sanguis de naribus profuset satis & copiose.*

Siquidem cum articulo scriptum esset /in Archigenis/ subintelligeremus aut seruo, aut amico aut familiari: si vero /in/ aut serua, aut vxori, aut quo modo libet domestica. Sed diuersas lectiones allere negamus, cum eadem sententia seruetur: & nunc iterum id pro dicendis in posterum memoria mandetur. Quod laboriosas autem febres nominet, non illas in totum, quas multa motio antegressa est, sed omnes eas, in quibus aliquis laboris, seu lassitudinis sensus existit, porro ipse in aphorismis scripsit, Lassitudines spontaneæ nunciant morbos. Et nunc sanè arbitrandum potius est ipsi de ita laboriosis esse sermonem, ex multitudine crassorum viscosorumque succorum multoties excitatis: quapropter ipsi per urinam euacuat morbus finitur. Securius autem morbi solutio est, si euacuatio die iudicatorio coepa sit. Sed quicumque neque per urinam, neque per sanguinis glutificationem, iudicati sunt, istorum morbus in abscessum desinere consuevit.

2. Aph. 5. Ex. oed. 11. f

3 *Cui Intestinum à Dextra parte, cum Articulorum morbo laboraret, erat quietior: Postquam vero id curatum fuit, erat dolentior.*

Duplex & hoc loco lectio est sententiæ permutans, antiquior sanè cum litera n in prima syllaba huius nominis /enteron/ id est /intestinum/: postea altera lectio detractio n addita fuit, ut sit /cteron/ hoc est /alterum/, volentibus illis, qui ita scribunt, de tumoribus secundum aurem excitatis hæc vocem /alterum/ dictam esse: quemadmodum rursus scribentes /intestinum/ de dolentibus ex intestino, aut distentione intestini laborantibus, dictum esse affirmant. Intestinum vero singulari numero prolatum non nulli colon, quod vocatur, esse arbitrantur, alij vero cæcum: quod sanè etiam facile, cum omni vinculo solutum sit, descendit in scrotum: nempe solum hoc intestinum solutum esse, cum reliqua omnia lacticibus alligentur atque inhæreant, verissime dicunt. An vero propter ipsum in scrotum delapsum articulorum morbo laborans subleuatus sit, deinde rursus ipso ad sanitatem reuerso in eadē mala incidit, ariolari conuenit. Verissimilius igitur est de intestini coli dolore affecto sermonem in presentia fieri. Par. n. fuit ipsum articulorum dolore leuatum esse vna quidem, hæc quæ ipse dixit, ratione, Doloribus vna non eodem loco existentibus vehementior alteri obscurat: secunda ratio est, quod humorum in articulis currentium ad colon intestinum impetus cōuersus est. Non nulli autem interpretes hunc articulari morbo vexatum coxædicem oppressa atque grauata, præter Græcorum more, ischiadicū i. coxædicis vitio affectū, arthriticum i. articulorum dolore vexatū, nominare volentes. Hactenus quidem omnes hæc libri huius particulae & in calce libri de humoribus scriptæ sunt. Iam itaque ad eas, quæ in hoc solo proposito volumine inuentuntur, transitum faciam.

2. Aph. 4. 6. Ex. oed. 18. g

4 *Agessis filia Virgo quidem cum esset, Crebro erat Spiritu. Mulier vero facta à partu dolens, non valde diu Onus graue sustulit. Protinus quidem in Pectore quiddam concepiisse visum fuit. Postero autem die Asthmate laborauit, & dextra Coxædicis indoluit. Hæc cum doleret, tunc & Asthmate vexabatur: Dolore sedato, tunc Asthma sedabatur. Spumantia excreauit, ab initio florida: quæ cum quiescessent, vomitui bilioso tenui similia erant. Dolores autem præcipue, cum manu laboraret.*

Ipsam plerumque, spiritum, respirationem vocantem audiuimus: quare & fecerim crebro spiritum, quæ crebro spiraret, dictam esse putandum est. Sed quibuscumque admodum increbuerit

Al. 4. 6. 11. c. 2. 47. 1. c

Al. 3. 11. 0. 1. c. 1. 4. 6. 1. 1. c

Abuerit hæc difficilis spirationis species, asthma & orthopnea, affectus iste à græcis nominat: quædo videlicet sine febre confiteri, aut crassus & lentis humoribus spiritus iticera obtidentibus, aut aliquo crudo tuberculo in pulmonibus excitato. Hæc cum & antea egre spiraret, à partu dolorem passa est. Porro si nihil de spirandi difficultate locutus ipsam dolentem euasisse dixisset, verisimile esset ipsum velle, in toto corpore mulierem hanc lassitudinis sensu affectam esse: cum vero ipsam crebro esse spiritum dixisset, iure quisquam, dolorem in pectore excitatum esse, ab ipso dictū esse opinetur: qui cum modicus esset, et aliud quoddam eiusmodi symptoma accidit: cum videlicet graue quoddam manibus tolleret, protinus quidem in pectore quædam strepitum sensit, disrupto, ut par erat, tuberculo. Sed postero die succo in tuberculo antea ineluso ad arteriam usque asperam disperso, & spirationis frequentiam increuisse accidit: neque adhuc simpliciter crebrum esse spiritum sed in illum iam affectum euasisse, quod asthma, appellatur: paulatim vero humore hoc excreato mulier ista perfecte à spirandi difficultate libera fuit. Hactenus nihil in dubium vertitur, sed omnia ista de causa facta sunt. Caterum, propter quid affectus pectoris & coxædicis vna exacerbantur & misccebant, haud iniuria quisquam quaesierit, cum nulla pectori cum coxædicæ, quemadmodum cum genitalibus membris, affinitas intercedat. Fortasse igitur imbecilliores coxædicem habens dolore affecta est, non nullis superuacuis humoribus eodem tempore in ipsam delapsis. Neque enim in membris naturalem societatem habentibus hic vitij consensus factus fuisse apparet non nunquam imbecillioribus membris vexantium humorum copiam suscipere prius feltinamibus. Spiritus autem reiecti qualitas humoris instantis naturam indicat: spumans enim spiritum, pituitosum succum significat: floridum vero, sanguinem abundare: quemadmodum pallidum, pallidam ac flauam vocatam bilem: eodem modo & nigrum. Multoties vero supra dictum est, cum simpliciter Hippocrates bilem dicit, pallidam & flauam vocatam significare, quoniam plus, si alia bilis genera, colore suo inficit: etenim æruginosa bilis vomitur, & subrubra, & atra, & obscura. At quod in extrema hac parte scriptum est, ipsam, cum manuum opera vteretur, magis dolere, ad vitij consensum ostendendum adiectum fuit. Iam vero & in alio sermone audiuitis, cum pectoris partes superiores circa primum & secundum costarum interstitium patiantur, neruis manus in consensum affectus adduci, neruis ab his ipsis interstitiis ad eas peruenientibus. Verisimile quoque est & in dextra pectoris parte, quando graue illud onus sublatum fuit, aliquid ruptum fuisse, & iccirco è regione dextram coxædicem affectam esse. Quod si, cum mulier onus tolleret, neruis passis pectus manus noxam participauit, verisimile est in ea maxime parte ipsum fuisse affectum, unde neruis ad manus pertinentes expulsi sunt.

5 *Hanc Abstineri ab Allio, sic, oue, boue: In Agendis vero à Clamore & exccandescencia.*

Diuerse & in hac parte lectiones fuerunt, non nullis primam dictionem in datiuo casu scribentibus /huic/ atque ita legentibus /huic abstineri allio, sic, oue, boue/: non nullis dimilla voce /hanc/ à verbo /abstineri/ incipientibus. Oēs vero subintelligendū esse censent, Vsum fuit nobis ipsam medicandum, vel consultatum ipsi, vnumquodque istorum conducere. Atque ideo de varia lectione laborandum non est, sed cuique, quod placet, scribere permittendum, dummodo eadem sententia retineatur. Posthabita igitur de verbis curiolitate ad res, quæ præcipiuntur, transeamus. Hæc sanè prædictæ mulieri, & alijs si perinde affectus expediunt, ab alij, & sularum, bubularum, ouillarumque carnium est abstinere, harum quidem, ut valentium & ægre coctilium, alij vero ut acris & corrodentis: à clamore autem, ut pote qui non solum prius rupta vasa amplius dilacerare, sed etiam nihil dum mali in instrumentis spirabilibus palla dirumpere possit, tensionem quædam, caliditatem, & inflationem in ipsis efficiens. Manifestum est autem hæc ab Hippocrate exemplorum inilar dicta esse. Consultit autem ab omnibus difficulter coctilibus, ab omnibus acris, ab omnibus prædum humorem creantibus, ab omnibus præterea violentam quandam tensionem instrumentis spirationis inferentibus, abstinere.

6 *Cui in Capite deponcebatur Tumor, primo Alumē combustum vtile fuit. Habuit Alum priorem Abscessum, forte, quoniam os abscessurum erat. Sexagesimo die recessit. Supra Aures in summo ad verticem Vultus erat.*

Non nulla ex ita scriptis forsitan ipsi scriptori ad reminiscentiæ faciebant: sed nobis in hac incidentibus haud satis evidens est ipsis fructus percipitur. Narrat enim cuiusdam in capite excedens vlcus primo à combusto alumine ad melius fuisse redactū: & illi eidem alia in parte abscessum fuisse, ubi et os postea seunctum fuit. Adscripta est etiam capitis affecta pars. Sed rem vsque adeo raram & nullum præceptum scripsit, nuda ea, quæ euenerunt, persequutus.

7 *Colicæ habet Cani similia, miora autem: Ex mesocolis suspensa sunt: Hæc vero ex neruis à dorso in Ventrem.*

In aperto est & hæc ipsum sibi ipsi reminiscentiæ causa scripsisse, quæ ad disseccandorum corporum præcepta pertinent. Homo enim similem cani habet colorum naturam, sed ipsa & maiora esse dicit, & ex mesocolis dependere, veluti si ex mesenterijs dixisset: communius est enim hoc nomen mesenterij, præterius autem mesocolorum. Tale vero aliud de seipso in intestino aut alijs gracilibus

gracilibus nomen non reperit: nam mesenteria sunt tenuiorum atque crassorum intestinorum, nihil minus distinctiones quaedam propriae apparent: ac praecipue per venas in ipsis solitas separantur, una liquidum propria vena in gracilium intestinorum mesenterium derivatur. Item & in crassorum, quae cola nominantur, altera propria delabitur, simul cum vitaeque vena arteria quoque discurrunt. Vinculum autem mesenterii, perinde atque mesocoli: continuum enim totum, vt dixi, ad vnam quandam lumborum vertebram post septimum transversum politam peruenit, haec autem sub ventriculo est. Hoc quidem vinculum totum nervo simillimum est, quamvis eiusdem cum ligamento substantia sit. Quaecumque enim ex ossibus orta exanguita corpora similia nervis sunt, conpulsatiuos nervos ea multi medici nominant, a nervis voluntatis motui seruientibus ipsa ex opposito distinguentes: quam ob rem & in hac quoque parte nervorum appellatione ob similitudinem vocata sunt.

Laborantibus Gratia, vt Munde parare Poculenta, aut Esculentia. Quae videt molliter, Quaecumque tangit. Alia non valde ledunt, aut noxia non facile emendabiles, vt Frigida, vbi haec opus est.

Quae medicum laborantibus gratia concedere, aut quae non concedere oporteat, hoc in volumine perfecte nobis contemplatis abum de erit, quemadmodum de alijs omnibus facere consuevimus: sed nam cum semel aliquid exacte docuimus, nunquam iterum in alijs locis vniuersum repetimus, sed summam dumtaxat perstringimus. Dicitur sane & in aphorismis est ad hanc rem aliquid, ipso ita scribente. Paulo deterior potus & cibus, sed suavior, melioribus quidem, infuauioribus autem, potius dandus. Porro primo intuitu laborantibus aliquid oblectamenti causa gratificari videtur, non tamen re vera id faciens: omnia enim libentius atque suauius assumpta, & si paulo deteriore natura sint, melius concoquimus: longe vero vtilissimum aegrotis est allumptos cibos & potus recte cocti. At in propolita oratione alterius generis atque rei mentionem facit, per quam medicus nequam morbum exasperans, aegrotis rem gratam voluptateque affert, vt cum immature lavari, et bibere, et fructibus quibusdam vesci, aut frigidam potare permiserit. Interdum enim cuiusque doctorum tempus idoneum atque vtile postero die fuerit, aegroti vero medicos diem vnum praereterim cogunt. Non nulli praeterea aegrotantibus ista plerumque facile concedunt, vt plus lucri faciant, eorum cupiditatibus morem gerentes: verum haec profecto non secundum artis decreta parantur. Quod autem in aphorismis dicitur fuit, & quaeque haec in parte recenset, vtiliter laborantibus medici praestantissimi largiuntur. Istorum autem, quae nunc deinceps ab ipso scribuntur, vsus est, vt aegros medicis magis obsequentes reddant. Nam quos libenter aspiciunt, illis magis obtemperant. Quapropter mater & pater filio cibos fastidienti iuralerunt, vt se ipsum ad eos assumendos impelleret, cum nullus alius id persuadere potuisset: ita quoque filius patri fuasit & matri, & frater fratri, & amicus amico. At illis, quos moleste vident homines, & si vtilia consulant, obedire tamen recusant. Ad hanc igitur egri obedientiam comparandum Hippocrates dicebat & praedictiones nobis esse viles, atque omnino aegro admirationi esse medicum. Ita sane & apud nos Pergani qui a Deo curantur, et obsequentes cernimus, illis plerumque per quindecim integros dies, vna potu penitus abstinerent, imperanti: qui profecto nulli medico id iubenti obtemperassent. Nam ad aegrotum omnibus iussis obedientem reddendum magnam vim habet, si pro certo sibi persuaserit, magnam inde ad se vtilitatem prouenturam. In his ponunt ea, quae in propolitis verbis enumerantur: de quibus iam singula distincte proponetes loqui aggrediamur. Vt enim de parare poculenta, aut esculentia. Multos multoties medicus aegro potus & cibos offert, contra, quae ipse velle, eos praeparans. Iubet autem eos munde parari: & in quibusdam codicibus vice huius particulae *καθαρίως* i. munde, *καταπλιος* legitur, quod idem significat. Id vero fit primo, si vascula, in quibus potus cibique feruntur, nihil fordibus habuerint: secundo si nullum aliud eorum, per quae laborant aliqua ministrantur. Saepius n. vasa cibos & potus continentia mundissima erunt, illud vero, quo frigidam seruus aut calidam feret, conspurcatum aspicias: quemadmodum et aliorum vasculorum ad ministerium pertinentium quodpiam non nunquam immundum cernit. Ad haec & ipse medicus in primis & maxime manusque purissimas habet, & faciem, & pilos in barba & capite, deinceps & alias corporis partes, quemadmodum & veste nitida. Quae intuet (inquit) aegrotans. Haec ipsa inquam, & aegrotantis curam gerentes, & reliqua omnia, quae in edibus, vbi aegrotat, sunt, ita habet, vt istorum nihil ipse iniucunde & tristitia oculo conspiciat. Quin et ex ministris illos plane adesse, quibus maxime delectat, & ex gubernantibus eos, qui gratissimi sunt, apud ipsum comorari decet: alios vero duorum alteri aut nunquam eius cubiculum ingredi, aut non diutius ante oculos eius versari. Haec quidem curiose explorans medicus ipse conficiet atque disponet. Non nulla vero & absque indagatione sponte dignoscuntur. Saepius n. inspicente aegrotum atque curate medico seruus aliquis ingressus certum quendam hominem venisse nunciauit, qui ipsum visere ac salutare cupiat: tu protinus hoc auditu aegrotans non nunquam letari visus est, non nunquam vero magno opere contristari, tanquam ab hoste ipsum non vere amate, sed simulate, molestiam passurus sit. Atqui tunc medicum oportet, cum quis ingressus est, quae laborans non libentia oculo aspiciat, paulo post aliqua verisimili ratione quietem aegroti conferre dicere: & hac de causa oes, vt ab eo recedant, praecipere: constat enim, quod tunc vna cum

omnes Medicum...
2. Aph. 8. Ex. ord. 17. g.
in Prog. c. 1. t. 2. 4. 189. c. c.
An ex parte hic adducit...

A cum non amicis amici egressi haud ita multo post denuo introire poterunt. Huiusmodi sane spectacula aegroti mentem modo exhilarant, modo contristant, non per ipsum visorium sensum proprie, sed per cogitationem. Ceterum quaedam vili ratione vilionis ipsius iucunda sunt: quemadmodum & olfactilia, & gustatilia, & audibilia, & tactilia, proprio quoque sensu voluptatem afferunt. Atamen non est in omnibus istis aequalis oblectatio: siquidem alij alios & colores, & figuras, & flores, et stirpes, & germina, & picturas, aliqua vt tristia, aliqua vt iucunda, contemplant. Oportet itaque medicum ab aegrotantium domesticis percunctari, quibus nam ipsi delectentur, haec subere in cubicula, vbi acent, inferri. Quaecumque mollia tangunt. Secundum ipsam solam nudamque tactoriam sensationem iucunda haec sunt: quemadmodum rursus flores, stirpes, & variegata, aliisque omnia superaddita, solam oblectant vilionem. Ad dicendum igitur, quaecumque eiusdem generis cum antedictis sunt, dimissa vero itaque manifesta fuerunt. Duorum enim sensuum vitus haec tactus visum mentit: ac tur olfactum adijce, gustatum, & auditum. Et in auditu, quemadmodum & in visu, diuisio, non nulla quidem ipsum sensum solum delectantia, vt suaves voces: aliqua per auditum animum conturbantia, vt cum tristitia nuntiantur: e contrario alia quaedam oblectant & exhilarant. Id sane & vulgus omne haud praeriterit, nihil eorum, quae tristi animo aeger auditurus sit, ipsi renunciarum debere: quemadmodum contra omnia ipsum vehementer oblectantia renunciarum conuenit: quin & aliquid falso adiucenda sunt. In sequenti sane particula non nulla eorum, quae & hic omnia fuisse videbantur, resumens addit, aliquid. Praescriptio haec est aliarum, quae dicenda sunt, gratiarum. Nam cum praedixerit laborantibus gratias, deinde inquitens /munde parare poculenta aut esculentia, ac deinceps de omnibus quae videntur, postea de tactu iucundis, sermone facto, praeter dictas, alias se dicendum gratias pollicetur: quas paulo post auditurus es. Porro quidam hanc praescriptionem /aliquid de exemplaribus penitus deleuerunt: alij uero non in foeminino genere scribunt, sed in neutro vocato genere /alia ne valde ledant, aut ne noxia non facile emendabiles, vt frigida, vbi haec opus est. Non valde ledentia, interdum exhibenda sunt vehementer ipsa cupientibus: ac nisi acceperint, medicum tum osuris, tum auersaturis, & nullum eius praecipuum obseruaueris. Igitur necesse interdum est quaedam illis exoptata concedere, nisi magnum sint detrimentum allatura. Praedictio autem ab ijs agrum laesum iri, seque ipsi gratificandi causa ea concedere: sed in posterum te vicissim ab eo petere, vt in reliquis obedientem sese exhibeat: noui enim quosdam ex ea medici liberalitate obsequentes euasisse. Hoc sane modo & ego multoties frigidam aquam in illis morbis exhibui, in quibus postmodum eius vsus requirebatur, id solum aegrotanti gratificatus, vt optimum s. propiciandi tempus praereterim: similiter vero & de balneo, vino, atque id genus omnibus, me fecisse memini. Verum si morbus nec postmodum, neque profusus vnquam, vilo istorum egerat, aegro nequaquam concedendum: exiguum enim noxam futura postmodum languentis obedientia emendare poterit: noxa vero adeo magna, vt extremum periculum inferat, aut morbum in longum tempus producat, non itidem deleri & in pristinum redigi poterit. Scribitur etiam propolita pars per alia verba, Vno quidem modo sic /sed & valde nocere, vt frigida, cum opus est /voce hac /ad aegrotum i. nocere v habentem in sine: & hanc quidem lectionem veteres explanatores agnoscent. Altera quoque in alijs exemplaribus detracta v litera ita se habentem inuenies /quae non valde nocent, aut non facile emendabiles noxia, vt frigida, vbi haec opus est: vult autem propolita oratio /aut non facile emendabiles noxia / ea significare, quae non cito remedijs cedere queant, vt impressa iam lesio remoueat. Ceterum haec de re, quaecumque prius dixi reminiscens tibus, nullam aliam praeterea nouam explanationem poscere conuenit.

Intritus, Sermones, Figura, Vellus Aegrotanti, Tomus, Vngues, Odores.
Ex istis oia reliqua proculdubio ad medicum referunt, sed inter ea vox haec posita /aegrotati / dubitatione quadam excitat. Vnde quidaem ea penitus detracta sese nequaquam eam inueniunt scriptam dissimularunt: sed verisimili interpretes hanc quoque lectionem admittunt. Verum singula dicta particulatim prius expendentes fortassis aliquid verisimile ad ipsam interpretandam natum erimus. Et primo quidem introitus medicorum ad aegrotum, quoscumque ipsi gratos faciunt: siquidem non nulli aegri a sepius visentibus affici se molestia opinantur: alij contra crebro se inuisi magno opere letant. Quidam autem medici sunt, qui eousque insistant, vt etiam in dormientium conclave strepentes pedibus, aut vociferantes ingrediantur: ob quae expergefati aegroti & illis irascuntur: siquidem se ipsos esse conqueruntur. Haec igitur oia prouidere medicum oportet, vt neque non in tempore accedat, neque petulantur cum multo strepitu, & elata voce, aut incessu, aut aspectu, aut aliquo profusum huiusmodi indecoro. Sermones. Inter praecipua sunt & isti, cum aegris a medicis recte aut non recte facti: quidam n. sermones summe fati sunt, tales sane, qualem Zeuxis a Baechio scriptum esse testat, Callianacta fuisse Herophileu, in libro de memorabilibus Herophili, & eius sectae studiosorum. Ille aegrotanti cuida atque dicenti, morfar, hoc carne respondens succinuisse fertur, Pulchra prolemicans nisi te Latona creasset. Alteri quoque, morfar, dicenti, respondisse, Et Patroclus obit, te qui praestantior ipso. Ceterum quidam huiusce tempestatis medici, & si moderatores Callianactae sint, aspere tamen & ipsi erga laborantes se gerunt, adeo vt odio ipsis sint: sicut aliqui e contrario feruenter

Al. l. 4. c. 1. 214

rationis causa medici mihi excogitasse videntur. Nam quaecumque ex diuersa natura materijs consistant per minutas particulas missione conflata, haec post calefactionem refrigerentia facile secerantur: sed statim a coctione antequam refrigerentur, adhuc motione agitantur, atque ideo omnes eorum particulae permixtae sunt: sed refrigeratis graues ac terreae fundum petunt, leues superfluitant. Itaque si cum praedictis, in quibus scripsit Hippocrates, laborantibus gratificandum, de aquarum coctura sermo copuletur, et ipsius vtilitas euidentis est: atque id, quod dicitur, quale nam sit, ex quiete fortasse inuenimus. Sin autem a praedictorum continuitate, modo proposita verba diuidentes separatim contempleremur, plena dubitationum erit oratio. Prius igitur ipsam, ut superioribus annexam explanabimus, dicentes aquae ab ipsa preparatione innoxiam significari, frigidam potaturis: quam & ego saepius facio, cum aegrotanti alicui frigidam aquam praebiturum sum, neque mihi fontis aqua bona scaturiens facultas est. Romae namque, sicut & multa alia in ea vrbe eximia sunt, ita & fontium elegantia ac multitudine est admirabilis, eorum nullo fortidam aquam, aut medicatam, aut turbidam, aut asperam crudamque effundente, sicut neque Pergami in patria nostra: in multis autem alijs vrribus haud paucae deprauatae aquae reperiuntur. Illae sane, quae ex Tiburtinis montibus per lapideas fistulas in Romanam ciuitatem deriuantur, alijs quidem vitijs carentes crudiusculae tamen sunt, ut neque celeriter calefiant, ut vrbani fontes, neque refrigerentur: neque celeriter in ipsa, ut in fontanis aquis, quae cumque inieceris, elixentur legumina, & olera, & carnes. Ex his autem aliae alijs in locis multo crudiores sunt, & ab ipsis indigenis durae grauesque nominantur, quae ventriculum infescent, & a potu onus quoddam plures percipiunt: nam ferre & alias multas causas quaequam efficientes ab effectu denominare consueuerunt: sic igitur & huic contrariam aquam, optimam scilicet laudantes, leuem & mollem appellant. Caeterum omnia haec enarrata cognita quidem vtilia sunt, sed nihil ipsorum proposita verba docent, neque sine ostensione neque cum ostensione, neque breuiter et obscurius, neque dilucide ac prolixius. Satius igitur mea facultate sententia fuerit omnes huiusmodi orationes integras praeterire. Quam ob rem si Hippocrates, quo pacto aquam potui frigidam praeparare oporteat, tradere proposuit, huiusmodi erit verborum sensus: Si aqua praedicta vsus causa decoquamus, aut nihil vasculis, in quibus decoquitur, super imponemus, sed quae decoquitur aquam in aere ambiente libere versari permittemus: aut e contrario aliquo operculo vasculum integentes aerem excludemus. Rursum vero haec ipsa, aut inter decoquendum, aut ab decoctione inter refrigerandum fieri debere dictum esse intelligere possumus: sed in refrigeratione intelligi credibilis est, in decoctione vero incredibile. Neque, n. docere possumus, cui nam vsui inter coquendum aer ambiens futurus sit, quae decoquantur aquas ne attingat, exclusus: sed in refrigerando post cocturam, vbi alicuius putei, in quem vasculum demittamus, nobis facultas est, aliquo tegmine vasculum claudere, atque vndique diligenter obstruere necesse est: vbi vero puteo caremus, detectum vas, ut frigidum aerem admittat, relinquere conuenit. Caeterum non nulli explanatores verba haec a superioribus diuisa legenda esse censentes, Hippocrati de vitiosis aquis sermonem fieri aiunt: de quibus illis maxime, quaecumque ob aliquam terream admixtam materiam huiusmodi sunt: Mensuram autem temporis cocturae eam esse oportere, ut eousque f. coquantur, donec pure fiant, atque aerem externum si admittant, perspicue: ob huius. n. admissionem, non si apte natura optimas aquas splendidas apparere affecerant: atque ita de rerum natura sermonem aggrediunt, cuius ipsi nullam rationem assignare possunt. Splendida namque pura aqua conspicitur, non aliqua splendida luce extrinsecus in ipsam incidere, sed ab occurrente lumine permutata: quemadmodum et aer neque ipse ex propria natura lucens, alioqui & nocte oino lucret: verum summus eius fines solari radio ferente totus, cui sit sibi ipse continuus, alterascit et commutat. In aqua vero aut aere, inania esse spatia, cum Epicuri & Aiclepiadae de elementis opinione concordat: Aristotelis autem Stoicorumque placitis aduersat, qui nullum in mundo locum esse vacuū, sed oia corporū plena esse sibi persuaserunt: neque, n. in pumice cauitates terris corporibus interiectae ipsis penitus vacuae videntur, sed intra ipsas aere contineri testant: in aqua quidem haud esse talem meatuum fabricam, qualis in pumice lapide conspicitur, sed quo uersus ipsam sibi esse continuum. Rectius igitur est id, quod inquit / v. aerē suscipiat / de vase non operculato dictū esse putare. Nam quod deinceps scriptum est, dictam explanationem non admittit, ita se habens / tum vero ne plenum sit, & operculum habeat, propositis sane verbis opponitur, quae sunt haec / aqua cocta tum quidem ut suscipiat aerem: nam secunde particulae subsequenti, quae vas contentum esse vult, verba haec aduersantia operculum vasi prorsus interdicunt: idque significauit Hippocrates scribens / tum quidem ut aerē suscipiat: / vas. n. operculatū aerem excludet, detectum vero facile suscipiet. At in aquis a frigido aere refrigeratis id fieri nos dicimus quemadmodum Alexandriae facere consueuerunt: vbi vero torrentibus coctam aquam subsiciunt, tum vas aliqua ex parte inane esse melius fuerit, quo aer inter operculum & aquam in vase positam contentus ipse prius refrigeratus sic deinde tactu vicinam aquam refrigerat. Vt. n. aqua facilis, quae omnia terrena corpora, calet atque frigidescit, quippe cum illa tenuitate partium superet, pari ratione & aer, quae aqua: admirandumque mihi plane fuerit, nisi quis ipsam huius rei quotidie euentibus experimentum sentiat. Vaforum namque vinatorum quod redusum apertumque fuerit, ut vinitis facile accedat, in causa est, sicut e contrario bene operculatum minus id patitur. Adhuc vero minus plena

Ana vasa: nam quae aliquantulum vacua sunt, quae aerem inclusum habent, per illum mediu celerius ab ambiente extrinsecus permutant: sed plena, ita ut vinum operculum attingat, per illum quidem imbecilliter admodum atque obscure eousque vitiant, quousque sane tegumenti densitas peruenit. Inuenies itaque picata aut gypsumata dolia diutius vina sincera coferuare: sed quae solo corio, sicut & quae cuneis obstruuntur, breuiori tempore durant: quocirca obstruata prius cuneis aut corio dolia gypsumato deinde ac pice oblinunt. Haec ergo ratione cum aquam frigidissimam reddere vulerimus, nitem habentes, prius seruescunt atque ipsam exterius circumponemus: sed nitem carētes in puteo, aut torrete ipsam prius calefactā, ut facilius permutetur, refrigerabimus: nam quodque prius calefacta a vicinis in se totum aerationem praepius ob raritate admittit: ob praedicta vero causam ab aere frigidando aquam ita artificiosae molimur. Igitur si coctae atque refrigerandae causa haec ab Hippocrate dicta fuerit, verisimilem explanationem haec sumus: at si vitiosae aquae corrigendae, considerare deinceps debemus a coctura iterum exoriri, quae tota equabiliter aqua fundens, ea ad partium separationem idonea reddat. Permanente. n. adhuc in ipsa ob calefactionem motu, aliqua crassiora corpora in ea natata subtilius effieri necesse est: motu vero in totū desinere, terree particulae ingenito pondere descendentes, in fundo continētis vasis residebunt, aqua vero super has fluitabit. Hanc partem latam in alterū vas transfundentes, citra noxam deinde vti poterimus. Verum Zeuxis, necio quo modo, initium secunde huius orationis particulae ita explanauit: Vult (inquit) Hippocrates aquam non innatare ventriculo, acutum s. tonum secunda syllaba huius nominis ειντερον superius ponēs, non, vt alij, primae, per ipsū volēs non vas plenum intelligi, vt illis visum fuit, sed ventriculo innatas, quod idē sonat, quod superfluitas. Caeterum quoniam amas erga amatū caligat ceu uicij, iccirco nra ipsorum amor plerumque nos in nostris solis rebus cecos reddit, quauis aliena perspicacissime cernamus.

11 Quoniam ex Sanguinis profusij Aqua subcutanea laborant.
 Horum verborum eadem atque istorum vis est, quoniam sanguine profuso dissoluntur: vtrique enim refrigerato corpore prouenit.

12 Si, Quada purgari conuenit, Purgentur, & Facile tolerant.

Non nulli sine coniunctione / & / haec verba scribunt, quemadmodum & in libro aphorismorum. Plurimi vero coniunctionem / & / interponunt, volentes quidem hoc verbum / coferre / nos subintelligere, quod expresse in verbis in aphorismis scriptis habetur: ea vero ita scribuntur: || Si qualia conuenit purgari, purgantur, conserit, & facile tolerant. Hoc vero loco coniunctionem / & / additā indicare aiunt, quod praeter id, quod ipsis conserit per purgationem facta inanitio, facile quoque eam tolerant, siue nobis purgatoriam medicinam exhibebimus, siue & natura ipsa ex corpore infestis humores depellente, euacuatione fiat: nam purgationes appellare consuevit Hippocrates non solum a medicamentis, sed etiam a natura factas. Thucydides autem & euacuationes in morbis impetu naturae per symptomata ratione morbi euenientes, purgationes & expurgationes appellauit, ita dicens: Et expurgationes biles omnes, quaeque a medicis nominatae sunt, acciderunt. Haec vero ab ipso in pe silentiae narratione secundo hystoriarum volumine dicta sunt.

13 In Auro Legumina tales asidue, Feminae, Mares, Cruribus imbecilli euadent, & permanebant. Verum etiam Eruum comedentes, Genium dolorem contrahabant.

Deest Interpretatio.

14 Euidenter Vigilans Calidior exterius, Interius autem frigidior: Dormiens e contrario.

Initio partis istius posita haec vox / euidenter / idē significat, quod manifeste, & dilucide: sequentia vero verba huius vocis / vigilans / adnexa perspicua sunt, opinante Hippocrate extimas vigilans. Dicit partes calidiores, internas autem frigidiores: dormienti vero contraria euenire. Id ne per se eo appareat, quod dormientes cum pluribus stragulis, tum & capitis egent regimento, si frigidus, ut hyberno tempore, quo circumfunduntur, aer sit: at qui interdum vigilantes haec non requirunt. Quin etiam maior inspiratio plus caloris in penetrabilibus corporis collectum esse testatur. Perinde & conclusiones in dormientibus efficacius, quam in vigilantibus fieri, non solum in ventriculo ingestorum ciborum, verum etiam humorum in iecore & venis, corporis abditas sedes in dormientibus calidiores effici signum est: cum a nobis coactum & supra ostensum sit ingenitum calorem omnium in corpore concoctionum praecipuum esse opificem. Ita sane & in libris aphorismorum memoriae prodidit de aetatibus, temporibus, & vitae officijs, vbi ait, || Ventres hyeme & vere calidissimi sunt natura, & somni longissimi: his igitur temporibus & plura alimenta danda sunt, si quidem inlittus calor multus: pluri igitur indigent esca: indicio sunt aetates & athletae. In hisce quidem verbis breuiter de gratibus locutus est: in altero aphorismo latius, atque ideo clarius, ita inquit, || Crescens tiam corpora plurimum habent insiti calidi, plurimum igitur requirunt alimentum: in minus, corpus digeritur: Senibus vero exiguus calor inest, iccirco igitur paucis fomētis egent. Secundum etates quidem haud intro forasque ingenito calore migrante, sed temporis progressu abescente, senilis etas oium frigidissima efficitur. A thyme calore in penitiora se cōdēte ventriculus quidem & reliqua

Tertia Classis. A A A viscera

1. Aph. 25. Ex. ord. 10. h

si se co fact o...
 com. 3. p. 2. 38. 8.
 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. Aph. 15. Ex. ord. 8. a

1. Aph. 14. Ex. ord. 7. a

vifcera calidiora, fubcutanea vero partes frigidiores redduntur: Quemadmodum terra profunda E
tas hyeme calida apparet, propter quod & fontes calidiores fiunt: & aliqui in profundum vsq; fo-
dientes, cum procul a terra fuperficie recellerunt, euidentem caliditatem percipiunt.

15 Per calidiora Refrigeratio, Potus aqua, Quiescere.

Quod his verbis præcipitur, clarum est. Oibus.n. ijs, qui calidiores, q̄ deceat, sunt, summam vi
ctus rationis ad refrigerationē redigere expedit. Itaq; frigidioris temperaturæ cibaria ipsis danda
sunt: & aquosa potio, aut ipsa aqua potui præbenda est: parumq; exercendū corpus est, foli nancq;
ad necessarias actiones motus sufficient. Nihilq; dubij est ab ira & curis vehementioribus euf-
modi hominem abstinere debere. Quin etiam quotidie lauationibus aquarum dulcium vsu, non
semel tantum, verum etia; sæpius, si velit conducet. Nec non et ciborum, quos comedit, vis refriger-
ratoria esto, & æstate præcipue. Verum ante omnia illud in his sermonibus meminisse opus est
p calidas naturas appellare eas Hippocratem consueuisse, quæ nō ingenito calore, sed acri & mor-
daci abundant: quem aduentitium, & non naturalem esse arbitrat.

16 Somnus in Frigore Vestibus tecto.

Plurimi huiusce libri interpretes hæc particulā orationis separatim explanāt. Mihi vero ipsam F
cum fupra scripta coniungere fatius esse videtur, atq; vnā integram orationem hoc pacto in huius
re per calido natura refrigeratio, potus aqua, quiescere, somnus in frigore vestibus tecto: hæc
græcā vocem ἐν ψύχει per literā ψ scribitibus nobis ac proferentibus, non per μ, quod idem est,
ac si cum articulo quis ita diceret ἐν τῇ ψύχει. Eos.n. qui immoderatus calida tēperatura sunt, me-
litus est in frigido loco dormientes aerem planē frigidum per inspirationem attrahere, & maxime
qm̄ per somnum calor in interiora corporis mergitur. Ceterum si vt in somno, calido exteriorē
superficiem descrente, interna corporis magis calent: sic & ambiente aere cutaneis partibus frige-
factis, corporis penitiora incallescunt: haud perfecte homo acris inspiratu refrigerabitur. Præstabit
igitur stragulis calefactorijs iniectis ad cutim calorem reuocare, frigidum vero aerem per inspi-
ratum admittere, vt vtrinq; ad temperaturæ mediocritatem calidū corpus redigatur. Optimum ita-
que (vt dixi) fuerit cum fupradictis hæc verba coniungere. At multi huiusce libri explanatores ip-
sa a fuperioribus diluigentes, non per calidis modo naturis, sed etiam oibus modis genera-
tim, conferre existimant in aere frigidore somnum capere, vt contractus in profundum calor re-
frigeretur: operimentis vero circumtegi, ne omnis calor immoderatus intro refugiat, calore eo, qui G
ob refrigeratas ab externo aere cutaneas partes repellitur, illi, qui per somnum intus colligitur, ac-
cedente. Id vero in multis naturis verum est, non tñ in omnibus: quemadmodum enim eos, qui
bus calidior supra modum natura est, refrigerare expedit, ita frigidioris temperaturæ prædictos cale-
facere. Verum non nulli proposita verba nō solum a fupra scriptis diluixerūt, sed etiam hæc ipsa
separatim legentes diuiserunt / somnus ἐν ψύχει i. refrigerat / primā syllabam huius verbi ἐν ψύχει
per μ literam scribentes, vt vnum verbum sit ἐν ψύχει, similiter dictum atq; hoc, ἔσται ψύχει, quæ
ambo, refrigerat, significant: & non duæ orationis particule, prior quidem, præpositio, secunda ve-
ro nomen. Sed isti necessario sequentē orationem fini propositæ adiungentes ita sanè legunt / abiecto
somnus firmus, erectorum dormitatio / asserentes hanc vocē / abiecto / quā vestibus tecto, interpret-
rati sumus, pro hac / aceti / esse positā. Id vero, præterq; q̄ hæc vox / aceti / violenter in hæc / abiecto /
mutata est, & alioqui est ignobile atq; inutile, istis nos intelligere volētibus somniculosum corpo-
ris affectū, iacentibus firmū & stabilem somnum, stantibus vero dormitationem tantū, conciliat.

17 Somnus Stabilis, Erectorum Dormitatio.

Quæ plurimi interpretes his verbis explanandis tradiderint, silentio transire præstat: quæ vero H
inter illos magis veritati adherere existimati dixerint, huiusmodi sunt. Vigiliam refrigerare cor-
pus asserūt, huiusq; indicium pallorem vigilantibus accidētem statuūt. Cum igitur (dicunt) per-
calidam temperaturam refrigerare volumus, præter superius ab Hippocrate dicta illud et adicien-
dum est, vt prius cogitationibus aliquibus & negocijs afflictū vigilem: aut si hoc facere nequeant,
ne cubantes dormiant, arcendi sunt: coguntur, n. duorum alterutrum facere, aut sedere, aut stare.
Sedentium quidem somnum hedraon a sede, i. firmum, vocatum esse inquit: respondere aut
horum somnū, stantium dormitatio. Atq; ideo ipse inquit / somnus hedraos hoc est firmus, ere-
ctorum dormitatio / perinde ac si tota oratio hunc in modum prolata esset: Per calidæ naturæ a plu-
rimis somni vsu arcenda sunt: ipsis.n. & vigilare, & aliquid agere, magis conducit. Hi quidem ma-
xime & a sedendo arcendi sunt: sin minus, concedendum sanè fuerit id, quod simile est stantū dor-
mitationi: n. pcumbatū, prohibedū. Sed nō nulli stabile somnū hoc est profundum, dictū esse
putat, eorū scilicet, qui ita se habeat, vt stantes ita cōtineat: sed, cuius vilitatis causā hæc scripserint,
nō addentes, imperfectā orationē reddiderunt. Verū tamen hæc ab ipso dicta sunt nobis consulente,
vt eos, quos firmiter hoc est profunde, dormire volumus, ita vsu vigilantes custodiamus, dū ni-
si conuincentes consistere nō possint: nā si ad hoc peruenerint, in altū postea soporē vertunt. Nam
multos

A multos ego, q̄ citius cubitum irent, male dormientes, diutius vigilare cogens, vt postea suauissime
dormirent, effecit: sicut quosdam amissum ciborum appetitum cōquerentes ad multum diem in-
dia macerans esurientes reddidi. Anteq; n. somnum aut cibum natura desideret, ad hos accedentes,
in dicta symptomata incidunt. Non oportet autem naturæ intempestiue vim inferre, sed ei in tem-
pore subuenire. Ego mehercule, quæ aliqui in propositis verbis explanandis verisimiliter posse
dicere mihi videatur, exposui. Putantes vero somnum semper refrigerare, præcipuum quoddam
in arte ignorare opinor, semper enim somnus humescat, sicut vigilia semper exiccet, hocq; nos ip-
se se edocuit, nō semper autem calefacere aut refrigerare natura aptus est. Verum cum in febre caren-
tibus aut pituitosis, aut crudos, aut frigidos vtuntq; succos, in corpore offendens confecerit & co-
xerit, ex ipsis bonum sanguinem procreans hominem in liti calorū incrementō calefacit. Cum ve-
ro ex huiusmodi humorum putredine iam febricitantes occupauerit, eos refrigerat febrissem extin-
guens calorem, proprium vero & ingenitum augens. At si cum febre, aut sine febre, succi biliosi
redundauerint, ipsos separare, dein excernere valens, ad mediocritatem salubris temperantig cor-
pus redigit. Hæc si præstare nequeat, eandem seruat temperiem. Quod si ex visceris phlegmone
quis febricitans accessione in initio somno corripiatur, intempestius iste somnus phlegmone au-
gens vnā cum ipsa & febre magis accendit: quocirca & calore alieno corpus calidius efficit. Cō-
tingit quidem et vno modo interdum calidius iuxta atq; frigidius simul a somno corpus cadere:
quando quidem calor in corpore humano duplex genus est, vnum familiare & congenitum, al-
terum alienum & præter naturam. Quando itaq; horum vnum somnus auxerit & roborauerit, al-
terum tabefecerit et extinxerit, quomodo quispiam rationabiliter corpus vno tempore calidius si-
mul atq; frigidus se ipso a somno effectum esse negauerit: ceterum & hæc ab initio pleriq; Hip-
pocratis voluminum explanatores ignorant. Id autem ita se habere, quod dico, ex Lyci sermoni-
bus percipies, quibus Hippocratem reprehendit in aphorismis ita dicentem: ¶ Crescentes pluri-
mo ingenito calido abundant. At q̄ eorum ignorantia, quæ recte Hippocrates de calorū disci-
mine prodidit, ipsam calumnijs vexare Lycus ausus fuerit, per vnum integrum librum a me offen-
sum est, cuius hæc est inscriptio, Quod nihil in eo aphorismo erratū sit, cuius initium est, Crescen-
tes plurimo abundant in liti calido, igitur plurimo egent alimento.

18 Imbecilli Viēlus Frigidi, Valentis Vero Calidi.

Viēlus imbecillus, aut eos, qui ex imbecillis vite officijs, cibis, ac potibus constāt, aut imbecillū
animal reddentes, appellauit: frigidū vero, siue ob suam ipsorum temperaturam, siue ob affectum
quem in nobis efficiunt, ita nominētur, nihil inter se differunt. Imbecilla igitur vite officia illa di-
ci possunt, quæ ex lenibus corporis motionibus constant: sicut contra valentia, quæ ex vehemen-
tibus. Cibi quidem imbecilli sunt, qui cōtinent neq; odorem validum spirant, neq; gustatū vehe-
mentem vllam qualitatem acoris, dulcedinis, saluginis, amaritiei, acerbis, acrimoniæ ue repre-
sentant, sed mediocri dulcedine aut mediocri astrictione gustatum afficiunt, ac pariter modice ca-
lescunt: valentes vero sunt istis cōtrarij. Itaq; si omnia & vite studia & cibi debiles corpori adhi-
beantur, vehementer refrigerabitur: quemadmodum si valentes, magnifice incallescet. Quod si
aliqua imbecilla, aliqua robusta adhibeas, secundum missionis portionem aut propius ad alteru-
trum extremorum accedet, aut longius remouebitur.

19 Aquarum Arte Cautentium, quæ ab Aethere excrēta est, aut cum Tonitru oportuna: Procellosa Vero Adala.

Ea, quibus secundum medicæ artis præcepta non solū in ægris, verū etiam in recte valentibus
corporibus vitimur, materiæ artis iure nominatur: & a medicis quibusdā libri cōscripti sunt, qui-
bus inscriptio hæc preposita est, De materia. Porro interdum sponte natis corporibus ad curatio-
nem & salubrē viēlus rationem vitimur: interdū & nos aliquid ad præparandam materiā facimus,
aliqua elixantes, aliqua cōburentes, aliqua lauantes, aut prius condientes, aut prius madefacientes,
aut refrigerantes, aut aliquid eiusmodi aliud efficietes. Sic itaq; & in præparandis aquis artificio-
sum aliquid molimur: quemadmodū ipse paulo ante dicebat, Aqua decocta tum quidē vt susci-
piat aerem. Etenim fit ipsa decoctio, & postea refrigeratio, aut per ambientē nos aerem, aut vento
aliquo, aut in edibus frigidum aerem includentibus: sunt.n. domus quedam frigidis spelun cis per
similes. Interdum & per humidā refrigeratio acquiritur, vt per niuem circumdatam: aut si sub fon-
te rapide labente ponatur: aut in puteo, idq; bifariam, non nuncq; quidem in ipsam putei aquam
nobis vasculum demittentibus, in quo aqua calefacta continet, non nuncq; vasculum super aquam
suspendentibus, sicut etiā per restas raras interdum turbulētas aquas percolantes: vt Alexandriæ
& in Aegypto percolatur per quedam nō simpliciter testacea vasa, sed artificiose, vt rara sint, præ-
parata: quemadmodum & per linteolum huiusmodi vase carētes excolare solēt. Hæc sanè omnia
artificiose parantur: sicut etiā quacunq; circa fontanarū aquarum ductus machinantur, illos nō ex
quocunq; lapide fabricantes, interius quillinentes interdū: haud.n. exiguum discrimen in ipso illitu
est, siue picem siue gypsum illeueris, siue citra illitum, laterem vltum aur lapidem improba aliqua
aut bona, aut nulla profus euidentē qualitate affectū, impofueris. Quin etiā puteos sæpius in diuer-
Tertia Classis. AAA ij fa

Al. u. fr. d. 5.
c. 7. 7. 0. d.

1. Aph. 14. Ex.
ord. 7. a.

sa terra defodimus, & aquam per canales & fistulas ab aliquo fonte, quæ meliorem aut deteriosem E ipsam reddere valeant, aut et nulla ratione permittit, derivamus: nempe oia hæc ad aquam præparandam artificiosè præstantur. At cum ex terra eius loci, in quo degimus, aquam fumimus, aut ex lacu, aut præterlabente flumine haurimus, aut pluuiatilem, quæ vocatur, colligimus, profrus nihil artis huic adhibemus. Propter hoc igitur inquit Hippocrates /aquarum arte carentiâ/ ipsas artificiosè præparatis opponens, quas arte carentibus comparantes artificiosas appellamus. Quædam aut paulo ante non de oibus aquis arte paratis locutus est, sicut si librum, vt in publico adertur, conscripserit, sed vnus tantum præparandi rationis mentionem habuit, vt pote sibi ipsi com mentariolum recordationis causa conficiens, Ita & hoc loco non de oibus aquis arte carentibus, hoc est sponte naturæ talibus procreatis, sed de vna sola specie, quam (vt dixi) pluuiatilem vocamus, sermonem fecit. Ipsius vero duas prodidit differentias, alteram quidem, quam & aperte vituperat, malam esse dicens, procellosam scilicet: alteram vero deinceps non cõstat, an reprehensione solum carere dicat, an & aliquid aliud ei tribuat: procellosam autem putauit incommodâ, siquidem ab ære excretâ, aut cũ tonitru, græco vocabulo appellat horegã, (latine dixeris temporariam vel tempestiuâ vel opportunâ.) Contingit autem temporariâ aquâ vt congruo tẽpore proueniẽtem ipsam laudantem appellare: contingit autem & eam solâ, quæ æstate mediâ per imbres est unditur, temporariam nominare, quæquidem hanc anni partem Græci potissimum *ὄσπρ* i. tempus appellant. Veruntamen & autumnus, & hyems, & veri, temporis appellationem accomodat: sed per excellentiâ interdum eam anni partẽ tempus nominant, in qua fructus temporarios vocatos maturefcere accidit. Id igitur quantum ad verba Hippocratis attinet, obscurum est, nisi si nos ipsi aliquid ex his, quæ vidimus, aut ex naturali rerum indicatione adiciamus: ac præterea cur procellosam aquâ improbet, gheream vero & cum tonitru effusam non improbet. Incertum quoque est vtrũ ipsam nos ad potum, an ad medicinã vsus, preparare iusserit: nam oculorum medicamentis componendis huiusmodi aquam adhibemus, & ex ipsa aequum vocatum medicamentum conficimus. Porro temporariam intelligere fatius fuerit, non vernam cum impetu delapsam, vt non nulli stulte accipiunt: nullus enim, per excellentiam tempus anni ver nuncupauit, sed quemadmodum & alias anni partes, absolute tempus: neque tunc temporis effusus imber aliqua eximia virtute præditus esse cognoscitur. Sed multo antiquius fuerit putare ipsam temporariam aquâ dicere, quâ eo sanè tẽpore pluerit, quod anni tempus Græci nominant: huic enim sententiæ & illud sanè fauere videbitur, quod ab ipso dictum est: & aqua ab ghere excreta: nam veteres Græci cœlum nos ambiens exquilitè purum, æthera: caliginosum vero, aut nubibus opacum, ærem vocare consueverunt. Hæc eadem igitur ratione & locum supra nubes æthera nominant: idque clare & poeta significauit, inquitens,

Constitit at leuiter scandens tunc abiete in alta,
 Æthera quæ ex Ida surgens vltra æra adibat. Contra vero, cum dixit,
 Aera sed crassum luno se propulit ante.
 Profundum hunc nostrum ærem per ea verba insinuare videtur: atque iterum cum dixit,
 Aer densus erat naues complexus, olympo
 Nubibus obscuris circumdata Luna latebat.

Itaque cum æstate aqua eius temporis calore attenuata in halitus inuisibiles dissipata fuerit, atque circum clam nobis in ærem supra terram subuolauerit, ac deinde propter aliquam ad frigidum mutationem, ac ventis inter se resstantibus, densatiorque aere prætenuatos halitus iterum cogi & in aquâ sensibilem euadere contigerit, tunc imbrem illum temporarium vel tempestiuum esse dicemus, extenuata aqua ac prius ab aeris calore elaborata: atque ideo meliorem ipsam esse nimboris, vt pote neque confectis, neque vlla mutatione elaboratis: quales in non nullis fontibus aquæ scaturiunt, a ventibus indomitæ crudæque nominatæ. Verum, cur tonitrualem (vt ita dicam) aquam potius, quam nimbosam approbet, deinceps videamus. Id profectio mihi ea ratione fecisse videtur, quod tonitrua duorum modorum alterutro fieri nouerit, aut obignem interceptum, qui erumpens, circumplexam nubem veluti dilacerat, quo etiã tempore fulmina decidunt: aut inter se allisis attritisque nubibus. Neutrum in nimbofa aqua inest, siquidem in huiusmodi statu aer conspissatus est vna continua atraque nube ipsum totum occupat. Quapropter haud immerito in hoc aeris terram ambientis statu nequaquam tonat: namque diuulsis nubibus, ac propria circumscriptione vagantibus, cum inter se concurrunt, ratio postulat fieri attritionem, vnus autem totius continuæ perpetuæ que nubis conflictus fieri non potest. Quamobrem neque fulmina in hac cœli constitutione cadunt, cum quia calidus aer intra nubes non includitur, tum quod neque ipsæ inter se magno impetu concurrunt. Nam, quando inter se concurrant nubes igneum illud, quod interuenerat, intra se ipsas compellentur et constringentes exquisitè densauerint, tunc vtique fulmen non nunquam sursum versus aut in obliquum, non nunquam vero & in terram, extruditur. Hanc solam fulminis expulsiõnem nos conspiciamus, aliæ vero mortalibus ignotæ sunt. Porro à me breuibus ad proposita verba explananda, vt tonitrua fiant, dictum est: curque tonitrualem aquam (vt ipsius verbo vtar) quam ex nimbo proueniẽtem, meliorem esse asseruit. Summe vero munda ac tenuis est temporaria aqua elaborata. Inter hanc autem & procellosam tonitrualis est: quæ quãtum à temporaria

A rariã vincitur, tantum procellosam superat. Igitur in promptu iam est istis omnia vituperantibus, dicere, haud medici munus esse tam longam de rerum natura orationem habere. Ceterum (vt his respondeam) si nullam rationem afferens simpliciter asseruerim temporariam aquam nimbofa esse meliorem, inter has vero tonitruale mediocrem, aliquam sanè eorum, quæ dixilem, rationem me adijcere præcepissent: neque se dictis meis, tanquam legibus credere, iustum esse, neque ipsis vt tyrannicis præceptis parere, necesse fuisse dixissent. Quocirca, si illiteratorũ iuxta flagitio forumque hominum latratus euitari non potest, præstat autem ob res meliores ab istis male audire, profecto rectissime tonitruũ causas naturales rimati sumus: quod enim probatiõne caret, omnibus hominibus incredibile esse videtur. Neque admodum rectè dictum videtur, quod a medico videlicet sermo de natura faciendus non sit: idcircoque hos ipsos qui ita pronunciant nobis, vt sibi tantis tyrannicis edicta proponentibus obtemperemus, imperare. Verum præstabat sanè non tyrannico more imperare, sed potius nos docere, aut sermoni absque ratione magis, quam rationem redderit, fidem esse habendam, aut in referenda causa à nobis aliquid non vere fuisse traditum. At isti horum neutrum faciunt: immo vtrunque vituperant, si nullam probationem attulerimus, nos probatione carentia esse fuisse: si rationem aliquam adiecerimus, non esse medici, vt physici munus, de veritate aliquid disputare, factantes.

20. *Aqua Edax, Vigilia Edax.*

Ab his, quæ & vigilia & aqua efficere aptæ sunt, ipsis appellationem imposuit, vtrunque edacem nominans, quod nos scilicet edaces reddat: quandoquidem & hæc etiam tempestate in nostra Asia Græci omnes, edaces homines, qui multa comesse valent, vltimo vocabulo appellant. Didicistis autem cibi appetitones ab aque potu ea planè ratione excitari, quæ & gelidam bibentes aut frigidum cibarium attingens vealimentos, appetentiores euadunt. Alibi namque offensum est quæque ventriculi tergorum sanguinem in arcum constringentia appetentias augere ac procreare: contra vero calefacientia fundentiaque sanguinem, deijcere finitque appetentias. Hæc itaque ratione aqua vorax existit: Asia vero ratione vigilia, quæ scilicet corpus digerat atque dissoluat: de hac etenim iam, sicut & de somno, notitiam habuistis. Concoquit planè somnus, vt pote calido tunc interiora perente: dissipat vigilia in isto calido, dum exterius emicat, secum haud exiguas corpore substantias particulas educente. Igitur propterea aqua & vigilia edaces dicte sunt. At tu ne perperam accipito, ne ve idem esse exillimato multa comesse, & multa concoquere atque conficere. Si quidem vtrumque aqua præstat non solum ad concoctionem, quæ in ventriculo fit, adiuvandum, sed etiam ad concocta distribuenda, ad sanguinem creandum, ad nutriendum, ad lotium citandum, & ad corpora dissolanda in recte valentibus. Nemini vero dubium est de his in præsentia sermonem ab Hippocrate fuisse factum, cum inter omnes constet plurimis agrotis vniũ officere. Verum & vigilia bifariam adhibita duplicem quoque à cibis finè cõsequitur. Nam si quippiam nocturno agentis, vt in celebratibus illis, quas pernoctationes vocant, totam noctem in somno traducant, corpus quidem inane redditur, sed nullum in ligne virtutum detrimentum indeconsequitur. At, si cubantes aliquod noctis tempus somno capti quiescamus, reliquum autem vigilemus, vires profecto debilitantur, neque enim melius appetimus, neque concoquimus, neque concoctionem sequentia naturalia munera inuoluta perfectaque obimus, languidiores omnino, quam qui bene dormierint, euadentes.

21. *Percalidam Naturam calido tempore, In frigore Cubile Crassam reddit, In calido Attenuat.*

Dictionem hanc /percalidam/ a phorismi huius initio præpositam, a recto casu percalida, desine esse constat: sed vocem hanc /περκαλιδος/ in fine positam quispiã ita posse accipere, ac si ex præpositione *ἐν* i. in, & casu datiuo *περκαλιδος*, esset composita: quemadmodum sanè & omnes ferè inter pretes acceperunt, non nulli quidem orationẽ hanc in duas partiti, perinde ac si vtraque propria explanatione indigeret: alij vero totam, vt vnam interpretati. Porro Dioscorides & ipsam in clariorem permutauit, vt in obscuris locutionibus facere consuevit. Separatim quidem scripsit /percalidam naturam calido tempore/ his verbis adiciens hæc vocem /extenuat/, nobis significare velle percalidam naturam, hoc est multo calore feruentem, calido tempore laxitudo extenuari, dilabentem atque euanescentem per eam, quæ ab omnibus medicis recentioribus iam trita & vltimate vocacione perceptilis distillatio nominatur: quam etiam altera appellatione quidam sensu ignotam perspirationem nominant: quæ nobis omnibus per totum vitæ curriculum inest, verũ secundum ætates, anni tempora, studiatque, ac (vt breuibus expediam) secundum omnem quam de gimus vitæ rationem euariat. Sed in omnibus his differentiis illud commune inest, calidioribus quidem temporibus, regionibus, ætatibus, naturis, & victus rationibus, de corpore haud exigua substantiæ nostræ portionem effluere: contra in frigidioribus spissescere eam plurimum retineri, exigua dissipari. Hæc igitur ratio percalidam naturam calido extenuari verũ est, duplicato effluxu: nepe ex proprio calore insitum habentes, nouum præterea exterius a calido tẽpore accedentem acquirunt. Verum neque in alio villo exemplari hanc electionem inueni, neque vilius explanatione.

nator ipsam agnovit. Sed Dioscorides ipse in libri fronte inscripsit sese in duobus solis exemplari E bus ita conscripta verba natum esse/percalidam naturam calido tempore in frigore cubile crassam reddit, in calido extenuat. Veruntamen nos non in duobus, sed in omnibus, quacumq; legimus, ita se habere hanc orationem comperimus, cum de industria omnia, & quae in publicis bibliothecis reposita sunt, & quae apud amicos inuenimus, exēplaria insperimus. Sed iam ad explananda verba cōuertamur omnibus ijs, quae prae ab interpretibus dicta sunt, praetermissis. Mihi sanē prior aphorismi pars ita perficiēda esse videtur/percalidam naturam calido tempore in frigore cubile crassam reddit, has voces/calido tempore/in sexto casu nobis legentibus, perinde, ac si in calido tempore, dictum esset: illud vero/in frigore/ idē est, ac si dictum esset in aere frigido, ex duabus orationis partibus dictione cōposita, prepositione scilicet/in/ et nomine/frigore/. Erit enim integra sententia huiusmodi: Vtile est percalidam naturam, in calido tempore, in frigido cubiculo solum capere, ita nāque crasse fiet. Nempe haud iniuria in valde calidis naturis haec nos facere precepit Hippocrates: quandoquidem calida natura cum sponte ob effluxum inmodicum ad extenuandum idonea sit, si tempore calido accedente euacuatio duplicata sit, quin etiam tertia quaedam inanitio in calido loco & calido strato cubante homine adiuncta fuerit, tum corpus triplici digestionē exhaustum dissipari emaciariq; continget. Quod si duabus necessarijs inanitionibus a natura atque tempore prouenientibus, quas effugere non licet, tertia saltem in contrarium abducatur, non dissipare, sed coercere distillationes potens, ad extremam euacuationem homo non perueniet: quin immo pinguescet magis, q̄ extenuabitur. Frigido enim cubili non modo lectos frigidos, sed & stragula, quae ex linteis crassioribus & atritis, atq; id genus alijs vestibus, constat, significat, aliud quoddam maximum remedium excessus, ratione temporis & naturalis temperamenti prouenientis, adiungitur, vt scilicet per frigidam inspirationem corpus refrigeretur. Id quidem iam & antea a nobis dictum fuit, sed nunc mentio lecti adiecta est, vt vndiq; corpus refrigeret, ac distillationis excessus ad salubrem commodationem redigatur. Altera quidem aphorismi pars, prior scilicet, ita sanē ab aliquo potissimum explanari posse mihi videtur. Reliqua pars, vbi ait/in calido attenuat/ dilucida sanē foret, si ei voci/calido/aere/adscriptum esset, tota oratione per haec verba manifeste explicata: Calidiori naturae calido tempore cubile in aere frigido si accedat, crassam reddit: in calido autem aere cubile extenuat. Per rectos quidem casus ita maxime aperte explanata oratio fuerit. Quod si per tertios & sextos loqui voluerimus, narratio sanē huiusmodi fuerit: Calidiori naturae, tempore calido, & cubili in aere frigido crassefere accidit: hoc codē vero cubili in aere calido polito extenuari continget.

Sanitas co. sicut in dabitur
Eius & modera to 22
hoc est no

Professio Tuende Sanitatis, Non saturitas Cibi, Impigritas ad Labores.

Neque repleri vtiq; ad saturitatem, im pigritumq; esse ad exercitationes, salubris victus caput esse opinatur.

23 Inter Vigilandum Siti in Superficie, Somnus medela est: Siti vero ex Somno, Vigilia quibusdam.

In superficie sitim intelligere oportet valde exiguam, quae neq; a toto corpore, neq; ex magno ventriculi partium affectu, excitata est, sed (vt dixit Erasistratus) a rescentibus aut incallescētib; locis illis, per quae ab ore in ventriculum humor delabatur. Huic itaq; siti somnus remedio est, corporis penitioribus madefcentibus, vt pote per somnum sanguine ad interiora agente: contra vero expergefactis, cum in superficie sitis adest, vigilantibus facile sedatur. Huiusmodi namq; sitis oritur in calefcentibus non nunq; particulis, quarum dicebam Erasistratum meminisse: calefunt autem, dum in stomacho cibi concoquuntur. Nam cum huiusmodi cōcoctio in insito calido perinde atq; elixatio fiat, quemadmodum in illa calidus quidam halitus effertur, ita non nunq; & in ventriculo & maxime vinum meracius epotis contingit. Verum si vigilantibus ipsis stomachus inanimus nullo praetera vapores suggerat, & calefactarum partium calor euauerit, siti liberantur. Porro nō nulli a somno ob ciborum potionumq; calorem ventriculo excafacto liticolosi fiunt: quorum sitis sine externo subsidio non tollitur: quocirca non nullis frigidam potare solitis hoc tempore ante balneum ac cibi assumptionem gelidae aquae potus non nunq; vsui fuit. Propterea igitur in secunda sitis differentia adiecit hanc particulam /quibusdam/, neque enim omnibus (vt ostensum est) a somno sitiētib; idem affectus oboritur. Hanc lectionem autem & veteres explanatores agnoscunt, & in castigatissimis exemplaribus inuenitur.

24 Quibus Plurimum Calidum inest, Vocalissimi sunt, frigidus enim aer plurimus. Ex Duobus autē Magnis, Magna & quae oriuntur, exciunt.

Modo praedixi, huiusce orationis lectionem antiquam non ita inueniri, sed hoc modo /quibusdam plurimum calidum/: sicq; illi interpretes legunt, qui de superiorum verborum sine hanc particulam /quibusdam/ detraxerunt. Igitur de proposito sententiae veritate iam disseramus. Quibuscumque enim plurimum calidum inest, in corde scilicet (hoc namq; veluti focum laesq; ingenium caloris esse declarauimus) & aerem, qui inspiratur adducitur, plurimum esse necesse est: nam et hoc

A hoc in libro de vsu respirandi explicatum est. Quod si plus caloris huiusmodi naturis inest, multusq; inspiratur aer, atq; iterum expiratur, propter hoc si vocem magnam fieri dicemus, ita absolute citra vllam distinctionem sententiam proferentes, fallimur: nam in commentarijs de voce ostensum est vocem ingentem fieri, quin multus aer celeriter expiretur, nequaquam posse: id vero fit, si aspera arteria & guttur latius pateant. Si peccus vero totum amplum sit, non solum ingentem vocem homines adere, sed etiam diutissime vociferari posse, ibidem declarauimus: vt praecones, cum pedem vocatum canunt, efflicere solent. Igitur quoniam & cor statim ab initio, cum formatur in vtero, amplificatur increfcitq; illis, in quibus insitus calor plurimus inest: ad cordis vero portionem & peccus plerumque magnum efficitur, et hoc iterum pulmonum magnitudine necessario cōsequitur, nec nō & istis aspera arteria magnitudine responderet, & huic plerumque gutturis: haud ab re sepiissime percalidae naturae homines vocaliores esse cōtingit. Etenim si semper et omnino ad portionem magnitudinis cordis peccus autē esset, & nunq; ei prava conformatio accideret, percalidos homines non plerumq; sed semper magnam vocem edere dixissem: veruntamen neq; vt pulmonum magnitudo peccori semper respondere inuenitur, ita & ipsorum magnitudinē in ipsis contenta tria valorum genera respondent. Conspicitur vero & in animalium dissectionibus pro portio haec non exquisitē seruari: sed in huiusmodi sanē partibus aliquid pauxillum excellere, aliquid e cōtrario deficere inuenitur. Id vero in corde ratione peccoris insigne accidit: quod & in causa est maxime, vt inter aeque calidos homines non nunq; in vocis magnitudine verum inuenitur. Hippocrates quidem soli aeris multitudinē magnitudinem vocis attribuit: multum haec inter causas magnam vocem efficientes neq; sola, neq; dignitate prima est: magna enim vocis materia est, vt in commentarijs de voce disputauimus.

25 Ventriculo Calidi, Frigidi Carne, & Craciles. Ibi Venosi & Iracundiores.

Quod geminum in animalium corpore calidum agnovit Hippocrates, alterum quidem, quod ipse ingenitum vocat, essentiam in sanguine sanguineisq; visceribus repositam habens: alterum vero acre, mordax, & igneum, sub quo genere & febris est: in multis pridem animalium voluminibus declaratum fuit. Quin etiam ego de hoc in quodam meo commentariolo accuratissime disserui. Eius libelli inscriptio haec est. Nullum errorem esse commissum in eo aphorismo, cuius initium est, ¶ Crescentes plurimum habent innatum calidum. In eo sanē Hippocratis partes tunc, C Lynci aduersus aphorismum criminationes diluens, ipsumq; ob optimorum praecceptorum ignorantiam Hippocrati insensum esse demonstrans. Verum huiusce caloris differentiam neq; Lycus, neque alius quispiam aut Erasistrati aut Herophilii sectator, aut Empiricus, internotuit: quapropter & multa Hippocratis scripta prae admodum interpretati sunt. At Hippocraticos viros saltem non decebat Hippocratis decreta improbare, ea perinde interpretantes, ac si vnus generis calor in animalibus existeret. Sed cum Hippocratem, aut alium quempiam audierint aliquos ventriculo calidos nominantes, vt nomen illud acceptum esset, considerare praestabat, vtrū qui vocē eā prouulit aut scripsit, naturale calidū in ventriculo copiosum esse allereret: aut alterum intelligeret, quod sepius acquisititium, interdum non naturale, nō nunquam & a natura alienum vocatur: quo calido incalentes mordax calidumq; expirare, atque iccirco simul atque cutis densata fuerit, sēbre vexari contingit. Quemadmodum illi, qui altero calido vberime affluunt, suppressa distillatione plentiores quidem sūt, sed in febrem non incidunt: propterea * Illud etiam constat in ventriculo ciborum concoctiones ab hoc insito calido exuberante optimas fieri: vt ipse in aphorismis ita loquens edocuit: ¶ Ventres hyeme & vere calidissimi natura, & somni longissimi. His itaq; temporibus cibaria plura exhibēda: etenim insitum calidū multum: pluri igitur alimentum egent: argumento sunt atates & athletae. Itaq; sicut absoluta ciborum confectio huiusmodi ventriculorum indicium est, ita frigidiorum quidem in acidum cōuersio, calidiorum autem in nidorosam qualitatem mutatio. Quāobrem cibos recte concoquētib; & sanguis optimus inest, & mediocri caro progignitur: vel et interdum, q̄ deceat, copiosior, cum ociosiore vitam degit, & frequenti lauante vtuntur, sed minus bona caro est, neque corporis habitui congruens: postquam vero multa copia cōgesta fuerit, totum corpus in morbos praecipitat. At ob ventriculi intemperiam male concoquentibus, & cibos in fumidam nidorosamq; qualitatem corruptētib; vitiosis in venis sanguis contrahitur, prauaq; in toto corpore fit nutritio. De his igitur propositum sermonem intelligere debes. In iecore namq; & corde multus ab initio insitus calor inest, in carnes vero ē sanguine profunditur: atq; ideo in huiusmodi corporum naturis, quales & nunc descripsit Hippocrates, carnes frigidae esse necesse est, vt pote sanguine non copioso, sed pauco & ipso quidem vitioso, irrigatas. Vtrunq; enim ventriculo igneo calore intemperato laborantibus euenit, vt cibaria corrupta descendant, & proinde paucum ex ijs alimentum corpori impartitur, idq; ipsum non recte cōcoctum improbum sit: non coctis. n. corruptisq; in ventriculo cibus bonus in iecore venisq; sanguis creati nō potest. Quod si paucus quidē, sed non malus in venis sanguis foret, carnes vtiq; huic attraherent, ipsas minus nutrirent, & venas inanes relinquēt, vt cōtra

1. Aph. 14. Ex. ord. 7a

1. Aph. 15. Ex. ord. 8. a

A. 1. f. 13. l. 1. c. 18. c.

ctae essent, vixq; apparent. Quando vero non paucis modo, sed etiam prauus est, tunc neq; ipsum, E
 quāuis egeant, attrahunt: perinde ac neq; nos ipsi cibos nidore, aut altera quapiam improba
 litate infectos, & si vehementius escam appetamus, admittimus: etenim appetitus ipse huiusmo-
 di cibo degustato extinguitur. Ea dem igitur ratione carnes exiguum, quod videlicet ad nutrien-
 dum pernecessarium est, de venis exhauriunt: quare paulatim longiori tempore in venis plus san-
 guinis deprauati cōtrahitur. Quapropter in venae sectionibus nunq; ab huiusmodi hominibus
 rubrum sanguinem profluere conspicies, sed alio colore (vt quis cum noiaere velit) affectus inue-
 nitur: q̄ primum vero & male olet. Quod si iam pridem homo purgatus non fuerit, ater etiā, qui
 resecilla vena profunditur, sanguis apparet, alia aliā in crassitudine & tenuitate constitutionem
 habens, non nunq; serosus & tenuior, nō nunq; vero crassior: quemadmodum sanē interdum &
 valde crassus & niger liquidā pici per similes cernitur. Hec igitur omnia nunc per capita enume-
 rata in alijs quibusdam ex antedictis commentarijs, & praecipue de curandi methodo absolute di-
 spūta sunt: in praesentia vero ab explanatoribus praetermissa, breuibus a me perstricta fuere: so-
 lent enim vbi nihil refert, esse loquaces, in rebus autem vtilissimis deficere. Ego itaq; cū praesens
 oratio perutilis sit, ipsam repetens per capita rursus explicabo, & cum interpretatione propo-
 sitorum verborum coniungam. Ventriculo calidos ipsum dicere putandum est, non, quemadmo-
 dum pueros & athletas in isto abundare calido testatus est: neq; vt hyeme ventres calore naturali
 maxime calere dixit: sed vt mordacem improbumq; calorem haud exiguum in intemperato ven-
 triculo possidentes. Hos autem carnibus frigidis merito nominauit, vt pote bonae iuxta & copio-
 sae alimentae penuria tabescentes, quam ex sanguine naturaliter sese habente in temperatis cor-
 poribus hauriunt. Ex sanguinis autem inopia fit, vt carnes refrigerentur, acquisitionem sanē calorem
 a sanguine, non proprium non inlitum, vt iecur & cor, possidentes. Isti vero carnibus deficienti-
 bus graciles necessario redduntur: ipsarum enim subtractiones & incrementa tenuē et crassum to-
 tum corpus efficiunt. Dicit autem hos ipsos venosos esse perinde, atq; si & ita dixisset, Istis cōspi-
 cuae venae sunt, hoc est eminentes: quippe quae sanguinis plenae, & carniū ipsas contigentium
 paucitate, nudae apparet. Quin etiam ipsos iracundiores esse dixit, non absolute iracundos, neq;
 per excellētiā iracundissimos, quod planē ipsis accideret, si calor in corde permultum redunda-
 ret: sed calor in ventriculo os eius contristans iracundiores efficit. Siquidem alibi declaratum est
 hanc particulam in consensum sui affectus & animam adducere: tardiores enim ad intelligēdum
 atq; agendum homines reddit, quo tempore ipsa frigidior euaserit: contra promptiores atq; irac-
 undiores, cum magis incaluerit, haud naturali calore scilicet, sed aduentio & a natura alieno, de quo G
 sermo iste totus a nobis confectus est. Quapropter eos, qui se Hippocraticos nominant, & precipua
 Hippocraticae artis decreta, quibus & experimento euidentia astipulantur, ignorant, accusa-
 re aequum est, q̄ aliter, atq; nos diximus, interpretati sunt. Existimant enim in calidioribus ventri-
 culis inlitum calorem in profundum refugere, & extimas partes deferere, atq; ideo frigidās homi-
 num carnes euadere. Verum huiusmodi caloris motiones pro ratione temporum, & regionū, &
 prorsum caeli status, praeterea pro ratione vigiliae & somni, nec non & animi perturbationum,
 vt mœroris, & timoris, & corporis voluptatū, & animi oblectationū euariant: At neque corpo-
 ris naturalis fabrica, neque aetas talem ingenitae caliditatis mutationem efficit. Sed, quemadmo-
 dum & in libris de tuenda sanitate monstrauimus, prauae corporis constitutiones sunt non nullae
 quidem cum totius animalis intemperie: aliquae vero cum partium inaequali statu, qualis & ista,
 quae in propositis verbis habetur de ventriculi vitiosam constitutionem habentibus, & non opti-
 mam, veluti quae natio calore multo affluentes, & ideo ad bonam carnem procreandam ma-
 xime conducentes, corporis habitum pleniorē efficiunt, non extenuant, non emaciant, vt in-
 temperata.

26 Terra Siccatibus squalente Animus genus Bene habet.

Aues enim vt pote aridiores, q̄ nos, temperatura constātes, siccis temporibus rectius valēt. Nos
 vero nō preterit & aridioribus ipsas cibis vesci, & paucō potu esse cōtētas: non perinde, vt fues,
 qui aqua assidue prolui, & immodico assidue potu repleri cupiunt.

27 Cum Hircescit, Vter exterius Testis apparuerit, si Dexter, Maa: Sinister vero, Femina.

Cum puerilis aetas in adolescentiam trāsit, quemadmodum ipsis semen, & pili in locis genitali-
 bus erumpere incipiunt, perinde & testes subito crescunt: quemadmodū & puellis virginibus
 māmā extuberāt vna, & menses ferri incipiunt. Tunc igitur & vocis mutatio in maribus fit pre-
 cipue: nā cum prius ipsi acuta vox esset, cū perfecte in puberes euaserint, grauior redditur: tēpo-
 re autem medio veluti rauca ipsi vocem edunt. Quāobrem autem praedicta aetate oīa ista eueniunt,
 praesens oratio explorare nō postulat, sed oīa haec apparere & experientia demonstrat, Sicut & illud,
 si dexter prius testis intumuerit, hosce adolescentes factos, in aetate huiusmodi virilem cum euaserint, fi-
 lios mares potius q̄ foeminas genituros: q̄ si sinister, ē cōtrario. Idem & de vtero sentit: in apho-
 rismis enim ita scripsit: ¶ Foetus mares in dextris, foeminae vero in sinistris magis. Quae igitur a me
 hac

1^a. Aph. 48. Ex. ord. 41. h

Al. 3. En. 1. 7. a. 15. 18. b

A hac de re in aphorismorū explanatione dicta sunt, ad hunc locum accommodes, cum vna sit com-
 munitis in maribus atq; foeminis causa, ob quam sinistrae partes foeminarum, dextrae marium, opifi-
 ces sint. Verum & de hoc in libro de Vsu partium tractatum est.

28 Oculi Vt Valent, Ita & Corpus. Et Color in deterius, aut melius labitur.

Constat autem ita oportere subintelligi vt oculi validi sunt / quod nō nulli & adscripserūt. Se-
 tentia igitur verborum, vt quisquam iudicio meo plurimorum falsam interpretationem omittens
 rectissime explanare potest, haec potissimum fuerit: Hippocratem docere arbitror, quoniam mo-
 do quis ab oculis, totius corporis affectum percipiat, quando quidem isti maxime firmissimam no-
 bis notitiam exhibent. Porro in illis, quibus anima deficit, aut aliter vires collabitur, neq; manum
 quis intuitus, neq; crus aspiciens, aut faciei reliquas partes, omissis oculis aliquid explorari habere
 poterit, quod ipsi vires imbecillas esse, aut validas patefaciat: quod, si oculos inspexerit, competētū
 habebit, clarissime nanq; in ipsis robur infirmitasq; elucefcit, non nullis quidem acute cernentibus
 palpebris parentibus, non nullis autem neq; perfecte ipsas aperire valentibus. Quin etiam ipsorū
 color & moles aliquid de viribus nunciant. Viribus enim infirmis oculi caui, squalidi, & decolori
 res apparent: robullis autem, florido colore vigent, pleniori mole constant, & splendidum humo-
 rem habent. Haec planē fieri euidenter conspicimus, etiam si causa, ob quam fiant, nos lateat. Verū
 & causa patet, qualis nam ocolorum sit natura, scientibus: quod alibi, & in sermonibus de visione
 declarauimus. Animalē scilicet spiritum luminosum ē cerebro in oculos plurimū proficisci: iste
 igitur cum aut imbecillus aut paucus in oculis fuerit, modo enumerata symptomata eueniunt, &
 color melior sit, inquit, aut deterior. Id autem clarum est, siue de oculis etiānum, siue de totius cor-
 poris colore, sermonem faciat: vt nunq; enim verum est, oculis quidem vt firmitatem atq; imbecilli-
 tatem, ita & bonum sedemq; colorem, permutantibus, hos quoq; totius corporis affectu comita-
 re. Nam si bene colorati oculi sunt, & gyon hoc est corpus, totum salubriter se habere significant:
 aliquo autem turpi colore inquinati, illico & totum offensum esse indicant: celerius vero in ocu-
 lis, q̄ in alijs partibus, colorum mutatio, ob eorum munditiam nitoremq; conspicitur. At non so-
 lum id significare haec verba possunt, sed etiam in toto corpore coloris mutationem signis in ocu-
 lo apparentibus accidere & subsequi. Ab oculis igitur hoc modo ad totum corpus cognitio tradu-
 ci potest. Per se autem verba haec, omissa parte de oculis, explanari possunt, si quis ipsa cum sequen-
 tibus coniungat. Deinceps igitur ab alio principio sic ipsa interpretabor.

29 Et Color in peius aut melius vergit. Aequum est autem, Vt se habet Alimentum, Ita & quod Extimū est sequi.

Colorem alimento i. sanguini, proportionē respōndentem, in peius aut melius vergere inquit.
 Sanguinem autem nunc appellat omnem in vasculis inclusum succum: in quo & pituita, & bilis
 vtraq; & tenues serosiq; humores continentur. Hoc enim mistum & melius & deterius redditur:
 in eo vero contentus humor, qui proprie sanguis dicitur, & a cuius dominatu tota congeries no-
 minatur, prauus dici nequaquam potest, perinde vt, neq; alium habere colorem, q̄ rubrum.

30 Signa Mortifera Per cutem nāres, Calidus Vapor. Prius Nares Frigidum Spiritum reddunt.

Siue in calibus accuratiū scriptum sit / calidum vaporem / siue in rectis / calidus vapor / vtroq;
 modo aliquid subintelligitur. Verba enim hanc sententiam habere debēt, inter signa mortifera &
 haec sunt. Calidum vaporem per cutem euacuari, cū prius per expirationem frigidus spiritus red-
 ditus sit. At si in rectis calibus eandem sententiam explicare velis, ita sanē dixeris: Maxime signa
 mortifera per cutem calidus vapor exiens post frigidum spiritum prius expiratione egressum. Ce-
 terum id ipsum quod frigidum s. expirationem perniciosissimum indicium esse, in libro de Praesen-
 tionibus dictum est hūc ipsis verbis: ¶ Frigidum aut per nares atq; os expiratum iam valde perni-
 ciosum est. nunc aut quoddam symptoma ita se habentibus, quod tñ non semper fit, addidit: Cali-
 dus. n. vapor multus subito de cute emanat: sed neq; omnibus, vt dixi, neq; omni tpe. At qui istos
 explanatores, de quibus nō opus est, garrientes, haec edocere p̄stabat. Illis. n. solis id euenire tempe-
 ris, quorum mortē calidissima febris antecessit, q̄ corpus ipsum cordis torruit, atq; ideo postremo
 ipsum refrigerauit. Vitali ergo tenore, moriente iam corde, euanescente, in alijs quidē sudores syn-
 copā inferetes proueniunt, multorū s. humorū pleno corpore: illis aut, qui ex praeruida febre an-
 tea exaruerunt, pro sudoribus calidus vapor tangenti tibi distillari videbitur. Neq; tñ & iste quoq;
 morbi tempore, sed cum diu iam progresso morbo cutis, exhausta halituosa substantia, refrigerat-
 ur, quae ob ardentiorē febrem attenuatis succis morbo vigente contracta fuerat: neque enim eo
 sanē tempore, quo iam cor emoritur, excitari potest nedum calidus vapor, sed neque frigidus, aut
 tepidus. Quae igitur cor prope mortem frigida intemperie affectum est: sed non in quolibet morti-
 fero morbo huiusmodi semper est: verum in ardentissimis febribus plerunq; calidissimum, vt di-
 ctum est. Igitur cum frigida intemperie cor agrotat, calidum vaporem emanare nunq; reperies,
 quando iam vicinus morti constitutus aeger frigidum reddere spiritum inceperit: neque ita se ha-
 bentibus humores preteruati sunt: neq; ardenti febre isti laborant: neque succos biliosos habent,
 qui

*Hoc verbi in
 pra. co. nō est,
 neq; a Galeno
 explanatur.

in Prog. cō. 1. t.
 2. 4. 19. h

qui temperie calida, corpore tenui sunt, liquidem frigidæ temperaturæ pituitosos, crudos, crassos, E
& prorsum frigidos succos, non biliosos, calidos, tenuesq; abunde procreant.

31 *Vitalia vero Contraria.*

Hoc illis manifeste repugnat, qui dictum fuisse putant mortiferum esse signum, in naso calidissimam febrem: nam tanq; respondens verbis illis supradictis/signa mortifera/nunc subitumxit/vitalia vero contraria/. Atqui secundum eorum explanationem his verbis/mortifera signa/constituta non sunt hæc ita scripta/per nares calidissimum/. Verù ista verba/per nares calidissimum/sibi adiectum non habent, si nec lethale signum, an non sit: neq; enim mortiferum est, nisi, quod ab Hippocrate dictum est, præcesserit/prius nares frigidum spiritum reddunt/: nam, si citra hoc vapor calidissimus per cutem emanet, potest id quidem siccorum calidiore febre attenuatorum symptomata esse, non mortis prorsus indicium. Quinimmo interdum & extenuati humores vtiliter diffillantur: quos, cum pinguiores sunt, per seniles excretiones natura e corpore propellit sudores citans, aut hosti deiectionum/ve multitudinem, aut vomitum mouens. Erunt igitur omnia contraria prædictis mortiferis signis vitalia, neq; frigidum expirare, neq; per cutim calidum vaporem exhalare. Hæc ab re autem & Zeuxis sectatores prius separatim mortifera signa interpretati, omnia hæc verba delcuerunt, quæ ita se habent/vitalia autem contraria ad sanitatem/.

GALENI IN QUINTVM TOMVM SEXTI
DE MORBIS POPVLARIBVS
HIPPOCRATIS LIBRI
EXPLANATIONES

Morborum Natura Medica.

Crebro superius a me dictum est huiusmodi lectiones, per quas, quod dicitur, permittatur, sed eadem prorsus sententia permanet, diiudicare mihi non esse propositum, quippe qui longitudinem commentariorum vitare instituerim: verum & nunc id ipsum recordationis causa dictum volui, quandoquidem & in sequentibus nihil præterea de huiusmodi lectionibus alteram. Verborum igitur sententia, si quis simpliciter, quod dicit, accipiat, perspicua est, sua ipsius mentem Hippocrate declarante, se videlicet non esse illorum coetu, qui naturam arte carere arbitrantur, sed eam esse artificem, animalibusq; consilere. Verù hoc loco per id nomen/natura/vim quandam intelligere conuenit in his ipsis corporibus, quæ ab ea reguntur, inhabitant: cuius essentia quæ nam sit, in præsentia quærere, licet & de nostra anima, aut de eius principe parte, minime necesse est: nihil enim istorum præsens oratio postulat, sed illud solù, recte scilicet Hippocratem opinatum fuisse naturam esse morborum medicam. Foran enim quispiam hac oratione artem medicam tolli suspicabitur: quocirca non simpliciter verba hæc accipienda sunt /morborum naturæ medicæ/ alior enim sensus accurate indigens explicatione huiusmodi in verbis delitescit: neque dum vsquam superius hanc rem explanauimus. Amicis autem nostrum institutum cognoscentibus, quibus gratificantes ad huiusce libri interpretationem accessimus, & nunc in memoriam reuocabimus, quodque decretum efficaci probatione indigens, cum alicubi semel exquisite tractauit, me alio in libro iterum non scribere, loquacitatem videlicet superuacua accidere cognoscens, si isdem de rebus quispiam eadem repetat: quemadmodum non nulli iuniores medicis fecerunt, non bis modo, aut ter, sed quater, vel etiam sæpius in multis commentarijs & libris eadē de isdem conferibentes. At ego aliquid cum semel rationibus declarati, postea reliquis in libris eo vtor, solius tantum summæ mentionem faciens, admonensq; a me alio in volumine offensum esse. Et nunc igitur semel de natura sermonem faciam, & quare ipsam morborum esse curatricem Hippocrates asserat, & quæ ab hoc decreto nequaquam artem medicam eueri tolliq; contingat. Tu vero, qui hæc nostra commentaria euoluisti, iam mihi orationem exordienti animum aduerte. Morbos ab alimento, congruenti qualitate & copia, in tempore exhibitio, ab humido fomento, a cataplasmatibus, a clysteribus, a venæ sectione, & a quibusque id genus alijs, propulsari si quis dicat, non vtiq; mentietur, sicut neq; ille, qui a medicis morbos curari assereret, nec qui artem medicam laborantium sanatricem esse testetur. Quemadmodum vero hæc prædicans vt mendax reprehendi non poterit, eadem sanè ratione neque ille, qui naturam seruandam animalis causam omnia administrare existimet. Hoc vero & illud consequitur, eam primam languoribus mederi, & maxime cum euidenter hominem sanati sudorem copiosum profundens, aut per lotium, aut per deiectiones, aut per vomitus, infestos humores eiciens. Quod nam igitur dignitate primarium sit, quod secundas, quod tertias habeat inter hæc omnia, quæ sanitatem facere diximus, contemplari conuenit,

Ante, eo etiam magis, q; & alia quedam, per quæ morbi curantur, accedunt, quorum omnium pro dignitate ordinem internolle præstiterit. Nobis enim melius dici videtur & naturam morbos inedi cari, recte vero & artem medicam, & medicum: vere quoq; & eius ministrum, & venæ scissuram, & per ipsam factum sanguinis profluentium. Fortassis autem quispiam putauerit & coquū aliquid conferre, & textorem, & adficatorem, & ferrarium, & alios quosdam artifices, quorum officijs vitur ad eorum ministracionem, quæ hominibus sanitatis causa præparantur. Verum istorum, quedam auxiliorum materia non auxilia sunt: non nulla vero instrumenta auxiliantibus idonea, sed tunc auxilia sunt, quando in tempore, atque vt decet, ea medici applicant. Nam vinum agrotis propinatam si iuuerit, eius propinatio auxilium est: at si importune oblatum, delirium, aut phrenitida concitet, tunc morifera, non salubris causa, neque auxilium fuerit. Quis igitur est faciens auxilij auctor? occasionis scilicet inuentor. Quo nomine autem hunc Graeci appellant? non ne & hoc omnibus patet, medicū scilicet istum appellari? Quapropter medicus vno potior est iud naturalium facultatūq; sanitatem. Etenim vinum in tempore exhibitum & temperanter eorum recte valentibus prodest: languores autem, cum opus est, allumptum dicitur. Ceterum medicus non q; animal sit, aut pedestris, aut bipes, aut rationis particeps, aut ciuiliū, eo B cuiusque materia tempus idoneum ac modum nouit, sed quoniam artem salubritatis atque morbos distinguentem addidit: nam si per illa hæc nosset, omnes planè homines eandem callerent scientiam. Quare dignitate prior medicis ars est, per quam medici fiunt: nam eius vi illi uentis morbos pellunt. Sed quam rationem materia atq; instrumenta ad medicum eiusq; artem, eandem ipsè rursum atq; ars ad eius, qui curatur, naturam habent. Illa namq; est omnia congruentia in animalū corporibus faciens: & alens quidem, cum alimento opus est: sibi autem sanguinem præparans, per quem alimentum egenas particulas nutriat: atque iterum, vt sanguis ipse creari possit, cibum in ventriculo præparans atq; conficiens. Quod si deuorata cibaria neq; recte concocta sint, neq; digesta, neq; in sanguinem versa, neq; alendarum partium vim inuenerint, statim mehercule neque corporis nostri alimentum fuisse dicent. Quemadmodum vero ad nutriendas partes refectionis egentes ipsas nutriendas longe princeps causa est, eodem sanè pacto & ventriculi vis ad cibos concoquendos, & iecoris venarumq; facultas ad concoctum in sanguinem conuertendū, sese habent. Verum enim vero cuncta me naturæ opera particulatim nunc recensere necesse non est. Nam memoria repetere satis fuerit, in commentarijs de naturalibus viribus omnes naturæ communes facultates fuisse explicatas numero quatuor, quibus animal regens omnia molitur ac perficit, primam quidem propriam attractricem: secundam vero, horum ipsorum commutatricem, & concoctricem: tertiam, vitulum retentricem: et quartam, alienorum expultricem. His itaq; potestatibus non modo sanum animal tuetur, sed etiam agro sanitatem restituit. Et ex his abunde constat, quantum sanitatis effectrices causas natura dignitate antecellat: omnia enim reliqua materiam ipsi parant & suggerunt: quemadmodum exterius quoque artem aliam alij ministrante videntur. Textori namque radios, textoria, & pectines, lignarius faber molitur: huic vero ligna, materiam excisor: securim item & dolabram, ferrarius artifex: ferrario autem ipsi, ferrum, metallorum est ossor comparat: rarum que est artem effectiuam inuenire nulla alia egentem, quæ aut instrumenta fabricetur, aut materiam operi idoneam reddat. Ita sanè & medico multæ artes aptas materias præparant: perinde vt ipse rursum naturæ cum quibusdam ministris suppediat. Quam enim proportionem architectus erga edificatores, lignarios que fabros, & alios quibus imperat artifices, eandem & medicus erga ministros suos gerit. Isti vero sunt herbarij, vnguentarij, coqui, cataplasmatia adhibentes humore conspergentes, clysterem suffundentes, scarificantes, venam scindentes, cucurbitulas affigentes. At si nos etiam hæc didicimus & facimus, perinde facimus, atque gubernator remigandi peritus, & facile summum malum conscendere valens, & omnia alia nautarum munera cognoscens & exequens. Etenim multi Imperatores sæpe & Arcu vti, & iaculari, & pugnare gladio hasta que sciunt, & faciunt, & Reges pariter: sed non vt rex, vt Imperator, erat Alexander Macedo, aut eius pater Philippus, sed per alias artes imperatorie atque regie inservientes hæc militaria munera obibant. Itaque & nos, vt medici, cuiusque auxilij qualitatem, quantitatem, occasionem, & vtendi modum cognoscimus: vt ministri vero, venam rescindimus, & cucurbitulas admouemus, & reliqua manibus operamur. Dignitate igitur ars medica medicis præstat, medicus arti seruientis, illa ministris, ministri artibus sibi instrumenta materias que parantibus, illæ artificibus per ipsas agentibus, artifices vero præparatis materijs atque instrumentis. Conuerso igitur ordine firmiter notitia atque memoriæ causa enumerandis artibus accidit ad seruandam efficiendamq; sanitatem nobilitate vltimos esse, qui nobis clysteres, scapella, specilla, forfices, & reliqua medicæ artis instrumenta fabricantur: cum his & eos, qui materias præparant, quos radicum excisores, & herbarios vocant: nec non & qui ex metallis est ossa, alia que id genus, præbent: supra hos vero, ipsorum artes: supra quos, & ministros medicorum: his quoq; superiorum, ipsorum artem: ea superiores, medicos esse: medicis artem medicam: quæ rursum, natura ministra est. Atqui inter ipsius naturæ facultates non nullæ quidem primariæ sunt, per quas scilicet animal in vita seruatur, summam nobilitatem ad optimam corporis vitam possidentes: optimam autem

† Forte, prode
dicitur: cum
autem ad san-
tatis tunc ca-
salam, cum
creacionem, vi
de & hac pa-
gina d

autem vitam nomine, quae in sanitate videlicet agitur, prava enim in morbis vita est: altera sunt vero istarum ministræ facultates, deinde illarum ita in alia. Itaque postea hoc in sermone artes omnes ac potestates sanitati vitæque necessarias, nunquam alibi eas prosecutus, recensere constituit, neque regentium nos potestatum dignitates adijcere me piguerit. Primæ igitur sunt saluberrimam animam moderationem in quali & quanto conservantes. Cum enim corporis nostri substantia nec magnitudinem, nec qualitatem eandem retineat: sed magnitudo per sensus latentem exhalationem dilabatur, qualitas vero temperatura semper variante permittitur non ab aere solum ambiente, sed etiam ex nobis, quemadmodum in libris de tuenda sanitate explicauimus: ad magnitudinem faciendam aliter potestas in nobis inest: ad qualitatem corrigendam & respiratio et per totum corpus diffusio comparata sunt. Sed cum nutriendæ partes idonea ac propria materia egerent, alia quaedam in nobis vis inest, quam haud alienum fuerit breuis ac dilucidæ doctrinæ causa fagere et significare nominare: cui rursus alia vis præstata est in ventriculo, concoctrix scilicet: omnibus autem dictis viribus communes alia quatuor sunt, quas paulo ante memorauit, & clarioris doctrinæ causa proprijs nominibus appellari, attractoriam scilicet, retentricam, commutatoriam, & expultricem. Hæc igitur vos meminisse dignum puto, illud scientes, me hoc loco tantum hunc sermonem fecisse, naturam omnium artium ad mendandum primariam atque potissimam esse declarantem.

2 *Admunit Natura sibi ipsi accessus non cogitatione, Partim quidem ut Connuere, Partim vero & Lingua subministrat, & id genus Alia quæque. Inerudita Natura & Indocta, Quæ opus sunt, Efficit.*

Accessus naturæ appellauit perinde, ac si & vias aut impetus ad agendum dixisset, non, ut nos prius mente volentes, & prius eligentes facimus, ita & ipsa faciente. Connuere igitur (sic autem dicitur, cum quis clausas palpebras cito iterum aperit) statim ortus animalibus & a nullo edoctis illico inest. Certum est autem, huiusmodi actionem maximam oculis utilitatem asserre: fatigari enim palpebræ, si toto vigilie tempore paterent: multaque exterius in oculos, ipsorum tunicas violentia, inciderent. Præterea longe isto admirabilis est naturæ opus, quod non vulgares modo, sed etiam plures medicis, est quod quotidie fiat, negligenter tamen prætereunt. Nam si bimio puero panem ostendens, eum hoc ipso nomine simul demonstrans panem voces, idque bis terque feceris, puer & de monstrati corporis hanc vocem /panis/ signum esse intellexit, ipsamque imitatus pronuntiat, cum a nullo, ut linguam mouere oporteat, ipse didicerit. Idem vero, quod in hoc, & in alijs omnibus motibus, quos appellat voluntarios, ab omnibus fit animalibus. Igitur si voluerint aliquem artum inflectere, id statim efficiunt, & si musculum illum, a quo inflectitur membrum, non cognoscant. Eadem ratione extendere volentia per alterum musculum extendent: sed neque quis musculum iste sit, neque quo pacto agere possit, mouenti animali notum est. Quo enim modo ea comprehendere potest, quæ multis etiam medicis incognita sunt? quid dico multis? cum non nullos musculos quidam dissectoris artis vel peritissimi ante nos ignorauerint, ut eum, qui in iura articulationem abditus poplite in incuruat: nihil minus tamen omnes homines ipsius genu articulum, simulatque voluerint, inflectunt. Quin non in solis hominibus, sed etiam in alijs cunctis animantibus, huiusmodi actionis species reperitur, vsque adeo naturæ vis ad ea, quæ animalibus conducunt, rectius præstantia, qualibet arte potentior est. Quocirca & Hippocrates de palpebrarum motu, quo si ipsa alteri etiam negotio incumbentes agimus, mentionem fecit dicens /ut connuere/: motum vero in loquendo lingue, per ea verba commemorauit /lingua vero & subministrat/: nobis enim quæque voce proferre volentibus lingua ad ipsam dearticulandam prompte obsequitur. Pueri igitur voces prolatu difficiles nunc primum audientes, ut strax & sphinx, statim ipsas nos imitantes eloquuntur: neque quos lingue musculos mouere oporteat, neque quo modo ipsam extendere, aut flectere, aut circumuoluerit, aut superius palato, aut alij cuiuspiam oris particula admouere stabiliereque conueniat, agnoscentes. Cum dixit autem /et alia quæque/ voluntarias motiones in memoriam tibi reuocat: in quibus (ut dixi) animalia cuncta non solum musculorum motus, sed etiam ipsos musculos ignorantia, simulatque membrum incuruare, aut extendere voluerint, consensum id faciunt: sicut etiam, si in obliquum abducere, & conuertere, aut circumuoluerit, siue utcumque aliter mouere stauerint. Idcirco & istis ipsis dictis acclamauit /inerudita natura, non edocta, congruentia facit/. Vocantur quidem quamlibet disciplinam edocti in illa esse eruditi: Natura autem ita erudita est, ut maxima sine doctore nouerit: qualem fuisse Themistoclem Thucydides memoriæ prodidit in inquis: Propria namque intelligentia neque prius ad ipsam pertinens quicquam, neque postea edoctus, & eorum, quæ de improbitate incidere, et errantem consilio deprehensor optimus: et eorum, quæ longe postea ventura essent, perspicacissimi mus coniectior.

3 *Lachrymæ, Narium humor, Sternumtamenta, Aut is fordes, Oris salina reiectio, Spiritus inuoluitus, exitus, Oscitatio, Tussis, Singultus, Non eiusdem omnino modi.*

Cum ea, quæ mihi optime ad hæc verba explananda quispiam dicere posse videtur, prius retulero, deinde ad huius libri interpretes transibo: qui omnes verba hæc a superioribus distinxerunt, omnia quæ ipsa singulatim tanquam ad præsentionem facientia interpretati sunt. Verumtamen

Amen nobis videtur Hippocrates propositum suum ab initio, & in præsentia per totum hunc sermonem, confirmare: ipse vero naturam salutis hominum causa omnia facientem demonstrare constituerat. Itaque ab operibus eius exorsus, quæcumque in corporibus recte valentium animantium facit, ipsi quoque superiori narratione enumeratis, deinceps quæcumque in morbis affectibus, aut sanorum languentiumque corporum communibus ad animalis salutem natura molitur, præsentis oratione declarauit: Quorum vnumquodque ego particulatim proponens, non nulla quidem (ut dixi) morborum affectuum propria, non nulla ægrotantium sanorumque communia, esse monstrabo.

Atque in ægrotantibus lachrymæ quidem non nunquam fiunt morborum oculorum affectus modum sequentes, ut quæ ipsi phlegmonem tentantur: non nunquam vero natura superuacuum humorem expellens, aut deficientem in glandulosis ipsorum carnibus procreant. Nempe & hoc modo narium humor excrementis in cerebro collectis per ipsas effluentibus accidit. Sternumtamenta vero & ipsa semper naturæ opus sunt, ab affectibus autem morborum proueniunt: at morbosos affectus voco non solum cum aliqui iam ægrotant, sed etiam cum quispiam istorum affectuum exoriri incipit. Qualis enim in oculis est proprie vocata turbatio, quæ phlegmones quoddam inuicem est, tales multum morborum affectus consistere incipientes dissoluuntur, natura vapores & succos eorum opifices excreant. Verum de his omnibus in libris de symptomatum causis disputatum est. Nam ipsorum quædam semper a natura fiunt, quæ morbosos affectus aut iam nascentes, aut futuros impediunt, sicut alia iam factos & absolutos tollunt: Idque est, quod explanatores fecerunt, nunc ab Hippocrate de naturæ operibus sermonem non credentes fieri. Sed tribus commentarijs, in quibus de symptomatum causis disputo, totus iste sermo diligenter a me confectus est, omnia id genus symptomata, de quibus præsentis habetur oratio, a natura effectrice manare ostendente. Aurium namque fordes ab illa, cerebri recrementa purgante, colligitur. Tussim quoque, ut spiritus iuenera emundant, fieri ostensum est: quemadmodum & singultus, & oscitatio, & pandiculatio, purgamentorum expellendorum causa proueniunt. At non nulla in proposita oratione dicta neque symptomata omnino sunt, ut respiratio, & per totum corpus diffusio. Ab ipso vero de respiratione explicatum est, ubi ait /spiritus introitus, exitus/: de diffusione autem postea, ubi iterum scripsit /alimenti & spiritus rationis /or saluæ in ore generatio inter ea, quæ prouide a natura fiunt, connumerat, quemadmodum et /spiritus ex pectore atque pulmone reiectio. De hoc vero & in præsentis parte, per hæc verba dictum est /oris saluæ reiectio/: & oportet quidem /oris saluæ/ per se proferre, hanc vocem autem /reiectio/ separatim addita hac dictione /spiritus/, fortasse quidem statim ab initio a primo librario vitia. Cito primo exemplari: fortasse & ab ipso Hippocrate prætermisum est, ut pote qui sibi ipsi quædam veluti designationem, & non librum in vulgus ædendū, conscriberet. Extrema autem illa verba /non eiusdem omnino modi/ id sibi volunt, omnia enumerata non eodem in omnibus dictis se modo habere. Ut enim ostendimus, non nulla solis recte valentibus, quædam solis languentibus, quædam modum rursus alia vtriusque eueniunt: item ex his aliqua solius naturæ opera sunt. Explanatoribus autem varie hæc verba scribentibus paulo post varias eorum lectiones recitabo. Nunc vero prius quod ex toto sermone adhuc restat, in quo naturæ opera recensere explicabo.

4 *Lotij, Deiectionis: & Flatus, et huius vtriusque: Alimonia, & Spiritus: & Fæminis: Et in alio corpore Sudores, Scalpentes, Pandiculationes, & Quæcumque huiusmodi sunt.*

Scribunt sane & hanc orationem alij aliter. Verum ego & lectionem hoc tpe a plurimis probatam, & toti verborum sententiæ congruentem, atque in vetustis castigatisque exemplaribus reperta deiegi. Eius vero sensus talis est. Quemadmodum in superius positus symptomatis naturæ sine disciplina edoctæ opera ad animalis salutem facta narrauit, eodem modo & in præsentis vrinam, deiectionem, duplicem statum commemorauit, item & alimentum, & diffusionem, & quæ in solis femine generis animantibus insunt: postea deinceps & sudores, & scalpentes & pandiculationes. Etenim vrinæ secretio, si, quo modo fiat recordatus fueris, mirabilem tibi in regendis animantibus providentiam indicabit, & renum fabricæ causa: & vrinariorum meatuum originis, quam ex renum ventriculis habent, & ureculorum, quæ meatuum osculis in vesicam sese inserentibus impolita sunt: & musculi, qui astrictorio in sedeposito proportione respondens, vesicæ collo circumdatus est: & aliorum, quæ minora quidem sunt, & minus admiranda, tantum vero ad rem faciendam opibus afferentia, ut nisi hunc in modum omnia structa essent, prave sane, aut nullo etiam pacto vrinam fecerit, & euacuari posset. Haud aliter & quæ ad deiectionem armentum, hoc est quæ ad excrementorum cibariariorum expulsiorem, a natura condendis nutritionis instrumentis parata sunt, ipsius erga animalia providentiam, ac sapientiam demonstrant: quæ omnia in libris de vfu particularum comprehensa reperies: Nunc vero capita solum perstrinxisse satis sit. Nempe quidem vtriusque vocem initio huius sermonis scriptam, ipsam per se solum legentes /lotij/ ipsum hoc loco & stercoreis mentionem facere tradunt. Quidam rursus ambas voces copulantes deiectionem vrinæ, hoc est euacuationem per ea verba significari dicunt, perinde atque si & vrinæ excretionem dixisset. Igitur ista sermonis initio scripserunt /stercoreis & vrinæ deiectionis/, ac si ita dictum esset, stercoreis & vrinæ euacatio. Verum quemadmodum cibi recrementa mirabile artificium in fecerendo præferunt, ita

dem quoq; in vtriusq; flatu secretionem, tam eius, qui per intestinum rectum, q; eius, qui per gulam expellitur, quem ructum vocant, naturæ providentiæ conspicitur, ad extrudendum vtriusq; flatum instrumentis, in quibus colligitur, insurgentibus. Flatus enim hos excerniprehendens, & si dormiant illi, qui illis repleti sunt: & si in somnum propensius labantur: & si catalepsi, veterino, sopore, delirio, & profundo somno correpti sint. Aequè inueneris etiã naturæ artem, si ea cuncta didiceris, quæ in administrando alimento atq; spiritu machinatur. Et longe adhuc magis demitaberis, si omnia noueris, quæ in foemina concipiendi foetus causa molita est. Istis similia sunt & quæ in toto corpore ad sudores excernendos, ad scalptus, ad pandiculationes pertinent: vocant autem scalptum, frictionem motumq; per vngues effectum, quod in prurietibus particulis animalia naturaliter faciunt, idq; in ipsis omnibus reperitur. Vidistis quidem & dudum, cum viuentem caprã grauidam dissecares, fetus ex ipsa ligata extractus vt humi depositus quatuor pedibus ambulare inceperit, à nullo edo, eius ambulandi causa membra hæc esse corpori subiecta: & paulo posterus su per vacuum humorẽ, quo eius cutis exterius circumfusa erat, excullerit: atq; iterum paulo post vno ex pedibus costas sibi scalpsit, ex quo vos omnes presentes exclamauistis, primum quidem quod ipse symptomatis medelam absq; doctore inuenerit, secundo quod per hoc membrum solũ id fieri posset, tertio quod adhuc modum. At pandiculatio tale quidem in omnibus (vt puto) musculis symptoma est, quale in oscitatione solis inferioris maxillæ musculis accidit. In libris autem de symptomatum causis, si memoriter modo tenetis, euacuandorum in musculis halitusuorum excrementorum causa & id à natura fieri demonstrauimus: infantes autem & reliqua animalia id sine doctrina facere cernuntur. Hæc itaq; omnia, & quæcumq; cum ipsis dicebamur, quemadmodum et excutere humorem paulo ante de hœdo per dissectionem extracto narrauimus, admirabilem quandam naturæ erga animalia providentiã indicant, per quam & secunda valetudine fruentiã conseruatur, & ægrotantia morbo liberantur.

5 *Hominis Anima semper Producitur vsq; ad Mortem. Sin autem Ignescat, Simul cum Morbo et Anima Corporis depascitur.*

Diuinatione potius opus est, q; aliqua methodo, per quam intelligere quispiam possit, quid nã significare volens Hippocrates scripsit hoc verbũ /*phœru* i. producit: potest enim significare & generatur, sicut Aesclepiades posterus existimauit: potest vero significare & augeri: potest etiã, vt quidam intellexerunt, idem sonare, quod, conseruatur, alimento & respiratione nobis vitibus. Quicumq; enim animam spiritum esse censent, ipsam et ex sanguinis halitu, & ex aere intra corpus in inspiratione per asperam arteriam adducto, conseruari testantur. Illud vero & in aperto est, nihil eorum, quæ dixi, nos posse tanquam verum sit, contententes enunciare, nisi prius animæ substantiam exquiritè compertam habeamus. Profecto si, vt in libro de Septimanis auctor ille manifeste de animæ substantia differuit, sic & in alio quopiam indubitatè legitimo Hippocratis libro dictum inueniretur, aliquid planè haberem, quod de hoc verbo /*producit*, dici posset: quoniam vero nusquam in legitimis voluminibus Hippocrates clare explicauit, quid nam hoc verbũ /*producit* /*sibi* velit, præter id, quod istud ignoro, neq; animæ substantiam me firmiter scire mihi persuasit deo. Nempe cerebrum sensus voluntariãq; motionis principem causam esse, omnibusq; alijs particulis distribuere, in libris de Hippocratis Platonisq; decretis ostendimus. Illud præterea persuasum habeo, spiritum in eius cauis positum primarium esse animæ instrumentum: quem vt animæ substantiam esse dicerem, mihi temere inclinabat animus. Siue autem tota cerebri natura ex quatuor elementorum temperatione ad eam substantiam vel proprietatem redacta sit, per quam sensus motusq; voluntarij in animalis primus auctor habeatur & memorie f. & intelligentiæ: siue quedam alia vis corpore vacans à nostro Conditore cerebro indita fuerit, & morientibus animalibus recedat, nullam hac de re firmam rōnem habeo: quin & eos, qui de hoc quicquam affirmarunt, auidacia magis, q; sapientia, nobis antecedere existimamus. Cæterum medicis quoq; superuacua de animæ substantia notitiã esse arbitror. Satis est enim artem medicam cum ratione tractantibus illud nosse, quoad si ipsius cerebri, ac spiritus in eius sinibus contenti, naturalis temperies inuoluta seruat, vitare posse aial: si vero contentus spiritus aut prorsum corruptus sit, aut à naturali temperatura vnã cum ea, quæ in cerebro est, longissime discesserit, mortem necessariũ sequi. Hæc agnoscens medicus ipsorum bonæ temperaturæ ac permãssioni semper cõsulet, methodos à nobis in cõmentarijs de tuenda sanitate & de morborum curatione traditas persequens: quas oēs Hippocratem primũ docuisse memorauimus. Quã ob rem neq; legitimã hanc eius esse particulã cenleo, sed ab aliquo, vt plerascq; alias, fuisse interpolatã. Forfan vero & eius filii Thesalũ patris rudes annotationes collegisse, aut in chartis, & corijs, & tabellis eas nactum, & huius generis quasdam particulas interieciisse. Non nulli sanè, qui commentaria in propositum librum aciderunt, pro his verbis /*melior sit /*producit* /*scriptum* fuisse contendunt: ipsam vero procedente ætate scientiæ ac sapientiæ incumbentibus meliorem euadere arbitrantur. At neque ad medicum pertinens sermo est, neque ijs, quæ sequuntur, consentaneus: nam de ipsius substantia hoc verbũ /*producit* dictum esse, ex eo constat, quod ipse subiecit /*si vero ignescat vnã cum morbo & anima corpus**

A corpus depascitur. Atqui verbum hoc /*ignescat* /*indicare* videtur ex Hippocratis sententia animæ substantiam calorem esse naturalem: quem naturalium operum multis in locis auctorem esse restatur. Maximum verq; hoc loco placitum agitur, de quo & inter philosophos dissensio est. Non nulli quidem vnã esse animæ naturãq; substantiam arbitrant, aliqui in spiritu, aliqui in corporis proprietate, eas consiliter statuentes. Quidam vero non vnã, sed propriam ac separatam vtriusq; substantiam esse, nec paruo quodam intervallo, sed toto genere inter se differre confirmant: siquidem natura corruptioni obnoxiam, animæ vero immortalẽ esse, substantiam arbitrantur. Aristoteles sanè atq; Plato vna appellatione vtrãq; potestatem comprehendunt, non eam modo, quæ ratiocinatur atque recordatur, animam vocantes, sed etiã eam, quæ in stirpibus est, qua & aluntur, & cresunt, & feruntur, quoad temporis longinquitate consumptæ exarescant. Stoicorum autem mos est naturam vocare, quæ stirpes regitur: animam vero, qua animalia: vtriusq; vero substantiam ingeniti spiritum statuunt. Differre q; inter se qualitate arbitrantur: nã licet eorum animæ spiritum, humidiorẽ autem esse nature: vtrunq; autem, vt permaneat, non alimento solum, sed etiã aere indigere. Et quicumq; huius decreti principem Hippocratem vtriusq; opinantur, vt in libro de septimanis dictum est, hoc verbũ /*producit* /*dictum* esse aũt de instauratiõne, quæ in ipsis sit ex vtrãq; substantia, alimenti scilicet atq; aeris, vt euidenter apparet, & vtriusq; vtilitatẽ cognoscimus: alibi nãq; respirationem ingeniti caloris moderationem seruare, ciborum vero assumptionem corporeæ substantiæ quod dilapsum est resarcire, declaratũ est. Atq; si corporis quedam forma anima est, iure sanè produci vsq; ad mortem diceretur. At si à natura, quam Aristoteles altricem, appetiticam Plato nominat, altera quãdam ipsius substantia sit, verum sanè, quod dictum est, fuerit, sed de cogitatricẽ anima vere id dici non poterit. Nempe quod insitum calidum, cui maxime corporea opera Hippocrates tribuit, igneum factum non solũ priora munera obire non possit, sed neq; corpus nostrum alere, quod ipsius erat primarium officium, immo contra perdat, atq; vt ignis, liquefaciat, nobis ratione contemplantibus, & corporis eliquationes à percurrentibus febribus factas euidenter cernentibus, apertum est. Verum, cum in tota hac habita oratione tertia anima prætermilla sit, siue facultas, siue vtrũq; eam nominare velis, quam Plato iracundiam appellauit, & de ipsa aliquid dicere satius fuerit, vt nihil præterea in sermone de anima dicendum relinquatur. Calor sanè quidam naturalis, per quem sanguis creatur, in iccore contentatur: calor etiã alter in corde maior inquit ad iram excitandam nobis datus, nam & ipsius quidam vfus est, vt in libris de Hippocratis Platonisq; decretis explicauimus. Et hic quidem calor spiratione eget, alter diffillatione, ita enim medicis vocare mos est duplicem in toto corpore arteriarum actionem, sustinuosum excrementum per compressionem expellentium, aerem verò circumfusum per distillationem atrahentium.

6 *Morbi Simul Nutriti in Senectute relinquunt, & per Maturationes, & Solutionem, & Rarefactionem.*

Non de omnibus connutritis morbis Hippocratis sermo est: ita vero eos appellant, qui longinquo tempore hominum corpora infestant. Id enim accidere non cernitur, neq; ipsum later, clare in aphorismis dicentem, ¶ Senes, q; iuuenes, plerunq; rarius ægrotant: quicumq; vero ipsis diuturni morbi eueniunt, sapius commoriuntur. Igitur cum in hoc sermone /*sapius* /*addiderit*, neque vni uerse protulerit, quosq; scilicet diuturnos morbos commori, aperte indicat se non nullos ante senum mortem dissolui cognoscere. Qui nam igitur sint isti, quemadmodum etiã qui nam ante mortem non abeunt, in aphorismis ipse patefecit sic scribens, ¶ Raucitates, & grauedines in valde senioribus non maturefcunt. Igitur cum hic frigidiorum meminerit, constat & ipsum concedere quosdam ex calidis in seniori ætate posse dissolui, siquidem ¶ Contraria contrariorum medicamina sunt. Rari autem hi sunt, vt calidæ cephalæ, & heterocraniæ vocati dolores capitis, & renum calidus affectus, et articulares dolores, quicumq; ex valde calida affectione oriuntur. Iste quidem ex senectate proueniens temperatura solutionis modus inter maturationes reponitur, maturatiõne scilicet omnem ad mediocrem temperamentum adductionem significante, vt in maturefcitibus fructibus conspicitur. Alios autem duos adhuc rariore concocione modos adijcit, & per rarefactionem; & eum qui ambigue dictus est, siue per dissolutionem siue per solutionem intelligere oporteat. Fit iste autem, ipsa corporea substantia, quæ omnibus tam animatis, q; inanimis communis est, dilabente: aliquid enim omnino ex ipsis defluit, sed plurimum ex mollioribus, minus ex minus mollibus. Ita sanè et quidam à natura alieni tumores paulatim longiori tempore, dilabente materia, dissoluntur: idq; vicia victus ratione vrentibus euenit: nam, qui largiore cibo vescuntur, humorem affectus partibus in fluentem digesto aequalẽ facientes, affectus seruat. Tertium vero solutionis modum narrauit corporis rariatẽ, à medicis quidem cõsulitõ esse factam, à senili autem ætate raro: cõlabefactis viribus, extenuato corporis habitu, & male nutrita cute, laxiore meatu cœualescit. Nos itaq; sic verba interpretamur, cum semper ipsius sermones ijs, quæ in ægrotis cernuntur, contentaneos esse demonstrare conemur: plurimi autem explanatores omnia potius alia, quàm id faciunt: qui & hoc loco tanquam de omnibus morbis sermone factõ causas afferre nituntur. Magis etiã absurda illi dicunt, qui in senectate huiusmodi affectiones sedari aiunt, animæ quidem iracundiam,

2. Aph. 39. Ex. ord. 17 h

Ibid. Aph. 40.

In lib. de Haemorrh. 2. cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70.

iracundiam, auaritiam, superstitionem: corporis autem, amatorias perturbaciones.

7 *Medicatio, Contrarium cogitans, Non consentire Affectui.*

Sermo iste eandem vim habet, quam ille, Contraria contrariorum medicamenta, de quo sepius iam disputauimus.

8 *Frigidum & Auxillatur, & Tollit quaecumq; à Calido.*

Et hoc sibi ipsi memoriae causa scripsit, quod proximae sententiae vniuersalis pars est. Etenim frigidum frigidis affectibus opitulatur, calidos autem morbos tollit: nam ab vno tanquam exemplo ad omnia contraria traducere sermonem oportet.

9 *Excandescencia Atrahit & Cor & Pulmonem in se ipsa, & in Caput & Calida & Humidum: Lattitia autem Relaxat Cor.*

Obscure admodum haec locutio perplexa est: quocirca & eius plures lectiones, lectionibusq; eò sententias explanationes fecerunt: verius autem quispiam dixerit, non lectionibus explanationes, sed prius cogitatis explanationibus eos deinde lectiones affinxisse & accommodasse. Statim igitur haec vox/atrahit/ in hoc sermone quid significat? Cor atq; pulmonem ob iracundiam atrahit, ipsum dicere interpretabimur: sed cum haec verba adiecta sint /in se ipsa, & in caput/ alter huiusmodi sensus innuitur, cor & pulmo atrahunt, & in se ipsos, & in caput calida et humidum. Atqui ista vox /calida/ penè intelligi non potest: potius enim calidum, q̄ calida, dixisse oportuit. Satis igitur fortasse fuerit omnia singulorum in hoc sermone verborum declaratione utpote confusa, ipsius ephrasim potius facere, aut paraphrasim, siue ut lubet, quis noiet, per plura verba enarratio nem: Id vero fieri nequit, nisi vnum saltem nomē interpretemur, quod est atrahere. Duorum, n. alterutrum, in excandescentijs dicendum est, aut pulmonem & cor ad caput atrahi: aut cor et pulmonem & caput ex inferioribus locis calorem humoremq; ad se ipsos atrahere: verisimile namq; est exiecoris regionibus, vnde sanguinis distributio fit, & calorem & humorem hauriri. Porro in excandescencia cor atq; insimul per totum animal discurrentes arteriae maiorem vehementioreq; pulsatione efficiere, cernunt. Aequum est autē & cordis dilationem implentia tunc plura adduci. In caput vero plus humoris calorisq; effert, oculos totamq; faciem occupans rubor significat: quin et si tetigeris, calidiores euasisse tibi haec partes apparebunt. Evidenter quoq; & oculi emicant, vnaq; prominētiore facti esse vident, et vniuersum caput calidius. At leittia, inquit, relaxat cor, hoc est ipsum derelinquunt antedicta. Nepe praedictorum cognitio vitilis est, ut ira euitet non nunquam, nō nunquam de industria excites. Viteur quidem, cum cor & caput naturali inreperie supra modum calidiora sunt, aut aliquo aduēritio calido affectu laborant: excitetur autem in frigidis vitij, & natura frigidiore corde & capite. Eodē modo & totius corporis temperatura, si calidior, quam par sit, aut morbo, aut natura fuerit, magnopere iracundia offendetur: illi autem cōtraria magnopere haec iuuabitur. Id enim & in secundo de morbis popularibus ab ipso fuisse traditum ostendimus, vbi dicebat, Danda est opera, ut ira excitetur & coloris & succi recuperandi causa.

1. Epid. circa si nem sect. 4.

10 *Labor Articulis & Carnibus: Cibus Somnus Visceribus.*

Quoniam hoc nomen /labor/ sepius consuevit Hippocrates pro exercitatione accipere, interdum pro dolore, aut absolute pro qualibet noxa, ut in multis commentarijs antea didicistis, lecto igitur ex libri explanatoribus alius aliud trium significatorum accipiens aliquis arbitratur sane ipsum dicere, exercitationem articulis carnibusq; veluti cibum esse, id est alimentum, robur, adfumentum: illico enim augeri, confirmari, ac roborari exercitationibus haud secius, q̄ cibis. Quiddam vero articulis & carnibus multitudinem cibi dolorem cruciatumq; afferre, per haec verba significari intellexit: nam repletionem haud solum articulos ad motū tardos reddere & carnes, hoc est musculos, in istis enim carniū genus continetur, sed etiam fluxiones mouere, & ex eo dolore excitare. Huic vero sententiae & illud consentit, quod per tertium significatum intelligit, nō nullis opinantibus multum cibum, hoc est plenitudinem, articulis & carnibus nocere. At non solum carnibus & articulis, sed et omnibus corporis partibus plenitudo & noxam & dolores inferre consuevit. Secunda quidem aphorismi huius particula, vbi dicit /somnus visceribus/ hanc habet sententiam: Quemadmodum labor articulis & carnibus, sic & somnus visceribus, aut exercitatio erit bonum creans habitum, aut dolorem noxam ve inferet. Exerceri siquidem in somnis viscera, quatenus tunc operant maxime, et alimentum conficiunt, recte quispiam intelligere potest: noxam vero aliquam & dolorem in somnis excitari, id verum non est: indolentia, n. potius & remedium, quam contrarium, asserre somnus supra natura idoneus est, nisi quispiam in istis accessionum hac ipsum facere dixerit: verum hoc loco sine vlla distinctione scriptis verbis, sermo neutiq; verus fuerit. Num igitur fortasse hoc modo legere, satis est /labor articulis & carnibus/ deinde ab altero principio /cibus somnus visceribus/ ut oratio huiusmodi sit: Exercitatio quidem articulis et carnibus vtilitatem praebet, cibus vero & somnus visceribus. Naturali enim calido in profundum

haec melius e hertz tax. vnde praefatio

A fundum vergente, ut ipse tradidit, & ciborum concoctiones meliores fiunt, & tunc viscera nutriuntur: at in vigilia naturali calido ad quem profuso viscera se ipsis frigidiora euadunt: & quae ipsi in somnis inerant, haec artibus omnibus q; extremis partibus in vigilia.

11 *Anime Deambulatio, Coeratio Hominiibus.*

Deambulationem pro exercitatione omnes libri interpretes acceperunt, ut oratio ita se habeat /hominibus cogitationes exercitatio/ appellatione deambulationis, pro exercitatione suscepta: vox enim haec /deambulatio/ speciem quandam exercitationis significat. Cum autē affecta quaedam narratio sit, haud iniuria ipsam Dioscorides repudiatis non scripsit /peripatos hoc est deambulatio/ sed literam n adiectis legit /virei/ virei hoc est de omni/ v. locutio talis sit /animi de omni cogitatio hominibus/: eius vero sententia est, In qualibet re homines vim rationis exercitare debent: nam mentis volutationes cogitationes appellantur. Vnde, & Socratem cogitatore mocabant, & prudentia hominis consilia cogitationes noiabant: ut in Aristophanis Nebulis inueni re licet, vbi Socrates lacerat, & tanquam inania garrientē vituperat. Si cui vero philosophica speculationem, nō medicinalem, sermo iste sapere videatur, primum animaduertito, ipsum omnium rationalium artium esse commune, in quibus vim ratiocinandi exercere conuenit, ut & ab alijs multis medicis, et ab Erasistrato non raro dictum est. Deinde & vitia quaedam oboriuntur, aliqua vires animae cogitandi a memorandi veluti stupefacientia, aliqua sopores graues atq; profundos inducunt. Sic affectis igitur vitiles esse cogitationes putandum est, ut alibi ipse prodidit, Excandescencia vitiles esse ad bonos succos creandos, & naturalem habitum recuperandum.

1. Epid. circa si nem sect. 4.

12 *In Vulneribus Sanguis concurrit. Subueniendum, ut Vacuum impletur.*

Obscura inuoluta q; est & huiusmodi locutio: neq; enim quid illud verbum /cōcurrere/ significet, clarum est, neq; item quid illud /ut vacuum impletur/. Propterea ergo nō nulli interpretes de sanguinis in vulneribus profuio sermone hunc esse aiunt, aliqui de superueniente inflammatione. Viri q; enim in vulneratam partem confluere sanguinem censent, & in omni corpore venas inaniri: quibus prospiciendum esse dicunt, ut iterum scilicet repleantur: ipsarum autem repletionem esse duplicem, vulneratae partis sanguine per frigida astrictoria q; medicamenta represso, & per idoneum membri situm relabente. Alij vero quidam non de vulneribus solum, sed etiam de ossibus valde cōfractis, maxime q; vbi ipforum aliqua pars extra cutim emineat, similiter vero & de huiusmodi omnibus luxationibus, verberibus que magnam in corpore contusionem faciunt, sermonem hunc audiendum esse contendunt: tromata enim, hoc est icūs, nominat Hippocrates, magnas noxas ab aliquo externo etiam sine vulnere illatas. Quod autem concurrat ad haec sanguis, & q; euacuatum repletur, eodem & haec dicentes modo explanant. Verum q; Hippocrates huiusmodi lectiones tromata vocare consueverit, iam in multis ipsius libris didicimus: nunc quid vero & nuncita intellexerit, temerarium est affirmare. Aliqui autem in vulneribus sanguine manantibus replere opus esse dixerunt idoneis videlicet medicinis, ac linamentis impositis.

13 *Si Auris doleat, lana digito circumdata Vnguen calidum insundito. Deinde in ignem proiecto dolo.*

Non nulli propter vocem in calce positā /dolo/ hunc sermonem haud immerito adulterinum interiectum q; esse suspicati sunt. Narratio enim ante ipsam talis quodā modo est, si cui auris doleat, lanam digito, indici videlicet, interdum etiam pollicis, circumdatam vnguine, i. aut oleo aut adī peliquata lanam imbuens, in aurem instillato: quemadmodum & hisce temporibus facere solemus per specillum lana inuolutam non vnguen solum (ut ipse nominauit) sed omne aliud liquidum medicamentū insundentes. Esto autē liquidum illud medicamentum, quo lanam inficimus, ad lucernae flammam aut ad candelam ceream calefactum. Instillare autem non semel, aut bis, sed sepius conuenit, ut aliquid ad exitum partē foraminis auditorij profuatur: istud vero emanans subiecta duntaxat lana nos excipimus. Iubet autē Hippocrates lanam hanc humorem ex aure defluentē expecturam in vola manus nostrae, sinistra scilicet ponī. Ex eo constat non semel aut bis, sed etiam sepius, nos insundere, ab ipso praecipit. Quod sequitur autē, si absolute quidē scriptum esset /deinde in ignem proiecto/ recte eos interpretari diceremus, qui ipsum propterea dicunt igni insicendum esse putare, ut ab odore, quale nam sit, inuestigetur: ipse namq; hoc pacto & quod ex pulmone per tulum extruditur, examinauit: Quoniam vero huic orationi adiectum est /ut ipsi aliquid effluere videatur/: & haec vox /videatur/ extremo huius totius narrationis verbo /dolo/ scilicet, respondere comprehenditur: propterea & magis laudati interpretes in hanc opinionem deuenerunt, ut decipiendi agroti causa ad hoc agendum accessisse Hippocratem dicant: Interdum enim ex his rebus solatium capere agrotantes, arbitrari q; diligentiore de se ipsis cura haberi. Atqui maiora etiam, quam sint, vitia laborantibus apparere, vile esse tradunt, ut ne medicis tanquam non celeriter ea curantibus irascantur: ut q; certa & exquisita victus rationi obtemperat: non nulli etiā addit & mercedes maiores, & munera ampliora, qui sanati fuerint, medicis esse danros.

Tertia Classis.

BBB

utpote

sed etiam ipsius morbi nam, si humidus morbus sit, in sicciorem aerem migrandum erit: si siccus, E in humidiorum. Eadem quoque ratione si calidus morbus sit, in frigidiorum: si frigidus, in calidiorum. Similiter, si calidus sit morbus & siccus, ad humidiorum frigidiorumque aerem abeundum est: sic & in reliquis coniugationibus. Adhuc vero magis iste terram mutans iuuabitur, si pro modo; quo morbus a naturali situ discessit, ad contrarium aerem mutatio fiat. Morbus enim ad paulo frigidiorum a naturali temperie recedens, aerem paulo mediocri temperie calidiorum postulat: morbus vero longius recedens, & multo in contrarium excessu eget. De regionibus quoque eundem sermonem tibi dictum putato, ex quibus nanque inter se contraria sunt a commoderato atque medio ad utrumque latum aequaliter recedentia.

21 Imbecilliora Cibaria Breuem Vitam habent.

Imbecillus cibus haud alius intelligi potest, quam qui parum alimenti corpori exhibet: talia vero sunt & oslera, & plurimi arborum fructus. Iste igitur, inquit, breuem vitam habent, i. ipsi videntes breuis vitae reddere apti sunt, quoniam cibaria ipsa celeriter ex corpore euacuantur. Sed affectatum quoddam est, ciborum in corpore moram vitam ipsorum intelligere.

22 Cum adsint Celsata, Venae in Auribus posteriores Scindende sunt.

Celsata vocat fluxiones in crura decumbentes, & ex ipsis eas maxime, quae primum articulum, ubi coxendix est, occupant. Non tamen de secunda vena praecipuum verum esse mihi persuasit deo, quemadmodum et nulli eorum, qui id laudat, exacte persuasum est: id enim opere ipso significat, cum nunquam in agrotantibus ad hoc remedium confugiant. In his quidem verbis locutio impropria & vitiosa est, ipso scribente /venas in auribus: neque enim venas in auribus, sed circum aures dicere oportebat: siquidem venae quaedam post aures grandiores sunt, in ipsis vero auribus perexiguae, vixque aspectabiles, & plerumque neque perspicuae.

23 Venae a Pituita Morbis Remedio est.

Non cunctis ex pituita laborantibus, sed quibus vires firmae sunt, veneris usus prodest. Imbecilli namque ab ipsa in extremam debilitatem redacti magnopere leduntur: at qui viribus excellunt, non dissoluentur, sed contra iuuabuntur veneris vsu pituitae copiam resiccante. Didicisti enim concubitum, quemadmodum & vigiliam, excicare, quoniam scilicet humores abunde digerant. Quis etiam coitus robustorum corpus calefacit: infirmorum autem continuo quidem calefacit, G sed postea vehementer refrigerat

24 Eos, qui Calido Ventriculo sunt, Validi Potus & Cibi perturbant.

†. al. Iasfer, et.

Non, quemadmodum supra validum victum ciborum multum nutrientium esse dicebamus, ita & hoc loco accipere debemus validos potus & cibos, hoc est, multum alimentum corpori exhibentes, sed eos, qui aerem vim habent, cuiusmodi sunt cypae, & allium, & silphij succus, & vinum vetustissimum, idque genus alia naturaliter intemperiam augentia, huiusmodi cōdaria vtilissima. Naturas namque omni labe carētes iuuari a similibus: intemperatas autem, quemadmodum & morbos, ab iis, quae eorum temperamentis aduersantur, iuuari sapius alibi didicisti. Verum aliqui voluunt huiusmodi interpretes sequentis partis initium huiusce propositae finem esse voluerunt, hoc pacto scribentes /iis, qui calido ventriculo sunt, validi potus & cibi perturbationē faciunt atra bilis. Quod autem eorum potissimum, quae in ventriculo sunt, ipsum calidum habentibus talia perturbationē faciunt, clarum est: non tamen in omnibus similiter ea perturbant, quae in toto corpore sunt, sed quibus uniuersum corporis temperamentum aut calidum est, aut aridum, aut utraque qualitate immodica praeditum: quapropter in his non atram bilē solū, sed et flavam, huiusmodi cibaria perturbant. At qui forsitan atra bilis conturbata maius affert detrimentum: propterea & de ipsa per excellentiam sermonem intelligi voluerunt. Sed plurimi hoc sermone ipso per se circūscripto, initium sequentis hoc fecerūt.

25 Atra bilis Simile Haemorrhoides effundunt.

Morbum sanem melancholicum vocatum per haemorrhoides leuari euidenter constat: multosque clausis illis insensisse animaduertimus: quosdam vero non solum semel aut bis, sed etiam ter & quater, simul atque haemorrhoides suppressa sit, in melancholicam incidisse: non nullos vero & singulis annis hoc vitio tentari solitos, nisi aut per venas haec praesidium prius senserint, aut atrabile medicamento purgata malum anteuerterint. Nempe istorum hominum plurimis atra sanguis per haemorrhoida profunditur, attamen non omnibus. At vocata haemorrhoides id est per sedis venas sanguinis profusio, non vna de causa efficitur, modo ipsa natura nigri fellis succi repurgante, modo multitudine euacuante: quemadmodum & sanguinem per nares effundentibus accidit, non nunquam vena sanguinis impetu in ipsam irruentis patefacta, non id prouide faciente natura: eo fit, ut effusus sanguis interdum niger non sit. Quis etiam natura atris sanguinis euacuandi causa venam aperiente non nunquam accidit euacuato malo bonum subsequi, nisi prius concepta culum

Aculum occludatur, sed diutius patefactum maneat. In propositis igitur verbis non hoc ipsum dicere sentendum est, quod omnis haemorrhoidis atram bilem euacuet: atque ideo, cum sit, melancholicis profuit, repressa vero nocet: quod quae ipsa, si claudatur, aperienda sit.

26 Increfcentes Morbos Misticio.

Utrum ipsos iuuat misticio, aut laedat, omissum est. Omnibusque interpretibus, vno Hercule Erythraeo excepto, nescio quo modo ipsos iuuari pro certo habentibus, & misticionem pro concubitu esse mulierem intelligentibus, oibusque inter se de significato huius vocis /increfcentes /diffidentibus, quod mihi (vt in obfusis dictis fit) vtilissimum vix, id solum astra. Morbos increfcentes eos intelligo, qui procedente aetate augentur, semperque nulli prius soluantur, labuntur in peius, vt podagras, articulorum dolores, renū vitia, comitiales, melancholicas: quae omnes coitu exacerbant. Sabinus autem increfcentes morbos eos esse vult, qui pueros corripunt, vnaque cum ipsis vsque ad aetatem veneri aptam in crecent, vt ipse nominatim recensuit, comitiales morbum, & renū affectum, & quartanas febres, & dolorem capitis. Verum non omnes vitia haec infestare videntur, praeter sacrum morbum, quem & propter id ipsum a veteribus puerilem affectum nominari cōtingit. Creatur et pueris in vesica lapillus, sed haud ita multos vt facer morbus inuadat: quem quidem in puerilis aetatis mutatione plerumque, nisi magnopere in victu delinquit, remoueri contingit: at vesicae calculus non aetatis lapsus, sed manu opera dūtaxat, curari potest. Porro nos & absque istis verbis cognoscetes comitiales & omnes alios pituitosos morbos ob mutationem ex puerili aetate in adulescentiam, omissio est veneriorum vsu, misticio iuuari: ad haec & illud sciētes neque pueri vicia, neque quartanam febrem, neque articulorum dolores, coitu sedari: a propositis verbis perplexis & tenebrosis nihil addidimus, quoadmodum neque ab vltis id genus alijs. Concubitus, n. interdum refrigeratio prodest, solis illis subueniens, in quibus ob naturalem interperie fuliginosi halitus fumidi que redundant: qui si retenti fuerint, illis grauiter nocent: iidem & a veneris vsu in tempore modiceque adhibito vilitatem capiunt.

27 Refrigeratio, Quae in Ventre sunt, Durat.

In hac quoque parte aliquid est oibus aetate exercentibus vitale, siue empirici sint, siue Dogmatici: aliquid vero solis cuiusque effectus causas scire velle sibi proponentibus conducit. Dicam vero de eo prius quod oibus vtile est. In hisce igitur verbis /refrigeratio, quae in ventre sunt, durat / oēs, ego sciam communiter de deiectionibus ab ipso sermonem fieri intellexerunt, qui idem velle atque ille C in aphorismis. Si autem caelum sit aequilonium, tussis, fauces, ventres duri. vtrum vero extimarum corporis partium refrigerationem solum dicat, quae & in aequilonijs constitutionibus fit, an & interiorum, inter quae & ventris locus est, interpretes considerare omiserunt: cum tamen inter eas discrimen haud exiguum versetur. Nos etenim quae hominibus eueniunt obseruantes, exteriorum refrigerationem semper ventrem durare cognoscimus: interiorum autem contra humectare, quae coeliacos etiam qui vocantur affectus, ventris profusio, interdum concitat: quo tempore ipsa quidem interiorum membrorum corpora duriora fieri contingit, liquida autem cibis neque recte concoctis neque distributis deijci. Haec plane medicis omnibus cognita necessaria sunt, ipsorum autem cause solis praestantissimas. Neque enim quod hanc partem interpretantes dicunt, verum enim refrigeratio scilicet, quae attingat corpora, coegens atque congelans ita duriora efficit. Hoc enim de refrigeratis paribus, quae interioribus abstruunt non sunt, recte dici potest: partes autem ventris adeo rigere nequeunt, vt cibi potusque congelati obdurentur, sicut alia extra corpus nostrum hyeme frigore concreta durecunt: prius enim, quam ita frigeret, homo interiret. Verum eo tempore duntaxat, quo ab aere extrema corporis ijs, quae in ventre sunt, incolumibus, refrigerantur, deiectiones obduratae cernuntur, calidiores scilicet ventre reddito, vt ipse dicebat, Ventres hyeme & vere calidissimi sunt natura, atqui semper dicentes explanatores inuenies calidum a frigido circumfessum in penetrabilia corporis refugere, cum exteriora frigefacta sunt. Sic igitur & in praesentia dico, ventre calidiores effectio, deiectionibusque suppressis, ob causam paulo posterius dicendam, simul optime concoqui cibum, & omnem ex ipso succum disperiri: ex quo deiectiones excicari consequens est: ex hoc vero & ipsas durefcere accidit. Duae namque cause cum sint corpora, quibus appropinquante obdurantes, quarum vna refrigerans est, altera exciccans, causa quidem refrigerans ad ea quae in ventre continentur, viuis nobis peruenire non potest: altera autem oblongam moram interius, cum neque concoctio neque distributio laesa fuerit, omnino continget. Adhuc autem illud, quod hucusque distulimus, explicandum superest, qua de causa cum caelum nos ambiens frigidius fuerit, quae in ventre sunt, diutius ibi morantur. Quod autem euenit, tale est. Naturale sane opus est ciborum per intestina delatio, & in commentarijs de facultatibus naturalibus, intestinorum circū illos constrictione eam fieri monstratum. Imis autem partibus musculi sedem claudentes impositi sunt, qui per frigus coguntur, constringunturque contra affectum, atque cum quis eos calida aqua perfundit: tunc enim remollescunt, excrementaque impulsu & constrictione intestinorum in sedem detrusa, & maxime calido prouocante suscipiunt: hoc enim & inter omnes constat, excretiones a calido prouocari. Partibus autem, quae in sede sunt, frigiditibus, atque ideo contractis & in angulum

3. Apho. 10. Ext. ord. 1. c. c.

redactis, contrarium symptoma sequitur, constictoria scilicet in testinorum actionem ab inferioribus partibus incipientem sursum versus contenta propellere: Quemadmodum evidentem plerumque conspiciatur, quando aut bilem & mordacia excrementa ad sedem estusa sponte retinemus, aut inuiti: non nunquam aliquo negotio illo tempore occupati, aut a latrina procul absentes: sursum, n. velociter recurrunt, vt neque vis facta postea prompte obediunt atque descendunt. Causa plane, ob quam cibi portiones que aere nos ambiente frige factio diutius in ventre morentur, iam parafacta est: & hanc siccitatem consequi monstrauimus, quemadmodum & siccitati duritia euidenter accidit. Quod si ventris particularum corpora contingat frigeferre, ex eo & concoctione violari, & per ea deflectiones eliquari magis que siccifere, necessum erit. Hactenus vero toto de prior electione confecto sermone, ad alias inferius scriptas transiamus.

29 *Mislio, Quae in ventre sunt, Durat.*

Omne corpus venere exicari constat: sed non semper alui excrementa propterea sicciora fieri cernuntur. Verum, quoniam ab ipsis valde oppressa fuerit, & quoniam vires labefactae, & membra a quibus alimentum conficitur, & in ventre contenta distribuuntur, refrigerata fuerint, tum coitus, quae in ventre sunt, frige factae & duriora reddunt: volunt. n. ex coitu in ventre contenta frigeferre, & ex frigore durari: atque duritiam non frigoris, sed siccitatis ratione, euenire monstrauimus. Carterum, quod in superioribus dicere dimissimus, forsitan hoc loco narrare praestiterit. Nam cum extremorum refrigerationem deflectiones durare ostenderit, forte quisquam solum hanc durandi, quae in ventre sunt, causam esse arbitraretur. Non est autem sola haec, sed & ipsius constictorie in testinorum facultatis imbecillitas, & concentricis robur, & eius per quam ex ventre in iecur fit distributio, praeterea & obtusus intestinorum sensus, & alimentum qualitas morsu carens. Siquis vero astringentes cibos & potus a nobis silentio praeteritos esse opinabitur, falsum opinabitur: nam inter ea, quae concentricam potestatem corroborant, reponuntur.

29 *Veratrum epotum si Celerius Purgare Vis, Lauare, aut Cibum sumere oportet.*

Generalis quidem & cuiusque purgationis communis ratio per hunc aphorismum tradit: Corpora ubi quis vult purgare, prius conuenit fluxa facere. hoc loco autem exemplum vniuersi vniuersissime purgantis medicaminis, vniuersi ad facilem fluxum praeparationis meminit, lauacri scilicet humoros quidem fundentis, ac si qua in parte contentum duratum, quae corpus fuerit, relaxantis. Itaque veratrum venter lauari conducit: neque multo ante, neque multo post, quam ipsum acceperint, sed maxime quidem ante assumptionem, non nunquam vero & illico postea fieri potest. Quod si purgatione aut iam incipiente, aut mox inceptura, hominem laues, humorum a purgante medicina tractorum ad interiora inclinationem retrahas ac retardabis. Quemadmodum igitur quibus sanguis crassus est, ipsi prius lotis nos venam rescindere, sic & in his, qui purgandi sunt, balneo prius vti praecipit, quod celerius simul, ac minus moleste, purgatio fiat. Ipse vero nunc solum, vt celerius fiat, memorauit. Satius autem fuerit non eo duntaxat, quo medicinam assumit, die lauare hominem, sed etiam superioribus, quibus ad purgationem sese praeparabat. Ipse namque Hippocrates & id in aphorismis praeeperat, cui scripsit, Ad veratrum ipsi, qui non facile purgantur, prius humectare corpus oportet alimento & quiere. Quod si quiete & alimento & oino corpus humectare imperat, constat etiam lauacionibus nos partibus vti in aquis potabilibus ipsum velle, siquidem & hanc humectat. Nunc vero & huic parti addidit cibum sumere: aut eo tempore, quo & veratrum homo deuorauit, aut et in superioribus viciis ratione: cuius & aliud quoddam propositum esse dicebamus, attenuare videlicet succos, & itinera humoribus in ventris deflectionibus expedire: in illis, n. verbis / fluxa facere / quod in aphorismis praecipit, haec continens.

4. Aphor. 13. Ex. ord. 18. f.

30 *Sanguis in Somno ad Interna magis Refugit.*

Superiore quoque aphorismo hanc scripsit sententiam: Vigilanti exteriora magis calent, interiora magis frigent: dormienti res contra se habet. Et nunc igitur eius loci explanationem propositorum verborum communem esse putato. Nam quae de caloris motu, loci quae in vigilantibus ac dormientibus transmutatione, audiuit, ea & de sanguine te auduisse existimato: naturalis. n. calor in hoc, & in ipsis, quae ex hoc nutriuntur, maxima ex parte consistit.

31 *Rigor a Superiore Venire, Igns autem ab Inferiore magis.*

Ventris pars superior rigorem magis, inferior vero febre, gignit aut sentit aut inchoat: quod & maxime verisimile est: & propter id ipsum hanc vocem / magis / additam puto, tanquam sese vicissim solae dicere partes contineant. Verum etiam si istud concesserimus, altera quaedam exoritur dubitatio nobis, ignorantibus, vtrum dictis partibus inflammationis istud accidere dicat, an quoniam in ipsis ex corpore succi aliqui mordaces confluxerint, an quoniam alimentum corruptum fuerit. At qui rectus illud mihi existimandum esse videtur, de noxa ex humoribus contracta, & de illa sequente ciborum corruptione, ab Hippocrate sermonem fieri. Nam cum frigidus aut mordax succus in ore ventriculi inderit, ex corruptis cibis, aut praua qualitate, vel etiam confluxu ex corpore contraxerit, initium rigoris inde

A inde efficitur. In commentario namque de rigore monstrauimus ob frigidam aut mordacem causam, quae per sensoria corpora mouetur, & cum impetu feratur, rigorem excitari. Quemadmodum vero id accidere conspiciatur, ita & non nunquam febrem ex corruptis cibis accendi reprehendimus, quando scilicet corruptus cibus in inferiori ventre de pulsus fuerit: tunc autem rigor non praeventit, sicuti quando ventriculi ostium mordebatur.

32 *Attractio, Pulmo, Aridus astus: Enacuatum siccit. Somnus multus.*

Quod enacuatum somnus multus exicet, & experimento quidem, quo omnes rationes disjunctantur, percipies: & ante experimentum ad huius dicto assentiendum ex ipsis, quae antea didicisti, adduceres. Porro si in somnis sanguis, & cum eo naturale calidum interius additur, in vigilia vero ad extrema profundum, quae in ventriculo & iecore sunt, per quietem concoquentur, in vigilia vero totum corpus aletur. Itaque si in exhaustis calor interius vergat, nihil habens, quod conficiat, languescit & interit: prius enim omnium, vt ignis lignorum materia, ita ipse alimento nutritur. Caute autem addita est ea vox / multus / paucus enim praegressum laborem tollit, quando per ventrem homo enacuatus est: deinde si in iecore & primis venis admittit crudorum humorum reliqua, eas oes concoquit. Haec quidem huiusce orationis secunda pars nullum insignem in verbis errorem habet: Sed prior hoc pacto scripta / attractio, pulmo, aridus astus / multum a Gregorum dicendi consuetudine distat: sic enim ipsam enunciare oportuit / attractio fit, quoniam aridus astus in pulmonis temperatura est / attractionem nobis interpretantibus inspirationem. At Quintus, nec quia siccus calidus que estet pulmo, ob id celerem frequentem que inspirationem fieri, sed contra propter talem inspirationem siccari & incalescere pulmonem dixit. Attractionem namque haud simpliciter inspirationem quaque, sed celerem tantum & frequentem, significare voluit: a crebra vero inspiratione pulmonem siccifere, & in libro de Acutorum victu ab ipso comprehensum est.

33 *Frigidissimi Cibi Lentis, Milium, Cucurbitae.*

Milium & cucurbita frigidi cibi euidenter sunt, & si non frigidissimi: lentem vero haud sane frigidum cibum esse coeclerim. Nam quemadmodum cucurbitae, & cum ipsis auriplex, bliton, laetuca, & chondrila, & ex frumentis hordeum atque milium, certissime refrigerare noscunt: contrario pacto lens se habet, nullam refrigerationem praestit aut statim ingesta in superiori ventre ad huc contenta, aut posterius in tenuia intestina vel in crassiora delapsa. At forsitan, quoniam in libris de simplicibus medicamentis refrigeratorium quiddam in adstringente succo inesse monstrauimus, lentem quisquam refrigerare purauerit. Sed iste in ipsidem commentariis dictum fuisse non meminit, quae quid genus medicamenta simplicia videri atque dici, si ad ea, quae per nos per compositionem sunt, comparant, non tamen exacte simplicia esse. In primo namque de alimentorum potestibus libro lentem ex contrariis constare naturis asseruimus, altera quidem alium coeclerit, altera vero citante. Ex his igitur quae supprimit, frigida terra que est: quae citat calida. Quocirca siccitatem edulsi lens est, frigidum vero non, sicut neque calidum, sed ex vtroque mixtum ac mediu, aut parum admodum a medio ad calidius recedens. Quoniam igitur neque absolute frigidam lentem quis concedere potest, qui ipsam excellenter frigidissimam coeclerit: Quin etiam inflammationis viciis in larcataplasmatis superdata lens humores in affectam partem defluentes, coeclerit atque repellere videtur, per vim adstringentem id scilicet faciens: quin & vi quadam concoctrice & suppuratoria praedita certe est, quod frigidis nequaquam inesse reperitur. Siue igitur ipse Hippocrates ita scripsit, siue quis alius haec verba interposuit, haud recte de lentium viciis opinatus est.

34 *Vlcera exoritur, si Non purgatus Laboret.*

In laboribus, hoc est in exercitationibus, calorem auctum ex profundo ad cutim succos euocare, atque discutere, alibi didicimus. Quando igitur prius in corpore hi vitiosi contracti sunt acrimonia cutim erodit, atque vlcera efficit: Quemadmodum, cum crassi glutinosi que humores sunt, iecur renes, quae obstruunt, in cute autem affectus cum tumore excitant.

35 *Mulier, Capra, Elaterium aut Cucumerem sylvaticum edentes, Pueris purgatio.*

Non elaterio duntaxat, quod cucumeris sylvatici succus est, quemadmodum neque ipso cucumere solum venentes, lac puerorum lactentium purgatorium gignunt, verum etiam si quod aliud medicamentum subduciorum quod vocant, assumpserint. Siue autem a muliere elaterio, a capra ipso cucumere, siue vtroque ab vtraque comesto, infantes earum lacte purgari dicat, nihil interest: quemadmodum neque si, comesto, aut deurato, quis scripserit. Conducit autem haec oratio & ad medicorum vsum, & ad naturale secretum. Infantulos, n. purgare volentes, aut matri infantulum lactantem, aut caprae, huiusmodi aliquid elui dantes sic eos purgabimus. Et ad naturalis decreti, de quo altercatio est, disputationem id vtile est. Etenim quidam nullam vim ex ipsis, quae ab initio in alimentis erant, post concoctionem, & in sanguinem conuersionem, remanere contendunt: Aliqui & contrario validas vires diutius remanere volunt adeo, vt etiam sudores ipsas redolent: huius

verò sententiæ quæ modo dicta fuere, suffragantur, in istis. n. comestorū qualitas seruata reperitur. B
Quin & apud nos verno tempore, quando capra scammonia germina depasta fuerunt, purga-
torium ipsa lac generant: q̄ si tithymallo vescantur, idem accidit. Nec non & in Doride, & Boe-
tia, & Thessalia, omnibus q̄ finitimis locis multi ex cornuicibus esu musculorum distentionibus
corrupti sunt, quoniam veratū scilicet illa comedunt. Istud idem & Athenis quibusdam accidit:
se nouimus, qui cornuicibus largiter nimis sese impleuerant.

36 *Calidiori quod comestū est, Intrus refrigeratio, Exterius labor, Sole, igne, Vestis, æstiuo tempore: Cōtrario autē Cōtraria,*

1* Aphor. 18.
Ext. ord. 13g

Valde calido natura refrigerationem & aquæ potum conducere dicebat, & præterea quiesce-
re, hoc est, à vehementioribus exercitiis abstinere. Quo pacto igitur hoc loco (vt nō nulli in-
terpretantur) exercitari iubet? quo pacto in Sole & ad ignē calefieri? Nā balneis id genus tē-
peraturis frige fieri monstratum est, humidis fuliginosis q̄ vaporibus, qui ferē in huiusmodi tempe-
raturis abundant, discutendis, & solidis mēbris humiditate refrigerante irrigandis: ignis autē &
Sol calefacit, similiter & vestis, & ipsa æstiuū. Et ipse igitur in aphorismis ita loquitur. ¶ Tempore. »
quidē veris, & extrema æstate pueri, & his ætate, pximi optime degunt, & rectissime valent: esta- »
te vero, & autūno quadantenus fenes: reliqua eius parte, & hyeme, qui medias grates agunt. Itaq; F »
si calida ætas hyeme, frigida vero æstate, rectius habet, valde calidos natura à Sole, & igne, & æsti-
uo tpe non modo nō iuari, sed et lædi, ipsū putare credendū est. Vox ergo illa in initio sermonis
posita /calidiori/ aliquod ipsi addēdū subintelligi postulat aut tēperatū, aut naturā, aut corpori,
aut homini. Sed ex eo, quod in fine opposuit, percipitur corpori & homini magis, q̄ tēperatura,
aut natura, subintelligendū: oīno. n. dixisset /contraria autē cōtraria/ foeminei generis articuli fo-
mininis nobis, non masculi masculis, antepōnēs. Tota igitur narratio talis fuerit: Calidiori cor-
pori per cibos ac potiones interius refrigeratio cōueniens est, noxia vero caliditas exterior à Sole
& igne, & tpe æstiuo, & vestimētis: quibus oībus arida caliditas significatur, humidā nanq; & me-
diocritē, qualis balnearū est, potestate refrigerare declarauimus. Liqueat autem nos in istis sermoni-
bus consueta hæc balnea intelligere, vbi non apponimus aquarū sponte nascentiū, aut marinarū,
aut sulfurearū, aut aluminofarū, q̄nquid em illa siccant calefaciunt q̄, & non refrigerant. Cōtra-
riæ autē natura corpori cōtraria /rursus hic subintelligere oportet iuuantibus iuuatā, & nocen-
tibus nocētā, ea quidem vt eligant, hæc vero vt fugiant. Etenim si calidiores naturas cibis ac po-
tionibus refrigerare iussit, frigidiores certe contrarijs calefacere præcipiet. Itē si calidiores naturas
à Sole, igne, & æstate, male heri dicebat, frigidiores vtiq; ab his iuatū, à cōtrarijs læsū iri, significat. G

37 *Cibaria Aliqua quidem Celeriter Vincuntur, Aliqua Verò Tarde,*

Solus ex ijs, quos noui, Capito pro hac voce /tarde/ scripsit /contrarie/ orationem hoc pacto
instituit /cibaria aliqua quidem celeriter vincuntur, aliqua vero cōtrarie/. Porro inia in vtraque
lectione eadem est: quæ enim eduntur, distere ea ratione inter se inquit, q̄ aliqua cito à corpore
superantur, aliqua tarde. Intelligendum est autem superari, hoc est immutari, & concoqui, & ap-
poni, & corpori simile effici. Singulorum igitur ciborum alij quidem cito concoquantur, & in
sanguinem mutantur, & nutriunt, alij verò tardius: quæ in tribus commentarijs habentur, vbi de
alimentorum virtutibus omnia diligenter persectus sum.

GALENI EXPLANATIONVM IN SEXTVM
HIPPOCRATIS DE MORBIS
POPVLARIBVS LIBRYM
TOMVS SEXTVS

Carnes, Attrahentes ex ventre, & extrinsecus. Significat sensus, quoniam expirabile, & inspirabile.

Trahere ad se ipsas inquit carnes ex vētre, & extrinsecus: ex vētre qdē, i.
ex vētriculo ciborū portionū q̄, vnde nutriunt, succū: extrinsecus verò, non
itē similiter. Incertū est autē, alimētū ne dicat, an aerē. Possunt. n. carnes, quæ
admodum ex vētriculo alimētū hauriunt, sic & ab extimis partibus in p̄sum
dū retocare: p̄t & aer per arterias ad cutim pertinētes ad carnes ferri ab ip-
sis attrahens, quod et oī verborū contextui magis quadrat. Verū de attractione decretum cōtro-
uersum est. Nō nulli. n. philosophi ac medici funditus ipsam sustulerūt: nō nulli etē qdē affirmāt,
sed in carnibus esse negāt. Oīum autē istorū rōnes in cōmētarijs explanatorijs reddi nō posse dixi-
mus: multoties. n. eadē læpius repetere cogemur, cōmētaria q̄ loquuntur ac multitudinē pe-
nē innumerabile exercebant. Quin neq; vniuersum vitæ tempus ad Hippocratis libros inter-
pretandos satis esset, si cuiuscq; dogmatis semper in qualibet particula offēssiones afferri debēt: le-
cturis

Auris præterea molesta res esset: & commentaria comparaturis, longo tempore magnis q̄ sum pti
bus conscriberent. Satius itaq; fore existimaui, si in hisce commentarijs cuiuscq; partis sententiam
enuclearem, quod explanatoris proprium munus est: interdum vero & dictis ab ipso causis alibi
demonstratis placitis congruentes adijcerem, ipsa autem placita hoc loco non astruere, sed quibus
in libris olim à me scriptis assera fuerint, tñ in memoriam reuocarem, quemadmodum & nunc fa-
ciam. Iis. n. quæ nutriunt, ad se proprium succum attrahentibus ad ipsa moueri alimentum in cō-
mētarijs de viribus naturalibus disputatum est. Expirabile vero atq; inspirabile omne corpus esse,
in commentario de vsu spiradi, & in libello de vsu pulsuum egimus: in priore quidem vtilitatem
spirationis esse declarauimus, vt cordis calor moderatus seruetur: in secundo verò, in toto corpore
caloris mediocritatem arteriarum opera custodiri. Hæc itaq; sola ab idē sint ad prioris verborum
Hippocratis particulæ explanationē. Ad secundam iam deueniamus, in qua illud /significat sensus/
neq; fm Hippocratis morem, neq; omnino fm græcam locutionem, dictum est. Vnde aliqui
castigantes in dario casu protulerunt, /sensu/ scribentes: vt quod ab eo dicitur, tale sit: Perspicuū
sensū est totū animalis corpus expirabile esse, atq; inspirabile. Atq; his deinde subiicitur illud /car-
nes, attrahentes ex ventre, & extrinsecus/ sensu teste confirmatum: quod idem est, ac si diceret, ab
B ijs, quæ euidenter sensibus nostris apparent. Nōnullos profecto vulgares audiui, quod ipsi ex po-
tibilium aquarum balneis acciderat, admirantes. Prius enim per flagrantem Solem confectio ite-
nere domum reuerit squallidum corpus, os q̄ aridissimum, se habere dicebat, nec non & arden-
tissima siti cruciari: à lauacione autem sitim extinctam esse, os humectatum, pariter & toti corpus
molle atq; humidum effectum priorem depofuisse squallorem fatebatur. Alij vero & in solijs cor-
pus situm aquam attrahere indubitanter se percepisse affirmarūt. Hæc sanē, quæ vel imperitis pa-
rent, decreti testimonia ab ipso sensu accepta sunt: aliqua vero ex subtilioribus rationibus à medi-
cognosecit. Nam ad propolita intelligenda & hæc satis sunt, nobis ex recte dictis & præue ab ex-
planatoribus scripta deprehendere valentibus.

2 *Calidior Venula sanguinis multitudine Exsultum procreat, illicoq; fecerit.*

Per venulam calidiorē, arteriam intelligito, omnibus Hippocraticorum librorum interpreti-
bus venoas nā ab hoc solo, sed etiā à multis alijs veteribus, & arterias appellari consentibus. Hæc
igitur, inquit, venula sanguinis multitudine incalescens exsultum procreat, & fecerit, exsultum di-
cens, quod ex calore gignitur, quod succi vehementius calefacti tanquam fuligo quedam est: id ve-
ro, vt pote natura calidum, & consistentia tenue facile fecerit. Hanc ego probabiliorē explana-
tionem esse duco, si quidē oporteat verum simul & Hippocratis decretis cōsentaneum habere po-
positum. At placitum nunc à nobis memoratum verū esse in commentarijs de vsu spirandi, & de
vsu pulsuum, traditum est. Nam in spiratione, qua per os & per omnem cutem aëria vtunt, & dupli-
cem capi vtilitatem ostendimus, robotari quidem semper refrigeratum inlitū calidum, vt nedissi-
mum intereat, & maxime cum ex qualibet cā adactum est: excitari autē & valētius reddi, siq̄n fri-
gidæ materiæ multitudine grauet, quemadmodum & ignis ventilatione accenditur: quin etiam et
hunc duplicem motum ipsi propriam naturalem q̄ exercitacionem esse eius vires instaurantem,
hæc enim est exercitacionum natura et vtilitas. Postquam igitur ante dixit Hippocrates /carnes at-
trahentes ex ventre, & extrinsecus/: deinde huic adiciens, expirabile & inspirabile esse corpus, in-
spirationis quidem ipsius ortum & vtilitatem per illud indicauit /carnes attrahentes/, de expiratio-
ne vero nihil dixit: iure in propolitis verbis ipsius meminit, de arterijs verba faciens, quæ & cordi
communia sunt, licet obscuriora de illo videantur. Communem autem hunc sermonem esse, inde
patet. Ab inlino calido fuliginosum excrementum. n. sanguine creati diximus, ac potissimum q̄
D est calidior. Illud igitur excerni opus est: & id quoq; natura molita est, quæ à corde expellēda sunt,
efflatio propellens: quæ vero ab vniuerso corpore, per arteriarum compressionem excludens,
Fuliginosa igitur partim ex istis, & ex venis (ostensum est enim inter ipsas cōia ostiola interesse)
per cutem q̄ primū arteriis cōpressis extruduntur: partim ex corde pulmo prior suscipit, qui ipsi,
cum quidem dilatatur, attrahenti, cum verò comprimitur, expellenti, tanquam quoddam spiritus
promptuarium preparatus est. Nēpe hæc est nostra de propolitis verbis sententia: & sequētia ver-
ba his ipsis ac superioribus connexa esse paulo post ostendam. Quicūq; autem hoc loco ipsum de
ardētis febris ortu loqui crediderunt, primum quidem sermonem de ea parte /carnes attrahentes/
imperfeete dictum reliquerunt: non modo enim sibi conueniens attrahunt, sed etiam alienū abij-
ciunt. Attrahendi quidem vtilitas euidentior: abijciendi vero & excernendi ignotior est, & aliquā
rationem ad fidem orationis faciendam postulat. Descendamus igitur iam ad sequentem partem,
quæ & ipsa (vt dudum dicebam) ad meliorem explanationem internoscendam aliquid facit.

3 *Et Quibus quidem Pinguis, Bilis, Flaua: Quibus vero Sanguis, Atra.*

In proxime explanata parte duarum opinionum meminisse oportet. Nos enim diximus Hip-
pocratem distillationis vtilitatem demonstrare: per distillationem autē intelligi spiritus per totum cor-
pus

fam q̄ partem extenuantes, aut continens ipsum corpus rarefacientes. Quin etiam ad hæc modis E alius indolentia effector est, qui sensum hebetat ac stupefacit: in quo prudentia nō vulgaris est. Ipsi periclorio medicamento alia permiscere, neq̄ eo solo vti. Quam. n. præterit a philonio, quod vocatur, medicamine dolori finem stupore sensus imponi: stuporem vero siue torporem papaveris succus & alterci semen efficiunt. Hæc si sola per pauca exhibeantur, dolorem sedare non poterunt: q̄ si tñ ex istis detur, quantum acceptum sedare offendatur, neq̄ sensus obtorpeat, aliorū medicaminū permixtio à Philone excogitata est. Quæ nam vero sit methodus, qua quis vtiens hanc medicamentorum structuram moliat, in libris de ipsorum compositione proditum est. Et de his hæc tenus.

Nunc quæ sequuntur consideremus, inter quæ prima est vox illa /cyceon/. Nempe q̄ vinum dolores oculorum ex obstructione oriens mitiget, ex aphorismorum interpretationibus didicistis: nunc vero & aliorum, quicunq̄ eadem ratione concitantur, dolorum nō nunquam ob sanguinis crassitudinem, non nunquam ob frigus, vobis in mentem veniat: cum septis & in ventris doloribus, & in dolore capitis vocato hemicraera, seu hemicraea, meracius vinum sumptum confestim quidem manifeste iuuisset, accedente deinde somno in totum dolorem suffulisse, videritis. Vidistis autem me non illico ieiuno, sed ab assumpto cibo exhibere. At hoc loco Hippocrates vitumq̄ mi fecit & cibum & potum: tale enim quiddam cyceon est, quemadmodum & apud Homerum didicistis, miscentibus quidem alia cum vino, commune vero omnium ipsum habentibus: fortasse & cum polenta vinum miscbant. Necessario autem & alia misceri ex hoc nomine /cyceon/ veteres significare quispiam putauerit, sic eos appellationem hanc in eum sensum magis accipere indicis. Aliquando autem ego quempiam dolore vexatum sine cibo vino vti iubens, vt opinionem meam confirmarem, multis subito calidis vaporibus affectum locum petentibus, cum, vt fui veritus, cruciatum animaduerti: ab illis enim & inæqualis intemperies & repletio membro acciderunt. Alibi vero nos explicauimus repletionem quoquoersus corpora distendentem imbecillis partibus dolorem inferre, sed inæqualem intemperiem ea ratione, quod aliquæ partes adhuc naturaliter affectæ sint, aliquæ refrigeratæ ipsi sint proximæ: in istis enim à male affectis partibus ad recte valentes molesta quedam frigoris distributio fit: at omnes refrigeratæ (vt ita dicam) heclicam quandam temperaturam adeptæ non dolent: Quibus enim (inquit) naturæ mutantur atque corrumpuntur, dolores excitantur, non permutatis iam atque corruptis. Ego profecto vinum sine cibo eorum lasurū esse arbitrabar, & experientia idem testata firmiorem sententiam meam reddidit: cyceon autem, cum in se ipso cibum contineat, offendere nequaquam poterit, nam ex vtriusq̄ me diocri mistione equabilis paulatim calefactio in partibus affectis augetur sine multis vaporibus & refrigerata calefacit, & inculcata dissipat. Quæcumque enim prius aliquibus in locis ob crassitudinem in hæserant, eos attenuata & fusa permeant, continētibus etiam ipsa corporibus rarioribus laxioribus q̄ effectus, quæ ab æquabiliter calefacientibus fieri solent. Sternutationes quoq̄, nam & has deinceps scripsit, dolores capitis ex multo flatuoso spiritu ortos perspicue remouere cernitur. Hæc igitur omnia vtiq̄ ad sternutationes cum eo, quod ab initio propositum fuit, coherere à me ostensum est, & male ab interpretibus in plures sermones fuisse diuisa. Ad sequentem igitur parrem trāscamus, quæ plus etiam ab omnibus prioribus, q̄ illæ inter se distare videtur. Porci autem & ipsa (vt ego sentio) de doloribus, sicut & illa, fuisse prolata, sed ab illis differre malitia. Exortum tur enim dolores quidam maligni à maleficis seu medicamentis quæ deleteria i. mortifera vocant, seu feris venenum icu fundentibus, siue succis aliquibus ex improbo victu aut pestilenti celo in corpore genitis. Ad hos itaq̄ id genus remedia enumerata fuisse dicimus, lac allium, vinum ferrefactum, acetum, salem. Lac namq̄ venenis erolione interficientibus aduersatur: liquidum attemperatio opus est. Allium vehementi frigore ledentibus resistit: Vinum mediocriter frigidis: sed cum ipsi adiectum fuerit /seruefactum/ intelligere possumus admodum calidum. Potest etiam intelligi vinum ita decoctum, vt sapa quam vocant, facta sit: etenim hæc corrodescentes acrimoniae tēperat: Acetum vero, vt glutinosos, quales fungorum esu creantur, succos dillectet, vel etiam refrigerandi causa, sicut aduersus thapsiam requiritur: Postremo salem, vt totam maleficorum humorum medicamentorum q̄ substantiam consumere possit. Caterum quoniam vtilitates & noxæ non solum per simplices nos attingentium qualitates, sed etiam per totam substantiam corporibus nostris adveniunt (& hoc enim ex alijs commentarijs didicistis) iure sanè optimo, & illud dictum fuerit /stirpium humores, & in quibus vim habent/. Proprietates namq̄ ex tota substantia progenitæ aut corporibus nostris congruentes, aut alienæ, quatuor materijs continentur, aut enim purgatoria medicinae sunt, aut alimenta, aut ad hæc tertio ea quæ hic Hippocrates malefica nominauit, aut quarto ipsorum remedia. Cum vero tertium materiæ genus & in medicamenta deleteria hoc est mortifera vocata, & ferarum venena, distribuatur, duplex & ista curantium materia est. Appellatur autem græco vocabulo Alexipharmaca id est medicamentorum auxilia, quæ mortiferis medicamentis aduersantur: Theriaca vero, quæ ferarum mortibus medentur. Verum fortasse quis existimauerit & purgantium medicamentorum materiam inter mortifera esse censendam, nam & hæc ultra modum assumpta nos interficiunt. Id si concesserimus, consequens erit etiam

vt alexi-

A vt alexipharmaca, & theriaca, in mortiferis enumeremus, quando quidem & hæc nos perdere possint, nisi liquis ex ipsis omnino valde parum assumperit. Verum ea de causa mihi plura medicamenta non vocare mortifera medici videntur, q̄ ipsorum temporibus quibusdam vtilitas necelaria sit: ea vero appellare deleteria i. perniciofa, quæ nullo vnquam tempore, neq̄ agrotis hominibus neque valentibus, opem ferunt: neq̄ enim aconitum, neq̄ argemum vium, neq̄ argenti spuma, neq̄ marinus lepus, intra corpus accepta vllum nobis aherunt emolumentum, quemadmodum & alia pleraq̄, de quibus & illis in commentarijs actum est, vbi de luuantibus atque nocentibus per totius substantiæ proprietatem disputauimus.

6 Homo ex Lassitudinibus ab itinere, imbecillitas, grauitas, expulsi, iussiebat enim ex Verice: Febris Acuta, manuum submorde. Secundo die caput graue, lingua excussa fuit: nares vnguibz rescessit, sanguis non manauit: sinisterrhenis magnus & diuus dolore infestabatur.

Quæ nam huic aggro acciderint, narrat Hippocrates: mortuus ne sit an euaserit, quorum causa reliqua omnia scripta sunt, dicere prætermisit. At forsân quid ego de aggro hoc futurum esse prædicerem, quispiam audire desideret: cui vera hunc in modum dicenda sunt: Si quis eius nihil vrina ostendisset, clare sanè quid de eo sentirem, atulisset. Quantum enim ad dicta pertinet, perniciose agrotabat: at si vrina optima fuisset, hominem quidem euasurum, sed acute agrotaturum esse prædixisset: sin autem praua apparuisset vrina, breui interitum: si mediocri, vt neque laudanda esset, neq̄ vituperanda, longiori tempore superstitem tandem moriturum esse affirmassem. Alia porro symptomata media quodam modo inter perniciem atq̄ salutem sunt. Illud vero /nares autem vnguibz rescessit/ ita enim scripsit Zeuxis /nares vnguibz rescessit/ non effuderit sanguinem/ pessimum signum est. Quod si scriptum esset, quemadmodum & in pluribus exemplaribus scriptū reperitur /nares vnguibz rescessit/, sanquis nō manauit/ perniciosum quidem & hoc esset, sed minus, quàm nullo modo sanguinē emittere. Patet autem, q̄ & manus opera rite adhibita sanguis tamen non emanarit: neq̄ enim ab initio hac in parte scripsisset, vnguibz quidem nares esse proficillas, neq̄ tamē sanguinis effluuium accidisset, si absq̄ manus opera id euenire potuisset. Referunt autem veteres medicos non proprijs vnguibz modo, sed etiam ferramento quodam ad id ipsum preparato nares dissecare solitos. Videtur q̄ in agrotante, de quo nunc sermo fit, ad ipsarum dissectionem propter capitis grauitatē curantes hominem medici deuenisse. Illud verò de liene dictum /sinister lienis magnus/ nō nulli ita additum esse /sinister/ putant, vt lacti album poeta adiecit, & suisbus humi cubantes, cum nihil lac non album sit, nulli sues non humi cubantes * dissecta non erupit sanguis sinistra, tanquam dixisset, ex sinistra nare, & ea lieni è regione opposita est. Atque verisimile est medi cum ad manus operam huic nari adhibendam fuisse permotum. Erant autem primo in librario accidit, vt erratum remaneret. Præterea cum in proposito sermone illud etiam sit, iussiebat ipsum ex vertice, de hoc etiam inter librarij interpretes magna dissensio est orta, non nullis quidem ex capite fieri iussiebat dicentibus, non, sicut crebrius fieri consuevit, ex pectore & pulmone & aspera arteria, quando hæc primo affecta sunt: aliquibus autem ex vertice proprie dictum esse putantibus, vt non solum ex capite desillatio aliqua iussiebat causa sit, sed etiam ab ipsius capitis parte illa, quam verticem nominamus.

7 Quartana Laborantes Magno morbo Non capiuntur: Si prius autem Capiantur, & Quartana Superueniat, Liberantur.

* Comitiales veteres & magnum morbum & affectum puerilem appellabant, vt ipse Hippocrates in libro de aquis, & acre, & locis, quoniam pueritiae tempore abundat. Non nulli & herculeum ipsum vocauerunt, non q̄ Hercules eo vexaretur, sed videntur isti, sicut alij etiam nominibus eius scuitam exprimere voluerunt, ita & nomen hoc magnitudinem significans, herculeum scilicet effinxisset. Alij sacrum morbum falsa opinione decepti appellauerunt, sicut in libro de sacro morbo explicatum est. Oritur sanè & ab alijs affectis partibus nō nunquam vitium hoc: sed in plurimis primum ipsum cerebrum afficitur non alio affecto consentiens. Morbi autem causa frigidus crassus q̄ humor est in cerebri sinibus collectus, neruorum q̄ origines, ac præcipue dorfi medullæ primum principium, occupans. Huic humori igitur & alia quidem febres prouunt, sed maxime diuturna, & ex his omnibus quartana potissimum: item q̄ ea ipsa quartana, quæ longissima sit, & cum rigore inuadat. Ipse namque rigor

de Aere, aquis, & locis, cap. 2. 2. f.

in principio libri de sacro morbo.

* * * * *
 vectes
 cerebri quidem initium hoc obstruente humore. Febris autem caliditas prius attenuans & ipsum discutere apta est, præterea & totam temperaturam vehementibus rigoribus mutare, & humidam eam frigidam que ad calidius siccus que redigere. Ab hac verò pituitosus humor interdum procreatur, in corpore, at excretionibus sequuntur conuulsionem iuuantes, per sudores quidem sæpius, aut vomitum, aut alui subductionem: quare & per hæc expurgatur ma-

ria

IN LIB. VI. HIP. DE MOR. VVL. COM VI.

ria iuxta id, quod in aphorismis dixit. ¶ Febrem conuulsioni rectius acci dere, quam cōuulsionem E
 febri, comitalis autem est totius corporis cōuulsio. In primo quidem de morbis popularibus ita
 scripsit de quartana: ¶ Tutissima quidem omnium est, & facillima, sed longissima quartana: neq;
 enim ipsa solum per se ipsa talis est, sed etiam ab alijs ingentibus morbis tutum præstat. Id vero
 nulli dubium est, quod prius quartana febre laborantes comitalis morbus adoriri nequit, quan-
 do quidem iam adortum superueniens quartana discutere consueuit: quo circa multo sanè ma-
 gis ipsum non dum factum fieri non permittit.

8 Pro Quibus Qui Morbi.

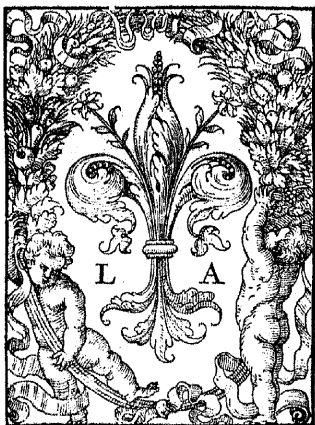
Hoc supra positus congruit, hanc sententiam innuens, Pro quibus morbis qui morbi oriantur,
 scire bonum est: id vero subaudire opus est. Quemadmodum enim quartana comitalem sanat, &
 febris quæq; conuulsionem, vel etiam desillationem & suspirium, eodem pacto oculorum
 phlegmonen alui profluuium, leuitatem intestinorum acida cructatio, & lateris phleg-
 mone pulmonariam, veternum phrenitis: contra vero non vtiliter phrenitis in
 veternum, phlegmone lateris in pulmonariam, se conuertunt. Quin etiam
 atram bilem hæmorrhoids plerumque incipientem prohibuisse, & iam
 effectam remouisse, nec non & duratum lienem sanauisse, con-
 specta est. At varices quoq; hos ipsos morbos, poda-
 gras præterea, & articulares dolo-
 res, discutunt.

FINIS TERTIÆ CLASSIS

aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk lll mmm nnn ooo ppp

qqq rrr sss ttt uuu xxx yyy zzz AAA BBB

Omnes sunt quaterniones, præter ppp & qqq terniones.

VENETIIS APVD HAEREDES
 LVCAE ANTONII IVNCTAE